394(1-7)

453

2394(1-7)

No tiene q̃ expurgar segun el expurg. de 1640

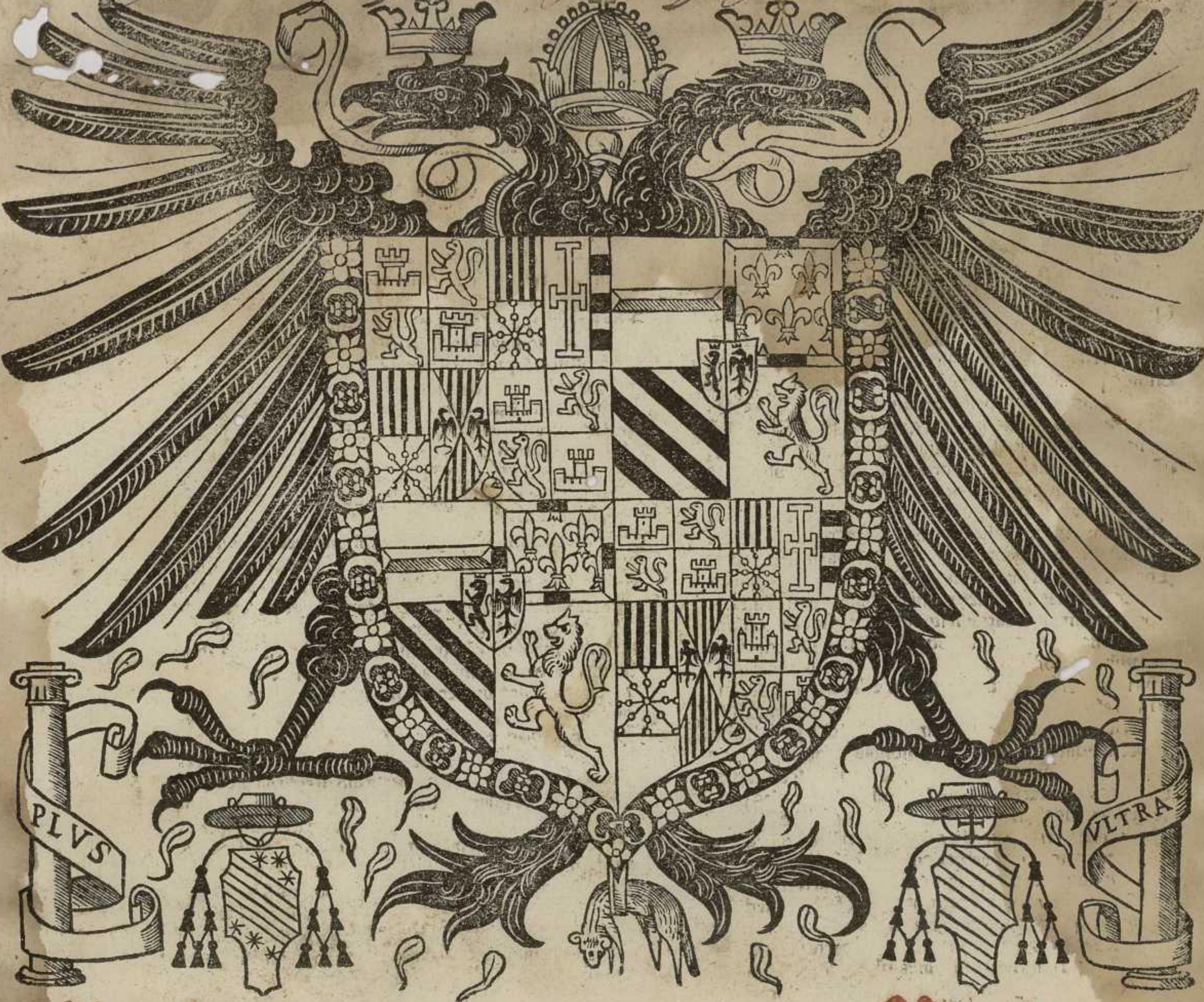

Exímium ac nunq̃z ſatis laudatũ opus/ Sũmi theologi/ et chriſtiani dogmatis defenſoris acerrimi Alphõſi Thoſtati ep̃i Abulenſis a ſe editũ Defenſorium triũ ꝯcluſionũ ꝯtra emulos ĩ Romana curia diſputatarum: vbi quid primum admirari debeas non facile reperies. abyſſalem ibi comperies eruditionem.

Cum Gratia ꝛ Priuilegio.

Es del Sor ... Castro

es de la libreria de este Convto de ...

PALENCIA ... BIBLIOTECA ... REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL

¶ Index operis.

¶ Abſoluere a pena ꝛ a culpa eſt improprius loquendi
modus. Parte prima.cap̄.3.
Abſoluere ꝛ ligare oppoſita ſunt:ideo vtraqꝫ reſpectu vin-
culi. Parte prima.cap̄.6.
Abſoluē a pēa ꝛ a culpa:nec ſacerdos nec de⁹ p̄t. pte.p̄.c.2.
Abſolutio a pena ꝛ a culpa prohibetur non ſolum a theolo
gis: ſed etiam a canoniſtis vt patet in clementina vnica
de priuilegiis ꝛ in clementina de abuſionib⁹ de peniten-
tijs ꝛ remiſſionibus. Parte prima.cap̄.3.
Abſolutio non ſe extendit ad offenſam:quia illa remittitur
ꝛ tollitur. Parte prima.cap̄.5.
Abſolutio nō ſe extēdit ad tenebrā. Parte p̄ma.ca.5.
Abſolutio nō fit a culpa ſꝫ a reatu. Parte p̄ma.cap̄.5.
Abſolutio ſe extendit ad id ſolum qđ ligatur:peccatuꝫ non
ligatur ſed ligat:homo ligatur. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio ſe extēdit ad culpā ſi capiaꝛ vt cōtinet ſeptē que
ſunt in pctō preter penā qꝛ icludit reatū. Parte.p̄.c.6.
Abſolutio nō tangit culpā ſi capiaꝛ diſtincta cōtra cetera ſe
ptem:quia includit ꝯtradictionem. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio dei non tangit culpaꝫ:nec quia deus non poteſt:
nec quia non vult. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio dei non tangit culpam:non eſt cum ſit p̄uatio cir
cunſtātiaruꝫ ſiue deordinatio:que ante infuſionem gratie
iuſtificantis deſinit eſſe. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſoluit de⁹ cū īfundit grām iuſtificātē. Parte.p̄.ca.6.
Abſolutio ſacerdotalis eſt poſt abſolutionē dei:ergo ſi de⁹
non abſoluit a culpa nec ſacerdos. Parte.p̄.cap̄.6.
Abſolutio nō ſe extendit ad culpā:qꝛ abſolutio eſt a vincu-
lo culpa non eſt vinculum. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio non eſt a pena tēporali vel eterna:qꝛ neutra eſt:
ꝛ quia neutra eſt vinculū. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio eſt reatus. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſoluit deus a reatu penē eterne:ſacerdos a reatu pene
temporalis. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio a culpa quō pōt ꝯcedi. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio ſolius reatus eſt. Parte p̄ma.cap̄.6.
Abſolutio a culpa ꝛ a pena eſt cum tollitur omnis obliga-
tio ad penam ꝛ temporalem ꝛ eternam iuxta vulgi ſen-
tentiam. Parte prima.cap̄.6.
Act⁹ bonus eſt ꝙ hꝫ circūſtātias debitas. Parte.p̄.cap̄.4.
Actus bonus requirit omnes circūſtantias:ad malum ſatis
eſt carentia vnius. Parte p̄ma.cap̄.4.
Actus peccandi nec abſoluitur: dimittitur: nec tollitur ſed
per ſe ceſſat. Parte p̄ma.cap̄.5.
Aduerſarij non ſolum verba ſed vitam auctoris inquire-
bant criminari. Parte p̄ma.cap̄.2.
Aduerſarij putarūt auctorē negare remiſſionē pctōꝝ:abſo
lutionē:claues eccleſie ꝛ ptātē pape. Parte p̄ma.ca.3.
Aduerſariorum motiua in auctorem fuerunt duo liuor ꝛ
error. Parte prima.cap̄.2.
Aduerſarioꝝ irritatio ad copiſtas ꝛ bullarios Romane cu
rie ꝙ per cōcluſionē in qua ponit auctor:nec deum:nec ſa
cerdotem abſoluere vel a pena vel a culpa eorum queſtus
penitus deleretur. Parte prima.cap̄.3.
Adulatio eoꝝ ꝙ ponūt papas ipeccabiles. pte ſcđa.ca.75.
Annotator primus introituū ſolis non debuerat annotare
introitus tales eſſe immutabiles cum in centum annis mu
tetur vnus dies. Parte ſcđa.cap̄.87.
Anglici tempore beati Gregorij fidem ſuſceperunt:Alema-
nici poſt. Parte ſcđa.cap̄.88.
Annus trigeſim⁹ chriſti vſqꝫ ad trigeſimūprimuꝫ expletur
Joānis.4.per totum. Parte ſcđa.cap̄.12.
Annus ex.12.menſib⁹ lunaribus hꝫ dies.300.qnquaginta
quattuor:ſolaris.365.excepto biſſextili. pte ſcđa.c.14.
Annus ſaracenoꝝ eſt per lunatiōes. Parte ſcđa.c.14.
Annus hebreorū a p̄ncipio īchoabat a primo die octobris:
vel ꝙ egyptij penes quos iſrael cepit eſſe populus ſic in-
choabant:vel ꝙ hebrei putant in fine ſeptēbris eſſe crea-
tum p̄mū hominē ꝛ.25.eiuſdē cepiſſe creationem:ꝛ iō in
p̄ma die octobris īchoabāt ānū. Parte ſcđa.ca.14.
Annus mutatus eſt ab hebreis ab octobri ad eum queꝫ nūc
hn̄t poſt egreſſuꝫ de egypto:tum quia deus fecit opus ma
gnificum tunc ꝛ admirandū:tum quia principiū ab octo-
bri erat a creatione mūdi.ſ.per quam iudei ꝑtinebant ad
deum generaliter ſicut alij:p̄ncipium qđ nunqꝫ habent eſt
ab egreſſu egypti:per quē facti ſunt deo populus peculia
ris ꝯuenientius tenent hoc qꝫ illud. Parte ſcđa.cap̄.14.
Annus hebreorum ne oberret principiū eius per quattuor
tempora ſolaris anni ſic ordinatus eſt:nam.19.quoqꝫ an-
no lunari ſol incipit inde vnde incipit luna.in decem ꝛ no
uem lunaribus annis ponunt hebrei.12.annos ex.12.lu-
nationibus: ſeptem vero.i.3.6.8.vndecimuꝫ.14.17.19.
ex tredecim. Parte ſecunda.cap̄.14.
Annus biſſextilis ſemper anticipat introitum ſolis ꝑ vnuꝫ
diem citra. Parte ſecunda.cap̄.87.
Annus apud rudes latinos:vt apud Romulū erat.10.men
ſium ꝛ incboabat a martio:ex quo ſequebatur ꝙ non ſem
per poterat incboare a vere:nec complebatur in anno to-
ta circulatio ſolis. Parte ſcđa.cap̄.90.
Annus debet eſſe ita diſpoſitus vt ſm ptes eius cognoſcā-
tur qualitates temporum. Parte ſcđa.cap̄.92.
Annus lunaris ad emēdationē Numepōpilij facit vt igno
reꝛ quo mēſe ſint egnoctia vel ſolſtitia. pte ſcđa.c.92.
Annus per Julium ceſarem ꝛ Octauianum emēdatus cor-
ruptus eſt auaricia ſacerdotum ꝛ publicanorum interca-
lantium annis ſingulis vnam diem:ſed Octauianus reſti
tuit non intercalando quouſqꝫ perueniretur ad iuſtum
computum. Parte ſecunda.cap̄.95.
Anni ſolares.33.erūt.34.āni lunares. Parte ſcđa.c.14.
Anni iudeorum principium eſt lunatio propinqua equino-
ctiali ſiue precedat ſiue ſequatur equinoctiuꝫ:ꝛ hec regula
eſt cauſa vt annus hebreorum ſemper incipiat a princi-
pio veris. Parte ſcđa.cap̄.14.
Anni ex tredecim mēſib⁹ apud hebreos vocabanꝛ excreſcē
tes ſiue emboliſmales. Parte ſcđa.cap̄.14.
Anni p̄ncipiū a p̄ncipio lune circa egnoctiū vernale ſūpſe-
rūt iudei ī exitu ab egypto ex mādato dei. pte ſcđa.c.89.
Antichriſtus ad declarandū ſe eſſe meſſiaꝫ ꝛ nō xp̄m faciet
miracula apparētia. Parte ſcđa.cap̄.84.
Approbatio operū Aug.a Gelaſio papa. pte ſcđa.ca.17.
Arabes habent annum mutabilem cum eum conſtituant ex
12.lunationibus. Parte ſcđa.cap̄.92.
Argumētatio calūnioſa eſt ſiqs arguat:hic ſcit aliquā ꝯclu-
ſionē quā Aug.neſciuit ꝙ ſapiētior eſt eo. pte ſcđa.c.18.
Argumentationis probatio dupliciter pōt deficere:ex par-
te intellectus non cognoſcentis ſalſitatem ꝛ ex parte ipſi⁹
falſitatis latentis. Parte ſcđa.cap̄.84.
Articulus fidei ꝙ eſt credere in ſāctā eccleſiā ē magis nečiuſ
oib⁹ alijs et p̄or via ǵnatiōis. Parte ſcđa cap̄.23.
Articuli fidei omni tp̄e veri ſūt ex quo ſeqꝛ ꝙ eccleſia vl'is
oi tp̄e ſancta eſt:ꝛ oi tp̄e eſt. Parte ſcđa.cap̄.21.
Aſtrologia primum ſuppoſitis quibuſdam fidei eſt via de
neceſſitate concludens morteꝫ chriſti fuiſſe anno ſuo.33.
incboato. Parte ſcđa.cap̄.13.
Aſtrologia ſine vllo errore docet de ſole.in quo ſigno: in
quo gradu ſit vſqꝫ ad minimas diuiſiones:ideꝫ de luna ꝛ
ceteris planetis. Parte ſcđa.cap̄.87.
Aſtrologi ſi omitterent dies biſſextiles:in mille quingentis
quadragintaquattuor annis qui tunc ab ortu xp̄i currebāt
omiſiſſent.361.dies. Parte ſcđa.cap̄.90.
Aſtrologi quecūqꝫ dn̄t de motib⁹ planetaꝝ vera ſūt: necdū
ad diē:ſed ad horā ꝛ punctum. Parte ſcđa.cap̄.90.
Aſtrologi nō poſſent vera dicere de motib⁹ planetaꝝ ſi biſ-
ſextiles annos omitterent. Parte ſcđa.cap̄.90.
Aſtrologi ponerent ſolſtitia vbi ſunt equinoctia ꝛ econtra
ſi biſſextum omitterent. Parte ſcđa.cap̄.90.
Aſtrologi q̄ter feciſſent egnoctiū vbi erat ſolſtitiū ſi ab or-
tu xp̄i tm̄ omiſiſſent annos biſſextiles. pte ſcđa.c.90.
Aſtrologi nullam emendationē temporuꝫ omiſerunt:nam
emendatio biſſextilis facta eſt ante mortem chriſti cum fa
cta ſit per Octauianū. Parte ſcđa.cap̄.96.
Aſtrologi ꝛ eccleſia computant eadem ratione annos men-
ſes ꝛ dies. Parte ſcđa.cap̄.96.
Auctor ponit ꝙ ſit de iure diuino nāli ꝛ poſitiuo dare reo
copiam defendendi. Parte ſcđa.cap̄.1.
Auctor tacet cauſas liuoris aduerſariorum ne videatur ma
ledicus potius qꝫ ſui defenſor:ex quo cognoſcitur eius ſā
ctitas ꝛ bonitas. Parte ſcđa.cap̄.2.
Auctor non deſiderio ꝯdicēdi Auguſtino ſꝫ illuſtrāde veri
tatis poſuit xp̄ꝫ mortuū tertia aprilis. Parte ſcđa.c.18.

Index

Auctores etiam ſi vera dicant:non tamen equales ſunt inter ſe:ſed ille preferendus eſt qui ſubtiliora occultiora in ſuis operibus ponit. Parte ſcḋa.cap̄.82.
Auctoritas in clementina vnica de priuilegijs ponit duo.ſ. falſitatē opiȝ in verbo p̄ſūpſerit:ꝛ iproprietatē ſmonis in v̄bo vt eoꝝ ipſoꝝ verbis vtamur. Parte.p̄ma.cap̄.3.
Auctoritas cogēs eſt in his q̄ ſunt vel a ſacra ſcriptura vel a rōne nāli ineuitabili vel a ſpūſcō. Parte ſcḋa.c.11.
Auctoritas ſumma datur alicui in ſacra ſcriptura propter excellentiam ingenij ꝛ propter vehemens ſtudium in lectione ſcripture. Parte ſcḋa.cap̄.18.
Auctoritas xp̄i Matth.18.cū dixit dic eccleſie nō intelligēda eſt de iudice eccleſiaſtico:cum dicta fuerit Petro qui eſt papa. parte ſcḋa.cap̄.70.
Auctoritas chriſti maior eſt quibuſcunq; epiſtolis ſummorum pontificum. parte ſcḋa.cap̄.75.
Auguſtin⁹nec ſciuit oēs v̄itates qn̄ cōpoſuit librū retractationū nec ei de⁹oēs errores reuelauit. pte ſcḋa.cap̄.18.
Auguſtinus etiam ſi ſciuerit omnes veritates recognoueritq; omnes libros ſuos:potuit per inaduertentiā omittere aliquid incorrectum. parte ſcḋa.cap̄.18.
Auguſtin⁹nō ſolū de morte dn̄i ſed etiā de multis que ſunt expreſſe ꝯ bibliam ꝛ in libris de ciuitate dei dicit ſine ſua culpa ſiue librariorū. parte ſcḋa.cap̄.18.
Auguſtinus diem mortis chriſti venatus eſt via hiſtorica non a culmine ingenij nec exercitatione ſcripture quia non potuit. parte ſecunda.cap̄.18.
Auguſtinus lȝ nouerit omnia fundamenta ſcripture ꝛ viaȝ aſtrologicam:nunq̄ tamē deflexit ingenium ad rōnes de die mortis chriſti. parte ſcḋa.cap̄.18.
Aug.paruo tp̄e fuit poſt tp̄a Cōſtātini. pte ſcḋa.cap̄.78.
Auguſtin⁹ēt ſi rōnē nō adduceret nr̄o arbitrio ſine rōne p̄babili negādus non eſt:ſȝ ſi vrgeat maior auc̄itaȝ vel rō neceſſaria veritas teneatur. parte ſcḋa.cap̄.84.
Auguſtini auctoritas fundat̄ ſup traditionib⁹patruȝ ꝛ ſup confeſſione eccleſie. parte ſcḋa.cap̄.2.
Auguſtini opera tot ſunt quot nunq̄ alicui occurreret legere vel habere. parte ſecunda.cap̄.81.
Augu.erraſſe liber retractationū oſ̄dit. pte ſcḋa.ca.18.
¶ Baptiſm⁹nō aufert p̄nitatē ad peccādū. pte.p̄.cap̄.5.
Baptiſmus chriſti a paſcha anni eius trigeſimi non diſtabat niſi quadraginta dies vel circa nec poterat tunc mori: neq; enim tot predicationes:tot miracula:tam breui tempore poterāt fieri. parte ſecunda.cap̄.16.
Baptiſmi materia eſt aq̄ elemētalis:que ſi calida ſit vel frigida dulcis aut ſalſa nihil ad baptiſmū. pte ſcḋa c.10.
Baptizat⁹i p̄mitiua eccleſia tātā grāȝ ꝯſequebat̄ a xp̄o ꝙ paratꝰerat mori ꝛ q̄cūq; mala pati p̄ eo. pte ſcḋa.ca.56.
Beda errorē noſtrū i curſu ſolis māifeſtauit dicēs dn̄ȝ natū ſolſtitio hyemali.25.decēbris:cū nūc ſit vndecima die decēbris.ex quo in mille quadringētis ꝛ.43.annis ad auctoris tp̄a retroceſſit ſolſtitiū.12.vel.13.dies:idem error de morte xp̄i ꝛ equinoctio. parte ſcḋa.cap̄.97.
Beniuolētia cōparat̄ a p̄ſona auctoris. pte ſcḋa.cap̄.1.
Biſſext⁹omiſſus faceret mutationē.30.dierū centeſimo ꝛ vigeſimo quoq; anno. parte ſcḋa.cap̄.94.
Biſſextiles anni ab ortu chriſti vſq; ad auctoris tempora fluxerunt.361. parte ſcḋa.cap̄.90.
Bonū cui cōmiſcet̄ aliq̄d de malo ſit malū. pte ſcḋa.c.44.
Bonū nō ſit niſi ex cā integra ꝯuenietibus oibus circūſtantijs debite ordinatis. parte ſcḋa.cap̄.44.
¶ Calendarium continet multa quorum non eſt certus auctor:ꝛ ex hoc calendarijs non eſt adhibenda fides tāq̄ neceſſario vero:cum preſertim non omnia calendaria vniformiter idem contineant. parte ſcḋa.cap̄.86.
Calendariū preter annotationes feſtorum ꝛ quedam attinētia ad computationem eccleſiaſticam:cōtinet falſa ꝛ ipoſſibilia ꝛ falſa veriſimiliter. parte ſcḋa.cap̄.87.
Calēdariū errat i oib⁹cōputatiōib⁹ſolis ꝛ lūe. pte ſa.c.87.
Calendarium ponit ſolē in ariete.18.martij cū ſit vndecima vel decima ſi ſit biſſextus. parte ſcḋa.cap̄.87.
Calēdarium errat ponendo ſolē in libra decimooctauo ſeptembris. parte ſecunda.cap̄.87.
Calendarium errat ponēdo ſolſtitiū eſtiuum.17.iunij cuȝ ſit multo ante.ſ.die vndecimo vel.10.iunij:cum tūc maxime ſol eleuet̄ verſus zenith capitis nr̄i:qḋ cognoſcit̄ p̄ decrementū vmbraꝝ in meridie. pte ſcḋa cap̄.87.
Calēdariuȝ errat in ſolſtitio hyemali pōnēdo illud.18.vel.19.decēbris cum ſit die vndecimo vel.12.eiuſdē:qꝛ tunc ſunt maiores vmbre in meridie. parte ſcḋa.cap̄.87.
Calendariū errat in introitu ſolis per oīa ſigna:nam ex falſa poſitiōe vni⁹ itroitus de neceſſitate ſequit̄ falſa poſitio alteri⁹:cuȝ p̄ qōlibet ſignū ſol decurrat.30.diebus ꝛ decē horis ꝛ quibuſdā minutis. pte ſcḋa.cap̄.87.
Calendariū ponit mutationē duarū horaꝝ quolibet mēſe: ꝛ in iunio ſex horas noctis tm̄:atq; in decēbri ſex diei:qḋ falſum eſt. parte ſecunda.cap̄.88.
Calendarium eſſe falſum quoad poſitioneȝ noctium ꝛ dierum:oſtēdit ſuppoſitio Ptolemei in Almageſto ꝛ omniū aſtrologorum ponētium ꝙ vnum clima nō addit niſi differentiā dimidie hore:ex quo in ſeptimo climate nec maximus dies nec maxia nox eſt.17.horaꝝ. pte ſcḋa.ca.88.
Calendarium certificat quedam que dubia ſunt rationabiliter nunquid vera ſint an falſa:ſcilicet ꝙ omnes apoſtoli receſſerunt ad predicandam vna die : quod falſum eſt vt patet ad Galathas.1. parte ſcḋa.cap̄.89.
Calendarij error aſſignātis diem introitus Noe in arcā:ꝛ qn̄ incepit diluuiū:apparet:tum qꝛ calendariū inchoat annum a martio cū debeat ichoari in fine ſeptēbris:ꝛ qꝛ ponit annū per decurſuȝ ſolis cū debeat poni p̄ decurſum lune vt tenent iudei: cum non poſſint eſſe eadem principia ſolarium ꝛ lunarium menſium. parte ſcḋa.cap̄.89.
Calēdaria ēt ſi eēnt vniformia tn̄ cum auctoritati ſcripture vel rōni neĉie ꝯdicūt nō ſunt tenēda. pte ſcḋa cap̄.86.
Canes auctor appellat aduerſarios:quoruȝ duo gn̄a ponit: alterū minutū ꝛ verboſuȝ alterū graue. pte p̄ma.cap̄.1.
Caſus in quo alter coniugū hȝ p̄ certo ſe eſſe in gradu cōſāguinitatis in quo matrimoniū ꝯtractū dirimit̄:nec poſſit probare:ſi condēnetur ad reddendū debitum ſub excōmunicatione oſtendit vniuerſalem eccleſiā errare poſſe:ꝛ talis dȝ potius incurrere in excōmunicationeȝ q̄ reddere vel petere debitum. parte ſcḋa.cap̄.33.
Caſus in quo accuſatur quis ꝛ condemnatur per falſos teſtes de falſo crimine coram conſilio generali oſtendit eccleſiaȝ vniuerſalē errare poſſe. parte ſcḋa.cap̄.33.
Cā efficiēs:ꝛ cā ꝯſeruās nō eſt vna ſȝ due. pte p̄.cap̄.5.
Cā in ꝯſeruādo in artificiatis eſt ſola mā. pte p̄ma.c.5.
Cā reat⁹eſt culpa:cā ꝯſeruās in eē eſt macula. pte.p̄.ca.5.
Cā erroris de die mortis xp̄i fuit ꝙ hec ꝯcluſio videbatur hiſtorica ꝛ n̄ pēdere ex p̄ncipijs neceſſarijs. pte ſa.c.19.
Cauſa prima cur tempus menſuratur per motum ſolis ꝛ lune : eſt quia menſura debet eſſe notiſſima:ſol ꝛ luna ſunt inter omnes planetas notiſſimi propter magnitudinem corporum. parte ſecunda.cap̄.91.
Cauſa ſecunda menſure temporis per ſolem ꝛ lunā eſt magnitudo ſplendoris eorum:cum tres planete ſint cauſantes vmbram ſol: luna:ꝛ venus : ſed venus tenuiſſimam cauſat. parte ſecunda.cap̄.91.
Cauſa tertia quia motus ſolis ꝛ lune cognoſcitur ſaltem a vulgo in confuſo aliorum planetarū non:cum nec ipſi planete cognoſcantur . parte ſcḋa.cap̄.91.
Cā quarta qꝛ q̄titaȝ minor mēſurat maiorē:nō eꝯ vt pȝ in numeris ꝛ magnitudinib⁹:ꝛ minima q̄titas eſt ita menſura ꝙ nō menſuratur. parte ſcḋa.cap̄.91.
Cauſa q̄nta eſt qꝛ ſol ꝛ luna hn̄t poteſtatē cauſandi accidētia tēpoꝝ cuȝ ſol habeat ptātē q̄ttuor tēpoꝝ anni:gn̄abiliū oium:hoīs p̄ſertim:quoad corpus ꝛ quoad aīam vt Ariſto.ꝛ Homero placet. parte ſcḋa.cap̄.91.
Cā ſexta ꝛ vltima qꝛ de⁹creauit ſolē ꝛ lunā vt diſtinguerēt diē ꝛ noctē:ꝛ eēnt in ſigna pluuiaꝝ ꝛ ſerenitatis:ꝛ aliaruȝ alterationū ꝛ vt eſſent in tp̄a. parte ſcḋa.cap̄.91.
Cāe p̄pter quas moti ſunt aduerſarij fuerūt due ad impugnādum catholicas veritates:nā quoſdā impulit tarditaȝ ingenij quoſdā liuor. parte p̄ma cap̄.1.
Cauſe p̄pter quas eccleſia non approbat oīa dicta contenta in operibus auctorū quos approbat: ſunt quia nō poſſet diſcutere taȝ innumerabiles q̄ōnes:ꝛ quia vileſceret ei⁹ auctoritas ſi tantā dictoruȝ multitudinē infallibilē diffiniret:cum p̄ſertim auctores eoꝝ ſe plerūq; retractauerint:ꝛ qꝛ iniuſtū eſt diffinire ꝛ cōparare ſacre ſcripture infallibilitati ea de q̄bus nō cōſtat an p̄ ſpūm ſanctū dicta ſint:ꝛ qꝛ ſi libros quos approbat eccleſia iſallibiles cenſeret captiuarentur

narenť ingenia boim: ꝛ periret icremētū doctrine fidei: ꝛ ꝛ qꝛ que rara ſunt pclara reputanť: iō rara voluit eccleſia diffinire: ꝛ qꝛ ſi quoꝝ ſcripta īfallibilia diffiniret quoꝝ dā nō: odia ꝛ inimicitias ɔcitaret: ꝛ qꝛ eos q minꝰ ſubtilia ꝛ minus occulta ſcripſiſſent ſubtilioꝛa ꝛ occultioꝛa ſcribē tibus compararet. parte ſcōa.cap̄.82.
Cerimonie de imundicijs ſic ſe hn̄t in lege veteri: quedam imundicie durabant ſemp: vt in lepꝛoſis ꝛ viris ſiue femi nis patiētibꝰ fluxū: ꝛ ſi mūdabanť erant adhuc imūdi poſt ſanationē per octo dies. quedā durabāt p octoginta dies vt in parturiēte feminā: in parturiente maſculū per qua draginta: in tangēte moꝛtuū vel moꝛticiniū per ſeptē: reli que per vnum diem. parte ſcōa.cap̄.6.
Cerimonie tā multe a deo inſtitute ſunt iudeis vt eis non vacaret idolatrare. parte ſcōa.cap̄.48.
Certitudo maxima que pōt hri inter hoies eſt p cognitionē viſiuā: q̄ minoꝛ eſt q̄ certitudo fidei: iō certitudo fidei eſt ſup oia ꝛ ɔ illā nihil admittiť. parte ſcōa.cap̄ 84.
Clauis theſauri eccleſie ſe extēdit ad viatoꝛes fideles qui cōmiſerunt vnde petant abſolui. parte p̄ma.cap̄.3.
Claues regni celoꝝ ligandi atq̄ ſoluendi nō vnus hō: ſꝫ vnitas accepit eccleſie. parte ſcōa.cap̄.71.
Clementina de abuſionibꝰ innuit que ſit pꝛopria locutio.ſ. remiſſio plenaria peccatoꝝ: cuꝫ ibi nō adiecerit clauſulam vt eoꝝ ipſoꝝ verbis vtar. parte p̄ma.cap̄.3.
Clima eſt regio habitata: que nō niſi ſeptem ſunt ſ̄m cōmu niter loquentes. parte ſcōa.cap̄.88.
Coitus cum vxoꝛe non ſolum non eſt peccatum: ſed etiam meritoꝛius. parte p̄ma.cap̄.4.
Cōmentum ſuper illud Eſaie.7. ecce virgo concipiet auctoꝛ edidiſſe ſe ſcribit. parte pꝛima.cap̄.1.
Cōciliū p̄mū xp̄ianoꝝ tpe Cōſtātini in quo de ɔſubſtātialitate trinitatis ɔ arrhiāos: ꝛ de celebratiōe phaſe faciēda poſt paſcha iudeoꝝ decretū eſt in vrbe Nicena. pte ſ̄a.c.20.
Cōciliū gn̄ale in diffiniēdo aliq̄d vtitur his verbis: placuit ſp̄ūiſancto ꝛ nobis ɔgregatis in vnū. parte ſcōa.c.35.
Conciliū generale pōt oia que pōt eccleſia vl'is ꝓpꝛie di cta: ꝛ hꝫ oēs ɔditiones vl'is eccleſie. parte ſcōa.c.37.
Concilium generale aplōꝝ decreuit gētiles cōuerſos nō teneri ad legalia. parte ſcōa.cap̄.38.
Conciliū pꝛimū generale poſt tpa apoſtoloꝝ fuit Nicenuꝫ tpe Cōſtātini cōtra arrhianos. parte ſcōa.cap̄.20.et.38.
Cōciliū gn̄ale ſolū determiat de fide. parte ſcōa.ca.38.
Conciliū gn̄ale oibus fidelibꝰ ꝛ pape īponit qd̄ ſeq̄ debeāt: ꝛ illi tenenť firmiter obedire. parte ſcōa cap̄.68.
Conciliū gn̄ale eſt ſupꝛemū tribunal ɔſtitutū a xp̄o in hac p̄ſenti vita dicēte chꝛiſto ſi eccleſiā nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus ꝛ publicanus. parte ſcōa.cap̄.71.
Conciliū gn̄ale eſt ſupꝛa papā ꝛ in tāgentibꝰ ſtatū pape po teſt adiri generale concilium: quia xp̄s remiſit Petruꝫ ad eccleſiā tanq̄ ad ſuperioꝛē. parte ſcōa.cap̄.72.
Conciliū generale eſt impeccabile habens iudicare ꝛ de fi de et de actionibus: cuius determinationi nulli fidelium licet reſiſtere. parte ſcōa.cap̄.76.
Concilium generale nullum fuit ab apoſtoloꝝ tempoꝛibꝰ vſq̄ ad tempoꝛa Cōſtantini. parte ſcōa.cap̄.78.
Cōciliū ſiue ſeſſio p̄ma tpe aplōꝝ fuit de electiōe Mathie Actuū.1. ſcōa de electiōe Stephani ꝛ alioꝝ ſex diaconoꝝ Actuū.6. tertia q̄ gētiles n̄ tenebāť ad legalia Actuū.15. q̄rta vt Paulus purificareť Actuū.21. pte ſcōa.ca.78.
Cōcilij gn̄alis ſoliꝰ eſt determinare de fide ꝛ cōdere nouos articulos fidei: ꝛ hoc eſt ei ꝓpꝛiuꝫ. parte ſcōa.ca.38.
Concilia generalia antiqua fiebāt ad hereſes extirpandas ꝛ diffiniendos articulos. parte ſcōa.cap̄.22.
Concilia generalia omnia cōgregata ſunt ad fidem inſtruē dam. vide hiſtoꝛiam tripartitā ꝛ libꝛuꝫ Hilarij de ſynodis vel Iſidoꝛi de ſynodis. parte ſcōa.cap̄.38.
Cōcilia gn̄alia duo añ beatū Aug. Nicenū ꝛ ſardinēſe quo rū determinatiōes clariſſime apparēt. parte ſcōa.c.78.
Cōcilia ꝓuincialia ſubſūt ɔcilio gn̄ali ꝛ pape. pte ſ̄a.c.78.
Cōcluſio recipit certitudinē a magr̄o nō in ſe neq̄ adiūgē do: ſꝫ q̄tū ad nō cogſcētes p declarationē. pte ſ̄a.c.26.
Cōfeſſio pctōꝝ eſt itroducta ſolū ex mādato dei vt puri effi ciāť hoies ad pticipādū merita paſſiōis xp̄i. pte ſ̄a.c.65.
Cōfeſſionē ſacralē ꝛ ɔceſſionē idulgētiaꝝ inutiles faciunt: q negant remiſſionē pctōꝝ. parte p̄ma.cap̄.3.
Confutatio rn̄ſionis falſe ad rōnes ex tribꝰ: tū q̄ pmitteba tur poſterioꝛatio phaſe: nō āticipatio: tū q̄ cāe mutatiōis phaſe erāt ſolū imūdicia ꝛ peregrinatio lōginqua: tū q̄ cō mutatio fiebat in q̄rtadecimā lunaꝫ ſequētis mēſis: quoꝝ nihil erat in chꝛiſto. parte ſcōa.cap̄.7.
Confutatio ſolutiōis Thome q̄ in comedēdis azimis non regrebatur mūdicia. non enim reperitur ſcriptum in ve teri lege: nec obligabantur iudei: immo non licebat niſi quod erat in lege. parte ſecunda.cap̄.8.
Cōputationis veritas quādo ſol ſit in ariete: nō ſolū ſcitur p aſtrologiā: ſꝫ p viā equnoctij. parte ſcōa.cap̄.87.
Conſequētia falſa eſt dicēdo iniuſte ɔdēnatur: g̃ cōdēnās iniuſte cōdēnauit falſitate cōpoſitiōis. parte ſcōa.ca.34.
Cōtradictio pꝛima Hieronymi ꝛ Augu. circa.70. iterpꝛetes quos Augu. dixit ſp̄ūſancto afflatos trāſtuliſſe bibliam li bꝛo.3. de doctrina chꝛiſtiana: Hiero. negat pꝛologo ſecun do ſuper Geneſim. parte ſcōa.cap̄.81.
Contradictio: Hiero. ꝛ Aug. circa ceſſationem legalium pa tet ex epiſtolis vtriuſq̄. parte ſecunda.cap̄.81.
Cōtradictio Aug. ꝛ Hiero. ſup oꝛigie aīe. pte ſcōa.c.81.
Coꝛpus xp̄i illico foꝛmatū eſt ex puris ſanguinibus virgi nis poſt eius aſſenſum. parte ſcōa.cap̄.19.
Cōſtātinꝰ iperatoꝛ venerarꝰ ē ſniaꝫ Niceni ɔcilij ita vt ſi oꝛe diuino date foꝛēt: ſic Gregoꝛiꝰ ō q̄ttuoꝛ ɔcilijs. pte ſ̄a.c.38.
Culpa eſt puatio debite rectitudinis. parte p̄ma.ca.4.
Culpa ſiue macula nō ē poſitiuū ſꝫ tm̄ defectꝰ. pte.p̄.ca.4.
Culpa peccati nec abſoluitur nec tollitur nec dimittiť: ſed per ſe ceſſat. parte pꝛima.cap̄.5.
Culpa definit eſſe an̄q̄ hō ɔuertať ad deū. parte.p̄.ca.5.
Culpa eſt defectus tranſiens: macula permanēs vſq̄ ad cō tritionem. parte pꝛima.cap̄.5.
Culpa ē puatio circūſtātiaꝝ fūdata in actu. parte.p̄.c.5.
Culpa gn̄alr̄ capta icludit oia q̄ ſunt in pctō pter penā: ꝛ vt ſic culpa eſt volūtaria pena iuolūtaria. parte p̄ma.c.6.
Culpa tādiu manet q̄diu manet actꝰ pcti. parte p̄ma.c.6.
Culpa dicit rōnē puatiōis nō vinculi. parte p̄ma.cap̄.6.
Culpa quandoq̄ pꝛo reatu. parte p̄ma.cap̄.6.
¶ Declaratio textus quinquaginta annos nondum habes q̄.ſ. iudei adiecerunt plures annos etati chꝛiſti ne ipſe poſ ſet dicere ſe habere longe plures ſi annos etatis ſue tm̄ adduxiſſent. parte ſcōa.cap̄.13.
Deus ptulit iudeis legē p ſe in ſonitu buccine caligie ꝛ igne ſup caput ſyna vt crederet populus iſrael legem illam nō eē ab homine ſed a ſolo deo. parte ſcōa.cap̄.52.
Deus loquebatur Moyſi in columna nubis cunctis viden tibus: ne incredulus iſrael diceret legem eſſe a Moyſe non a deo. parte ſcōa.cap̄.52.
Deus adeo erat familiaris iudeis q̄ quaſi in rn̄dendo vide tur legenti ſuā auctoꝛitatē minuere: faciebat aūt h̄ deus ēt in rebus minimis reſpōdendo: ne iudei conſulerēt demo nes ꝛ idolatrarent. parte ſcōa.cap̄.52.
Deꝰ ab oibꝰ relinquereť ſi remiſſio pctōꝝ nō eēt. pte.p̄.c.3.
Dies p̄mus azimoꝝ non capiť ab euangeliſtis vt capiť a iu deis: qꝛ xp̄s poſterioꝛaſſet paſcha. parte ſcōa.cap̄.7.
Dies moꝛtis xp̄i nō ingſitꝰ eſt antiqs tpibus vt par erat: tuꝫ qꝛ nō fuit ad neceſſitatē ſalutis: tuꝫ qꝛ eccleſia ſtatuit eum celebrādū mobiliter ꝛ nō fixe. parte ſcōa.cap̄.20.
Dies maximꝰ ſub q̄nto climate nō excedit.15.hoꝛas: ꝛ nox maxima totidem. parte ſecunda.cap̄.88.
Dies ꝛ nox ſp creſcūt aut decreſcūt ſucceſſiue. pte ſ̄a.c.88.
Dies biſſextilis quia non ponebatur in pꝛincipio nec in fi ne anni ſed in menſe februario dicta eſt interpoſita vel in tercalaris. parte ſecunda.cap̄.95.
Dies biſſextilis ſic appellatꝰ eſt qꝛ cū iterponať.6. calendas martij ꝛ biſ ponať merito biſſextꝰ dici dꝫ. pte ſcōa.c.95.
Dies expiatiōis apud iudeos erat decimo mēſis ſeptēbꝛis cū deꝰ remittebat peccata ipſ̄cāte ſūmo ſacerdote illa ſup caput capri emiſſarij vt Leuiti.16. parte p̄ma.cap̄.3.
Dies cuiuſlibet mēſis ꝛ noctes creſcūt ſemp ſiue decreſcūt ꝛ nunq̄ ſunt equales. parte ſcōa.cap̄.88.
Dies ſūt minoꝛes noctibꝰ declinātē ſole a capite libꝛe donec pueniat ad caput arietis: ꝛ ɔ ſole declinātē a capite arie tis donec pueniat ad caput libꝛe. parte ſcōa.cap̄.88.
Dies decreſcunt declinātē ſole a tropico cācri vſq̄ ad tro picuꝫ capꝛicoꝛni: augētur q̄ declinātē ſole a tropico capꝛi coꝛni vſq̄ ad tropicum cācri cum nequeat augeri niſi p

ueniatur ad minimum nec minui niſi perueniatur ad maximum. parte ſcđa.cap̄.88.

Dies maxime creſcunt in ariete ⁊ in piſcibus q̄ȝ in toto tp̄e anni:noctes magis creſcūt in virgine ⁊ libra q̄ȝ in toto tp̄e anni:qꝛ hec ſigna ſunt ꝓpinquiora eqnoctiali.ſilr̄ rō eſt de quolibet gradu cuiuſcunqȝ ſigni:quanto ꝓpinquior eſt equinoctiali. parte ſcđa.cap̄.88.

Dierū annotatio ſi ꝑ oīb⁹ regionib⁹ fieri dȝ:ꝙ nō dȝ.ſm illā regioneȝ dȝ fieri que magis pticipat de nā medij:ſicut eſt regio qnti ⁊ quarti climatis. parte ſcđa.cap̄.88.

Dierum ⁊ noctium annotatio in calēdario debuit fieri pro quinto ⁊ ſexto climate cum in his ſint fere omnia regna chriſtianorum. parte ſcđa.cap̄.88.

Diei mortis xp̄i determinatio nō ptinet ad illas determinatiōes eccleſie:que ſūt de actionib⁹:que ſunt variabiles:qꝛ dies mortis xp̄i nō eſt variabilis. parte ſcđa.ca.77.

Dr̄ia eſt iter paſcha ⁊ diē feſtū paſche:paſcha.n.icipit a.14. diei p̄mi mēſis:dies feſt⁹paſche.15.die:iō xp̄s nō cenauit ante paſcha:ſȝ an̄ diē feſtū paſche. parte ſcđa.cap̄.8.

Dr̄ia legis veteris q̄ eſt min⁹ pfecta ⁊ noue que eſt pfectior eſt ꝙ ppl̄s cui dabaꝶ lex vetus erat rudis ⁊ incredulus ⁊ aſſuetus vitijs. parte ſcđa.cap̄.44.

Dr̄ia noui ⁊ veteris teſtamēti:⁊ cur de⁹ in noua lege nō dederit forenſes leges:vide auctorem in libello vbi nūquid lex p̄ſcriptionis ſit licita. parte ſecūda.cap̄.51.

Differētia inter approbationē ⁊ diffōnē eccleſie.nā diffinitio nō fit niſi diſcuſſis diligēter ſingulis pticulis.approbatio aūt nō ſic:qꝛ vnus de libris Aug.non fuiſſet approbatus in ducētis annis. parte ſcđa.cap̄.81.

Differentia quare venus elongatur a ſole: mercurius non eſt propter magnitudinem epicicli veneris ⁊ paruitatem mercurij. parte ſcđa.cap̄.91.

Diuiſio eorum octo que ſunt in peccato:qūo deleanꝶ qnqȝ actus peccati:culpa:offenſa: macula:tenebra: pronitas ad malum:reatus: ⁊ pena. parte prima.cap̄.7.

Doctrina plana cōparaꝶ lacti:hō iperfect⁹ infanti:doctrina v̓o ꝯſiſtēs in arduis cōparaꝶ ſolido cibo. pte ſcđa.c.45.

Dona principalia que dabanꝶ a xp̄o p̄mitiue eccleſie:erant duo.ſ.gr̄a linguaꝝ ⁊ ꝓphete;de qb⁹ erat ꝯtētio qd digni⁹: ſed ꝓphetia eſt dignior. parte ſcđa.cap̄.55.

Dubiū cur legiſlatores xp̄iani ſeu iudices cū xp̄iani ſint nō puniūt oia vitia q̄ ꝓhibet lex euāgelica. pte ſcđa.ca.60.

Dubiū q̄re p̄lati eccleſiaſtici nō puniūt oia vitia cū ſint proprie miniſtri xp̄i ꝯſtituti iter xp̄ȝ ⁊ ppl̄m. pte ſcđa.c.61.

Dubia circa diuina myſteria iuſtius contemnantur q̄ȝ recipiantur. parte ſecunda.cap̄.89.

Dubiorum ſolutio fiebat in veteri lege etiam per.70.ſeniores:qui ſpirituſancto afflati prophetabant ⁊ dubia ſoluebant vide Numeri.11. parte ſcđa.cap̄.39.

Dubioꝝ ſolutio ſex modis poſt tp̄a moyſi:p̄mo p ꝓphetas. trib⁹ p ſacerdoteſ.qnto p ſōnia.ſexto p ſorteſ. pte ſa.c.40.

Dubioꝝ ſolutio p ſacerdotes erat trib⁹ modis:p applicationē veſtis ſacerdotalis que dr̄ rōnalis ſiue ephot:p igreſſuȝ ſūmi ſacerdotis ſemel in āno:⁊ per applicationē veſtiſ que dicebaꝶ ſuperhumerale ſiue ephot ex ſplendore duorum onychinorum. parte ſcđa.cap̄.41.

Dubioꝝ ſolutio p̄mo mō p ſacerdotes:an fieret in voce vel in ſcripto ⁊ vide.1.Re.23.et.30.in auctore. pte ſa.c.41.

Dubiorum ſolutio per ſomnia fiebat domino precedentibus ieiunijs ⁊ orationibus multoꝝ dierum non niſi de re honeſta ⁊ vrgente. parte ſcđa.cap̄.42.

Dubioꝝ ſolōnes p ſortes fieri pȝ Joſue.7. pte ſa.ca.42.

Dubiorum ſolutio per ſortes circa criminalia nunq̄ȝ fiebat niſi ex mandato dei. parte ſcđa.cap̄.42.

Dubiorum ſolutionem per ſardonyces veſtis ſacerdotalis ephot Joſephus ſcribit ceſſaſſe per ducētos annos an̄q̄ȝ ſcriberet librum antiqtatum. parte ſcđa.cap̄.43.

Dubioꝝ ſolutio p igreſſuȝ ſūmi pōtificis in ſancta ſcōꝝ ceſſauerat p.600.annos ante aduētuȝ xp̄i:nā iudei nō hēbāt arcā federis:qꝛ Hieremias eā ꝯcluſerat in ſpeluncā montis phaſga vbi erat corpus Moyſi. parte ſcđa.cap̄.43.

Dubiorum ſolutio per rationale ceſſauerat ceſſante fulgore ſardonycum ephot. parte ſcđa.cap̄.43.

Dubioꝝ ſolutiones ex diuina reuelatione tp̄e machabeorū oēs ceſſauerāt apud hebreos. parte ſcđa.cap̄.43.

¶ Eccleſia p̄mitiua potius quēadmodū xp̄iani vel fortiter ꝓ fide palā caderent vel in latibulis clam in fide manerēt curabat:q̄ȝ veritates ſubtiles ad cognoſcendū:ſed inutiles ad ſalutē ꝓ tunc ad tp̄a Cōſtantini p q̄dringētos annos a natiuitate xp̄i:cum ēt penuria doctoꝝ multa ex geſtis chriſti ſunt pretermiſſa. parte ſcđa.cap̄.20.

Eccl'ia militāſ fallit ⁊ falliꝶ.ſ.eccl'ia pticularis. pte ſa.c.22.

Eccleſia vl'is errare nō pōt in neceſſarijs ad ſalutē:qꝛ vel erraret vel in fide vel in morib⁹.ſi in fide eēt heretica.nec in morib⁹ qꝛ non eēt ſancta. parte ſcđa.cap̄.22.

Eccleſia vl'is ſi poſſet errare nō poſſet inſtruere xp̄ianos in fide nec haberem⁹ vn̄ certificaremur. pte ſcđa.ca.22.

Eccleſia non modo poteſt que dubia ſunt diffinire ſed que nunq̄ȝ in contentionē venerunt per nouos articulos determinare. parte ſcđa.cap̄.22.

Eccleſia dat firmitatem toti nouo teſtamento quam nō daret ſi errare poſſet. parte ſcđa.cap̄.24.

Eccleſia nō ſuſcipit firmitatē a libris ſacris:lȝ libri ſacri declarēt auc̄itatē eccl'ie:ſȝ ip̄a dat eis. parte ſcđa.cap̄.25.

Eccl'ia p p̄dicationē oſ̄dit ſcripture firmitatē. pte ſa.c.26.

Eccleſia eſt modus introducendi fidem iuxta ſentētiā Pauli ad Roma.10. parte ſcđa.cap̄.26.

Eccleſia vl'is determinat aliquid dupliciter: vel vt credendum aut non credendū:vel vt agendum aut vitandū.primum eſt fidei.ſcđm eſt morū. parte ſcđa.cap̄.27.

Eccleſia vl'is errare non pōt in morib⁹; qꝛ ſi erraret peccaret nec eſſet ſancta. parte ſcđa.cap̄.29.

Eccleſia vl'is condēdo canones ſiue ad dirigendā vitā:ſiue ad regulādos moreſ nō errat. parte ſcđa.cap̄.29.

Eccl'ia dādo leges ꝯtriaſ diuerſis tp̄ib⁹ n̄ errat. pte ſa.c.29.

Eccleſia non poteſt accipi pro prelato eccleſie.nā p̄latus poteſt errare:eccleſia non.deinde eccleſia grece latine ſignificat multitudinē. parte ſcđa.cap̄.30.

Eccleſia qn̄qȝ capitur ꝓ multitudine particulari hominum ptinentiū ad aliquam ꝓuinciā. parte ſcđa.cap̄.31.

Eccl'ia nūq̄ȝ capiꝶ ꝓ reditib⁹ ⁊ edificijs eccl'iaꝝ. pte ſa.c.31.

Eccleſia capiꝶ ꝓ domo p anologiā nō ꝓprie inq̄ȝtuȝ in eā cōuenit multitudo q̄ ꝓprie eſt eccleſia. parte ſcđa.c.31.

Eccl'ia errat cū ei⁹ p̄dicatores ⁊ miniſtri errāt. pte ſa.c.31.

Eccleſia militans tam vniuerſalis q̄ȝ particularis fallit ⁊ fallitur circa veritatē humanorū negociorum ⁊ accidentiuȝ particularium. parte ſcđa.cap̄.32.

Eccleſia tota vl'is lȝ nō erret in fide nec in morib⁹:tn̄ in accidētibus pticularib⁹ pōt errare:qꝛ pōt cōdemnare iniuſte per ignorantiā rei geſte. parte ſcđa.cap̄.33.

Eccleſia ēt vl'is ſi falſo iudicaret vel ex defectu vel ex malicia teſtiū non dānabiliter erraret:qꝛ dȝ iudicare ſm deducta ⁊ probata. parte ſcđa.cap̄.33.

Eccleſia vl'is non pōt errare p affectionē inordinatā:pōt āt quilibet iudex particularis. parte ſcđa.cap̄.35.

Eccleſia vl'is ideo diciꝶ non poſſe errare:quia lȝ poſſit errare circa particularia accidentia:hic tamen error non eſt damnabilis. parte ſcđa.cap̄.35.

Eccleſia vniuerſalis duplex diſperſa ⁊ cōgregata.diſperſa eſt qđdā corpus myſticū fide chriſti ⁊ diuinis chariſmatibus viuificatum. parte ſcđa.cap̄.36.

Eccleſia Matthei.18.cuȝ diciꝶ dic eccleſie capitur pro concilio generali. parte ſecunda.cap̄.36.

Eccleſia ſemper eſt ſancta quoad fidem ⁊ mores:ergo ſemper aliquis eſt ſanctus quoad fidem ⁊ mores ⁊ in illo ſaluatur eccleſia. parte ſcđa.cap̄.37.

Eccleſia vl'is ꝓprie eſt eccleſia diſpſa.ſynodus aūt gn̄alis legitime ꝯgregata ē vl'is eccleſia rep̄ntatiue. pte ſa.c.37.

Eccleſia in eo qđ agit in nomine Jeſu quātūcunqȝ graue videatur nunq̄ȝ errat. parte ſcđa.cap̄.54.

Eccleſia ideo non poteſt errare quia ei promiſit chriſtus aſſiſtentiam ſuam:lȝ oēs homines particulares ex quib⁹ eccleſia cōpoſita eſt poſſint errare. parte ſcđa.ca.54.

Eccleſia maior eſt non ſoluȝ q̄ȝ quilibet apoſtolus:ſed etiaȝ q̄ȝ ſimul omnes ſancti:cuȝ ſit ſponſa chriſti quam ipſe dilexit ſuper omnia. parte ſcđa.ca.54.

Eccleſia in ſuis operationibus non operatur ipſa ſed ſpirituſſanctus eam regens. parte ſcđa.cap̄.54.

Eccleſia primis temporibus habuit prophetas propter teneritudinem ⁊ nouitatē fideliū. parte ſcđa.cap̄.55.

Eccleſia ad tollendā ꝯfuſionē ⁊ pturbationē artauit iuriſditionē que de ſe erat gn̄alis diſtinguēdo ſubditos p diſtrictus:⁊

et⁹: ꝛ q꜡ iuſtū eſt potuit facere ꝛ tenet. parte ſcđa.c.63.
Eccleſia fruſtra tenet in preſenti ſeculo conſtituta ſi nullum executorem haberet. parte ſecūda.cap.66.
Eccleſia pro gñali ſynodo legitime ꝯgregata recte pōt deter minare dubia oīa circa fidem. parte ſcđa.cap.68.
Eccleſia vniuerſalis per nullam aliam congregationē; ſiue clericalem ſiue ſecularem repñtari poteſt niſi per genera lem ſynodum. parte ſcđa.cap.68.
Eccleſia in auctoritate Matth.18.accipiť pro eccleſia vni uerſali cū eā xp̄s ponat vltimū tribunal: ꝛ capiť ꝑ eccleſia gñali ꝯgregata que eſt ſacrū ꝯciliū. parte ſcđa.cap.70.
Eccleſia Actuū.8.miſit Petrum in ſamariā: ꝛ Petrus tanꝙ ſuperiori obediuit. parte ſcđa.cap.72.
Ecclia vlīs nūꝙ de die mortis xp̄i determinauit. pte ſa.c.77.
Eccleſia vlīs nūꝙ tenuit xp̄; mortuū.25.martij: lꝫ tpe Aug. multi ex patribus ꝛ plebis magna pars eoꝝ auctoritatē ſe cuta hoc tenuiſſet. parte ſcđa.cap.79.
Eccleſia non ſolū in pertinētibus ad fidem directe: ſed etiā; indirecte non poteſt errare. pertinentia ad fidem directe ſunt articuli. acceſſoria vero que tēpus vel locum eorum que ſunt fidei demonſtrant. parte ſcđa.cap.80.
Eccleſia ſi neſciat accidentia pticularia que non ſunt de ac ceſſorijs fidei ſed circa homines non ꝓpter hoc diminuit ſuam auctoritatem. parte ſcđa.cap.80.
Eccleſia nūꝙ approbat librū tāꝙ nō potētē errare niſi dili gēti⁹ examinet vnāquāꝙ clauſulā illi⁹ libri. pte ſa.c.81.
Eccleſia veritatē libroꝝ hiſtorialiū quos approbauit nō po terat hr̄e niſi ex antiquorib⁹ hiſtoricis. parte ſcđa.ca.81.
Eccleſia nō ita reprobat libros quos reprobat q꜡ nihil ſit in eis boni: ſed q꜡ ꝯtinēt aliquā hereſim. ſic cum approbat li bros quos approbat: non approbat ſingulas eoꝝ particu las. vide ſupra Cauſe. parte ſcđa.cap.81.
Eccleſia ſi libros quos approbat diffinitiue approbaret: dif finitiue teneret duo ꝯdictoria ſimul eſſe vera q̄ repiunť in libris Hieronymi ꝛ Aug. iā approbatis. pte ſcđa.ca.81.
Eccleſia aſſerendo contradictionē eſſe veram: non ſolū er raret in fide: ſed eſſet inſipiēs. parte ſcđa.cap.81.
Eccleſia cū approbauit opa alicui⁹ auctoris: nullū dictu; ex ſuis operibus approbauit. parte ſcđa.cap.82.
Eccleſia ſicut in principio miraculis fundata eſt: ſic nunc do ctrine magnitudine exornatur: per que duo chriſti hoſtes confunduntur. parte ſcđa.cap.82.
Eccleſia permittit quoſcunꝙ ſcholaſticos viros ingrere de quibuſcunꝙ dictis quātūcūꝙ ſanctiſſimi ꝛ doctiſſimi viri: ꝛ diſcutere ſi forte ſpūſſanctus illos illuſtret circa id circa qđ non illuſtrauit antiquos. parte ſcđa.cap.82.
Eccleſia poteſt interdicere etiā angelis aliquos actus vt pa tet ad Galathas.1. parte ſcđa.cap.82.
Ecclia ꝯtētiōes ꝛ ſchiſmata ñ gignit ſꝫ aufert. pte ſa.ca.82.
Eccleſia neminem diffinitiue approbando quibuſcūꝙ vo lentibus ſcripturam ſacram exponere viam ꝛ poteſtatem relinquit. parte ſcđa.cap.82.
Eccleſia approbando aliquos libros ꝯcedit poſſe publice le gi: ꝛ iudicat eos vtiles fidei: ꝛ iudicat auctores illoꝝ operū nō eſſe hereticos volūtarios. parte ſcđa.cap.83.
Eccleſia per hereticoꝝ libros q̄ circūuagabanť inficiebātꝙ legētes iſtituit approbationē operū. parte ſcđa.ca.83.
Eccleſia approbando libros dat eis auctoritatem: non ꝙ ſint infallibiles ſed ꝙ ſiqs eos allegauerit etiam ſi ratio nem non adducant niſi contrarium appareat habeatur eis fides. parte ſecunda.cap.83.
Eccleſia in approbatione librorum excuſabiliores facit tenē tes falſitates in illis contentas dummodo non pertinaci ter teneant. parte ſcđa.cap.83.
Eccleſia ſtulta ꝛ inanis eſt congregatio ſi non eſt remiſſio peccatorum. parte prima.cap.3.
Eccleſia vniuerſalis cōgregata eſt quelibet ſynodus genera lis legitime congregata. parte ſcđa.cap.36.
Eccleſie adhibēda eſt tanta fides vt credam⁹ eā errare non poſſe: q꜡ eſt articulus fidei. parte ſcđa.cap.21.
Eccleſie vniuerſalis determiatio ita tenēda eſt ſicut ſi a xp̄o vel ab apoſtolis eſſet facta. parte ſcđa.cap.22.
Eccleſie decreta ſic firmiſſime ſunt tenenda vt celum ꝛ ter ra potius trāſire poſſint ꝙ illa: vt chriſtus de ſuis verbis locutus eſt. parte ſcđa.cap.22.
Eccleſie determinatio ab aplo euāgeliū appellať ad Gala.2. gratia inobliquabilis firmitatis. parte ſcđa.cap.22.
Eccleſie determiatio tāte auc̄titatis eſt ꝛ fuit ſemp ꝙ Petr⁹ ꝛ apl̄i obligabanť ad eā Actuū.8. parte ſcđa.ca.22.
Ecclīa auc̄itas maior ē ꝙ veť̄is aut noui teſti. pte ſa.c.24.
Eccleſie auctoritas non debet probari a priori: ſed debet eē per ſe nota. parte ſcđa.cap.25.
Ecclīe determinatio eſt veroꝝ ꝛ neceſſioꝝ. pte ſcđa.ca.27.
Eccleſie determiatio nō pōt mutari in alio. pte ſcđa.c.27.
Eccleſie particulares ideſt multitudines particulariū pro uinciarum poſſunt errare: vt patet de bohemis ꝛ grecis ꝛ armenis. parte ſcđa.cap.31.
Ecclīe vl̄i tm̄ datū eſt vt errare nō poſſit. parte ſcđa.c.32.
Eccleſie vl̄i xp̄ꝫ conceſſit ea que nulli hoī particulari ꝯcedit: nō tm̄ ꝯceſſit vt nō erraret oīno circa pticularia: q꜡ cu; ec cleſia ſit cōgregatio fideliū: multi fideles hn̄t oēs ſcias q̄s nec apl̄i habuerūt: ꝛ ſic eēnt felices. pte ſecūda.c.35.
Ecclīe dedit xp̄s ptātē determinādi circa res ꝯtētioſas: ſiue in fide ſiue in actionib⁹: ꝛ qcqd eccleſia decreuiſſet ꝓmiſit ſe xp̄s ꝯfirmaturū vide Matth.18. pte ſecūda.c.54.
Eccleſie poteſtas duplex eſt: ordinis que reſpicit corpus xp̄i verū: ꝛ iuriſditiōis q̄ reſpicit corpus xp̄i myſticū. ſub p̄ma poteſtate continēť oēs ordines ta; ſacri ꝙ nō ſacri: in po teſtate ſcđa ꝯtinenť p̄lati. parte ſecūda.cap.62.
Eccleſie toti⁹ aſſertio eſt ꝙ character iꝑmiť in aīa in ſuſce ptiōe ordinū: ꝑ qđ pꝫ ordinem eſſe a deo imediate cum in anima ſolus deus operetur. parte ſcđa.ca.62.
Eccleſie auctoritas maior eſt oī auctoritate que ſub deo etiā angeloꝝ. vide ad Galathas.1. parte ſcđa.ca.76.
Eccleſie aſſertio qđ ſemel decreuit de hiſ q̄ credēda ſē nūꝙ pōt verti in dubiū: ſec⁹ de hiſ q̄ agēda ſūt. pte ſcđa.c.79.
Eccleſie auctoritas ſatis habuit interponere ſe in his q̄ ſunt neceſſaria fidei ꝛ vnde poſſint oriri hereſes ꝛ circa mores ad ſalutem neceſſarios. parte ſcđa.cap.82.
Eccleſiam vniuerſalem credere eſſe ſanctam nec poſſe erra re ideo magis neceſſariū eſt ꝙ reliqui articuli: quia habēt neceſſitate; ab iſto. parte ſecūda.cap.23.
Eccleſiam opinantur multi non poſſe errare in condemnā do q̄a regatur a ſpirituſancto qui promiſit ſe futurū ſem per in medio eorum. parte ſecunda.cap.35.
Eccleſiā ſibi aſſūpſit xp̄ꝫ nō hn̄tē maculā nec rugā ad Ephe. 6. qđ infert oīmodā puritatē ecclīe diſpſe. pte ſa.ca.37.
Eccleſiā nō poſſe errare in fide vel in morib⁹ nō de diſpſa eccleſia dicit̄ ſed de generali concilio. parte ſcđa.c.38.
Eccleſiā nunꝙ determinaſſe aliqđ de die mortis chriſti eſt negatiua facti limitata ꝛ reſpectu ſubiecti ꝛ reſpectu loci: q꜡ nec gñalia cōcilia fuerūt infinita: ꝛ vbi celebrata ſint: ꝛ qđ in eis concluſum ſit: quidue geſtū p ſeſſiones ſiue actio nes diligentiſſime ſcriptum eſt. parte ſcđa.cap.78.
Eccleſia docente credimus deum creaſſe mundum ꝛ libros Moyſi eſſe infallibiliter veros: qđ non crederemus ſi ec cleſiam errare poſſe dubitaremus. parte ſcđa.cap.23.
Emendatio Numepōpilij cōſtituēdo annū p.12.lunatiōes nō erat ſufficiēs: q꜡.12.curſus lunares non cōplēt vnū ſo lare: ſꝫ ſupſunt.11.dies ꝛ q̄rta vni⁹. parte ſcđa.ca.92.
Emendatio Numepompilij non poteſt vitare variatione; in principijs anni propter defectum.12.lunationum ab anno ſolari. parte ſecunda.cap.92.
Emēdatio Numepōpilij p lunationes non pōt euitare dfu ſiones quattuor tēpoꝝ āni: ita ꝙ mēſis q̄ eſt eſtiuus nō fiat aliqñ hibernus ꝛ cōtra. parte ſcđa.cap.92.
Emendatio ſcđa facta inter latinos de anno cōputādo mē ſes.12.in eo non quidē per motū lune ſed per motū ſolis: includēdoꝙ dies.12.qui ſupererant ex.12.lunationibus non fugit ſupiora incōuenientia. parte ſcđa.cap.94.
Emēdatio latinoꝝ per ſolares menſes omittēdo biſſextum quarto quoꝙ anno omittit vnū diē. parte ſcđa.ca.94.
Epiſcopus nō poteſt limitare poteſtatē ordinis vel quoad tēpus vel quoad locū in ordinato. parte ſcđa.ca.62.
Ep̄s vel ordinator nec eſt principale agens nec inſtrumētū in ordinum collatione. parte ſcđa.cap.62.
Epiſcopo ꝓferente verba ꝛ exercente cerimonias ab eccle ſia in ordinationibus iſtitutas deus imediate confert po teſtatem ordinis ordinato. parte ſcđa.cap.62.
Equinoctiū vernale tēpore mortis xp̄i fuit.24.vel.25.die martij: nūc eſt vndecima vel duodecima. pte ſcđa.c.14.
Equinoctiū veris eſt ſole exiſtēte in capite arietis: quod ſit

nō. 18. martij ſed vndecimo vel iterdū decimo: qđ ēt vulgaribꝰ māifeſtū eſt: ⁊ tūc ſol igredit arietē. pte ſcđa. c. 87.
Equinoctiū eſt qn̄ arcus circulatiōis ſolis ſupra horizontez ⁊ infra ſunt equales. parte ſcđa. cap̄. 88.
Equinoctium a ſolſtitio diſtat per quartam anni. ſ: per. 91. diem ⁊ portionem diei. parte ſcđa. cap̄. 90.
Errare competit cuicūq₃ competit bene agere cum contraria ſint circa idem. parte ſecunda. cap̄. 38.
Errare circa principia deterius eſt q̄₃ circa concluſionem in ſcientijs: quia ſi errant circa vnum principiū₃ peribūt omnes concluſiones ⁊ econtra. parte ſcđa. cap̄. 80.
Errarent aſtrologi ta₃ in numero q̄₃ incboatione annorum ſi biſſextiles annos omitterent. parte ſcđa. cap̄. 90.
Errant qui dicunt poſt mortem chriſti factam fuiſſe temporum emendationem. parte ſcđa. cap̄. 96.
Error grecoꝝ ꝙ xp̄s celebrauerit feſtu₃ phaſe tertiadecima mēſis p̄mi: g error eſt circa tēpus. parte ſcđa. cap̄. 4.
Error ponentium nihil intereſſe inter feſtum paſche ⁊ feſtum azimorum. parte ſcđa. cap̄. 3.
Error grecorum ꝙ chriſtus in paſcha non comederit azimas. parte ſecūda. cap̄. 4.
Error diui Thome dicentis diem paſche appellari azimoꝝ ab euangeliſtis: ꝙ phaſe celebratur veſpere: ⁊ nox p̄cedens qntādecimā diē cōputabat i qntadecima die. pte ſa. c. 7.
Error dicētiu₃ xp̄m nō ſeruaſſe cerimoniā paſche quoad tēpus quia non erat obligatus legi. parte ſcđa. cap̄. 7.
Error Chryſoſtomi ſm ſanctū Thomā ⁊ quorūda₃ latinoru₃ ſuper illo Joānis vt non contaminarent ſed manducarent paſcha: dicentium iudeos tranſtuliſſe celebrationem paſche in quintamdecimam diem ob procurationez mortis chriſti. parte ſcđa. cap̄. 8.
Error Chryſoſtomi l₃ tolerabilis circa ſolutionē rōnis grecoru₃ per quā volebant xp̄m cōmediſſe agnū. 13. menſis: quia ingt Joānes ante diem feſtum paſche. ſoluit Chryſoſtomus ꝙ feſtu₃ paſche capitur pro ſeptē diebus azimoꝝ. qr melius capit p p̄ma die tm̄: nam nō dicit ante feſtū paſche: ſed ante diem feſtum. parte ſcđa. cap̄. 8.
Error grecoꝝ ponētiū xp̄m comediſſe panes fermētatos in vltima cena ⁊ ꝙ ꝯfecit in fermētato. parte ſcđa. cap̄. 9.
Error grecoru₃ ꝙ chriſtus confecerit in fermentato fundabatur in hoc: quia anticipauit phaſe die tertiodecimo: qđ falſum eſt. parte ſcđa. cap̄. 9.
Error grecorum de anticipatione cene chriſti fuit cauſa vt errarēt conficiēdo in fermētato. parte ſcđa. cap̄. 10.
Error grecorum conficiendo in fermentato non eſt contra fidem. parte ſcđa. cap̄. 10.
Error eſt ſiquis dixerit ſacram ſcripturam omiſiſſe aliqua niſi maniſeſte pateat per ſcripturam ſacram oſtenſio omiſſionis. parte ſcđa. cap̄. 12.
Error grecorum circa paſſionem chriſti ⁊ comeſtionem azimorum. parte ſcđa. cap̄. 15.
Error eſt ſiquis dicat hominez qui nec proximo nocuit: nec ſm deum mereretur aliquid mali poſſe pati malum: etia₃ ſi totus mundus conaretur ei nocere. vide Boetium. 4. de conſolatione. parte ſcđa. cap̄. 34.
Error dicentiū papa₃ eſſe ſubiectū generali concilio tm̄modo in his que ſunt fidei. parte ſcđa. cap̄. 75.
Error dicētiū papā poſſe ſup gn̄ale ꝯciliu₃: qr viderūt eum poſſe ſup concilia prouincialia. parte ſcđa. ca. 78.
Error eſt ſiqs teneat eccleſiā erraſſe de die mortis chriſti: tū ꝙ de diebus feſtis nihil certi haberet: tum ꝙ minus malum eſſet negare nouum ⁊ vetus teſtamentū q̄₃ negare eccleſiam: quia illa reſtante ceteri articuli poſſent reuocari non econtra. parte ſcđa. cap̄. 80.
Error dicentium hos libros approbauit eccleſia ergo non poſſunt errare. parte ſcđa. cap̄. 81.
Error dicentium ſi occurrat auctoritas ſcripture contra dictum doctoris approbati debemus dicere ꝙ non intelligitur auctoritas ſcripture: ⁊ ſi occurrat ratio neceſſaria opinari rationem eſſe falſam. parte ſcđa. cap̄. 84.
Error calendarij de poſitione dierum ⁊ noctium: magis apparet. 4. 3. et. 2. climate vbi dies ⁊ nox minoris ſunt ſpatij: cum minus diſtent ab equatore. parte ſcđa. cap̄. 88.
Error calēdarij in annotatione noctiū ⁊ dieru₃ apparet: qr ex illa ſeqtur illud non eē ſcriptū ꝑpter terrā. 7. climatū: ſ₃ ꝑꝑ angliā vel daciā vel vlteriorē terrā. parte ſcđa. c. 88.
Error eſt maximꝰ dicere quēl₃ mēſe₃ addere ſup aliū duas horas diei ⁊ noctis ſicˢ ē in calēdario. parte ſcđa. ca. 88.
Error eſt ipoſſibilis ⁊ inexcuſabilis dicere menſem ianuariū hr̄e oēs noctes horaꝝ. 16. qr tūc ſol trāſiret ſpatiū duaru₃ horaꝝ in p̄mo die februarij ſine medio cū februariꝰ habeat noctē. 14. horaꝝ ⁊ diē. 10. parte ſcđa. cap̄. 88.
Error euidētiſſimꝰ ponentiū quēlibet mēſe₃ creſcere in die vel in nocte per duas horas patet ex hoc ꝙ magis creſcit martius in die a p̄ncipio vſq₃ ad finem mēſis: q̄₃ maius a principio vſq₃ ad mediū iunij: ⁊ ecōtra nox magis augetur a principio ſeptembris ad finem: q̄₃ a principio nouēbris ad medium decembris. parte ſcđa. cap̄. 88.
Error ponentiū quēlibet menſem addere diei ⁊ nocti duas horas: ꝓcedit ex hoc ꝙ cum tropicus cācri diſtet ab eqnoctiali. 24. gradibꝰ diuidūt eq̄liter hos p tria ſigna: ⁊ cuilib₃ cōpetāt. 8. gradus ⁊ q̄l₃ hora h₃ q̄ttuor gradus: opinati ſūt quol₃ mēſe addi duas horas diei vel nocti. pte ſa. ca. 88.
Error eſt credere tam mundum q̄₃ Adam productum fuiſſe in martio. parte ſcđa. cap̄. 89.
Error dicentiu₃ in computo aſtrologoꝝ nō cōnumerari annos biſſextiles: cum in omnibus tabulis aſtrologoru₃ ere biſſextiles a non biſſextilibus diſtinguantur: ⁊ era natiuitatis chriſti ponat biſſextilis. parte ſcđa. cap̄. 90.
Error in ſolis curſu l₃ videatur minimus: poteſt tamen in proceſſu temporū ſuperadiungere dies ſuperfluos plures ⁊ fiet maximus. parte ſcđa. cap̄. 97.
Error proueniens ex poſitiōe quarte integre diei: ⁊ poſitione biſſextilis diei integri vbi nō eſt: ſi diu mundus duraret eſtatem induceret ad decembrem: hyemem ad iunium ⁊ ſimilia. parte ſcđa. cap̄. 97.
Error g ſupeſt in computatiōe anni non eſt emendatus: qr vulgus hunc errorē non ſentit. parte ſcđa. ca. 97.
Error maximꝰ eſt in his errare ꝯſūmatiſſimos in ſtudijs in qbꝰ nec ipetitiſſimi qdē errarent. parte p̄ma. cap̄. 2.
Erroris grecoꝝ confutatio: tum quia nemo ponit chriſtum mortuu₃. 36. anno etatis: cunq₃ ex his ſequit xp̄m anticipaſſe. qđ ſupra negatum eſt. parte ſcđa. cap̄. 15.
Errores calendarij quot ⁊ q ſūt. vide ſupra Calēdariū.
Errore p̄ſuppoſito nulla vitas pōt ſeq. parte ſcđa. ca. 96.
Etas modernoꝝ iuenit plīma q̄ ātiq neſciuerīt pte ſa. c. 18.
Euāgeliū Joānis in oibus geſtis xp̄i p̄ncipalibus appoſuit tempora in quibus geſta ſunt. parte ſcđa. cap̄. 12.
Euāgeliū nos admonet gratis dare. ſ. nō ſolū mutuo: ſ₃ dono nec̄itatē patiēti. vide Luce. 6. Math. 5. pte ſa. c. 46.
Euangeliū non ſolū ꝓhibet interfici homicidā caſualē: ſed p̄cipit diligendos inimicos. parte ſcđa. cap̄. 46.
Euangelij executor ꝓprius eſt in hac vita nō in alia: cu₃ hic ſit incitator ad obſeruantiā eius. parte ſcđa. cap̄. 66.
Euangelia fuere. 8. q̄ttuor que nūc ſūt: ⁊ alia q̄ttuor ab hereticis ꝯfecta ſub quorūda₃ apl̄oꝝ noīe que ab eccleſia repudiata ſūt ꝙ i hiſtoria xp̄i hereſes imiſcebāt. pte ſa. c. 24.
Eucbariſtia ſiue in azimo ſiue in fermētato conficit: qr ſūt accidētia panis non de eēntia. parte ſcđa. cap̄. 10.
Eucbariſtia conuenientius conficitur in azimis q̄₃ in fermentatis. parte ſcđa. cap̄. 10.
Executor futuri ſeculi habet tm̄modo punire q̄ reſidua ſunt ad puniendū: que vero ipunita ſunt: ⁊ quoad rē ⁊ quoad ꝓpoſitū punit gehēna nō ad puritatē. parte ſcđa. c. 66.
Excōicatus iniuſte ab eccleſia militante non eſt excōicatus ab eccleſia triūphante. parte ſcđa. cap̄. 32.
¶ Falſu₃ eſt ꝙ ianuariꝰ hēat noctē. 16. horaꝝ ⁊ diē. 8. ſiue itelligat de oibꝰ diebꝰ ſiue de qbuſdā. parte ſcđa. ca. 88.
Februarius dictus eſt: qr februa vocantur purgationes. viſte Ouidium. 2. faſtorum. parte ſcđa. cap̄. 90.
Februarius expendebatur a Romanis dijs inferis ⁊ animis corpore ſolutis. parte ſcđa. cap̄. 90.
Feſtū phaſe incipit a veſpera quartidecimi diei: feſtu₃ azimorum a p̄ncipio qntidecimi diei. parte ſcđa. cap̄. 3.
Feſtum phaſe durat a veſpera quartedecime diei cum nocte ſequenti azimorum a quintadecima vſq₃ ad vigeſimā primam incluſiue. parte ſcđa. cap̄. 3.
Feſtum phaſe fuit in memoria preſeruationis hebreorum ab angelo percutiente. parte ſcđa. cap̄. 3.
Feſtū azimoꝝ fuit in memoria exitus ab egypto: qui fuit ita celer ꝙ azimos panes oportuit eos comedere. pte ſa. c. 3.
Feſtū phaſe ⁊ azimoꝝ differebāt quoad q̄ttuor cerimōias:

tum ꝙ

tū q in phaſe nō fiebat opuʒ ſeruile:in azimoꝝ ſic:excepto pmo ⁊ ſeptimo die:in paſche nō licebat comedere cū azimis niſi lactucas agreſteſ ⁊ agnū āniculū aſſuʒ:in azimoꝝ feſto cū azimis q̄ vellēt.itē in feſto azimoꝝ offerebāt manipulos ſpicaꝝ hordei:in paſche nō.i feſto azimorū fiebāt ſolēnia ſacrificia:in paſche tm̄ iuge ſacrificiū. parte ſa.c.3.
Feſtū paſche ⁊ azimoꝝ appellaꝫ ab euāgeliſtiſ:tū paſcha tū azima pp ɔtinuitatē vtriuſq; feſti. parte ſcda cap.3.
Feſtū paſche ⁊ azimoꝝ in veteri teſtamēto ponunꝫ ſeorſuʒ: in nouo autem dies azimoruʒ ponitur pro die paſche ⁊ paſcha pro azimis. parte ſcda.cap.7.
Feſtuʒ paſche nō dicitꝫ dies azimoꝝ ob noctē pcedentē diē azimoꝝ.nam euāgeliſte ponūt diſcipulos petijſſe a xp̄o de paſchā pmo die azimoꝝ in mane. parte ſcda.cap.7.
Feſtuʒ clāgoris erat pma die ſeptēbris:calēdaꝝ vero pma die cuiuſlibet menſis. parte ſcda.cap.8.
Feſtū enceniorꝝ de quo loquiꝫ Joā.10.erat in mēſe caſleu.i.in mēſe nouēbri cuʒ iudei voluerūt xp̄m lapidare ⁊ ipſe receſſit trās iordanē: qd factuʒ in fine mēſis vndecimi anni.32.ſtetitq; trās iordanē vſq; ad principium trigeſimitertij anni. parte ſcda.cap.12.
Feſtū neomenie eſt prima dies cuiuſlibet menſis:qd interpretatur prima luna vel noua luna. parte ſcda.cap.13.
Feſta hebreoꝝ poterāt icidere duo ⁊ tria ſil. pte ſa.ca.8.
Feſta in qbus dēbat ɔuenire oīs iſrael in ſimul erant tria: azimoꝝ:pētecoſtes:⁊ ſcenophegia.pmū in pmo mēſe.ſcdʒ in tertio.tertium in ſeptimo. parte ſecūda.cap.8.
Feſtiuitates iudeoꝝ ſeptem.ſ.ſabbatū:dies calendaruʒ:paſche ſiue azima: pētecoſtes:dies clangoris:dies ppitiationis:dies tabernaculorum. parte ſcda.cap.8.
Fides non ſoluʒ debet captiuare intellectū:ſed etiā ſenſum: qꝛ oīa pñt decipi pter ſpūmſanctū. parte ſcda.cap.84.
Fides magis impugnatur ab his qui negant remiſſionem peccatorum : q̄ ab his qui negant reſurrectionem mortuorum. parte prima.cap.3.
Fidei rō exigit vt credamꝰ ⁊ ſine dubitatiōe. pte ſa.c.22.
Fidei meritū magnopere in nobis augeꝫ:cū orādo credimꝰ deū exaudiſſe lʒ nō rñdeat nec ſigna aliqua videamꝰ: ſed iō credimꝰ qꝛ xp̄s id affirmauit. parte ſcda.cap.53.
Fidē catholicā dſtruūt q remiſſiōeʒ pctōꝝ negāt. pte.p.c.3
Forū ɔſciētie iponit penā arbitrariā dūmō pena iponatur noie ſatiſfactiōiſ:qꝛ ſi ſic nō eſt arbitraria. pte ſcda.c.67.
Furtū hʒ duplicē offenſaʒ dei ⁊ ꝓximi:circa offenſā dei arbitraria eſt pena:circa offenſaʒ ꝓximi teneꝫ ſacerdos iubere vt reddat ei cui abſtulit penitēſ:non mō qd abſtulit ſed damnum ⁊ intereſſe. parte ſcda.cap.67.
Gradus libroꝝ veteris teſtamēti ſunt tres legales ⁊ ꝓphetales qbus adhibeꝫ fides maxima:hiſtorici qbꝰ nō ita magna: apocriphi qbꝰ adhibeꝫ opinio. parte ſcda.cap.23.
Gr̄a tollit maculā ⁊ offenſaʒ. parte pma.cap.5.
Gr̄a ſtat cū reatu ad penā tpalem. parte pma.cap.5.
Gr̄a gratificās ſtat cū habitibꝰ malis. parte pma.cap.5.
Gr̄a debuit dari nō p legeʒ ſed p mortē xp̄i:qꝛ ſi p legē gr̄a data eēt:mors xp̄i fuiſſet ſuperflua. parte ſcda.cap.57.
Gr̄a gratū faciens in veteri legē nō deerat:ſed ea nō p legē habebaꝫ:ſed per fideʒ iplicitā vel explicitam mediatoris: vide ad Roma.10. parte ſcda.cap.57.
Gr̄a non habebaꝫ p circūciſionē. parte ſcda.cap.57.
Gratia per fidem veri dei habebatur a gentilibus ſine obſeruatione legalium. parte ſecunda.cap.57.
Gr̄a in lege noua potuit ⁊ debuit dari:qꝛ legiſlator fuit xp̄ſ verus deꝰ per quē effectiue eſt gr̄a: ⁊ per mortē ſuaʒ gr̄am meruit oībus in ſe credentibus. parte ſcda.cap.58.
Gratie pena eterna non repugnat finaliter vel naturaliter ſed ex lege dei. parte prima.cap.5.
Gratie beatitudinis eſt habere ſciētiā oīum particulariuʒ: ⁊ in nullo poſſe errare. parte ſecunda.cap.35.
¶ Hereticus eſt vel infidelis qui cum dubitatione aſſentitur fidei. parte ſcda.cap.22.
Hereticus non poteſt aliquis haberi:niſi per concilium generale conuincatur. parte ſecunda.cap.38.
Hereſis eſt doctrina contra fidē cuius contrariū nō habeꝫ ita expreſſe in ſacra ſcriptura. parte prima.cap.3.
Hieronymus ſcribit ſe habuiſſe in libraria ſua.7.milia librorꝝ de his quos cōpoſuit Origenes. parte ſcda.ca.81.
Hiſtoria non hʒ ſufficientē ꝓbationeʒ:qꝛ ſepe ponit annos completos p incōpletis ⁊ ecōtra. parte ſcda.cap.11.
Hiſtoria huius probationis dubium reliquit an Octauianus vixerit in imperio.57.annis completis an non:ſimiliter de Tyberio.nam ſi non compleuit vterq; vltimū annum ſed inchoauit: chriſtus mortuus eſſet trigeſimoprimo anno ⁊ dimidio. parte ſcda.cap.11.
Hiſtoria dubium reliquit an natus ſit xp̄s in pncipio.42. anni Octauiāi: ⁊ in fine decimioctaui Tyberij obierit:nā ſi ſic mortuꝰ eſſet xp̄ſ.35.anno vite. parte ſcda.cap.11.
Hiſtoria beati Joannis a pmo.ca.vſq; ad.13.excluſiue nihil aliud continet niſi geſta trium annorum chriſti ⁊ quarti inchoati. parte ſcda.cap.12.
Hiſtoria ſortitur veritatē ex auctoritate narrantis:⁊ illa hiſtoria vera eſt infallibiliter : cuius auctoritas errare non poteſt. parte ſcda.cap.18.
Hiſtoria que nec ex parte rei nec̄ia eſt nec ex parte auctoris nō dʒ acceptari tāq; īfallibiliter vera. parte ſcda.ca.18.
Hiſtoria humana nunq; cauſat ſcientiam vel ſapientiam: ſed opinionem. parte ſcda.cap.18.
Hiſtoriaꝝ auc̄itas nō tāta vt nec̄e ſit i ea ſtare. pte ſa.c.11.
Homo vt pars reipublice debet deū colere pp bonū publicum:ſed vt creatura dei beatitudinis capax dʒ colere deū pp ſe:⁊ qꝛ ſummū bonū. parte ſcda.cap.59.
Homo poteſt remittere offenſam ſibi factam : quantomagis deus. parte pma.cap.3.
Homicida a caſu nulla culpa interueniente permittebaꝫ a deo a cognatis occiſi interfici ſi extra vrbem refugij eſſet inuentus pp duriciam iudeorum. parte ſcda.cap.59.
Hydromantia quam Numapompilius exercebat in aqua ex conſultatione demonum in qua repreſentabantur imagines queſitorum. parte ſcda.cap.9.
¶ Januarius poſitus eſt a Numapōpilio vndecimus mēſis ⁊ februarius duodecimus. parte ſcda.cap.90.
Infernus ⁊ lymbus pueroruʒ ponēdus eſſet ſi remiſſio peccatoꝝ non eēt:cuʒ oēs aut morerenꝫ in originali ſolo aut in originali ⁊ actuali. parte prima.cap.3.
Infidelitas ē ñ hereſis negare remiſſionē pctōꝝ. pte.1.c.3.
Iniqtatē auctor appellat aduerſarios. parte pma.ca.1.
Ingenium humanum non eſt tante auctoritatis vt errare non poſſit. parte ſecunda.cap.81.
Immundicia ſummi ſacerdotis contracta per contactū capri emiſſarij tollebatur ſtatiʒ abluto corpore in aquis viuentibus. parte ſecūda.cap.6.
Immundicie prohibebāt ab ingreſſu templi ⁊ cōtactu rerū ſacraꝝ ſub pena mortis. parte ſecunda.cap.6.
Intellectus nō eſt captiuādus ad auctoritatem cuiuſcunq; quē non ɔſtat per ſpūmſanctū loq. parte ſcda.cap.85.
Intellectus cum aliquid concipit debet illud concipere vt verum. parte ſcda.cap.89.
Intellectus captiuatio nō ſiēda eſt niſi in ꝑtinētibꝰ ad fidē vbi intellectꝰ captiuaꝫ ad obſequiū xp̄i. pte ſcda.cap.84.
Italia ante aduentū Saturni vix ſciebat colere terras: ipſe docuit eos colere terram fugiens ex grecia:ꝓpter qd italia coluit eum vt deum. parte ſcda.cap.90.
Italie populi aborigines:eo q eorum incognita eſſet origo ſunt appellati. parte ſcda.cap.90.
Italie reges Saturnus Janus Picus Faunus ⁊ Latinus qui fuit troiano bello. parte ſcda.cap.90.
Judex celeſtis non pōt falli. parte ſcda.cap.32.
Judex iudicans ſm ea que legitime probanꝫ:ſic ſe habet ac ſi iudicet pro mera veritate. parte ſcda.cap.33.
Judex condemnās aliquē falſo p allegata ⁊ ꝓbata iuſte cōdēnat:⁊ tñ reus iniuſte condēnaꝫ. parte ſecūda.ca.34.
Judex fori conſciētie excedit dignitate quoſcunq; alios:qꝛ eſt executor legis chriſti ſm omnes amplitudines: ⁊ quia extenditur necdum ad facta dicta ⁊ cogitata:ſed etiam ad omiſſa. parte ſecūda.cap.67.
Judei per mille ⁊ trecentos annos aſſueti diuino cultui diſpoſiti videbantur ad perfectionem etiam ſi nulla ſigna viderent. parte ſecunda.cap.55.
Judicia eccleſie militantis ⁊ triumphantis aliquando diſcordant. parte ſcda.cap.32.
Jus p eodē hʒ nō eē ⁊ nō apparere. parte ſcda.ca.78.
Jura nature etiaʒ crimminoſiſſimis ⁊ notorijs concedunt copiam defenſionis. parte prima.cap.1.
Juſtificatio nr̄a non ex operibus noſtris: ſed ex morte chri

ſti ⁊ ex fide. parte ſcđa.cap.57.
¶Latini ſumpſerūt nomē a latio ſeu a latendo. ꝙ latium eſt quedā pars italie vbi latuit Saturnꝰ fugiens iram Iouis filij ſui. vide Saturnus. parte ſcđa.cap.90.
Latini nullam temporum emēdationem poſt Octauianum fecerunt. parte ſecūda.cap.95.
Lex nature: lꝫ reliquos articulos explicite non tenuerit: remiſſionē tñ peccatoꝝ tenuit explicite. parte ꝑma.ca.3.
Lex veteris teſtamēti nō deducit ad ꝑfectionē: lex aūt noui eſt que docet ſtatū ꝑfectionis. parte ſcđa.cap.44.
Lex veteris teſtamēti ꝑmittebat quedā mala vt fenus ⁊ repudium: lex noui nihil mali. parte ſcđa.cap.44.
Lex noui teſtamēti data eſt diſcipulis. parte ſcđa.cap.44.
Lex vetus eſt mediū iter purū malū.ſ.ꝯuerſationē gētiliū: ⁊ purū bonū.ſ.euāgelium. parte ſcđa.cap.44.
Lex vetꝰ debat ꝯtinere aliqđ malū: ⁊ aliqđ bonū vt eēt media iter purū malū ⁊ purū bonū. parte ſcđa.cap.44.
Lex iudaica eēt mala niſi ꝯceſſio legiſlatoris feciſſet licitū qđaliter fuiſſet illicitum. parte ſcđa.cap.44.
Lex iudaica aliqualiter bona conuenienter iudeis data eſt ob eorum imperfectionē. parte ſcđa.cap.45.
Lex veteris teſtamēti ꝑmittit qđā illicita rōnabilr ⁊ necio ex iꝑfectiōe illoꝝ qbꝰ ꝑmittit. parte ſcđa.cap.46.
Lex vetus debat ꝯtinere aliqua inutilia que in nouo teſtamēto tāꝗ̄ inutilia debebāt reſpui. requirit̄.n. mactatio nō victimarum ſed pectorum. parte ſcđa.cap.47.
Lex vetꝰ hēbat diſtictionē ciboꝝ ꝗ erat inutilis. pte ſca.c.48.
Lex noui teſtamenti nullas alias contaminationes habet niſi peccata: quia ſordes corporum pro nihilo habeant̄ in nouo teſtamēto vide Matthei.15. parte ſcđa.ca.50.
Lex noui teſtamenti non hꝫ ciboꝝ diſtictionē: ſed omnia comedere licet cum dei benedictione ⁊ gratiarū actione. vide auctorem.11.et.15. parte ſecunda.cap.50.
Lex noui teſtamēti docet tm̄modo fidē ⁊ charitatē ⁊ ṽtutes gñales: qꝛ his ſeruatis facile eſt ꝑlatis ſeu ꝑncipibus circa particularia ſe bene gerere. parte ſcđa.cap.51.
Lex noua debebat eſſe lex ꝑfecta: quia indiſpoſitiōeꝫ gentilium ſupplebat grā chriſti. parte ſcđa.cap.56.
Lex Moyſi inducebat onera obſeruantiaꝝ: ⁊ nō cauſabat gratiam. parte ſecunda.cap.56.
Lex euangelica ſola debuit habere totalem perfectionem ⁊ puritatem. parte ſcđa.cap.57.
Lex politica non ſe debet itromittere ad illud quod nō ſpectat ad humanā conuerſationē: quia excederet ſuum proprium ⁊ adequatū ſubiectū. parte ſcđa.cap.58.
Lex politica nō dꝫ ſe itromittere ad vitia ⁊ virtutes ad humanam ꝯuerſationē nō ꝑtinentes. parte ſcđa.cap.58.
Lex xp̄i ſola ꝓhibuit vitia: non ſolū ꝑ que politica cōicatio īpedit̄: ſed ꝑ que qꝫ eſt deordinatꝰ. parte ſcđa.ca.58.
Lex euangelica poſita eſt ꝓ ꝑſenti ſeculo vbi eſt locus bonorum ⁊ malorum operum. parte ſcđa.cap.66.
Lex quā dedit xp̄s de correctiōe fraterna cui ſubiectꝰ eſt papa: non ſolū hꝫ verū de peccato hereſis: ſed de qbuſcunꝗ alijs: qꝛ xp̄s dixit: ſi peccauerit in te.i.ꝯ te: per qđ innuitur peccata in proximum. parte ſcđa.cap.75.
Lex contrarioꝝ ⁊ contradictorioꝝ talis eſt ꝙ ſemꝑ neceſſe eſt alterum illoꝝ errare: qđ cū Hieronymus ⁊ Auguſtinꝰ ꝯtradicant euenire oportet. parte ſcđa.cap.81.
Lex contrariorum ⁊ diſperatorum eſt ꝙ ſi vnum eſt veruꝫ: reliquum eſt falſum. parte ſcđa.cap.81.
Leges vnius ꝯcilij lꝫ ſint ꝯrie legibꝰ alteriꝰ: nō ꝑp hꝰ ſunt male ſed vtreꝗ bone ſunt: ſicut deꝰ in nouo teſtō dedit leges ꝯrias veteris teſtamēti legibꝰ. parte ſcđa.cap.29.
Leges forenſes de ſeruis: iniurijs: furtis ⁊ dānis qͥliter punirent̄ delinquētes in his: ⁊ de ſucceſſiōibꝰ hereditarijs ⁊ matrimonijs date ſunt a deo iudeis vt viderent̄ regi a ſolo deo: ⁊ ad declarandā populi illius ruditatem: ⁊ ne acceperent leges a gētilibus que cōtinerēt peccatū: ⁊ auferēdā diſcordiā que accidiſſet ſi per principem alium a deo condite fuiſſent. parte ſecunda.cap.51.
Leges politice debēt facere duo: dirigere ad benefaciendū reipublice ⁊ cuilibet ex ciuibꝰ: ⁊ coercere maleficos a damnis reipub. ⁊ ꝑticulariū ciuiū. parte ſcđa.cap.58.
Legiſlator bonꝰ dꝫ accōmodare leges tpi: qꝛ que ſunt bona in vno tpe: ſunt mala in alio. parte ſcđa.cap.29.
Legiſlator catholicus lꝫ nō dꝫ dare legeꝫ approbantē vitiuꝫ aliqđ: dꝫ tñ ꝑterire ſub ſilētio aliꝗ vitia: ne videant̄ hoīes ſubire oīmodaꝫ ſeruitutē: ⁊ hoc eſt de his vitijs ꝗ vix pñt euitari: vt fornicatio ſimplex. parte ſcđa.cap.58.
Legiſlator humanus vitādo vitia oīa itroduceret maiora ⁊ ſcandaloſiora: ⁊ turbaret ſtatum reipub. cum lex debeat eſſe ad tranquillitatē reipub. parte ſecunda.cap.58.
Legiſlator politicus recte ꝑcipit deum colendū ꝑp bonum reipub. ⁊ deus ꝑp ſe colēdus eſt: ⁊ ordinauere charitatem non politici ſed theologi. parte ſcđa.ca.59.
Legiſlatores politici ſe intromittunt ad condēdas leges de cultu dei non inquātū latria ſit virtꝰ: ſed eſt nāle debitum ꝑp diuinā excellētiā: vel ꝑp bñficia ſuſcepta a deo: ſed inquantū cultꝰ eſt vtilis reipub. parte ſcđa.cap.59.
Legiſlatores nō ſolū xp̄iani ſed etiam gētiles crediderūt ꝙ cultꝰ dei ꝯſeruaret ⁊ augeret publicū ſtatū. vide Valeriuꝫ lib.1. de ſeruata ⁊ neglecta religiōe. parte ſcđa.ca.59.
Legiſlatores politici xp̄iani peccarēt puniēdo ea que non ꝓhibent ciuiles leges: cuꝫ excedāt ꝓpriā iuriſditionē: que tantū ſe extēdit quantū leges quarum iuriſditionē adepti ſunt permittunt. parte ſcđa.cap.60.
Libri approbati ab eccleſia ſi errare non poſſent oēs eſſent eiuſdem auctoritatis: qđ falſuꝫ eſt. parte ſcđa.cap.81.
Libri approbati ab eccleſia nō iō cēſendi ſūt approbati: qꝛ nulla eoꝝ clauſula errare poſſit: ſꝫ in ꝑtinētibus ad declarationē ſcripture credēdū eſt ipſis: in ꝑtinentibꝰ āt ad litigū ⁊ ſilia nō eſt ita adhibēda fides. parte ſcđa.ca.81.
Libri approbati ab eccleſia non habentur ſicut determinationes eccleſie. parte ſcđa.cap.81.
Littera dñicalis eſt modus cognoſcēdi dies menſium: tam in ꝑterito ꝗ̄ in futuro. parte ſecunda.cap.15.
Luna erat.13. ⁊ dies dñicus anno.31. etatis xp̄i die annūciationis anno.32. luna erat.23. vel.24. menſis.12. ⁊ dies martis. parte ſecunda.cap.16.
Luna erat qnta ⁊ dies mercurij āno.33. etatis xp̄i die ānūciatiōis. erat.16. vel.17. ⁊ dies iouiſ.34. pte ſcđa.cap.16.
Luna erat.27. mēſis.12. anno.35. parte ſcđa.cap.16.
Luna erat.12. āno.36. ⁊ dies dñicus. parte ſcđa.cap.16.
Luna erat decimanona vel vigeſima menſis.12. anno.37. ⁊ dies lune. parte ſecunda.cap.16.
Luna erat qrta ⁊ dies martis anno.38. parte ſcđa.ca.16.
Luna erat.11. ⁊ dies mercurij.39. parte ſcđa.cap.16.
Luna.20. mēſis.13. anno.40. parte ſcđa.cap.16.
Luna eſt minor terra.36. vicibꝰ: cū ceteri planete ſint maiores terra excepto mercurio. parte ſcđa.cap.91.
Luna lꝫ minor ſit magnitudine corporis ceteris planetis: maior tamen ceteris videtur excepto ſole propter minimam ipſius diſtantiam a terra. parte ſcđa.cap.91.
Luna cōplet motū ā pūcto ad pūctū.27. diebꝰ ⁊ pauloplus: lꝫ nō attigat ſolē niſi.29. diebꝰ ⁊ dimidio. pte ſcđa.c.91.
Luna eſt regina hūiditatū in elemētis vt pꝫ in acceſſu ⁊ receſſu maris: in aīalibus maritimis: in terreſtribꝰ: in plātis: iō arbores ſecant̄ ad obſeruationē lune. pte ſcđa.ca.91.
Lunatici creſcēte luna hñt lucida interualla: decreſcēti inſaniunt: qꝛ cerebrū hoīs cum ſit ſubſtātia hūida in augmēto lune melius ſe hꝫ ꝗ̄ in decremēto. parte ſcđa.ca.91.
Lunationes variantur ita vt menſes lunares non ſequant̄ tēpora menſium ſolarium. parte ſecūda.cap.92.
¶Macula nihil aliđ niſi carētia pulchritudinis in aīa ꝓ̄us habite ⁊ ꝑ tonc debite haberi. parte ꝑma.cap.4.
Macula aliter eſt infectio voluntatis ex contactu peccati que eſt malum voluiſſe. parte ꝑma.cap.4.
Macula aīe per penitentiā lauatur. parte ꝑma.cap.4.
Macula aīe alr eſt diſſilitudo ⁊ elōgatio a deo. pte.ꝑ.c.4.
Macula aīe nō dicit aliqđ poſitiuū: ſed purū ꝑuatiuū.i. priuationem pulchritudinis. parte ꝑma.cap.4.
Macula duo ponit: priuationem gratie ⁊ obſtaculum receptionis eiuſdem. parte ꝑma.cap.4.
Macula ⁊ tenebra idem ſunt: differūt tñ ꝙ macula eſt inquantum priuat gratia ⁊ pulchritudine: tenebra do inquātum prohibet intueri claritatē dei. parte ꝑma.ca.4.
Macula manet in voluntate peccantis vſꝗ ad conuerſionē: ⁊ tunc tollitur a deo. parte ꝑma.cap.5.
Macula tollit̄ idirecte offenſa directe. parte ꝑma.ca.5.
Macula nō abſoluit̄: ſꝫ ceſſat aduētu grē. parte ꝑma.c.5.
Macula ꝗ ⁊ culpa vocat̄ remitit̄ manēte reatu. pte.ꝑ.c.6.
Macule ſūt tot quot obſtacula: ⁊ obſtacula tot quot pctā:

vt vmbre

vt vmbre tot quot obſtacula lucis. parte p̄ma.ca.5.
Malū qđ agim⁹ culpa eſt:qđ patimur pena. pte p̄ma.c.6.
Malū duplex pene ⁊ culpe ſit:⁊ culpe diuiſio:qđ eſt equo-
cum ad ſeptē excepto actu peccādi. parte p̄ma cap̄.6.
Martius menſis a p̄ncipio ad finem habet.11.gradus pi-
ſcis ⁊.19.arietis. parte ſecunda.cap̄.88.
Martyriū ⁊ labores ꝓ xp̄o magis vani ſūt:ſi nō ſit remiſſio
pctōꝝ:ꝙ̄ ſi nō ſit reſurrectio mortuoꝝ. parte p̄ma.cap̄.3.
Mahumetiſte min⁹ errāt ꝙ̄ xp̄iani ſi non eſt remiſſio pec-
catorum:cum mahumetes permiſerit eos in vita volupta
tibus frui. parte p̄ma.cap̄.3.
Mahumetiſte tenēt remiſſionē pctōꝝ. parte p̄ma.cap̄.3.
Menſis p̄mus iudeoꝝ anno xp̄i trigeſimoſecundo cepit pri
ma die aprilis. parte ſecunda.cap̄.16.
Menſes lunares non ſunt equales ſolaribus.lunatio enim
vna ꝯtinet.29.dies ⁊.12.horas. parte ſcd̄a.cap̄.14.
Menſes lunares ſic ſe habent:ꝙ vnus eſt triginta dierum
alius.29. parte ſcd̄a.cap̄.14.
Mēſes.9.regulariter fetus cōplet in vtero matris:lȝ ſint q
anticipent ⁊ qui poſteriorēt. parte ſcd̄a.cap̄.17.
Mercurius propter ſuam celeritatē dicitur deorum nun-
cius:quia tn̄ eſt parue lucis ⁊ raro apparet non poteſt eē
menſura temporis. parte ſcd̄a.cap̄.91.
Mercurij motus eſt magis varius ꝙ̄ ceterorum:⁊ diffici-
lior ad calculandum. parte ſcd̄a.cap̄.91.
Mereri ⁊ demereri laus ⁊ vituperium in actu eſt non in
habitu. parte prima.cap̄.5.
Miracula ⁊ ꝓdigia q̄ data ſunt a deo iſraelitis ad auferē-
dā incredulitatē eoꝝ data ſunt. parte p̄ma.cap̄.52.
Miracula faciēdi ptās ſublata eſt ceſſāte ꝑſecutiōe:vt ma
ius eſſet meritū fidei:ſed manēte fide ſi neceſſe ſit:i nobis
manet ptās miraculorum. parte ſcd̄a.cap̄.56.
Miracula faciēdi ptās dabat̄ cunctis in primitiua eccleſia
credentibus vide Marci.16. parte ſcd̄a.cap̄.56.
Modus vulgaris cognoſcēdi dies anni:ſiue mēſis:p̄teriti
aut futuri:cognito die p̄ſītis. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i fuit.33.āno icboato ⁊ nō cōpleto. pte ſa.c.11.
Mors xp̄i non pōt dici fuiſſe in aliqua pte anni niſi in mē-
ſe p̄mo iudeorum. parte ſcd̄a.cap̄.12.
Mors xp̄i nō pōt dici fuiſſe ante ānū trigeſimū:qꝛ nec erat
baptizat⁹:nec inceperat p̄dicare. parte ſcd̄a.cap̄.12.
Mors xp̄i fuit die veneris. parte ſcd̄a.cap̄.13.
Mors xp̄i fuit die.15.mēſis p̄mi iudeoꝝ:nā iudei cōputa-
bāt menſes ꝑ lunatiōes. parte ſcd̄a.cap̄.13.
Mors chriſti fuit inter annum trigeſimum ⁊ quinquageſi
mum etatis eius. parte ſcd̄a.cap̄.13.
Mors chriſti fuit lunatione propinquiori equinoctio ver
nali. .parte ſecunda.cap̄.14.
Mors xp̄i non pōt probari fuiſſe in aliquo tp̄e:niſi concur
rant q̄ttuor.ſ.ꝙ fuerit die veneris:luna.15.menſis p̄mi i-
ter annum.30.et.35.lunatione maxime propinqua equi-
noctio vernali. parte ſcd̄a.cap̄.14.
Mors xp̄i nō potuit eē anno.31.vite ei⁹:qꝛ tunc luna.15.
mēſis p̄mi fuit die.27.martij die martis. pte ſcd̄a.c.15.
Mors xp̄i nō potuit eſſe anno.32.eius incboato.luna eniȝ
q̄ntadecima tunc primi mēſis fuit die q̄ntadecima aprilis
⁊ fuit dies martis. parte ſecunda.cap̄.15.
Mors xp̄i non potuit eē anno.34.eius:quia tūc luna.15.
menſis primi fuit.23.martij qui fuit dies martis vel.24.
qui fuit mercurij. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i nō potuit eē āno.35.icboato luna.15.mēſis pri
mi exn̄te die.11.martij q̄ fuit lune. parte ſcd̄a.ca.15.
Morꝫ xp̄i nō fuit āno.36.ei⁹ icboato.nā luna.15.fuit vlti-
mo martij die ſabbati. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i anno.39.40.41.42.et.43.etatis eiuſ nō fuit:nā
anno.39.q̄ntadecima luna p̄mi menſis die dn̄ica.29.mar
tij.40.luna.15.fuit.20.martij die dominica vel.19.ap̄lis
die martis.41.fuit luna.15.diei martis.14.aprilis.42.lu
na.15.fuit dominica.25.martij.43.luna.15.fuit die ſab-
bati vltimo aprilis. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i non fuit ab anno.44.ad.46.incluſiue.nam.44.
anno luna.15.primi menſis iudeorum fuit die iouis ſcd̄a
aprilis.45.fuit die martis.22.martij.46.fuit die lune de-
cimo aprilis. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i āno.48.vel.49.nō fuit:nā.48.luna.15.mēſis p̄-
mi fuit lune.15.aprilis.49.fuit die ſabbati ⁊ erat.21.mar
tij:vel.21.aprilis die lune. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i nō potuit eē āno.47.nec.38.nec.39.lȝ luna.15.
primi menſis in omnibus bis fuerit die veneris ⁊ cōcur-
runt omnia quattuor preſuppoſita:quia nemo tenet xp̄m
attigiſſe hos annos. parte ſcd̄a.cap̄.15.
Mors xp̄i āno.37.47.48.lȝ ꝯſonet aſtrologie diſſentit a fi
de euāgelica:ideo nō eſt tenenda. parte ſcd̄a cap̄.15.
Mors xp̄i nō fuit.25.martij ſȝ die.3.ap̄lis. pte ſa.ca.16.
Mors chriſti a.41.ad q̄nquageſimū incluſiue a ſuo ortu di
ci nequit die annunciationis: quia vel diſſonat luna vel
dies vel vtrunq̄. parte ſecunda.cap̄.16.
Mors xp̄i quo die fuerit tēporib⁹ apoſtolorū erat notiſſi-
ma nec opus erat ꝯcilio gn̄ali. parte ſcd̄a.cap̄.78.
Mors xp̄i ēt ſi aſtrologi ānos biſſextiles omitterēt:nō pōt
dici fuiſſe.25.martij ſȝ eccleſie cōputū:qꝛ.33.āno xp̄i fuit
dies martis.34.dies iouis.nec luna conuenit:nā.33.luna
erat.5.34.luna erat.17. parte ſcd̄a.cap̄.90.
Mortem chriſti anno ſue vite.32.ponenteſ non ponunt eū
ꝯvidiſſe poſt baptiſmū niſi ter paſcha:quod eſt contra euā
gelium Joannis. parte ſecūda.c.12.
Mortu⁹ eſt xp̄s āno.32.vite ⁊ mēſe.3. parte ſcd̄a.c.11.
Mortuuſ eſt xp̄s anno.32.die.103.etatis ſue:que fuit.15.
luna p̄mi menſis ſole exiſtente in.11.gradu arietis ⁊ luna
in eodē gradu libre. parte ſecūda.ca.15.
Moyſes ante fabricationem ſanctuarij in ſyna extra ca-
ſtra in tabernaculo federis loquebatur cum deo:⁊ popu-
lus videbat columnam ignis ad eum deſcendentem vi-
de Exodi.33. parte ſecunda.cap̄.39.
Moyſes poſt fabricationē ſcūarij accedēs in ſcā ſcōꝝ ad oc
cidentalē partē ſcūarij:de propitiatorio qđ erat ſup̄ arca
federis in medio duoꝝ cherubim certificabat̄ de oīb⁹ du-
bijs vide Numeri.7. parte ſcd̄a.ca.39.
Moyſes de maioribuſ negocijs dominum conſulebat.70.
ſeniores de magnis ⁊ paruis decernebant vide Exodi.8.
Deuterono.1. parte ſcd̄a.cap̄.39.
Moyſeſ īgrediebat̄ ſāctū ſāctoꝝ qn̄ volebat ſine ſacrificio.
ſūm⁹ ſacerdoſ nō niſi ſemel in āno p̄miſſo ſacrificio in die
ꝓpitiatiōis die decima mēſis ſeptimi. parte ſcd̄a.c.41.
Motus none ſphere:ſeu primi mobilis eſt origo cuiuſcun-
q̄ motus. parte ſecunda.cap̄.91.
Mundus iuxta opinionem iudeoruȝ creatus eſt.25.ſeptē
bris:⁊ Adam vltima.vide auctorem ſuper Geneſim ⁊ ſup̄
Exodum. parte ſecunda.cap̄.89.
¶ Natiuitatem chriſti fuiſſe.25.decembriſ ⁊ conceptionē.
25.martij negare nec eſt ſecurum nec rationabile:cum id
teneat tota eccleſia. parte ſecūda.cap̄.19.
Neceſſitas principiorum eſt maior neceſſitate ꝯcluſionum:
quia neceſſitas concluſionum prouenit ex neceſſitate prin
cipiorum. parte ſecunda.cap̄.23.
Neceſſitas duorum que ſic ſe habent ꝙ vnuȝ recipit neceſ
ſitatem ab altero maior eſt in eo quod dat neceſſitatem:
ꝙ̄ in eo quod recipit. parte ſcd̄a.cap̄.23.
Ne̅cium ⁊ verū ſemp̄ eſt ne̅cium ⁊ verū:ꝯtingēs qđ p̄terijt
tranſit in neceſſarium. parte ſcd̄a.cap̄.27.
Negantis falſum nulla poteſt eſſe probatio directa:pōt tn̄
eſſe aliqua indirecta. parte ſcd̄a.c.77.
Negatiua facti nō hȝ cās eēndi:q eſt de nō ente ⁊ non ens
nō hȝ cauſas nec hȝ cās cognoſcēdi:qꝛ cū ſint q̄nq̄ ſenſus
nō ens nullo q̄nq̄ ſenſuū ꝑcipi pōt:ſed ꝓbat̄ per aliquas
circūſtātias.ſ.per p̄uationē actus. parte ſcd̄a.cap̄.77
Negatiua facti īdeterminata nullo mō pōt ꝓbari:ſȝ negati
ua determinata per locum vel tempus vel alias circūſtan
tias poteſt probari. parte ſcd̄a.cap̄.77.
Negatiua facti habens circunſtātias habet cauſas cognitio
nis ⁊ probationis. parte ſcd̄a.cap̄.77.
Nocēs nō iuſtificat̄ ꝑ h̄ ꝙ adimplet volūtatē dei i nocēdo
qꝛ itētio ſua nō eſt adimplere volūtatē dei. pte ſa.c.34.
Nocumentum poteſt iniuſte inferri:nemo tamē iniuſte pa-
titur nocumentum. parte ſcd̄a.cap̄.34.
Non ens cognoſci poteſt non ſimpliciter: ſed ꝙ nō ſit nec
habeat exiſtentiam. parte ſcd̄a.cap̄.77.
Numapōpili⁹ dedit leges Romanis a demōijs erudit⁹ fin
gēs ſe noctu edoceri a nympha egeria. pte ſcd̄a.ca.90.
Numapōpiliuſ egeriā aquā appellauit ꝙ e terre viſcerib⁹
egerat̄:⁊ ꝑ eā hydromātiā exercuit. vide Aug.de ciuita.
dei circa finem. parte ſcd̄a.cap̄.90.

Numapōpili⁹ putabat aīas ſolutas corpe poſſe nocere viuē tib⁹ idcirco īſtituit purgatiōes. parte ſcđa.ca.90.
Numapōpili⁹ emēdauit annū diuidēdo in.12.mēſes lunares: ſicut faciunt arabes ⁊ hebrei. parte ſcđa.cap̄.92.
¶ Obiectio aduerſus diē mortis xpi ex auctoritate Augu. dicētis eū mortuū.8.calēdas aprilis. parte ſcđa.ca.17.
Obiectio ex calendario beati Iſidori ⁊ aliis antiquis xp̄m mortuū.25.martij. parte ſcđa.cap̄.17.
Obiectio prima aduerſus computationem aſtrologicam: ꝙ omittant̄ dies biſſextiles. parte ſcđa.ca.17.
Obiectio ſcđa in cōputationē aſtrologicā ꝙ omittat correctiōes q̄ſdā factas de tp̄ib⁹ poſt mortē xpi. pte ſcđa.c.17.
Obiectio ꝯ auctoritatē eccleſie. ꝙ.ſ.verba xpi habeāt maiorē auctoritatē: q2 poſſibili⁹ eſt totū mundū perire q̄ꝫ verba xpi euacuari. ſilr de verbis toti⁹ ſcripture cū ſint a ſpiritu ſācto. ſed ſoluit̄: q2 nō dat eis auctoritatē eccleſia ſed oſ̄dit eoꝝ infallibilitatē. parte ſcđa.cap̄.26.
Obiectio cur xp̄s non ꝓuidit in teſtamēto nouo de certitune dubioꝝ emergētiū ſicut ꝓuidit ī veteri. pte ſcđa.c.39.
Obiectio ꝙ lex noua non debuit eſſe lex perfectionis: quia non ſolum dabatur iudeis diſpoſitis ad perfectionem: ſꝫ gentilibus qui non debebant tranſire a puro malo ad purum bonum ſine medio. parte ſcđa.cap̄.56.
Obiectio quare gratia non data eſt cum lege Moyſi: cum ſit lex veri dei: ita vt abiectis īperfectionibus poſſent per eam homines eſſe perfecti. parte ſcđa.cap̄.57.
Obiectio ꝙ legiſlatores politici ſe intromittunt ad ea que non ſpectāt ad ꝯuerſationē politicā: q2 ponūt leges de cultu dei: ⁊ deſertorib⁹ penas ſtatuūt. parte ſcđa.ca.59.
Obiectio ꝙ malū eſt deum coli propter vtilitatē noſtrā: cuꝫ ꝓpter ſuā bonitatē colendus ſit. parte ſcđa.cap̄.59.
Octauianus vixit in īperio annis.57.⁊ xp̄s tunc cum mortuus eſt Octauian⁹ erat annis.15. parte ſcđa.ca.11.
Octauian⁹ emēdauit annū addendo quartā diei: ſic vt q̄rto quoqꝫ anno adiungeret̄ vn⁹ dies. parte ſcđa.ca.95.
Offenſa hꝫ originē ab auerſiōe a deo ⁊ ꝯuerſione ad creaturam: ⁊ opponit̄ gratie. parte prima.cap̄.4.
Offenſa remittit̄ ꝑ ꝯuerſionē volūtatis ad deū. pte.p̄.c.4.
Offēſa duplex: act⁹ malus ⁊ īdignatio ī offēſo. pte.p̄.ca.5.
Offenſa vt eſt actus malus nec abſoluitur nec tollitur: nec dimittitur. parte p̄ma.cap̄.5.
Offenſa pro indignatione in offenſo manet poſt actū peccādi: ⁊ opponitur gratie. parte p̄ma.cap̄.5.
Offenſa tollit̄ directe macula īdirecte. parte p̄ma.ca.5.
Oīpotētie dei repugnat nō pctā dimittere. parte.p̄.ca.3.
Opinio quorundam ꝙ chriſtus tempore mortis phaſe celebratiōnē mutauerit. parte ſecunda.cap̄.2.
Opinio Thome de conuenientia conſecrationis in azimis: habet quia chriſtus ita confecit: ⁊ quia panis debet eē incorruptus ſicut corpus chriſti: ⁊ quia fermentū innuit maliciam: azima ſynceritatem. parte ſcđa.cap̄.10.
Opinio grecorum de conficiendo in fermētato innititur duplici rōni p̄ma eſt ꝙ vnio fermēti cuꝫ pane innuit vnionē diuinitatis cuꝫ humanitate. ſcđa eſt ad deteſtationē hereſeos nazareoꝝ dicentiū ſeruandas cerimonias legis veteris cum euangelio. parte ſcđa.cap̄.10.
Opio triplex de tp̄e mortis xpi: p̄ma ꝙ in.32.āno ichoato. ſcđa ꝙ in.33.q̄ vera ē. t̄tia ꝙ ī.34.ichoato. pte ſa.c.11.
Opio ē adheſio vni pti ſcā cū formidīe ad aliā. pte ſa.c.22
Opinio manicheoꝝ ꝙ de⁹ bon⁹ cōdiderit nouū teſtamentū lucem ⁊ maſculum: deus malus vetus teſtamentum tenebras ⁊ feminam. parte ſcđa.cap̄.44.
Opinio ꝙ ptās iuriſditionis eccleſiaſtice mediate ſit a xp̄o īmediate ab ordinatore que falſa eſt. parte ſcđa.c.63.
Opinio erronea dicentiū legē euangelicā nō hr̄e executorē in pn̄ti ſeculo ſed in futuro. parte ſcđa.cap̄.66.
Opio duplex de ꝯcilio aploꝝ: q̄dā dixerūt ꝙ fuerūt q̄ttuor: quidā vnū habēs q̄ttuor ſeſſiones. parte ſcđa.cap̄.78.
Opinio quorundā ꝙ eccleſia vniuerſalis ēt ſi determinaſſet xp̄m mortuū.25.martij nō ꝓpter hoc tenēda eſt ꝙ nō poſſit errare: cuꝫ hoc nō ſit de ptinentib⁹ ad fidē neqꝫ ad mores ſed ad accidētia pticularia. parte ſcđa.ca.80.
Orationes ⁊ cetera ſuffragia ꝓ defunctis inania ſunt ſi remiſſio peccatorum negetur. parte prima.cap̄.3.
Ordines īmediate dant̄ a xp̄o: q2 lꝫ dent̄ per ep̄m: eoꝝ poteſtas eſt īmediate a xp̄o: ⁊ ordinatus habebit illam poteſtatem etiam ſi ep̄s nollet. parte ſcđa.ca.62.
¶ Patienter oīa ferre docuit chriſtus: qđ philoſophi dixerunt eſſe impoſſibile. parte ſcđa.cap̄.58.
Papa habet clauē theſauri eccleſie. parte p̄ma.cap̄.3.
Papa ēt pōt errare ⁊ errat de facto nō ſolū in morib⁹: ſꝫ ēt in fide ⁊ ꝑ ignorātiā ⁊ ꝑ affectionē. parte ſcđa.c.30.
Papa marcellinus obtulit thura idolis: Liberius effect⁹ eſt arrhian⁹: Ioā.22. errauit in btifica viſiōe. pte ſa.ca.30.
Papa nō p̄t īfallibilr̄ aliquē dānare ꝺ hereſi. pte ſa.c.30.
Papa ſuſcipit ptātem iuriſditiōis vel a deo vel ab eccleſia matre ſua cui⁹ ipſe eſt fili⁹. parte ſcđa.cap̄.64.
Papa oīa pōt niſi ī duob⁹ caſib⁹. p̄m⁹ eſt ſi agit ꝯ ſtatū vl̄is eccleſie: ſcđs ſi nō fundat ſe ſuꝑ v̄itatē. parte ſcđa.c.64.
Papa nō pōt mutare aliqd cōtra expreſſā auctoritatē generalis concilij. parte ſecūda.cap̄.69.
Papa ſi peccauerit pōt accuſari cōcilio generali ab eo qui cognouerit peccatū eius. parte ſcđa.cap̄.74.
Papa eſt frater cuiuſcūqꝫ xp̄iani dicente xp̄o oēs vos fratres eſtis: ergo quicūqꝫ xp̄ian⁹ pōt papā peccātē corripere ex ea lege quā docuit chriſtus. parte ſcđa.ca.74.
Papa Damaſus hiſpanus accuſatus fuit de adulterio corā concilio generali: ⁊ ipſe ſe defendit. ſic Symacus papa tēpore Theodorici purgatus eſt. parte ſecūda.cap̄.75.
Pape poteſtas ⁊ ad determinatas ⁊ ad plenarias indulgētias ſe extendit ⁊ quomodo. parte p̄ma.cap̄.3.
Pape poteſtas ad plus ſe extendit q̄ꝫ ad plenariā indulgētiā pctōꝝ ſꝫ nō pōt eā exercere. parte p̄ma.cap̄.3.
Pape ptās pōt vltra plenariā remiſſionē. pte p̄ma.ca.7.
Paſcha anni trigeſimi xpi fuit circa finē martij cū xp̄s eiecit de tēplo emētes ⁊ vendētes. parte ſcđa.cap̄.12.
Paſcha anni chriſti trigeſimi primi ponit̄ a Ioāne.c.5. inter hoc paſcha ⁊ paſcha āni trigeſimi iudei nō pſecuti ſūt chriſtum. parte ſecunda.cap̄.12.
Paſcha anni xpi.32. ponit̄ Ioā.6. cuꝫ p̄dicauit de corpe ⁊ ſāguine ſuo ⁊ tūc ceperūt aduerſitates xpi. pte ſa.ca.12.
Paſcha anni.33. in quo chriſt⁹ mortuus eſt exprimit̄ Ioānis.11. poſtq̄ꝫ ſuſcitauit lazarum ⁊ fecerunt iudei conſiliū de morte eius. parte ſcđa.cap̄.12.
Paſcha p̄mū xpi poſt baptiſmū ponit̄ Ioā.2. ſcđm ponit̄ Ioā.5. tertiū Ioā.6. q̄rtū Ioā.11. pte ſcđa.ca.11.
Paſche celebratio a quibuſdā xp̄iāis iudicabat̄ debere fieri in celebratiōe iudeoꝝ ad imitationē chriſti: a quibuſdā autē non: quia nō eſſet iudaizandū. parte ſcđa.cap̄.20.
Paulus Petruꝫ īcrepauit ꝙ euangelij.i.concilij generalis decreta non ſeruaret de omiſſione legalium: ⁊ Petrus eū increpantē perpeſſus eſt: iudicans ſe ſubiectum decretis concilij generalis. parte ſcđa.cap̄.72.
Peccatū cōmiſſiōis hꝫ.8.ſ. actū: culpā: offenſā: maculā: reatū: penā: tenebrā: ⁊ ꝓnitatē peccati. parte p̄ma.ca.4.
Peccatum homicidij ⁊ fornicatiōis hꝫ actus malos non de ſe ſed ob circunſtātias. parte p̄ma.cap̄.4.
Peccatuꝫ apud antiquos non diſtinguebatur in tot partes ſicut nunc. parte prima.cap̄.6.
Peccatū diſtinctū eſt ab antiq̄s in penā ⁊ culpā: q2 pctm̄ eſt malum qđ vel eſt pene vel culpe. parte p̄ma.cap̄.6.
Peccatum quoad omnia octo ſecū contenta vel tollit̄ vel deſinit eſſe per ſe. parte prima.cap̄.6.
Peccatum non eſt vinculum niſi vt includit reatum: ſic nec culpa. parte prima.cap̄.6.
Peccatum eſſet ſi vel preſbyter latinus in fermentato vel grecus in azimis cōſecraret. parte ſcđa.ca.10.
Peccatū actiōis magis trahit ad ſe hoīes q̄ꝫ pctm̄ hereſis cū magis ſit delectabile: xp̄s ergo debuit poti⁹ dare modū de correctiōe pcti ꝯ ꝓximū q̄ꝫ ꝯ deū. parte ſcđa.ca.75.
Peccatū ꝯtra fidem in aīa ſola eſt: peccatū actionum in exteriorib⁹ actib⁹: iō ſi exponat̄ in te.i.te ſciente lex xpi potius de peccato actionuꝫ: q̄ꝫ de peccato fidei correctio fraterna intelligenda eſt. parte ſcđa.cap̄.75.
Peccatum nullum cuiuſcūqꝫ conditionis ⁊ pro quocūqꝫ ſtatu eſt irremiſſibile. parte p̄ma.cap̄.2.
Peccata hoīum ⁊ demonum preterita pn̄tia ⁊ futura finita ſunt: theſaurus eccleſie infinitus. parte prima.cap̄.3.
Peccatorum ſingulorum vt macule ſingule ſic reatus ſinguli ſunt. parte prima.cap̄.5.
Pena eſt ad quam eſt reatus ſiue ſit eterna: ſiue temporalis abolito reatu ad eternam. parte p̄ma.cap̄.4.

Pena nō ſeqꝰ defectū niſi volūtariū. parte pma.cap.5.
Pena peccati nec tollit nec dimittit nec abſoluit:qꝛ pena non eſt:cū hō abſolui pōt. parte pma.cap.5.
Pena ſm ſe nō repugnat grē. parte pma.cap.5.
Pena pro reatu. parte prima.cap.6.
Perſe ⁊ egyptij computant annum per menſes ſolares:ſed non ponunt biſſextum. parte ſcda.cap.94.
Petrus accepit a chriſto mandatum vt denunciaret eccleſie non audientē correctionem pro tēpore quo erat futurus papa:quia non dedit pro tēpore quo ipſe chriſtus viuebat.naʒ tunc nō erat opus. parte ſcda.cap.73.
Philippus apoſtolus vel diſcipulus ſeptē filias habuit virgines ⁊ pphetiſſas vide Actuū.20. parte ſcda.cap.55.
Phs moralis ſolus tractat de oibus vitijs ⁊ virtutibus:ʒ iperfecte:qꝛ ſolus xps correxit. parte ſcda.cap.58.
Planete ſūt velociores i motu:ꝙ cetera aſtra. pte ſa.c.90.
Planete oēs regrūt maiꝰ tps.10.mēſibus ad cōpletionem ſui motus excepta luna ⁊ mercurio. parte ſcda.cap.90.
Planete alij ʒ hēant opōnes ſup iſta quēadmodū ſol ⁊ luna:nō tñ hñt ita multas nec tā māifeſte. pte ſcda.ca.91.
Politiaꝝ nulla melior pncipatu monarchico. pte ſa.c.45.
Poteſtas data per hoiem:poteſt ab homine auferri:poteſtas ordinis non poteſt auferri ab homine:etiā ſi cōmiſerit innumerabilia peccata. parte ſcda.cap.62.
Poteſtas iuriſditionis in eccleſia eſt duplex:cōtētioſa ⁊ in foro cōſcientie:pma eſt in excōicando ⁊ abſoluēdo:⁊ conſiſtit in diffinitione cauſaꝝ eccleſiaſticaꝝ manifeſtaꝝ:ſecūda eſt in abſolutione peccatoꝝ. parte ſcda.cap.63.
Ptās tā ordiʒ ꝙ iuriſditiōiʒ imediate ē a xpo. pte ſa.c.63.
Ptāteʒ ordinū a deo pncipalr cōferri ⁊ ab epīs miniſterialiter vel inſtrumētaliter falſum eſt:nam in oī actiōe in qua īteruenit inſtrumētū:imediatius attingit īſtrumentū opus ſuum ꝙ pncipale agens. pte ſcda.cap.62.
Prelati eccleſiaſtici peccarent ſi omnia peccata punirent:⁊ deberet eis reſiſti tanꝙ perſonis non habentibus iuriſditionem. parte ſecunda.cap.61.
Prelati nō cōcedūt poteſtatem in foro contētioſo ſacerdotibus iaʒ ordinatis cum eos permittunt diffinire excommunicare:ſed tollunt artationem. parte ſcda.cap.63.
Prelati eccleſiaſtici tantā poteſtatē hñt iuriſditiōis:quātā eis canoneſ tribuūt:iō plati eccleſiaſtici nō pñt punire oia delicta qꝛ canones nō pmittūt. parte ſcda.cap.64.
Prelati potiꝰ miniſtri chriſti dicēdi ſunt quoad forū cōſcientie:⁊ eoꝝ ptās latior eſt:cum multa peccata ſint que in contentionem nunꝙ deueniunt. parte ſcda.cap.65.
Preteritū oē manet neceſſariū. parte ſcda.cap.28.
Principiū anni apud latinos eſt ſole exiſtente in ſcdo gradu capricorni in hyeme:qḋ non eſt mobile niſi vna die in 100.annis pp motū augiū. parte ſcda.cap.14.
Principiū āni ſm grecos ē in mēſe octobri. pte ſa.c.14.
Principium anni iudeoruʒ non poteſt excedere quoad anticipationem.22.diem februarij:nec quo ad ſubſecutioneʒ 26.martij:cum hi dies ſint circa vernale equinoctium ſpatio.15.dierum. parte ſcda.cap.93.
Principia annorum apud quaſdaʒ gentes ſunt mutabilia: apud quaſdam non. parte ſcda.cap.14.
Principia annorū ꝙ cōputantur per lunationes variantur ad varietatem lune. parte ſcda.cap.14.
Priuationes eiuſdem ſpeciei non multiplicantur in ſubiecto naturaliter. parte pma.cap.5.
Probatio directa diffinit ꝙ eſt que fit per cauſas rei:non per cauſas eſſendi:ſed per cauſas ⁊ media cognoſcendi.ſ. per ſenſus. parte ſcda.cap.77.
Pronitas ad malum eſt habitus vel diſpoſitio conſequens actum malum ⁊ ſunt naturales. parte pma.cap.4.
Pronitas ad malū nō tollit nec p ſacrā nec p actꝰ miniſtrorū nec deꝰ tollit eā per ſacrā. parte pma.cap.5.
Pronitas ad peccādum tollitur a deo ſolumēt gratia ſpeciali. parte prima.cap.5.
Pronitas ad peccāduʒ cauſatur naturaliter per aſſuetudinem ⁊ ſic tolli poteſt. parte prima.cap.5.
Pronitas alicuiꝰ pcti tollit aliqñ ſi collata gr̄a. pte p.c.5.
Pronitas nō iō qꝛ ſtat cū gr̄a nō tollit:qꝛ pena ipalis iminuit:ſed qꝛ eſt gd nāle. parte prima.cap.5.
Propheta duplex p quē cōſulebat deꝰ ⁊ p quē deꝰ volebat laudes ſuas pnunciari.h ſcdo nō erāt pſalmographi pphete vt pʒ de dd:p quē deꝰ volebat laudes ſuas pnūciari:⁊ tñ ipſe cōſulebat dñʒ per alios pphetas vide auctorē.1.Reg.10.19.et.1.Parali.25. parte ſcda.cap.43.
Prophete q ſoluebāt dubia ſe hēbant ꝙdrupliciter:nā gdā ſciebāt anꝙ īterrogarent:gdā nō niſi cū īterrogarent:gdā paulopoſt īterrogationē factā:gdam vero poſt ieiunia ⁊ orationes multoꝝ dierū. parte ſcda.cap.40.
Prophete non erant in iſrael tēpore machabeoꝝ qꝛ ceſſauerat pphetia:⁊ per.400.ānos ante xpm nec poterāt conſulere dñm per pphetas. parte ſcda.cap.43.
Prophete plures ꝙ in veteri teſtō erāt in qualibet eccleſia particulari tēpore apoſtoloꝝ. parte ſcda.cap.55.
Prophete ceſſauerunt poſtquam fides chriſti fuit radicata. parte ſecunda.cap.55.
Prophe iudeoꝝ ceſſauerūt anī xpi aduētū p multū tps:⁊ pp pctā ppli totiꝰ ⁊ pp pfectiōis legē aduētātē. pte ſa.c.55.
Prophetaꝝ multitudo ⁊ modoꝝ cōſulēdi cōſulēdi deū i lege veteri fuit ob ruditatē ⁊ icredulitatē ppli. pte ſcda.c.52.
Propoſitio ſiue necīa ſiue cōtingēs que ſemelꝰ eſt vera i eternū eſt vera:ſi referat ad tps idē in quo fuit. pte ſa.c.28.
Propoſitio de futuro ēt cōtingēs ſi ſemel eſt vera:ſp erit vera:⁊ ſi aliqñ nō eſt vera nūꝙ erit vera:et ppō nō eſt vera qꝛ non erit ita in re. parte ſcda.cap.28.
Propoſitio de futuro vera ʒ in eternū ſit vera p tpe aſſignato:tñ pp hoc nō ſeqtur ꝙ ſit ncc̄ia:qꝛ cōtingens arguit ipoſſibilitatē ad vtrūlibet nō falſitatē.vñ cōtigētia ſtat cū veritate:qꝛ ʒ ſit ptās faciēdi vtrūlibet non eſt tñ poteſtas faciendi vtrunꝙ. parte ſcda.cap.28.
Propoſitio illa eccleſia fallit ⁊ fallitur non eſt intelligenda de eccleſia militāte vniuerſali:quia nequit falli vel fallere: ſed de particulari. parte ſcda.cap.32.
Prouidētia dei mouet interdū vt qui nullum nocumētum accepit ab aliquo eū occidat nec peccet:cum facit hoc a caſu:nec dans operam rei illicite ⁊ adhibita diligentia vide Exodi.21. parte ſecunda.cap.34.
Purgatorium ingrediuntur qui ſunt in charitate qbus remiſſio facta eſt:ʒ nōdū expleta ſatiſfactio. pte pma.ca.3.
Purificatiōes ab imundicijs in veteri lege ʒ eſſent inutiles inſtitute ſunt a deo ad confundendā idolatriam ⁊ oſtendendam ſanctitatem dei. parte ſcda.cap.48.
¶Que ſunt in peccato nō ab auctore inuēta ſunt ſed a veteribꝰ ⁊ modernis dicta pcipue a Thoma. pte pma.c.6.
¶Rō pma qre deꝰ nō aufert pnitatē ad malū:qꝛ deus aufert quod cauſat ab actu peccati prout eſt deordinatiuus diuine legis. parte prima.cap.5.
Rō ſcda cur deus nō aufert pnitatē:qꝛ aufert ſolū ea que de directo gratificāti grē opponuntur:cuiuſmodi non eſt pronitas. parte prima.cap.5.
Rō pma ꝙ xps nō anticipauit paſcha p illō Matthei dicētis pma die aʒimoꝝ acceſſerūt diſcipuli ad xpʒ. pte ſa.c.7.
Ratio ſecūda per illud Marci.14.dicētis pma die aʒimorū qñ paſcha imolabant. parte ſcda.cap.7.
Ratio tertia p illud Luce.22.dicētis.venit autē dies aʒimorū in qua neceſſe erat occidi paſcha. pte ſcda.cap.7.
Rō qrta ſup illud Mat.5.nō veni ſoluere legē ſʒ adiplere: qḋ nō feciſſet ſi anticipaſſet feſtū phaſe. pte ſcda.cap.7.
Rō qnta ſup illud Joānis os non cōminuetis ex eo.figura enim debet precedere figuratū. parte ſcda.cap.7.
Ratio erroris Chryſoſtomi ꝙ exceptis duabus cauſis tēpus phaſe erat immutabile. parte ſecūda.cap.8.
Ratio ſecūda erroris Chryſoſtomi eſt ꝙ occupatio mortis xpi nō erat talis ꝙ īpediret phaſe. parte ſcda.cap.8.
Rō tētia erroris Chryſoſtomi ꝙ iudei ſi īpediebāt a celebratiōe phaſe quoad cōſiliū:nā h fuit poſt r̄ſurrectionē lazari. nec quoad effectū:nā phaſe celebrat anī ſolis occaſū:xps tētꝰ eſt a iudeis trāſacta magna pte noctis. pte ſcda.ca.8.
Ratio quarta erroris Chryſoſtomi eſt paucos ex iudeis īpeditos a celebratiōe phaſe ob mortē xpi:iō īngt non introierūt quaſi ad oēs ptineat. parte ſcda.cap.8.
Rō qnta eiuſdē erroris.nā ſi ob mortē xpi mutaſſent phaſe pontifices iudeoꝝ incidiſſent in publicum ſcandalū:qḋ vitare ſtudebāt dicētes nō i die feſto. parte ſcda.ca.8.
Ratio ſexta eiuſdem erroris ꝙ per illud Marci.14.dicentis primo die aʒimorum quando paſcha immolabāt ſupple iudei. parte ſecunda.cap.8.
Ratio ſecunda confutationis Thome.nam ſi mundicia p

biberet eſum azimoꝛũ:cum eſus huiuſmodi ſit penalis reportaret lucrum de pctõ. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Rõ tertia ꝯfutationis ſolutiõis Thome.q̃uo.n. regrebatur mundicia in eſu azimoꝝ ſi ex p̄cepto nõ debebat eẽ fermẽtũ in toto iſrael in il'is ſeptẽ dieb⁹. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Ratio quarta ꝯfutationis eiuſdem.nam nunq̃ʒ azima vocata ſũt noĩe paſcha aut phaſe:ſed bene ſacrificia que in illis diebus fiebant. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Ratio quinta confutationis ſolutionis eiuſdem quia iudei tenebantur ex pꝛecepto non apparere vacui his ſeptem diebus coꝛam deo:⁊ comedebant de oblationibus ſuis ſi erant mundi. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Ratio p̄ma ſolutionis ratiõis q̃nte quia iudei conſultabant nunquid deberet chꝛiſtus interfici in die feſto:⁊ concluſerunt dicentes non in die feſto:ſed ſuper illud quod pꝛohibet lex non eſt conſilium:feſta azimoꝛum excepto ſabbato non pꝛohibentur. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Ratio ſecunda ꝙ falſa ſit hec reſponſio:nã ſi Pilatus iuſſit coꝛpa deponi ob diem ſabbati gr̃a legis nõ iudicaſſet ad moꝛtẽ xp̄m ſi eſſet contra legẽ. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Ratio tertia hui⁹ falſitatis:qꝛ iudices dati ad gubernationem iudeoꝛum tenebantur ſequi leges iudeoꝛum in iudicãdo:alioquin iudei non tuliſſent: ſicut non tulerunt Herodem ponentem ſtatuam in ludis : ⁊ Caligulam ponentem aquilã ſuper templũ. Parte ſc̄da.cap̄.8.
Ratio ſc̄da aduerſus erroꝛẽ hunc:ꝙ ſi voluiſſent diſcipuli dare xp̄o fermentatũ in vltima cena nõ potuiſſent:qꝛ ante feſtuꝫ phaſe dabat̃ beſtijs totum. Parte ſc̄da.cap̄.9.
Ratio tertia aduerſus erroꝛẽ hunc ꝙ chꝛiſtus ſeruauit omnia neceſſaria in lege : ⁊ comedere azima in vltima cena erat neceſſarium. Parte ſc̄da.cap̄.9.
Ratio quarta chꝛiſtus etiam ſi anticipaſſet cenam vt dicũt greci ⁊ falſo:comediſſet tum azimas:tum ad implendaꝫ legem:tuꝫ qꝛ eſus azimoꝝ erat penalis non in honoꝛẽ:idõ licebat his veſci ſemper. Parte ſc̄da.ca.9.
Ratio quinta chꝛiſtus etiam ſi anticipaſſet phaſe ⁊ eſſet ꝓhibitum veſci azimis niſi.14.die menſiſ:tamẽ ex eadẽ cauſa debebat veſci azimis tẽpoꝛe pꝛohibito:ſicut celebꝛabat phaſe tp̄e ꝓhibito ſm grecos. Parte ſc̄da.cap̄.9.
Ratio cur ſoli ſcripture ſacre adhibenda eſt fides:quia auctoꝛes illius ſpiritu ſancto afflati locuti ſunt:a quo non eſt erroꝛ, non ſic ceteri. Parte ſc̄da.cap̄.18.
Rõ nõ adducẽs pꝛobatiões q̃ ⁊ quot fuerũt coꝛrectiões tẽpoꝝ omiſſe ab aſtrologiꝭ ſtulta ẽ ⁊ inefficax. p̄te ſa.c.90.
Rões oſtendẽtes xp̄m celebꝛaſſe feſtũ phaſe.13.p̄mi menſis ex auctoꝛitate ſcripture. Parte ſc̄da cap̄.5.
Reat⁹ eſt obligatio ad penã eternã:que obligatio eſt in peccato tã oꝛiginali q̃ʒ actuali. Parte p̄ma.cap̄.4.
Reat⁹ ad penã eternã eſt ex auerſiõe a deo:reat⁹ ad penã tẽpoꝛalẽ eſt ex auerſiõe ad creaturã. Parte p̄ma.cap̄.4.
Reat⁹ hꝫ duas cãs:ꝓpinquã ⁊ eſt defect⁹ ſiue macula:⁊ remotam.ſ.actus peccati. Parte p̄ma.cap̄.5.
Reatus pꝛo culpa perpetua ⁊ pꝛo obligatione ad penã vel tp̄alem vel eternam ſumitur. Parte p̄ma.cap̄.5.
Reat⁹ q̃d ſit:vide Parte p̄ma.cap̄.4.et.6.
Reatus eſt vinculum ſeu debitum eterne moꝛtis iuxta magiſtrum. Parte pꝛima.cap̄.6.
Reatus ad penam eternam abſoluit̃ manente reatu ad penam tempoꝛalem. Parte p̄ma.cap̄.6.
Regula poſita in fine tabularum regis Alphonſi:⁊ in alijs tabulis oſtendit diem vigeſimumſeptimum martij martis anno.31.chꝛiſti. Parte ſc̄da cap̄.15.
Regula cognoſcẽdi die.27.martij fuiſſe.15.lunam menſis pꝛimi anno xp̄i.31.haberi põt per tabulas regis Alphõſi vel cuiuſuis calculando. Parte ſc̄da.cap̄.15.
Regula quã dat chꝛiſtus de coꝛrectione fraterna nõ videt̃ intelligenda de peccatis hereſis cum Paulus ad Titũ ſcribat hereticũ vitandũ poſt pꝛimã vel ſc̄daꝫ admonitionẽ: xp̄s autẽ ponat tres. Parte ſc̄da.cap̄.75.
Regula eſt q̃n eccleſia vl'iter aliq̃d tenet lꝫ illud nõ inueniatur vnde fuerit oꝛtũ:nec cõſtet de rõne eius credendũ eſt ab apoſtolis ſũpſiſſe initiũ. Parte ſc̄da.ca.79.
Regula eſt ꝙ dies ⁊ nox circa equinoctiũ valde creſcit:circa ſolſtitia parum. Parte ſc̄da cap̄.88.
Remiſſio peccatoꝛum dat nobis vitam eternam vt ſine ea ſit impoſſibilis. Parte p̄ma.cap̄.3.
Remiſſio peccatoꝛum difficilius negari poteſt ⁊ permitioſius q̃ʒ incarnatio chꝛiſti vel paſſio vel aduentus ad iudicium ⁊ ſimilia:tum quia remiſſio ſine his pꝛodeſt nõ econtra:tum quia negatio reliquoꝛum articuloꝛum ſpectantiũ ad chꝛiſtum eſt contra chꝛiſtianos tm̃:negatio remiſſiõis pctõꝝ eſt ꝯtra oẽs hoĩes. Parte p̄ma.cap̄.3.
Remiſſio peccatoꝛum in remittente non requirit poteſtatẽ ſed voluntatem. Parte pꝛima.cap̄.3.
Remiſſio pctõꝝ eſt remiſſio offenſaꝝ. Parte p̄ma.c.5.
Repudium permiſſum eſt ne fieret vxoꝛicidium in veteri lege. Parte ſecunda.cap̄.46.
Roma condita eſt a Romulo. parte ſc̄da.cap̄.90.
¶ Sacerdos in ſuſceptione ſacerdotij ſuſcipit ex inſtitutione chꝛiſti iuriſditionem contentioſam ⁊ in foꝛo conſcientie ſuper totum oꝛbẽ:eccleſia tñ per leges ſuas ligat ei manus niſi ei p̄latus permittat. parte ſc̄da.cap̄.63.
Sacerdos lꝫ in ſuſceptione oꝛdinis duplicẽ poteſtatẽ ſuſcipiat:ſcilicet oꝛdinis ⁊ iuriſditionis:tamen quia artata eſt ab eccleſia poteſtas iuriſditionis poteſt ea vti niſi ſuper materia ſibi ab oꝛdinatoꝛe vel a pꝛelato habente poteſtatem conceſſam. parte ſc̄da.cap̄.64.
Sacerdos in foꝛo conſciẽtie habet pꝛohibere ⁊ punire omnia vitia ⁊ eſt executoꝛ legis euangelice quantum ad totã legis latitudinem. parte ſc̄da.ca.65.
Sacerdos nõ vacãs lectiõi ⁊ ſapiẽtie nõ eſt dignus honoꝛe ſacerdotali vide Oſee.4. parte ſc̄da.cap̄.82.
Sacerdotũ vitia:ſatiſfactiõeſ aut ſꝫ p̄tẽ dimittẽtiũ aut imiſſas cõmutãtiũ vituperant̃. parte ſc̄da.cap̄.67.
Sacerdotalẽ poteſtatẽ negant ⁊ chꝛiſtũ faciunt mendacem negantes remiſſionem peccatoꝛũ vt pꝫ ex Matth.16.et.18.⁊ ex Joãne.20. parte p̄ma.cap̄.3.
Sacramentũ euchariſtie in azimis conficiendũ eſt:quia ita chꝛiſtus confecit. parte ſc̄da.cap̄.10.
Sacramentũ penitẽtie eẽt medium ad patrãda grauiſſima furta:ſi ſatiſfactio foꝛet arbitraria. p̄te ſc̄da.cap̄.77.
Sacramẽti euchariſtie materia ẽ panis tritice⁹:⁊ vinũ vue. foꝛma v̄o verba ꝯſecrationis ab eccleſia determiata ⁊ hec ſunt eẽntialia.accidẽtalia vero vtriuſq̃ʒ materie q̃ʒ foꝛme nihil ad ꝯſecrationẽ. parte ſc̄da.cap̄.10.
Sacramenta eccleſie ſtulte inſtituta foꝛent a chꝛiſto ⁊ ſtulte frequentarentur a nobis : ſi non eſſet remiſſio peccatoꝛum. parte pꝛima.cap̄.3.
Sacrificium noue legis nullum eſt aliud q̃ʒ coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis domini noſtri Jeſu Chꝛiſti:quod inſtitutum eſt in memoꝛia paſſionis eius. parte ſc̄da.cap̄ 49.
Sacrificium noue legis neceſſarium eſt:quia per ipſum viuificamur. parte ſc̄da.cap̄.49.
Sacrificiũ laudis nec̃ium eſt pꝛo quacũq̃ʒ lege.nã hoc deus req̃rit:nõ imolatiões aĩaliũ. p̄te ſc̄da.cap̄.49.
Sacrificia iudeoꝛum lꝫ eſſent inutilia ⁊ fetida: vt crematio carnium ⁊ conſperſio ſanguinis:deus tamen ſe acceptare dicebat ne illa reſpuerẽt ⁊ idola ſequerent̃:ſꝫ reuera mũda non erãt vide Malachiã.2. p̄te ſc̄da.cap̄.47.
Sacrificia veteris legis Eſaias.600.annis añ xp̄i aduẽtũ oſtẽderat eſſe inutilia vide Eſa.1. p̄te ſc̄da.cap̄.49.
Sacrificia quedã erãt inſtituta in veteri lege ꝓ remiſſione pctõꝝ vt Leuiti.4.5.6.et.15. parte p̄ma.cap̄.3.
Sãctitati nõ obſtat ignoꝛãtia ⁊ ſimplicitas. p̄te ſc̄da.c.18.
Sapientia ⁊ doctrina in fide xp̄i maxime neceſſaria eſt que acquiri non poteſt ſine exercitio ſacre ſcripture vide Petrum in p̄ma canoni.c.3. parte ſc̄da.cap̄.82.
Saturn⁹ fugiẽs irã filioꝝ p̄tẽ italie in qua latuit latiũ appellauit:⁊ inde latini dicti ſunt. parte ſc̄da.cap̄.90.
Saturni motus eſt in triginta annis:iouis in.12.ideo non menſurant. parte ſecunda.cap̄.91.
Sciẽtia cauſat̃ ꝑ ſyllogiſmũ demõſtratiuũ. p̄te ſc̄da.c.85.
Sciẽtia nõ eſt de rebus ꝯtingẽtib⁹ qꝛ ꝯcluſio ꝯtingẽs eſt ex p̄ncipijs ꝯtingẽtibus. parte ſc̄da.cap̄.85.
Scriptura veteris ⁊ noui teſtamẽti nihil ponit expꝛeſſius q̃ʒ remiſſionem peccatoꝝ. parte pꝛima.cap̄.3.
Scriptura nunq̃ʒ vtitur modo loquendi ꝙ quis abſoluat̃ a culpa:ſed dicit peccatũ dimitti auferri remitti tolli:deleri relaxari ⁊ donari. parte pꝛima.cap̄.6.
Signum ꝓpinquius eq̃noctiali continet pluſq̃ʒ.12.gradus declinationis ab eq̃noctiali:ꝓximũ ſeptem:reliquũ ſignuꝫ quattuoꝛ vel paulo minus. parte ſc̄da.cap̄.88.

Signa

Signa ſingula celeſtia continent gradus triginta: ſol moratur equaliter in vnoquoq; illoꝝ. parte ſcda.ca.88.

Signa que propinquiora ſunt equinoctiali latiorem declinationem habent: que vero magis remota ſunt minus latam. parte ſcda.cap̄.88.

Synodus generalis errare non poteſt cum a ſpiritusancto regatur. parte ſcda.cap̄.68.

Synodus generalis nec in fide nec in moribus poteſt errare cum ſint nec̄ia vtraq; ad ſalutē. parte ſcda.ca.69.

Sinum abrae ingrediebanť ſancti veteris legis omni peccato purgati expectantes aperitionem paradiſi per chriſti mortem. parte p̄ma.cap̄.3.

Sol per vnam completā circulationez facit diem ⁊ noctē: ⁊ pars circuli ſupra horizontem facit diem: infra horizontem facit noctem. parte ſcda.cap̄.88.

Sol complet motum.365.diebus ⁊ quarta.idem de mercurio ⁊ venere. parte ſcda.cap̄.91.

Sol cāt diē: luna mēſez: ānū tā ſol ꝗ̄ luna. pte ſcda.c.91.

Solis introitus in ſigna mutabunť de mēſe in menſem: ſi tādiu mundus durabit. parte ſcda.cap̄.87.

Solis curſus non cōpleť preciſe.365.diebus ſed ſupabundat quarta vnius diei. parte ſcda.cap̄.94.

Solis verus curſus eſt.365.diebus ⁊ qnq; horis ⁊ pluſꝗ̄ dimidie ⁊ quibuſdam minutis: ⁊ hec confuſio nondum eſt emendata. parte ſcda.cap̄.97.

Solſtitiū eſtiuum eſt punctus maxime declinationis ſolis verſus aquilonē ⁊ vocať tropicus ſiue caput cancri: oppoſitū huic tropicus ſiue caput capricorni. in capite libre eſt eqnoctiū autumnale: in capite arietiſ vernale: in tropico capricorni eſt ſolſtitiū hibernū: cum dies eſt minimus nox maxima: nā in eſtiuo eſt eꝯ. parte ſcda.cap̄.88.

Solſtitiū eſtiuale vbi eſt hyemale ⁊ econtra his poſuiſſent aſtrologi ꝑ omiſſionē annoꝝ biſſextiliū ab ortu xp̄i: cū ab ortu xp̄i ad auctoris tp̄a bis trāſierint tot dies biſſextiles quot ſunt iter eſtiuū ⁊ hyemale ſolſtitiū. pte ſcda.c.90.

Solſtitia duo ſunt: alterū ſole exiſtente in capite cancri: alterū ſole exn̄te in capite cap̄corni. parte ſcda.ca.87.

Solutio rationis prime grecorum ꝙ illud Joan.ſ. vt manducarent paſcha non capitur pro agno paſchali ſed pro azimis.hec thomas. parte ſcda.cap̄.8.

Solutio rationis eiuſdem ſm̄ veritatez: ꝙ paſcha capitur pro ſacrificijs paſchalibus in quorum eſu requirebatur mundicia. parte ſcda.cap̄.8.

Solutio rōnis.3.grecoꝝ volentiū xp̄m feciſſe vltimā cenā tertiadecima menſis primi ꝑpter illud Joan.19. dicentis: erat magnus dies ille ſabbati.pp q̄d volunt xp̄m paſſum in imolatione agni. ſoluit auctor ꝙ ſabbatū veniēs intra dies azimoruz erat magnū: non quo ad vacationē a laboribus ſ; quo ad augmētū ſacrificioꝝ: nec ſeqtur ſabbatuz fuiſſe p̄mā diem azimoꝝ. parte ſcda.cap̄.8.

Solutio rōnis.4.pro grecis ponētibus xp̄m anticipaſſe cenaz: q: dixit tēpus meū prope eſt apud te facio paſcha. nā niſi anticipaſſet fruſtra dixiſſet: tēpus meū prope eſt. ſoluitur ꝙ illud dixit xp̄s: q: nō cenaturus eſſet ampli⁹ neq; cum eo neq; cū diſcipulis ſuis. parte ſcda.cap̄.8.

Solutio rōnis.5.grecorū arguētiū ꝙ ſi iudei nō ꝑmiſerūt manere in cruce corpa ſabbato pp eius feſtiuitatē multo min⁹ ꝑmiſiſſent in p̄ma die azimoꝝ eum occidi. ſoluiť ꝙ ſabbatū veniēs itra dies azimorū ꝑfeſtos ē celebri⁹ p̄ma die: imo oē ſabbatū quoad vacationē laboꝝ. pte ſa.c.8.

Solutio eiuſdē rōnis falſa: dicentiū iudeos noluiſſe occidere xp̄m prima die azimorū ſed pilatus gentilis eum ad mortē ꝯdēnauit. ſed falſuz eſt: q: qn̄ nō licz occidere non licz accuſare ad mortem. parte ſcda.cap̄.8.

Solutio rōnis.6.pro parte grecoꝝ que fundať ſuper illud Matthei.26.nō in die feſto. ex quo arguiť ꝙ xp̄s nō captus eſt p̄ma die azimoꝝ ſ;.14.die. ergo comedit paſcha die tertiadecima. rn̄detur iudeos mutaſſe cōſiliū volente deo vt xp̄s moreretť publiciſſime. ergo quo ad locū debebat mori in hieruſalē: quo ad tēpus p̄ma die azimorū: cū de nec̄itate oēs iudei teneně cōuenire in ſcūariuz: deinde ēt iudei putabāt xp̄m diſceſſurū poſt primā diez azimoꝝ q: credebāt eū acceſſiſſe ex nec̄itate legis. pte ſcda.ca.8.

Solutio p̄ma obiectiōis que poſſet fieri ſic: ſi iudei vitare cupiebāt tumultū populi apphenderūtq; xp̄m in feſto ex neceſſitate: cur nō occiderūt eū poſt feſtū. rn̄deť iudeos feciſſe hoc nō ex ſua volūtate: ſ; nutu diuino. pte ſa.ca.8.

Solutio ſecūda huius obiectionis ꝙ iudei non tenuerunt xp̄m viuum vſq; poſt feſtuz: ne populus ſciens eum inuidia teneri vi eriperet ab eis ⁊ eſſet maius ſcandaluz: ⁊ iō noctu examinarunt eum: noctuq; occidiſſent niſi timuiſſent Romanos. parte ſcda.cap̄.8.

Solutio eiuſdem rationis pro parte grecorum: ꝙ iudei dicentes non in die feſto intelligebant de die phaſe: qui eſt 14. falſa eſt. nam in die phaſe exercebantur omnia opera ſeruilia. parte ſecūda.cap̄.8.

Solutio obiectionis p̄me de die mortis xp̄i ꝙ ſtandum eſt potius rōnibus euidētibus: ꝗ̄ auctoritati Augu. q: ipſemet dixit ſolis libris canonicis.i. ſacre ſcripture eſt adhibendū vt errare nō poſſint. parte ſcda.cap̄.18.

Solutio hui⁹ obiectionis de anno cōputato ꝑ menſes lunares dicta vt ſupius.parte ſcda.ca.14. parte ſcda ca.93.

Sortes ſunt duplices diuiſorie.ſ.ꝑ quas diuidimus multa inter multos: ⁊ conſultorie ꝑ quas volumus ſcire cui ex multis aliq̄d vnum obueniat. parte ſcda.cap̄.42.

Sortes vtrum ſint licite vide apud auctorem Numeri. 24.et.26. parte ſcda.cap̄.42.

Status iudaicus cepit quo tempore deus eduxit iſraelitas de egypto. parte ſcda.ca.39.

Suſpenſio: depoſitio: degradatio a ſacerdotio: non auferť poteſtatē ſacerdotij. ⁊ ſi cōficeret: ita recte ꝯficeret degradat⁹ ſicut ſacerdos ſāctiſſim⁹ l; peccet. parte ſcda.ca.62.

¶ Tempus cauſať per motum primi mobilis ⁊ ip̄m eſt temporis menſura.4.phyſicoꝝ. parte ſcda.c.91.

Tempus noſtrū non poteſt determinari ꝑ motū p̄mi mobilis cū menſura debeat eſſe certa: ⁊ p̄mū mobile ſit incognitū ſenſitiue: cum nec habeat ſtellas: nec ipſum corpus p̄mi celi ſit viſibile. parte ſcda.cap̄.90.

Tempus noſtrū non poteſt determinari per motū celi ſtellati: ꝗ̄uis habeat ſtellas fixas: q: menſura quanto determinatior eſt: tanto magis habet de natura menſure. ſtella autem fixa mouetur centum annis vno gradu: ⁊ cum cōpleat.360.gradus non compleret motus niſi in triginta ſex millibus annorum. parte ſcda.91.

Tempus quare menſurať per motuz ſolis ⁊ lune potiuſꝗ̄ per alios planetas vide in dictione Cauſa.

Tempus noſtrum non cōputatur niſi per motuz ſolis ⁊ lune: vel per alterū eorum pp multas cāa: quas vide in dictione Cāe capitulo eodē pte eadē. parte ſcda.ca.91.

Tēpora q̄tuor āni variaň ad motū ſolis non lune: q: ſi ad motū lune quolibet mēſe fierēt. parte ſcda.cap̄.14.

Tempora cauſantur ⁊ demonſtrantur per motus corporū celeſtium ⁊ preſertim per motus ſolis ⁊ lune: ⁊ ideo per illos debent menſurari. parte ſcda.cap̄.90.

Tenebra definit aduēta gr̄e: ſicut culpa ⁊ macla. pte.p̄.c.5.

Tenebra auffertur curať ab ea quis liberať ſeu mundatur ſeu pellitur tenebra. parte ſcda.cap̄.5.

Tenebrā ſolus xp̄s emundat. parte ſcda.cap̄.5.

Termini fetus tres ſunt: in ſeptimo menſe ⁊ in nono ⁊ in vndecimo. parte ſecunda.cap̄.19.

Terra eſt poſt ſeptē climata verſus ſeptentrionem in qua dies.24.horaruz ⁊ nox totidem: ⁊ ſic accedendo verſus ſeptentrionem quouſq; perueniať ad terram in qua dies eſt integer ſex menſium.i.centum octoginta duarum vel trium reuolutionuz: ⁊ nox totidem: que nec admiranda ſunt nec incredibilia. parte ſcda.cap̄.88.

Terra vbi dies ſit.18.horarū ſole exiſtente in capite arietis ⁊ libre habet equinoctium. exiſtente in tropico cancri: habet noctē.18.horaꝝ: ⁊ diē.6. in tropico cancri econtra ex quo dies ſibi augetur minuiturue.6.horis ꝑ.24.gradus: ⁊ q̄libet hora ꝯtinet q̄tuor gradus. pte ſcda.ca.88.

Teſtamentum nouum habet oia fundamēta neceſſaria ad ſalutem per chriſtū poſita: nec opus eſt modis conſulendi deum: q erant in lege veteri. parte ſcda.cap̄.53.

Teſtamentū nouum in rebus maiorib⁹ dedit ſalubre remediū oratiōis affirmando q̄d quicq̄d ſancte petim⁹ infallibiliter ꝯſequemur vide Luc. vndecimo. pte ſcda.ca.53.

Teſtis tunc admittēdus eſt cum rē ſicuti ſenſu percipi pōt ſe percepiſſe teſtatur. parte ſcda.cap̄.77.

Theſaurus eccleſie habet infinita merita paſſionis chr̄i ⁊ ſanctorum. parte p̄ma.cap̄.3.

¶ Ueritas eſt bonū intellectus. parte ſcda.cap̄.18.

Index operis

Ueritas eſt perfectio intellectus. ꝛ illa eſt maioꝛ perfectio intellectus de qua magis cõſtat ꝙ ſit veritas neceſſaria. talis eſt ſcientia. parte ſcḋa.cap̄.85.

Ueritas rex contingentiũ minus hꝫ de rõne v̾itatis: q̄ȝ veritas neceſſarioꝝ. ꝛ qꝛ nõ põt ſic manifeſte hr̄i: ꝛ qꝛ cõtingẽs non eſt ita verũ ꝙ nõ põt eẽ falſuȝ. pte ſcḋa.ca.85.

Ueritas cõcluſionis demonſtrate eſt veritas maxima cõnaturalis intellectui maxime ipſuȝ ꝑficiens: cuius v̾itatis deſtructio eſt deſtructio totius boni itellect⁹ vel toti⁹ boni humani vt pħis placet. parte ſcḋa.cap̄.85.

Uictimaꝝ multiplicitas iudeis data eſt vt in his occuparent̾: nec idolis imolarent vt an̄ ꝯſueuerãt. pte ſa.c.47.

Uinculũ eſt poſitiuũ ſiue reale ſiue rõnis. parte.p̄ma.c.6.

Uitia oia euitare opus eſt ſupꝛa purũ hoiem: ideo ſola lex dans gr̄am oia vitia p̄cipit euitanda. parte ſcḋa.ca.58.

Uitulũ aureũ adoꝛauerũt iudei qꝛ in egypto arte demonũ apparebat anno quolibet vitulus viuẽs. pte ſcḋa.c.45.

¶ Xp̄s nobis nihil ꝓdeſt ſi nõ ẽ remiſſio pctõꝝ pte.p̄.c.3.

Xp̄s iutiliter moꝛtu⁹ ẽ ſi remiſſio pctõꝝ tollat̾. pte.p̄.c.3.

Xp̄s q̄ȝdiu vixit oẽs cerimõias hebꝛeoꝝ ſuauit. pte ſa.c.2.

Xp̄s q̄ȝdiu vixit in nullo legeȝ moſaicã p̄tergreſſus eſt: nec in celebꝛatione paſchali. parte ſcḋa.cap̄.2.

Xp̄s niſi ſeruaſſet oẽs cerimonias legales diceret̾ p̄uaricatoꝛ legis: ſeruauit igit̾ cerimonias phaſe. parte ſa.ca.4.

Xp̄s laboꝛem ſuperuacuum ſumpſiſſet ſi aliquas cerimonias ſeruaſſet in quibus laboꝛ eſt: aliquas pꝛetermiſiſſet in quibus eſt offenſio. parte ſcḋa.cap̄.4.

Xp̄s luna.14. fecit vltimam cenam ꝛ luna quintadecima paſſus eſt. parte ſecũda.cap̄.7.

Xp̄s lȝ non obligaretur legi: cum tamen faciebat ſm legem debebat adimplere omnes cerimonias alioquin inutilis fuiſſet omnis laboꝛ. parte ſcḋa.cap̄.7.

Xp̄s magis feciſſet ſm legem ſi omiſiſſet cerimonias phaſe q̄ȝ ſi anticipaſſet. parte ſcḋa.cap̄.7.

Xp̄s in cena vltima comedit azima. parte ſcḋa.cap̄.9.

Xp̄s potius omiſiſſet celebꝛationẽ phaſe q̄ȝ eſuȝ azimoꝝ in illa qꝛ iutiliter celebꝛaſſet ſine azimis. parte ſcḋa.ca 9.

Xp̄s ſi anticipaſſet cenã vt dicunt greci ꝛ falſo: comediſſet tñ azimas qꝛ eſus azimoꝛũ erat penalis non in honoꝛem: ideo licebat bis veſci ſemper. parte ſcḋa.cap̄.9.

Xp̄s in vltima cena non niſi panes azimoſ comedit: in azimis igitur conſecrauit. parte ſcḋa.cap̄.10.

Xp̄s natus eſt anno imperij Octauiani.42. ꝛ moꝛtuus eſt 18.Tyberij. parte ſcḋa.cap̄.11.

Xp̄s poſt baptiſmuȝ vidit quater paſcha. pꝛimũ trigeſimi anni. ſecundũ trigeſimipꝛimi. tertium.32. quartum.33. ꝛ in eo moꝛtuus eſt. parte ſecũda cap̄.12.

Xp̄s baptizat⁹ ẽ ãno vite ſue.29. ꝛ die.13. pte ſcḋa.c.12.

Xp̄s immediate poſt baptiſmuȝ a ſpirituſancto ductus eſt in deſertum: ibi ieiunauit a ſexto ianuarij vſqȝ ad.15. diẽ febꝛuarij. parte ſcḋa.cap̄.12.

Xp̄s noluit ſe cõferre in iudeã a feſto paſche vſqȝ ad feſtũ tabernaculoꝝ q̄ ſunt.6 menſes. parte ſcḋa.cap̄.12.

Xp̄s pꝛedicauit que habet̾ Joan.7.et.8. in feſto ſcenophegie anni.32. cũ iudei voluerunt eũ lapidare: ꝛ cuȝ ipſe ſanauit hominẽ cecũ a natiuitate. parte ſcḋa.cap̄.12.

Xp̄s vixit annis.32. ꝛ centũ ꝛ trib⁹ dieb⁹. pte ſcḋa.c.15.

Xp̄s ſi vixiſſet centũ quinquaginta ãnis nõ potuiſſet moꝛi die annunciationis: quia vel diſſonaſſet luna vel dies vel vtrunqȝ: nec iſta duo concurrunt niſi anno chꝛiſti cẽteſimo ſeptuageſimoqnto. parte ſcḋa.cap̄.16.

Xp̄s ea die debuit moꝛi: que eẽt dies veneris.15. luna pꝛimi menſis iudeoꝝ: ꝛ talis fuit tertia apꝛilis anno.33. etatis ei⁹ incohoato. tunc igit̾ eſt moꝛtu⁹. parte ſcḋa.cap̄.16.

Xp̄s ſolus habuit vt homo omnem ſcientiam omniũ particularium. parte ſcḋa.cap̄.35.

Xp̄s de minimis ꝛ tempoꝛalibus non p̄cepit cõſulere dominum: cum docuerit iſta contẽni ꝛ eoꝛum iacturã ꝑpter ſe patienter tolerari. parte ſcḋa.cap̄.53.

Xp̄s potius ꝛ firmius eccleſiam regit q̄ȝ apoſtolos q̄ erãt ſerui ꝛ miniſtri eccleſie: immo eccleſia eſt maioꝛ toto mũdo pꝛeter chꝛiſtum. parte ſcḋa cap̄.54.

Xp̄s ſi rexit apoſtolos ita vt errare nõ poſſint nec in vno verbo: multomagis regit eccleſiã. parte ſcḋa.cap̄.54.

Xp̄s cõſtituit ſupꝛemũ tribunal ẽt ſupꝛa papã nõ ſolũ quo ad fidẽ ſed ẽt quoad actiões. parte ſcḋa.cap̄.69.

Xp̄s non dedit leges tempoꝛales particulares vel locales: ſed ad omne tempus: ad omnem locum: ad omnem ſexuȝ ratione vtentium ꝑtinentes. parte ſcḋa.cap̄.74.

Xp̄s non dimiſiſſet in euãgelio aliquẽ modũ per quẽ peccãtes in pꝛoximũ coꝛrigerem⁹ ſi lex ab eo data de peccato hereſis tñ intelligeret̾. parte ſcḋa.cap̄.75.

Xp̄m mendacem faciunt qui remiſſioneȝ peccatoꝛum negant. parte pꝛima.cap̄.3.

Xp̄m cõſecraſſe in azimis pȝ ꝙ fermentatũ deerat tũc: niſi ipſe ſeruaſſet vel ex miraculo ꝓduxiſſet vel parari feciſſet. quoꝝ q̄dlibet eſt ꝯ legem. parte ſcḋa.cap̄.10.

Xp̄m moꝛtuum die cõceptionis impoſſibile eſt quia tunc naſceretur extra terminos fetus: nam a die.3. apꝛilis ad.25. decẽbꝛis: nec ſunt ſeptem menſes nec nouem nec vndecim. parte ſecunda.cap̄.19.

Xp̄ianus ꝛ xp̄ianoꝛum filius in fide eruditus non põt remiſſionem peccatoꝝ negare. parte p̄ma.cap̄.3.

Xp̄ianus vnuſquiſqȝ pꝛo hoc articulo ꝙ eccleſia non poteſt errare non ſolum debet exponere bona ſed vitã: cuȝ in hoc cõſiſtat noſtra ſalus. parte ſecũda.cap̄.80.

Xp̄iani inſanioꝛes ſũt mahumetiſtis ſublata remiſſiõe peccatoꝛum. parte pꝛima.cap̄.3.

Xp̄iani miſerabilioꝛes ſunt omnibus hoibus ſi nõ eſt remiſſio peccatoꝛum. parte p̄ma.cap̄.3.

¶ Zodiacus circulus ꝑ cuius eclypticã tranſit ſol interſecat equinoctialẽ ꝑ angulos rectos: ꝑ quoſ ſol trãſiẽs facit duo eqnoctia: qꝛ tunc arcus ſupꝛa ꝛ infra hoꝛizontẽ ſunt eq̄les: ꝑ reliquũ anni ſunt ineq̄les. parte ſcḋa.cap̄.88.

Zodiacus hꝫ quattuoꝛ puncta: quoꝝ duo ſunt in q̄bus interſecat equinoctialẽ: ꝛ ſunt duo eqnoctia. duo v̾o ſunt que maxime diſtant ab eqnoctiali: ꝛ vocant̾ maxime declinationes ſolis: qꝛ cũ ſol eſt in alterutro illoꝝ maxime diſtat ab eqnoctiali. dicunt̾ etiam duo tropici. i. duo circuli cõuerſionũ: quia vt ſol ꝑuenit ad alterum illoꝝ conuertit ſe verſus equinoctialem. parte ſcḋa.cap̄.88.

Zodiacus diuiditur in ſigna duodecim ꝛ illa in q̄ttuoꝛ ternaria. quoꝝ p̄mum eſt aries: taurus: ꝛ gemini: ab vndecimo martij ad vndecimũ iunij excluſiue. ſcḋm cancer: leo ꝛ virgo ab vndecimo iunij ad vndecimũ ſeptẽbꝛis. tertiũ libꝛa: ſcoꝛpius ꝛ ſagittarius ab vndecimo ſeptembꝛis ad vndecimũ decẽbꝛis. quartũ capꝛicoꝛnus aquari⁹: piſcis: ab eo ad vndecimũ martij. parte ſcḋa.cap̄.88.

Zodiacus eſt.360. graduũ: ꝛ vterqȝ tropic⁹ diſtat ab eqnoctiali.24. gradibus per lineã rectã. parte ſcḋa.cap̄.88.

Explicit index operis.

¶ Eximie veritatis ſchole profeſſoꝛis Diui Alphōſi Thoſtati epi Abuleñ. olim ſereniſſimi Joānis. ij. Hiſpaniarum regis oꝛatoꝛis: in Defenſoꝛiū triū ꝯcluſionū contra emulos in Rom̄. curia diſputatarū Prefatio feliciter incipit ad ſplendidiſſimū virum Gutteriū a Toleto archiepm Toletanū.

Nota ī hac p̄fatione inigtatem emuloꝝ ⁊ iudicū

Quondam ſtili breuiloquio functus ſup̄ breuiſſimo Eſaie dicto .ſ. Ecce v̄go ꝯcipiet. breuiorem cōmentariū reuerēde nimium paternitati veſtre trāſmiſerā. nūc v̄o placituras vobis: qbuſdam v̄o ampliſſime diſpliciturasꝯ emulorū inuidentiā defēſiones meas: imo vaniloquij ſui ꝯfutationes trāſmittere decuit. Ecce enim que aliqn̄ ſperabant̄ acceptabilia tp̄a. cū eos quos iportunos ſenſiſtis minutiſſimos canes latrare qdez a foꝛis ſed moꝛdere nō valētes: obmuteſcere neceſſe eſt. Quoſdā vero grauiſſimos canes p̄ obſcura tenebrarū rauco gutture delatrātes: ſua rabie iam ꝯfuſos iterire opoꝛtebit: retuſis dentib⁹ eoꝝ ad petrā: qm̄ cuz in tenebris ambulēt neſciūt quo vadāt: ſed ipſa eos deſiderij ceca fluctuatio trāſuerſos agit. ¶ Quoꝝūdā qppe non ſatis peritoꝝ tarditas, alioꝝ aūt emulatiſſimoꝝ grauiſſimus liuoꝛ: veritates catholicas cōfundere moliētes: varios erroꝛes induxerūt. Nec eni hoc argumētoꝝ viribꝰ quas ſemp̄ ſibi obuias eſtimuerunt: ſed qbuſdā tēdiculis ⁊ vanis atq̄ patētibus inſidijs conabant̄. Tandē diſpēſatione oīpotentis: ipſi inigtati (ſed p̄ ſolā potētiā tp̄alem) renitētibꝰ tm̄ ⁊ ſibi ⁊ obuijs oībus viris eruditiſſimis p̄ualere p̄miſſum eſt: vt in eternū coꝛaz toto oꝛbe clariſſime confundant̄. Ne autez poſteros latere queat: pauculaꝝ lr̄arū cōpendio futuroꝝ memoꝛie cōmēdaui. Ecce quāta inigtas. en q̄ta diuini ac hūani iuris ꝯfuſio. en ipſiꝰ nāe iura violata. vt ꝯſtituto iuſtitie tribunali: ipſi reo defenſionū copia deneget̄. quā tm̄ ſepe clamoſis ⁊ oppoꝛtunis atq̄ iportunis vocibꝰ: teſte vt ita dicā tota eccleſia expopoſcerat. Jn quo ⁊ ſi iniuſtiſſime: aſtute tm̄ ipſa inigtas ꝓcedebat. Preteritoꝛuz nāq̄ ſibi ꝯſcia ipſa emuloꝝ prauitas ſpabat īdubie oēs ſuas tēdiculas ōſtruēdas: oiaq̄ nō ſibi bn̄ cōpacta molimina leui ꝯcuſſiōe dirui. Nec ad deſtinatā ꝯceptionē eē poſe p̄ueniri: ſi defenſionū copia publice p̄ſtaret̄. ¶ Lz ḡ aptiſſima inigtas denegās qđ ipſa eq̄ſſima iura nāe ēt dānatiſſimis oīuz hoīuz ēt in notoꝛio crimie benigne ꝯcedūt incircūfuſe multitudinis ꝯſpectu erubuit: tm̄ nihilominꝰ denegauit. Undiq̄. n. ſe ipſi malignoꝝ liuoꝛi anguſtia circūfuderat. erat qppe ineluctabile malum. qꝛ neceſſe erat aut ad hoꝛā erubeſcere. aut multoꝝ dieruz a toto pp̄lo expectatas machinas ex qbus ſperabat̄ magni aliqd ꝓuenturū: coꝛā tota eccleſia breuiſſime in nihilū ⁊ in fauillā ire. lz igit̄ graui ſoꝛte: elegit tm̄ inigtas potiꝰ publice erubeſcē q̄ deleri.

Querela tpoꝝ p̄ auctoꝛē q̄ eiꝰ v̄itas nō recipiat̄.

Duo canū gn̄a. i. duo gn̄a emuloꝛū ī ſe īſurgētiū cōmemoꝛat. ſ. publicos ⁊ occultos

B

Duo gn̄a hoīum improboꝝ cōmemoꝛat.

Mali ꝯ bonos plerūq̄ p̄ualēt p̄ potētiā tp̄alē vt grauiꝰ ꝯfundāt̄.

Exclamatio ⁊ cōqueſtio auctoꝛis p̄ aſſeueratione.

Rō defenſionis nō ꝯceſſe.

C

Dare copiā dēfēſiōis reo ē de iure nāe: qđ tm̄ fuit denegatum auctoꝛi.

¶ Capitulū primum. De motiuo iniquitatis cōtra auctoꝛem in vna concluſione.

E viginti ⁊ vna ꝯcluſiōibus que publice p̄ biduū aſtante p̄latoꝛū ⁊ eruditiſſimoꝝ viroꝝ frequētia in ipſa ſede vrbis Seneñ. diſputate ſūt: ipſa inigtas vnā ſibi calūniandā elegit. nō totā qdez: ſed eiꝰ q̄dā pticulā. cuiꝰ ꝯcluſionis tenoꝛ eſt. ¶ Lz nullū pctm̄ cuiuſcūq̄ ꝯdōnis ⁊ ꝓ quocūq̄ ſtatu irremiſſibile ſit: a pena tm̄ aut a culpa deꝰ nō abſoluit: nec aliqs abſoluere poſſit. Cuius p̄mā pticulā. lz nullū pctm̄ cuiuſcūq̄ ꝯdōnis ⁊ ꝓ quocūq̄ ſtatu irremiſſibile ſit: intactā relinquētes: lz aliqn̄ eā moꝛdere deſtinaſſent. ſcōaz tm̄. ſ. a pena tm̄ aut a culpa deꝰ nō abſoluit: nec aliqs ſacerdos abſoluere p̄t. de facto p̄ iniuriā tāq̄ erroneā ⁊ hereticam dānauerunt. ¶ Motiua aūt huius aptiſſime inigtatis duo extiterūt. ſ. liuoꝛ ⁊ erroꝛ. fuit aūt liuoꝛ grauiſſimꝰ q nec ſtilo exeq̄ri queat. iuidebāt. n. ſine cā ⁊ gratis oderāt actoꝛē hoꝝ qdā: quos adeo inigtas ipſa poſſederat: vt nihil poſſent pacifice ei loq: ēt ſi vultus effingere ⁊ diſſimulare conarent̄. ¶ Huiꝰ aūt imaniſſimi liuoꝛis cās ⁊ altiſſimas radices: etſi qbuſdā notiſſimas. ſtilo tm̄ ꝓſequi aut ſaltē attingere: nefas putaui. ne potius maledictus delatratoꝛ q̄ defenſionum meaꝝ īductoꝛ arguar. ¶ Hic ḡ peſſimꝰ liuoꝛ ſui iuris eos eē nō patiēs nō ſinebat eos trāqllitati animi locū dare. ſz diebꝰ ⁊ noctibus inſidiabant̄ oꝛi meo: vt ſiqd foꝛſitā elaberet̄ icōſideratū qđ carpere ⁊ calūniari poſſent. ⁊ ſi hoc accōmodū eis vt videbat̄ nō ieniſſent: neceſſe erat vt qđuis aliud in quo errarem exqrerēt. nec ad verba eis ſatis reſpicere erat. ſz ⁊ ipſā retroactā ac p̄ntez p̄ſcrutabant̄ vitā: ſiqd in ea criminari locꝰ eēt. ¶ Scōm motiuū erroꝛ eoꝝ grauiſſimꝰ fuit. quē nō ſatis admirari ſufficio. nā ⁊ ſi liuoꝛ eoꝝ deteſtabilis fuit. admirabilioꝛ tm̄ imo ſupra admiratione erroꝛ fuit. vt. ſ. eruditi ⁊ ſcholaſtici viri: qui totos ſatis longos annoꝝ ſuoꝝ dies litteris ipenderant: circa talia errarēt in qbus nec imperitiſſimos quoſq̄ vulgi errare veriſſimile fuerit. nec tamē huic erroꝛi cauſa defuit.

A

Emulus ab auctoꝛe appellant̄ inigtas ⁊ filij iniquitatis.

Tenoꝛ p̄me concluſionis.

Cōcluſio que īpugnabat̄.

B

Pars ꝯclōnis ab emulis dānata.

Que fuerit emuloꝝ cauſe.

Rō p̄mi motiui.

Primū motiuū.

Auctoꝛis modeſtia.

Attende ſcītatē ac clementiā auctoꝛis.

Effectus liuoꝛis ⁊ inuidie.

C

Attēde īſanabilē īuidoꝝ maliciā.

Scōm motiuū.

Cōparatio duorum motiuoꝛum inter ſe.

¶ Capitulū ſcōm. Modus errandi emuloꝛuz ⁊ exclamatio cōtra eos. et an auctoꝛ negarit remiſſionē peccatoꝝ prout ipſi inſipienter affirmabant.

Modus āt errādi hic fuit. Cū eni iuxta moꝛē diſputande ꝯclones p̄ decē dies aut amplius valuis affixe foꝛēt. anq̄ mihi rn̄dēdi de eis dies eēt emuli iter ceteras hāc īſpexerūt: arbitrati me remiſſionem pctōꝝ aut abſolutionē a pctis p̄ꝛſus excludere: claues quoq̄ ecclie ⁊ vniuerſaz pape ptātē iterimere. Jn quo optatiſſimū ſibi ieniſſe locū gaudebant. quo potius oꝛatoꝛio moꝛe q̄ iudiciali ad odiū ⁊ iuidiā mei vniuerſos ⁊ ipm̄ mundi caput ⁊ xp̄i vicariū irritarēt. eiꝰ me ⁊ vniuerſe eccleſie hoſtē aſſerētes: cuiꝰ altiſſimā ptātē crederer meis aſſertiōibus ipugnare. ¶ O erroꝛ: o ſupra oēm erroꝛē erroꝛ. Quis talia nūq̄ crediderit: vt xp̄ianꝰ ⁊ xp̄ianoꝝ filiꝰ: in fide xp̄i ab vberibꝰ eruditꝰ: ⁊ in ea totis diebꝰ ⁊ noctibꝰ inſtructus ⁊ ꝯuerſatꝰ pctōꝝ remiſſionē excluderet. O demēs ꝯceptio. qs ſuſpicari queat lz idignuz: theologicū tm̄ ꝓfeſſoꝛē tā neq̄ſſima credere: Quis. n. illiꝰ facultatis ſe ꝓfeſſoꝛē gloꝛiet̄: quā oīno falſaz ⁊ inanē eē ꝓclamet: ¶ Si tm̄ pctōꝝ remiſſio nō eſt: totam theologicā ꝯſiderationē mēdaciſſimā qs dubitet: O iſania. o furoꝛ. qs talia ꝯcipiat: vt remiſſionē pctōꝛuz negare po-

A

B

Exclamatio.

1. ratio ducens ad ipoſe.

2. ratio.

Cōfirmatio rationis ſcōe.

Tertia.

fuerim. Naꝫ ſi pctōꝝ remiſſio nō eſt.q̄d eſt niſi xp̄ꝫ di-
cere fuiſſe mēdaciſſimū q̄ venit annūciare nobꝭ remiſ-
ſionē pctōꝝ totāqꝫ ortodoxoꝝ legem nihil niſi cōmēta

C

mēdacij ⁊ vanitatis ꝯtinere.ipſoſqꝫ oēs xp̄ianos vltra
machometiſtas iſanire:⁊ ſacroſcāꝫ eccleſiā nihil aliō

1.Corin.15.

q̄ꝫ ſtultā q̄dā ⁊ inanē eē ꝯgregationē.nā ſm Aplm.1.
Corin.15 ſi xp̄s nō ſurrexit nec mortui reſurgūt vana

Ratio.4. ex di-
cto apl'i ſupra.

eſt fides nr̄a. Si g̃ nō data reſurrectiōe vana eſt fideſ.
a fortiori vana erit nō data remiſſiōe pctōꝝ. Nā ēt nō

D

exīſte reſurrectiōe:dū tñ pctōꝝ remiſſio fit ſatis nobꝭ
gaudendū erat:q2 in ꝑpetuas eternitates aīe noſtre lu
teis ſolute carcerib⁹ manſure eſſent.ſi tñ data reſurre-
ctione negetur remiſſio peccatoꝝ.quid nobis reſurre-
ctio niſi ad maloꝝ icremēta ꝓficiet:-vt manentib⁹ rea

E

tibus delictoꝝ noſtroꝝ:in eternum ꝑ eis in vtroqꝫ ho

Quinta.

mine gehēnali icendio ꝯcrememur. ¶ Amplius aūt ſi
pctōꝝ remiſſio nō eſt:nulla gēs eq̄liter nobis iſanit.nā
ceteris gētib⁹ delectabile aliq̄d ſubeſt q̄d ꝓſequent̄:⁊
pp q̄d oīa faciunt: ⁊ quo hic fruunt̄. h̄ aūt machometi
ſtis accidit.nā etſi eternoꝝ bonoꝝ ꝑticipes nō ſint futu
ri:h̄ tñ fruunt̄ oī delectabili ad votū:nec ē lex vlla ꝓhi

Cōfirmatio hu-
ius rationis.

bēs eos. Nobis āt i p̄nti vivēdi lex dura ē.q2 teſte ipſo

Mathei.7.ca.

dn̄o Jeſu:arta ē via q̄ ducit ad vitā Mat.7.in futuro
āt nihil niſi etern⁹ cruciat⁹ ſperādū nobꝭ manet ſi pctōꝝ

1.Corin.15.

remiſſio nō eſt.nihil g̃ xp̄ianis talia credētib⁹ miſera-
bili⁹.idē docet Apl's.1.Cor.15.ſ.ſi in hac vita tm̄ ſpe-

F

rantes ſum⁹ in xp̄o miſerabiliores ſum⁹ oībus hoīb⁹.

Ratio.6.

¶ Ampli⁹ q̄d nobꝭ eſt quotidianos ꝓ xp̄o ſubire labo-
res:ſi nō eſt remiſſio pctōꝝ:-poti⁹.n.delectabilib⁹ fruē
dū erat ſm hoīem:nec ſic oē tp̄s in miſerijs agēdū fo-

Jdem vt ſupra.

ret. Jdē Apl's vbi.ſ.ſ.ſi oino mortui ñ reſurgūt:vt q̄d

G

nos piclitamur oī hora:-quotidie morior ꝑ glīa vr̄a fra
tres quā habeo in xp̄o Jeſu dn̄o nr̄o.ſi ſm hoīem pu-
gnaui ad beſtias ephe̅ſi:q̄d mihi ꝓdeſt ſi mortui nō re-
reſurgūt:-māducem⁹ ⁊ bibam⁹:cras.n.moriemur.q.d.
ſi nō ſperat̄ reſurrectio mortuoꝝ:fruſtra ē laborare ꝑ
xp̄o:ſꝫ ꝯueniētī⁹ eēt māducare ⁊ bibere ⁊ frui oīb⁹ de-
lectabilib⁹ ſm carnē. ⁊ tñ magis necīa atqꝫ vtilis nobꝭ
eſt remiſſio pctōꝝ q̄ꝫ reſurrectio mortuoꝝ.g̃ ſi remiſ-

Ratio.7.a ſuffi-
cienti diuiſione.

ſio pctōꝝ nō eſt fruſtra laboram⁹ ꝑ xp̄o. ¶ His quo-
qꝫ adijcit̄.ſi pctōꝝ remiſſio nō eſt:xp̄s nobꝭ nihil ꝓdeſt.

H

quo nihil iniquis.ſi.n xp̄s nobis ꝓdeſt:aut viuētib⁹ aut
defūctis ꝓderit. ¶ Uiuētib⁹ tñ paꝝ ꝓdeſt ſi p̄ns ſtatus
ſolū ꝯſideret̄:cū dura nobꝭ iponat ⁊ delectatiōib⁹ co-

J

hibeat. vñ hic oīb⁹ gētib⁹ miſerabiliores ſum⁹ iux̄ Aplꝫ

Apl's vt ſupra.

vbi.ſ.ſ.ſi in hac vita tm̄ ſperantes ſum⁹ in xp̄o oībus
hoīb⁹ miſerabiliores ſum⁹. Jn futuro āt ꝓdeſſe nobis
nihil p̄t ſi ñ remittunt̄ pctā:cū ipoſſe ſit nobꝭ ꝑuenire ad

K

gaudia eternitatis q̄ꝫdiu de⁹ pctā in eū cōmiſſa nō di-

Ratio.8.

mittit. ¶ Ceterū ſi pctōꝝ remiſſio nō ē fruſtra orat̄ ꝑ
mortuis:⁊ cetera eccleſie ſuffragia in vanū expēdunt̄

2.Macha.12.

vt oſidit̄.2.Macha.12.ſ.niſi.n.eos q̄ ceciderāt reſur
recturos ſperaret:ſuperfluū videret̄ ⁊ vanū orare ꝓ mor-
tuis.et ſeq̄t̄.ſcā g̃ ⁊ ſalubris ē cogitatio ꝓ defūctis ero

L

rare vt a pctis ſoluat̄.g̃ ſup ſolutiōe ⁊ remiſſiōe pctōꝝ
eccl'ia fruſtrat ſuffragia ſua. ¶ Ampli⁹ āt ſi pctōꝝ nō ē

Ratio.9.

remiſſio:xp̄s iutiliter ⁊ ſine cā mortu⁹ ē.nā nō fuit ad
aliud mors ſua niſi vt nos ꝑ mortē ſuā a mortis debi
to ſolueremur ⁊ in v̄tute ei⁹ oīa nobꝭ crimina tollerent̄.

Nō a minori ad
maius.

Quid aūt abſurdi⁹:-q̄d iſanius dici poterat:-q̄ꝫ xp̄s
iutil'r moreret̄.nā ſi vir ſapiēs nihil ēt i minimis reb⁹
ſine cā agit:q̄ꝫtomagis ſpōtaneā mortē ſi ſubeat nō ſi
ne grauiſſima ⁊ arduiſſima cā ſubijt:cū mors oīuꝫ ter-
ribiliū maximū ⁊ vltimū ſit.q̄ꝫto āt differētius de xp̄o
iſtud dici poterit:q̄ ſapiētiſſim⁹ ē.imo ipſe ē ſapīa p̄ꝛis

Ratio.10.

etn̄i. ¶ Jtē ſi pctōꝝ remiſſio nō ē:ſtulte ⁊ iutiliter vni

M

uerſa eccl'ie ſacra a xp̄o ꝯſtituta ſūt ⁊ a nobis ianit̄ fre-
quentat̄:cū iſta ponant̄ vt iſt'a recuperāde g̃re amiſſe

Ratio.11.

per quā pctā tollunt̄. ¶ Preterea negare remiſſioneꝫ
pctōꝝ nō erat hereſis ſupra oēꝫ hereſes.nā hereſes ſin

N

gule in eccl'ia fuerūt ortū h̄ntes ex errorib⁹ varijs diſ-
ſonātes a v̄itate fidei.q̄ꝫ tñ ꝯtrīū nō repiebat̄ expſſe in
ſacra ſcriptura ſaltē planeita vt dubitare nō poſſet.ſic
p3 cuilꝫ ituēti ſingulas hereſes:vt arrhianoꝝ:māicheo
rū:⁊ ſabelliāoꝝ ⁊ ceteꝝ. ¶ Si tñ q̄s dicat xp̄ꝫ nō fuiſſe
flagellatū:nec mortuū:nec traditū a iuda:nec p̄dicaſſe

in hierl'em:nec ſanaſſe cecos.non erit heretic⁹:ſꝫ oīb⁹
hereticis ſit ſuptis deterior.ſ.ſi fidelis.p3 q2 heretici ſo-
lū peccāt ꝑ errorē:putātes ſacrā ſcripturā ſic intelligi
vt illi exponūt.q tñ negaret xp̄m ſanaſſe cecos vel p̄di
caſſe iudeis:nō erraret circa itellectū ſacre ſcripture:ſꝫ
negaret eā expſſe ꝑ ſupbiā.iō eēt apta rebellio ⁊ ꝯtu-
macia. Sic āt eēt circa remiſſionē pctōꝝ.nā vn⁹ d arti
culis in forma eſt remiſſio pctōꝝ cuꝫ ponat̄ in ſymbo
lo apl'orum:remiſſionē pctōꝝ.tota ēt ſacra ſcriptura
h̄ aſſerit:cū xp̄s dicat Mat.26.hic ē ſāguis me⁹ noui Matthei.26.
teſtamētī:q ꝓ multis effundet̄ in remiſſionē pctōꝝ.q̄s
q̄ circa talia xp̄ianū hoīem potuiſſe errare crediderit:- O
¶ Ampli⁹ facili⁹ eſt negare expſſe xp̄m eē deū ⁊ hoīeꝫ: 12.ratio.
vel ꝑ nobꝭ paſſū:aut iudicaturū oēs hoīes:vel q̄ſcūqꝫ
ptes ſacre ſcripture.q̄ꝫ negare remiſſionē pctōrū.ꝑp̄t
duo. Primo q2 remiſſio pctōꝝ ſiñe ceteris aliq̄d valet:
cetera āt ſine remiſſiōe pctōꝝ ꝓrſus ſūt iutilia.nā dato
q̄ xp̄s nō ſupſiſſet carnē nec accidiſſet aliq̄d eoꝝ q̄ euā
geliſte teſtāt̄:potat nobꝭ a deo eē ſalus ꝑ quēcūqꝫ aliūꝫ
modū quē ipſe elegiſſet:ſꝫ iſte ſit ꝯueniētior.⁊ data re-
miſſione pctōꝝ ꝑ modū illū q̄cūqꝫ eēt ille:ꝯſeq poſſe-
m⁹ etn̄a gaudia.q̄d ſatis nobꝭ erat. Si tñ nō ſit remiſ-
ſio pctōꝝ:ēt ſi xp̄s ꝑ nobꝭ mortu⁹ fuerit ⁊ cetera accide-
rint q̄ euāgeliſte teſtāt̄ ⁊ tota eccl'ia ꝯſitet̄:nihil nobis
iſta ꝯferret. ¶ Scd̄o ⁊ graui⁹:q2 ſi q̄s neget q̄ſcūqꝫ ꝑ- 2.cauſa.
ticulas ſacre ſcripture vel articulos fidei i forma:ſolū
ſibi aduerſus xp̄ianos pugnādū eſt. Si q̄s eē neget
remiſſionē pctōꝝ ꝯ oēs hoīes bellum ſouet.nam xp̄ia-
ni ꝯſitent̄ remiſſionē pctōꝝ vt tota ſeries ſcripture cla
mat. Aduerſus ēt iudeos bellū eſt. ipſi nāqꝫ ꝯſitent̄ re- P
miſſionē pctōꝝ. iō q̄dā ſacrificia fiebāt q̄ vocant̄ pro
pctis:q̄b⁹ factis de⁹ ꝓpiti⁹ erat Leui.4.et.5.et.6.⁊ Nu. Leui.4.et.5.et.
5.et.15.⁊ in multis locis. ⁊ ob h̄ erat ꝯſtitut⁹ dies q̄dā 6.⁊ Nume.5.et
ſ.dies decim⁹ mēſis ſeptimi q̄ vocat̄ dies expiationis: 15.⁊ in multis
vel ꝓpitiatiōis.ſ.dies expiatiōis:q2 pctā iſraelitaꝝ ex- locis.
piant̄.i.mūdat̄ vt tollunt̄. ⁊ vocat̄ dies ꝓpitiatiōis:q2
de⁹ tūc ꝓpitiabat̄ pctis iudeoꝝ cū ſūm⁹ ſacdoſ ꝯfitebat̄
pctā illoꝝ ⁊ iprecabat̄ ea ſup caput hirci emiſſarij Le-
ui.16. ¶ Cōtra machometiſtas bellū ē.nā ⁊ ipſi lꝫ ex- Leui.16.
tra oē bonum ſint:remiſſionē pctōꝝ ſibi fieri credūt ꝑ
q̄ſdā cerimōias q̄b⁹ ſe exercēt.oēs quoqꝫ in lege nāe q̄
de deo aliq̄d recte ſenſerūt:licꝫ ceteros articulos expli
cite nō tenerēt hūc tenuerūt.q̄s nāqꝫ deū ſeq̄ret ſi de Q
pctōꝝ remiſſiōe dubitaret:-cuꝫ.n.ex fragilitate hūana
difficile ſit hoīem ſp manere ſine culpa.cū ſemel peccaſ
ſet:ſi ñ crederet remiſſionē pctōꝝ nūq̄ꝫ ampli⁹ deū ſeq̄
ret̄:credēs q̄ ſupuacuū eēt:cū iā remiſſiōis loc⁹ nullus
eēt. h̄ g̃ eſt vnū q̄d ꝓſupponitur accedētib⁹ ad ingren-
dū deū ⁊ tāgit illud Apl's ad Heb.11.ſ.credere.n.opꝫ Apoſtolus ad
accedentē ad deū q2 eſt:⁊ q̄ ingrētib⁹ ſe remunerator Hebreos.2.
ſit.remiſſio āt pctōꝝ eſt q̄dā ps remūeratiōis:q2 ſit ex 13.ratio.
pura gr̄a ⁊ liberalitate. ¶ Ampli⁹ āt ſi pctōꝝ remiſſio R
nō eēt vt q̄d diſtinguerent gnqꝫ receptacula aīaꝝ cor-
poꝝib⁹ ſolutaꝝ.ſ.ifern⁹.ſin⁹ abrae.lymb⁹ puuloꝝ.⁊ pur-
gatori⁹ ignis.⁊ paradiſus celeſtis:ſed ſufficiēt ifern⁹ ⁊
lymb⁹ puuloꝝ. Q̄d p3.nā paradiſum nemo igredit̄ niſi
oino mūdat⁹:tā a macula origiali q̄ꝫ actuali.⁊ tñ ſi pec
catoꝝ remiſſio nō eſt:nec̄e ē oēs hoīes mori i pctō ori
ginali:cū oēs illō ꝯbāt.iō ēt ſi actuale ñ cōmiſerit de-
cedēt i pctō ⁊ ñ ꝯſtur vitā etn̄ā. Ad purgatoriū ēt ignē S
nemo vadit niſi cū remiſſiōe ſcā pcti:⁊ decedēte hoīe
cū charitate:manēte tñ iexpleta pte q̄dā ſatiſfactiōis:q̄
explēda eſt extra h̄ ſclm in igne purgatorio.nō ꝯceſſa
āt remiſſiōe pctōꝝ mācet ſp reat⁹ pcti mortalis ad mor
tē etn̄ā.iō talib⁹ nō ad purgatoriū ignē:ſꝫ in gehēnaꝫ
eūduꝫ eſt. ¶ Sin⁹ ēt abrae ſupuacue ponerēt̄.q2 ad il- T
lū locū dicim⁹ deſcēdiſſe aīas ſcōꝝ patrū q̄ ab oī reatu
tā origialis q̄ꝫ actualis pcti liberati erāt.ſꝫ mācbāt ibi
quouſqꝫ ſaluator nr̄ ꝑ paſſiōeꝫ ſuā apiret iāuā vite etn̄-
e.ſi tñ neget̄ remiſſio pctōꝝ ipoſſe erat aliquos libos
eē ab oī reatu.aīō ipoſſe erat aliq̄s aīas in ſinū abrae cō
tineri.manebāt g̃ duo loca q̄ ſufficiebāt.ſ.ifern⁹ ⁊ lym
bus pueroꝝ.q̄d p3:q2 nō data remiſſiōe pctōꝝ neceſſe
erat oēs hoīes mori i pctō:ſaltē i origiali:cū oēs hoies
illō ꝯbāt. ¶ Nec h̄ q̄cq̄ꝫ de v̄gie loq̄mur q̄d de ea fue Quid de virgie
rit. Qui g̃ moriebant̄:aut decedebāt in ſolo originali fuerit auctor nō
vt parvuli.

hic:ſed alibi diſputat. vt paruuli.aut in actualib⁹ ꝛ oꝛiginali.Si in ſolo oꝛiginali:ibant ad lymbū puerozum. Si vero in actualib⁹
14.ratio. cum oꝛiginali:ibant in infernū.¶ Ite꜓ que vnq̄ꝫ maioꝛ demētia eſſe poterat:q̄ꝫ aſtruere ꝙ deus nō abſol-
V uat a peccatis.i.ꝙ nō pōt abſoluere:· Nā cum deū oīpotentē dicam⁹:quō ei ptātē remittēdi pctā ſubtrahemus:· ¶ Itē qd nālius eē p̄t q̄ꝫ ꝙ de⁹ poſſit remittere
15.ratio. pctā:cū ꝑ pctā ipſe offendaſ.nec dicit aliquā magna꜓
X ptāte꜓ i deo poſſe remittere pctā:q2 ſile in nobi꜓ eſt.nā qn̄cūq꜓ offendiſ qs ab alio:p̄t ei remittere iniuriā vel
y offenſa꜓ aut debitū.ꝛ ad h̄ nulla ptās reqriſ:ſ꜓ ſola volūtas remittēdi.ita de deo ē.q2 oē pctm̄ cuiuſcūq꜓ generis aut modi ſit ꝯ deū eſt:ꝛ in ipſo ipſe offendiſ.idō ad remiſſionē ei⁹ nulla alia ptās reqriſ:niſi ꝙ velit re
16.ratio. mittere.¶ Itē q pctōꝝ remiſſionē negat:necē eſt vt
Z ꝯfeſſionē pctōꝝ ꝛ abſolutionē ſacerdotalē ꝛ cōceſſiones īdulgentiaꝝ iutiles eē dicat:cū iſta non ſint niſi:ad
17.ratio. pctōꝝ remiſſionē.¶ Ampli⁹ que erit īſania negare re
AA miſſionē pctōꝝ:cū nihil frequētius ꝛ exp̄ſſius in ſacra ſcriptura aſſeraſ.nā xp̄s dixit ſanguinē ſuū fundendū
Matth.26. in remiſſionē pctōꝝ Mat.26.ꝛ xp̄s qn̄ ſanauit para-
Marci.2. lyticu꜓ dixit ei:fili dimittunſ tibi pctā tua Marci.2.ꝛ de magdalena dixit.ꝑꝑ qđ dico tibi:remittunſ ei pctā multa.ꝛ iterū dꝫ.dixit ad illā remittunſ tibi pctā tua.
Luc.7. Luc.7.ꝛ beat⁹ Petrus dixit iudeis.baptizeſ vnuſqſq꜓
Actuū.2. in noīe Jeſu:in remiſſionem pctōꝝ vr̄oꝛu꜓ Actuū.2.et
Actuum.3.et.5.et.13. iterū.penitemini ꝛ ꝯuertimini vt deleanſ pctā veſtra. Actuū.3.idē Actuū.5.et.13.ꝛ nō ſolū in nouo teſtō:ſ꜓ ēt in toto veteri idē aſſeriſ.oēs nāq꜓ ꝓphete dn̄t re-
Actuū.10. miſſionē pctōꝝ ꝑ xp̄m debere fieri:vt p꜓ Actuū.10.ſ. huic oēs ꝓphete teſtimoniū ꝑhibēt:remiſſionē pctōꝛū
BB accipe ꝑ ip̄ꝫ.¶ Ampli⁹ que vlla maioꝛ poterat eē demētia:q̄ꝫ negare ſacerdotalē ptātem circa abſolutionē a pctis:· nā xp̄m negat eūq꜓ mēdacē aſtruit q ſacerdotali ptāti nō aſſentit.qd enim clarius eo qđ xp̄s dixit
Matthei.16. Mat.16.cū ecclie q̄ vnica eſt ꝛ mr̄ nr̄a noīe Petri ad eius vnitatē deſignādā claues tradite ſūt.ſ.ꝛ tibi dabo claues regni celoꝝ:ꝛ qđcūq꜓ ligaueris ſuꝑ terrā erit ligatū ꝛ in celis:ꝛ qđcūq꜓ ſolueris ſuꝑ terrā erit ſolutu꜓
Mat.18. ꝛ in celis.¶ Quid ēt manifeſti⁹ q̄ꝫ illud qđ Mat.18. hꝫ:vbi xp̄s eccleſie ꝓ mēbꝛis ſuis ptātē iſtā tradēs pluralr̄ locut⁹ eſt.innuens ꝙ l꜓ eccleſie q̄ vnica erat ꝯferreſ ptās:ꝑ ſingula mēbꝛa ſua adhuc oꝛdīata poterat ptās iſta exerceri:cu꜓ ait.ꝙ ſi eccleſiā nō audierit:ſit tibi q̄ſi ethnic⁹ ꝛ publican⁹.ꝛ ſeqtur.amē dico vobis: q̄cunq꜓ alligaueritis ſuꝑ terrā erūt ligata ꝛ in celo:ꝛ q̄cūq꜓ ſol
Joan.20. ueritis ſuꝑ terrā erūt ſoluta ꝛ in celo.¶ Aptiſſimū eſt ēt illud Jo.20.ſ.ſicut miſit me pr̄ ꝛ ego mitto vos.i.in eadē ptāte in qua me miſit q̄tū ad ꝓcurationē ſalutis hūane:in eadē mitto vos.ꝛ ſeqtur.hec cū dixiſſet:īſufflauit in eos ꝛ dixit:accipite ſpūmſcūm:quoꝝ remiſeritis pctā remittunſ eis:ꝛ quoꝝ retinueritis retēta ſunt. qs ergo niſi q oīa inſaniat ꝯ ſacerdotū ptātem loq aut cogitare conabiſ.nec ſolū hereſis eſt talia ſuſpicari: ſ꜓ ſupꝛa oēm hereſim.imo oēm admirationem excedit.
18.ratio. ¶ Poſtremo cogitet q talia cogitare pōt:me oīu꜓ hominū peſſimū ſuꝑ oēs hereticos depꝛauatiſſimu꜓ talia ꝯ ſacratiſſimā ꝛ īmaculatiſſimā fidē oꝛthodoxā ſētire potuiſſe:q̄ null⁹ īfideliſſimoꝝ aut ſane mētis hō ſenſiſſe poterit.nūqd ꝛ illa publice aſtruere ꝯfidēter auderē ī capite mūdi:in curia ſciſſimi ꝛ ſūmi pōtificis:ad quā de vniuerſis eccleſie latine āgulis ꝑitiſſimi viri ꝯfluxerāt.vbi nō ſolū infidelitas ꝛ apta rebellio:ꝛ graues hereſes:ſed ēt minim⁹ in fide erroꝛ īpunit⁹ nō ſiniſ.nūqd nō grauiſſimā īdubitatā tn̄ nec īmerito moꝛtē expectare꜓ talia aſtruēdo:· quō ſi talia aſtruxiſſē me publice de oībus ſatiſfacturū ꝛ oī hoī rn̄ſurū:teſte ipſa curia:imo vt ita dixerim tota eccleſia ſepi⁹ ꝓclamaui:· nūqd non talia aſſerentē:nō ſolū viri ꝑitiſſimi quoꝝ copia grandis erat de moꝛe in curia reſidēs:ꝛ aliūde diligēter q̄ſita:ſed ēt īſipiētes ꝑuuli leuiſſimo argumēto in me dicere potuiſſent:· vn̄ ꝫ illud extitit ꝙ ſepe oꝛatā ꝛ iudicialiter ac publice ꝓclamatā audiētie copiam publice
Nota ꝙ vn⁹ ex emulis auctoꝛis denegauit iniqtas:· cū me ī ꝓptū ad cā꜓ paratū ꝛ ſingulis rn̄ſurū ſepiſſime obtuliſſem.Quis ꝫ vnq̄ꝫ talia de xp̄iano viro ꝛ xp̄ianis parētib⁹ ab īmemoꝛiali oꝛtu trahēs oꝛiginē cogitare potuerit:· Cogitauerūt tn̄ hec emulatiſſimi hoſtes mei:imo nō cogitauerūt:qm̄ ꝯtexerūt eos iniqtatis ꝛ liuoꝛis grauiſſime tenebꝛe: vt nihil cogitāte꜓ in īmenſū errarēt.publicati꜓.n.ꝯcl'onib⁹:necdū tn̄ diſputatis me erraſſe ꝯceperāt.expoſitis aūt eis ſm̄ illa꜓ clariſſimā v̄itatē quā in terminis ſuis ꝓpꝛijs ꝛ nō aliūde q̄ſitis ꝯtinebāt:patuit erraſſe eos q me p̄us errare crediderāt.ſ꜓ qm̄ me nondū audito ꝑ p̄les die꜓: ipſa nō ſatis cōpos ſui iniqtas me grauiſſime erraſſe aſſeruerat:erubuit vera fateri:ne ſe aut rudē ſatis aut maliuolā fatereſ.¶ Nemo aūt crediderit me maledicēdi ſtudio iſta dictaſſe.ſ꜓ cū btō Hieronymo:obtrectatoꝛibus meis:imo ipſi iniqtati ſolū rn̄deo.teſtis qppe mihi eſt ipſa ſūma ꝛ irrefragabilis veritas:me in hac ꝓhemiali locutiōe multa omittere que in īmēſu꜓ cām meā extollerēt:ꝛ iniqtatē ipſa꜓ ſuo mucrone confoderēt.a qbus ſatius abſtinere putaui:ne crimīnādi deſiderio calamu꜓ ſumpſiſſe quiſq̄ꝫ crediderit.ad rem tamen aliquando veniendum eſt.

fuit neophit⁹:ꝛ tn̄ auſus ē vocare auctoꝛē hereticū.hec āt oīa tacet auctoꝛ ex modeſtia ꝛ ꝑꝑ rōne꜓ de qua.s̄.c.2.ꝛ infra iſto.

Auctoꝛis hūilitas ꝛ patiētia ſatis ex hi꜓ v̄bis cognoſciſ.ꝛ p̄ſerti꜓ ꝙ īter cetera vitia emuli h̄ vnu꜓ fuit ꝙ in cōcilio baſilieñ.ꝛ vbi auctoꝛ ei reſtitit ꝑꝑ adulationē plurimas dignitate꜓ ꝛ bn̄ficia obtinuit.v̄o ꝛ a clauſtro ſui oꝛdinis apoſtatauit.

¶ Capitulū tertiū.De iniqtate emuloꝝ quō copiſtas ꝛ officiales bullaꝝ Rom̄.curie ꝯ auctoꝛē incitabāt.et an detur abſolutio a culpa ꝛ pena.ꝛ de latiſſima ptāte pape in ꝯcedendo īdulgentias claue non errante.

Quoniam v̄o īperiti aut maligni vel vtrūq꜓ verius q̄tu꜓ in eis fuit hanc ꝯcl'onis ꝑticulā dānare conati ſūt.vt eoru꜓ erroꝛ poſteros latere nō poſſit: defenſiōes apponēdas putaui.erat enim ꝑticula illa ꝯcl'onis.ꝙ a pena aut a culpa de⁹ non abſoluit:nec aliqs ſacerdos abſoluere poſſit.¶ Circa quā qda꜓ errauerūt putātes hic negari ptātē pleniſſimā aut maximā pape:quā vulgariter qda꜓ vocant abſolutionē a culpa ꝛ a pena.ita vt ipſi crederēt ꝙ ego nō negarē ptātē abſoluēdi a culpa vt ipſi dn̄t:quā v̄o tribuūt ꝛ aliquomō ſacerdoti ꝛ cuilibet.ſ꜓ illā q̄ eſt altitudo ptātis.ſ.abſoluere a culpa ꝛ a pena.ꝛ hoc credidit aut crediſiſſe ſe finxit ipſa hoſtilis emulatio:mittēs ſatellites ſuos q ſcriptoꝛib⁹ curie copiſtis ceteriſq꜓ hmōi bullaꝝ officialib⁹ tumultuādu꜓ ſuaderēt:cū inquiūt.▫ Ja꜓ oīs vobis ſpes lucri adēpta eſt.Jā officij vr̄i inane ſine re nomen erit.qd ceſſatis:· qd geſcitis:· cū hiſpan⁹ iſte aſtāte tota curia ꝯfidenter clamet papā nō poſſe a pena ꝛ a culpa abſoluere.nulle ꝫ de cetero hmōi ꝯceſſiones īdulgentiaꝝ erunt:in quo q̄tū vr̄e rei depeat noſtis.Nec ſolū hāc rudē ꝛ ad tumultū facilē plebiculā ꝯcitabāt:ſ꜓ ꝛ ipſos laniſtas:caupones:ſtabularios:ceteraq꜓ laicoꝝ hoīum varia gn̄a: vario dicēdi coloꝛe ꝯturbare nitebāſ.¶ Jn quo eoꝛū duplex erroꝛ erat.Prim⁹ q2 ꝯcl'o mea hec in ſn̄ia dire cte aut ēt ex terminis nō ſignabat:cū ibi dicaſ.a pena aut a culpa de⁹ nō abſoluit:nec aliqs ſacerdos abſoluere pōt.ꝛ poniſ ibi pena ꝛ culpa diſiūctiue aut diſiunctim.ꝛ vt ſignificaret qđ ipſi intēdebāt: opoꝛtebat poni:pena꜓ ꝛ culpā nullus ſacerdos abſoluit.ꝛ tūc debat eſſe ſenſus ꝙ ego ꝯcederē p̄mū modū loquēdi impꝛopꝛiū ꝙ de⁹ abſoluit hoiem a culpa:ꝛ ql꜓ ſacerdos abſoluit aliquo mō a culpa.ꝛ tn̄ iſtā plenitudinē ptātis q̄ eſt in papa quā ipſi vulgariter loquētes ꝛ impꝛopꝛie dicūt abſolutionē a culpa ꝛ a pena ego negarem.ꝛ ſic nō negarē ptāte꜓ cōem ſacerdotalē:ſ꜓ culmē ptātis ſūmi pōtificis.ſ꜓ h̄ īperite aſſūpſerunt aut ꝯfixerūt ſibi:cum nec h̄ ſenſerim nec v̄boꝝ ſeries h̄ īducat.q̄ ſi in aliquo militat:poti⁹ militaret ꝯ ptātē cōe꜓ tā pape q̄ꝫ ſacerdotū:q̄ꝫ ꝯ illud culmen ſoli pape reſeruatū.¶ Scđo mō errabāt:q2 ēt ſiqs dicat ſic.papa nō abſoluit vel nō p̄t abſoluere a culpa ꝛ pena nullū ſalſū dicit.ꝛ cū dꝫ: papa vel aliqs hō abſoluit a culpa ꝛ a pena:nō dꝫ ꝯcedi ꝓpꝛie ꝓpō iſta in terminis iſtis:ſ꜓ ſignificatū qđ intendūt aliq expꝛimētes eā debeat ꝯcedi.rō eſt q2 iſte modus loquēdi nō ſolū non ꝯuenit theologis q ſubtili⁹ ꝛ magis ꝓpꝛie terminis vtunſ:ꝛ ꝓpꝛius de ſingulis rebus diſputāt.ſ꜓ ēt nō ꝯuenit mō loquēdi iuris ī clemētina vnica de ꝓuilegijs.ꝛ in cle.abuſionib⁹ de pe.ꝛ remi.nā in p̄ma dꝫ.vel a ſētētijs ꝑ ſtatuta ꝓuincialia aut ſynodalia ꝓmulgatis:ſeu vt v̄bis eoꝝ vtamur a pena

Sic fecer̄t iudei aduerſus Paulū ꝛ Bar.ſeducēdo argētarios ſicut maliuoli aduerſus auctoꝛē ſeducēdo bullarios.

CC

▫ irritatio aduerſarioꝝ maligna ad officiales curie in auctoꝛē.

Declaratio ſue poſitionis.

DD

Abſoluere a culpa ꝛ a pena ē impꝛopꝛi⁹ loquēdi modus.

EE

⁊ a culpa abſoluere quēpiā p̄ſumpſerint excōicatiōis ſniam incurrāt ipſo facto. ex quo inuit ꝙ iꝓprie dr̄ abſoluere a culpa ⁊ a pena: q2 al's papa nō diceret: ſeu vt eoꝝ v̄bis vtamur a pena ⁊ a culpa abſoluere quēpiā p̄ſumpſerint. ſ3 diceret abſolute: ſeu a pena ⁊ a culpa quēpiā3 abſoluere p̄ſūpſerint. ḡ videt ꝙ nō putauit ꝓprie dici abſolui quēq3 a culpa ⁊ pena. ſ3 iꝓprietatē iſtam mō loquēdi eoꝝ iperito aſcripſit. Idē p3 in cle. abuſiōib⁹. cū dr̄: ⁊ aliq̄ ex ipſis eos a pena ⁊ culpa vt eoꝝ verbis vtamur abſoluāt. vbi ſemp inuit iꝓprie dici abſolui quoſq3 a culpa ⁊ pena.

Obiectio.

¶ S3 obijciet ꝙ papa dicit vt eoꝝ v̄bis vtamur. nō q̄dē q̄ſi iꝓprie dictū ſit abſolui quēq3 a culpa ⁊ pena: ſ3 q2 negat veꝝ eſſe qd̄ illi faciūt. q2 ſi diceret. ⁊ aliq̄ ex ipſis eos a pena ⁊ culpa abſoluunt: videret ɔcedere ꝙ illi vere abſoluebāt eos: l3 abſoluēdo facerēt ꝯ ius aut in cōtemptū clauiū. cū aūt dicit vt eoꝝ verbis vtamur: appet ꝙ nō ɔcedit eos q̄cq3 facere. ſed ſolu3 loq̄tur ſicut illi loquunt dicētes ſe abſoluere a culpa ⁊ pena.

Solutio.

¶ Dōy ꝙ h̄ nō ſtat: q2 in allegata clemē. vnica de p̄uilegijs dr̄. ſeu vt eoꝝ verbis vtamur a pena ⁊ a culpa abſoluere quēpiā p̄ſumpſerint. ſufficiebat enī poni ibi p̄ſumpſerint ad denotādū eoꝝ actū virib⁹ carere vel nullū eſſe cū ſit p̄ſumptus ⁊ nō fact⁹: ⁊ nō poneret eoꝝ v̄bis vtamur. ibi tn̄ ponit p̄ſūpſerit ⁊ vt eoꝝ v̄bis vtamur. ergo ponit vt eoꝝ verbis vtamur ad ſignificādā impꝛopꝛietatē locutiōis.

FF

¶ Iō dōm ꝙ in actu iſtoꝝ erāt duo icōuenientia. ſ. falſitas in ope ⁊ iꝓprietas in ſermone. falſitas q̄dē q2 aſſerebāt ſe abſoluere: cū tn̄ nō poſſēt abſoluere ab eo qd̄ dicebāt: imo nec ab aliquo. Impꝛopꝛietas āt ſermonis cū dicebāt a pena ⁊ culpa abſoluere: q2 dato ꝙ totaliter ⁊ vere abſoluerēt ab eo qd̄ intēdebāt ſignari p penā ⁊ culpam. ideo papa poſuit duo ꝯ eos. ſ. p̄ſumpſerint ⁊ vt eoꝝ v̄bis vtamur. p p̄mū ſignificat eoꝝ falſitas opis. p ſcd̄m iꝓprietas ſermonis.

GG

¶ Scd̄o p3 aptius adhuc: q2 cū in allegata clemē. abuſionib⁹ cū papa loq̄tur de hac maxima ptāte in abſoluēdo a culpa ⁊ pena: ſed remiſſionē ſiue abſolutionē plenariā dicens. bn̄factoꝛib⁹ locoꝝ quoꝝ q̄ſtoꝛes exiſtūt remiſſionē pctōꝝ plenaria3 idulgeant. ⁊ p3 ꝙ iſta ſit ꝓpria locutio: q2 ibi papa non addidit vt eoꝝ v̄bis vtamur: ſicut cu3 dixit de abſolutiōe a culpa ⁊ pena: inuens illū eē ꝓpriu3 modū loquēdi. ⁊ iſtū impꝛopꝛijſſimū. ⁊ ſic iꝓprie dr̄ abſoluere a culpa ⁊ pena: ſed abſoluere plenarie. ¶ Idē p3 p gloſa3 eiuſde3 clemē. ſup pte a pena ⁊ culpa. dicit ibi Ioā. an. iſta eſt pleniſſima pctōꝛum remiſſio. ⁊ ſic nihil aliud eſt abſoluere a culpa ⁊ pena q̄3 plenarie abſoluere. niſi ꝙ vnu3 eſt ꝓprie dictum: ⁊ aliud iꝓprie valde. ¶ Ad cognoſcendū amplius que dicta ſunt: ⁊ vt nullus putare potuerit me de ampliſſima pape poteſtate q̄tū ad abſolutiones ⁊ idulgētias dubitare potuiſſe. declarabo q̄da3 que tūc p̄us in curia dicere ſolebā: ⁊ in ſcriptis teſte tota curia p̄ſtaui: ꝯ que nihil ipſa iniq̄tas mutire auſa eſt: vt ēt poſteri idipſu3 videāt.

HH
Pape ptās ⁊ ad determinatas ⁊ ad plenarias indulgētias ſe extendit.

¶ Sciendū ꝙ papa h3 facultatē ad ɔcedendas idulgētias in q̄cūq3 aſſignatiōe vel taxatiōe vſq3 ad plenariā remiſſionē peccatoꝝ iclūſiue. ⁊ h̄ ſatis ex mō loquēdi iuris ⁊ toti⁹ eccleſie ɔſtat. cū papa ɔcedat pleniſſimā remiſſionē omniū pctōꝝ cruce ſignatis ꝓ ſubſidio terre ſācte: vt declarāt Hoſt. ⁊ Io. an. de iudeis ⁊ ſarracenis. c. ad liberandā. Et refert hoc Io. an. in gloſa clemētine abuſionib⁹. ɔcedit ēt iſta idulgētia in āno cētenario vt p3 in extrauagāti Bonifacij. ſ. h3 antiquoꝝ. ⁊ dicit in eade3 gloſa Io. an. ꝙ iſtā pleniſſimā idulgentia3 ſolus papa ɔcedit.

Probationes.
II
Pape ptās ad plus ſe extendit q̄3 ad plenariā idulgētiā pctōꝛū ſ3 n̄ pt̄ eā exercē.

¶ Ultra hec dico ꝙ papa in ɔcedēdo idulgentias h3 maioꝛē ptāte3 q̄3 vſq3 ad plenariā indulgētiā: vel plenariā oīum pctōꝝ remiſſionē. ſed nō exercet eā aliq̄n nec p̄t exercere: nō q̄dem ex defectu ptātis cum dicā eu3 hr̄e iſtā ptāte3: nec ex defectu diſpoſitiōis alicui⁹ cauſaliter vel al's deficiētis ex pte ipſi⁹. ſed ex defectu mā͡e que nō p̄t ſuſcipe tātū q̄tu3 papa agere poſſit.

KK
Papa h3 claue3 theſauri ecclie.

p3 h̄ q2 papa h3 liberā claue3 toti⁹ theſauri eccleſie: du3 tn̄ nō erret clauis ſcie. in quo theſauro eccleſie ſūt ifinita merita tā paſſiōis xp̄i q̄3 ſuperogatiōes bonoꝝ oium ſcōꝝ ⁊ toti⁹ eccleſie q̄tu3 ad mēbꝛa definita.

LL
Theſaur⁹ ecclie h3 ifinita merita paſſionis chꝛiſti ⁊ ſanctoꝝ.

mā tn̄ ſup quā ē exercitiū hui⁹ clauis ſūt oēs fideles viuētes inq̄tū cōmiſerūt aliq̄ pctā a q̄bus debeāt abſolui.

MM
Clauis theſauri ecclie ſe extēdit ad viatoꝛes fideles q̄ cōmiſerūt vn̄ petāt abſolui

Accipiēdo ḡ pctā oiu3 hoiu3 nō ſolū q̄ ſimul ſūt in aliqua etate: ſed etiā oīum q̄ aliq̄n fuerūt ⁊ qui nūc ſunt ⁊ erūt: ⁊ etiam pctā demonū cu3 eis nō ſit aliquid vere infinitū. theſaurus tamē eccleſie eſt infinitus vt dictum eſt. ſ. pp merita paſſionis xp̄i que ſunt vere infinita: cum ipſe ſit verus de⁹ qui in infinitū valet. ergo de theſauro eccleſie poſſint diſpenſari realr̄ ifinita. remiſſio tn̄ plenaria fcā cuicūq3 nr̄m vel ēt oib⁹ ſimul ſumptis: nō aliq̄d infinitū: q2 nō eſt ad penā ifinitā: ſed ad penā finitā ⁊ limitatā qua3 in purgatoꝛio toleraturi eram⁹ vel tpaliter. iō maioꝛ eſt ptās pape ad abſoluēdū ⁊ remittendū: q̄3 ſit capacitas oīum hoium ſimul ſumptorum ad indulgētia3 vel remiſſionē recipiēdam.

NN
Pctā hoiu3 ⁊ demonū p̄terita p̄ſentia ⁊ futura finita ſt̄: theſaur⁹ eccleſie ifinit⁹.

Ideo q̄n aliq̄s vult loq̄ de plenitudīe ptātis pape in abſolutionib⁹ et indulgētijs ꝓprie: nō d3 dicere ꝙ papa abſoluit a culpa ⁊ a pena: ſed ꝙ ɔcedit plenariā idulgentiā vel remiſſionē oīum pctōꝝ. q2 dicere abſoluere a culpa ⁊ a pena eſt dictū iꝓpꝛiū ⁊ large poſitu3 p terminos alienos. ⁊ h̄ ſatis p3 in lr̄is datis i foꝛa eccleſie: in q̄bus nō dr̄ ꝙ papa abſoluit a culpa ⁊ pena: vel ꝙ ɔcedit indulgētiā a culpa ⁊ pena. ſed ꝙ ɔcedit plenariā idulgentiā: vel remiſſionē oīum pctōꝝ. ¶ Interdū tn̄ aliqui doctoꝛes l3 rariſſime loquunt large ⁊ impꝛopꝛie ad foꝛmā vulgariū vt ab eis pcipiant: ⁊ dīt indulgētiā a culpa ⁊ a pena. ſicut Frāciſc⁹ de mairōis 4. ſen. di. 19. q̄rit an papa poſſit abſoluere a culpa ⁊ a pena. ⁊ rn̄det ꝙ ſic. ⁊ tn̄ h̄ nō facit ꝓpriā locutionē: cū iura ſupꝛa allegata ꝓbent h̄ iꝓprie dictū.

Erroꝛ iperitoꝝ.

¶ Hec de plenitudīe ptātis pape dicta ſūt: ⁊ de abſolutiōe qua3 vulgares vocāt a culpa ⁊ a pena. l3 ɔclo de h̄ nō intēderet. ſed ꝓpter quoſdā iperitos q̄ de hoc intelligebant ⁊ calumniabant dictum ſit.

¶ Capitulū quartu3. In quo declarant octo que ſunt in quolibet peccato. ſ. actus. culpa. offenſa. macula. tenebꝛa. reatus. pena. ꝓnitas ad malum.

A

Accedendo nunc magis ad ꝓpoſitu3 ɔclōnis. vt videat plane an de⁹ vel ſacerdos abſoluat a culpa aut abſoluat a pena: aut a nullo eoꝛum ſacerdos abſoluat nec deus. conſiderādum ꝙ in pctō vel de peccato nihil debet manere ad hoc ꝙ aliq̄s ſit plene purgat⁹ ⁊ dignus igredi vitam eternā. ſed eoꝝ que in pctō ſunt quedā p ſe eſſe definūt ſine aliq̄ actione peccātis ⁊ ſine actione dei ⁊ ſine actiōe ſacerdotis. quedā tollunt p deū: ⁊ alia p miniſtros eccleſie: alia p actū penitētis.

Pctm̄ cōmiſſionis habet octo. ſ. actū culpā offenſā maculā reatu3 pena3 tenebꝛā ⁊ ꝓnitatē peccati.

¶ Pꝛo quo ſciēdū ꝙ in pctō p̄nt ɔſiderari ſeptē vel octo. ſ. act⁹ pcti. culpa. offenſa. macula. reatus. tenebꝛa. pena. ꝓnitas ad malū. ⁊ iſta dant necio in quol3 pctō ſaltē in pctō cōmiſſiōis.

B
Pctm̄ homicidij ⁊ foꝛnicatiōis h3 act⁹ malos nō de ſe ſed ob circūſtantias.

De p̄mo p3 ſicut i occidere ⁊ foꝛnicari: in q̄bus eſt act⁹ poſitiu⁹. ſ. vulnerare hoiem ⁊ tāgere feminā carnaliter: q̄ act⁹ abſolute ⁊ in ſe non ſūt boni nec mali: ſed efficiunt boni vel mali p circunſtātias additas. qd̄ p3: al's nō poſſet q̄s in aliquo caſu tāgere feminā carnalr̄: vel occidere hoiem ſine pctō. qd̄ falſū eſt: cū iterdū iſti act⁹ ſt̄ meritoꝛij. de occiſiōe p3 de Phinees q̄ occidit Zābꝛi coeuntē cū ſcoꝛto madianitide: quē de⁹ ex h̄ laudauit ⁊ ꝓmiſit ſibi pp h̄ ſacerdotiū ſempiternū Nu. 25. et. 1. Macha. 2.

C
Coit⁹ cū vxoꝛe n̄ ſolū nō eſt pctm̄ ſ3 ēt ē meritoꝛi⁹.

De coitu p3: vt q̄n ſit cū vxoꝛe ad reddēdū debitū. na3 tūc eſt meritoꝛi⁹: q2 eſt act⁹ iuſtitie: cu3 Apl's dicat obligatos coniuges ad hoc. 1. ad Coꝛinth. 7.

D

¶ Scd̄m qd̄ eſt in pctō eſt culpa. ⁊ eſt culpa q̄dā p̄uatio debite rectitudīs in actu. ſ. ꝙ ad h̄ ꝙ aliq̄s act⁹ eēt bon⁹ moꝛalr̄ deberet hr̄e q̄ſdā circūſtātias bonas regulātes eū. q̄bus ſi careat eſt malus. ⁊ ſic illa carētia vel p̄uatio eſt culpa in actu. ſicut in caſu dato: ad h̄ ꝙ tāgere feminā carnalr̄ ſit bon⁹ actus: req̄rit ꝙ tāgat q̄s eā quā d3 vel de iure pōt. ſ. vxoꝛē ſuā. ⁊ q̄n d3: ⁊ vbi d3. ſ. nō in loco nec tpe ꝓhibitis. ⁊ pp quē ſinē d3. ſ. ad ꝓlem gignēdā: vel ad reddendū debitū: vel ad mitigandū fomitē. nam pp h̄ meli⁹ eſt nubere q̄3 vri. 1. Coꝛin. 7. ⁊ ſic de alijs circūſtātijs req̄ſitis. de q̄bus Ariſ. 3. ethi. ſi oēs ibi ɔueniāt

E
Actus bon⁹ eſt q̄ habet circūſtantias debitas.

F

actus

G

Auctoꝛ allegat i bis ſepe Tho. ⁊ alios doctoꝛes vt emuli ſciāt h̄ nō ab auctoꝛe iuēta ſʒ ēt a veterib⁹ ⁊ modernis tacta.

Tertiū in pctō.

H

I

Offēſa remittit̄ p ↄuerſionē voluntatis ad deū.

Quartum.

K

Macula nihil aliō eſt niſi carē tia pulchꝛitudīs in aīa ꝓus habite ⁊ pro tunc debite haberi.

L

Macula aīr eſt īfectio volūtatis ex ↄtactu pcti q̄ ē malū voluiſſe.

M

Macula aīe per penitētiā lauat̄.

N

Macula aīe aīr eſt diſſimilitudo ⁊ elōgatio a deo.

O

Macula aīe nō dicit aliqd poſitiuū ſʒ purū ꝓuatiuū.i. ꝓuationeʒ pulchꝛitudinis.

act⁹ bon⁹ eſt tangēdi feminā. ſi āt oēs deficiāt: vel aliq̄
eaꝝ: act⁹ malus erit. nō ꝑꝑ aliqd poſitiuū: ſed ꝑꝑ defe-
ctū circūſtantie que deberet ineſſe. Et illū defectū: ca-
rentiā vel ꝓuationē vocam⁹ culpā vel maliciā in actu.
qꝛ malicia nihil aliō eſt niſi ille defect⁹: cū nō ſit aliqd
poſitiuū: nec act⁹ de gn̄e ſuo malus ſit. ſic ēt pʒ p ſcūʒ
Tho. 2. ſen. di. 35. arti. 1. ſ. malū p ſe loquendo ꝓuatio
q̄dā eſt alicui⁹ boni. bonū aūt in ꝑfectiōe ⁊ actu ↄſiſtit.
⁊ ea q̄ dicta ſūt ponit ſcūs Tho. eodē arti. in rn̄ſiōe ad
tertiū arg. ſ. malū act⁹ ↄſiſtit i defectu act⁹ ſm ꝙ defi-
cit a debito fine: vel a debitis circūſtātijs. ¶ Tertiuʒ
in pctō eſt offenſa. nā qn̄ qs peccat recedit a deo cōtē-
nēdo eū ⁊ legē ſuā: ⁊ adherēdo cuidā bono creato qō
hō ꝑponit deo. ⁊ in hac auerſione deus offendit̄. ſ. ꝙ
ꝑꝑ aliq̄ʒ rē minoꝛē ſe ↄtemnat̄ ipſe ⁊ recedat̄ ab eo. de
h̄ pʒ ēt p ſcūʒ Tho. 3. pte ſūme. q. 86. arti. 2. i coꝛpe qō-
nis. ſ. pctm̄ moꝛtale eſt offēſa dei: ⁊ ꝙ offenſa i pctō op
ponat̄ gr̄e. ⁊ poſtea dicit ꝙ offēſa in pctō moꝛtali ꝓce
dit ex h̄ ꝙ volūtas hoīs eſt auerſa a deo ⁊ ↄuerſa ad
bonū creatū. iō ad remiſſionē offēſionū req̄rit̄ ꝙ vo
luntas hoīs mutet̄ ⁊ ↄuertat̄ ad deū cū deteſtatiōe ꝑ-
dicte ↄuerſionis ad bonū creatuʒ. ⁊ h̄ mō loquunt̄ ꝓ-
phete ⁊ ſacra ſcriptura vocādo pctā offenſiōes dei. ſi-
cut dr̄ ps. 94. q̄dragīta ānis offenſus fui gn̄atiōi huic.
i. ab hac gn̄atiōe peſſima iudeoꝝ. ⁊ ſic oēs doctoꝛes cō
muniter loquunt̄. ¶ Quartū qō in pctō ↄſiderat̄ eſt
macula. ⁊ de iſta dicit Magr̄. 4. ſen. di. 18. c. 1. ꝙ ante
penitudinē coꝛdis pctōꝛ hʒ maculā ⁊ fetoꝛē pcti. ⁊ iſta
macula eſt q̄dā defoꝛmitas i aīa nr̄a vel imūdicia lar
ge dicta. ⁊ eſt in aīa ſm ꝙ in aīa ē imago dei. ⁊ iſta ma
cula vel defoꝛmitas eſt ꝓuatio pulchꝛitudinis ꝓus hite
⁊ nūc debite ineē. ſicut. n. in coꝛpe hūano qō adoꝛnat̄
veſtib⁹ circūdantib⁹ illō. qb⁹ ſi hō careat eſt defoꝛmis
⁊ male apparēs: ⁊ nō ē illa defoꝛmitas niſi carētia ve
ſtiū vel oꝛnat⁹ neceſſarij. ita eſt in aīa nr̄a. nā in ipſa eſt
imago dei nāl̄r: ⁊ pulchꝛitudo ſua extrinſeca ē gr̄a vel
charitas. quā cuʒ hʒ hō pulchꝛa vr̄: ſicut hō veſtit⁹. Si
āt caruerit illa: erit defoꝛmis ſicut hō nudus. ⁊ h̄ eſt in
quolʒ pctō moꝛtali: qꝛ p qōlʒ tollit̄ tota charitas ⁊ gr̄a
dei. ¶ Uel pt̄ macula accipi ꝓ q̄dā imūdicia figurate
ſūpta. nā ſicut cū qs tāgit aliquā rē imundā polluitur
actualr̄. ⁊ poſtq̄ʒ ceſſauerit actualr̄ tāgere: ceſſat actua
lit̄ pollui: manet tn̄ ſemꝑ pollut⁹ vſquequo lauet̄. Ita
qn̄ qs auertēs volūtatē ſuam a deo: applicat ſe alicui
rei create q̄ vult frui: dr̄ pollui actualr̄ volūtas p actua
lē ↄuerſionē ⁊ adheſionē ad illā rē. ⁊ ceſſante illo actu
ceſſat iſta volūtas actualr̄ pollui. mãet tn̄ pollut⁹ quo-
uſq̄ʒ p pniam abſtergat̄ illa imūdicia relicta. iſta imun
dicia vel macula cāta eſt ex eo ꝙ volūtas ſemel maluʒ
voluit. nā dato ꝙ ceſſet malū velle actualr̄: manet hoc
qō eſt malū voluiſſe. ⁊ eſt īfectio vel ſoꝛdes ſiue macu
la. Hoc mō accipit Magr̄. 4. ſen. di. 18. c. vltimo. cuʒ
ait. ſed qd eſt macula pcti a qua lauat̄ aīa. ſ. ecce eni qs
voluit facere homicidiū ⁊ ꝑpetrauit: quo patrato deſijt
tā velle q̄ʒ facere. nondū tn̄ vere ⁊ hūiliter penitet nec
ↄfiteri ꝓponit. q̄ igit̄ remāſit in aīa illi⁹ macula: rn̄det.
ſ. mala volūtas qdē macula fuit illius aīe: ſed illa trā-
ſit. macula eſt etiā ſi penitere contēpſit. ſed hoc eſt pec-
catū aliud a ꝑcedēti. que igit̄ macula māſit a qua i pe-
nitētia purgat̄: polluta qdē eſt aīa quouſq̄ʒ penitet ſic̄
erat dum in ea erat prauа volūtas. ſicut enim q tangit
moꝛtuū vel aliqd imūdū ita pollut⁹ eſt poſt actū quo-
uſq̄ʒ lauat̄ ſicut fuit dū tāgeret. ita poſt actū pcti pollu
ta remanet aīa ſicut fuit i ipſo pcti actu: qꝛ ita lōge eſt
a deo p diſſimilitudinē q eſt vita ⁊ mūdicia mētis ſi-
cut fuit dū pctm̄ ageret. ipſa igit̄ diſſimilitudo q̄ ineſt
aīe ex pctō ⁊ eſt a deo elōgatio aīe macula intelligit̄: a
qua purgat̄ i penitētia. ¶ Cōſiderandū tn̄ ꝙ macula
q̄uocūq̄ʒ accipiat̄ nō dicit in aīa aliqd poſitiuū: ſʒ ꝓua
tiuū. ⁊ tn̄ adhuc magis ꝓpꝛie dicit ꝓuationē pulchꝛitu
dinis q̄ʒ aliqd aliud: ſic̄ in ꝓncipio dicim⁹. ⁊ iſtō tenet
ſcūs Tho. 4. ſen. di. 14. q. 2. arti. 2. i coꝛpe: cū ait. ſ. dōʒ
ꝙ ex hoc aliqd maculatū dr̄: qꝛ debite pulchꝛitudinis
patit̄ detrimentū. vn̄ macula ſm ꝙ hmōi nō hʒ ꝙ ali-
quid ponat. ſed p cōparationē ad illud qō qn̄q̄ʒ pul-
chꝛitudinis detrimentū cāt aliqd ponere dr̄: ſic̄ aliqd
in facie poſitū qō cādoꝛē faciei ꝓuat aut tegit. pulchꝛi
tudo aūt aīe ↄſiſtit in ſimilatiōe ipſi⁹ ad deuʒ: ad quaʒ
foꝛmari dʒ p claritatē gr̄e ab eo ſuſceptā. ſicut aūt ꝑce
ptio claritatis coꝛpalis a ſole ꝓhibet̄ a nob̄ p aliqō ob-
ſtaculū iterpoſitū: ita ⁊ claritas gr̄e ꝓhibet̄ ab aīa per
pctm̄ cōmiſſū qō diuidit iter nos ⁊ deū. Eſai. 59. ſ. ini
q̄tates vr̄e diuiſerūt iter vos ⁊ deū vr̄ʒ. vn̄ ipſa macu
la q̄ʒtū i ſe ē nō ponit d̄ eēntia ſua niſi ꝓuatiōes gr̄e: ſʒ
ponit vt cāʒ obſtaculū pcti qō obſtat ad gr̄e receptio-
nē. ⁊ ob h̄ ēt macla tenebꝛa dr̄ rōne ꝑdicte ſilitudinis.
h̄ Tho. Aliqn̄ āt magr̄ vocat iſtā maculā fetoꝛē pcti.
4. ſen. diſ. 18. ¶ Quītū in pctō ē tenebꝛa. ⁊ ob h̄ aſſiḡt
Magr̄ ſpālr̄. 4. ſen. di. 18. c. 1. ⁊ de h̄ q̄rit di. eadeʒ. ca.
vlti. ſ. hic q̄rit̄ q̄ ſit illa macula: q̄ ſint ille tenebꝛe iterio
res a qbus de⁹ aīaʒ purgat. ⁊ rn̄det dicens. de tenebꝛis
⁊ iterioꝛi caligine ſatis facile eſt rn̄dere. cū. n. qs moꝛta
liter delinq̄t ⁊ gr̄a v̄tutis ꝓuat̄ ſm quā ꝑceſſit ⁊ nāliū
bonoꝝ patit̄ leſionē: vn̄ itellect⁹ obtundit̄ ⁊ tot⁹ iterioꝛ
hō obtenebꝛat̄: ⁊ ita q̄dā caligine mēs obuoluit̄: q̄ ca-
ligo pcti pena ē. iſtā ponit diſtincti⁹ ſpālr̄ Magr̄ a ma
cula eodē cap̄. ſʒ ſcūs Tho. dicit maculā ⁊ tenebꝛas in
pctō idē eē. ſʒ macula vocat̄ inq̄ʒtū eſt ꝓuatio gr̄e vel
decoꝛis. tenebꝛa aūt inq̄ʒtū eſt obſtaculū qōdā vel in-
terpoſitio ipm pctm̄ ad nō recipiēdū gr̄am ⁊ dei clari
tatē. ¶ Sextū eſt reat⁹ ⁊ idē ē qō obligatio. qꝛ reat⁹ a
reo dr̄. ⁊ iſta ē in q̄lʒ pctō: ſiue in oꝛigiali: ſiue i moꝛtali
ſiue i actuali: ſiue i veniali. ⁊ iſurgit ex lege dei. nā ſic̄ in
legib⁹ hūanis cauet̄ ꝙ occidēs hoīeʒ aut vulnerās tali
pena plectat̄: ſi qs āt ↄ illā legē fecerit illico eſt obliga
tus ad tolerādā illā penā legiʒ: ⁊ iſta obligatio nō iſur
git niſi ex lege cui dedit vires legiſlatoꝛ. ita i diuinis ē
ꝙ ſi qs peccauerit moꝛtalr̄ puniat̄ in iſerno. ſtatiʒ ḡ vt
ſi qs peccauerit iſurgit ei iſta obligatio. ſ. vt puniat̄ in
eēnū. ſilis modus loq̄ndi eſt Gen̄ 3. ſ. q̄cūq̄ʒ hoꝛa come
deris moꝛte moꝛieris. i. obligabis ad moꝛiēdū. de iſto
reatu dicit ſcūs Tho. ꝙ ſit obligatio ad penā: ⁊ dic̄ ꝙ
ſicut i pctō moꝛtali ſūt duo. ſ. auerſio ⁊ ↄuerſio. ita eſt
duplex reat⁹. nā ex pte auerſiōis ↄſeq̄t̄ reat⁹ pene eēne.
ex pte ↄuerſiōis ad creaturā manet reat⁹ ad penā tpa-
lē. ↄ h̄ ſcūs Tho. 4. ſē. di. 18. q. 3. arti. 2. et. 3 pte ſūme.
q. 86. arti. 4. ⁊ ꝑma ſcōe. q. 87. p totū. ¶ Septimū ē
i pctō pena que ꝓ pctō debet̄: ⁊ ad hanc eſt reat⁹ ſiue
obligatio vt dixim⁹. quedā eſt obligatio ad penā di-
recte eternā: ⁊ alia eſt tēpoꝛalis. i. ad penaʒ tempoꝛalē
ſiue que debet̄ ꝓ cōmiſſione: ſiue que manet abolito
reatu moꝛtis eterne p cōtritionē ⁊ gr̄am. ¶ Octauū
eſt in pctō ꝓnitas ad malū. ⁊ iſta inſurgit nālr̄ ex pctō.
nā teſte Ariſ. 2. ethi. gn̄atiōes ⁊ coꝛruptiōes hitūū ſiūt
ex eiſdē. i. ex ſilibus. ſ. ex hoc ꝙ ē iuſtū facere efficit̄ qs
iuſt⁹. iō oīs act⁹ nāliter eſt aggeneratiu⁹ alicuj⁹ hitūʒ ta
lis q̄lis ipſe eſt. ⁊ qꝛ nō pt̄ interdū ex quolʒ actu gigni
hitus: cū ſit habit⁹ q̄litas q̄dā radicata in ſbō: ⁊ diffici-
le mobilis gignit̄ ſaltē diſpō ad hitū ex actu. iō diſtin
guit Ariſ. in ꝑma ſpē q̄litatis hituʒ ⁊ diſpōnē. cū ergo
qōlʒ pctm̄ actuale ſit act⁹ malus: ſeq̄tur nālr̄ ex eo ꝓni
tas ad malū q̄ eſt hit⁹ vel diſpō. de h̄ ſcūs Tho. 3. ſen.
di. 34. arti. 1. in coꝛpe qōnis ⁊ in multis locis.

¶ Capitulū q̄ntū. In quo declarat̄ de octo que ſunt in
pctō: ⁊ an abſoluant̄ ab oībus ⁊ qbus non.

PResuppoſitis his cō
ſiderā
dū eſt ꝙ iſtoꝝ octo q̄ poſita ſūt eē in
pctō q̄dā abſoluunt̄: vel vt meli⁹ di
cam⁹ a qbuſdā ipſoꝝ abſoluunt̄. ⁊
alia ſūt q̄ dimittunt̄ vel tollunt̄. alia
ſūt a qb⁹ nec abſoluimur nec tollūt̄
nobis nec dimittūt̄ ſʒ p ſe ceſſant: ⁊ abſolutiōe aut re
miſſiōe nō idigēt: imo nec illā ſuſcipe pn̄t. ¶ De ꝑmo
qō erat i pctō. ſ. actu poſitiuo eſt dōʒ ꝙ n̄ abſoluimur
ab illo: nec tollit̄ nobis ille act⁹ nec dimittit̄: ſed p ſe
eſſe ceſſat ⁊ non idiget abſolutiōe nec remiſſione. eēt
nāq̄ʒ ridiculū ꝙ quis abſolueret̄ ab actu poſitiuo foꝛ
nicādi: vel ꝙ ille nobis tolleret̄: qꝛ ille nō manet: ⁊ ni-
hil oīno eſt eo tꝑe quo de⁹ p ↄtritionē dr̄ nos abſolue
re: vel ſacerdos abſoluit nos in ſacr̄o. ⁊ de eo qō. ni-
hil oīno eſt nullus pōt abſolui. iſtō tenet ſcūs Tho. 4.

P

Macla duo ponit ꝓuationē gr̄e ⁊ obſtaculū receptionis eiuſdē.

Quintū in pctō.

Q

Macula ⁊ tenebꝛa idē ſūt: dr̄nt tn̄ ꝙ macula eſt inq̄ʒtū ꝓuat gr̄a ⁊ pulchꝛitudīe: tenebꝛa vō inq̄ʒtuʒ ꝓhibet ītueri claritatē dei.

R

Reat⁹ ē obligatō ad penā q̄ obligatio ē i pctō tā oꝛiginali q̄ʒ actuali.

S

reat⁹ ad penā eēnaʒ ē ex auerſiōe a deo: reat⁹ ad penā tpalē eſt ex cōuerſiōe ad creaturam.

T

Pena ē ad quā ē reat⁹ ſiue ſit eēna ſiue tpalis abolito reatu ad eternam.

V

Pꝛōitas ad malūʒ eſt habit⁹ vel diſpō ↄſequētes actuʒ malū ⁊ ſunt naturales.

A

Act⁹ peccādi nec abſoluit̄ nec dimittit̄ nec tollit̄ ſʒ p ſe ceſſat.

ſentē.diſt.14.q.1.arti.6.in ſolutiōe ad tertiū argumē tum.vbi cum diceret ꝙ non poſſet qs dolere de pctō qḋ iā tranſiuit.rn̄det ꝙ trāſiuit pctm̄ q̄ꝫtum ad actū:⁊ tn̄ manet q̄ꝫtum ad reatū qui eſt p̄ſens:⁊ de illo dolemus.⁊ in h̄ nemo facit difficultatē in re nec in mō loquēdi.qꝛ nemo vnq̄ꝫ ſic locutꝰ eſt ꝙ diceret alteri.abſoluo te a reatu peccati. ¶ Scḋm in pctō eſt culpa.de qua ſm̄ veritatē ꝓprie aſſumēdo vt.s̄.accepimus:dicēdū ꝙ nemo ab illa abſoluit̄ nec p̄t abſolui.nec ēt culpa tollit̄ aut dimittit̄:ſed ipſa p ſe ceſſat eſſe.qa vt ſupra diximꝰ culpa eſt q̄dā p̄uatio debite circunſtātie in actu:⁊ eſt accn̄s p̄uatiuū actꝰ.ſic ē cecitas q̄ accn̄s p̄uatiuū oculi.⁊ tn̄ actꝰ poſitiuꝰ trāſiuit:qꝛ nō durauit niſi p momētū.iō icludit ꝯdictionē ꝙ accidēs ſuū p̄uatiuū maneat.⁊ ſic actꝰ poſitiuꝰ pcti nō durat niſi p momētū vel puo tpe:ita culpa nō manet niſi puo tpe.⁊ ſic īpoſe eſt ꝙ culpa tollat̄ vel ꝙ dimittat̄ p deū.nō qdē q̄ſi deꝰ nō poſſet tollere:vel nolit tollere.ſꝫ qꝛ an̄q̄ꝫ hō ꝯuertatur ad deū p ꝯtritionē ⁊ deꝰ īfundat ei grāꝫ culpa deſinit eē. ¶ Amplíꝰ tertiū in pctō erat offēſa.⁊ iſta p̄t dupliciť accipi.vno mō offenſa ꝓ eo ꝙ formal̄r dr̄ aliqs offēdere alterū.⁊ tūc actꝰ malus dr̄ offēſa:inq̄ꝫtū in eo eſt q̄dā prauitas vel ineq̄litas oppoſita iuri ⁊ debito: ſm̄ quā iuſte offendit̄ ille ꝯtra quē talis actꝰ cōmittit̄. ¶ Alio mō accipit̄ offenſa ꝓ effectu offenſe.i.ꝓ q̄daꝫ indignatiōe iuſta ꝯſecuta ex pte eius ꝯ queꝫ cōmittit̄ ille actꝰ.Accipiēdo p̄mo mō nō manet offēſa dei tranſeūte actu pcti:qꝛ fundat̄ in actu poſitiuo ſicut ḋ culpa. ⁊ h̄ mō nō p̄t qs abſolui ab offēſa dei:nec ēt deꝰ tollit illā:nec remittit ſic̄ diximꝰ ḋ culpa.ſ.qꝛ qn̄ hō dolet ḋ pctō ⁊ deꝰ īfundit grāꝫ iā nō īuenit offenſā illā quā dimittere poſſit. ¶ Accipiēdo ſcḋo mō offēſaꝫ ꝓ effectu offēſe.ſ.ꝓ īdignatiōe ꝯſecuta.dḋm ꝙ iſta manet poſt actū pcti:⁊ q̄ꝫdiu manet iſta īdignatio dr̄ manere peccatū:qꝛ tūc deꝰ iputat illḋ nob̄ ad penaꝫ.⁊ huic offenſe opponit̄ grā dei.ſ.qꝛ ex oppoſito diſtinguit̄ eē in grā dei ⁊ in īdignatiōe eiꝰ.ſic accipit̄ p̄s.29.ſ.qm̄ ira ī indignatione eiꝰ:⁊ vita in volūtate eiꝰ.i.ex īdignatione dei ſeqtur nobis ira.i.pena.ſic dr̄ p̄s.77.miſit in eos irā īdignatiōis ſue.i.penā ꝓcedentē a ſua indignatiōe. ⁊ vita eſt in volūtate eiꝰ.i.i eo ꝙ nobis placatꝰ eſt.ſ.qꝛ qn̄ nobis placatꝰ eſt dat nobis vitā.⁊ h̄ eſt eſſe in grā eiꝰ.ſic ēt accipit btūs Thō.de agno.3.pte ſūme.q.86. arti.2.ſ.cū.n.pctm̄ ſit dei offēſa:tunc deꝰ pctm̄ remittit qn̄ remittit offenſaꝫ in ſe cōmiſſaꝫ.offenſa āt opponit̄ grē.ex hoc autē aliquis dr̄ alteri offēſus qꝛ repellit eū a grā. ¶ De iſta āt offenſa dḋm ꝙ hō nō abſoluit̄ ab ea:nec deus dr̄ hoīem abſoluere ab offenſa.ſed dr̄ ei remittere eam:vel tollere illā.de remittere pꝫ per ſcm̄ Thō.3.pte ſūme.q.86.arti.2.vbi.s̄.ſ.cuꝫ pctm̄ ſit dei offenſa:tūc deꝰ pctm̄ remittit qn̄ remittit offenſā.⁊ iteruꝫ ibi dicit.pōt ꝯtingere ꝙ hō remittat alicui offenſā qua offenſus eſt abſq̄ꝫ mutatiōe volūtatis eiꝰ.non p̄t aūt ꝯtingere ꝙ deꝰ remittat alicui offenſā abſq̄ꝫ mutatiōe volūtatis eius. ¶ Quartū in pctō ē macula.⁊ iſta manet in volūtate poſt actū pcti:quouſq̄ꝫ hō ꝯuertat̄ ad deū.⁊ tūc ceſſat macula:ſiue tollit̄ p deū.nā vt cuꝫ dictū eſt:macula nihil ſit niſi p̄uatio pulchritudinis in aīa:q̄ pulchritudo p grāꝫ ⁊ claritatē diuini luminiſ:iō īpoſſibile eſt ꝙ aduenīēte grā maneat macula.ſic̄ īpoſſibile ē ꝙ aduenīētibꝰ veſtibꝰ māeat nuditas. ¶ Sciēdū tn̄ ꝙ lꝫ macula tollat̄ p grāꝫ ſicut offēſa vel īdignatio.tn̄ offenſa tollit̄ directe:eo ꝙ offēſa opponit̄ grē. macula aūt nō opponit̄ directe:ſed ſolū eſt p̄uatio eiꝰ. ⁊ tn̄ aduenīēte grā neceſſe eſt maculā tolli vel ceſſare. Sicut aduenīēte v̄tute viſiua poſtq̄ꝫ ꝑierat vel nunq̄ꝫ fuerat:neceſſe eſt tolli vel ceſſare cecitatē. ¶ Eſt āt cōſiderādū ꝙ lꝫ macula ſit p̄uatio grē:⁊ p̄uatiōes eiuſdē ſpēi non multiplicant̄ in ſubō nūeral̄r:tn̄ ad qḋ lꝫ peccatū ꝯſeq̄t̄ vna ſpālis macula.rō eſt qꝛ macula nō ſolū dicit p̄uationē grē:ſed ēt dicit h̄tudinē ad cām vel obſtaculū p qḋ p̄uat̄.⁊ qꝛ obſtacula ſunt tot quot ſunt pctā:tot ſt̄ macule quot pctā.h̄ tenet btūs Thō.de aqno.p̄ma ſcḋe.q.86.arti.1.in ſolōne.3.arg.i.4.ſen.di. 14.q.2.arti.1.in corpe ⁊ ſolōne ad p̄mū argm̄.⁊ ob h̄ dicit ꝙ eſt de macula ſicut de vmbra q̄ eſt p̄uatio lucis creata ex obō corpis:⁊ ſꝫ diuerſitatē corpoꝝ obiectorū diuerſificāt̄ vmbre. ¶ Ab iſta macula nō dr̄ aliqs abſolui.ſꝫ dr̄ macula ceſſare.ſ.adueniente grā.vel dr̄ tolli aut abſtergi:vel purgari:vel remitti.iſta ſunt v̄ba qbus cōiter vtunt̄ doctores circa maculā.de p̄mo pꝫ p btm̄ Thō.p̄ma ſcḋe.q.86.arti.2.in corpe.ſ.ſꝫ poſtq̄ꝫ redit ad lumē diuinū ⁊ lumē rōnis qḋ ſit p grām:tūc macula ceſſat.de abſtergi pꝫ p Magr̄ꝫ.4.ſen.di.18.c. 2.ſ.ſed q̄rit̄ vtrū ſacerdos culpe maculā abſtergat.de tolli pꝫ p ſcm̄ Thō.p̄ma ſcḋe.q.86.arti.2.in ſolōne tertij arg.ſ.affectꝰ pcti facit diſtātiā a deo:p quā qdē diſtātiaꝫ ſeqtur defectꝰ nitoris:h̄ mō ſicut motꝰ localis facit diſtātiā localē:vn̄ ſicut ceſſāte motu non ceſſat diſtātia loci:ita nec ceſſante actu pcti tollitur macula.de remiſſiōe macule ſiue peccati:q̄ꝫtuꝫ ad maculā:pꝫ per ſcm̄ Thō.4.ſen.di.14.q.2.arti.2.de purgatiōe macule pꝫ per Magr̄ꝫ.4.ſen.di.18.c.vltimo.vbi dicit.que igit̄ macula manſit a qua īpurū purgat̄.⁊ hoc ſepe repetit.e.c.vbi etiā dicit̄ macula lauari p metaphorā ad maculā corporalē. ¶ Quintū in pctō ſm̄ modū loquēdi magr̄i eſt tenebra quā ſcūs Thō.nō diſtiguit a macula:ſed dicit vocari maculā ⁊ tenebras diuerſa rōne. ſ.qꝛ cuꝫ aīa a deo auertit̄ pdit pulchritudinē ſpūalem: ⁊ p̄uatio illa eſt macula.⁊ cū illa pulchritudo ꝯſiſteret p diuinuꝫ lumē:⁊ tenebra eſt p̄uatio luminis:vocat̄ ēt tenebra iſta macula.de quo ſcūs Thō.4.ſen.di.18.q. 2.arti.1.Qꝛ tn̄ ſm̄ magr̄m diſtinximꝰ maculā a tenebra:dḋm ꝙ tenebra non manet in hoīe recedēte grā. vn̄ lꝫ tranſeūte actu peccati ⁊ ēt culpa:maneat tenebra cum macula quouſq̄ꝫ homo de pctō doleat.tn̄ cuꝫ dolere incipit ⁊ grā ꝯfertur:neceſſe eſt tenebrā deſinere. qꝛ cum tenebra ſit quedā p̄uatio diuini luminis:⁊ iſtḋ lumē eſt in nobis per grām per quā anima irradiat̄ ⁊ adornat̄:ſicut per quēdaꝫ nitorē facies ornat̄.neceſſe eſt ꝙ redeūte grā ſiue lumie diuine grē qḋ nō differt a grā niſi ſm̄ rōnem:tenebra que erat priuatio ceſſet. ſicut aduenīēte v̄tute viſiua ceſſat cecitas. ¶ Dḋꝫ aūt ꝙ ab iſtis tenebris non dicit̄ aliqs abſolui:nec repeziunt̄ doctores ſic locuti.ſed dicit̄ tenebra auferri:vel ab ea qs liberat̄ vel curat̄:aut pellit̄ vel mundat̄.De auferri pꝫ p ſcm̄ Thō.4.ſen.di.18.q.2.arti.2.in corpe cum ait.dḋm ꝙ macula obſcuritatis ex īterpoſitione cauſata non pōt auferri niſi obſtaculū īterpoſitū amoueatur.⁊ vocat̄ macula obſcuritatis tenebra peccati:⁊ illa aufertur.De liberatiōe patet per Magr̄m.4.ſen. diſt.18.c.2.cum ait.patit̄ enim per peccatū quaſdam tenebras īteriores ⁊ maculas:a qbus niſi liberet̄ proijcietur in tenebras exteriores.cum aūt liberat̄ ab his. ſ.tenebris ſuſcitat̄ a morte peccati. vn̄ Apl̄s.ſurge q dormis ⁊ exurge a mortuis ⁊ illuminabit te xp̄s. Qꝫ autē tenebra pellat̄ per magr̄m.e.c.cum ait.ſolus eniꝫ chriſtus ⁊ nō ſacerdos animā reſuſcitat:ac pulſis tenebris interioribꝰ ⁊ maculis eam illuminat. Qꝫ tenebre curent̄ per Magr̄m.e.c.cuꝫ dicit.ſ.cū peccator dupliciter ligatus teneat̄.ſ.mētis cōtagione ⁊ cecitate:⁊ debito pene eterne.alterū curari per deū:alteruꝫ ſolui p ſacerdotē.⁊ refertur curari ad cecitateꝫ ſiue tenebraꝫ. ⁊ ſolui ad debitū pene eterne. De mūdatione tenebre patet per Magr̄m.e.c.ſ.⁊ pulſis tenebris interioribꝰ ⁊ maculis eam illuminat ⁊ mūdat.⁊ iterū ibideꝫ dicit. quia vt aiunt ipſe īterius animā a caligine maculaq̄ꝫ peccati emūdat.⁊ caligo eſt iſta tenebra de qua loquimur. ¶ Sextuꝫ in peccato eſt reatꝰ.i.obligatio.quod Magiſter ſen.di.18.ſolet vocare debitū eterne mortis.⁊ idem eſt:quia debitū ⁊ obligatio ad idem pertinēt.iſte reatus manet poſt peccatū.⁊ de hoc cōmuniter dicit̄ ꝙ peccatū tranſit actu: remanet tamē reatu. i.tranſit q̄ꝫtum ad actum:⁊ remanet q̄ꝫtum ad reatuꝫ. qa reatus.i.obligatio pro actu culpabili manet.⁊ iſte reatus vocat̄ aliquādo reatus culpe:aliquādo reatus pene. vocat̄ reatus pene.i.obligatio qua formaliter ſumus obligati ad penaꝫ. vocatur reatus culpe.i. effectus culpe:quia ex culpa directe ſequitur obligatio iſta ad penā:inquātū culpa ē q̄dā p̄uatio ordinis vituꝑabilis cui pena corrn̄det.vocat̄ iterdū reatuꝫ macule vel macula reatuꝫ:inquātū aliquo mō reatus cātur ꝑ maculā.

B
Culpa pcti nec abſoluit̄ nec tollit̄ nec dimittit̄: ſed per ſe ceſſat.

C
Culpa deſinit eē an̄q̄ꝫ ꝯuertat̄ ad deum.

D
Offenſa duplex actꝰ malus ⁊ īdignatio in offēſo.

E
Offēſa vt ē actꝰ malus nec abſoluit̄ nec tollit̄ nec dimittit̄.

F
Offēſa ꝓ īdignatiōe in offenſo.

G
Abſolō n̄ ſe extēdit ad offenſaꝫ qꝛ illa remittit̄ ⁊ tollitur.

H
Remiſſio pctōꝝ eſt remiſſio offēſarum.

I
Macula manet ī volūtate peccātis vſq̄ꝫ ad ꝯuerſionē ⁊ tūc tollit̄ a deo.

K
Offēſa tollit̄ directe:macula īdirecte.

L
Grā tollit maculā ⁊ offenſam.

M
Priuatiōes eiuſdē ſpēi nō multiplicātur in ſubiecto nāliter.

N
Macule ſūt tot quot obſtacula: ⁊ obſtacula tot quot pctā:et vmbre tot quot obſtacula lucis.

O
Macula nō abſoluit̄ ſed ceſſat aduētu grē.

De macula ⁊ tenebra vide ſuperius lr̄a.P.

P
Tenebra deſinit aduētu grē ſicut culpa ⁊ macula.

Q
Abſolō n̄ ſe extēdit ad tenebrā.

R
Tenebra auferť curat̄ ab ea qs liberat̄ ſeu mūdatur:ſeu pellit̄ tenebra.

S
Tenebrā ſolus xp̄s emundat.

macula͂.ſic accipit Magr̃.4.ſen.di.18.c.1.dicens.iō q̄
ro cū an̄ penitudinē ꝓpe cordis aīa reat⁹ macula͂ hēat
⁊ fetorē pctī: atq3 etn̄e vltionis vīculo ligata exiſtat ⁊c̄.
⁊ hoc ē̄t dicit ſctūs Thom̄.2.ſen.di.42.arti.1. in corpe
cū ait.pena recōpenſat defectū in ſtatu vniuerſi: vel ē̄t
reipublice ꝑꝑ ordinē iuſtitie q̄ in pena appet.nō āt defe
ctus q̄libet ad penā obligat̃.ſicut ſunt defect⁹ q̄dā īuo
luntarij magis mīam q̄3 irā ꝓuocātes:ſ3 illi ſolū defe
ctus q̄ ex actib⁹ volūtarijs relinquūt̃ penā merēt̃ i eo
ꝙ volūtarie defectū inducūt: vn̄ cū trāſeūte actu defe
ctus remaneat:op3 ē̄t ꝙ maneat reatus poſt actū. Idē
p3 ibidē in ſolutiōe.1.et.2.arg.cū dicit.ad p̄mū dō3 ꝙ
cā ꝓxima reatus ē defect⁹ ip̄e ꝑ actū pctī induct⁹.actus
vero ē cā remota.vn̄ nō op3 ꝙ tranſeūte actu reat⁹ trā
ſeat.⁊ nō pōt intelligi ibi defect⁹ ꝓ defectu circūſtātia
rum quē ſemꝑ culpā vocamus: q2 illa nō pōt manere.
nā cū circūſtātia nō fundetur niſi in actu: nō poterit eē
circūſtātia:nec ꝑuatō circūſtātiaꝝ niſi in actu: ⁊ qn̄ act⁹
ē.ſicut cū potētia viſiua in oculo ſit:nō poterit eē potē
tia viſiua nec cecitas q̄ ē ꝑuatio illius niſi qn̄ oculus ē:
q2 aľs eſſet accn̄s ſine ꝓꝓrio ſubiecto.qđ nō ē poſe. cu3
talia accidētia ꝑ ſolū ſubiectū accipiāt eſſe: ⁊ ē̄t rōnem
ſpecificā large loquēdo.iō nō ſolū nō pōt cecitas eē ſi
ne oculo ꝑ aliquā potētiā:ſ3 ē̄t includit ꝯdictionē. intel
ligit̃ g̃ de defectu q̄ ē carētia gr̃e quā vocam⁹ maculā:
⁊ nō de defectu q̄ ē culpa. nā defectus q̄ ē macula ma
net vſq3 ad ꝯtritionē de pctō. defectus q̄ ē culpa trāſit
cū ipſo actu:cū ſit accn̄s eius.hoc idē p3 ex v̄bis ꝑdictis
ſctī Tho. nā ait in ſolutione.1.arg. ibide3 ꝙ cā ꝓxima
reatus ē ip̄e defect⁹ ꝑ actū pctī induct⁹.defect⁹ āt circū
ſtantiaꝝ q̄ ē culpa:nō ē induct⁹ ꝑ actū pctī: q2 qđ indu
citur ꝑ actū pctī ē poſterius actu pctī ⁊ ē effect⁹ eius.de
fectus āt circūſtātiaꝝ ē in ipſo actu ſicut cecitas in ocu
lo:q2 circūſtātie ſunt accidētia actus. ita ꝑuationes cir
cūſtantiaꝝ ſunt accidētia ꝑuatiua actus: ⁊ ſunt in eo ⁊
nō poſt eū.iō nec̄e ē intelligi de defectu q̄ ē ꝑuatio gr̃e:
q2 ꝑuatio gr̃e ē q̄dā effectus defectiu⁹ vel ꝑuatiuus in
duct⁹ ꝑ actū pctī. ¶ Iſte reatus vt dcm̄ ē manet ſimul
cu3 illo defectu gr̃e.i.macula.⁊ de hoc dicit Magr̃.2.
ſen.di.42.ꝙ pcm̄ interdū trāſit actu ⁊ manet reatu.iſte
reatus ꝓꝓrie nihil ē niſi obligatio ad penā ſiue tpalem
ſiue eternā.ſic ait ſctūs Tho.2.ſen.di.42.arti.1. in cor
pore cū ait.dōm ꝙ reatus dr̄ ſm ꝙ aliq̄s ē reus pene.
⁊ iō ꝓꝓrie reatus nihil aliud ē niſi obligatio ad pena3.
¶ Accipit̃ āt reatus tripl̄r. vno mō ꝓ obligatione ad
penā vt dictū ē. alio mō ꝓ culpa:⁊ aliqn̄ ꝓ pena vt p3
ꝑ Magr̃m.2.ſen.di.42.cū ait.reatus aūt multipl̄r aſ
ſumit̃ in ſcriptura.ſ.ꝓ culpa ⁊ ꝓ pena:⁊ ꝓ obligatione
pene tpalis vel eterne.ſic ē̄t tenet ſctūs Tho.ea.di.arti.
1.reat⁹ nihil aliud ē q̄3 obligatio ad penā.⁊ q2 hic obli
gatio quodāmō ē media inter culpā ⁊ penā:ex eo ꝙ ꝑꝑ
culpā aliq̄s ad penā obligat̃. iō nomē medij trāſumit̃
ad extrema: vt interdū ip̄a culpa vel ē̄t pena reat⁹ di
cat̃ vt in lr̃a dr̄. ¶ Cōſiderādū vlterius ꝙ ſm beatu3
Tho.interdū dr̄ ꝙ culpa ē cā reatus.de defectu vel ma
cula qđ idē ē ſm ſctm̄ Tho. quod cā reatus: p3.2.ſen.
di.42.arti.2.in rn̄ſione ad p̄mū arg.ſ. dōm ꝙ cā ꝓxia
reatus ē ip̄e defectus ꝑ actū pctī induct⁹. idē p3 in ſolu
tiōe ad.2.arg.ſ. dō3 ꝙ nō ſolū veꝝ ē dicer̃ aliquē actū
pcī qn̄q3 egiſſe ad penā obligat̃:q2 ſi ſic eēt:qn̄cūq3 eēt
veꝝ dicer̃ eū hoc feciſſe eēt pene obnoxi⁹.ſ3 q2 defect⁹
manet in ipſo adhuc ꝑꝑ actū quē prius egit.iō tenet in
arg.4.eiuſdē arti.quē ipſe tenet poſtea ꝓ v̄itate cu3 ait.
ſi dicas ꝙ nō manet reatus poſt actū ꝑꝑ effectū ꝑdictū
ſ3 maculā. ꝯ q2 macula illa ſi nō ſit diſpō vel hitus non
pōt eē aliud q̄3 gr̃e ꝑuatio.ſ3 priuatio gr̃e eſt cōis oībus
mortalibus:g̃ ex oībus mortalibus manet vna macula:
⁊ ita vnus reatus:qđ eſt falſum.⁊ iſtud tenet ipſe.⁊ rn̄
det ad hoc incōuenies in ſolutione.4.arg.ibi tenens ꝙ
macula ſit cā reatus:⁊ tn̄ ꝙ ſinguloꝝ pctōrum mortaliū
ſint ſingule macule ⁊ ſinguli reatus.idem p3 in corpore
eiuſdem arti.cū ait.ſ.cū aūt pena ſit medicina q̄dam vt
ait Phus.2.Ethi.medicina vero nō ē niſi ꝯ defectum
aliq̄3:op3 ꝙ ad penam pro defectu aliquo obligetur:
⁊ tn̄ obligatio ad penam vocatur reatus. ꝙ autem cul
pa ſit cā reatus tenet ſctūs Thom̄.eo.arti.in corpore cū

T
Pena nō ſequit̃ defectū niſi volū tarium.

V
Reatus h3 duas cās:ꝓpinq̄3 ⁊ ē d̄ fectus ſiue macu cula:⁊ remotā.ſ. actus peccati.

X
Culpa ē defect⁹ trāſiens:macula ꝑmanēs vſq3 ad contritionem.

Y
Quid ſit reat⁹ vi de ſupio3 lr̃a V.

Z
Reatus ꝓ culpa ꝓ pena ⁊ ꝓ obli gatione ad penā vel tpalē vel et nam ſumitur.

AA
Pctōꝝ ſinguloꝝ vt macule ſingu le ſic reat⁹ ſingu li ſunt.

ait.reatus nihil aliud eſt niſi obligatio ad penam:⁊ hec
obligatio quodāmodo eſt media inter culpā ⁊ penam:
ex eo ꝙ ꝓpter culpam aliquis ad penam obligatur.er
go culpa eſt cā reatus.ide3 p3 per eum p̄ma ſcđe.q.87.
arti.6.in corpore cū ait. actus.n. pctī facit hoīem reum
pene inquantū tranſgredit̃ ordinē diuine iuſtitie. ⁊ tn̄
iſta trāſgreſſio vel priuatio ordinis ſiue debitaꝝ circū
ſtantiaꝝ eſt ipſa culpa vt ſepe dictū eſt.ideo ip̄e vult ꝙ
culpa faciat hoīem reū.idē p3 prima ſcđe.q.87.arti.7.
vbi q̄rit an oīs pena ſit ꝓpter aliq̄nā culpā. ⁊ rn̄det ꝙ
ſic:inducēdo multa.idē tenet.3.ꝑte ſūme.q.86.arti.4.
1.arg.cū ait.remota cā remouet̃ effectus. ſed culpa eſt
cā reatus pene.⁊c̄. Etiā ibidē in corpore qōnis dicit ꝙ
in pctō mortali ſunt duo.ſ. auerſio a bono incōmutabi
li:⁊ cōuerſio ad bonum cōmutabile. Ex parte aūt auer
ſionis a bono incōmutabili ꝯſequit̃ pctm̄ mortale rea
tus pene eterne.ex cōuerſione aūt ad bonū cōmutabile
inquantū eſt inordinata: cōſequit̃ pctm̄ mortale rea
tus alicuius pene.ſ.tꝑalis. ⁊ tn̄ iſta auerſio ⁊ conuerſio
ſunt ipſa culpa: q2 vtrūq3 ē priuatio debitaꝝ circunſtā
tiaꝝ.⁊ hoc tenet ſctūs Tho.eo.arti.in ſolutione.1.arg.
cū ait.culpa mortalis h3 vtrūq3.ſ. auerſionē a deo ⁊ cō
uerſionē ad bonū cōmutabile. ⁊ ibi repit̃ de reatu pe
ne eterne ⁊ tꝑalis ꝑꝑ culpā ex ꝑte auerſiōis. ¶ Iſta ap
ꝑens diſcordia in v̄bis btī Tho.q̄ non ē in rebus tollit̃
ꝑ diſtinctionē de cā.q2 cū dr̄ ꝙ culpa eſt cā reatus: ⁊ ꝙ
defectus vel macula ſit cā reatus:vtrūq3 veꝝ ē.ſ3 nō ac
cipitur cā eodē mō vtrobiq3. Et ſciendū ꝙ reatus hēt
duplicē cām.vna eſt vt ſiat vel ꝓducat̃ in eē.alia ē vt
cōſeruetur.⁊ non facit totū eadem cā:ſed due.ſicut oēs
res artificiate:vt domus ⁊ ſimilia: ⁊ oīa nālia ꝓducta
vt homo ⁊ lapis habent aliam cām ad eſſendu3: ⁊ aliā
in eſſendo vel cōſeruādo.nam cauſa ad eſſendū eſt ar
tifex in oībus artificiatis. ⁊ in naturalibus eſt gignens
vel ꝓducens quod vocamus efficiēs.cauſa in eſſendo
vel conſeruando in artificiatis eſt ſola materia : q2 for
ma artis nō dat ſpēm:ſed manet artificiatum in ſpecie
materie ſue.ſ.lapidis ferri vel ligni:⁊ ꝑ illā cōſeruatur.
in naturalibus aute3 cauſa in eſſendo eſt materia ⁊ for
ma ſimul:quia ambe complent eſſentia3 compoſiti na
turalis:l3 forma det eſſe materie:ita in reatu.habet.n.
vnam cauſam vt ſit.⁊ iſta eſt culpa: q2 directe ex culpa
ſequitur reatus. cauſa autē reatus in eſſendo ⁊ perma
nendo ſiue ꝯſeruando:nō eſt culpa:ſed macula:ſiue de
fectus vt loquitur ſctūs Tho. ⁊ p3 hoc q̄a ſi culpa eſſet
cauſa in conſeruando ipſum reatu3:neceſſe erat ꝙ aut
reatus ſolum maneret quaſi per inſtans aut in eternū.
⁊ vtrumq3 eſt falſum.p3 hoc q2 aut reatus manebit:q2
culpa actualiter manet: aut q2 ſemel per illa3 eſſe cepit
etiam ſi illa eſſe deſinat.ſi primo modo:cu3 culpa vt di
ctum eſt ſit priuatio circunſtantiarum fundata in actu
nō manebit niſi quādiu manet actus.⁊ ſic reatus ſolu3
eſſet quādiu duraret actus peccati in fieri. ſi ſcđo mō:
duraret reatus in eternum: qm̄ poſtq̄3 aliquis culpam
cōmiſiterit verum in eternum ꝙ culpam cōmiſerit: ⁊
nunq̄3 poterit tolli q̄n fuerit culpa cōmiſſa : ergo ſemꝑ
manebit reatus.iſtam rationē facit ſcūs Thom̄.2.ſen.
di.42.arti.2.in primo ⁊ ſcđo argu.cum ait. videtur ꝙ
poſt actum peccati reatus nō.maneat:ceſſante enim cā
ceſſat effectus.ſed aliquis non eſt reus pene niſi ꝓpter
actum:ergo poſt actum non remanet reatus.ſi dicas ꝙ
aliquis eſt reus pene:nō ſolum quod facit:ſed indiffe
renter:q2 hoc facit vel q2 hoc fecit: contra manente cā
manet effectus.ſed ex quo aliquis actū peccati fecit:nō
poteſt illđ nō feciſſe. q2 vt qđ ꝑteritū eſt nō fuerit etiā
nec deus facere poteſt vt in primo libro dictum eſt.di.
13.ergo nunquā aliquis a reatu culpe poteſt abſolui.⁊
iſta duo argu.tenet pro verum ſcūs Tho. vt p3 ex ſolu
tionibus eorum. op3 ergo dici ꝙ in efficiendo vel creā
do reatu3 culpa ſit cauſa:⁊ tamen in cōſeruando reatu3
ſola macula eſt cauſa.⁊ ita non durat reatus ſolum per
inſtās vel in eternum: quia durat quādiu durat macu
la.⁊ iſta manet quouſq3 per grām tollatur.ſ.quādo hō
conuertitur per contritionē ad deū qui eſt bonū incō
mutabile a quo ꝑ culpā fuerat auerſus:⁊ tūc tollit̃ rea
tus pene etn̄e.ſic tenet ſcūs Tho.3.ꝑte ſū.q.86.arti.4.

BB
Cā efficiens ⁊ cā cōſeruās non eſt vna ſed due.

CC
Cā in cōſeruan do in artificiatis ē ſola materia.

DD
Cā reatus ē cul pa:cā cōſeruans in eſſe ē macula.

EE
Culpa quid ſit.

Rō ducēs ⁊ im poſſibile.

in corpe qōnis.ſic etiā pma ſcōe.q.87.arti.6.in corpe. ¶ Et iſtā diſtinctionē quā nūc dedimus de cā duplici ipi⁹ reatus innuit p ſctm̄ Thom̄.2.ſen.di.42.arti.2.in ſolutione.2.arg.cū ait. dōm q nō ſolū qꝛ verꝝ ē dicere aliquē actū pci aliqñ egiſſe ad penā obligat. g̊ verꝝ eſt q qꝛ pctm̄ egit.ſ. pp culpā obligat ad penā. ⁊ tm̄ nō eſt iſta tota cā: ſꝫ adhuc aliq̄ alia.ſ.macula.⁊ pꝫ hoc ex verbis eius ſeq̄ntibus.ſ. qꝛ ſic qñcunqꝫ verū eēt dicere eū hoc feciſſe eēt pene obnoxius: ſꝫ qꝛ defectus manet in ipſo adhuc pp actū pcti quē pri⁹ fecit. ⁊ ſic culpā ⁊ defectuꝫ ponit cās reatus. ſꝫ nō pñt eē cāe in eodē gñe: erūt g̊ ſicut.ſ̄.dcm̄ ē.pꝫ ēt ibidē ex rñſione.2.arg. eius cum ait.dōm q cā pxima reatus ē ipē defectus p actū pcti induct⁹: actus v̊o ē cā remota. act⁹ tm̄ nō ē cā reat⁹ ſm ſe: ſꝫ ſꝫ q in eo ē q̄dā trāſgreſſio ordinis diuine iuſtitie vt pꝫ pma ſcōe.q.87.arti.6.ī corpe. ⁊ illa tranſgreſſio ē culpa vt dcm̄ ē.⁊ ſic culpa ſm ſctm̄ Tho. ē cā remota reatuꝫ.ſ.in efficiēdo: ⁊ defectuꝫ ſiue macula ē cā pxima qꝛ ↄſeruat.vocat tm̄ ipſe culpa cām remotā.i.priorē vel antecedentē: qꝛ nō ſolū ē cā reatus: ſꝫ ēt macule.ipſa v̊o macula vel defectus ē cā pxima: qꝛ ita ē cā reat⁹. q tm̄ ſit cāta a culpa ſic̄ reſpectu hoīs geniti hō gignēs ⁊ corpora celeſtia ⁊ intelligētie ſunt cāe. ſolus tm̄ hō gignēs ē cā pxima: qꝛ ſolū ē cā cauſati ⁊ non alterius cāe. Iſte reatus ſiue pena eterna ſiue tpalis ē a quo hō pprie abſoluitur: vel a quo dr̄ nō abſolui.⁊ nō culpa: vel ab aliquo alio.de quo.j̄.dicet magis: qꝛ iſtud ē principiū qđ intendimus.ſ.q culpa nō fiat abſolutio pprie loq̄ndo: ſꝫ a reatu.

FF
Abſolutio nō fit a culpa: ſꝫ a reatu

¶ Septimū in pctō erat pena corrñdens. ⁊ iſta nō pprie dr̄ eſſe in pcō: ſꝫ p pctō: qꝛ ē aliqđ ſepatū ⁊ diſtās a peccāte. ⁊ puenit a pncipio extrinſeco inquātum ē inuolūtaria. ⁊ iſta ē minus ptinēs ad pctm̄ q̄ȝ cetera p̄dicta. qꝛ cū aliqs peccat nece ē q ſint ī eo oīa ſex ſupradicta: ⁊ octauū de quo.j̄.dicet. ⁊ p ſeipſa ſequūt nullo imponente illa.pena āt nō ē ſic: qꝛ nō erit niſi qs illā infligat.⁊ interdū pctā cōmittunt: ⁊ pena nulla ↄſequit: ſicut in hoc ſeculo: ſꝫ oīa punient in futuro q̄ hic impunita euaſerint. ¶ De pena autē ſiue ſit eterna ſiue tpalis q̄ p pctō debeat. dōꝫ ē q pprie loquēdo nō tollitur nec dimittit nec auferi: nec ab ea qs abſoluit per deū aut p ſacerdotē: qꝛ nō pōt tolli nec dimitti niſi qđ ē: nec pōt qs abſolui niſi ab eo qđ ē. ⁊ tm̄ qñ hō ad deū ↄuertit: aut qñ p ſacerdotē in foro pnīali abſoluit: pena nulla p pctō inflicta ē eterna aut tpalis. iō impoſſibile ē illā tūc remitti: vel hoīem ab ea abſolui.aliud g̊ ē a quo hō abſoluit p deum ⁊ p ſacerdotē ⁊ nō pena. de quo.j̄.dicet.⁊ hoc verꝝ: niſi loq̄ris de pena q̄ ē remorſus ↄſcie.nā vt ait ſcūs Tho.pma ſcōe.q.87.arti.1. in corpe p pctm̄ fit hō reus triplicis pene: ſm q hō ſ̄uari cat tres ordines qbus ſubijcit.ē vnus ordo rōnis. ali⁹ ordo iconomicus vel politicus q ē hūane cōicationis. alius ē ordo vniuerſalis diuini regiminis. p p̄mo ē q̄dam pcti pena q̄ a ſeipſo.ſ.conſcie remorſus.de q̄ dicit Aug.in lib.ↄfeſſio.iuſſiſti dn̄e ⁊ ſic ē q pena ſit ſibi oiꝫ inordinatus aīus. iſta pena ſeqtur īmediate poſt pctm̄ in qbuſdā hoīb⁹.in alijs āt nūq̄ȝ ē.ſic̄ in illis q venerūt in pfundū maloꝝ: q cū male fecerint gliant.hēbūt aūt in iferno iſtū remorſū p pena Sap̄.5.⁊ Eſai.vlti.ſ.vermis eoꝝ nō morief ⁊c̄.⁊ loquit de verme ↄſcie quē remorſum appellam⁹. ⁊ tm̄ in hoīb⁹ illis in qbus iſta pēa remorſus ſequit īmediate poſt pctm̄: nō opat aliqđ de⁹ circa iſtā nec ſacerdos.ſꝫ pena eterna ē circa quā deus ſoluꝫ opat directe remittēdo obligationē ad illā.pena tpalis ē a cuius obligatiōe in toto vel in parte abſoluit ſacerdos p claues.pena aūt remorſus in pñti ſeculo: ſic̄ p rōnē cātur: ita p rōnē ↄ ē deſinit mō nāli.⁊ ad hoc claues ecclīe nihil opant nec opari ē ↄueniēſ.ſic̄ ēt poſtq̄ȝ hō abſolut⁹ ē de pctō dolet hō qꝛ peccauit.⁊ tm̄ iſta triſtitia nō tollit p deū nec p claueſ ecclīe.

GG
Pēa pcti nec tollit nec dimittit nec abſoluit: qꝛ pena nō ē cū hō abſolui poteſt.

HH
Prōitas ad malū nō tollit nec p ſacrā nec p act⁹ miniſtroꝝ nec dꝫ tollit ea p ſacrā.

¶ Octauū ⁊ vltimū in pctō ē hītus vel diſpō q̄ ex pctō cānt qñ ē pctm̄ actuale.⁊ vocat pnitas ad malū.de quo ſctūs Tho.3.ſen.di.34.arti.1.in corpe.idē.2.ſen.di.42.arti.1.in.4.arg.idē pma ſcōe.q.86.arti.1.in.3.arg.in ↄ̄triū.iſta pnitas ad malū ſiue ſit hītus ſiue diſpō nō tollit p virtutem ſacroꝝ nec p act⁹ miniſtroꝝ: ⁊ ēt deus nō tollit eā īquātū opat in ſacris mō cōi.⁊ pꝫ hoc qꝛ ſacr̄m baptiſmi pfectius opat q̄ȝ ſacr̄m pnie.qꝛ p baptiſmū nō ſolū macule pctōꝝ tollunt ⁊ ifundit gr̄a: ſꝫ ēt oīs tollit obligatio ad penā: ⁊ baptizatus manet oīno liber. in ſacro pnīe nō tollit tota pena debita.i.tota obligatō pene ex virib⁹ ſacri cōiter aut regularit: niſi aliqñ p accñs fiat pp abūdātē ↄtritionē aut alias cās.⁊ tm̄ in baptiſmo ñ tollit fomes pcti nec pnitas ad peccāduꝫ in baptizatis q añ baptiſmū circa praua ↄuerſabant. ſic̄ pꝫ in nouit cōuerſis ad xp̄m.a fortiori g̊ erit in ſacro pnie. ⁊ appet manifeſte: qꝛ aliq ↄfitent de pctis ad q̄ poſt ↄfeſſioneꝫ illico redeūt pp iclinationē manētē ex p̄ſtia ↄuerſatiōe. iſta āt p ſacr̄m nō tollit: nec miniſter ecclīaſtic⁹ pōt qc quā ſup illā ex virtute clauiū. de⁹ āt pōt tollere illā delendo oīno: cū nihil ſit ei ipoſſibile. ⁊ tm̄ regularit ñ tollit illā: ſꝫ gr̄aꝫ ↄferat qñ remittit pcā. Si āt aliqñ tollat illā: hoc ſit ex ſpāli gr̄a.nō vt cōcurrit cū ſacro ⁊ miniſtris ecclīaſticiſ: nec ēt vt p ſe dimittit pctā: ſꝫ tanq̄ȝ ex ſupabūdāti ⁊ q̄ſi ex p̊uilegio iſtud bonū nobis p̄ſtanſ. ſicut cū de⁹ facit aliquē impeccabilē ↄfirmādo eū i bono: qđ pure ex p̊uilegio ē. Rō aūt q̄re deus dimittendo iſta pctā nō tollit iſtā pnitatē cōiter ē duplex.pma ⁊ p̄cipua ē qꝛ de⁹ iuſtificās hoīeꝫ tollit p gr̄aꝫ id qđ ſecutū ē ex actu inquātū ē in ordinat⁹ ⁊ ē pctm̄. ⁊ ſic ſunt macula ⁊ offenſa ⁊ reat⁹ ⁊ tenebre interioreſ: q̄ oīa tollunt cū hō ad deū ↄuertit: ⁊ ipē ei gr̄aꝫ infundit. pnitas āt ad peccādū nō cātur ex actu pcti inquātū pctm̄ ē.ſ. vt ē deordinat⁹ ſiue ↄ̄ aliq̄ȝ legē: ſꝫ cātur nālr inquātuꝫ nāle ē ex quolibet actu gigni diſpōnē ad actus alios eiuſdē ſpēi.2.Ethi. ⁊ nihil eſt magis in ſpēbus virtutū q̄ȝ vitioꝝ.ipm āt qđ nāliter cātur: nālr pōt deſtrui: ⁊ nō opꝫ deſtrui p actū dei.de macula ⁊ reatu ⁊ offenſa ſecus ē: qꝛ p actū hoīs ñ cāntur nālit: iō p nullū actū hoīs ↄ̄triū tolli pñt. ⁊ ob hoc nece ē q p actū dei infundētis gr̄am tollant. Iſta āt pnitas ad peccādū ſiue ſit hītus ſiue diſpō: cātur nāliter p aſſuetudinē: iō pōt tolli nāliter p aſſuetudinē ad ↄ̄triū.deuſ g̊ nō tollet hec: ſꝫ relinqt nobiſ vt noſipſi nitamur in ↄ̄trium ⁊ p noſipſos nāliter tollamus illā pnitatē. ¶ Scđa cā ē qꝛ de⁹ id qđ agit iuſtificando impiū ē infundere gr̄aꝫ: ⁊ p illā pctm̄ remittit ⁊ impius ſit iuſtus. iō nece ē q oīa q̄ repugnāt foꝛ̄alit gr̄e g̃tificāti ⁊ ſecuta ſunt ex pctō tollant tūc: qꝛ alſ eēt ponere duas foꝛ̄as ↄ̄trias ſil' in eodē vel p̊uatiōe oppoſitas: qđ ē impoſē: ⁊ nālr ↄ̄tria ſe expellūt.ſi āt aliqđ ſecutuꝫ ē ex pctō ēt inquātū pctm̄ ē: ⁊ illud nō directe repugnat gr̄e gratificāti: illud manet ſepe cū gr̄a ⁊ nō tollitur p iuſtificatiōꝫ impij. De p̊mo pꝫ quātū ad maculā: qꝛ cū ſit p̊uatō gr̄e ipoſē ē illā manere collata gr̄a. tollūtur g̊ oēs macule pctōꝝ p gr̄aꝫ.idē ē de offenſa q̄ tollit p gr̄am adhuc magis directe q̄ȝ macula: qꝛ offenſa formaliter opponit gr̄e.Qꝛ p̄ hoc aliqs dr̄ alteri offenſus q repellit eū a gr̄a ſua vt ait ſctūs Tho.3. pte ſūme. q.86.arti.2.in corpe.iō tollit p gr̄aꝫ. idē ē d̄ reatu pene. ipſa nāq̄ȝ pena ſm ſe nō repugnat gr̄e: qꝛ ſtat hoīeꝫ eē in gr̄a ⁊ ſuſtinere multas p̄enalitates.ſic̄ erat de ſctis: ⁊ quotidie accidit. ſꝫ repugnat gr̄e pena eterna.nō qdem foꝛ̄aliter vel nālit: ſꝫ ex lege dei q illā penā p nullo ſtatuit niſi p inimico.qꝛ q ē in gr̄a nō ē inimicus: nō pōt eſſe reatus vel obligatio pene etñe cū gr̄a: iō gr̄a a deo collata ad iuſtificationē impij ēt ipꝫ reatū pene eterne aufert. De ſcđo pꝫ quātū ad reatū pene tpalis. nā pena abſolute ⁊ ēt pena tpaliſ nō opponit gr̄e gratificāti.iō poſtq̄ȝ deus dimittit hoī pctā ↄferēdo gr̄am: adhuc relinqt eū obligatum ad penā tpalē vt ait ſctūs Tho. 3. pte ſūme.q.86.arti.4.p totū.⁊ p̊ma ſcōe.q.87.arti.6.p totū.ita aūt ē de pnitate ad peccādū ſiue ſit hītus ſiue diſpō: qꝛ nō repugnat gr̄e. ⁊ pōt hō ſtare ī magna charitate manentibus hīs: iō nō tollunt a deo hec cū gr̄aꝫ infundit. ⁊ pꝫ hoc: quia laus ⁊ vituperium in nobis eſt propter actus ⁊ non propter habitus: ⁊ mereri ⁊ demereri in actu eſt ⁊ non in habitu nec diſpoſitione. ſic eniꝫ eſt etiam in moralibus: qꝛ pp̄ter actus ē honor ⁊ p̄miū ⁊ nō pp̄ter habitus primo Ethicoꝝ.ſ. in olympiadib⁹ nō fortiſſimi quiq̄ȝ ſꝫ pugnātes coronant. ⁊ ſic poterit aliqs hr̄e malū hītum ⁊ facere bonū actū ⁊ merebitur: ⁊ eↄ̄trio aliqs hēbit bonū habitū ⁊ faciet maluꝫ actū ⁊ demerebit.pꝫ hoc in hoīe q ſemꝑ fuit malus ⁊ nūc conuertitur

II
Baptiſm⁹ nō aufert pnitateꝫ ad peccandum.

KK
Prōitas ad peccādū tollit a d̄o ſolū ex gr̄a ſpāli.

LL
Rō.1.qꝛ d̄s nō aufert pnitatem ad malū: qꝛ deuſ aufert qđ cātur ab actu pcti put ē deordinatiu⁹ diuine legis.

MM
Prōitas ad peccādū cātur nālr p aſſuetudineꝫ ⁊ ſic tolli poteſt.

NN
Rō.2.cur d̄s nō aufert pnitatē qꝛ aufert ſoluꝫ ea q̄ de directo g̃tificāti gr̄e opponūtur cuiuſmodi ñ eſt pronitas.

OO
Pena ſm ſe non repugnat gr̄e.

PP
Gr̄e pena eterna nō repugnat formaliter vel nāliter ſꝫ ex lege d̄i.

QQ
Gr̄a ſtat cū reatu ad penā temporalem.

RR
Mereri ⁊ d̄mereri la⁹ ⁊ vitupium in actu ē nō in habitu.

SS
G̃ra ḡtificãs ſtat cũ hitib⁹ malis.

hertiť ad deũ. nã p̱ primũ actũ cõuerſionis eſt in chari
tate: ⁊ deo acceptus mereť. Et tñ iſte hꝫ oẽs illos hitus
malos quos prius hũit. nã cũ ſint hitus ⁊ gignanť per
plures actus: nõ poterũt deleri ſilr niſi p̱ multos actus
ↄ̃rios. ſic ẽt aliq̃s male op̱ans eſt iuſtus ⁊ luxuriať: ⁊ tñ
eſt temp̱atus. pꝫ de illo q̱ ſemp̱ fuit bonus ⁊ poſtea pec
cat. nã in primis pctis manet adhuc in bonis hitibuꝫ q̱
nõ pñt p̱ vnicũ actũ deleri. ⁊ ſic nõ eſt neçe ꝙ p̱ infuſio
nem gr̃e a deo tollať p̱nitas ad peccãdũ: qꝛ nõ opponi
tur gr̃e. vñ aliqñ tolliť nõ collata gr̃a. Et aliqñ collata

TT
P̱ronitas alicu ius pcti tolliť ali qñ ñ collata gr̃a

gr̃a non deleť. de p̱mo pꝫ: vt ſiq̃s peccat moꝛtalr circa
auariciã: ⁊ poſtea nõ redeũdo ad deũ peccat circa p̱di
galitatẽ q̃ ſunt vitia oppoſita: tolliť p̱nitas q̃ p̱us erat
circa auariciã: ⁊ induciť p̱nitas ad ↄ̃riuꝫ. ⁊ tamẽ in his
nõ interuenit gr̃a: ſꝫ tranſiť de malo in malũ. ⁊ ſic non
opꝫ ꝙ p̱nitas ad peſcandũ tollať p̱ gr̃am: cũ equaliter
poſſit tolli p̱ aliud vitiũ. de hoc ſctũs Tho. p̱ma ſcḋe. q.
86. arti. 1 in. 3. arg. ℂ Rõ aũt q̃re p̱ claues ſacerdota
lis nõ tollať p̱nitas ↄ̃ſecuta ex pctõ ẽ prima. ſ̃. aſſigna
ta. ſ. qꝛ pronitas iſta cãtur nãlr: claues aũt ſunt ↄ̃ illud
qḋ cãtur directe ex pctõ inquantũ eſt pctm̃. ideo p̱ cla
ues nec tolliť iſta p̱nitas nec minuiť. alia rõ ſcḋa. ſ. qꝛ
iſta p̱nitas non repugnet gr̃e nõ facit ad p̱poſitũ: qꝛ p̱
claues nõ tolliť ſolũ qḋ gr̃e repugnat: ſꝫ ẽt qḋ nõ repu
gnat illi. Nã pena tp̱alis debita p̱ pctõ poſt ↄ̃tritionẽꝫ
nõ repugnat aliquo mõ gr̃e: ⁊ tñ tolliť vel minuiť per
actũ clauiũ ſacerdotaliũ. ſoluꝫ ergo nõ tolliť qꝛ nãliter

VV
P̱ronitas nõ iõ qꝛ ſtat cũ gr̃a nõ tolliť qꝛ pena tẽ poꝛalis iminuiť ſꝫ qꝛ ẽ q̱d nãle.

cãtur: ⁊ nõ directe ex pctõ inquantũ eſt pctm̃. ⁊ p̱p̱ hoc
nõ ſolũ nõ tolliť illa p̱nitas p̱ gr̃am iuſtificantẽ: ſed ẽt
eſt magna difficultas poſt cõfeſſionẽ ⁊ abſolutionẽ vi
te ↄ̃ illã p̱nitatẽ. hoc eſt autẽ qꝛ illa p̱nitas quaſi nãlis
eſt inclinatio cũ cauſeť ex ↄ̃ſuetudine: ⁊ ↄ̃ſuetudo eſt al
tera nã. 7. ethico. ideo ſicut reſiſtere nãli inclinationi ẽ
magna difficultas: ita reſiſtere tali p̱nitati. ſic dr̃ Hie
re. 13. ſi põt ethiops mutare pellẽ ſuã ⁊ pardus varie
tates ſuas: ⁊ vos poteritis benefacere cum didiceritiſ
malũ. q. d. ſicut eſt impoſſibile ethiopi mutare pellẽ ſu
am ⁊ pardo varietatẽ: qꝛ iſta nãlia eiſ ſunt: ita ⁊ vobiſ
eſt difficile bonũ facere cũ malũ ſit in vobis quaſi con
naturale qꝛ illud didiciſtis p̱ aſſuetudinem.

ℂ Capitulũ ſextũ. In quo oñdiť de mõ loquẽdi circa
pctm̃: ⁊ quare nemo abſoluatur a culpa: ⁊ quare non a
pena. ⁊ in quo ſenſu poſſet concedi ꝙ abſoluatur quis
a culpa ⁊ a pena.

A
Scriptura nũq̄ꝫ vtiť mõ loquẽdi ꝙ q̃s abſoluatur a culpa: ſed dicit pctm̃ dimitti au ferri remitti tol li deleri relaxa ri ⁊ donari.

Unc ↄ̃ſiderãdũ ẽ de p̱ncipali. ſ.
q̱uo a culpa nẽo abſoluiť
nec ẽt a pena: ſꝫ aliḋ ẽ a quo hõ p̱p̱e
abſoluiť qñ ẽt pctã dimittunť. Pro
quo ſciendũ ꝙ ſcriptura ſacra nũq̄ꝫ
vtitur iſtõ mõ loquendi. ſ. ꝙ q̃s ab
ſoluatur a culpa. vtitur aũt iſtis ver
bis circa pctm̃. ſ. dimittere: ⁊ auferre: ⁊ remittere: tolle
re ⁊ delere: ⁊ relaxare: ⁊ donare. de p̱mo pꝫ Marci. 1.
cum xp̃s dixit. fili dimittunť tibi pctã tua. ⁊ iudei dixe
runt. q̃s põt pctã dimittere niſi ſolus deus: ⁊ xp̃s iterũ
dixit. quid eſt facilius dicere paralytico: dimittunť tibi
pctã tua: an dicere ſurge ⁊c̃. idem Matth. 9. ⁊ Luce. 5.
ℂ De ſcḋo pꝫ qꝛ dr̃ Exo. 34. ſ. q̱ cuſtodis miſericoꝛdiã
in milia: q̱ aufers iniq̱tatẽ ⁊ ſcelera atq̄ꝫ pctã. ⁊ iterum
ibi. ſi inueni gr̃am in oculis tuis: obſecro te vt gradia
ris nobiſcũ: pp̃ls. n. dure ceruicis eſt: ⁊ auferas iniq̱ta
tes nr̃as atq̄ꝫ pctã noſq̄ꝫ poſſideas ⁊ Num̃. 14. dr̃. dñs
patiẽs ⁊ multe mĩe: auferẽs iniq̱tatem ⁊ ſcelera. ℂ De
tertio pꝫ Matth. 9. ſ. ↄ̃ſide fili remittunť tibi pctã tua.
idẽ Lu. 5. et Joã. 20. dr̃. quoꝝ remiſitis pctã remittũť
eis. ⁊ Matth. 12. dr̃. oẽ pctm̃ blaſphemie remitteť hoĩ
bus: ſp̃us aũt blaſphemie nõ remitteť: ⁊ q̱cũq̄ꝫ dixerit
verbũ ↄ̃ filiũ hoĩs remitteť ei: q̱ aũt ↄ̃ ſp̃umſctũm non
remitteť ei nec in hoc ſeculo nec in futuro. ⁊ ex hoc ve
nit remiſſio pctõꝝ quã dicimus fieri p̱ xp̃m bñdictiſſi
muꝫ Actuũ. 10. ſ. huic oẽs p̱p̱he teſtimoniũ p̱hibẽt: re
miſſionẽ pctõꝝ accip̱e p̱ nomẽ eius. ⁊ ad Hebr̃. 9. ſ. oĩa
pene i ſanguine mũdanť ſꝫ legẽ: ⁊ ſine ſanguine nõ fit
remiſſio pctõꝝ. ⁊ Mar. 1. dr̃. fuit Joãnes i deſto bapti
zans ⁊ p̃dicans baptiſmũ pnĩe in remiſſionẽ pctõꝛum.
ℂ De q̃rto pꝫ Joã. 1. ſ. ecce agnus dei: ecce q̱ tollit pctã
mũdi. ⁊ Eſai. 53. ⁊ ipſe pctm̃ multoꝝ tulit: ⁊ p̱ trãſgreſ
ſoꝛibus rogauit. ſꝫ hic poſſet accipi tulit. ſ. tolerauit pe
nam p̱ pctis nr̃is. ⁊ illud nõ ẽ tollere nobis pctã: ſꝫ ſol
uere p̃ciũ p̱ pctis nr̃is per qḋ pñt pctã tolli. Et auferri
pctã ⁊ tollere idẽ ſunt: ⁊ ſm̃ eãdẽ rõnem impoꝛtať res
iſta ſub vtroq̄ꝫ verbo. ℂ De q̱nto. ſ. delere pꝫ Eſai. 43.
ſ. ego ſum q̱ deleo iniq̱tateſ tuas p̱p̱ me. ⁊ Actu. 3. dr̃.
penitemini igiť ⁊ conuertimini vt deleanť vr̃a pctã. ⁊
ad Coloſ. 2. dr̃. delẽs qḋ aduerſum nos erat cyrogra
phum decreti qḋ erat ↄ̃rium nobis. ⁊ iſtud eſt delere
pctã: qꝛ cyrographũ illud erat obligatio ad moꝛtẽ eter
nam p̱ pctõ. ℂ De ſexto pꝫ qꝛ dr̃. relaxa facinoꝛa plebi
tue iſrael. i. remitte pctã pp̃li. ℂ De ſeptimo. ſ. donare
pꝫ. qꝛ ad Colo. 2. dr̃. donãs nobis oĩa delicta: ⁊ delens
qḋ aduerſum nos erat cirographũ decreti. i. remittenſ
delicta. Iſta p̱p̱riẽ dr̃r de pctis ſine metaphoꝛa aliq̃.
interdũ tñ q̃s dr̃ lauari de pctõ: ⁊ pctã fieri candida. ſi
cut dr̃ p̃s. 50. ſ. aſp̱ges me hyſopo ⁊ mũdaboꝛ: lauabis
me ⁊ ſup̱ niuem dealbaboꝛ. ⁊ Eſai. 1. dr̃. ſi fuerint pctã
tua vt cocinũ q̃ſi nix dealbabunť. ſꝫ iſta ẽ metaphoꝛa
q̃ſi pctã eẽnt q̃dã ſoꝛdes coꝛpoꝝ vel q̃dã coꝛp̱a immun
da. ſoluere aũt nõ reperiť in ſcriptura p̃dicari de pcĩs.
⁊ ſi obijciať ꝙ Matth. 16. dr̃. quodcũq̄ꝫ ſolueris ſup̱
terrã erit ſolutũ ⁊ in celis: ſeu in celo. dĩm ꝙ nõ p̃dica

B
Abſolõ ſe exten dit ad id ſolũ qḋ ligať: pctm̃ ñ liga tur ſꝫ ligat: hõ li gatur.

tur ſoluere de pctõ vt aliqḋ pctm̃ dicať ſolui: ſꝫ p̃dicať
de hoĩe: ita vt hõ dicať ſolui de pctõ vel de vinculo.
maxime qꝛ illud qḋ ſoluiť eſt qḋ ligať vel ligari põt. ⁊
tñ pctm̃ nõ ligať: ſꝫ hõ ligať in pctõ vel p̱ pctm̃. iõ nõ ẽ
pctm̃ qḋ ſoluiť: ſꝫ hõ de pctõ ſoluiť. Abſoluere aũt quã
tum ad pctã nunq̄ꝫ reperiť in ſacra ſcriptura: ita ꝙ nec
pctã abſoluũť: nec aliq̃s ab eis. Iſta ãt dixi vt videať
ꝙ ſiq̃s dicat ꝙ hõ nõ abſoluiť a culpa ꝙ nõ ideo puteť
ꝙ faciat ↄ̃ aliquẽ modũ loquẽdi ſacre ſcripture: cũ ſcri
ptura nũq̄ꝫ hoc mõ loquať de pctis: ſꝫ multis alijs mo
dis loq̃tur. ⁊ nõ ſolũ nõ eẽt ↄ̃ aliquẽ modũ loquẽdi re
pertũ in ſacra ſcriptura ſi dicať ꝙ nemo a culpa abſol
uiť: ſꝫ ẽt dicẽdo ꝙ nemo abſoluiť a pctis: cũ in tota ſa
cra ſcriptura nũq̄ꝫ rep̱iať iſte mod⁹ loquẽdi. ⁊ tñ ↄ̃ce
dendũ ẽ ꝙ hõ abſoluiť a pctiſ: qꝛ p̱põ ẽ vera ⁊ p̱p̱a ſꝫ
rõnẽ terminoꝝ. iſta aũt nõ ẽ p̱p̱a locutio. ſ. abſoluať a
culpa vt. j. diceť. ℂ Cõſiderãdũ vlteri⁹ ꝙ de pctis nõ
eſt ſp̱ vn⁹ mod⁹ loquẽdi quãtũ ad eoꝝ remiſſionẽ: qꝛ
a p̃ncipio in pctõ nihil diſtinguebať. iõ cũ dimittebať
pctm̃ non dicebať dimitti culpa vel offenſa vel reatus
vel aliq̱d aliḋ: ſꝫ dicebať ſic i ↄ̃fuſo: ꝙ dimittebať pctm̃
vel tollebať: vel auferebať. qḋ pꝫ in oĩbus locutiõibuſ
. ſ̃. poſitiſ de exẽplis ſacre ſcripture: in q̱buꝫ dr̃ dimitti
pctm̃ vel iniq̱tas aut facinus: nihil diſtinguẽdo in pcõ

C
P̱ctm̃ apud an tiquos nõ diſtin guebať in tot p̱ tes ſicut nunc.

niſi raro. ⁊ tũc oẽs ille locutiões ſunt v̾e ⁊ p̱p̱e: ꝙ pctm̃
dimittať vel remitať: aut tollať: vel deleať: vel eẽ ceſ
ſet: vel ab eo hõ abſoluať. qꝛ cũ in pcõ multa ſunt: vna
locutio cõpetet p̱p̱ vnũ ⁊ alia p̱p̱ alteꝝ: ⁊ oẽs erũt p̱p̱e.
ſecus ãt ſi vellem⁹ inter ſe diſtinguere ea q̃ in pctõ ſũt
⁊ de quolꝫ dicere oẽs illas locutiones: qꝛ tũc q̃dã eẽnt
falſe p̱p̱e loquẽdo. Poſtea v̾o p̱cedente tp̱e: doctoꝛes
diſtinxerũt aliq̃ in pctõ: nõ ꝙ illa p̱us nõ eẽnt: ſed qꝛ a
p̃oꝛi ſeculo nõ ↄ̃ſiderabanť. ſicut ẽ de ſciẽtijs ⁊ de eaꝝ

D
P̱ctm̃ diſtinctũ ẽ ab antiq̱ſ in pe nam ⁊ culpã qꝛ pctm̃ ẽ malũ qḋ vel eſt pene vel culpe.

cõplemẽtis q̃ quotidie iueniunť: qꝛ tp̃s bon⁹ coop̱atoꝛ
eſt haꝝ p̱mo Ethicoꝝ. ⁊ ſacra ſcriptura nõ vtebať his
diſtinctionib⁹ in pctõ: qꝛ loq̱tur ſm̃ ↄ̃ſuetudinẽ tp̱oꝛuꝫ
⁊ gentiũ in q̱b⁹ ⁊ q̱b⁹ dať vt facili⁹ intelligať. Iſti aũt
diſtinxerũt in pctõ culpã ⁊ penã ⁊ nihil aliud. ⁊ rõ ẽ qꝛ
pctm̃ malũ quoddã ẽ: ⁊ tñ malũ rõnalis creature ſuffi
ciẽter diſtinguiť p̱ penã ⁊ culpã vt p̱bat ſctũs Tho. 2.
ſen. di. 35. arti. 1. in coꝛp̱e. ⁊ dr̃ in pctõ totũ qḋ ẽ volũ
tariũ ſiue iquãtũ ẽ volũtariũ aut ſeq̱ť directe ex volũ
tario. pena aũt dr̃ qḋ ẽ inuolũtariũ: vel inquãtũ inuo
lũtariũ. ⁊ ſic dicit Aug. ⁊ allegať ibidẽ p̱ ſcm̃ Tho. ſ. oẽ

E
Malum qḋ agi mus culpa ẽ qḋ patimur pena.

malũ nr̃m eſt vel qḋ agimus vel qḋ patimur. ſꝫ maluꝫ
qḋ agimus culpa ẽ: malũ qḋ patimur pena ẽ. ℂ Iſto

F
Culpa includit oĩa q̃ ſunt i pctõ p̃ter penam: ⁊ vt ſic culpa ẽ volũ taria: pena inuo luntaria.

mõ culpa gñalr ſumpta dicit oĩa ſeptẽ a nobis. ſ̃. poſi
ta. ſ. actũ pcti ⁊ culpã: offenſaꝫ: maculã: tenebꝛas: reatũ:
⁊ p̱nitas ad pecãdũ: qꝛ oĩa iſta ſunt q̃ nos agimus: vel
directe ſequunť ad id qḋ agimus. pena aũt ſola eſt ex
hec q̃ inuolũtaria ẽ: quã nõ agim⁹ ſꝫ patimur. nec etiã
directe ex noſtris actib⁹ ſeq̱tur: ſꝫ ſolũ p̱p̱ oꝛdinationẽ

G
Abſolutio ſe ex tēdit ad culpā ſi capiaꝛ vt ↄtinet ſeptē q̄ ſūt i pctō p̄ter penā: qꝛ includit reatum.

H
Octo q̄ ſūt i pcō nō ab auctoꝛe inuēta ſunt ſʒ a veterib⁹ ꝛ modernis dicta p̄cipue a Thoma.

J
Abſolō nō tāgit culpaʒ ſi capiaꝛ diſticta ↄ cetera ſeptē qꝛ includit contradictionē.

Nota.

K
Peccatū quoad oīa octo ſecū cōtēra vel tolliꝛ vł deſinit eē per ſe.

L
Abſolō dei n̄ tāgit culpaʒ nec qꝛ deus nō pōt nec qꝛ nō vult.

M
Abſolō dei n̄ tāgit culpā qꝛ nō ē cū ſit p̄uatio circūſtātiaꝝ ſiue deordinatio q̄ an̄ i fuſionē gr̄e iuſtificātis d̄ſinit eē.

N
Culpa tādiu manet quādiu manet actus pcti.

dei volentis oꝛdinare culpam per penam . iſto modo accipiendo culpam concedo ꝙ deus abſoluit a culpa ꝛ ſacerdos ēt abſoluit a culpa: ꝛ nec̄io ↄcedēdū ē: qꝛ ē v̄a ꝛ pꝛopꝛia locutio. nā cū culpa ſic ſumpta cōtineat ſeptē p̄dicta: ↄtinet inter illa reatū a quo ꝑpꝛie qs abſoluiꝛ. immo a nullo alio niſi a reatu qs abſoluiꝛ: ideo a culpa vere ſic hō abſoluiꝛ: qꝛ culpa eſt ipſe reatus. ꝛ dico ꝙ deus abſoluit hoīem a culpa: qꝛ qn̄ infundit gr̄aʒ iuſtificando impiuʒ abſoluit a reatu moꝛtis eterne: q reatus iſto mō culpa dr̄. ideo a culpa abſoluiꝛ. ſacerdos quoqꝫ qlibet auc̄te clauium hoc mō abſoluit a culpa. ſ. a reatu pene tp̄alis. nā per auc̄tatē clauiū q̄dam pars pene debite tolliꝛ que tp̄aliter tolerāda manebat. ¶ Poſt hec vero ꝑcedēte magis tp̄e: doctoꝛes inuenerūt plures diſtinctiones in pctō: ꝛ ponunt octo que nos. s̄. enarrauimus. ꝛ iſta octo nō ſunt a nobis nouiter excogitata vel adinuenta ſicut qdam maligni ꝛ impiti calūniabātur: ſʒ oīa p ipſos veteres ꝛ modernos: ꝛ potiſſime p ſctm̄ Thom̄. in diuerſis locis diſpſe poſita ſunt vt patuit. s̄. allegando de ſingulis eoꝝ. ¶ Hoc mō accipiendo ſtricte culpā diſtinctā ↄ cetera ſeptē: nō ē verū ꝙ hō abſoluitur a culpa. immo nō eſt poſſibile: ſed includit cōtradictionē. ꝛ ſic eſt verū ꝙ deus nō abſoluit a culpa nec aliqs ſacerdos abſoluere pōt. ¶ In hoc aūt nemo turbetur de his q ad pauca aduertunt vel modis loquēdi groſſis deditī ſunt. ꝛ pꝛo hoc ſciat ꝙ ego non pono aliquid manere in pctō vel de pcō qd̄ nō tollaꝛ per deuʒ vel ſacerdotē vel penitentē: aut per ſe eſſe ceſſet. qꝛ alſ quocūqꝫ de oībus octo. s̄. noīatis manēte nō poſſet hō cōſequi vitā eternā. ꝛ tn̄ multos firmiſſime credimus aſſecutos fuiſſe vitā eternā: ꝛ plures quotidie aſſeq. in qua ſpe ꝛ nos viuimus. ꝛ tn̄ nō eſt neceſſe ꝙ ſi nihil de pctō manere debet ꝙ ab oībus que in pctō ſunt homo abſolui debeat: qꝛ q̄dam ſunt quoꝝ ↄditioni repugnat ꝙ hō ab eis abſoluaꝛ: ſʒ tolli pn̄t vel ceſſare p ſe. ꝛ cuʒ dicimus ꝙ deus nō abſoluit a culpa iſto mō: nō eſt putandū ꝙ deus nō poſſit abſoluere: q̄ſi ad hoc deficiat ei ptās cū tn̄ infinita poſſit. potiſſime qꝛ ſi culpa aliqd eſſet a quo hō abſolui poſſit aut deberet: nihil facilius erat q̄ꝫ ꝙ deus ab illa abſolueret: vel illā tolleret. cū. n. qlibet poſſit dimitere oīa q̄ cōtra eū facta ſunt: poterit deus a foꝛtioꝛi culpā ꝛ oīa q̄ cōtra ipſum facta eēnt tollere . Nec ēt eſt putādū ꝙ de⁹ a culpa abſoluere poſſit ꝛ nolit: qꝛ tūc maneret culpa ligans hoīem: ꝛ ſic nō poſſemus hr̄e vnq̄ꝫ vitā eternā. ſed dr̄ ꝙ deus nō abſoluit a culpa. ſ. qꝛ ipſa culpa nō eſt aliqd de quo hō abſolui poſſit vel debeat. ſicut eſt veꝝ ꝙ deus nō poteſt abſoluere lapides de pctō. nō qdem quaſi deus nō hēat ptātem ad abſoluendū qcqd abſolui pōt: ſʒ qꝛ lapis nō pōt abſolui: nec hʒ aliqd de quo abſoluaꝛ. ¶ Cā aūt quaꝛ a culpa nemo pōt abſolui ē duplex. p̄ma ē qꝛ nō pōt qs abſolui niſi ab eo qd̄ eſt. nā ridiculū eſſet dici ꝙ abſolueretur hō ab eo qd̄ nihil oīno eſt: qꝛ tūc nihil magis eēt abſoluere q̄ꝫ non abſoluere. culpa tn̄ non manet eo tp̄e quo abſolutio fit: ergo ab ea nemo pōt abſolui. pʒ hoc qꝛ abſolutio fit p deum ꝛ fit p ſacerdotē: ꝛ tn̄ culpa p̄us deſijt eſſe q̄ꝫ aliqua iſtaꝝ abſolutionū fiat. pʒ qꝛ deus dr̄ abſoluere hoīem a pctō qn̄ cōuertiꝛ p cōtritionē ꝛ de⁹ infundit ei gr̄aʒ iuſtificantem. tūc. n. non manet culpa: ſʒ iam deſijt eſſe: cū culpa nō ſit niſi p̄uatio circūſtātiaꝝ debitaꝝ ineē in actu: ſiue deoꝛdinatio q̄dam vt. s̄. dcm̄ eſt. ꝛ iſta p̄uatio fundaꝛ in actu poſitiuo tanq̄ꝫ in ſubiecto ꝑpꝛio: ſicut cecitas in oculo . ideo impoſſibile eſt ꝙ maneat iſta pꝛiuatio qn̄ nō manet actus pcti. vn̄ culpa ſolū manet actualiter quādiu manet actus. illo aūt ceſſante: culpa iam nihil eſt. ſ. nec ens pꝛiuatiuū: nec poſitiuum. ꝛ tn̄ qn̄ deus abſoluit p contritionē iam nō eſt actus pcti: ſed trāſiuit ꝛ poſtea hō dolet de illo. ꝛ ſic qn̄ deus abſoluit hoīem a pctō iam nō manet culpa: ergo nō pōt hō abſolui de culpa. pʒ aſſumptū. qꝛ culpa ꝑp̄e ſumpta nō eſt niſi illa pꝛiuatio circūſtantiaꝝ vt. s̄. diximus. ꝛ hoc tenet ſctūs Tho. 2. ſen. di. 35. arti. 1. in ſolutione tertij arg. cum ait. malū culpe ↄſiſtit in defectu actus ſm ꝙ deficit a debito fine: vel debitis circūſtantijs. idē pʒ p ſctm̄ Tho. 3. parte ſūme. q. 86. arti. 4. in ſolutione p̄mi arg. cū ait. dōm ꝙ culpa moꝛtalis hʒ auerſionē a deo: ꝛ cōuerſionē ad bonū cōmutabile. ꝛ tamē auerſio ꝛ cōuerſio ſunt ipſa p̄uatio debitaꝝ circunſtantiaꝝ. ſ. inquantū hō auertiꝛ ab eo a quo nō debet auerti. ſ. a deo: ꝛ ↄuertiꝛ ad id ad qd̄ non debet cōuerti. ſ. ad bonū cōmutabile. Qꝛ aūt culpa nō māeat tp̄e quo de⁹ hoīem abſoluit: pʒ qꝛ deus abſoluit hoīem qn̄ infundit gr̄am iuſtificantē p quā tolliꝛ macula vt ait ſcūs Tho. p̄ma ſcd̄e. q. 86. arti. 2. in coꝛpoꝛe. ꝛ ſic anteq̄ꝫ deus maculā tollat nihil facit de remiſſione pctōꝝ vel abſolutione: cum deus ibi nihil faciat niſi p gr̄am. ꝛ tn̄ qn̄ macula tolliꝛ culpa iam nō eſt: ſʒ eē ceſſauit. ergo circa culpam deus nihil agit. pʒ hoc p ſctm̄ Tho. p̄ma ſcd̄e. q. 87. arti. 6. in coꝛpoꝛe cū ait. dōm ꝙ in pctō duo cōſiderari pn̄t. ſ. actus culpe ꝛ macula ſequēs. ꝛ ſic poſt culpā eſt macula: ꝛ nō manent ambo ſimul. ideʒ pʒ clarius in coꝛpoꝛe eiuſdē articuli: cum ait. vn̄ macula pcti ab hoīe tolli nō pōt : niſi volūtas hoīs oꝛdinem diuine iuſtitie acceptet: vt. ſ. vel ipſe penā ſibi ſpontaneus aſſumat in recōpenſatione culpe p̄terite ꝛc̄. ꝛ ſic pʒ ꝙ culpa iā p̄terita eſt qn̄ macula tolliꝛ: ꝛ macula tollitur per gr̄am: ꝛ ante gr̄am nihil deus operaꝛ in hoīe penitente: cuʒ per gr̄am ei pctm̄ remittaꝛ: ꝛ ante gr̄am nihil ſit remiſſuʒ. ergo ad culpā tollendā deus nihil operaꝛ: ſʒ ante operationē eius ipſa eē ceſſat. ergo deus nō abſoluit a culpa. ¶ De ſacerdotib⁹ aūt ꝙ nō abſoluāt a culpa ē magis clarum: quia abſolutio ſacerdotalis eſt poſt abſolutionē dei. ſ. poſtq̄ꝫ hō doluit de pctō ꝛ ↄfeſſus eſt illud. ꝛ tn̄ deus nō abſoluit a culpa vt dcm̄ eſt: qꝛ illa eē deſinit anteq̄ꝫ deus abſoluat hoīem a pctō. ergo a foꝛtioꝛi ſacerdotes ab illa abſoluere nō poterāt. hoc qdem nō ex defectu ptātis clauiū: ſʒ qꝛ culpa iā eſſe deſinit: ꝛ claues nō pn̄t hr̄e actū ſuū ſup nō ens ſimplr̄: ſʒ ſup ens aliquo mō. iſtā quoqꝫ ſniam tenet ſcūs Tho. 4. ſen. di. 14. q. 1. arti. 6. nā cū arguit ꝙ pnia non poſſit eſſe de pctis qꝛ p̄terita ſunt. reſpondet in ſolutione tertij arg . ꝙ ſit pnia de eo qd̄ pn̄s eſt: qꝛ q̄uis pctm̄ ſit p̄teritū quantū ad actū: tn̄ quantū ad effectū: vel reatus vel macule vel offenſe diuine manet. ¶ Si ergo hō nō penitet de p̄terito ſʒ de pn̄ti: ēt ꝛ a foꝛtioꝛi nō abſolueꝛ de p̄terito : ſʒ de eo qd̄ manet. ēt ex ipſa lr̄a ſcti Tho. apparet ꝙ qn̄ facimus vel facere poſſumus pniaʒ de pctō nō manet culpa: qꝛ ipſe enarrat ibi ea q̄ de pctō manent: ꝛ inter illa nō ponit culpā: ſʒ ſolū maculā: offenſam ꝛ reatū. ꝛ dixit ꝙ poſt actū pci iſta manebāt. in quo innuit ꝙ culpa nō manet poſt actū pcti: ſʒ cū actu eē deſinit: qꝛ fundaꝛ in eo ſicut accidēs p̄uatiuū in eo cuius eſt. ¶ Et hoc mō nō ſolū abſoluiꝛ qs a culpa: ſʒ ēt nō remittiꝛ culpa: nec deleꝛ: nec tolliꝛ: nec dimittiꝛ: nec auferꝛ: qꝛ iſtud fieret p deuʒ vel p ſacerdotē: qꝛ nullus alius ibi operaꝛ. ꝛ tn̄ culpa deſinit eſſe anteq̄ꝫ deus aliqd operetur circa peccatoꝛē qui conuertiꝛ ꝛ anteq̄ꝫ ſacerdos operetur vt. s̄. ꝓbatū eſt. ergo nec tollitur nec dimittiꝛ: nec aufertur p deū aut ſacerdotē: ſʒ ipſa eſſe ceſſat ante operationē iſtoꝝ. qūo āt ſctūs Tho. dicat ſepe culpā remitti a deo: diceꝛ. j. ¶ Scd̄a rō quare a culpa nemo abſolui pōt: eſt qꝛ ſoluere vel abſoluere dicit ſm ꝑpꝛiā rōnem tollere vinculū. ſʒ ipſa culpa nō dicit rōnem vinculi: ſʒ potius pꝛiuationē quādā. ergo a culpa nemo abſoluiꝛ. iō ēt ſi culpa maneret poſt actū pcti qn̄ deus infundit homini gr̄am nō abſolueretur hō a culpa: ſʒ remitteretur vel tolleretur. ſicut dicimus de offenſa ꝛ macula que manēt. Prima pars pʒ: qꝛ ſoluere vel abſoluere ꝛ ligare opponuntur Mat. 18. quodcūqꝫ ſolueritis ſup terram erit ſolutū: ꝛ quodcūqꝫ ligaueritis erit ligatū. idem Mat. 16. ꝛ tn̄ ligare eſt ponere vinculū: ergo ſoluere vel abſoluere eſt tollere vinculū. idem pʒ Tobie. 3. ſ. peto dn̄e vt de vinculo impꝛoperij huius abſoluas me . ꝛ ſic dr̄ hō abſolui de pctis inquantū pctā nr̄a ſunt q̄dam vincula: vel in eis ſunt aliq̄ vincula. ſic pʒ Prouer. 5. ſ. iniqtates ſue capiunt impiū: ꝛ funiculo pctōꝝ ſuoꝝ quiſqꝫ cōſtringiꝛ. eadē eſt ſnia Magr̄i. 4. ſen. di. 18. c. 1. ſ. video quo vinculo eū ligat. ſ. tp̄alis pene: ſed nō video a quo eū abſoluat. ſ. vinculo: ꝛ iō q̄ro. ante penitudinem qppe coꝛdis aīa reat⁹ maculā hʒ ꝛ fetoꝛē pcti: atqꝫ eterne vltiōis vīculo ligata exiſtit. idē tenʒ ſcūs Tho. 3. p̄te ſūme. q. 84. arti. 3. i coꝛpe cū ait. ſacr̄m pnie nō ↄſiſtit i

cōſecratione

O
Abſoluit de⁹ cū infundit gr̄aʒ iuſtificantem.

P
Abſolō ſac̄dotalis ē p⁹ abſolōnē dei: ḡ ſi deus nō abſoluit a culpa nec ſacerdos.

Q
Abſolō n̄ ſe extēdit ad culpaʒ qꝛ abſolō ē a vinculo culpa non eſt vinculum.

R
Abſoluere ꝛ ligaꝛ oppoſita ſūt ideo vtraqꝫ reſpectu vinculi.

conſecratione alicuius materie:nec in vſu alicuius ⁊c̄. ſed magis in remotione alicuius materie.ſ.pcti: prout pctā dn̄r eſſe materia pnie.talis autem remotio pctōꝝ ſignatur a ſacerdote cum dicitur. ego te abſoluo. nam pctā ſunt q̄daꝫ vincula ſm illud Prouer.5. iniqtates ſue capiūt impiū: ⁊ funibus pctōꝝ ſuoꝝ qſqꝫ cōſtringit.

S
Culpa dic̄ rōneꝫ priuationis non vinculi.

¶ Scđa pars.ſ.φ culpa nō dicat aliqđ vinculū:pꝫ qꝛ culpa dic̄ p̄uationē circūſtātiaꝝ debitaꝝ ieē vt.ſ̄. dcm̄ eſt.dic̄ ergo rōnem p̄uationis:⁊ nō rōnem vinculi:maxime qꝛ p̄uatio nō ē enſ poſitiuū ſꝫ p̄uatiuū.vinculū āt eſt ens poſitiuū:ſiue ſit ens reale:ſiue ſit ens rōnis.iō a culpa nō poſſꝫ qs abſolui:ēt ſi illa maneret tp̄e quo hō abſoluit̄ a deo de pctō vt dictuꝫ ē.

T
Vinculū ē poſitiuum ſiue reale ſiue rationis.

¶ De pena ēt dōm φ nō pōt qs abſolui a pena pp̄ duas rōnes.ſ̄. poſitas de culpa: q̄ q̄ſi pene cōueniūt.De p̄ma pꝫ.nā dicebam⁹ de culpa φ nemo ab ea abſolui pōt qꝛ illa iam nō ē qn̄ deus aut ſacerdos hoīem abſoluit : ſꝫ p̄teriit.eōrio de pena dicetur.ſ. φ hō nō poſſit abſolui ab illa : qꝛ qn̄ a deo aut a ſacerdote abſoluit̄:pena nōdū eſt nec eterna nec tp̄alis.abſolutio tn̄ non ſit de eo qđ nihil oīno eſt.

V
Abſolutio nō eſt a pena tp̄ali vel eterna qꝛ neutra eſt ⁊ qꝛ neutra ē vinculum.

¶ De ſcđa rōne pꝫ : qꝛ ſicut nō pōt qs abſolui a culpa qꝛ illa nō dic̄ rōnē vinculi:ita nec poterit abſolui a pena: qꝛ pena nō dic̄ rōneꝫ vinculi nec pena eſt vinculū. ſꝫ ad penā eſt vinculū.ſ. obligatio q̄dam ad tolerandū eam. Solus āt reatus in pcō eſt a quo abſoluit̄:qꝛ iſti cōpetūt due cōditiones nec̄ie de abſolutione.ſ. φ maneat eo tp̄e quo deus vel ſacerdos abſoluit: ⁊ φ dicat rōnē vinculi.p̄mum pꝫ qꝛ reatus manet qn̄ hō penitet de pctō vt ait ſctūs Tho.4.ſen di.14.q.1.arti.6.in ſolutiōe tertij arg.nūc ſic manet qn̄ deus hoīeꝫ abſoluit : ⁊ ab ipſo reatu.ſ.mortis eterne deus abſoluit proprie. manet etiā reatus tp̄e quo ſacerdos abſoluit qꝛ manet reat⁹ pene tp̄alis:⁊ a p̄te illius abſoluit ſacerdos vt ait ſctūs Tho.2.ſen.di.42.arti.2. et p̄ma ſcđe.q.87.arti.6.⁊ tertia parte ſūme.q.86.arti.4.et.5.per totū.

X
Abſolutō ē ſoli⁹ reatus.

Y
Abſoluit deus a reatu pene et̄ne ſacerdoſ a reatu pene tēporalis.

Scđꝫ pꝫ qꝛ reatus ꝓprie dic̄ rōnem vinculi:cū nihil aliud ſit reatuſ niſi obligatio ad penā vt ſctūs Thom̄.2.ſen.di.42.arti.2.in corpore ⁊ in.2.arti.

Z
Reatus quid ſit.

¶ In ōriūꝫ:obligatio aūt eſt vinculū: qꝛ obligatō eſt magna vel talis ligatio ⁊ a ligādo dr̄. Itē qꝛ vt ait ſctūs Tho.3.parte ſūme.q.84.arti.3.in corpore. a pctis dr̄ hō abſolui inquātum pctā ſunt q̄dam vincula. ⁊ tn̄ in oībus q̄ ſunt in pctō.ſ. octo.ſ̄. enarratis nihil eſt qđ habeat vel dicat rōnem vinculi niſi reatus.iō ab eo ſolo hō abſoluit̄:ſiue a deo ſiue a ſacerdote.

AA
Reatus quid ſit iuxta magiſtruꝫ.

¶ Iſtū moduꝫ loquēdi ſuat ſemper Magr̄.4.ſē.di.18.nā cū loquat̄ de diuerſis q̄ ſunt in pctō:nūq̄ꝫ de aliquo eoꝝ dicit φ hō ab illo abſoluatur niſi de debito mortis eterne. nam de hoc dicit ligare ⁊ ſoluere. ⁊ tn̄ debitū mortis eterne nihil aliud eſt q̄ꝫ reatus vel vinculū.ſic etiam ipſe dicit vocans eum vinculum eterne mortis.pꝫ cū dr̄.ante penitudinē qppe cordis aīa reatus maculā hꝫ ⁊ fetorem pcti: atqꝫ eterne vltiōiſ vinculo ligata exiſtit. ⁊ iteꝝ.ea.di.c.2.dr̄:vt maculam abſtergat vel debitū eterne mortiſ ſoluere valeat. ⁊ iteꝝ ibidē.ſ.cum pctōꝛ ligatus teneat̄ mentis contagione ⁊ d̄bito eterne pene:alteꝝ curari p̱ deū:alteꝝ ſolui p̱ ſacerdotē.ſ.debitū ſolui:vel abſolui aliquē ab eo. ⁊ iterū ibi.ſ. debitū v̄o pene eterne ſoluere cōceſſit ſacerdotibus. ⁊ hoc ſepe dic̄. de alijs aūt q̄ ſunt in pctō. ſ. macula:offenſa:tenebriſ:nō dic̄ ſoluere vel abſolue̾:ſꝫ purgar̄:emūdare:tollere: ⁊ remittere. ⁊ ſic abſolutō de ſolo reatu dr̄.

¶ Sꝫ obiicieſ φ ſepe dn̄t doctoreſ aliq: vel ſaltē vulgares φ abſoluat deus hoīem a culpa vel ſacerdos.

BB
Abſolutio a culpa qūo pōt ꝯcedi

¶ Dōm φ ſi ꝓprie cōſidere̾ ſignificatio horum terminoꝝ.ſ.abſoluere a culpa:nō dꝫ vllo mō concedi φ a culpa qs abſoluat̄.ſꝫ illi q̱ large accipiūt iſtoſ terminos cōcedūt.iō ſctūs Tho. q̄ſi nunq̄ꝫ dicit φ abſoluatur hō a culpa:vel φ deus abſoluat hoīem a culpa:ſꝫ φ culpa remittat̄ p̱ deū vt pꝫ p̱ htūꝫ Tho.3.parte ſūme.q.86.arti.4.et.5.et.6. per totum ⁊ in alijs locis.

CC
Malum duplex pene ⁊ culpe ſ̄l:⁊ culpe diuiſio:qđ ē equocum ad ſepte excepto actu peccandi.

¶ Dōm tn̄ φ aliq cōcedūt φ hō abſoluit̄ a culpa ſꝫ φ culpa equoce ſumit̄.nā vno mō accipit̄ culpa pro toto qđ eſt in pctō preter penā.eo mō quo malum humanū diſtinguit̄ ſufficiēter p̱ penā ⁊ culpā vt ait ſctūs Tho.2.ſen.di.35.arti.1.in corpore. ⁊ ſic culpa includit ſeptē q̄ ſunt in pctō.ſ.actū:culpā:offenſam:maculā:tenebraſ: reatū: ⁊ ꝓnitatē ad malū. ⁊ tūc ſimplr̄ cōcedendū eſt φ hō abſoluit̄ a culpa p̱ deū ⁊ p̱ ſacerdotē:qꝛ in culpa ſic ſumpta aliqd includit̄ a quo hō ꝓprie abſoluit̄.ſ. reatus. Et hoc mō ēt dicimus φ hō abſoluit̄ a pctō. qꝛ lꝫ nō abſoluat̄ ab oībus q̄ ſunt in pctō:abſoluitur ab aliquo qđ eſt in pctō. ⁊ eſt iſtud imp̱fectio abſolutionis: qꝛ p̱fecta abſolutio eſt qn̄ hō abſoluit̄ ab oībus q̱bus tenebat̄ ligatus: ⁊ tn̄ in pctō lꝫ multa ſint non tenet̄ hō ligatus oībus:ſꝫ ſolū eſt formalr̄ ligatuſ p̱ reatuꝫ:qꝛ ipſe eſt obligatio q̄dā vt ſepe dcm̄ ē.iō abſolui ab illo eſt p̱fecta abſolutio.

DD
Pctm̄ nō eſt vinculū niſi vt includit reatuꝫ ſic nec culpa.

¶ Alio mō pōt dici φ dr̄ hō abſolui a culpa:ita φ culpa accipiat̄ nō ꝓ culpa ꝓprie dicta:ſꝫ ꝓ macula ⁊ ꝓ reatu. ⁊ ſatis ꝓprie dr̄ qꝛ ſaltem ipſi reatui cōueniat φ ab eo hō abſoluat̄.ſic expōit Magr̄ iſtā ꝓpoſitionē vel dictū.ſ. abſolui a culpa.4.ſen.di.18.c.2. cū dicit. ſed querit̄ vtrū a pctō abſoluere valeat ſacerdos.i.a culpa: vt culpe maculā abſtergat vel debitum eterne mortis ſoluere valeat. ⁊ iſto mō ego quoqꝫ concedo abſolui hoīem a culpa. ſꝫ nō eſt culpa ꝓprie dicta ipſa a qua abſoluit̄ hic.

¶ Aliter pōt dici φ abſoluat̄ qs a culpa:accipiēdo culpā pro ſolo reatu a quo ꝓprie hō abſoluit̄. ⁊ qꝛ cōſueuerunt doctores accipere culpā pro reatu ⁊ eōrio: cōcedunt hoīem abſolui a culpa.i. a reatu.pꝫ hoc p̱ Magr̄m.2.ſen.di.42.cū dic̄.reatus aūt multipliciter in ſcriptura accipit̄.ſ.pro culpa:pro pena: ⁊ pro obligatione pene tēporalis vel eterne. ideꝫ ſctūs Tho.e.di.arti.2.in corpore cū ait. reatus nihil aliud ē q̄ꝫ obligatio ad penaꝫ. ⁊ qꝛ hec obligatio quodāmō eſt media inter penā ⁊ culpā: ex eo φ pp̄ culpā aliqs obligatur ad penā:culpa vel pena reatus dr̄. ſic ergo dicet̄ qs abſolui a culpa.i.a reatu cauſato p̱ culpā : qꝛ reatus vocat̄ culpa. ⁊ hoc mō ego quoqꝫ cōcedo hoīem abſolui a culpa p̱ deū vel p̱ ſacerdotē.i.a reatu.

EE
Culpa qn̄qꝫ pro reatu.

Accipiendo aūt culpā ꝓprie vt diſtinguit̄ ꝯ alia q̄ ſunt in pctō:non dēt cōcedi φ hō abſoluat̄ a culpa:qꝛ nō ſolū eſt falſuꝫ: ſed eſt impoſſibile vt.ſ̄.declaratū ē p̱ duas rōnes. ⁊ ſic ſtat ꝯclō iſta in veritate.ſ.a pena deus nō abſoluit: ⁊ ēt non abſoluit a culpa:nec aliqs ſacerdos pōt abſoluere ab aliquo hoꝝ: ſꝫ illud a quo ſacerdos abſoluit ⁊ deus eſt ſolū reatus. de nullo aūt alio qđ in pctō ſit abſolutio.

FF
Pēa pro reatu.

GG
Abſolutio ſolius reatus eſt.

¶ Sꝫ obiicieſ φ nō poſſit intelligi abſolui a culpa .i.a reatu:cū poſſit aliqs abſolui a culpa q̱ nō abſoluat̄ a reatu.ſic pꝫ p̱ ſctū̄ Tho.3.parte ſūme.q.86.articu.4. vbi q̄rit an remiſſa culpa p̱ pniaꝫ mācat reatus pene : ⁊ determinat φ ſic ibi et ſequen.arti. ergo abſolutio a culpa vel remiſſio eiuſ diſtinguit̄ ab abſolutione ⁊ reatu.

¶ Dōm φ a culpa ꝓprie ſumpta nō pōt fieri abſolutio nec ſit remiſſio eius:ſꝫ p̱ ſe ceſſat anteq̄ꝫ deus vel ſacerdos aliqd opere̾ circa penitentē.ſ̄.declaratū eſt. ⁊ cū ſctūs Tho. diſtinguit culpā ⁊ reatū.dōm φ nō accipitur ibi culpa ſtricte ⁊ ꝓprie:ſꝫ ſoluꝫ pro reatu pene eterne. ⁊ qn̄ ille remittit̄ dr̄ remitti culpa:qꝛ ille eſt directuſ effectus culpe vt ait ipſe ſctūſ Tho.2.ſen.di.42.arti.2. ⁊ qn̄ ponit reatuꝫ intelligit de reatu pene tp̄alis. ⁊ tunc verū eſt φ remiſſo reatu pene eterne nō eſt remiſſus reatus pene tp̄alis vt declarat̄ in allegato arti.4.et.5.ſeq̄nti.

HH
Reatus pene et̄ne abſoluit̄ manente reatu pene temporalis.

¶ Aliter pōt dici ⁊ magis cōformit̄ ad intentionē ſcti Tho.ſ.φ nō accipit ibi culpā pro culpa: ſꝫ pro macula q̄ ēt ſequit̄ ex culpa: ⁊ vocat̄ macula culpe vt ait Magr̄.4. ſen.di.18.c.2. ⁊ reatus accipit̄ ꝓ obligatione ad penā tp̄alem. ⁊ iſta nō remittuntur vnica remiſſione : ſed deus remittit vel tollit maculaꝫ per grām: ⁊ adhuc remittit reatum pene tp̄alis. φ autē ſic intelligat ſctūs Thom̄.pꝫ qꝛ idem dubiū quaſi ab eo diſcutitur.3. parte ſūme.q.86. arti.4. diſcutit̄.4.ſen.di.18.q.2.arti.3. ⁊ ponunt̄ quaſi eadem : immo penitus eadem in ſnīa vtrobiqꝫ: ⁊ titulus q̄ōniſ eſt ſm alia verba.ſ.ſi remittatur peccatū quantū ad maculam an quātum ad oēm penam. ⁊ ſic apparet φ idem eſt dici hoc ac ſi dicatur an remiſſa macula remittatur reatus ſicut querebat in.3.parte ſūme.q.86.arti.4. ⁊ ſic pꝫ φ a culpa proprie dicta nō vult ſctūs Tho.aliquē abſolui.nā etiam remitti non poteſt.

II
Macula q̄ ⁊ culpa vocat̄ remittit̄ manēte reatu

¶ Si autem obijciatur φ lꝫ ſctūs Tho.nō dicat hoīem abſolui a culpa: dic̄ tn̄ ſepe remitti culpa vt pꝫ 3 p̄te ſūme q.86.arti.4.et.5.et.6. ⁊ in alijſ locis.Dōꝫ φ culpa ꝓprie ſumpta ēt nō remittit̄

ſed eſſe ceſſat. ſʒ ſctūs Tho. accipit culpā ꝓ macula ibi vt ꝓbatū ē. ſ. ⁊ interdū ꝓ reatu. ⁊ iſta remittunt̄ ꝓpe. ¶ Cū āt aliq̄ ſʒ ſatis groſſe vt. ſ. ꝓbatū ē dicāt hoīeʒ abſolui a culpa ⁊ pena: cū dicere deberēt ꝓprie loquēdo abſolui plenarie. ſʒ improp̄e loquant̄: tñ id qd̄ ſignificare intendūt verū ē: ⁊ nos illud cōcedimus. nā intēdunt ſignificare ꝙ qñ q̄s abſoluit̄ a culpa ⁊ pena tollit̄ ei oīs obligatio ad penā: tā ad eternā q̄ʒ ad tp̄alem: ita vt nihil tolerare dēat penalitatis in iferno nec in purgatorio nec in hoc ſeculo ꝓ illis pctīs de q̄bus abſoluitur: factiſ illiſ q̄ imponunt̄ ꝑ ꝯcedētē talē indulgētiā. ⁊ taliſ abſolutio proprie loquendo vocatur plenaria. ſ. quia nihil manet de quo poſſit iam abſolui confeſſus. ¶ Et hoc nō fit in abſolutione ſacerdotū minoꝝ: q̄ ſʒ abſoluant hoīem nō plenarie abſoluūt: cuʒ maneat hō obligatus ad quandā parteʒ pene tp̄alis ſiue purgatorie. Ad hoc tñ ꝙ iſta ꝓpō ſit vera: debet ſic intelligi ꝙ abſoluit̄ q̄s a culpa ⁊ pēa. i. a reatu pene eterne ⁊ a reatu pene tp̄alis. ⁊ in iſto ſenſu ponit iſtā q̄ōnem Franci. d̄ mairo. 4. ſen. di. 19. ſ. an papa poſſit abſoluer̄ a culpa ⁊ a pena: ⁊ an poſſit dare indulgētias plenariaſ. ⁊ verū eſt ꝙ pōt pluſquā plenarias vt. ſ. ꝓbatū eſt. ¶ Nō ergo hēbat q̄cquā difficutatis ꝯcluſio iſta ēt in appētia viſa declaratione: niſi eā maliuoli liuenti oculo cōſpexiſſent. falſa ergo illis videbat̄: q̄ vere falſam eā eſſe voluiſſent: aut videri ſimulabant̄: vt liberius ⁊ honeſtius qd̄ conceperant poſſent efficere.

Abſolutio a culpa ⁊ pena q̄d ſit iuxta vulgi ſnīaʒ

¶ Capitulūʒ ſeptimū. In quo ponitur totus tenor illius cedule que preſentata fuit ab auctore in iudicio de defenſione huius concluſionis.

Nota ꝙ cū iudices emuli nollēt audire auctoreʒ ipſe obtulit eiſ cedulam.

Judicū ipietas.

Conſiderādū aūt ꝙ cuʒ de hac ⁊ d̄ alijs duab⁹ ꝯclōnibus impiū iudiciū ageret̄: cū hec alijs ḡuior ⁊ durior videret̄. cedulā quādā: expōnes breueſ ⁊ ꝯfirmatiōes ei⁹ ⁊ ꝯfutatiōeſ aduerſarioꝝ ꝯtinētē ipſis porrexi iudicib⁹. quā nec approbare q̄dē voluerūt ne ſibiipſis obuiarēt: nec tñ dānare ſaltē leui verbo auſi ſunt: q̄ nihil in eaʒ obijci eis facile videbat̄ qd̄ eā veriſilr̄ ꝯfutaret. Ut āt nec iſtud poſteros effugiat lr̄is tradendū cēſui. vt hinc colligi poſſit an ſatis p̄dicta ꝯclō ab hereſi ⁊ erroꝛ quā emuli affigere moliebātur defenderetur. ¶ Huius autem de verbo ad verbū forma erat q̄ ſequit̄. ſ. In ꝯcluſione illa q̄ dicebatur a pena aut a culpa deus non abſoluit nec aliq̄s ſacerdos abſoluere pōt declarāt̄ aliq̄. p̄mo. ſ. ꝙ iſta ꝓpō. ſ. aliq̄s hō abſoluit a culpa ⁊ pena. nō dēt cōcedi. Rō eſt q̄ iſte modus loquēdi: nō ſolum nō conuenit theologie q̄ ſubtilius ⁊ ꝑ terminos magis ꝓprios de ſingulis reb⁹ diſputat: ſʒ ēt nō cōuenit mō loquēdi iuris: q̄ in cle. vnica de p̄uile. ⁊ in cle. abuſionibuſ de. pe. ⁊ remi. reprobat̄ iſte mod⁹ loquēdi. cū papa loquit̄ ibi ꝯ q̄ſtores ⁊ ꝯ quoſdā alios dicēſ. vt coꝝ verbis vtamur q̄ dñt ſe abſoluere aīas a culpa ⁊ a pena. q̄ bene dictū nō ē. ¶ Scd̄o dico ꝙ papa hʒ ptātem ad ꝯcedendas indulgētias in q̄cūq̄ facultate vſq̄ ad plenariā remiſſionē pctōꝝ incluſiue. Hēt ēt papa maiorē ptātem in ꝯcedēdo indulgētias q̄ʒ vſq̄ ad plenariā remiſſionē pctōꝝ. ſʒ nō exercet eā nec pōt exercere: nō q̄dem ex defectu ptātis: ſed ex defectu materie. qd̄ pʒ q̄ papa hʒ liberā clauē totius theſauri ecclīe: in quo ſunt infinita merita tā paſſionis chriſti q̄ʒ ſuperogationis bonoꝝ opeꝝ totius ecclīe. remiſſio tñ pctōꝝ plenaria cuiuſcūq̄ nr̄m: ⁊ ēt oīuʒ ſimul nō ē aliq̄d infinitū: ſʒ ad penā finitā ⁊ determinataʒ quā in purgatorio toleraturi eramus. Jō qñ aliq̄s vult ꝓprie loqui de plenitudine ptātis pape in abſolutionib⁹ ⁊ indulgētijs: nō oʒ dicere ꝙ papa abſoluit a culpa ⁊ a pena: q̄ iſtud ē dictum iproprīū ⁊ large poſitū ꝑ terminos alienos. ſʒ dēt dicere ꝙ papa abſoluit plenarie vel cōfert indulgētiaʒ plenariā. ⁊ hoc ſatis pʒ in lr̄is datis in forma ecclīe: in q̄bus nō dr̄ ꝙ abſoluit a culpa ⁊ a pena: ſed ꝙ cōcedit plenariā indulgentiā: vel remiſſionem oīum pctōꝝ. ¶ Tertio accedēdo ad declaratione cōclōnis dico ꝙ in pctō nihil dēt manere ad hoc ꝙ aliq̄s ſit plene purgatus dignus ingredi vitā eternā. ſʒ eoꝝ q̄ ſunt in pctō

¶ Nota lector ꝙ i alio exēplari alia q̄dā v̄ba erāt ſcripta ſub hmōi tenore ad papā Eugeniū.

Beatiſſime pater: pridie exercitādi ingenij cā ſicut ceteris ſcholaſticis viris ſolitū eſt in hac ſacra curia: Sāctitati vr̄e quaſdā conclōnes ſcholaſtice ⁊ diſputatiue tenui: nihil ex meipſo determinare aut reprobare intendens: niſi qd̄ ſacroſctā Romana ecclīa ⁊ ſctitas vr̄a determināt ⁊ reprobant. hoc. n. ſemꝑ mihi ꝓpoſituʒ fuit ⁊ eſt: et ego nunq̄ʒ intendo recedere a v̄itate doctrine ſcē Rom̄. ecclīe ⁊ ſctitatis vr̄e. ⁊ oīa mea dicta ſemꝑ illi ⁊ ſctitati vr̄e ſubmiſi: ⁊ ſemꝑ ſubmiſſa eſſe volo qualitercūq̄ ꝯtingat me loqui. Quedā tñ ꝯclonū meaꝝ viſe ſunt aliquibus nō ſatis cōſonare doctrine cōi doctoꝝ. Prima erat ꝙ pctm̄ ꝓ nullo ſtatu irremiſſibile eſt. In qua ego nō volui ſentire ꝙ pcm̄ in inferno vel

q̄dam ꝑ ſe definiūt eē: alia tollunt̄ ꝑ deū: alia per miniſtros ecclīe: alia ꝑ actū penitentis. Pro quo ſciendū ꝙ in pctō pñt ꝯſiderari ſex vel ſeptem. ſ. actus pctī: culpa: offenſa: macula: reatus: pena: ꝓnitaſ ad malū. ⁊ iſta dātur necio in quolibʒ pctō: ſaltē in pctō cōmiſſionis. De primo pʒ ſic in occidere ⁊ fornicari in q̄bus ē actus poſitiu⁹. ſ. vulnerare hoīem ⁊ tangere feminā carnaliter: q̄ actus abſolute ⁊ in ſe nō ſunt boni nec mali: ſʒ efficiunt̄ boni vel mali ꝑ circūſtantias additas. qd̄ pʒ q̄ alſ nō poſſet aliq̄s in aliquo caſu tāgere feminā carnaliter: vel occidere hoīeʒ ſine pctō. qd̄ falſuʒ ē. ¶ Scd̄ʒ eſt culpa. ⁊ iſta vocat̄ q̄dā priuatio debite rectitudinis in actu. ſ. q̄ ad hoc ꝙ actus eēt bonus moraliter deberet hr̄e quaſdā circūſtantias bonas regulātes eū: q̄buſ ſi careat ē malus. ⁊ ſic illa carentia vel p̄uatio eſt malicia vel p̄uatio in actu. ſicut in caſu p̄bato ad hoc ꝙ tangere feminā carnaliter ſit bonus actus requirit̄ ꝙ tangat q̄s eā quā dēt. ſ. vxorē ſuā: ⁊ q̄ñ dēt vel licʒ: ⁊ vbi dēt vel licʒ: ſʒ in loco nec tp̄e ꝓhibitis: ⁊ ꝑꝑ quē finem dēt. ſ. ad ꝓlem gignendā: vel ad reddendū debitū: vel ad mitigandū fomitē. naʒ ꝑꝑ hoc melius eſt nubere q̄ʒ vri. 1. Corint. 7. ⁊ ſic de alijs circūſtantijs req̄ſitis. de q̄bus Ariſ. 3. ethicoꝝ. ſi āt ibi oēs ꝯueniāt: actus tangēdi feminā erit bon⁹. ſi āt oēs deficiāt vel aliq̄ eaꝝ act⁹ eſt malus. nō ꝑꝑ aliq̄d poſitiuū: ſʒ ꝑꝑ defectū circunſtātie q̄ deberet ineē. ⁊ illū defectū vel carentiā ſiue p̄uationē vocamus culpā. ¶ Tertiū eſt offenſa dei. nā qñ q̄s peccat recedit a deo cōtēnendo eū ⁊ legē ſuā: ⁊ adherēdo cuidā bono creato qd̄ hō p̄ponit deo. ⁊ in hoc deus offendit̄. ſ. ꝙ ꝑꝑ aliquā rē minorē ſe ꝯtēnat̄ ip̄e. ¶ Quartū ē macula. ⁊ iſta ē q̄dā deformitas i aīa nr̄a ſm̄ ꝙ ē imago dei. ⁊ iſta macula vel deformitas ē p̄uatio pulchritudiniſ debite ineē. ſicut. n. i corꝑe hūano qd̄ adornat̄ veſtib⁹ circūdātibus illud: q̄bus ſi hō careat eſt deformis ⁊ male apparēs: ⁊ nō ē illa deformitas niſi carētia veſtiū: vel ornatus neceſſarij. ita ē in aīa nr̄a. nā in ip̄a ē imago dei nāliter: ⁊ pulchritudo ſua extrinſeca ē gr̄a d̄i vel charitaſ: quā cū hʒ aīa pulchra vr̄: ſic hō veſtitus. ſi aūt caruerit illa erit d̄formis: ſicut hō nudus. ⁊ hoc eſt in quolibet: q̄ ꝑ quodlibet pctm̄ tollitur gr̄a dei ⁊ tota charitas. ¶ Quintū eſt reatus. ⁊ ideʒ eſt qd̄ obligatio. naʒ reatus a reo dr̄. ⁊ iſta obligatio eſt in quolibet. ⁊ inſurgit ex lege dei. nā ſicut in legibus politicis cauet̄ ꝙ ſiq̄s occiderit vel vulnerauerit hoīeʒ tali pena plectat̄: ſiq̄s fecerit ꝯ illā legem eſt obligatus ad tolerādū penā illius legis: ⁊ iſta obligatio nō inſurgit niſi ex lege cui dedit vires legiſlator. ita in diuinis ſtatutū ē ꝙ ſiq̄s peccauerit mortaliter puniat̄ in inferno. Statim ergo vt q̄s peccauerit inſurgit ei iſta obligatio vt puniat̄ in eternū. ſilis modus loquēdi eſt Gene. 3. ſ. quacunq̄ hora comederis morte morieris. i. obligaberis ad moriendū. iſte eſt intellectus oīum doctoꝝ: ⁊ nō pōt aliter intelligi: q̄ alr̄ eſſet lr̄a falſa. ¶ Sextū eſt pena corrn̄dens pctō: ſiue ſit in inferno: ſiue in purgatorio: ſiue ſit tp̄a'is in vita. ¶ Septimū ē ꝓnitas ad malū. ⁊ iſta inſurgit nāliter ex pctō. nā teſte. Ariſ. 2. ethic. gn̄ationes ⁊ corruptiones hituuʒ fiunt ex eiſdē. i. ex ſimilibus. ſ. ex hoc ꝙ eſt iuſtū facere: efficit̄ q̄s iuſtus. ⁊ ex eo ꝙ eſt expendere decēter efficit̄ q̄s liberalis: ⁊ ſic de ſingulis. iō oīs actus gn̄aliter ē agḡatiuus alicui⁹ hitus talis qualis ipſe eſt. ⁊ q̄ interdum nō pōt ex quolibet actu gigni hitus cū ſit qualitas radicata: gignit̄ ſaltem diſpō eius ad hitū. iō diſtinguit Ariſ. in p̄ma ſpē q̄litatis hitū ⁊ diſpōnē. cū ergo quodlibet pcm̄ ſit actus malus: ſequit̄ nāliter ex illo ꝓnitas ad malū. ¶ Nūc dicendū eſt ꝙ oīa iſta que poſita ſunt eē in quolibet pctō nō ꝑtinent ad aliquā nouā doctrinaʒ ſicut q̄dam calūniantur: ſed reperiunt̄ in ſacris doctoribus ⁊ etiā in canone ſacre ſcripture. de trib⁹ illoꝝ. ſ. de actu poſitiuo ⁊ culpa ⁊ de pena nō opʒ ꝓbare: q̄ tota ſcriptura: ⁊ oīs modus loquēdi plenus eſt ex his. ¶ De reatu ſatis apparet: q̄ Exo. 33. dr̄ ꝙ deus ꝑcuſſit hebreos pro reatu vituli. doctoreſ ēt vtūt̄ iſto vocabulo: ⁊ faciūt diſtinctionem inter culpā ⁊ reatū vt pʒ ꝑ ſctm̄ Tho. 3. parte ſumme. q. 86. arti. 4. cum q̄rit vtrū remiſſa culpa ꝑ pniam maneat reatus pene. ¶ De offenſa dei pʒ ſatis manifeſte: q̄

poſt hāc vitā dimitteretur aliquibus: ſʒ ſentio ꝙ nullum pctm̄ mortale pōt dimitti hoī niſi in vita ſicut tota tenʒ ecclīa. Sʒ accepi illum terminū irremiſſibile ſtricte. ſ. ꝙ licʒ pcm̄ aīe exutis extra vitā nūq̄ʒ dimittatur: tñ non repugnat ex conditiōe pcti ſm̄ ſe poſſe remitti: ſʒ repugnet ex habitudine aīe q̄ iaʒ eſt obſtināta: ēt repugnet ex ordinatiōe dei q̄ diſpoſuit nō cōcurrere ad cādū actum cōtritionis cū aīab⁹ poſitis extra corpus. Si tñ poſſet eē ꝙ aīe exiſtentes in inferno vere dolerent de pctō ſuo. ſ. inquātū offenderunt deū: ꝑ illud remitteret̄ eis peccatū. ⁊ ſic nō eſt adhuc pctm̄ illud ſm̄ ſe irremiſſibile ſʒ certuʒ eſt ꝙ nunq̄ʒ remittetur. Et tales modi loquendi recipiuntur apud oēs viros ſcholaſticos: qualis ego fui diſputādo iſta. ¶ Alia ꝑticula cōcluſionis hui⁹ erat. ſ. a pēa aut a cl̄pa deus non abſoluit: nec aliq̄s ſacerdos abſoluere pōt. In qua nō intendi nec nunc intendo negare ptāteʒ dei nec ſacerdotū in abſoluēdo: q̄ alſ me oporteret concedere ꝙ oēs hoīes q̄ ſemel peccaſſent nullam poſſent habere remiſſionem pctōꝝ: ⁊ ꝙ perirēt eternaliter. qd̄ tamen ego negabā ⁊ nego ſemꝑ. Sʒ ego ꝯcedo ⁊ conceſſi ſemꝑ ꝙ deus pōt abſoluere ab oībus pctīs. papa etiam pōt abſoluere ab oībus pctīs ⁊ poteſt dare plenariam indulgentiaʒ liberādo hoīeʒ a tota pena purgatorij ſcilicet faciendo ꝙ nō veniat in illā: ēt ſi multa pctā cōmiſerit. ⁊ hoc ē ꝙ papa hʒ claueʒ liberā ſuper totū theſauꝝ ecclīe. Conceſſi. n. ⁊ ꝯcedo ꝙ ſacerdotes minores pñt abſoluere a pctīs: ⁊ poſſint tollere virtute clauium quandaʒ partē pene purgatorij ad quā peccator poſt ꝯtritionē ⁊ cōfeſſionē manebat obligatus. Dixi tñ ꝙ deus nō abſoluebat a pēa aut a culpa: nec aliq̄s ſacerdos: q̄ accepi iſtum terminū abſoluere ſtrictiſſime ⁊ iſtū terminuʒ penā ⁊ culpā ſtrictiſſime:

ſime: diſtinguendo penā ꝛ culpā a reatu.i.obligatione. ꝛ iſto mō dicebaʒ ꝙ de⁹ vl' ſacerdos ſtricte ſumendo abſoluit a reatu pene ꝛ nō a pena. Sʒ q̃tū ad realitatē idē ē vtrūq̃. ⁋ Nec ego ꝯcedo nec credo minoreʒ eē ptātē dei: nec auctoritatē dei ꝛ eccleſie in abſoluēdo q̃ꝫ crediderit vſqꝫ huc aliqs doctor de catholicis cui⁹ doctrina cōiter teneatur. ⁋ Et ēt bñ cōcedo iſtas ꝓpōnes quas ipſi dicunt.ſ. de⁹ abſoluit a culpa deus abſoluit a pena: ēt ſacerdos abſoluit a pena: ꝛ oēs ſilēs ꝓpōnes in ſenſu in quo ipſi accipiūt: nō diſtinguendo penā ꝛ culpaʒ a reatu oībus modis qb⁹ ego diſtinxi. ſi tñ accipiaꝫ ſtrictiſſime ſicut ego accepi: dʒ cōcedi ꝙ abſoluiꝫ qs a reatu ſolo ꝛ non a pena nec a culpa. ſʒ pena tolliꝫ ablato reatu ſiue auferēdo reatū. ꝛ iſte modus loquēdi ꝯuēit viris ſcholaſticis ad quos cōuenit ſtricte loq̄ de terminis. ⁋ Alia erat ꝯclō ð die mortis xpi.ſ. ꝙ nō mortuus ē die vigeſima qnta martij .ſ. die annūciatiōis virginis: ſʒ die tertia aprilis anno trigeſimotertio etatis ſue īchoato. Et ad hoc induct⁹ ſuʒ ex duobus principijs euāgelicis. vnuʒ eſt ꝙ xp̄s mortuus ē die veneris q² mortu⁹ eſt luna qntadecima mēſis primi iudeoꝝ die prima azimorū. ꝛ tñ in anno trigeſimotertio xp̄i nō fuit dies annunciatiōis die veneris ſʒ die mercurij. ꝛ nō fuit luna qntadecima: ſʒ luna quarta vel qnta. ſicut apparet neceſſario ꝑ viā aſtrologicā: ꝛ ꝑ viā cōpotiſtaꝝ. ꝛ tñ ꝯcurrāt iſta duo.ſ. die veneris: ꝛ luna qntadecima in die tertio aprilis. iō dixi illa die xp̄ʒ fuiſſe mortuū anno trigeſimotertio etatis ſue ichoato. ꝛ q² qdaʒ tenēt xp̄m mortuū fuiſſe anno trigeſimoquarto etatis ſue inchoato: dicebam ꝙ illo anno nō potuit mori die annūciatiōis: quia tūc dies annunciatiōis fuit nec ̄io die iouis: xp̄s tñ mortuus ē die veneris: ꝛ tūc nō erat luna qntadecima: ſʒ deci maſeptia. ꝛ ꝑ q̃ſ

feſte: q² deus ſepe per ꝓphetas vocat pctā offenſiones ſuas: ſicut pʒ Pſal'. 94. ſ. q̃draginta annis offenſus fui gñatiōi huic. i. offenſus fui ab iſta iudeoꝝ gñatiōe. doctores dicūt ꝙ in quolibet pctō mortali inq̃ꝫtum eſt ibi auerſio a bono incōmutabili eſt ibi offenſa dei. ꝛ ita ſepe dicit ſanctus Thomas ꝛ oēs alij doctores vbicūqꝫ loquunꝫ de mā penitētie. ⁋ De macula aūt ſatis apparet per Magiſtrū. 4. ſen. diſtin. 18. in pricipio. et. 2. ſenten. diſti. 42. vbi nō ſolū ponit de macula: ſed ēt de culpa: ꝛ de pena ꝛ de reatu: ꝛ fere de oibus que aſſignata ſunt a nobis. ⁋ His viſis dōm eſt ꝙ q̃daʒ iſtoꝝ q̄ ſunt in pctō non abſoluunꝫ nec tollunꝫ: ſed ꝑ ſe eſſe ceſſant. Primū enim. ſ. actus poſitiuus nō dimittiꝫ: nec ab illo qs abſoluiꝫ. q² irriſoriū eſt dici ꝙ qs abſolueret ab actu poſitiuo fornicādi vel ab actu occidēdi: q² ille nō manet ꝛ nihil oīno eſt ꝑe eo quo deuſ per ꝯtritionē dimittit pctā vel dʒ nos abſoluē: vel ſacerdos abſoluit in ſacramento. ⁋ Scōm ēt. ſ. culpa nō dimittitur: nec aliqs abſoluiꝫ ab illa. q² vt ſupra dictuʒ eſt culpa non eſt niſi priuatio debite circūſtantie in actu: ꝛ eſt accidēs priuatiuū actus. ſicut cecitaſ eſt accidēs ꝑuatiuū oculi. ꝛ tñ actus poſitiu⁹ trāſiuit: q² nō durauit niſi ꝑ momentū vel paruo tꝑe: ita culpa nō manet niſi ꝑ momentū. ꝛ ſic impoſſibile eſt ꝙ culpa tollaꝫ vel dimittaꝫ vel abſoluaꝫ ꝑ deū. non qdē quaſi deus nō poſſit tollere vel nolit tollere: ſed q² anteq̃ꝫ cōuertaꝫ homo ad deū per ꝯtritionē ꝛ deus infundat ei grāʒ culpa deſinit eſſe. ⁋ Quedam ſunt in pctō que tollunꝫ: ꝛ alia a qbus abſoluit. naʒ offenſa ꝛ macula tollunꝫ per deū cū infundit grām peccatori offenſa qdē tolliꝫ: q² offenſa eſt ſm quā homo eſt inimicus deo: ꝛ iſta manet ſemper quādiu homo eſt in pctō. ꝛ cū deus infundit grām tolliꝫ offenſa: q² ꝑ grām ſit homo gratus deo: ꝛ recōciliaꝫ ſibi. ꝛ ſic tolliꝫ inimicitia: q² īpoſſibile eſt hoīem eſſe ſimul gratuʒ deo ꝛ inimicū ſibi: q² includit ꝯdictionē. Macula ēt tolliꝫ ꝑ deū qñ infundit grām: eo ꝙ macula vt dictū eſt nihil aliud eſt q̃ꝫ priuatio pulchritudiniſ in aīa: que pulchritudo eſt ꝑ grām. iō īpoſſibile eſt ꝙ adueniēte grā maneat macula: ſicut īpoſſibile eſt ꝙ adueniētibus veſtibus maneat nuditas. Aliqd eſt a quo deus abſoluit. ſ. reatus: q² abſoluere ꝓprie ſm nām termini dicit tollere vinculum. reatus aūt eſt obligatio vel vinculū: iō proprie a reatu mortis eterne abſoluiꝫ hō a deo ꝑ ꝯtritionē. ⁋ De miniſtris aūt eſt dōm ꝙ q̄dā tollūt: ꝛ a quodā abſoluunt. nam poſtq̃ꝫ aliqs abſoluiꝫ a deo a reatu mortis eterne: manet reatus ad quandā penā tꝑalē: ꝛ miniſter eccleſie qcunqꝫ virtute clauiū tollit reatū cuiuſdam partis pene iſtius. que pena q̃nta ſit que tolliꝫ ꝑ claues eccleſie in ſacramēto penitētie nullus nouit niſi deus. ſi aūt ſit papa ille q abſoluit pōt abſoluere a toto reatu pene purgatorie vel tꝑalis: ita ꝙ nihil maneat tolerandū peccatori. ꝛ in iſto caſu ꝓpriiſſime dꝛ papa dare abſolutionē plenariā: vel indulgentiā plenariā. ſ. tollēdo totā penā purgatoriā. ſ. abſoluēdo a reatu totius pene purgatorie. ꝛ nō eſt dicere ꝙ papa abſoluat a culpa ꝛ a pena: q² iſtud eſt improprie ꝛ large dictū: ſʒ ꝙ plenarie abſoluat. De pena aūt dōm ꝙ miniſtri eccleſie nō abſoluūt ab ea: ſʒ dimittūt illā vel tollunt. ſ. tollūt obligationē ad penā. ꝛ in hoc nō eſt dr̄ia niſi velle loq̄ ꝓprie: vel large. nā q̄ocūqꝫ accipiaꝫ: pena nō debet manere. ꝛ tñ dici ꝙ pena tollatur eſt ꝓprie dictū. dici aūt ꝙ a pena qs abſoluatur a deo vel a ſacerdote: eſt iꝓprie vel large dictuʒ. q² abſoluere dicit ꝓp̄e rōnē vinculi: ab eo aūt qđ nō eſt vinculum nō pōt qs ꝓprie abſolui. pena tñ nō eſt vinculū: ſed id ad qđ eſt vinculū. nā obligaꝫ homo ad penā. neceſſe eſt tñ differre obligationē ꝛ id ad qđ ē obligatio. q² obligatio ꝑtinet ad relationem: id aūt ad qđ eſt obligatio ꝑtinet ad alteꝝ genus p̄dicamēti: vt ſi ſit pena vel pecunia vel aliqs actus. ⁋ Ex predictis pʒ ꝙ cōcluſio iſta eſt vera in terminis ſuis: ꝛ ſunt termini ꝓpriiſſime poſiti. ſ. ꝙ deus nō abſoluit a pena nec a culpa: ſed ſolū a reatu ꝓpter cām ſupradictā. tollit tñ offenſam ꝛ maculam: ſicut ſupra dictum eſt. ſacerdos aūt nō abſoluit a pena nec a culpa: ſed ſolum a quadā parte reatus pene: vel a toto reatu ſi ē papa. penā aūt dimittit vel tollit cōſecutiue: q² ablato reatu vel obligatiōe ad penā: īpoſſibile eſt manere penam in re vel in ſpe. ⁋ Nunc aūt reſpondenduʒ eſt ad id qđ cōiter dꝛ. ſ. ꝙ deus abſoluit a culpa ꝛ interdū a pena: ꝛ ꝙ ſacerdotes abſoluunt a pena. ꝛ eſt dōm ꝙ iſtud eſt large dictū. nā cū doctores aliqui dicūt ꝙ deus abſoluit a culpa: accipiūt culpā ꝓ offenſa dei ꝛ pro macula: ꝛ iterdū ꝓ reatu. ꝛ ſatis cōueniēter dictum eſt. ſ. ꝙ iſta tria: macula: offenſa: reatus ſunt effectus culpe. ꝛ ſit denominatio per cām: ita ꝙ effectus accipiat nomen cāe: ſicut frequēter iura faciūt ꝛ moduʒ loquēdi vulgaris. ⁋ Cum aūt dꝛ ꝙ ſacerdos abſoluit a pena: intelligiꝫ. i. a reatu pene: q² abſoluendo a reatu dimittit penā. ꝛ iſte modus loquēdi eſt ſatis ꝯueniens: q² cum reatus nō ſit niſi ad penā accipiꝫ vnū pro altero. q² etiā ſm Ariſto. vbi vnū ꝓpter alterum: vtrobiqꝫ tñ vnū. Eſt etiā alia ratio quare eccleſia accipit penam pro reatu pene. ſ. q² vult loq̄ clariori modo quo pōt. ꝛ tñ clarius eſt dicere penā q̃ꝫ reatū: q² oēs hoīes cognoſcunt qd ſit pena. qd aūt ſit reatus nō cognoſcūt: q² reatus pertinet ad relationē: ꝛ relatio inter oīa predicamēta habet minimā entitateʒ. ⊙ ⁋ Sed aliq obijciūt ꝙ nō liceat mihi facere tales expoſitiōes: ſed ꝙ verba eccleſie que cōmuniter dicunꝫ teneanꝫ proprie. ▫ Sʒ dicēdū ꝙ hoc nō ſtat: q² interdū cogimur exponere ſcripturaʒ in alio ſenſu q̃ꝫ verba ſonant in cortice. ſicut illud Prouer. 15. in omni loco oculi dñi cōtēplanꝫ bonos ꝛ malos. ꝛ illud Pſal'. 33. oculi dñi ſuꝑ iuſtos: ꝛ aures eius in preces eoꝝ: vultus aūt dñi ſuper faciētes mala. ꝛ tñ ꝯſtat ꝙ deus nec habet vultū: nec oculos: nec aures: ſed aliter intelligendū eſt. ſic ēt ſepe in nouo teſtamēto iuxta illud Mat. 3. et Luc. 3. ſ. ipſe baptizat vos in ſpiritu ſancto ꝛ igne. ꝛ tñ baptiſmus xp̄i nō eſt in igne. ꝛ ſic ēt de infinitis alijs. ⁋ Sed rñdent aduerſarij dicentes ꝙ iſtud veꝝ eſt in dictis ſacre ſcripture: que neceſſe eſt interdū exponi aliter q̃ꝫ ſonāt vt vera ſint. dicta tñ doctorum ꝛ dicta cōia eccleſie nō debent exponi aliter q̃ꝫ ſonare videanꝫ: ſed ꝙ maneāt in terminis ſuis. ꝙ tñ de⁹ abſoluat ꝛ ſacerdos a culpa eſt dictū cōmune doctoꝝ ꝛ dictū eccleſie: ideo ꝙ debeat ſic mālitter accipi vt iacet. ⁋ Sed dōm ꝙ non ſtat: q² falſum preſupponiꝫ. nā interduʒ dicta cōia doctoꝝ ꝛ eccleſie neceſſe eſt exponi in alio ſenſu q̃ꝫ ſonāt. ſicut pʒ q² doctores ꝯſitenꝫ iſtā propoſitionē. ſ. deus fuit heri: ꝛ deus eſt hodie: ꝛ deus erit cras. nec aliqs negat. ꝛ tñ iſte propoſitiōes ſm ꝓprietatem terminoꝝ ſunt falſe ꝛ heretice. ſed exponunꝫ. deus fuit heri ꝛ toto tēpore preterito. i. nō incepit vel incipit nūc eſſe de nouo. ꝛ ēt deus erit cras. i. deus non deſinit eſſe hodie: ita ꝙ iam nō ſit cras. ꝛ ita ſimiles propoſitiones exponunꝫ: q² alſ nō eſſent vere. ꝛ exponit eas Hierony. ſic: ꝛ recitat illud Mgr. 1. ſen. di. 8. ita igiꝫ qñcunqꝫ dicta doctoꝝ in cortice lr̄e non ſunt vera vel nō ſunt ꝓp̄e dcā vel poſita: debem⁹ ea exponere eo mō quo v̄a ſint ꝛ ꝓprie dicta: q² ſic illa ipſi itelligi voluerūt: lʒ alijs verbis cōioribus ꝛ vſitatioribus hoc expreſſerint. non qdē quaſi ipſi neſcirēt ꝓpria vocabula q² interdū voluerūt loqui planiori modo quo potuerūt. ⁋ Poſtremo obijciebaꝫ ꝙ lʒ predicta eſſent vera ꝛ bene dicta: tñ nō debebat ꝯclō poni in talib⁹ terminis: q² erat ſcādaloſa. Dicendū ꝙ iſtud ſcādalū aut erat lr̄atoꝝ: aut ignorantiū. ſi lr̄atoꝝ non ſtat: q² ꝯcluſio eſt vera ꝛ in terminis ꝓpriiſſimis. iō nullus vir lr̄atus dʒ ſcādalizari: ſed potius nāliter gaudere de veritate poſita in terminis ꝓprijs. Si aūt ignorātes ſcādalizanꝫ: ego nō p̄ſtiti cām. q² ego nō iui ad predicādū populo rudi in lingua italica vel hiſpanica: ſed iui ad diſputādū cū viris doctiſſimis q de talibus nō ſcandalizarentur. ſi aūt viri rudes velint legere concluſiones meas vel audire dicta in diſputatione: ꝛ ex hoc ꝓpter ignorantiā ſuam ſcandalizarentur: ex hoc ipſi ſunt in culpa: q² ſe miſcēt illi rei que ad eos nō pertinet. ita enim ſcādalizarenꝫ ſi legerēt ea que ponit beatus Paulus ad Ro. 9. de predeſtinatione ꝛ preſcientia: ꝛ que hn̄r in alijs locis ſcripture. ſimiliter ſi audirēt miſteria que loquunꝫ doctores de trinitate ꝛ incarnatiōe ꝛ euchariſtia ꝛ in alijs materijs altiſſimis turbabūtur. ꝛ tñ propter hoc nō debent doctores ceſſare a doctrina ꝛ a ſcriptura: ſed potius ſimplices arcendi ſunt ne iſta audiāt: q² non oportet eos ſapere pluſq̃ꝫ

dam alios defect⁹ q icidebant vt demōſtrari pōt manifeſte via aſtrologica. ſed nō curaui coraʒ ſanctitate veſtra ꝓlongare ſermoneʒ. Hec ſunt Pater Beatiſſime q̄ in ꝑdictis ſenſi: ꝛ ſentio. nec tñ itēdo deuiare in aliquo a doctrina ſctē Romane Eccl'ie: ꝛ ſanctitatis veſtre. q̄ ſi illud tenet: illud ego teneo: ſi hoc tenet iſtđ ego ꝓfiteor. ſʒ in oib⁹ determinatiōi ꝛ correptiōi ſāctitatis vr̄e: ꝛ Sctē Romane Eccl'ie tā in ſnīa q̃ꝫ in v̄bis me ſubmiſi ꝛ ſubmitto. a qua nunq̃ꝫ itēdo deuiare: ſicut nec huc uſqꝫ aliqñ ſponte deuiaui. nec ēt intēdi ꝑiudicare v̄itati aut doctrine vel auctoritati quorumcūqꝫ meli⁹ ſentiētiuʒ. ſʒ oīa ſalua pace fidei ꝛ veritatis dicta ſint.

⊙ 1. argumētum aduerſarioꝝ.

▫ Solutio.

Replica aduerſarij.

Solutio.

2. argumentum aduerſariorum.

Solutio.

Excuſaꝫ auctor a ſcandalo.

Iſti tres iudices fuerũt treſ cu.ro. prelati iter quos neophit⁹ille diuꝫ ignorantiſſimus qũo ſol⁹ ꝯcłones has ex liuore he reticaſ iudicauit.

opꝫ ſape:ſꝫ ſape ad ſobrietatẽ ſꝫ ꝯdõnẽ ſuã.ad Ro.12. hec aũt dicta ſint ſub oĩbus illis ꝓteſtationibus q̄ ꝑ me pñtate ſunt ſupra. Iſte eſt tenor cedule iudicibus pñta te:quam nec approbauerũt nec reprobare auſi ſunt. in ſuis tñ ſcriptis eam ſeruauerũt. ¶ De cetero ergo mihi ſatiſfactũ credo:qm̃ harũ rerũ ordo ⁊ veritas per hec poſteros non latebit. vt hec ꝯcluſio que ad tẽpus tres iudices lꝫ non ꝯcordi animo aduerſarios habuit:de re liquo ab omni etate ⁊ toto ſeculo iudicetur.

¶ Scđa Pars hui⁹ operis.

¶ Incipit ſecũda pars huius Defenſo rij:⁊ eſt Prohemium quãtum ad alias concluſiones quas damnare non auſi fuerunt iudices.

In prefata concluſione quoniam aggrauare cupiẽtibuſ grauior videbat̃:erat ꝙ ea aptior vt eiuſ oc caſione rudem plebi culam emulorꝫ meo rum iniqtaſ ꝯcitaret: ſicut ⁊ re ipſa ꝯpertũ eſt:breuem cedulã ſu pra ſcriptã velut eius quẽdam ꝯmentariũ iudicibus porrexerã: quorũdaꝫ indignatio nem placaturus:aut vt verius dicam meam innocẽtiã oſtenſurus:ipſamq́ꝫ quorũdaꝫ apertã mendacẽꝫ iniqui tatem ad verecundiã deducturus.q nõ erubuerãt alia pro alijs in mei grauiſſimũ odiũ ſepe proferre. De alijs aũt duabus ꝯcluſiõibus minor aut nulla ſolicitudo mi hi erat:ſed mihi potius mãm gaudij ſepiſſime contule runt:cum aduerterẽ aduerſarios in has quotidie ꝙ in precedentẽ maiora moliri.qꝛ tñ mentiebat̃ iniqtas eiſ: oĩbus ſuis deſtituebant̃ conatibus:ita vt illi ſeipſos ꝯ funderent.reuera viã habitaculi ⁊ ciuitatis ignorabãt.

Aduerſarij erãt ignorantiſſimi. nec itellexerũt ꝯ cluſiões auctoris ex defectu cogni tionis ſcie aſtro nomice ⁊ hiſto riaꝝ ac oĩum ar tiũ liberaliũ in q bus neophitus erat ipſa cecitate cecior.nũꝙ.n. ni ſi neſcio queꝫ ſui ordinis doctorẽ didicerat ⁊ am plius nihil.

¶ Cum ergo multoꝝ dierũ ſuper eis laborioſas opas perdidiſſent:qꝺ ſatis ſibiipſis ad ignominiã cedere ar bitrabant̃:ne nihil oĩno feciſſe putarentur eas preſum ptuoſas vel ſupbas vocauerũt:falſas tñ dicere eas ne quaꝙ auſi ſunt.cuꝫ tñ ꝑ multos dies ante plurimi emu loꝝ ipſoꝝ eas erroneas ⁊ hereticaſ aptiſſime teſtarent̃. Super eis aũt ad quorũdã potius informationẽ ꝙ ad mei defenſionẽ que ſuper hoc opportuna nõ erat:cũ illi eas de falſitate notare nõ auderẽt.⁊ vt hui⁹ rei veritas paruulis ⁊ indoctiſ pateat:ꝑcibus imo verius impio cu iuſdaꝫ Reuerẽdiſſimi pr̃is:aliqbus placituras declara tiones ⁊ aduerſarioꝝ ꝯfutatiões ſcripſi dirigẽs eas pre fato Reuerẽdiſſimo patri:vt ex prohemiali prelocutio ne ſequenti aperitur. Explicit.

Iſte cardinalis auctoris amicus tãꝙ optim⁹ car do poſtea cuꝫ eẽt ſediſ apoſtolice i vngaria legatus ibi in bello ꝯ̄ tur cas fortiter pu gnãs obijt mar tyrio coronatus.

A
Beniuolẽtia ꝯ paratio a perſo na auctoris.

¶ Caplm̃.1. In quo ponitur intentio auctoris:⁊ dirigi tur opus cardinali ſancti Angeli.

Tantam Reuerẽdiſſime pater nitatiſ veſtre excellẽ tiam veneratus: nec iuſſa potui nec debui preteriſſe.inerat enim altiſſi ma iubentis auctoritaſ:vnde me ma nebat neceſſitas obſequendi. parui igit̃ preceptiſ veſtriſ Reuerẽdiſſime pater:ſi vtinam tam efficaciter ꝙ deuote.eſt mihi tñ in hac parte qꝺ doleam:qm̃ paupercula mihi efficiẽdi di ſtributa ptãs:votoꝝ magnitudinẽ nõ valuit exequare. ¶ Non tñ nimis dolendũ credidi.nã velut qui ab ipa reꝝ parente nã vlla patit̃ nocumenta:ꝯtra quã poten tia nulla efficax eſt:ex hoc nõ nimis gemendũ cenſet:ſi cut ſi ob eius aduerſos mores aut iniquorũ mordacem nimiſq́ꝫ efficacẽ inuidentiaꝫ vlla queuis eueniſſet cala mitas.nõ ſecus ego.nam qꝺ latiſſimo obſequẽdi deſi derio affectus equa lance nõ rependerim:nulla diſtorti animi ad obediendũ repugnãtia:aut ignauus quidam negligenſq́ꝫ torpor induxit:ſed ipſa cũctoꝝ mẽſuratrix nã:⁊ reꝝ imperitas atq́ꝫ improportionalis exceſſus effe cit:nihil a me poſſe obſequij ꝓdire dignũ tã reuerẽdiſ ſime pr̃nitati ⁊ tam glorioſiſſime excellẽtie. ¶ Iniun xerat enim reuerẽdiſſima veſtra paternitas homuncioni mihi ⁊ inutili ſeruo ſuo ſup duas ꝯcluſiones de anno ⁊ de die mortis xp̄i ꝑ me diſputatas:declarationes aliq̃s ſcriptis tradere.⁊ qm̃ ꝯcluſio de anticipatiõe cene dñi ⁊ de ꝯfectione eius primo facta corã diſcipuliſ ꝯſequẽs eſt ad has duas ꝯcluſiões ꝓꝑ tp̄is idẽtitatẽ ⁊ reꝝ geſtaꝝ attinẽtiã:de tribus ſimul aliqualiter attingẽdũ eſt.⁊ pri mo de illa in qua agitur de anticipatione vel non anti cipatione cene domini.

¶ Caplm̃.2.Qꝫ xp̄ſ tota vita ſua ſuauit legẽ moyſi aſcẽ dẽdo in hieruſaleꝫ ter in anno in tribus feſtiuitatibus.

Erat autem ꝯcluſiõis hu ius tenor. In vltima celebritate paſchali ꝺ cerimo nialibuſ xp̄s nihil mutauit:ſed come dit ea die qua iudei:nec anticipauit. ¶ In prima particula ꝯcluſiõis dr̃. in vltima celebritate paſchali.qꝺ po nit̃ ad drĩã aliaꝝ celebritatũ paſchaliũꝫ quas xp̄s egit. nã de nulla illaꝝ dubiũ eſt an obſeruauerit oẽs cerimo nias feſtiuitatis:ſed ſoluꝫ de iſta celebritate vltima pa ſchali qñ xp̄s mortuus eſt:dubiũ eſt an oẽs cerimoniaſ obſeruauerit. ¶ Pꝫ hoc.nã xp̄s quolibet anno celebra bat feſtiuitatẽ paſchalẽ aſcẽdendo in hieruſalẽ cũ parẽ tibus ſuis vel cũ alijs:⁊ ibi comedebat de agno paſcha li iuxta oẽs cerimoniaſ ei⁹.hoc pꝫ tripl̃r.ᵒ ¶ Primo qꝛ xp̄s obſeruauit legẽ moyſi toto tp̄e vite ſue:ſicut ipſe di xerat:nõ veni ſoluere legẽ:ſed implere Matth.5.et tñ lex moyſi iubebat ꝙ oẽs maſculi de ſtirpe iudeoꝝ aſcẽ derent ter in anno ad tẽplum dñi.ſ.in feſto azimoꝝ:⁊ in feſto hebdomadaꝝ ſiue pentecoſtes:⁊ in feſto taberna culorũ ſiue ſcenophegie Exo.23.et.34.et melius Deu. 16.xp̄s ergo aſcẽdebat quolibet anno ter in hieruſaleꝫ in ꝑdictis feſtiuitatib⁹. ¶ Scđo pꝫ qꝛ Luc̃.7.dr̃.⁊ ibãt parẽtes eius per oẽs annos in hieruſalem in die ſolẽni paſche.⁊ ibi dr̃ qũo xp̄ſ ibat cũ eiſ. ¶ Tertio pꝫ qꝛ eoꝺ. c.dr̃.⁊ cũ factus eſſet Ieſus annoꝝ duodecim: aſcẽdẽti bus illis in hieroſolymã ſꝫm ꝯſuetudinẽ diei feſti:aſcẽ dit cũ eis.ex quo apparet ꝙ nõ ſolũ xp̄s anno.12.eta tis ſue aſcẽdit in hieruſalẽ cũ parẽtibus ſuis:ſed ẽt quo libet anno aſcẽdebat:cũ dicat̃ ꝙ aſcẽdit ſꝫm ꝯſuetudinẽ diei feſti.ꝯſuetudo tñ frequẽtationẽ ⁊ ꝯtinuationẽ im portat. Ponit̃ tñ ibi ſolum de anno.12.eo ꝙ in illo ac cidit ſpãle miraculũ de diſputatione xp̄i pueri cũ legis peritis. ¶ De his oĩbus celebritatibuſ paſchalibuſ que fuerũt ꝑ oẽs annoſ vſq́ꝫ ad annũ mortis xp̄i nulla ratio dubitãdi eſt:an in eis xp̄s obſeruauerit oĩa cerimonia lia paſche.ſꝫ ſolũ de vltima celebritate paſchali qñ mor tuus eſt:qꝛ tũc qdã putãt ꝙ ꝓꝑ mortẽ ſuã que fuit in fe ſto paſche nõ potuerit obſeruare oĩa cerimõialia illi⁹ fe ſti.iꝺ dixit ꝯclo ꝙ ẽt in iſta vltima celebritate paſchali xp̄ſ nihil mutauit de cerimõialib⁹:ſic̃ nec ĩ alijſ mutauit.

A
Chriſt⁹ꝙdiu vi xit oẽs cerimo niaſ hebreoꝝ ſer uauit.

B
ᵒChriſt⁹ꝙdiu vi xit in nullo legeꝫ moſaicã ꝑtergre ſus ẽ: ergo nec i celebratione pa ſchali.

C
Opinio quorũ dam ꝙ xp̄s tp̄e mortis phaſe ce lebratiõe muta uerit.

¶ Caplm̃.3.Qꝫ feſtũ phaſe ⁊ azimoꝝ differũt in q̃ttuor: ⁊ que ſunt cauſe ⁊ cerimonie vtriuſq́ꝫ.

Pro quo ſciẽdũ ꝙ ĩ iſto feſto paſchali erãt duo feſta.ſ.feſtũ phaſe:⁊ feſtũ azimoꝝ.q dam aũt de nr̃is putant nullaꝫ oĩno eſſe drĩã inter hec.ſꝫ errãt tãꝙ igna ri veteris teſti:ĩ quo iſta differre po nunt̃. In quo ꝯſiderãdum eſt ꝙ iſta duo feſta differũt q̃drupl̃r.ſ.in ordine tp̄is:⁊ in diutur nitate:⁊ in cauſa:⁊ in cerimõijs. De ꝑmo patet:qꝛ feſtũ phaſe erat q̃rtadecima die mẽſis ꝑmi:⁊ feſtum azimoꝝ erat die qntadecima mẽſis eiuſdẽ Leui.23.ſ.mẽſe pri mo q̃rtadecima die mẽſiſ ad veſpeꝝ phaſe dñi eſt:⁊ qn tadecima die mẽſis huiuſ ſolẽnitaſ azimoꝝ.idẽ pꝫ Exo. 12. ¶ Scđo differũt in diuturnitate:qꝛ feſtũ phaſe nõ durabat niſi ꝑ diẽ vnũ:imo ñ ꝑ vnũ diẽ ĩtegrũ:ſꝫ ſolũ ꝑ tres vel ꝑ q̃ttuor horas diei q̃rtidecimi cũ nocte ſequẽ ti.iꝺ qñ dr̃ de tp̄e diei phaſe:nõ dr̃ ꝙ erat phaſe ſimpli citer die q̃rtadecima mẽſis:ſꝫ ſubiũgit̃ ꝙ erat die men

A
Error ponentiũ nihil itereſſe iter feſtũ phaſe ⁊ fe ſtum azimorum.

B
Feſtũ phaſe ĩci pit a veſpa q̃rti decimi diei:feſtũ azimoꝝ a princi pio quitidecimi diei.

ſis

C
Feſtũ phaſe durat a veſpa q̃rtedecie diei cũ nocte ſeq̃nti azimoruꝫ a q̃ntadecia vſq; ad vigeſimãprimaꝫ incluſiue.

ſte ad veſpeꝝ Leui.21.et Exo.12.q.d.ꝙ nõ incipiebat iſtud feſtũ in principio diei:ſed circa finẽ eiꝰ ad veſpeꝝ ſ.ad ſolis ocaſuꝫ.Judei tñ volẽtes magis ampliare iſtã feſtiuitatẽ incboãt eã imediate poſt meridiẽ cũ ſol incipit declinare a meridiano:eo ꝙ totã illã partẽ diei vocant veſpeꝝ.in reliq̃ aũt parte diei faciũt q̃cũq; opa ſeruilia:ſicut in qbuſcũq; diebꝰ pfeſtis.nox aũt ſequẽs ptinet ad illaꝫ feſtiuitatẽ:qꝛ in tota illa poſtq̃ iudei comederint agnũ paſchalẽ:debẽt vacare laudibꝰ diuinis referẽdo ſibi bñficia collata.⁊ ſic faciũt vſq; hodie iudei. ſic colligit Exo.12.ſ.nox iſta obſeruabilis dñi eſt.i.dꝫ obſeruari ad laudẽ dei. Feſtũ aũt azimoꝝ durat p ſeptẽ dies integros.ſ.a fine diei q̃rtidecimi vſq; ad finẽ diei viceſimiprimi Exo.12.et Leui.23.et Deut.16. ¶ Tertio differũt iſta feſta in cãiſ:qꝛ diuerſe cãe fuerũt inſtitutionis eaꝝ.feſtũ.n.phaſe fuit inſtitutũ in memoriã liberatiõis primogenitoꝝ iudeoꝝ ab angelo pcutiẽte:⁊ nõ in memoriã exitus de egypto vt aliq falſe putãt.nã cuꝫ educturus eẽt deus iſraelitas de egypto:nec pmitteret pharao:imiſit dñs angelũ pcutiẽtẽ q pcuſſit oĩa primogenita egyptioꝝ in hoibꝰ ⁊ in pecoribꝰ:ita vt nõ eẽt aliqua domus in tota egypto in qua nõ eẽt aliqs mortuꝰ Exo.12.et qꝛ domus hebreoꝝ erãt mixte domibꝰ egyptioꝝ:vt angeluſ pcutiẽſ i domibꝰ egyptioꝝ nõ pcuteret in domibꝰ hebreoꝝ poſitus fuit ſanguis agni paſchalis in ſupliminaribꝰ domoꝝ hebreoꝝ ⁊ ſup vtrũq; poſtem:vt angelus vidẽs ſanguinẽ trãſiret ⁊ nõ pcuteret Exo.12.Et pp hoc iſtđ feſtũ vocat paſcha:⁊ in hebreo peça i.tranſitus.ſ.qꝛ trãſibat ⁊ nõ percutiebat.vel ſm quoſdam pitiſſimos iudeoꝝ dr peça.i.picea:qđ interpretat claudus.qꝛ ſicut claudus ſigit vnũ pedẽ ⁊ alteꝝ nõ:ita angelus pcutiẽs pcutiebat in vna domo:⁊ in altera nõ. de iſta cã feſti phaſe ſatis pꝫ Exo.12.13.et Deute.16.

D
Feſtũ phaſe fuit in memoriã p̃ſeruatiõiſ hebreorũ ab angelo percutiente.

¶ Cã aũt feſti azimoꝝ fuit exitus iſraelitaꝝ de egypto:vt veniret eis ſemp in mẽte ꝙ exierũt de egypto cũ magno tremore ⁊ celeritate.nã moyſes denũciauerat iudeis ꝙ exituri erãt de egypto die q̃ntadecima mẽſis primi:⁊ ob hoc in nocte p̃cedẽti voluerũt coquere panes pro itinere ⁊ fecerunt maſſas:cum aũt mediã nocte angelus pcutiẽs occideret egyptios:putauerũt ipſi ꝙ oẽs occidẽdi erãt:⁊ ꝙ ſi manerẽt iſraelite tota illa nocte in egypto ꝙ nemo ſupuiueret de egyptijſ iõ venit pharao ad moyſen cõpellens eos illico exire:⁊ ſic coacti ſunt iudei recedere nõdũ fermẽtatis maſſis:ſed ligauerunt eaſ in pallijs:⁊ tulerũt nõ fermẽtatas in itinere:⁊ comederũt panes azimos quãdiu durauerũt ille maſſe.⁊ qꝛ iſtud factũ eſt ex celeritate exeũdi:iuſſit dñs ꝙ comederent ſeptẽ diebus panes azimos in memoriã illius pauoroſi exitꝰ Deute.16.ſ.ſeptẽ diebus comedeſ abſq; fermento afflictiõis panẽ:qm̃ in pauore egreſſus es đ egypto:vt meminetis diei egreſſionis tue de egypto oĩbus diebꝰ vite tue. ¶ Quarto differũt iſta feſta i cerimõijs:qm̃ nullo mõ coincidũt cerimonie eoꝝ.p̃ma cerimonia feſti azimoꝝ eſt qꝛ iter ſeptẽ dies qbuſ durat iſta feſtiuitas duo ſoli ſunt venerabiles.ſ.primuſ ⁊ ſeptimꝰ in qbꝰ ceſſat ab omni ope ſeruili Exo.12.et Leui.23.et tñ in feſto phaſe nõ vacat a laboribꝰ. ¶ Scđa cerimõia eſt ꝙ in illis ſeptẽ diebꝰ comedũt iudei azimos panes:⁊ tñ q̃ztũ ad carnes ⁊ quoſcũq; alios cibos nulla determinatio eſt:ſed comedũt iudei qcqd volũt.in feſto aũt phaſe nõ eſt ſic:qꝛ obligantur comedere agnũ anniculũ cũ certiſ cerimonijſ Exo.12.et Num̃.9. ¶ Tertia cerimonia feſti azimoꝝ erat oblatio manipuli ſpicaꝝ.nã cũ venirẽt hordea ad maturitatẽ colligebat manipulus ſpicarũ ⁊ offerebat in altari:⁊ inde fiebat ſacrificiũ torrẽdo grana:⁊ cremãdo corã dño Leui.23.et.3.c.et hº fiebat die ſcđo azimoꝝ:⁊ an̄ iſtũ diẽ nõ licebat cuiq̃ mittere falcẽ in meſſeꝫ nec comedẽ grana Leui.23.ſ.panẽ ⁊ polentã ⁊ pultes nõ comedetis ex ſegete:vſq; ad diem qua offeretis ex ea deo veſtro.in feſto aũt phaſe nulla oblatio ſpicaꝝ erat. ¶ Quarta cerimonia erat diuerſitas ſacrificioꝝ ſolẽnium que fiebant in ſeptem diebus azimorum cum libamẽtis ſuis:que ponunt per ſingula Num̃.28.in feſto aũt phaſe nõ fiebant aliqua ſacrificia niſi ſacrificiũ iuge quod nulla die dimittebatur Leui.6.et Num̃.28. In feſto auteꝫ iſto fiebant cerimonie

E
Feſtũ azioꝝ fuit i memoriã exitꝰ ab egypto q fuit ita celer ꝙ azioſ panes oportuit eos comedere.

F
Feſtũ phaſe ⁊ azimoꝝ differebãt quoad q̃tuor cerimõias:tñ ꝙ in phaſe nõ fiebat

agni paſchalis.ſ.accipiebat agnus anniculus:⁊ de ſanguine eius liniebant ſuperliminaria domoꝝ ⁊ vtrũq; poſtis:⁊ comedebat ad veſperũ cum azimis ⁊ lactucis agreſtibus:nihilq; relinquebat in ſequentẽ diem.ꝙ ſi aliqd reſiduũ foret in ſequentẽ diem nõ licebat cuiquã hominũ comedere de illo:ſed cremabat igne. ¶ Comedebãtur autẽ carnes ⁊ non oſſa.nõ licebat frangere aliquod os quãtumcunq; paruũ:ſed oĩa relinquebãtur integra.erãt autẽ comedentes ſtantes pedibus:⁊ nõ ſedebãt:habebãt calceos in pedibus ⁊ in manibus baculos ⁊ comedebãt feſtinãter:lumboſq; tũc accinctos habebant Exo.12.et Num̃.9.De cauſis autẽ litteralibus aut figuralibus harũ cerimoniarũ per ſingula nunc dicendum non eſt:ne ſermo fiat longior q̃ voluerimus. ¶ Appet ergo magnã eſſe differentiã inter iſtas duas feſtiuitates.interdũ tamẽ euangeliſte ponũt eas tanq̃ vnam feſtiuitatẽ propter cõtinuitatẽ temporis.ſ.qꝛ inter vnũ ⁊ aliud feſtum nullus dies itercidit.[a] Unde interdum vtrũq; feſtum vocat feſtum azimoꝝ:⁊ interdũ vtrunq; vocat paſcha.de quo magis infra dicet.De feſto autẽ azimoꝝ nunc omnino dimittendũ eſt:qꝛ non pertinet ad pñtem cõſiderationẽ:eo ꝙ chriſtus noſter ppter quem iſta introducũtur nõ vidit feſtum azimorum:ſed prima die illius mortuus eſt:celebrauit aũt feſtum phaſe die precedẽti ante mortem ſuã.ideo de iſto feſto nunc conſideratio non eſt.

opus ſeruile:in azioꝝ ſic excepto p̃mo ⁊ ſeptio die i phaſe ñ licebat comedere cũ azimis niſi lactucaſ agreſtes et agnũ anniculũ aſſumi. i azimoꝝ feſto cũ azimiſ q̃ vellent. itẽ i feſto azimoꝝ offerebat mãipulꝰ ſpicaꝝ hordei:i phaſe nõ.i feſto azioꝝ fiebãt ſolẽnia ſacrificia:in phaſe tm̃ iuge ſacrificium.

H
[a] Feſtũ phaſe ⁊ azimoꝝ appellat ab euãgeliſtis tũ paſcha tũ azima pp cõtinuitatem vtriuſq; feſti.

¶ Caplm̃.4.Q ꝙ chriſtus obſeruauit in vltima cena oẽs cerimonias agni paſchalis:⁊ ꝙ inter grecos ⁊ latinos ſolum eſt controuerſia de duabus earum.

NUnc autẽ redeundũ eſt ad id quod ſupra dicebamus de cerimonijs paſchalibus quas chriſtus obſeruauit in hac cena vltima. Et dicendũ eſt ꝙ chriſtus obſeruauit oẽs illas cerimõias agni paſchalis que ſupra enarrate ſunt:⁊ q̃ obſeruabant ab oĩbus iudeis.ſ.comedit agnũ cum azimis ⁊ lactucis agreſtibus ⁊ ceteris cerimonijs:nec omiſit aliquã.⁊ patet hoc qꝛ chriſtus tota vita ſua obſeruauit legẽ moyſi:vt poſt morteꝫ ſuã incboaret lex noua.⁊ tñ quelibet iſtarũ cerimoniaꝝ paſchaliũ erat de neceſſitate cum lex determinaſſet oẽs illas:ideo credẽdũ eſt ꝙ chriſtus oẽs illas ſeruauerit:qꝛ aľs non diceret obſeruator legis:qꝛ ſicut nihil obſeruãdo de lege eſt preuaricatio legis:ita ſiqs omiſerit vnũ de his que tradũtur in lege preuaricator eſt. ¶ Scđo pꝫ:qꝛ ꝙ chriſtus obſeruaret quaſdã cerimonias legales ⁊ alias nõ:erat quodãmodo inordinatũ ⁊ irratiõabile:⁊ ſubire laborem ſuperuacuũ ⁊ inutiliter.nam obſeruare quaſdã labor erat:cum quelibet cerimonia legalis ſit laborioſa ⁊ oneroſa.vnde lex moyſi q̃ztum ad cerimonias vocatur onus.ſic.n.dixit beatuſ Petruſ Actuũ.15.nũc ergo qđ tẽtatis imponere iugum ſup ceruices diſcipuloꝝ:qꝛ nec p̃res noſtri nec nos portare potuimuſ.omittere aũt q̃ſdam cerimonias erat offendere legem:ideo obſeruare q̃ſdã ⁊ nõ oẽs erat labor ſupuacuus ⁊ irrõnabilis.qđ chriſto non cõpetit q in oĩbus fuit ordinatiſſimus:imo ipſe ordo oĩuꝫ opationũ nr̃aꝝ.ſed manifeſtũ eſt ꝙ xp̃s in vltima celebritate paſchali obſeruauit aliq̃s de cerimonijs huiuſ feſti.iõ dicẽdũ eſt ꝙ oẽs obſeruauit. Hoc tenet eccleſia in illo hymno corporiſ xp̃i:qđ fecit beatuſ Thomas.ſ.in ſupreme nocte cene recũbens cuꝫ fratribus obſeruata lege plene cibis in legalibus.ecce q̃liter dicit legẽ fuiſſe obſeruatã plene in cibis legalibꝰ.ergo oẽs cerimonie agni paſchalis a xp̃o in illa cena obſeruate ſunt. ¶ Nũc aũt dđm ꝙ in hoc nõ eſt aliqua difficultas:ꝙ oẽs xp̃iani tã greci q̃ latini cõcordant in hoc ꝙ xp̃s obſeruauit oẽs cerimonias agni paſchalis in vltima cena.de duabus aũt illarũ ſolum dubitãt.ſ.de tẽpore ⁊ de azimis.naꝫ vna cerimonia de neceſſarijs huius feſtiuitatiſ erat ꝙ celebraret die quartodecimo mẽſis primi Exo.12.et Leui.23.et Num̃.9.qdã tñ putant ꝙ xp̃s non obſeruauit iſtam diẽ:ſed celebrauit paſcha die tredecimo mẽſis primi:ſicut greci credunt. ¶ Alia cerimonia eſt q̃ztũ ad azima.nã debebat comedi agnus paſchalis cuꝫ azimis:immo qđ plus eſt illo tẽpore quo

A
Xp̃ſ niſi ſeruaſſet oẽſ cerimõiaſ legales diceret p̃uaricator legis:ſeruauit igit cerimoniaſ phaſe.

B
Xp̃ſ laborẽ ſupuacuũ ſũpſiſſet ſi aliq̃s cerimõias ſeruaſſet i qbꝰ laborẽ aliq̃ſ ptermiſiſſet i qbꝰ eſt offenſio.

C
Error grecoꝝ ꝙ xp̃s celebrauerit feſtũ phaſe tertia

decima mēſis primi q2 error ē circa tempus.

D

Error grecoꝝ ꝙ xp̄s i phaſe ñ comederit azias.

comedebat agn⁹ paſchalis nō dēbat eē aliqd fermētatū in tota terra iſrael Deu. 16. ¶ Quidā aūt putāt xp̄z nō comediſſe agnū paſchalem cū azimis.ſ.illi q credūt xp̄m celebraſſe paſcha die tredecia mēſis qñ nōdū erat panis azim⁹ in terra:ſʒ oēs panes erāt fermētati. ¶ De his ergo duob⁹ nūc agēdū ē ad certificādū an xp̄s obſeruauerit eas vel omiſerit i iſta vltima cena paſchali.

¶ Caplm.5. In quo iducit auctor ſex rōnes ſatiſ euidētes q̄ poſſent fieri ꝓ parte grecoꝝ ſʒ ipſi non faciāt eas.

A

Rōnes oſtēdentes xp̄z celebraſſe feſtū phaſe tertiadecima primi mēſis ex auctoritate ſcripture.

Accedendo ad primā dubitatur an xp̄s māducauerit paſcha vltimū vite ſue die q̄rtadecima mēſis primi qñ oēs iudei celebrabāt paſcha: vel anticipauerit ⁊ celebrauerit die tredecimo eiuſdem mēſis. ¶ Dicendū ꝙ in hoc diuerſitas fuit.qdam enim ſenſerūt ꝙ xp̄s manducauerit die tredecima:⁊ iſta fuit opinio grecoꝝ.quaʒ ēt doctores ſui ſancti tenere vñr.in qua conamur nos allegare ex ſacra ſcriptura ea que iſtā partem ipſoꝝ defendere poſſunt:ſʒ ipſi nō allegauerint:vt vir peritus videat an potuerint eſſe rōnabilia motiua ad iſtā partē. ¶ Et primo probat:q2 Jo.18.dr ꝙ qñ iudei duxerunt xp̄m ad pilatū non introierūt in pretoriū ne cōtaminarent: ſed māducarent paſcha.ergo iudei nō manducauerant paſcha:ſed ipſa die vel ſequēti māducaturi erant.xp̄s tñ māducauerat precedēti die anteq̄ moreret:ergo nō manducauit paſcha die qua iudei māducauerūt:ſed anticipauit. ¶ Scd̄o pʒ hoc:q2 Jo.13.dr.ante diē feſtum paſche ſciens ieſus ⁊c̄.⁊ ſeqtur.⁊ cena facta cum diabolus iam miſiſſet in cor vt traderet eū iudas:ſurgit a cena ⁊ ponit veſtimēta ſua.ergo ante diē paſche comedit xp̄s agnū paſchalē:⁊ tñ iudei comedebāt in die paſche: ergo anticipauit. ¶ Tertio pʒ:q2 Jo.19.dr.iudei ergo qm̄ paraſceue erat vt nō remanerēt in cruce corpa ſabbato:erat enim ille magnus dies ſabbati ⁊c̄.⁊ ſic apparet ꝙ mortuo xp̄o noluerūt iudei ꝙ corpus eius ⁊ duorum latronū manerēt in cruce die ſequēti ꝓpter feſtiuitatem:⁊ ob hoc vt cito morerent petierūt a pilato vt iuberet crura eoꝝ frangi:⁊ morerent illico atq̄ deponerent de cruce:⁊ nō manerēt in cruce ſequēti die ꝓpter feſtiuitatē.⁊ ſic apparet ꝙ nō tranſierat feſtiuitas maxima:ſed erat ſequēti die poſt mortē xp̄i.neceſſe aūt eſt ꝙ iſta feſtiuitas maxima eſſet dies paſche vel prima dies azimoꝝ vel ſeptima.⁊ tñ quocūq̄ dato ſequitur ꝙ xp̄s nō comederit paſcha eo die quo iudei.pʒ hoc q2 tpe huius celebritatis paſchalis nō erāt niſi due feſtiuitates.ſ. phaſe:⁊ feſtuʒ azimoꝝ vt ſupra probatū eſt.⁊ phaſe erat die quartodecimo mēſis primi.feſtum aūt azimoꝝ habebat ſeptē dies:quoꝝ primus ⁊ ſeptimus erant valde celebres Exo.12.et Leui.23.Num̄.28.alij aūt qnq̄ intermedij erant quaſi dies profeſti:q2 licebat in eis fieri oīa opa ſeruilia vt pʒ ibidē.neceſſe eſt aūt ꝙ ille dies ſequens poſt mortē xp̄i eſſet aliqs dies de iſtis tribus:cū dicat Jo.19.ꝙ erat magnus dies ille ſabbati.ſi tñ eſſet illud ſabbatū in aliquo alioꝝ dierū profeſtoꝝ nō vocaretur magnus dies ſabbati:q2 nō hr̄et aliquā ſpālē magnitudinem:ſed ſolū vocaret dies ſabbati.ſi aūt detur ꝙ aliqs iſtoꝝ triū dierū fuerit:neceſſe eſt ꝙ xp̄s nō māducauit paſcha eo die quo iudei. Nam ſi dicat ꝙ iſtud ſabbatū fuerit dies paſche.cum xp̄s mortuus fuerit die precedenti:neceſſe eſt euʒ fuiſſe mortuū die tredecimo mēſis primi:⁊ māducaſſe paſcha die precedēti ante mortem ſuā.ſ.duodecima die menſis.⁊ tñ paſcha celebrandum erat die quartodecimo Leui.23.ergo anticiparet per duos dies. Si aūt dicatur ꝙ illud ſabbatū erat dies primus azimoꝝ cum ille eſſet dies qntuſdecimus mēſis Exo.12.et Leui.23.neceſſe erat xp̄m fuiſſe mortuū die quartadecima mēſis ⁊ manducaſſe die tredecima.⁊ ſic anticiparet per vnū diē cum paſcha celebraret die q̄rtadecima mēſis. ¶ Si aūt dicatur ꝙ illud ſabbatū eēt dies ſeptimus azimoꝝ eſſet dies viceſimus primus mēſis primi Exo.12.et Leui.23.Num̄.28.et ſic mortuus fuiſſet xp̄s die precedenti.ſ.viceſimo mēſis eiuſdem: ⁊ celebraſſet paſcha die decimonono eiuſdē menſis:⁊ tūc mutaret tp̄s: cum paſcha celebranduʒ eſſet die quartodecimo mēſis.qūocunq̄ ergo detur: vr̄ ſeq neceſſario ꝙ chriſtus non māducauerit paſcha ea die qua iudei. ¶ Quarto pʒ Matth.26.vbi xp̄s dixit.tp̄s meū prope eſt:apud te facio paſcha cum diſcipulis meis.in quo innuit anticipatio quedā.ſ.tp̄s meū prope eſt.i.q2 tempus meū.ſ.mortis mee ꝓpe eſt.i.ſequenti die:⁊ ob hoc nō potero māducare paſcha die ſtatuto:volo hodie apud te māducare illud.ſi aūt nō ſignificaret hic aliqua anticipatio:fruſtra viderent poſita iſta verba.ſ.tēpus meū prope eſt.q2 iſta ponunt tanq̄ cauſa huius celebritatis paſchalis.ſed ſolum diceret:apud te facio paſcha cuʒ diſcipulis meis.xp̄s tñ nihil loquebatur ſuꝑflue:ergo ſignificauit in hoc anticipationē celebritatis paſchalis. ¶ Quinto pʒ:q2 durius valde eſt ⁊ magiſ repugnāſ celebritati alicuius feſti ꝙ die ipſo aliq ordine iudiciario occidant:q̄ ꝙ poſtq̄ occiſi fuerint in diebus profeſtis maneāt corpora eoꝝ in patibulis in die feſto.vñ in nouo teſtamēto nō permittit in die dñico aliquē ordine iudiciario verberari vel occidi: immo nec cām agi aut ſentētiā dari vt pʒ extra de ferijs.c.oēs dieſ dñicoſ. ⁊ tñ ſi fuerint aliq ſuſpenſi in diebus ꝓfeſtis:permittūtur corpora eoꝝ manere in patibulis in diebus dñicis. ſed iudei nō ꝑmittebāt ꝙ illo magno ſabbato permanerēt corpora in cruce:⁊ tñ illud nō erat paſcha vt volunt aduerſarij:ſed ſimplex ſabbatū.ergo a fortiori nō permitterēt occidi aliquoſ in die paſche:cum dies primus paſche ſit ceteris celebrior Leui.23.et Num̄.28. ergo non occiſus eſt xp̄s in feſtiuitate paſche.ſi tñ det ꝙ xp̄s non anticipauit cenā agni paſchalis:neceſſe eſt ꝙ occiſus fuerit prima die paſche.ergo anticipauit cenā. Patet hoc q2 ſi chriſtus non occiſus eſt in die feſto paſche. ſcʒ magna feſtiuitate: fuit occiſus ante vel poſt.ſi ante fuit occiſus neceſſe eſt ꝙ anticipauit cenā:q2 iſta feſtiuitas erat die qntodecimo mēſis:⁊ ipſe moreret die p̄cedēti.ſ.q̄rtodecimo:⁊ comederet agnū die precedēti ad mortē ſuā.ſ.die tertiodecimo:⁊ tñ agnus paſchalis comedēduſ erat die q̄rtodecimo:ergo anticipabat.ſi autē mortuus fuerit poſt diē feſtū paſche:cū iſtud feſtū eſſet die qntodecimo mēſiſ vt dictū eſt moreret ſaltē die ſextodecimo.⁊ q2 comedit paſcha die precedēti ad mortē ſuam vt teſtant oēs euāgeliſte.ſ.q2 illico vt ſurrexit de cena iuit in hortū ⁊ captus eſt ibi a miniſtris iudeoꝝ:⁊ ſequenti die occiſus eſt.ergo comederet agnū die qntodecimo:⁊ tunc poſteriorare tp̄s ꝑ vnū diem.⁊ tñ in feſto magno paſche nō ꝑmitteret xp̄s occidi nec aliqs alius vt ſupra dictū eſt:ergo anticipauit cenā vel poſteriorauit.nemo tñ dicit ꝙ poſteriorauit:ergo dd̄m eſt ꝙ anticipauit. ¶ Sexto pʒ q2 Matth.26.et Mar.14.dicit ꝙ dixerūt pontifices.nō in die feſto:ne forte tumultus fieret in populo.dies feſtus vocat hic dies primus azimoꝝ in quo ↄueniebāt oēs viri de terra iſrael in locum ſanctuarij ad comedēdū de agno paſchali die p̄cedēti:q2 de⁹ iuſſerat ꝙ ter i āno ↄuēirent oēs viri iſrl'ite in locū ſctūarij.Et p̄mū feſtū iſtoꝝ erat dieſ p̄ma azimorū Exo.23.et.34.et Deu.16.et q2 ppl's hēbat xp̄m vt ꝓphetā:timuerūt pōtifices ꝙ ſi illa die ↄgregato toto ppl'o conarent occidere eū fieret tumultus magnus in ppl'o:ergo nō occiderūt eū in die feſto.ſi tñ nō occiſus eſt in die feſto opʒ eē anticipationē vel poſteriorationeʒ cene.qd̄ pʒ q2 vel occiſus eſt añ diē feſtū vel poſt.ſi añ: nece eſt ꝙ ſaltē die q̄rtodecimo occideret: ⁊ ſic cenaret die tredecimo:⁊ tñ agnuſ paſchaliſ comedēduſ erat die q̄rtodecimo.ſi aūt poſteriorauit: occiſus eſt ſaltem die decimoſexto: ⁊ comederet agnuʒ die qntodecimo q tñ comedēdus erat die q̄rtodecimo:ergo poſteriorauit.⁊ ſic non pōt dari ꝙ comederit eo die quo iudei.

¶ Caplm.6. In quo d̄claratur qūo opinio grecoꝝ ↄſonat oīb⁹ auctoritatib⁹ ſacre ſcripture ⁊ ꝙ nullū ſeq̄tur incōueniēs illa poſita:⁊ de d̄ria diuiſiōis imūdiciaꝝ legaliū.

Sententia iſta etiā rōnabilis videbat:⁊ induci ex neceſſarijſ fundamētiſ.⁊ hāc ſequunt oēs greci. Huius pōnis caput eſſe vr̄ Joānes chryſoſtom⁹ doctor famoſiſſimus inter grecos dicens: ꝙ xp̄s per vnā diem ante iu-

deos

deos paſcha celebꝛauit reſeruans ſuam occiſionez ferie
ſexte. ſed lꝫ nō teneat hoc Chꝛyſoſtomus: ſatis eſt ꝙ eſt
cōis grecoꝝ opinio. Et hoc mō dēret dici ꝙ dies feſtus
iudeoꝝ. ſ. dies pꝛimus azimoꝝ erat dies ſabbati qđ vo
catur magnū ſabbatū: ⁊ die veneris pꝛecedentis ad ve
ſperū comedēdus erat agnus paſchalis oꝛdinario ſm̄
legeꝫ. xp̄s aūt qꝛ diſpoſuerat moꝛi die ſequēti: die quo
immolabatur agnus legalis: cū ipſe eſſet agnus immo-
landus realiter impoſiturus terminū vmbꝛatili agno:
voluit occidi eadē die veneris anteq̄ȝ occideret̄ agnus
legalis q eadē die ad veſperū imolandus erat. hoc mō
neceſſe erat ꝙ xp̄s anticiparet cenā agni vel nullo mō
celebꝛaret eam cū ipſe illo die occidēdus erat quo im-
molabat̄ agnus. ⁊ tn̄ xp̄s noluit omittere cenā agni pa
ſchalis: qꝛ iſta videbat̄ multū necia ad ſignificandū ꝙ
in ea iponebat̄ terminꝰ oibꝰ veteribꝰ cerimōijs. ſicut dr̄
Luc̄. 23. deſiderio deſideraui hoc paſcha māducare vo
biſcū anteq̄ȝ patiar. Si tn̄ non impoꝛtaret aliqđ myſte-
rium iſta celebꝛatio vltima paſchalis: xp̄s nō diceret ſe
eam deſiderare: qꝛ xp̄s nō deſiderabat ſupflua: ſed ne-
ceſſaria vel nimis vtilia ⁊ oꝛdinatiſſima: ergo non de-
buit omittere iſtā celebꝛitatē paſchalē vltimā. ⁊ qꝛ non
potuit eadē die quo iudei impediēte moꝛte: neceſſe erat
ꝙ pꝛecedēti die celebꝛaret paſcha. ſ. die iouiſ q erat dieſ
tredecimus mēſis. ⁊ ſic anticipabat p vnū diē: qꝛ q̄rto-
decimo paſcha celebꝛandū erat. Hoc mō nō ſeqtur ali-
quod incōueniēs de ſupꝛa inductis: que vn̄r ſeq ſi po-
natur xp̄m māducaſſe paſcha ea die qua iudei. ſic ēt cō
ſonāt huic pōni oēs auctoꝛitates ſupꝛa allegate. ¶ De
pꝛima pꝫ. ſ. nō introierūt in pꝛetoꝛiū ⁊c̄. naꝫ ſic dicendo
xp̄s moꝛtuus eſt die veneris que erat dies q̄rtadecima
mēſis pꝛimi: ⁊ ad veſperū illius imolādus erat paſcha:
⁊ ſi introiuiſſent iudei in pꝛetoꝛiū cōtaminarent̄ ⁊ non
poſſent māducare de agno paſchali q immolabat̄ ea-
dem die ante ſolis ocaſum. ⁊ ſi incurriſſent iſtā immū-
diciā nō poſſent mūdari anteq̄ȝ trāſiret ſolis occaſus. ⁊
tn̄ ante ſolis ocaſuꝫ incipiebat paſcha: ergo nō poſſent
celebꝛare paſcha pp imūdiciā. ¶ Pꝛo quo ſciendūꝫ ꝙ
in imūdicijs ⁊ cōtaminationibus legalibus erat dīa in
duratione: qꝛ q̄dā durabāt lōgo tp̄e ſiue p totā vitā ho
minis. ſic̄ pꝫ de lepꝛa: qꝛ erat qs imūdus q̄ȝdiu patereт̄
illā ⁊ inſup octo diebus Leui. 13. et. 14. vir ēt q patie-
batur fluxū ſeminis erat imundus toto hoc tp̄e quo du
rabat iſta egritudo ⁊ inſup octo diebus Leui. 15. et in-
terdū durabat vſq̄ȝ ad moꝛtē. Mulier quoq̄ȝ fluēs ſan
guine extra tp̄a mēſtruoꝝ erat imūda toto tp̄e quo pa-
tiebat̄: ⁊ interdū durabat hoc lōgo tp̄e. ſicut pꝫ de mu-
liere quā xp̄s ſanauit Luc̄. 8. q̄ paſſa fuerat. 12. annis.
Interdū durabat immūdicia octoginta diebus: ſicut in
muliere q̄ pepꝛat feminā Leui. 12. iterdū aūt quadra-
ginta diebus: ſicut in femina q̄ pepꝛat maſculum eo. c.
aliqn̄ aūt ſeptē diebus: ſicut in muliere q̄ patit̄ mēſtruū
Leui. 15. et in viro q tāgit carnaliter mulierē mēſtrua
tam. eo. c. et in eis q polluunt̄ tāgendo moꝛtuū vel moꝛ
ticinia aīaliū: vel oſſa repta in agro Nuꝫ. 19. alie autē
imūdicie vt cōiter durabāt per vnā diē. ſ. vſq̄ȝ ad ſolis
ocaſum Leui. 11. et. 13. et. 15. et. 17. et. 22. nō tn̄ repit̄
aliqua cōtaminatio in veteri teſtamēto que minus du
raret q̄ȝ vſq̄ȝ ad ſolis ocaſum ſequentez poſtq̄ȝ ꝯhebat̄
vt pꝫ in oībus allegatis: ⁊ ēt diſcurrēdo per totū vetus
teſtamētū. ⁊ hoc veꝝ eſt niſi in ꝯtaminatiōe ſummi ſa-
cerdotis in die ꝓpitiatiōis in capꝛo emiſſario: qꝛ ponē
do manus ſup caput eius polluebat̄: ⁊ illico tollebat̄ il-
la immūdicia loto coꝛpoꝛe in aqs viuētibus Leui. 16.
iſte aūt immūdicie qualeſcūq̄ȝ eſſent arcebāt hoīem a
ſanctuario: ⁊ ne poſſet tāgere res ſacras ſub pena moꝛ-
tis Leui. 15. et qꝛ carnes ſacrificioꝝ ⁊ carnes agni pa-
ſchalis erāt ſacre: nō licebat immūdiſ comedere de eiſ.
⁊ ſic ante paſcha expiabāt ſe iudei de omnibus immun
dicijs. ſic pꝫ Joā. 11. cum dr̄. pꝛoximū aūt erat paſcha
iudeoꝝ: ⁊ aſcēderunt multi hieroſolymā de regione an
te paſcha vt ſanctificarent ſeipſos. i. vt purificarent de
immundicijs. ⁊ ſic iſti iudei noluerunt contaminari vt
poſſent māducare paſcha. i. agnū paſchalem. ⁊ tn̄ ſi die
veneriſ in auroꝛa introiuiſſent iudei in pꝛetoꝛiū Pilati
non potuiſſent comedere paſcha eadē die. ¶ Item cō-
ſonat ſecūda auctoꝛitas Joan. 13. ſ. ante diem feſtum
⁊c̄. ſ. ꝙ xp̄s fecit cenam die iouis ad veſperū. ⁊ paſcha
iudeoꝝ erat ſequenti die veneris ad veſperum qn̄ ipſe
moꝛtuus eſt. ideo ante diē feſtuꝫ paſchale cenauit agnū
paſchalem. ¶ Item cōſonat tertia auctoꝛitas Jo. 19. ſ.
iudei aūt qꝛ paraſceue erat ⁊c̄. Non enim permiſſa fue
runt coꝛpoꝛa in cruce die ſequenti poſt moꝛtez chꝛiſti:
qꝛ moꝛtuus eſt xp̄s die veneris: die quartadecima mē-
ſis: quo die ad veſperū immolandus erat agnus: ⁊ illo
die licebat occidi quoſcūq̄ȝ oꝛdine iudiciario ⁊ fieri q̄-
cunq̄ȝ opera ſeruilia. Dies aūt ſequens poſt moꝛtē chꝛi
ſti vocabat̄ magnus dies ſabbati: eo ꝙ dies ſabbati ſꝫ
ſe eſt magne obſeruationis: ⁊ ſuperaddebat̄ ei alia fe-
ſtiuitas que coincidebat cum eo. ſ. qꝛ erat tunc dies pꝛi-
ma azimoꝛuꝫ: que erat dies celeberrima Leui. 23. et ſic
efficiebatur magnus dies ille ſabbati. ideo ablata ſunt
coꝛpoꝛa de cruce ne manerent ſequenti die: tam ꝓpter
ſabbatū q̄ȝ pꝛopter ſolēnitatem azimoꝝ. ¶ Item con-
ſonat quarta auctoꝛitas. ſ. tempus meum pꝛope eſt ⁊c̄.
ſ. qꝛ ſequenti die moꝛiturus erat in qua iudei celebꝛa-
bant paſcha: ideo anticipauit per vnū diem: qꝛ nonꝰ po
terat eadem die celebꝛare qua iudei. ¶ Iteꝫ nō obſtat
quinta ratio de feſtiuitate: qꝛ lꝫ in feſto paſchali. ſ. pꝛi-
ma die azimoꝝ eſſet contra feſtiuitatez feſti occidi chꝛi-
ſtum ⁊ latrones: tn̄ die veneris pꝛecedenti qn̄ immola
batur agnus paſchalis nō erat aliquod inhoneſtū con-
tra feſtiuitatem occidi xp̄m: qꝛ paſcha quod erat eodeꝫ
die nō incipiebat in auroꝛa vel nocte pꝛecedenti: ſed ea
dem die ad veſperū. ſ. ad hoꝛā nonā: vel circa occaſum
ſolis Deute. 16. et in reliqua parte diei licebat fieri q̄c-
quid in diebus pꝛofeſtis fit. Conſonat etiā auctoꝛitas.
ſ. non in die feſto: qꝛ ponēdo anticipationē cene chꝛiſti
non fuit ipſe occiſus die feſto. ſ. pꝛima die azimoꝛū: ſed
die pꝛecedenti: ⁊ tunc nonduꝫ conuenerat populus qui
cōueniebat eadem die ad veſperū qn̄ erat tempus im-
molandi phaſe. ⁊ ſic non fuit tumultus in populo pꝛo-
pter moꝛtem xp̄i ſicut deſiderabant pontifices.

¶ Capl'm. 7. In quo ponūtur rationes q̄nq̄ȝ neceſſe pꝛo
bantes ꝙ xp̄s non anticipauit celebꝛationē phaſe: ſed
celebꝛauit tunc qn̄ iudei celebꝛauerunt.

Tangit iſtam queſtionez Nicolaus
de lyra Jo. 13. ſuper illud ante dieꝫ
feſtum paſche. ſed bꝛeuiſſime trāſit:
ex quadā parte queſtionē inſolutaꝫ
relinquens. tangit etiā eam ſanctus
Thomas ⁊ melius libꝛo de erroꝛi-
bus grecoꝝ ⁊ in ſumma cōtra gentiles libꝛo. 4. c. 69. ter
tia parte ſumme. q. 46. articulo. 9. in rn̄ſione ad pꝛimū
argumentū. Et ambo tenent ꝙ xp̄s non anticipauit ce-
nam: ſed comederit ea die qua iudei. hoc etiam tenent
antiq̄ſſimi doctoꝛes latinoꝝ. Nam Hieronymus dixit
xp̄m luna quartadecima feciſſe cenā: ⁊ luna q̄ntadeci-
ma eum fuiſſe moꝛtuū. ¶ Dicendū igitur eſt ꝙ poſitio
grecoꝝ cuius fundamenta ſupꝛa poſuimus: lꝫ in coꝛtice
multū rōnabilis videatur: tn̄ falſa eſt. xp̄s enim come-
dit agnū ea die qua iudei. ſ. die iouis ad veſperū: qꝛ tūc
erat luna quartadecima in qua ſm̄ legem immolabat̄
agnus: ⁊ occiſus fuit pꝛima die azimoꝛū. vel ſm̄ alium
modū loquendi in ſecūda die azimoꝝ: ⁊ iſta dies moꝛ-
tis xp̄i erat magne feſtiuitatis: ⁊ ſic xp̄s nihil anticipa-
uit. hoc patet multipliciter. Pꝛimo qꝛ dr̄ Matth. 26.
pꝛima die azimoꝛū acceſſerunt ad chꝛiſtū diſcipuli eius
dicentes: vbi vis paremus tibi comedere paſcha: ergo
non māducauerat paſcha ante diem azimoꝝ: qꝛ in ipſa
pꝛima die azimoꝝ adhuc diſcipuli ſui non parauerāt ei
paſcha. ⁊ hoc cōcluditur quomodocūq̄ȝ accipiamuſ diē
pꝛimuꝫ azimoꝝ. ¶ Pꝛo quo ſciendū ꝙ aliter accipitur
dies azimoꝛū in veteri teſtamēto: ⁊ aliter interduꝫ ab
euangeliſtis. nam in veteri teſtamēto diſtinguūtur iſta
duo feſta. ſ. phaſe ⁊ azimoꝝ: qꝛ phaſe erat die quarto-
decimo: ⁊ feſtum azimoꝛū erat die quintodecimo Le-
ui. 23. euangeliſte auteꝫ interdum accipiunt feſtum azi-
moꝛū pꝛo feſto phaſe: ⁊ pꝛo azimis ſimul. ⁊ interdū ac-
cipiunt phaſe ſiue paſcha pꝛo feſto azimoꝛum. ſic patet
Mar. 14. ſ. erat autem paſcha ⁊ azima poſt biduum. ⁊

A
Cerimōie de im
mūdicijſ ſic ſe ha
bēt i lege veteri.
q̄dā imūdicie dù
rabāt ſemp vt i
lepꝛoſis ⁊ viriſ ſi
ue feminis patiē
tibꝰ fluxū: ⁊ ſi mū
dabant̄ erāt ad-
huc imundi poſt
ſanationē p octo
dieſ. q̄dam dura
bāt p octoginta
dieſ vt i pturiēte
feminā: i pturiē-
te maſculū p qua
dragita: i tāgēte
moꝛtuū vel moꝛ
ticinū p ſeptē: re
lique per vnū.

B
Immūdicia ſum
mi ſacerdotis ꝯ
cta p ꝯtactū cap̄
emiſſarij tolleba
tur ſtatiꝫ abluto
coꝛpoꝛe i aqs vi
uentibus.

C
Immūdicie ꝓhi
bebāt ab igreſſu
tēpli ⁊ ꝯtactu re
rum ſacrarū ſub
pena moꝛtis.

A
Xp̄s luna q̄rta-
decima fecit vlti
mā cenaꝫ ⁊ luna
q̄ntadecima paſ
ſus eſt.

B
Rō pꝛma ꝙ xp̄s
nō āticipauit pa
ſcha p illđ Mat
thei dicētiſ. pꝛma
die azioꝝ acceſſe
rūt diſcipuli ad
Jeſum.

C
Feſtū phaſe ⁊ a-
zimoꝝ i veteri te
ſtamēto ponunt̄

ſeorſum.in nouo
āt dies azioꝝ po
nit̃ ꝑ die phaſe
⁊ paſcha pro azi
mis.

D
Error diui Tho.
dicētis diē pha-
ſe appellari azio
rum ab euāgeli-
ſtis: ꝙ phaſe ce-
lebrabat̃ veſpe
⁊ nox p̄cedēs qn
tadecimā diē cō
putabat̃ in qnta
decima die.

E
Feſtū phaſe nō
dr̃ dies azioꝝ ob
noctē p̄cedētem
diē azioꝝ.nā euā
geliſte ponūt di-
ſcipulos petijſſe
a xp̄o de paſcha
p̄mo die azimoꝝ
in mane.

F
Dies p̄m⁹ azioꝝ
nō capit̃ ab euā
geliſtis vt capit̃
a iudeis: q2 xp̄s
poſteriorasset pa
ſcha.

G
Rō ſcda ꝓ illud
marci q̄rtodecio
dicētis p̄ma die
azioꝝ qn̄ paſcha
immolabant ⁊c̄.

H
Rō tertia ꝓ illō
Luc̄.22. dicētis
vēit āt dies azio
rū in q̄ necē erat
occidi paſcha.

I
Rō q̄rta ſup illō
Matth.5.nō ve
ni ſoluere legē ſ3
adiplē: qd nō fe
ciſſet ſi anticipaſ
ſet feſtū phaſe.

ſic eadem feſtiuitas vocatur paſcha ⁊ azima: q2 al's nō
diceretur ꝙ poſt biduum erat paſcha ⁊ azima:ſed ſi pa
ſcha eſſet poſt biduū eſſet feſtum azimoꝝ poſt triduu3.
Et ſicut etia3 dr̃ Luc̄.22.ſ.appropinquabat dies feſtus
azimoꝝ:qd dr̃ paſcha.ergo pro eodē accipit̃.ſi accipia-
mus iſto mō diē azimoꝝ:vocabit̃ primus dies azimoꝝ
dies paſche.ſ.quartuſdecimus dies mēſis:q2 in illo co-
medebant̃ azima cum agno paſchali Exo.12.et Num̄.
9.et ſic nō anticiparet xp̄s cenā:ſed in ipſo die quarto-
decimo cenaret qn̄ iudei cenabant.vel dr̃ die prima azi
moꝝ ſm̄ ſanctū Thomam ⁊ ſm̄ alios doctores latinoꝝ.
tertia parte ſumme.q.46.articulo.9.ipſe dies quartuſ-
decimus inq̄ntum phaſe celebrabat̃ ad veſperū:⁊ veſpe
re ſiue nox diei precedentis pertinet ad ſequente3: ideo
cum die qntodecimo q erat primus dies azimoꝝ cōpu-
tatur nox diei quartidecimi in quo imolabat̃ phaſe: ⁊
ſic dicebat̃ prima die azimoꝝ immolari. ❡Sed vr̃ di-
cendu3 ꝙ hoc non poſſit ſtare: q2 ſi ageret̃ hic de nocte
illa in qua comederetur agnus paſchali3 poſt ſolis occa
ſum:adhuc poſſet dici ꝙ comedebat̃ die primo azimo-
rum.ſ.die qntodecimo.⁊ tn̄ agitur hic de ipſo die quar
todecimo ante ſolis occaſu3: immo ante meridiē:q2 dr̃
ꝙ acceſſerūt diſcipuli ad xp̄m petentes ab eo vbi vellet
ſibi parari paſcha.⁊ tn̄ ad hoc ꝙ pararet̃ locu3 ⁊ oīa ne
ceſſaria ad paſcha ante ſolis occaſum:neceſſe erat ꝙ in
ciperent hora matutina.ſ.ante meridiem.⁊ tn̄ iſta pars
diei quartidecimi nō pōt cōputari cu3 die qntodecimo:
ſed ſolum nox ſequēs computaretur cum die qntodeci
mo.nō pōt ergo hic accipi dies primus azimoꝝ ſm̄ iſtū
modū pro die qntodecimo q vocat̃ proprie dies p̄mus
azimoꝝ:ſed ꝓ die quartodecimo q erat dies phaſe. Si
aūt accipiatur dies primus azimoꝝ ſm̄ iudeos pro die
qntodecimo mēſis primi:ſequeret̃ ꝙ xp̄s cenauerit die
qntodecimo ad veſpeꝝ:⁊ ſic poſteriorauit per vnū diē
cum iudei celebrarent paſcha die quartodecimo. ideo
nullo modo anticipauit. ❡Sed dicendu3 eſt ꝙ hoc nō
eſt ↄcedendum:q2 nulla cā vr̃ quare xp̄s poſteriorarat
diem celebrationis paſchalis:cum hoc eſſet cōtra legē
⁊ nō appareret aliqua cā ad faciendū hoc:ſicut poterat
eſſe aliqua cā ad hoc ꝙ anticiparet per vnū diem.ſ.ꝓ-
pter mortē ſuā inſtante3 vt tenuerūt greci.ideo neceſſe
eſt dici ꝙ accipiatur dies primus azimoꝝ prout coinci-
dit cum phaſe. ❡Scdo p3: q2 Mar.14.dr̃.prima die
azimoꝝ qn̄ paſcha immolabant:dicūt ei diſcipuli: quo
vis eamus ⁊ paremus tibi vt māduce3 paſcha:⁊ poſtea
ſeqtur ibi ꝙ eodem die parauerūt.ergo vr̃ ꝙ nō come
derat xp̄s paſcha ante iſtum diem azimoꝝ:ſed in primo
die in quo iudei immolabant paſcha ipſe quoq3 immo
lauit. ❡Tertio p3:q2 Luc̄.22.dr̃.venit aūt dies azimo
rum in qua neceſſe erat occidi paſcha:⁊ miſit Petrū ⁊
Joannē dicens:euntes parate nobis paſcha vt māduce
mus.ergo vr̃ ꝙ xp̄s nondū māducauerat paſcha ante
diem azimoꝝ:ſed in ipſo die in quo neceſſe erat occidi
paſcha.i.agnū paſchalem ſm̄ legem a iudeis:ipſe ēt im
molauit ⁊ comedit. ❡Quarto p3:q2 xp̄s obſeruauit o-
mnes cerimonias legis Moyſi ad vnguem toto tpe vi
te ſue:ſicut ipſe dixerat Matth.5.ſ.nō veni ſoluere le-
gem:ſed implere.i.cōplere vel finire obſeruando ſemp
q̄zdiu vixero.cerimonie aūt agni paſchalis erāt pars le
gis:ideo xp̄s obſeruauit illas.ſi tn̄ xp̄s anticipaſſet im-
molationē agni egiſſet cōtra legem:ergo non anticipa-
uit.p3 hoc q2 ſicut erat de neceſſitate legis quolibet an-
no immolare ſemel phaſe:ita erat de neceſſitate legis i-
molare illud tpe determinato.ſ.die.14.mēſis primi ad
veſpeꝝ.ſicut p3 Num̄.9.ſ.faciāt filij iſrael phaſe.14.die
mēſis hui⁹ ad veſperū iuxta oēs cerimonias ⁊ iuſtifica
tiones ſuas.⁊ ſicut ſiqs nūllatenus vellet in aliqua par
te anni celebrare phaſe occidendus erat: ita ſi non im-
molaret tempore debito.ſ.die quartodecimo occidi de
bebat Num̄.9.ſ.et non fecerit phaſe exterminabitur a-
nima illa de populo ſuo: quia ſacrificium non obtulit
domino tempore ſuo. ❡Sed aliquis dicet ꝙ veru3 eſt
hoc de tempore celebrationis phaſe ꝙ tunc deberet fie-
ri: ⁊ tamen poterat anticipari vel poſteriorari celebra-
tio phaſe.⁊ ſic dicunt ꝙ fecit chriſtus propter cauſa3 vr
gentem. ❡Sed dicendum ꝙ iſta reſpōſio non ſtat ꝓ-
pter tria.primo q2 lex permittebat ꝙ poſteriorarez tem
pus celebrationis paſchalis ex quibuſdā cauſis:non ta
men ꝙ anticiparetur aliquādo vt patet Num̄.9 vbi po
nuntur caſus poſteriorationis:ſed nulli caſus reperiun
tur anticipationis. ❡Secūdo nō ſtat:q2 l3 eſſet aliqua
cauſa immutandi tempus paſchale.iſta erat duplex ſo-
lum.ſ.immūdicia vel peregrinatio longinqua extra ter
ram chanaā ſm̄ quam non poſſet redire ad locum ſan-
ctuarij tempore paſchali vt p3 Num̄.9.ſ.ſiquis immun
dus eſt ⁊ in itinere non fuit: ⁊ tn̄ non fecerit phaſe exter
minabitur anima illa de populo ſuo in chriſto autē nō
erat aliqua iſtarū excuſationum.nam non erat immun
dus:eo ꝙ immundicie dicebant imperfectionē cum ſm̄
eas arceretur quis a ſanctuario ⁊ a rebus ſacris Leui.
11.et.15.chriſtus tn̄ non aſſumpſit nec cōtraxit imper
fectiones:niſi ille eſſent neceſſarie ad redēptionem no-
ſtram pro qua ipſe aſſumpſerat naturā paſſibilem. ſed
iſte immundicie legales non erant hmōi: q2 potius ſm̄
eas erat homo abiectior ⁊ non pertinebat ad aliquā vti
litatem.ideo chriſtus nunquam contraheret aliquā im
mundiciam legalem. potiſſime in tali tempore in quo
arceretur a celebratione paſchali que erat neceſſaria
omnibus iudeis. Non erat etiam chriſtus in peregrina
tione tempore paſchali:cum eſſet in hieruſale3 vbi erat
locus ſanctuarij.ideo non habebat cauſam mutandi tē-
pus celebrationis paſchalis. ❡Tertio non ſtat: quia l3
permitteretur mutatio paſchalis celebritatis:non per-
mitteretur ſolum mutari per vnam diem vel duos:ſi-
cut iſti dicunt chriſtum mutaſſe:ſed ſiebat mutatio per
vnam integram lunationem.ſ.q2 regulariter ſm̄ lege3
ſiebat celebratio phaſe menſe primo die quartodecimo
ad veſperum.impediti autem vna de duabus cauſis ſu
pradictis: celebrabant phaſe die quartadecima menſis
ſecundi ad veſperum.⁊ hoc ſiebat vt retineretur ſigni-
ficatio feſtiuitatis iſtius.ſ.q2 quartadecima luna mēſis
primi fuerunt liberata primogenita iudeorum ab an-
gelo percutiente in egypto Exo.12.et Num̄.32.et cum
celebraretur paſcha per impeditos quartadecima lu-
na menſis ſecundi:retinebatur ſignificatio.ſ.quantū ad
lunam:l3 non quantū ad menſem.de hoc Num̄.9.ſ.ho
mo qui fuerit immundus vel in via procul in gente ve
ſtra:faciat phaſe dn̄o menſe ſecūdo quartodecimo die
menſis ad veſperum. ❡Si autem anticipauit chriſtus
vt greci volunt: oportet ꝙ comederit paſcha die trede
cima menſis primi: ⁊ talis mutatio erat penitus contra
legem.ideo non anticiparet chriſtus ſic:cum ſeruaret le
gem vſq3 ad vnguem. ❡Sed aliqui3 dicet ꝙ q̄zq̄z hoc
veru3 teneret in alijs hominibus qui obligati erant le-
gi:tn̄ non tenebat in chriſto qui erat liber ab illa: ideo
quandocunq3 vellet poterat immolare phaſe. ❡Di-
cendum ꝙ non ſtat:quia quāquam chriſtus eſſet liber
quantum ad hoc ꝙ non teneretur celebrare phaſe: vel
obſeruare aliquam aliam legalem cerimoniam:tn̄ cum
ipſe vellet obſeruare illas oportebat ꝙ obſeruaret eo
modo quo lex iubebat:alioquin ſolueret legem: cuius
contrarium ipſe profitebatur Matthei.5. Ite3 videre
tur agere aliquid valde irrationabile:ſcilicet obſerua-
re quaſdam cerimonias agni paſchalis ⁊ alias non: q2
ita offendebatur lex omittendo vnam:ſicut omittendo
omnes.⁊ ſic erat iſte labor vel obſeruatio inutilis. Q2
autem eſſet iſta mutatio temporis valde contra inten-
tionem legis patet:q2 ſiquis immūdus erat die paſche:
nō dicebat lex ꝙ ſequenti die celebraret phaſe aut poſt
duos vel tres:l3 ſequenti die eſſet mundus: ſed diffe-
rebat vſq3 ad quartumdecimum diem menſis ſecun-
di.Et hoc quaſi nō ſeruaretur intentio legiſlatoris con
ſtituentis phaſe ſi illud alio die q̄z in luna quartadeci-
ma celebraretur.ergo nō mutaret xp̄s celebrationē pa-
ſchalem ad diē tredecimū menſis primi etiam propter
cauſam q̄zcunq3 vrgentem:ſed potius omitteret illā ce
lebrationē.ſicut illi q immūdi erant vel peregrinātes mē
ſe primo ⁊ ſcdo nō celebrabāt toto anno illo phaſe:q̄zq̄z
poſtea hr̄ent locū celebrādi:eo ꝙ legiſlator potius vo-
luit omitti celebrationē q̄z agi ↄ itētiōe3 iſtitutiōis ſue.
❡Quinto p3:q2 cerimōie veteris teſtamēti erāt figure
eorum que euentura erāt in chriſto ⁊ in nouo teſtamē-

K
Cōfutatio rn̄ſio
nis falſe ad rōes
ex trib⁹ tū ꝙ per
mitebat̃ poſterio
ratio phaſe non
anticipatio: tū ꝙ
cāe cōmutatiōis
phaſe erāt ſolu3
imūdicia ⁊ ꝑegri
natio lōginq̄: tū
ꝙ ↄmutatio ſie-
bat ī q̄rtādecimā
lunā ſeq̄ntis mē
ſis quoꝝ nihil e-
rat in xp̄o.

L
Error dicētium
xp̄m nō ſeruaſſe
cerimōia3 phaſe
quo ad ip̄3 q2 nō
erat obligatu3 le
gi.

M
Xp̄s l3 n̄ obliga
ret̃ legi cū tn̄ fa-
ciebat ſ3 legē de
bebat adiplē oē3
cerimonias alio
qn inutilis fuiſſet
ois labor.

N
Xp̄s magis fe-
ciſſet ſ3 legem ſi
omiſiſſet cerimo
nias phaſe q̄z ſi
anticipaſſet.

O
Rō p̄ma ſup il-

to.1.Corin.10.ſ.oīa in figura ↄtingebāt illis.⁊ cerimonie agni paſchalis ſpecialiter erāt mortis chriſti figura Jo.19.ſ.vt cōpleret ſcriptura que dicit:os non cōminuetis ex eo.⁊ iſta ſcriptura dicta fuerat de agno paſchali.Exo.12.ex quo apparet ꝙ ēt litteraliter intelligebat de morte chriſti:qꝛ alˀs non diceret ſcriptura cōpleri per hoc ꝙ non frangerent oſſa xp̄i. figura aũt dʒ p̄cedere figuratũ:ideo prius debebat celebrari legalis agni imolatio q̄ꝫ veri:vt verus imponeret finem vmbratili. Si tñ chriſtꝰ anticipauit phaſe:opʒ ꝙ ipſe mortuus fuerit ante celebrationē phaſe iudeoꝝ.ſ.ꝙ eadem die qua ipſe occiſus eſt iudei ad veſperum imolarent agnũ.qđ non erat conueniens.ergo nō anticipauit xp̄s phaſe:⁊ ↄſequenter fuit phaſe iudeoꝝ die iouis ad veſperum qñ xp̄s manducauit agnũ cum diſcipulis ſuis.⁊ ſic obſeruauit cerimoniā de tp̄e imolationis imolando die quartadecima ſicut ceteri iudei.

¶ Capl̄m.8. In quo reſpondet ad ſex rationes inductas pro parte grecoꝝ ⁊ ibi multa notanda.

INeuitabilibus ⁊ neceſſarijs rōnibus in ſupioribus inductuꝫ eſt ꝙ xp̄s nō anticipauerit phaſe comedendo die tredecimo ſicut greci arbitrati ſunt:ſꝫ ea die comedit qua ceteri iudei:vt ꝑ hoc ēt oſtenderet ꝙ vſqꝫ ad vltimũ diē vite ſue nō recedebat a plena obſeruatione cerimonialiũ veteris teſtamēti.manet igit̃ reſpōdendũ ad eas rōnes que inducte fuerũt ꝓ fundamēto poſitionis grecoꝝ.¶ Prima erat ꝙ iudei non itroierunt pretoriũ ⁊c̄.dicit Chryſoſtomus vt vult ſanctus Thomas ⁊ q̄dā latini ꝙ chriſtus celebrauit phaſe die quartadecima menſis qñ ſm̄ legem celebrandũ erat: iudei tñ non celebrauerũt illa die:ſed die ſequenti.ſ.quītadecima menſis qñ xp̄s mortuus eſt.⁊ dicũt ꝙ hoc fuit:qꝛ iudei occupati circa ꝓcurationem mortis chriſti non potuerunt celebrare phaſe tp̄e ſuo.ſ.die.14.ſed diſtulerunt vſqꝫ ad diem ſequentē quo chriſtus mortuuſ eſt.⁊ ſic noluerũt intrare die mortis chriſti pretoriũ:ne cōtaminarent̃ ſꝫ mādūcarent paſcha illa die ad veſperuꝫ.[b] ¶ Sed dōm ꝙ hoc non ſtat:qꝛ non videt̃ quo modo iudei trāſgrederent̃ legem in hoc mutando tempus celebrationis paſchalis:qꝛ de neceſſitate impoſitꝰ erat terminus ⁊ non licebat alicui mutare illum niſi ex duabus cauſis ſupra inductis.ſ.ꝓpter imundiciaꝫ ⁊ ꝓpter peregrinationē.⁊ dato ꝙ mutaret̃ nō poterat mutari ad diem ſequentē:ſed debebat mutari per totam vnam lunationem integram vt celebraret̃ die quartadecima menſis ſcd̄i.Nume.9.nō ergo mutarent iudei iſtam obſeruationē ad diem quītādecimam.¶ Item pʒ:qꝛ non rōnabiliter dictũ.nam dato ꝙ iudei occuparent̃ in ꝓcurando mortē chriſti:non erat talis occupatio que impediret eos a celebratione paſchali:cũ cerimonie paſchales ſolũ cōſiſterēt in vna cena.⁊ ſicut alˀs cenaturi erant ſi non celebrarent paſcha:ita nunc cenarent paſchalem agnum ⁊ procurarent mortem chriſti.¶ Item patet qꝛ iudei nō poterāt aliquo modo impediri ꝓpter tractatum mortis chriſti:qꝛ aut iſte tractatꝰ erat in ↄſilio aut in effectu tenendo xp̄m.primus tractatus factus fuerat iam a iudeis per aliquot dieſ añ mortem chriſti ex illa die qua chriſtus ſuſcitauit Lazarum Joan.11.⁊ iſte nō impediebat paſcha.Scd̄s tractatuſ magis factus eſt per gentileſ q̄ꝫ per iudeos:qꝛ miniſtri ſũmoꝝ pōtificuꝫ tenuerũt xp̄m orātē in horto.Matth.26.et Jo.18.⁊ dato ꝙ eſſent ibi aliq iudei: adhuc iſti non impedirent̃ a celebratione paſchali:qꝛ agnus paſchalis comedebat̃ die quartadecima ad ſoliſ occaſuꝫ:⁊ tñ xp̄s tentus eſt a iudeis cum iam tranſiſſet magna ps noctis:poſtq̄ꝫ iaꝫ cenauerat ⁊ lōgũ ſermonē diſcipulis fecerat:⁊ in horto diu dormiētibus Apl̄is orauerat Jo.18.nō ergo oportebat trāſferri celebrationem paſchalem ꝓpter occupationē circa traditionem chriſti.¶ Item pʒ:qꝛ dato ꝙ adhuc neceſſaria eēt mutatio celebrationis paſchalis ꝓ occupatione circa mortē xp̄i: tñ hoc nō eſſet niſi in paucis qui occuparent̃ circa ipaꝫ traditionē:reliquus aũt ppl̄s celebraret paſcha tp̄e ſtatuto.⁊ tñ Jo.18.dr̃ gñalr̃.iudei aũt nō introierũt in p̄torium ⁊c̄.qſi iſtud ptineret ad oēſ:ergo nō intellr̃ ꝑ illud ꝙ mutatũ fuerit paſcha ad dieꝫ ſequentē.* ¶ Iteꝫ pʒ manifeſte:qꝛ ſi illi p̄ncipes iudeoꝝ qui precipue tractabāt de morte xp̄i mutarent diem phaſe vt tractarent mortē eius:cũ hoc eſſet ↄ legeꝫ: appereret manifeſtiſſime malicia illoꝝ.ſ.qꝛ adhuc non verebant̃ publice facere ↄ legem vt xp̄m occiderent.in quo ſignificaret̃ magnitudo inuidie:⁊ ex hoc ſequeret̃ magnũ ſcādalum in plebe:qđ valde intendebāt euitare p̄ncipes ſacerdotũ:cũ dixerunt.nō in die feſto ne forte tumultus fieret in populo Matth.28.[x] ¶ Itē pʒ magis ꝙ nullo mō iudei mutauerũt phaſe:qꝛ Mar.14.dr̃.p̄mo die azimorum qñ paſcha imolabant dixit ei diſcipuli:quo vis eamus vt paremus tibi vt māduces paſcha?ergo illo die quo iudei māducabāt paſcha xp̄ſ māducauit.[d] ¶ Sed dōꝫ eſt ꝙ lꝫ iudei comediſſent agnũ paſchalē in nocte p̄cedenti:tñ adhuc nolebāt ↄtaminari qꝛ paſcha durabat per ſeptē dies:⁊ in his volebāt eſſe mundi. Dicit ergo ſcūs Thomaſ ꝙ nō accipit̃ h̄ paſcha ꝓ agno paſchali: ſed paſcha ꝓ cibis paſchalibus.ſ.pro azimis panibus q̄ comedendi erāt per ſeptē dies.hoc pʒ tertia pte ſumme.q.46.arti.1.¶ Et iſta poſitio videt̃ ſatis ↄueniēſ: eo ꝙ euangeliſte interdum nō faciũt diſtīam de paſcha ⁊ azimis:ſicut in veteri teſtamēto.Leui.23.ſed accipiunt ꝓ eodem Mar.14.ſ.erat paſcha ⁊ azima poſt biduum.⁊ Luce 22.dr̃.appropinquabat aũt dies feſtus azimorũ qđ dr̃ paſcha.⁊ iſtam poſitionem multi tenēt.[e] ¶ Sed videt̃ dōm aliter ꝙ nō accipiat̃ paſcha pro azimis panibus:ſed ꝓ carnibuſ ſacrificioꝝ quas comedebant in ſeptem diebus paſchalibus ſiue ſeptem diebus azimoꝝ.patet hoc multiplr̃.¶ Primo qꝛ ad comedendum iſtud paſcha iudei obligabant̃ eſſe mūdi: cuꝫ dicatur ꝙ noluerũt cōtaminari vt mādūcarēt paſcha.⁊ tñ ad comedendũ de azimis non requirebat̃ ꝙ quis eſſet mundus.qđ patet:qꝛ Exo.12.vbi ponit̃ ritꝰ agni paſchalis ⁊ azimoꝝ:dicit̃ ꝙ comedentes de agno paſchali deberent eſſe mundi.⁊ tñ de comedentibus azimos panes per ſeptem dies non dicit̃ ꝙ deberent eſſe mundi.nec reperit̃ in toto veteri teſtamēto ꝙ requiratur mundicia in comedendo azimos panes:⁊ ſepe reperit̃ ꝙ reqrat̃ mūdicia in comedēdo agnũ paſchalē. valet tñ iſta ↄñtia inter hebreos circa obſeruatōeꝫ cerimonialiũ.ſ.aliqđ nō repit̃ ſcriptũ in lege:ergo nō obligant̃ iudei obſeruare illud.imo qđ plus ē nō licebat iudeis obſeruare aliq̄ꝫ cerimoniā circa cultũ dei niſi illa ſcripta eēt in lege vt pʒ Deut̃.12.ſ.qđ p̄cipio tibi h̄ tm̄ facito dño deo tuo:nec addas q̄cq̄ꝫ nec minuas. nō ꝰ reqrebat̃ mūdicia circa comeſtionē azimoꝝ cum nō ſit ſcripta:idō nō accipiet̃ h̄ paſcha ꝓ azimis. ¶ Accipiendo tñ paſcha ꝓ ſacrificijs paſchalibꝰ ↄueniēter dcm̄ ē ꝙ ad h̄ ꝙ aliqs comederet de carnibꝰ ſacrificioꝝ:ſiue eēnt ſacrificia pacifica:ſiue ꝓ pctō reqrebat̃ ꝙ eēt mūdꝰ vt collr̃ Leui.6.et.7.et.10.⁊ Deut̃.12.⁊ ſic vt cōederēt iudei d̄ iſtis ſacrificijs paſchalibꝰ vellēt eē mundi. [f] ¶ Itē pʒ ꝙ nō itelligat̃ d̄ azimiſ nec reqrat̃ aliq̄ mūdicia ad comedēdũ azimos panes:qꝛ tũc leq̄ret̃ icōueniēſ.ſ.qꝛ tũc aliqs ꝑꝑ maliciā ſuā abſolueret̃ a lege penali:⁊ reportaret cōmodũ d̄ malicia.qđ nō ē ↄuenienter dcm̄.pʒ h̄:qꝛ ſi reqreret̃ mūdicia ꝓ comeſtione azimoꝝ:ſiqs volūtarie icurreret immundiciā liberaret̃ a comeſtione azimoꝝ:⁊ comederet de fermētatiſ:⁊ tñ in h̄ releuaret̃ a pena:cum comedere de azimis eſt lex penalis Deute.16.ſ.ſeptem comedes diebus abſqꝫ fermento afflictionis panem:qm̄ in pauore egreſſuſ es de egypto.⁊ ſic panis azimus vocat̃ panis afflictionis qꝛ eſt mali ſaporis ⁊ affligunt̃ hoies comedendo de illo: potiſſime ſenes.nō ergo liberaret̃ quis ab iſta lege penali ꝓpter imundiciā:ſed ſemꝑ eſſet aſtrictus ad comedendum azima etiam ſi incurreret imundiciam ſponte vel a caſu.ſecus autem eſt de imundicijs quantũ ad alios caſus:qꝛ per imundiciam arcebatur quis a ſanctuario ⁊ tactu rerum ſacrarum.accedere auteꝫ ad iſta erat honor quidam ſine pena.arceri autem ab his erat dedecus ⁊ quedam penalitas.ideo in his bene conueniebat ꝙ ꝓpter imundiciā arceretur quiſ a ſacris que

---

ſuꝫ Jo.19.dʒ nō ↄminuetiſ ex eo. figura.n.dʒ p̄cedere figuratum.

A

Error chryſoſtomi ſꝫ ſcm̄ thomā ⁊ quorũdā latinoꝝ ſup illo ioannis vt nō ↄtaminarent̃ ſꝫ mādūcarēt paſcha dicētiũ iudeos trāſtuliſſe celebratōnē phaſe in q̄ntādecimā diē ob ꝓcurationē mortiſ chriſti.

B

[b] Rō erroriſ chryſoſtomi ꝙ exceptis duabꝰ cauſiſ tp̄s phaſe erat imutabile.

C

Rō ſcd̄a erroris chryſoſtomi ꝙ occupatō mortiſ xp̄i nō erat talis q̄ipediret phaſe.

D

Rō tertia erroriſ chryſoſtomi ē ꝙ iudei nō impediebant̃ a celebratione phaſe quo ad ↄſiliũ nā hoc fuit poſt reſurrectōeꝫ lazari:neqꝫ quo ad effcm̄ nā phaſe celebrat̃ añ ſolis occaſuꝫ:xp̄s tētus ē a iudeis trāſacta magna parte noctis.

E

Rō q̄rta erroris chryſoſtomi eſto paucos ex iudeis impeditos a celebratōe phaſe ob mortē xp̄i. Joannes inq̄t iudei nō introierũt q̄ſi ad oēs ptineat.

F

* Rō q̄nta eiuſdē erroris.naꝫ ſi ob mortē xp̄i mutaſſent phaſe pōtifices iudeoꝝ icidiſſent in publicum ſcādalũ qđ vitare ſtudebāt dicētes nō ī die feſto

G

[x] Rō ſexta eiuſdē erroris ꝑ illud marci.14. dicentis p̄mo die azimoꝝ qñ paſcha imolabant ſupple iudei.

H

[d] Solˀo rōnis prime grecoꝝ ꝙ illud ioannis.ſ.vt manducarēt paſcha nō capit̃ ꝓ agno paſchali ſꝫ ꝓ azimis.hec thomas.

I

[e] Cōfutatio ſolˀonis thome ꝙ in comedendis azimis nō reqrebat̃ mūdicia.nō.n.repit̃ ſcriptũ ī veteri lege nec obligabant̃ iudei immo nō licebat niſi qđ erat in lege.

K

Solˀo rōnis eiuſdē ſm̄ v̄itateꝫ ꝙ paſcha capit̃ pro ſacrificijs paſchalibꝰ ī quoꝝ eſu reqrebat̃ mūdicia.

L

[f] Rō ſcd̄a ↄfutatiōiſ thome.nā ſi mundicia ꝓhiberet eſum azimoꝝ cuꝫ eſus hmōi ſit penalis reportaret̃ lucrũ d̄ pctō.

M
Rō tertia ꝯfutatiōis ſolonis thome. quō nō reqrebaꝰ mūdicia i eſu azimoꝝ ſi ex p̄cepto nō deḃat eſſe fermētū i toto iſrael in illis ſeptem diebus.

N
Rō q̄rta ꝯfutatiōis eiuſdē. nam nūq̄ꝫ azima vocata ſit noie paſche aut phaſe ſed hn̄ ſacrificia q̄ i illis diebus fiebant.

O
Rō. 5. ꝯfutatiōis ſolonis eiuſdem qꝛ iudei tenebantur ex p̄cepto nō appere vacui his ſeptē dieb⁹ coꝛā deo ꝛ comedebāt de oblatōib⁹ ſuis ſi erāt mūdi.

P
Erroꝛ chꝛyſoſtomi ꝫ tolerabilis circa ſolonē rōnis grecoꝝ ꝑ quā volebāt xp̄m comediſſe agnū tertiadecima mēſis qꝛ igr̄ Jo. an̄ diem feſtū paſche ſoluit chꝛyſoſtomus ꝙ feſtū paſche capitur ꝑ ſeptē dieb⁹ azimoꝝ qꝛ meli⁹ capiꝰ ꝑ p̄ma die tm̄. nam nō dr̄ an̄ feſtū paſche ſꝫ ante diem feſtum.

Q
Dr̄ia ē iter paſcha ꝛ diē feſtum paſche. paſcha. n. incipit a. 14. die p̄mi mēſis: dies feſtus paſche. 15. die: iō xp̄s nō cenauit an̄ paſcha

inducta erant per honoꝛem. Secus aūt de comeſtione azimoꝝ q non erāt inducti ꝑꝑ honoꝛem: ſed in penalitatem. ideo ſiue homo incideret in imundiciā ſiue nō: tenebaꝰ ſemꝑ per illos ſeptem dies comedere de azimis: ꝛ nō licebat vllatenus comedere de fermentatis. ¶ Itē pꝫ ꝙ hoc nō ſtet: qꝛ ſi ad comedendū azima requirereꝰ mūdicia: qn̄ qs incurreret ſpōte vel a caſu immūdiciā in aliquo iſtoꝝ ſeptem dierū: liceret ei iam comedere de fermentatis. ꝛ tn̄ nō poterat eſſe: qꝛ nullus panis fermētatus erat in toto iſrael in toto feſto azimoꝝ. Deute. 16. ſ. nō erit fermentatū in oībus terminis tuis ſeptēꝫ diebus. ergo opoꝛtebat ꝙ oēs ſiue mūdi ſiue immūdi comederent azima. Item pꝫ clarius: qꝛ nō reperiꝰ ꝙ panis azimus voceꝰ paſcha vel phaſe: ꝛ tn̄ reperiꝰ ꝙ ſacrificia que fiebāt in ſeptem diebus azimoꝛum vocenꝰ phaſe. nā ꝫ Luce. 22. dicaꝰ. appꝛopinquabat dies feſtus azimoꝝ qḋ dr̄ paſcha. non cōſtat tn̄ ꝙ panes azimi vocenꝰ paſcha: ſꝫ ſolū itelligiꝰ de ipſo die feſto azimoꝝ: qꝛ dr̄. appꝛopinq̄bat dies feſtuꝫ azimoꝝ qḋ dr̄ paſcha. i. ip̄m feſtū azimoꝝ vocaꝰ paſcha. et qn̄ dr̄ Mar. 14. erat paſcha ꝛ azima poſt biduū vocanꝰ azima feſtū azimoꝝ. ſ. paſcha ꝛ azima. i. feſtū paſchale ꝛ feſtum azimoꝝ erat poſt biduū. de ſacrificijs aūt paſchalibus que fiebāt in ſeptē diebus azimoꝝ reperiꝰ ꝙ vocenꝰ paſcha: qꝛ Deutero. 16. dr̄. imolabis dn̄o deo tuo phaſe de bobus ꝛ ouibus in loco queꝫ elegerit. non tn̄ pōt intelligi phaſe pꝛo agno paſchali qui imolabaꝰ die quartodecimo mēſis p̄mi ad veſperū: qꝛ illud ſacrificium non erat niſi de agnis anniculis: vel de hedulis anniculis. Exo. 12. ꝛ tn̄ hic diciꝰ. imolabis phaſe de bobus ꝛ ouibus. ergo neceſſe eſt intelligi phaſe ꝑ ſacrificijs paſchalibus que imolabanꝰ in ſeptem diebus feſti azimoꝝ. ꝛ ſic exponunt oēs doctoꝛes tam latini q̄ꝫ hebꝛei. ¶ Item pꝫ: qꝛ iſte ſenſus ꝯuenit lr̄e. ſ. qꝛ iudei venientes i hierl̄m in feſto paſchali offerebāt multa ſacrificia pacifica coꝛā dn̄o: ꝛ comedebāt de carnibus eoꝝ in tēplo ipſi ꝛ vxoꝛes ꝛ filij ꝛ filie ꝛ omnes alij quos inuitarent vt colligiꝰ Deute. 22. ¶ Et hoc faciebant iudei qꝛ deus p̄ceperat eiꝫ ꝙ nō apperēt vacui coꝛā eo. Exo. 23. ꝛ ſic qn̄ veniebant in iſtis tribus vicibus per annū in tēplum: poꝛtabat q̄libet aliqua aīalia ad imolādum vel aliqua munera: ꝛ de illis comedebāt: qꝛ de ſacrificijs pacificis licitū erat comedere q̄buſcūq̄ꝫ laicis: dū tamē eſſent mundi Leui. 7. et Deute. 12. ꝛ cum requirereꝰ mūdicia ꝑ iſtis ſacrificijs eo ꝙ erāt carnes ſacre: ꝛ gn̄aliter oēs iudei comeſturi erant de carnibus ſacrificioꝝ pacificoꝝ que offerrent in iſtis ſeptem diebus: volebāt ſe cuſtodire mūdos ad mādūcandū paſcha. i. paſchalia ſacrificia: ſꝫ iam māducaſſent paſcha. i. agnū paſchalē. ¶ Scḋa rō erat qꝛ diciꝰ Jo. 13. ante dieꝫ feſtuꝫ paſche. ꝛc̄. Quidā rn̄dent ꝙ paſcha accipiꝰ pꝛo tota ſolēnitate paſchali. ſ. pꝛo oībus ſepteꝫ diebus azimorum. ꝛ ita rn̄det Chꝛyſoſto. Et qꝛ incipiebat iſta feſtiuitas die q̄ntodecimo ꝛ finiebaꝰ die viceſimop̄mo: ꝛ xp̄s cenauit die q̄rtodecimo menſis qn̄ iudei comedebant agnū paſchalem: dr̄ feciſſe ante dieꝫ feſtū paſche. Iſtud ꝯueniēter dr̄. ſed melius diceꝛeꝰ ꝙ non accipiatur hic paſcha pꝛo tota feſtiuitate paſchali: ſed ſolū pꝛo p̄ma die feſtiuitatis: qꝛ non diciꝰ. ante feſtū paſche. ſꝫ. ante diem feſtum paſche. ¶ Nicolaus de lyra dicit ꝙ accipiaꝰ hic dies feſtus paſche ꝑ die q̄ntodecimo mēſis: ꝛ ſic xp̄s cenauit die quartodecimo ſicut ſupꝛa dictū eſt. Sed dōm ꝙ ꝫ iſta vera ſint: non tn̄ tangūt radicem v̄boꝝ beati Joānis qui voluit facere diſtinctionē inter diem feſtū paſche ꝛ iter feſtū paſche. nā differūt iſta: qꝛ ſicut. ſ. declaratū eſt in iſto feſto ꝯtinuo erāt due feſtiuitates. ſ. feſtum phaſe: ꝛ feſtū azimoꝛū: qꝛ differūt in tp̄e cā ꝛ cerimonia. de quo ſupꝛa. ¶ Nūc autē ſciēdum eſt ꝙ dies quartuſdecimus menſis q̄ꝫq̄ꝫ eſſet paſcha tn̄ non erat dies feſtus: qꝛ non vacabaꝰ a laboꝛibus: ſed fiebant illa die opera ſeruilia ſicut ceteris diebus: ꝛ nihil aliud erat qḋ ſpecialiter pertineret ad iſtum diem niſi ꝙ imolabatur agnus ante ſolis occaſuꝫ ꝛ comedebatur. feſtum autem azimoꝛum quod incipiebat die ſequenti ꝛ durabat ſeptem diebus: habebat duos dies ſolēnes in quibus ceſſabatur ab omni oꝑe ſeruili Exo. 12. ideo dies quartuſdecimus poterat vocari paſcha ꝑpter agnum paſchalem: ſed non poterat pꝛopꝛie vocari feſtum. dies aūt q̄ntuſdecimus poterat vocari dies azimoꝝ ꝛ etiā dies feſtus ꝑpter celebꝛitatem eius. ideo ſi beatus Joānes dixiſſet ꝙ ante paſcha cenauit chꝛiſtus cum diſcipulis: intelligereꝰ ſaltem ꝙ cenaſſet die tredecimo: cum paſcha eſſet die quartodecimo. dixit tn̄. ante diem feſtū paſche: accipiendo paſcha pꝛo illo feſto cōtinuo a die. 14. vſq̄ꝫ ad viceſimumpꝛimū. ꝛ in iſto tp̄e p̄mus dies feſtus erat dies quintuſdecimus: ꝛ deinde dies viceſimuſpꝛimus: ceteri aūt dies non erant ſolēnes: ideo qḋ factū eſt die quartodecimo menſis poterat dici factū ante diem feſtū paſche: ſꝫ nō eēt factū ante paſcha. ꝛ hoc fuit ipſa cena dn̄i que fuit die quartodecimo: ꝛ dies feſtus paſche erat dies quintuſdecimus. ¶ Tertia ratio erat de magno die ſabbati. ꝑ quo dicēdū ꝙ ſicut ſupꝛa tactū ē in feſto azimoꝛuꝫ erant ſeptem dies: quoꝝ duo. ſ. p̄mus ꝛ ſeptimus erant valde celebꝛes: ꝛ non licebat in eis fieri aliq̄ḋ opus niſi quantū ad ea que ꝑtinebant ad cibos Exo. 12. ꝛ Leui. 23. dies autem q̄nq̄ꝫ intermedij erant pꝛofeſti: ꝛ tn̄ fiebant in eis oblationes ꝛ ſacrificia multa de quibus Leui. 23. ꝛ Nume. 28. ideo ſi aliqua dies ſabbati accideret in his quinq̄ꝫ diebus quaſi pꝛofeſtis: erat celebꝛius illud ſabbatum q̄ꝫ alſ foꝛet. non q̄dem quātum ad vacationem a laboꝛibus: qꝛ nulla maioꝛ vacatio eſſe poterat q̄ꝫ illa que fiebat in ſabbato: ꝛ erat maioꝛ q̄ꝫ illa que fiebat in alijs omnibus ſolēnitatibus paſchalibus: qꝛ in duobus diebus celeberrimis azimoꝛuꝫ licebat parari cibos. Exo. 12. in ſabbato aūt nō licebat parari cibos: imo nec ſuccendere ignem. Exo. 35. ſed quātum ad multiplicationē ſacrificioꝝ. de ſacrificijs patet. nam eſt regula que colligiꝰ Nume. 28. et. 29. ꝙ qn̄cūq̄ꝫ duo feſta eodē die accidereut vel tria vel plura: ſacrificia vnius nō ipediebanꝰ ꝑpter ſacrificia alterius ſꝫ coinciderent: ſed multiplicabanꝰ. ꝛ ſic qn̄ duo feſta veniebant in eodem die erat ille dies celebꝛioꝛ q̄ꝫ alſ futurus eſſet. ¶ Pꝛo quo ſciendū ꝙ inter iudeos erāt ſolum ſeptem feſtiuitates. ſ. ſabbatuꝫ: dies calendarū: phaſe ſiue azima: pentecoſtes: dies clangoꝛis: dies pꝛopitiationis: dies tabernaculoꝝ. vt pꝫ Leui. 23. ſ. he ſūt ferie dn̄i quas obſeruare debetis. ꝛ numeranꝰ ibi omnes he. in oībus aūt iſtis fiebant ꝑpꝛia ſacrificia. in quibuſdaꝫ ſolēnioꝛa: in alijs autē minus ſolēnia: ꝛ pꝛeter hec offerebaꝰ quotidie ſacrificiū quod vocatur iuge. ſ. vnus agnus anniculus mane: ꝛ alius veſpere. Leui. 6. Nume. 28. que aūt ſacrificia offerrenꝰ in ſingulis pꝛedictoꝝ feſtoꝛum poniꝰ Nume. 28. et. 29. ¶ Nunc aūt dicendū ꝙ ſepe ſacrificia vnius feſti ſunt ſimilia in toto vel in parte ſacrificijs alterius feſti vt patet ibideꝫ. ꝛ tn̄ ſi coinciderent aliqua alia feſta iſtoꝝ in eadem die: ſꝫ ſacrificia eoꝝ coinciderent inter ſe quātuꝫ ad aliq̄d: non tollebanꝰ q̄dam ꝑpter altera: ſed omnia offerebātur. poterant autem tria feſta coincidere. ſ. ſabbatum ꝛ feſtum clangoꝛis: ꝛ feſtum calendarum. nam feſtum clangoꝛis erat pꝛima die ſeptembꝛis ſm̄ iudeos. dies calendarum eſt pꝛima dies cuiuſlibet menſis: ꝛ iſta duo ſaltem coincidunt in pꝛima die ſeptembꝛis. ꝛ ſi accidat ꝙ illa dies ſit ſabbatum: erunt tria feſta eodem die: quoꝛum quodlibet habet ꝑpꝛia ſacrificia. Nume. 28. et. 29. et ſꝫ quedam ſacrificia vnius coincidant cuꝫ quibuſdam ſacrificijs alterius vt patet ibidem: nō impediuntur quedam ꝑpter alia: ſed multiplicantur. ſ. offeruntur omnia vt patet ibidem: ꝛ inſuper offertur ſacrificium iuge quod cōpetit cuilibet diei pꝛofeſto. ꝛ ſicut dies feſtus quilibet eſt celebꝛioꝛ quantum ad ſacrificia die pꝛofeſto: qꝛ in illo fiunt ſacrificia pꝛopꝛia ꝛ ſacrificia diei pꝛofeſti. ita dies illa in qua coincidebant duo feſta erat celebꝛioꝛ q̄ꝫtū ad ſacrificia illo die i quo eueniret alteꝝ tm̄ iſtoꝝ feſtoꝝ: eo ꝙ illa die offerebanꝰ ſacrificia amboꝛū feſtoꝛum. quando autem euenirent tria feſta eo die: qḋ poterat eſſe ad plus. ſ. ſabbatuꝫ: dies calendaruꝫ: ꝛ dies clangoꝛis erat feſtū celebꝛius: qꝛ ſacrificia oiuꝫ triū feſtoꝝ fiebāt illa die. Cū ergo ſabbatū qḋ erat poſt xp̄i moꝛtē eueniret i die tertio azimoꝝ ſm̄ modum cōputandi euangeliſtaꝝ ꝛ die ſcḋo azimorum ſm̄

ſꝫ an̄ dieꝫ feſtum paſche.

R
Solō rōnis tertie grecoꝝ volētiuꝫ xp̄m feciſſe vltimā cenaꝫ tertia decima mēſis pꝛimi ꝑꝑ illud Jo. 19. dicentis erat magnus dies ille ſabbati ꝑꝑ qḋ volūt xp̄m paſſuꝫ in imolatione agni. ſoluit auctoꝛ ꝙ ſabbatū veniens itra dies azimoꝝ erat magnuꝫ non quo ad vacatōeꝫ a laboꝛib⁹ ſꝫ quo ad augmentuꝫ ſacrificioꝝ: nec ſeq̄tur ſabbatū fuiſſe p̄mā diem azimoꝛum.

S
Feſtiuitates iudeoꝝ. 7. ſ. ſabbatū dies calendaꝝ phaſe ſiue azima pentecoſtes dies clangoꝛis dies ꝑpitiatōis dies tabernaculoꝛuꝫ.

T
Feſtū clangoꝛis erat p̄ma die ſeptēbꝛis: calendarū vō p̄ma die cuiuſlibet mēſis.

V
Feſta hebꝛeoꝝ poterāt incidere duo ꝛ tria ſimul.

rum ſm cōputationem hebreoꝝ:aggrebat ſibi illud ſab
batum quādam celebritatem. ⁊ vocat magnꝰ dies ſab
bati.ſ.q̄r erat maior ⁊ celebrior in ſacrificijs:q̄ȝ ſi eue-
niſſet iſtud ſabbatum extra dies azimoꝝ. ¶ Et cuȝ ar-
guit ꝙ ſi non fuiſſet iſtud ſabbatum dies p̄mus vel ſe
primus azimoꝝ ſm cōputationem iudaicā non voca-
ret dies magnus ſabbati:q̄r iſte p̄mus dies erat cele-
berrimus. Dōm ꝙ verum eſt ꝙ ſi iſtud ſabbatum fuiſ
ſet p̄ma dies azimoꝝ eſſet celebrius q̄ȝ i ſcda die:tñ ad-
huc in ſcda die erat magnus dies ſabbati:q̄r ipſe dies
de ſe erat magnus q̄r ſabbatū erat:⁊ p̄ter hoc q̄r cade-
bat intra feſtiuitatē paſchalem:ſ; non in die p̄ncipali.⁊
ex hoc erat celebrior in ſacrificijs ⁊ honore. vnde inho
neſtius erat corpa occiſoꝝ manere hoc ſabbato in cru
ce q̄ȝ ſi fuiſſet extra tp̄s azimoꝝ.⁊ hoc intendit beatus
Joānes. ¶ Ad quartum dōm ꝙ cū xp̄s dixit.tp̄s me-
um ꝓpe eſt.non ſignificauit anticipationē celebratiōis
paſchalis.ſ.ꝙ ꝓpter īminentē paſſionē preueniret di-
em:ſed aſſignauit deſideriū manducandi illud paſcha:
⁊ erat deſiderium illud quia non manducaturus erat
iam aliud paſcha cum diſcipulis ſuis , ⁊ ſic ipſe dixit
Luce.22.ſ.deſiderio deſideraui hoc paſcha manduca
re vobiſcum anteq̄ȝ patiar.ſ.q̄r iſtud eſt vltimū paſcha
qd̄ vobiſcum māducaturus ſum:magis deſidero illud
māducare q̄ȝ qd̄libet aliud.ad ſignificādum ēt hoc de
ſideriū ꝓpter inſtantem mortem dr̄ Matth.26.nō bi
bam vobiſcū amodo de hoc genimine vitis: quoaduſ
q̄ȝ bibā illud vobiſcum nouū in regno p̄ris mei.⁊ ē ſen
ſus huius poſitionis.ſ.tp̄s meum ꝓpe eſt ⁊c̄.i.ego cum
magno deſiderio volo facere paſcha iſtud cuȝ diſcipu-
lis meis apud te:q̄r nō ſum vnq̄ȝ aliud māducaturus.⁊
h̄ eſt.ſ.q̄r tp̄s meum ꝓpe eſt.i.q̄r inſtat tēpus paſſionis
mee.cum aūt dr̄ ꝙ iſta v̄ba eſſent ſupflua.ſ.tp̄s meuȝ ꝓ
pe eſt:niſi per illa ſignificaret anticipatio. dōm ꝙ fal-
ſum eſt:q̄r ſ; non ponant ad ſignificandū anticipatio-
nem:ponunt ad ſignificandū aliq̄d aliud.ſ. deſiderium
māducandi paſcha vt dictū eſt. ¶ Ad quintā rationē
cum dr̄ ꝙ durius eſt ⁊ magiſ repugnās alicui celebrita
ti ⁊c̄. dōm facilius tolerare ꝙ in illo ſabbato qd̄ fuit
poſt mortem xp̄i manerent corpora in cruce q̄ȝ in ipſa
die occiderent. ⁊ tñ poſtea nō bene arguit q̄r deberet
ꝯcludi de ſabbato.ſ.ꝙ in illo nō liceret occidi xp̄m ⁊ la
trones:⁊ tñ ꝯcludit de paſcha:⁊ veꝝ eſt ꝙ in illo ſab-
bato qd̄ fuit poſt mortē xp̄i non ꝑmiſiſſent iudei occi-
di xp̄m nec latrones:ꝑmiſerunt tñ ipſos occidi prima
die azimoꝝ.[z] ¶ Ratio dr̄ie ē:q̄r ſ; dies q̄ntuſdecimus
mēſis p̄mi qui erat primus dies azimoꝝ eſſet celebrior
q̄ȝ ceteri dies paſchalis ſolēn[..]tatis:tñ q̄cūq̄ȝ dies ſab-
bati ēt extra [..]s paſchale erat celebrior illo die q̄ntode
cimo ⁊ oibus alijs diebus azimoꝝ.qd̄ pȝ:q̄r ſ; dies q̄n
tuſdecimus ⁊ viceſimuſprimus menſis p̄mi.ſ.p̄mus et
ſeptimuȝ dies azimoꝝ erāt celeberrimi:⁊ dicat ꝙ i eiſ
nullū opus fieret. Leui.23.tñ ꝑmittit ꝙ fierēt illa que
ꝑtinebant ad cibos Exo.12.q̄ in ſabbato nullo mō con
cedunt:īmo nec ꝑmittebat iſraelitis ſuccendere igneȝ
in ſabbato Exo.35.[△]ſic ergo multa alia fieri poterāt ī
die p̄mo ⁊ ſeptimo azimoꝝ:que non fiebant in ſabba-
to:vt publica punitio iudicialis:⁊ cauſaꝝ diſcuſſio:q̄r
non erat feſtū tante reuerentie ſicut ſabbatū. ¶ Item
pȝ hoc Matth.26.ſ.ꝙ cum pontifices ⁊ phariſei tra-
ctarent quō Jeſum dolo tenerent ⁊ occiderēt:dixerūt:
non in die feſto.i.nō occidat in die celeberrimo.ſ.p̄ma
die azimoꝝ ꝓpter ſcandalum.ſi tñ nullo mō licuiſſet il
la die aliquē occidi:nō dixiſſent non in die feſto:q̄r tūc
ſupfluum eſſet ꝯſiliari ſup eo qd̄ lex nullo mō ꝑmitte-
bat:ad hoc eſſet impoſſibile legis.nam illud poſſe dici
mur qd̄ de iure poſſumus:ſup impoſſibile aūt ꝯſiliuȝ
non eſt vt pȝ.3.Ethico.ꝯſiliabant tñ pontifices ⁊ pha
riſei an xp̄m in die feſto occiderent vel non:ergo lici-
tum erat illa die quoſcūq̄ȝ publice occidi:⁊ iudei etiaȝ
voluiſſent xp̄m occidē illa die niſi timuiſſent ſcandalū.
⁊ tñ ī die ſabbati nullo mō ꝯliberarēt occidē xp̄ȝ:eo ꝙ
erat manifeſte ꝯ legem ēt ſi non timuiſſent aliq̄d ſcan-
dalum. ¶ Quidam dñt aliter ꝙ dies p̄mus azimoruȝ
in quo xp̄s mortuus:erat dies celeberrimus ⁊ nō lice-
bat quēq̄ȝ occidi in illo:nec iudei occidiſſent xp̄m illa

die ſi ſm legem ſuaȝ acturi eſſent:Pilatus tñ iudicauit
xp̄m ad mortem ⁊ ille vir erat gentilis qui non ſeque
bat legem iudeoꝝ:ideo occidit xp̄m ēt in die illo cele-
berrimo.* ¶ Sed dōm ꝙ nō ſtat:q̄r ſi non liceret oc
cidi xp̄m die primo azimoꝝ ſm legem iudeoꝝ:non lice
ret ēt accuſari eum ad mortē illa die:⁊ cām illam agita
ri:q̄r ſnīa pars eſt iudicij.⁊ ſi aliqñ ꝓpter celebritatem
diei illicita eſt aliqua ps iudicij:illicite ſūt oēs.licuit tñ
iudeis ſm legem ſuā accuſare xp̄m ad mortē ⁊ agitare
cām coram Pilato die p̄mo celeberrimo azimoꝝ:ergo
licuit Pilato ſm legem iudeoꝝ occidere xp̄m p̄ma die
azimoꝝ nō obſtante celebritate illiuſ diei.[△] ¶ Secūdo
pȝ q̄r falſum eſt hoc.ſ.Pilatus cum eſſet gentilis nō cu
raret de ferijs iudeorum in iudicando . nam ſi corpora
occiſoꝝ fecit Pilatus deponi de patibulis ꝓpter ma-
gnū diem ſabbati.ſ.q̄r erat magne ſolēnitatis. Jo.19.
a fortiori ceſſaret a ſnīando capitaliter in die celeberri
mo. ¶ Tertio pȝ:q̄r ſ; Pilatꝰ eſſet gentilis erat tñ da-
tus ad regendā rempublicā iudaicam in legibus ſuis:
q̄r iſto mō manebāt iudei ſub romanis. nā nō tenebāt
iudei cerimonias Romanoꝝ:ſ; potiꝰ iudices Romani
dati iudeis ſeq̄bant cerimōias iudeoꝝ i iudicādo:q̄r ſi
vellēt īfrigē legē iudeoꝝ nō paterent iudei ſubditi eē
romanis.[b] ¶ Sicut qñ Herodes rex itroduxit ſtatu-
as in hierl̄m non ad colendū ſed ad ludos.nā inſurre
xit ꝯ eum bellū iudeoꝝ:⁊ multi mortui ſunt vt ait Jo-
ſephus in lib.17.antiquitatū:⁊ in libro de bello iudai-
co.ſic etiā qñ Caius calicula impator romanoꝝ poſu
it aquilā que erat inſigne Romanoꝝ ſup tēplum:⁊ iu-
dei facta ſeductione depoſuerunt eā inde.ita ergo nūc
Pilatus obſeruaret cerimonias iudeoꝝ non p̄iudican
do eis in iudicijs:q̄r al's inſurgerent ꝯ eū iudei.⁊ tñ ip
ſe adiudicauit xp̄m morti die primo azimoꝝ: ergo lici-
tuȝ erat ſm legem iudeoꝝ illa die occidi aliquem iudi
cialiter.[a] ¶ Ad ſextuȝ cū dr̄ ꝙ dixerunt pontifices et
phariſei:nō in die feſto ⁊c̄. dōm ꝙ pontifices ⁊ phari
ſei diſpoſuerant nō occidere xp̄m in die feſto.ſ.primo
die azimoꝝ dum ꝯgregatus eſſet totꝰ populus iſrael in
hierl̄m:q̄r timebant tumultū populi ex quo populus te
nebat xp̄m vt ꝓphetā. poſtea tñ mutauerūt ꝯſilium:⁊
occiderunt eū p̄mo die azimoꝝ.⁊ hoc ꝓpter duo. p̄mū
fuit ex ꝑte dei.ſcdȝ fuit ex ꝑte iudeoꝝ. Primū eſt q̄r de
us mutauit voluntatē eoꝝ vt ipſe cōpleret intentionem
ſuā.volebat.n.xp̄s mori publiciſſime eo ꝙ moriebat
ad ſalutē totius populi.ad moriendū aūt publiciſſime
requirebant duo.ſ.ꝙ eēt mors in loco valde publico:
⁊ ꝙ eſſet actualiter cōgregatus multus ppl's. Propter
primū nō debuit xp̄s mori in aliquo loco terre iudeo-
rū niſi in hierl̄m:q̄r ille erat locuſ cōmunior:q̄r erat ibi
templū dñi ad qd̄ ꝯcurrebāt oēs viri iſrl̄.⁊ hoc ſignifi
cauit Luce.14.ſ.non capit perire ꝓphetā extra hierl̄m
.i.non eſt poſſibile:vel non eſt ꝯueniens ꝙ ꝓpheta.ſ.
meſſias : q̄ vocat per excellentiā ꝓpheta moriat extra
hierl̄m.[⊙] ¶ Propter ſcdȝ xp̄s non debuit mori niſi in
aliquo de tribꝰ feſtis.ſ.in feſto azimoꝝ vel in feſto pē
tecoſtes ſiue hebdomadaꝝ qd̄ erat menſe tertio:ſiue in
feſto ſcenophegie ſiue tabernaculorū qd̄ erat mēſe ſe-
ptimo.nā in iſtis tribus feſtiuitatibus ſolis ꝯueniebāt
oēs viri iſraelite in ſanctuariū domini vt patet Exod̄.
23.et.34.et Deutero.16.⁊ tñ in nulla iſtarū triū feſti-
uitatum ꝯuenientius fuit xp̄m mori q̄ȝ in feſto azimo-
rū:eo ꝙ in ipſa ſola neceſſitate ꝯueniebant oēs iſraeli-
te:in alijs autem duabus tenent quidam de doctoribuſ
ꝙ poterat fieri diſpenſatio ne venirēt in templū. ideo
in feſto azimoꝝ chriſtus mori debuit q̄r in illo cōuenie
bant oēs iſraelite. ¶ Ex hoc ēt ſequitur ꝙ non debuit
mori niſi prima die azimoꝝ.nam ante non debuit mori
cū non eſſet aliq̄d feſtum prius niſi dies quartuſdeci-
mus qui erat paſcha:⁊ erat quaſi dies ꝓfeſtus: cū lice-
ret fieri in eo omnia opera ꝓphana que fiebant in die-
bus profeſtis vt.ſ̄.declaratū eſt. nec ēt dēbat chriſtus
occidi poſt diem p̄mā azimoꝝ:q̄r cum ſequentes dies
eſſent profeſti:recedebant interdum multi iudeoruȝ de
loco ſctūarij.⁊ ſic nō eſſet mors xp̄i corā toto iſrael.cū
aūt fieret die p̄ma azimoꝝ eēt p̄ns totus iſrael:q̄r erat
ille dies celeberrimus imediate poſt imolationē agni

X

Solo rōnis q̄r-
te ꝓ grecis ponē
tibꝰ xp̄m antici-
paſſe cenā q̄r di
xit tp̄s meū ꝓpe
eſt apud te facio
paſcha.nā niſi an
ticipaſſet fruſtra
dixiſſet tp̄s meū
ꝓpe ē. ſoluit ꝙ
illud dixit xp̄ȝ q̄r
nō cenaturꝰ eēt
ampliꝰ neq̄ȝ cuȝ
eo neq̄ȝ cū diſci-
pulis ſuis.

Y

Solo rōnis.5.
grecoꝝ arguētiū
ꝙ ſi iudei nō ꝑ-
miſerūt manere
i cruce corpa ſab
bato ꝑ eiꝰ feſti
uitatē multo mi
nus ꝑmiſiſſent i
p̄ma die azimoꝝ
euȝ occidi.ſoluit
ꝙ ſabbatū veni
ens ītra dieſ azi
moꝝ ꝓfeſtos eſt
celebriꝰ p̄ma die
īmo oē ſabba-
tū quo ad vaca-
tionē laboris.

Z

[z]Rō p̄ma rōnis
q̄nte ſolonis q̄r
iudei ꝯſultabant
nūq̄d dēret xp̄s
īterfici in die fe-
ſto ⁊ ꝯcluſerunt
dicētes nō ī die
feſto.ſed ſup illō
qd̄ prohibet lex
nō eſt ꝯſiliū.
[△]Feſta azimorū
excepto ſabba-
to ñ ꝓhibet.

AA

*Solō eiuſdē rō
nis falſa dicētiū
iudeos noluiſſe
occidere xp̄m p̄-
ma die azimoꝝ ſ;
pilatꝰ gētilis euȝ
ad mortē ꝯdēna
uit. ſ; falſū eſt q̄r
quando nō licet
occidē nō licet ac
cuſare ad mortē.

BB

[△]Rō ſecunda ꝙ
falſa ſit hec rñſio
nā ſi pilatꝰ iuſſit
corpa deponi ob
diē ſabbati gr̄a
legis nō iudicaſ-
ſet ad mortē xp̄ȝ
ſi eēt ꝯ legeȝ.

CC

[b]Rō tertia huiꝰ
falſitatis q̄r iudi
ces dati ad gu-
bernatōeȝ iudeo
rū tenebant ſeq̄
leges iudeoꝝ ī iu
dicādo.alioquin
iudei nō tuliſſēt
ſicut non tulerūt
herodē ponentē
ſtatuas ī ludis ⁊
caliculā ponētē
aq̄lā ſup tēplū.

DD

[a]Solō rōnis ſe
xte ꝓ ꝑte greco-
rū q̄ fūdat ſup il
lud Matth.26.
nō ī die feſto. ex
quo arguunt ꝙ
xp̄s nō captꝰ ē p̄
ma die azimorū
ſ; quartadecima
die.ĝ cōedit pa-
ſcha die.13.rñ-
det iudeos mu-
taſſe ꝯſiliū volē
te deo vt chriſtꝰ
moreret publiciſ
ſime ĝ quo ad lo
cū dēbat mori ī
hierl̄m : quo ad
tp̄s p̄ma die azi-
moꝝ cū de neceſ
ſitate oēs iudei
tenent ꝯuenire ī
ſcūariū:deīde ēt
iudei putabant
xp̄m diſceſſuruȝ
poſt p̄mā diē azi
moꝝ q̄r rebant
eum acceſſiſſe ex
necītate legis.

EE

[⊙]Feſta in q̄bus
dēbat conuenire
oīs iſrael ī ſimul
erāt tria azimoꝝ
pētecoſtes ⁊ ſce
nophegia.p̄mū ī
p̄rio mēſe. ſcdȝ ī
3.tertiū ī ſeptio.

paſchalis: ⁊ manebāt adhuc in ſanctuarij loco omnes
iſraelite. ⁊ ſic oēs viderent xp̄m morientē ⁊ ſcirent de
tractatu mortis eius. Fuit ēt alia cā quare xp̄s morere
tur hoc tp̄e. ſ. vt nō ſolū mors ſua nota fieret oib⁹ iſrli-
tis: ſꝫ ⁊ reſurrectio ſua audiret ab oib⁹. nā xp̄s mortu⁹
ē i die p̄ma azimoꝝ. ſ. 15. die mēſis primi: ⁊ reſurrexit
die tertio azimoꝝ: ꝗ erat dies decimuſſeptim⁹ mēſis: ⁊
publicata fuit reſurrectio ei⁹ ipſa die ꝑ cuſtodes monu
mēti. Matth. 28. ⁊ ꝑ mlieres ⁊ Ap̄los. Luc. 14. et. 20.
et. 21. ⁊ tn̄ manebant plurimi iudeoꝝ adhuc in hierl'm
vſq; ad diē ſeptimū azimoꝝ: ſicut innuit Deute. 16. ſ.
ſeptē diebus comedes abſq; fermēto afflictionis panē
in loco quē elegerit dn̄s de⁹ tuus. ⁊ h̄ dr̄ toti iſrael: q̄r
erat lex gn̄alis: ideo oēs iſraelite manere debebāt ſeptē
diebus azimoꝝ i loco ſanctuarij: vel plurimi illoꝝ. ⁊ ſic
ꝑueniret fama reſurrectiōis xp̄i ad oēs vl' ad plurimos
iſrl'itaꝝ: ſicut ꝑuenerat noticia mortis ei⁹ ad oēs. ¶ Se
cundū motiuū fuit ex ꝑte phariſeoꝝ. nā phariſei puta-
bāt ꝙ nunq̄ poſſent tenere xp̄m niſi ꝑ aliquos modos
exq̄ſitos ⁊ cū magna diligētia. nā dr̄ Matth. 26. ꝙ fe
cerūt ꝯſiliū vt Jeſuꝫ dolo tenerēt ⁊ occiderent. ⁊ q̄r pu
tabāt ꝙ poſt p̄mū diē azimoꝝ xp̄s recederet de hierl'ꝫ:
q̄r credebāt eū venire illuc ex neceſſitate legis ſicut re-
liquus ppl's veniebat: ⁊ poſtea nō poſſent eū cōprehē-
dere: putauerūt melius eſſe ꝙ in paſcha eū cōprehen-
derēt. ⁊ ſic factū eſt. ¶ Sed tunc dicet quare iudei cō
prehēdentes xp̄m in paſcha nō reſeruauerūt eū ad oc-
cidendū ip̄m poſt paſcha. nā iſtud videbat ꝯuenire cō
ſilio ⁊ intētioni ipoꝝ. nā debuerūt eū cōprehendere in
paſcha: q̄r forte putabāt ꝙ nō poſſent eū alio tp̄e tene-
re eo ꝙ recederet de hierl'm ⁊ neſcirēt quo iret ſicut an
te paſcha factū eſt. nā ambulabat xp̄s occulte q̄r nō au
debat ambulare in palam: ⁊ iudei q̄rebāt eum: ⁊ neſci
entes vbi eēt dederūt mādatū ꝙ ſiq̄s ſciret vbi eēt no
tificaret illū vt teneret vt pꝫ Jo. 11. ōbuerūt ergo te-
nere eum in paſcha ſm̄ ꝯuenientiā ſui cōſilij: ne ſemel
recederet de hierl'm ⁊ poſtea nō poſſent eū inuenire: ⁊
debebant eū tenere vinctuꝫ in paſcha quouſq; trāſiret
feſtū: ⁊ tunc occiderent eū ⁊ non fieret tumultus in po-
pulo ſicut ſi occideret in die feſto: eo ꝙ iaꝫ receſſiſſent
oēs iſraelite de hierl'm. ⁊ tn̄ occiderunt eū in die feſto
in quo poterat eſſe maximus tumultus. ¶ Dici poteſt
vno modo ꝙ iudei intendebant euitare tumultū popu
li ꝯtra ſe quantū poſſent: ideo nollent occidere chriſtuꝫ
in die feſto: ſed poſt paſcha. ⁊ tn̄ deus mutauit ꝯſilium
eoꝝ ꝓpter gloriā ſuā volens ꝙ chriſt⁹ occideret poti⁹
in die feſto q̄ꝫ in alio die: q̄r in eis que fiebāt circa mor
tem xp̄i non mouebant oino iudei a ſeipſis: ſed in mul
tis mouebant a deo: eo ꝙ mors chriſti erat maximuꝫ
myſteriū qđ deus intendebat ꝓcurare in mūdo. ⁊ pꝫ h̄
q̄r qn̄ tractabat de morte chriſti: ꝯuenientibus in vnū
p̄ncipibus ſacerdotū ⁊ phariſeis: Cayphas ꝗ erat p̄n-
ceps ſacerdotū dixit. expedit vt vnus moriat homo ꝓ
populo ne tota gēs pereat. Jo. 11. ⁊ dicit ꝙ hec nō lo-
cutus eſt a ſeipſo: ſed cū eſſet pōtifex anni illius ꝓphe
tauit. ¶ Sic ergo in executione mortis chriſti ⁊ deter-
minatione tp̄is cū iſta iam eēnt magis ꝓpinqua my-
ſterio redēptionis: iudei nō mouebant a ſeipſis: ſed
mouebant a deo ſaltem in determinatione ꝯſilij. vnde
cū p̄mo apud eos fuiſſet ꝯſiliū humanū ꝙ chriſtus nō
occideret in die feſto ne fieret tumultus in ppl'o: ꝯcidit
poſtea eis ꝯſiliū diuinum qđ mutauit ꝯſiliū eoꝝ ⁊ occi
derunt xp̄m in die feſto: q̄r ſic expediebat ꝓpter rōnes
ſupra aſſignatas. ¶ Alio mō pōt dici ꝙ fecerūt hoc ꝯcō
ſilio humano. ſ. ꝙ lꝫ p̄mo diffiniuiſſent nō occidere xp̄ꝫ
in die feſto ꝓpter ſcādalum: tn̄ rurſus ꝓpter vitādum
maius ſcādalum occiderunt eū in die feſto. nam ſi p̄n-
cipes ſacerdotū ⁊ phariſei cōprehendiſſent chriſtuꝫ an
te p̄mum diem azimoꝝ: ⁊ vellent tenere eum vinctū vſ
quequo tranſiret feſtum ⁊ poſtea eū occiderēt: videba
tur ſequi maius ſcādalum. ſ. ꝙ totus ppl's ſciret ꝙ chri
ſtus teneret. ⁊ q̄r ſciebāt ꝙ ꝓpter inuidiā tradebat: co
narent in illis ſeptem diebus eripere eum de manibus
phariſeoꝝ: ⁊ ſi nollent eum dare fieret tumultus ma-
gnus in populo: q̄r negocium ageret ex ꝯſulto ⁊ deli-
berato. voluerunt ergo occidere euꝫ illico vt tenuerūt:
vt ſic populus nō hēret locum eripiendi eum de mani
bus ſuis. ⁊ ſic oportuit eū in die feſto occidi. ⁊ ſatis ap
paret hoc: q̄r illico vt xp̄s capt⁹ eſt in horto ductus eſt
ante iudices per noctē: vt illico cauſa eius diffiniretur
⁊ occideret populo non aduertente ad hoc ſi fieri poſ
ſet. ⁊ ſine dubio illico vt chriſtus adductus eſt ad An-
nam vel Cayphain per noctē iuſſiſſent eum occidi ne-
ſciente populo: ⁊ tn̄ timuerunt Romanos q̄r ipſi nō ha
bebāt ptātem iudicandi aliquem ad mortem. ſic patet
Matth. 27. cum dixit Pilatus. accipite eū vos: ⁊ ſm̄
legem veſtrā iudicate eū: iudei aūt dixerunt non licet
nobiſ occidere quēq̄: ⁊ ꝓpter h̄ duxerūt chriſtū ad Pi
latū: ⁊ neceſſe fuit ꝙ differret aliqualr̄ iudiciū de mor
te chriſti ⁊ veniret in cognitionē populi. ¶ Aliq̄ rn̄dēt
aliter ad iſtam rōnem cū dixerunt iudei: nō i die feſto.
⁊ dn̄t ꝙ verū eſt ꝙ ſicut iudei non volebant occidere
chriſtū in die feſto ita fecerūt. nam nō occiderunt eum
in die feſto: ſed die ſequenti. erat. n. feſtum ipſum pa
ſcha qđ erat die quartadecima ad veſperū qn̄ come-
debat agnus paſchalis: ⁊ ipſa die chriſtus non occiſus
eſt: ſed die ſequenti quintadecima que erat dies p̄ma
azimoꝝ. ¶ Sed dicendū ꝙ hoc nō ſtat: q̄r non pōt hic
vocari dies feſtuſ niſi p̄mus dieſ azimoꝝ. q̄r ſicut ſupra
declaratū eſt: due feſtiuitates erāt hic cōtinue. ſ. paſcha
⁊ dies azimoꝝ. paſcha aūt non erat ꝓprie feſtuꝫ: q̄r nō
vacabat illa die a laboribus: ſed licebat fieri oia ope-
ra ꝓphana que fiebāt in diebus ꝓfeſtis. nec erat dr̄ia
aliqua inter iſtuꝫ diem ⁊ alios ꝓphanos: niſi ꝙ in iſto
comedebat agnus paſchalis ad veſperū: ⁊ in alijs nō.
p̄mus dies aūt azimorū erat celeberrimus tam quātū
ad ſacrificia q̄ꝫ in vacatione ab opibus ſeruilibus. naꝫ
p̄ma et ſeptima die azimoꝝ nullum opus fieri licebat:
niſi ea que ad cibuꝫ ꝑtinent. Exo. 12. et Leui. 23. ⁊ die
phaſe. ſ. quartodecimo die menſis p̄mi licebat fieri q̄-
cūq; opa ꝓphana ſicut in diebus profeſtis: q̄r in nullo
loco legis veteris reperitur ꝙ illo die vacari deberet
a laboribus. differebant ēt in ſacrificijs: q̄r primo ⁊ ſe-
ptimo die azimoꝝ fiebant magna ſacrificia ſolēnia q̄
determinantur Nume. 28. ⁊ tamen in die phaſe nullū
ſacrificium legitur in toto veteri teſtamēto quod fie-
ret. ideo intelligendum eſt ꝙ nullum ſacrificium fie-
ret in eo niſi ſacrificium iuge: quod erat ſacrificium
dierum profeſtorum. non ergo poterat vocari di-
es phaſe dies feſtus: ſed dies primus azimoꝝ qui erat
celeberrimus. ⁊ cum iudei determinaſſent ꝙ non occi-
derent chriſtum illa die ad vitandū ſcandalum: poſtea
mutauerūt ꝯſilium ⁊ occiderunt eū eodem die ex cau-
ſis ſupra aſſignatis.

FF
Solo p̄ma obie
ctōis q̄ poſſet fie
ri ſic. ſi iudei vi-
tare cupiebant
tumultū ppl'i: ap
p̄hēderūtq; xp̄ꝫ
in feſto ex neceſ
ſitate cur nō occi
derāt eū poſt fe-
ſtū. rn̄det iudeoſ
feciſſe hoc nō ex
ſua volūtate ſed
nutu diuino.

GG
Solo ſc̄da huiuſ
obiectionis ꝙ iu
dei nō tenuerūt
xp̄m viuuꝫ vſq;
p⁹ feſtū ne ppl's
ſciēs eū inuidia
teneri vi eripet
ab eis ⁊ eēt ma-
ius ſcādalū: ⁊ iō
noctu examina-
runt eū. noctuq;
occidiſſēt niſi ti-
muiſſent roma-
nos.

HH
Solo eiuſdē rō
nis ꝓ ꝑte greco
rū ꝙ iudei dicen
tes nō in die fe-
ſto itelligebāt đ
die phaſe ꝗ eſt
14. falſa eſt. naꝫ i
die phaſe exerce
bant oia opera
ſeruilia.

¶ Caplm. 9. De ſc̄da cerimonia. ſ. azimoꝝ panū: ⁊ ꝙ xp̄s
māducauerit azima die cene vltime.

SEcunda cerimonia de qua
dubitabat an chri-
ſtus illā obſeruaſſet in vltima cena
erat quantum ad azima. ſ. an come-
dit panes azimos vel fermentatos.
¶ Quidā tenēt ꝙ xp̄s māducaue-
rit fermētatū: ⁊ iſta fuit opinio Gre-
coꝝ. ex quo iferūt ꝙ xp̄s cōfecit i fermētato q̄r ip̄e ꝯfe
cit poſt cenā ⁊ ꝯfecit i illis panib⁹ quos hēbat: ſꝫ hēbat
panes fermentatos: iō ꝯfecit in fermētato. ex h̄ ēt infe
runt ꝙ nos debeamus ꝯficere in fermentato: q̄r debe
mus imitari chriſtum in modo ꝯficiendi ⁊ in omnibuſ
que pertinebant ad ꝯfectionē. ſed ipſe cōfecit in fermē
tato: ergo nos cōficere debemus in fermentato. hoc au
tē eccleſia Grecoꝝ ſeruat vſq; ad hodiernum diem. nā
in fermentato cōficiunt ſm̄ cerimonias ſuas antiquaſ.
¶ Dicenduꝫ tamē eſt ꝙ chriſtus in cena vltima come
dit azima ⁊ non panem fermentatum. qđ patet primo
ex deſtructione fundamenti poſitionis Grecorum. naꝫ
tenent Greci ꝙ chriſtus anticipauerit ⁊ comederit pa-
ſcha die tredecimo menſis vt ſupra declaratum eſt. ⁊
tamen iudei non comedebant tunc paſcha ſed die ſe-
quenti. ſ. quartodecimo. ⁊ ſic non eſſent panes azimi in
terra iſrael die tredecimo de quibus comederet chri-
ſtus ideo comederet panes fermentatos. conſtat tn̄ in-
ductuꝫ neceſſario ex p̄cedentibus ꝙ xp̄s māducauerit

A
Error grecoꝝ te
nentiū xp̄m co-
mediſſe pāes fer
mētatos in vlti-
ma cena ⁊ ꝙ ꝯfe
cit in fermētato.

B
Xp̄s in cena vlti
ma comedit azi-
mos.

C
Error grecoꝝ ꝙ
xp̄s ꝯfecerit i fer
mētato fūdabat
in h̄ q̄r anticipa
uit phaſe die ter
tiodecimo quod
falſum eſt.

phaſe

pbaſe die quartodecimo mēſis qñ iudei māducabāt: ⁊ tñ tunc oēs iudei māducabāt azimos: ergo ēt xp̄s mā ducaret ⁊ in illis ꝯficeret. ℂ Scd̄o pꝫ qꝛ nō ſolū rōnabilr̄ infert̄ xp̄m comediſſe azima die cene: ſed vr̄ ēt h̄ neceſſariū. nā dato ꝙ xp̄s ⁊ diſcipuli vellēt comedere panē fermentatū illo die nō h̄rent: qꝛ nullus panis fermētatus erat tūc in tota terra iſrael. nā anteꝗ̄ icipet feſtū. ſ. añ meridiē diei quartidecimi eijciebāt omne fermētatū de domib⁹ ſuis dando illud beſtijs ad comedēdū: ita vt nulla ꝑticula panis fermētati maneret in tota terra iſrl̄ poſtq̄ꝫ incipiebat feſtiuitas vt pꝫ Deute. 16. ſ. nō erit fermētatū in oībus terminis tuis ſeptē diebus. ⁊ hoc ēt obſeruāt iudei vſqꝫ hodie ſic. nō ergo poſſent diſcipuli xp̄i q ꝑauerāt ei cibos paſchales: h̄re aliquos panes fermētatos quos darēt xp̄o in illa cena. neceſſe eſt ergo ꝙ comederit azima. ℂ Tertio pꝫ qꝛ xp̄s voluit obſeruare tota vita ſua legē veterē: ⁊ tñ de neceſſitate legis erat comedi azima cū agno paſchali: qꝛ ſepe h̄ mādatū eſt vt pꝫ Exo. 12. et Nuꝫ. 9. ergo xp̄s comederet azima ī illo feſto. ℂ Et ſi dicat̄ ꝙ nō poſſet h̄re azima. dōm ꝙ xp̄s potius omitteret totaꝫ celebrationē paſchalē: q̄ꝫ ꝙ obſeruaret quādā cerimonias ei⁹ ⁊ alias nō. qꝛ iſte erat labor inutilis ⁊ irrōnabilis: cū laboraretur in obſeruatione quarūdā cerimoniaꝝ: ⁊ tñ ꝑ h̄ nōduꝫ ſatiſfaceret legi: ſed eēt ꝑuaricatio eius cū non obſeruarent̄ oēs cerimonie. ſicut declaratū fuit ſupra qñ ꝓbabat̄ ꝙ xp̄s celebrauit paſcha die quartodecimo cū alijs iudeis. ℂ Quarto qꝛ dato ꝙ xp̄s anticipaſſet paſcha ꝑ vnū diē ſicut Greci dixerūt: qd̄ tñ falſuꝫ eſt. adhuc comediſſet azima: qꝛ lꝫ die tredecimo alij iudei nōduꝫ comedebāt azima ſed fermētatū: tñ xp̄s faceret fieri azima ꝓ cena ſua: qd̄ facile erat. nā ſi xp̄s ex aliq̄ cauſa mutaret tp̄s celebratiōis paſchalis qd̄ erat aliqd difficile: faceret ēt ꝙ h̄ret panes azimos ꝓ illa die lꝫ alij iudei nō h̄rent: qd̄ erat ſatis facile ⁊ nō erat ꝯ legem. naꝫ licebat cuilibet comeder̄ panes azimos quotidie ſi vellet ēt extra tp̄s azimoꝝ: cuꝫ lex de comedendo azimos ſeptē diebus eēt penalis: ⁊ nō obligaret niſi ad illos ſeptē dies. ſi tñ qs ſponte vellet comedere panes azimos quotidie cū eſſent panes afflictionis licebat ei. ſi tñ panes azimi fuiſſent itroducti in ꝓuilegiū vel fauorē: non liceret cuiquā veſci illis niſi quādiu lex ꝑmitteret. ſicut eſt de oībus alijs que dant̄ ex gr̄a vel ex ꝓuilegio. dato ergo ꝙ qñ xp̄s celebrauit phaſe nō eēnt azima apud iudeos: ipſe faceret parari illa vt obſeruaret oēs cerimonias paſchales. potiſſime qꝛ valde facile erat facere panes azimos: qꝛ nihil eſt facilius q̄ꝫ facere paneſ ſubcinericios q fiunt repentine nō ꝯ[illegible]ntibus alijs panibuſ: q nō poſſunt ita cito ꝑari. ſicut pꝫ Geñ. 18. cū veniſſent tres angeli ad Abraā ī ſpē viroꝝ: ⁊ vellet eis in promptū dari ciboſ nec h̄ret aliquos panes: dixit Sarre vxori ſue: accelera tria ſata farine: cōmiſce ⁊ fac ſubcinericios panes. nihil ergo ipediebat qn xp̄s comederet panes azimos die terdecimo ſi anticipaſſet paſcha ēt ſi nō eſſet azima apud iudeos. ℂ Quinto pꝫ qꝛ dato ꝙ xp̄s anticipaſſet paſcha ⁊ eēt ꝓhibitū apud iudeos comedere panes azimos extra ſeptem dies azimoꝝ: adhuc xp̄s dēret comedere azima illo tp̄e. qd̄ pꝫ qꝛ vetitū erat celebrare paſcha niſi quartodecimo menſis primi. ⁊ vt tñ iſti volūt xp̄s anticipauit ꝑ vnū diem faciēdo ꝯ legem ſubeūte cauſa: ita ergo ex eadē cauſa comederet azima tp̄e illo quo lex nō ꝯcedebat vt cōpleret celebritatē paſchalē. ℂ Ex dictis appet ꝙ xp̄s comedit azima in cena vltima ⁊ nō fermētatū: ſiue anticiparet ſiue nō. potiſſime cum ꝓbatum ſit ꝙ chriſtus non anticipauit ſed comedit ea die qua iudei.

D
Rō ſcd̄a aduerſus errorē hunc ꝙ ſi voluiſſēt diſcipuli dare xp̄o fermētatū in vltima cena nō potuiſſent: qꝛ añ feſtū phaſe dabat̄ beſtijs totuꝫ.

E
Rō tertia aduerſuꝫ errorē hūc ꝙ xp̄s ſeruauit oīa nec̄ia ī lege: ⁊ comedere azima ī vltima cena erat neceſſarium.

F
Chriſtus poti⁹ omiſiſſet celebrationem phaſe q̄ꝫ eſuꝫ azimoꝝ in illa qꝛ inutilr̄ celebraſſet ſine azimis.

G
Rō quarta. xp̄ſ ēt ſi anticipaſſet cenā vt dñt greci ⁊ falſo: comediſſet tñ azimas. tū ad īplendā legē. tū qꝛ eſus azimorū erat penalis nō in honorē. iō licebat his veſci ſemper.

H
Rō q̄nta. xp̄s ēt ſi āticipaſſet phaſe ⁊ eēt ꝓhibitū veſci azimis niſi q̄rtadecima die mēſis: tñ ex eadē cā dēbat veſci azimis tp̄e ꝓhibito ſic̄ celebrabat phaſe tp̄e ꝓhibito ſm̄ grecos.

ℂ Caplm̄. 10. Qꝫ xp̄s cōſecerit in azimis: ⁊ ꝙ lꝫ poſſit confici in azimis ⁊ in fermentatis qd ſit conueniētius: ⁊ rōnes pro vtraqꝫ parte.

A
Xp̄s ī vltīa cena nō niſi panes azimos comedit: in azimis iō conſecrauit.

Ex predictis ſequitur ꝙ chriſtus confecit ſacramentū corporis ſui in azimiſ. nā chriſtus comedit in illa cena panes azimos vt. ſ. ꝓbatum eſt. ſed ipſe non ꝯfecit niſi in panibus quoſ habebat in mēſa: ergo in azimis cōfecit. ℂ Itē patet qꝛ chriſtus cenauit die quartadecima quādo celebrabāt paſcha omnes iudei: ſed eo tēpore nō erat aliqd̄ fermentatū in tota terra iſrael. Deuterono. 16. ergo ēt ſi chriſtus vellet ꝯficere in fermētato nō occurreret ſibi habere illud. niſi ex miraculo faceret panē fermētatū: vel faceret parari illo tēpore panē fermentatū: vel retinuiſſet illud ex tēpore ꝑcedēti quādo licebat veſci fermētatis. qd̄ totū erat contra legem. Deutero. 16. ſ. ꝙ nō eēt aliqd̄ fermentatū in toto iſrael ſeptē diebus. Non eſt ergo vllo modo dicendū ꝙ in fermētato ꝯfecerit: qꝛ ad hoc oportebat poni aliquam exorbitantiā a lege ⁊ a cōmuni modo: q̄ nō ſunt danda ſine neceſſitate. ponendo aūt ꝙ chriſtus ꝯfecerit in azimis: nō ſequit̄ aliqd ꝯtra legē nec ꝯtra cōmuneꝫ modū. ideo iſtud tenenduꝫ eſt. ℂ Ex his apparet ſolutio illius dubitatiōis que cōmuniter vertit̄. ſ. an in azimis vel in fermētatis ꝯficiendū ſit. ⁊ dicēdū eſt ꝙ in azimis ſicut chriſtus ꝯfecit. ⁊ iſtā veritatē ſeqtur eccleſia latinorum. Greci aūt crediderūt ꝙ xp̄s anticipauit phaſe comedēdo die tredecimo: ergo apud iudeos nō erāt azima: ⁊ ſic ꝙ comederit fermētatū ⁊ in illo ꝯfecerit: ⁊ ipſi ergo credētes ſe xp̄m imitari: in fermētato ꝯficiūt vſqꝫ in hodiernū diē. ℂ Sed ꝯſiderādū eſt circa hoc ꝙ in ꝯfectiōe huius ſacr̄i duo ꝯſiderari pñt. ſ. qd d̄ neceſſitate fieri dēat ⁊ qd fieri ꝯueniat. q̄ꝫtū ad neceſſitatē dōm ꝙ illa ſūt de neceſſitate huius ſacr̄i q̄ ſūt ei ſubſtātialia. nā ſicut in cōpoſitis nālibus: mā̄ ⁊ forma ſunt ſub̄alia rei: ita large in ſacr̄is dicimus mā̄ ⁊ forma eſſe ꝑtes ſub̄ales. ē. n. forma ſacr̄i huius in v̄bis illis ꝑ q̄ ſit ꝯſecratio: q̄ lꝫ nō h̄eant̄ ita formalr̄ in euangelio: eccl̄ia tñ ſuſcipit illa ab Apl̄is q ſuſceꝑunt ea a xp̄o vt pꝫ ex̄ d̄ cele. miſ. in. c. cū marthe. mā̄ ſacr̄i eſt panis triticeus ⁊ vinū d̄ vitib⁹. ſi qs aūt mutaret aliqd̄ iſtoꝝ duoꝝ ſub̄aliū. ſ. mā̄e ⁊ forme nō ꝯficeret. vtpote ſi nō vteret̄ verbis ab eccl̄ia ꝯſuetis: vel ꝯficeret ī pane hordei: aut ī vino nō de vitibus. qcqd aūt aliud eueniat nō īpediet effectū ſacr̄i. ſicut in nālibuſ ſi corpus ⁊ aīa rōnalis ſimul ſint hō eſt. ſi alteꝝ eoꝝ deficiat ipoſſibile eſt hoiem eē. ſi tñ ambo ſimul ſint: q̄cūqꝫ alie varietates ſiāt exteriuſ nihilominus hō eſt. vtpote ſi ſit magnus vel ꝑuus: niger vel albus: ⁊ ſic de ceteris: qꝛ accidētia nō variant ſpēm rei. Ita in ſacr̄is. ſi qs. n. adhibeat panē triticeuꝫ ⁊ vinū de vite: ⁊ ꝓferat v̄ba ꝯſueta ab eccleſia ꝓferri cū intentione ꝯſecrādi ꝯficiet ſine dubio ſi ſacerdos ē: qcqd aliud mutet̄ exterius: ⁊ ſiue panis ſit durus ſiue mollis: ſiue calidus ſiue frigidus: niger vel albus: groſſus vel tenuis: quadratus vel rotūdus. ℂ Idē ēt de vino ſiue ſit albū ſiue rubeū: nouū vel antiquū: boni ſaporis vel mali. De v̄biſ ēt ꝑtinētibus ad formā: ſiue ꝓferant̄ cātando ſiue recitādo: diſtincte vel ꝯfuſe: in bono vel malo accentu: ⁊ ſic de oībus alijs accidentibus tam mā̄e q̄ꝫ forme: qꝛ ꝑꝑ variationē illoꝝ nō variat̄ effc̄ūs ſacr̄i. ℂ Ita ēt eſt ī alijs ſacr̄is: vt pꝫ in baptiſmo cuius mā̄ eſt aq̄ elemētalis: q̄ tñ ſiue ſit frigida vel calida nihil differt: imo ēt ſi ſit dulcis vel ſalſa qd̄ magiſ nihil differt. nā in aq̄ maris baptizari qs pōt. ita eſt in pane q eſt mā̄ ſacr̄i. nā eſſe triticeū eſt eē ſpecificū. ⁊ qꝛ triticeū ⁊ hordeaceū differūt in ſpē: nō poterit ī hordeaceo pane nec in aliquo alio niſi in triticeo ꝯfici. eſſe tñ fermentatū vel azimū ſūt accidētia panis: ⁊ nō variāt ſpeciē eius. iō ſiue ſit panis triticeus fermentatus ſiue azimus pōt ī illo ꝯfici. ⁊ ſic pꝫ ꝙ Greci nō errāt ꝯficiēdo in fermētato. ſ. qꝛ ita eſt veꝝ corpus xp̄i ibi ſicut in cōfectione azimorum quaꝫ tenet eccleſia latinoruꝫ. ℂ Secundum eſt quid eſt qd̄ conueniat fieri in hoc ſacramēto. ſ. an in azimis vel in fermentatis conuenientius ſit confici. ⁊ dicendum ꝙ conuenientius eſt confici in azimis. ⁊ ponit ad hoc ſanctus Thomas tertia parte ſumme. q̄. 75. arti. 4. tres rationes. ℂ Prima eſt propter imitationem chriſti. nam ipſe in azimis confecit ſicut ſupra probatum eſt. ſecunda quia panis eſt proprie figura vel ſacramentum corporis chriſti quod ſine corruptione conceptum eſt. fermentum tamen corruptionem inducit in pane. ſicut dixit beatus Paulus modicum fermentum totam maſſam corrūpit. ℂ Tertia qꝛ hoc magis cōpetit ſynceritati fideliū. nā azimuꝫ

B
Xp̄m cōſecraſſe in azimis ſm̄ ꝙ fermētatū d̄erat tūc niſi ipſe ſuaſſet vl̄ ex miraculo ꝓduxiſſet vel ꝑari feciſſet. quorū qd̄lꝫ ē ꝯ legē.

C
Sacr̄m eucharīſtie ī azimis ꝯficiendum ē: qꝛ ita xp̄s ꝯfecit.

D
Error grecoꝝ d̄ āticipatōe cene xp̄i fuit cā vt errarēt ꝯficiēdo in fermentato.

E
Sacr̄i eucharīſtie mā̄ eſt panis triticē⁹ ⁊ vinum vue: forā vō v̄ba ꝯſecrationis ab eccl̄ia d̄terminata: ⁊ hec ſūt eēntialia. accn̄tia tñ vtriuſqꝫ tā mā̄e q̄ꝫ forme nihil ad ꝯſecrationeꝫ.

F
Baptiſmi mā̄ ē aq̄ elemētal̄. q̄ ſi calida ſit vl̄ frigida dulcis aut ſalſa nihil ad baptiſmum.

G
Eucharīſtia ſiue ī azimo ſiue ī fermētato ꝯficit̄ qꝛ ſt̄ accidētia panis nō de eēntia.

H
Error grecorū ꝯficiēdo ī fermētato nō ē ꝯ ſidē.

I
Eucharīſtia cōueniēti⁹ ꝯficit̄ in azimis q̄ꝫ in fermētatis.

K
Opinio thome. de ꝯueniētia ꝯſecratiōis ī azimis hꝫ qꝛ xp̄s ita ꝯfecit. ⁊ qꝛ panis dꝫ eſſe icorrupt⁹ ſic̄ corp⁹ xp̄i. ⁊ qꝛ fermētū inuit maliciā azima ſynceritatem.

L
Opinio grecorū de ɔficiēdo i fermētato initiť duplici rōni.p̄ma ē ꝙ vnio fermēti cum pane innuit vnionē diuinitatis cū humanitate.ſcđa ē ad deteſtatōeȝ hereſeos nazareoꝝ dicentiū ſeruādaȝ cerimonias legis veteris cum euangelio.

M
ᵈPctm̄ eēt ſi vel p̄ſbyter latinꝰ in fermentato: vel grecus in azimis conſecraret.

ſignificat ſynceritatē: qꝛ in ſe ſyncerū ⁊ imixtum eſt: ⁊ iſta ſynceritas requiriť i vſu huius ſacri.iuxta illud. 1. Corin. 15.ſ. paſcha noſtrū imolatus eſt chriſtus: itaq̧ epulemur non in fermento veteri malicie ⁊ nequitie: ſȝ in azimis ſynceritatis ⁊ v̄itatiſ. ℂ Greci aūt q in fermētato ɔficiunt non oīno ſine rōne fecerūt.eſt vna rō ad ſignificandū vnionē nãe humane ad v̄bum diuinū ſicut fermentū pane miſceť. Secūda eſt in ɔ̄teſtationem hereſis nazareoꝝ.nazarei q̄ppe dicebant obſeruāda eē cerimonialia legis veteris ſimul cū euāgelio.⁊ qꝛ chriſtus ɔfecit in azimis vt ſeruaret cerimonias paſchaleſ: volūt ēt ipſi cōficere in azimiſ vt obſeruent illā cerimoniā legis veteris.nō licet tñ iā obſuare cerimonias veteres: qꝛ btūs Ap̄ls deteſtať eas vt pȝ ad Gala.5. ideo vt nō videreňť greci obſeruare cerimonias veteris legis: voluerūt potius in fermentato q̄ȝ in azimis conficere.iſtas rōnes tāgit Gregoꝛiꝰ i regiſtro.ᵈ ℂ Dōm tñ ꝙ lȝ ɔuenientius ſit in azimis q̄ȝ in fermēto ɔficere: tñ ſeruāde ſūt ſup hec ɔſuetudines eccl'iaꝝ.nã cū eccl'ia latinoꝝ ɔſecrat in azimis: peccaret p̄ſbyter latinus q manēs inter latinos ɔficeret in fermētato: ⁊ puniret ſm iura.ſicut pȝ extra de celebra.miſ.c.p lr̃as.vbi punitur ſacerdos q in pane fermētato ⁊ vaſe ligneo miſſarum ſolēnia p̄ſumpſerit celebrare. ſic etiaȝ peccaret p̄ſbyter grecuſ ſi in eccleſia grecoꝝ extĩs ɔficeret in azimis.h̄ tenet ſanctus Tho. vbi.ſ̃. ⁊ videntur eſſe de intentione beati Gregoꝛij in regiſtro. ⁊ per hoc facile eſt ſoluere quecunq̧ obiecta.

ℂ Caplm̄. 11. Et cōcluſio de anno mortis chriſti prima via.p̄bādi p hiſtorias gentiū ⁊ ꝙ nō ſit neceſſaria.

A

Tenoꝛ ſcđe ɔcl'onis auctoris.
Mors xp̄i fuit 33. āno icboato ⁊ non completo.

B
Opinio triplex đ tp̄e mortis xp̄i.p̄ma ꝙ in.32. anno icboato. ſcđa ꝙ in.33.q̄ v̄a eſt. tertia ꝙ in. 34. incboato.

C
ᵃMortuꝰ ē xp̄s anno.32.vite et mēſe tertio.

D
*Chriſtus natuſ eſt āno impij octauiāi.42. ⁊ mortuus.18.tyberij.

E
*Octauianꝰ vixit i ipio ānis.57 ⁊ chriſtuſ tūc cuȝ mortuus ē octauianus erat annis.15.

F
Hiſtoriarum auctoritas nō ē tāta vt neceſſe ſit ī ea ſtare.

PRecedentibus ſic ſe habē tibus: accedēdum ad ſcđam dubitationem de morte chriſti. circa quam erāt due ɔcl'oneſ.ſ. vna đ anno mortis xp̄i ⁊ alia đ die.⁊ lȝ vna depēdat quodāmodo ex p̄batione alterius: ⁊ tamen vt diſtinctiuſ videatur de qualibet earū per ſe ageť. ℂ Primo negociandū eſt circa p̄mam de anno mortis: cuius tenoꝛ eſt.in nullo anno etatis chriſti eum mortuū fuiſſe dicere poſſumus niſi qñ incepit eſſe tēpoꝛis ſui annus triceſimuſtertius. dubitatio.n.ɔſueuit eſſe ſoluȝ de tribus annis. ſ.de anno triceſimoſcđo incboato: vel de triceſimotertio: vel de.34. ⁊ plures dubitant de.33.et de.34.in quo eorum chriſtus mortuus ſit q̄ȝ de.32.de alijs auteȝ annis nemo vſq̧ nūc dubitauit: qꝛ nō eſt ita veriſil'e chriſtū mortuū fuiſſe i aliquo alio ſicut in vno de iſtis. ℂ Et dōm ꝙ lȝ in ſacra ſcriptura non appareat determinatū exp̄ſſe quo anno etatis ſue chriſtus mortuus ſit.ᵃ dōȝ tñ eſt ꝙ mortuus eſt anno triceſimotertio ſuo incboato: de quo ſolum trāſierāt tres menſes ⁊ aliq dies. hoc pōt p̄bari tripl'r .ſ.hiſtoꝛice: legaliter: aſtrologice. * ℂ Pria p̄batio q̄ eſt potius p̄ſuaſio eſt hiſtoꝛica.ſ.ꝙ chriſtus natꝰ eſt anno quadrageſimoſcđo Octauiani: ⁊ mortuus eſt anno 18. Tyberij: ergo.33.anno etatis ſue mortuus eſt. antecedēs pȝ ex hiſtoꝛijs que vtrūq̧ ponunt: ⁊ tangit hoc Iſidoꝛuſ i lib.ethimolo.* Cōſequētia pȝ quia Octauianus vixit in regno annis.57.vt teſtanť hiſtoꝛie cōmunes Romanoꝝ ⁊ aliaꝝ gentiū.qñ ergo mortuꝰ eſt eſſet chriſtus annoꝝ q̄ndecim.ſi ergo mortuus eſt anno decimooctauo Tyberij: mortuus eſt anno triceſimotertio etatis ſue: qꝛ Tyberius ſucceſſit imediate Octauiano: ⁊ anno q̄ndecimo Tyberij incepit p̄dicare beatus Ioānes. Luce.3.⁊ tūc ēt cepit p̄dicare chriſtus. manebāt ergo q̄ndecim anni de vita Octauiani.ſ.a quadrageſimoſcđo vſq̧ ad q̄nquageſimūſeptimū: qui fuerūt cōes xp̄o ⁊ Octauiano.⁊ ſic mortuus eſt Octauianus anno q̄ntodecimo chriſti.q̄bus ſucceſſerūt decē ⁊ octo anni de vita Tyberij impatoꝛis: qui faciūt triginta tres annos. Iſta p̄batio eſt ſatis rōnabilis: ⁊ tñ non eſt neceſſaria ſed potius p̄ſuaſoꝛia pp duo. ℂ Primo pp fundamentuȝ qđ hȝ ex hiſtoꝛijs q̄ non ɔtinēt fidem pleniſſimā.nã lȝ eis aſſentiamus: nō tñ eſt earum tanta auc̃tas ꝙ neceſſe ſit in omni caſu eis ſtare: ēt ſi iſte ſint hiſtoꝛie ſcripte a viris ſanctis.ſicut pȝ de chꝛonicis Gotoꝝ q̄ ſcripſit Iſidoꝛus: ⁊ de alijs chꝛonicis ſcōꝝ viroꝝ. qꝛ iſta nō habuerūt viri ſancti ex p̄batione ſacre ſcripture: nec ex aliqua rōne nãli ineuitabili: nec a ſpiritu ſcō mouēte coꝛda eoꝝ ſicut in pp̄his.iſti.n. ſunt modi neceſſarij qui faciūt p̄bōnes pleniſſimaſ.ſed habuerūt hec ex libꝛis antiquoꝝ: vel ex relatu quoꝛūdaȝ qui dñt ſe interfuiſſe rebus geſtis dū gerereňť.ſed in iſtiſ duobus modis ſepe falſitas ſubeſt: ideo nō eſt fides alicuius hiſtoꝛie oīno neceſſaria.niſi fides ſacre ſcripture q̄ tradita eſt in canone biblie. ℂ Scđo iſta p̄batio non eſt ſufficiēs: qꝛ dato ꝙ adhibeať pleniſſima fides p̄dictis hiſtoꝛijs: tñ non oīno certificāt: eo ꝙ nō appet ex h̄ an iſti anni eſſent completi: vel aliqui illoꝝ ſolū eēnt incboati.nã interdū ſolent anni incboati cōputari tanq̄ȝ ſint cōpleti.ſ.poſtq̄ȝ aliq̄s incipit annū triceſimū diciť iam hr̃e triginta annos. Et ſic interduȝ naſcuňť multa dubia in ſacra ſcriptura qñ cōputaňť anni regū.⁊ vr̃ ſepe ſibi ɔ̄dicere: qꝛ ſepe cōputat annos p̄fectos p̄o incboatis: ſepe incboatos p cōpletis vt pȝ. 3. Reg. 15.et 16.⁊ ſepe in toto.3.et.4. Reg.⁊ itantū oꝛiuňť dubia ex h̄: ꝙ magiſter hiſtoꝛie ſcholaſtice coactꝰ fuit facere vnū tractatū per ſe de ɔcoꝛdia annoꝝ regū: ad tollendū cōtrarietatē ⁊ impoſſibilitatē in ſcriptura. ℂ Iſto modo poterat eſſe hic ꝙ Octauianus vixerit annis q̄nquagintaſeptē in regno: ⁊ vltimus eoꝝ nō fuerit cōpletus: ſed ſolū incboatus.⁊ ſic nō viueret xp̄s tp̄e Octauiani q̄ndecim annis: ſed quattuoꝛdecim: ⁊ q̄dam particula anni q̄ndecimi. ℂ Sic ēt cum dr̃ ꝙ xp̄s mortuus eſt anno decimooctauo Tyberij: poſſet intelligi ꝙ non completus fuit ille annus: ſed ꝙ in principio decimioctaui anni Tyberij xp̄s mortuuſ fuerit.⁊ tunc xp̄s vixiſſet ſolum decem ⁊ ſeptem annis tp̄e Tyberij: ⁊ quattuoꝛdecim annis tp̄e Octauiani: qui faciunt annos triginta ⁊ vnū ⁊ aliquot dies vel menſes inſuper loco annoꝝ incōpletoꝝ.⁊ ſic non appet ꝙ xp̄s vixiſſet triginta tribuſ annis: ſed ſolū triginta ⁊ vno: vel trigintaduobꝰ.ᵒ Poterat igiť intelligi p ɔ̄rium.ſ.ꝙ ſolum cōputareňť hic anni cōpleti: ⁊ nulla mētio ſiat de incboatis lȝ q̄dam ptes illoꝝ trāſierint: vt intelligať ſic ꝙ xp̄s natus eēt in anno.42.Octauiani circa p̄ncipiū: ⁊ cū vixerit vſq̧ ad q̄nquageſimūſeptimū annū Octauiani incluſiue: erunt decem ⁊ ſex xp̄i tp̄e Octauiani: cū q̄bus accipiaňť decē ⁊ octo anni de tempoꝛe Tyberij: erūt trigintaquattuoꝛ anni cōpleti.⁊ ſic moꝛeretur chriſtus in principio anni ſui triceſimiq̄nti. ideo iſta p̄batio nō eſt ſufficiēs.potiſſime cum ſit h̄ dubitatio de annis imediatis.ſ.an anno triceſimotertio vel.34. xp̄s mortuus ſit.ſi aūt eēt dubitatio de annis nō imediatis.ſicut de anno triceſimo ⁊ quadrageſimo vel quadrageſimoq̄nto: iſta p̄batio ſufficeret: qꝛ p dr̃iam annoꝝ cōpletoꝝ ⁊ incōpletoꝝ nō poſſet coincidere annus triceſimus cū quadrageſimo: vel quadrageſimus cū quadrageſimoq̄nto. iđ ad aliaſ p̄bationes recurrendum eſt.

ℂ Caplm̄. 12. In quo pořiť via ſecūda p̄bādi ex hiſtoria euangelica ⁊ ibi multa pulchꝛa.⁊ ꝙ xp̄s non pōt dici mortuus ante trigeſimūtertiū annū etatis ſue icboatum: ⁊ ꝙ in ipſo mortuus eſt.

SEcunda p̄batio eſt euangelica. nam ex hiſtoria euāgelica colligiť aliq̄l'r iſta veritas. p quo ſciendū ꝙ lȝ oēs euangeliſte enarrēt geſta ſaluatoꝛis: nullus eſt qui ita oꝛdinate deſcripſerit hiſtoriā chriſti quantū ad cōnotatiōeſ tēpoꝝ ſicut btūs Ioānes: q fere in oībꝰ geſtis p̄ncipalibus xp̄i appoſuit tp̄a in q̄bus ſiebant.ſicut nūc aliqualiter deduceť.⁊ in p̄bōne iſta duo iſereňť. ℂ Primuȝ eſt ꝙ xp̄s nō pōt dici mortuus ante triceſimumtertiuȝ annū etatis ſue incboatū. ℂ Secundū eſt ꝙ xp̄s mortuus fuerit in ipſo triceſimotertio anno etatis ſue. ℂ Pro iſta p̄batione dēnt p̄ſupponi duo fundamenta.p̄muȝ eſt ꝙ chriſtus non pōt dici mortuus in aliqua pte anni niſi menſe p̄mo iudeoꝝ: qꝛ in paſcha mortuuſ eſt vt pȝ Io.19. Alterū fundamentū eſt ꝙ xp̄s nō potuit mortuus dici ante annū triceſimuȝ: nã tūc nōdum erat baptizatus nec icep̄at p̄dicare vt pȝ Luce.3.ſ. erat

autem

G
Auc̃tas cogēs ē in his q̄ ſūt vel a ſacra ſcriptura: vl'a rōne nãli ineuitabili vl'a ſpiritu ſancto.

H
Hiſtoria non hȝ ſufficiētē p̄bōnē qꝛ ſepe ponit annos cōpletos p icōpletis ⁊ eɔ̄.

I
Hiſtoria huiꝰ p̄bōnis dubiū relinquit an octauianuſ vixerit i imperio.57. annis cōpletis an non. ſimil'r đ tyberio. nã ſi nō cōpleuit vterq̧ vltimū annū ſed incboauit xp̄s mortuus eēt 31.anno ⁊ dimidio.

K
ᵒHiſtoria dubiuȝ relinq̄t an natus ſit xp̄s in p̄ncipio.42.anni octauiani ⁊ in fine 18. Tyberij.nã ſi ſic mortuus eſſet chriſtꝰ.35.anno vite.

A
Euāgeliū ioānis in oībꝰ geſtiſ xp̄i p̄ncipalibꝰ appoſuit tp̄a in q̄bus geſta ſunt.

B
Mors xp̄i nō pt̄ dici fuiſſe i aliq̄ pte āni niſi ī mēſe p̄mo iudeoꝝ.

C
Mors xp̄i nō pt̄ dici fuiſſe añ an

nū trigeſimū: q⁊ nec erat baptizatus nec inceperat p̄dicare.

D

Xp̄s p⁹ baptiſmum vidit q̄ter paſcha. p̄mū trigeſimi āni. ſcd̄m trigeſimi p̄mi. ter tiū trigeſimiſcd̄i q̄rtum trigeſimi tertij. ⁊ i eo moꝛtuus eſt.

E

Xp̄s baptizatus eſt āno vite ſue. 29. ⁊ die. 13.

F

Xp̄s imediate poſt baptiſmū a ſpūſctō ductus ē in deſertū vbi ieiunauit a ſexto ianuarij vſq₃ ad 15. diē februarij

G

Paſcha āni trigeſimi xp̄i fuit circa finē martij cū xp̄s eiecit d̄ tēplo emētes ⁊ vē dentes.

H

Annus. 30. xp̄i vſq₃ ad trigeſimūp̄mu₃ explet̄ Joannis q̄rto p totum.

I

Paſcha āni xp̄i trigeſimip̄mi ponit̄ a Joāne ca. 5. inter h̄ paſcha ⁊ paſcha āni trigeſimi iudei nō p̄ſecuti ſunt xp̄s.

aūt Jeſus incipiens ānoꝝ triginta. ⁊ poſtea p̄dicauit ⁊ fec̄ oīa q̄ euāgeliſte tradūt. C Hoc p̄ſuppoſito arguit̄ ſic. xp̄s poſt baptiſmum vidit q̄ter paſcha: ⁊ in vltimo eoꝝ moꝛtuus ē. ergo moꝛtuus ē incipiente anno triceſimotertio. p₃ ↄ̄ñtia: q⁊ p̄mū paſcha erat āni triceſimi. na₃ in illo baptizat⁹ ē ⁊ incepit p̄dicare. ſcd̄m ē paſcha āni triceſimip̄mi. tertiū ē paſcha āni triceſimiſcd̄i. q̄rtum eſt paſcha āni triceſimitertij. ſic ergo in q̄rto paſcha moꝛtuus ē: nec̄e ē eū fuiſſe moꝛtuu₃ āno triceſimo tertio inchoato. C Pro an̄cedentis p̄batione deducēda eſt hiſtoꝛia b̄ti Joānis. Et ſciendū q̄ l₃ b̄tūs Lucas aliq̄d dixerit: ⁊ ēt b̄tūs Mattheus de his que xp̄s egit vel paſſus ē: aut circa eum geſta ſunt ante annū triceſimum. tñ b̄tūs Joānes nihil dicit niſi de his q̄ geſſit vel paſſus ē poſt inchoatū annū triceſimū in quo xp̄s ē baptizatus. vñ b̄tūs Joānes poſtq̄₃ declarauit deitatem xp̄i ⁊ oñdit emanationē eius eterna₃ a p̄re: incepit loq̄ de baptiſmo eius Joan. 1. erat aūt tūc xp̄s Jeſus incipiens annū triceſimū Lu. 3. ſ. q⁊ cōpleuerat. 29. annos ⁊ dies tredecim de āno triceſimo. na₃ tota eccl'ia tenet ⁊ cantat q̄ xp̄s baptizatus ē in die epiphanie reuoluto anno. ſ. ānis vigintinoue₃ finitis poſtq̄₃ magi adoꝛauerunt xp̄₃: die eode₃ baptizat⁹ a Joāne in ioꝛdane. ⁊ hoc ſatis cōſonat Lu. 3. ſ. erat Jeſus incipiens annoꝛū triginta. nā nō dixit q̄ erat annoꝛ triginta: ſ₃ q̄ erat incipiens annoꝛ triginta. i. incipiens annū triceſimū: q⁊ de illo ſolū egerat tredecim dies: q̄ ſunt inter natale₃ dñi ⁊ epiphaniā. Poſtq̄₃ autē xp̄s baptizatus ē immediate aſcēdit in deſertū ⁊ icepit ieiunare vt p₃ Lu. 3. ⁊ Mat. 3. ⁊ magis clare Mar. 1. cū dī. ⁊ baptizatus eſt a Joāne in ioꝛdane: ⁊ ſtatim aſcēdens de aq̄ vidit celos apertos. ⁊ ſequit̄. ⁊ ſtatim ſpūs expulit eu₃ in deſertū: ⁊ erat in deſertu₃ q̄draginta diebus ⁊ q̄draginta noctibus. ⁊ ſic appet q̄ iſti q̄draginta dies incipiūt cōputari ab ipſo die epiphanie vel a die ſequēti: ⁊ durabunt vſq₃ ad diē q̄ntūdecimū februarij. ⁊ ibi finitū fuit ieiuniū xp̄i. C Manebāt aūt ex die quo finiuit ieiuniū iſtud vſq₃ ad paſcha iudeoꝛ dies q̄ſi q̄draginta: q⁊ illo anno fuit paſcha iudeoꝛ circa finē martij: eo q̄ ibi erat luna q̄rtadecima menſis p̄mi eoꝛ. nā cōiter paſcha iudeoꝛ eſt circa finē martij vel apud p̄ncipiu₃ aprilis. In iſto t̄pe medio. ſ. q̄draginta dieꝛ vel quaſi: xp̄s fecit ea q̄ h̄ntur Joā. 1. a medio capl'i vſq₃ ad mediū ſcd̄i capl'i. nā Jo. 1. dī q̄uo xp̄s poſt ieiuniū ambulans p galileā vocauit quoſdā diſcipulos. ſ. Petrū ⁊ Andreā ⁊ Philippum: et locut⁹ ē ad Nathanael. ⁊ in p̄ncipio ſcd̄i capl'i dī q̄ die tertia poſt vocationē illā ⁊ locutionē ad Nathanael: facte ſunt nuptie in chana galilee: ⁊ iuit illuc Jeſus cum m̄re ⁊ cū alijs paucis diſcipulis quos hēbat: ⁊ cōpletis nuptijs deſcenderūt in capharnaū ⁊ māſerūt ibi diebus paucis. ⁊ tūc ſequit̄. ⁊ p̄pe erat paſcha iudeoꝛ aſcendit Jeſus hieroſolymā. Iſtō. n. fuit paſcha anni triceſimi. ⁊ tūc eiecit de tēplo emētes ⁊ vendētes eodē. c. deinde venit Nicodemus ad xp̄m vt infoꝛmaret̄ ab eo ſup baptiſmū Jo. 3. ⁊ erat tūc xp̄s in iudea hēbatq̄₃ offim̄ baptizādi: ⁊ audita doctrina eius veniebāt multi ad ip̄m ⁊ baptizabant̄. Et iam plures baptizabant̄ ab eo q̄₃ a Joāne. ⁊ hoc totū cōtinetur Joā. 3. deinde xp̄s audiuit q̄ inter phariſeos murmur erat: ⁊ dicebant xp̄s pl'es diſcipulos facit q̄₃ Joannes: quo audito xp̄s receſſit de iudea vt nō daret locū murmurationi ⁊ inuidie: ⁊ venit in galileā. hoc h̄r Joā. 4. in pꝛincipio. oportuit āt tūc trāſire p q̄ndā ciuitatē ſamarie q̄ dī ſichar: ⁊ ibi locutus ē cū muliere ſamaritana Joan. 4. deinde veniens in galileā ſanauit filiū reguli incipientē moꝛi. eo. c. ⁊ in hoc ↄ̄ſūmati ſunt oēs actus xp̄i anni ſui triceſimi: vſq₃ ad pꝛincipiū triceſimip̄mi. C Et tūc Joā. 5. in pꝛincipio dī q̄ poſt erat dies feſtus iudeoꝛ ⁊ aſcendit Jeſus hieroſolymā. iſte dies feſtus erat paſcha qui vocat̄ dies feſtus p excellētiā nō exp̄ſſo noīe: eo q̄ iſtō feſtū erat ſolēnius oibus cu₃ in iſto venirent oēs iudei in hieruſalē. ⁊ iſtud fuit paſcha āni triceſimip̄mi: q⁊ cōtinuata hiſtoꝛia inter ſcd̄m ⁊ quintū cap. Joānis non ponit̄ aliquod paſcha intermediu₃. C In iſto pꝛimo anno. ſ. a paſcha āni triceſimi vſq₃ ad paſcha triceſimi pꝛimi: iudei nō fuerūt p̄ſecuti xp̄m: nec legunt̄ intuliſſe ei aliquā iniuriā ſiue moleſtiā re aut verbo: niſi q̄ murmurationē quādam faciebāt dicentes q̄ plures diſcipulos ipſe faceret q̄₃ Joānes vt p₃ Joā. 3. ipſe aūt volens cedere huic murmuratiōi ⁊ inuidie receſſit de iudea in galileā. Joā. 4. poſt paſcha aūt anni triceſimipꝛimi fecit xp̄s ea q̄ h̄n̄r Joā. 5. vſq₃ ad mediū ſexti capl'i. nā ſanauit paralyticū q̄ iacebat i poꝛticu p̄batice piſcie ⁊ fuerat ibi trigintaocto annis Joā. 5. deinde expleto feſto receſſit xp̄s de hieruſalē ⁊ venit trans mare galilee q̄d vocat̄ tyberiadis: ⁊ ſequebat̄ eū multitudo magna Joā. 6. cōtinuabat aūt xp̄s doctrinā ſuā in galileā ⁊ ſequebat̄ eū ſemp multitudo: ⁊ diſcurrebat p loca galilee circa mare tyberiadis: māſitq₃ ibi vſq₃ ad finē iſti⁹ anni triceſimipꝛimi: ⁊ tūc fecit ibi miraculu₃ de quinq₃ panibus ⁊ duobus piſcibus ſatiādo q̄nq₃ milia hoīu₃: ⁊ iſtud erat iuxta mare Joā. 6. ⁊ dī ibi. erat aūt p̄ximū paſcha dies feſtus iudeoꝛ. iſtud erat paſcha anni triceſimiſcd̄i. Et poſtea p̄dicauit xp̄s de coꝛpoꝛe ⁊ ſanguine ſuo. eo. c. ⁊ tūc q̄dam ēt de diſcipulis ſuis receſſerūt ab eo dicentes: durus eſt hic ſermo: ⁊ q̄s pōt eum audire? C In iſto anno triceſimoſcd̄o inceperūt aduerſitates xp̄i: q⁊ iam iudei p̄ſequebant̄ eu₃ pp̄ ſigna q̄ faciebat ⁊ pp̄ veritatē quā p̄dicabat eis. intantū q̄ xp̄s nō audebat publice ambulare in iudea. vñ poſtq̄₃ b̄tūs Joānes dixit de paſcha anni triceſimiſcd̄i: ⁊ de p̄dicatione xp̄i circa coꝛpus ⁊ ſanguine₃ ſuū q̄ durat vſq₃ ad finē ſexti capl'i. immediate in pꝛincipio ſeptimi capl'i dixit. poſt hec ambulabat Jeſus in galileā: nō. n. volebat infra iudeam ambulare q⁊ q̄rebāt eū iudei interficere. Hoc durauit a paſcha iudeoꝛ vſq₃ ad feſtū tabernaculoꝛū ſiue ſcenophegie q̄d ē t̄ps ſex menſiū: cū paſcha ſit die q̄rtodecimo mēſis p̄mi: ⁊ ſcenophegia incipiat die q̄rtodecimo mēſis ſeptimi Leui. 23. ⁊ hoc p₃ q⁊ poſtq̄₃ Joā. 7. dictū erat q̄ nolebat Jeſus ambulare in iudeā q⁊ q̄rebant eū iudei interficere. ſequit̄. erat aūt in p̄ximo die feſt⁹ iudeoꝛ ſcenophegia. in iſto feſto aſcēdit Jeſus in hieruſalē: ⁊ p̄dicauit oīa q̄ h̄n̄r Joā. 7. et. 8. ⁊ tūc voluerūt eū iudei lapidare q⁊ dixit añq̄₃ abꝛaā fieret ego ſum: ip̄e āt abſcōdit ſe ⁊ exiuit de tēplo. tūc ēt xp̄s exiēs in hieruſalē ſanauit in eodē feſto hoīe₃ cecū a natiuitate ponēdo lutū in oculis eius. de quo Joā. 9. vñ immediate vt Joā. 8. in fine dī Jeſus abſcōdit ſe ⁊ exiuit de tēplo. ſequit̄ in p̄ncipio noni capl'i. ⁊ p̄teriens vidit hoīem cecū a natiuitate. q̄ſi innuat q̄ illa vice q̄ abſcondens ſe exiuit de tēplo: trāſiens p callē vidit illū cecum a natiuitate ⁊ ſanauit eū: ⁊ pp̄ hoc inſurrexit magna inuidia ⁊ deteſtatio iudeoꝛ ↄ̄ xp̄m. nā dī. eo. c. iam. n. cōſpirauerāt iudei vt ſiq̄s Jeſum cōfiteret̄ xp̄m extra ſynagogā fieret. ⁊ poſt hoc cecus ille q̄ ſanatus fuerat obuiauit ſemel xp̄o ⁊ adoꝛauit eū: ⁊ phariſei q̄dā q̄ erant cū ceco dixerūt ad xp̄m. nunq̄d ⁊ nos ceci ſumus? ⁊ xp̄s incepit eis r̄ndere: ⁊ cōtinuat̄ ſmo ſuus a fine noni ca. vſq₃ ad mediū decimi. hec oīa facta ſunt in feſto ſcenophegie anni triceſimiſcd̄i. C Poſt hec nō fit mētio de aliq̄bus geſtis xp̄i vſq₃ ad feſtū purificationis ſiue encenioꝛ q̄d eſt die viceſimaq̄uinta mēſis caſleu vt p₃. 2. Macha. 1. eſt aūt mēſis caſleu mēſ₃ non⁹. ſ. nouēber. ⁊ ſunt quaſi duo menſes inter ſcenophegiā ⁊ feſtū purificationis. in iſto feſto iterū ſtetit xp̄s in hieruſalem: ⁊ iudei loquebātur cū illo ⁊ voluerunt eum lapidare. ſic p₃ Joā. 10. na₃ poſtq̄₃ poſita fuit r̄nſio quā fecit xp̄s in feſto ſcenophegie ſup ceco nato ſequit̄. facta ſunt encenia. i. purificatiōes in hieroſolymis ⁊ hyems erat. ⁊ habitis ſermonibus tunc cū iudeis dī. querebāt ergo eu₃ app̄hendere ⁊ exiuit de manibus eoꝛ: ⁊ abijt iteꝝ trans ioꝛdanē ⁊ manſit illic. factū eſt hoc in fine menſis noni anni triceſimiſcd̄i: manſitq₃ ibi xp̄s aliquanto t̄pe docens ⁊ multi veniebant ad eum ⁊ credebant in ipſum: ibiq₃ ſtetit vſq₃ ad p̄ncipiū āni triceſimitertij. C Tūc accidit q̄ egrotaret Lazar⁹ ⁊ moꝛeretur: ⁊ ſoꝛoꝛes eius miſerunt ad xp̄m dicentes. dñe ecce quē amas infirmatur. ⁊ tunc xp̄s venit vt ſuſcitaret Laʒaꝛ. in hoc tñ turbabātur diſcipuli eius q⁊ xp̄s erat nunc in loco ſecuro: ⁊ vt ſuſcitaret Laʒaꝛ veīebat circa hieruſalē vbi erat in magno periculo Joā. 11. Et p₃ cōtinuatio huius hiſtoꝛie: q⁊ poſtq̄₃ Joā. 10. in fine dī q̄uo iudei voluerūt

K

Paſcha āni xp̄i 32. ponit̄ Jo. 6. cū p̄dicauit d̄ coꝛpoꝛe ⁊ ſanguine ſuo ⁊ tūc ceperūt aduerſitates xp̄i

L

Xp̄s noluit ſe cōferre i iudeā a feſto paſche vſq₃ ad feſtū tabernaculorum q̄ ſunt ſex menſes.

M

Xp̄s p̄dicauit q̄ h̄n̄r Jo. 7. et. 8. i feſto ſcenophegie āni. 32. cū iudei voluerūt eu₃ lapidare: ⁊ cum ip̄e ſanauit hoīe₃ cecū a natiuitate

N

Feſtū enceniorꝛ de quo loq̄t̄ Jo. 10. erat in mēſe caſleu. i. in mēſe nouembris cū iudei voluerūt lapidare: ⁊ ip̄e receſſit trans ioꝛdāe₃ q̄d ſcīn ē i fine mēſis vndecimi āni. 32. ſtetit q₃ trās ioꝛdanē vſq₃ ad p̄ncipiū trigeſimitertij āni.

O
Paſcha ãni. 33. in quo xp̄s moꝛtuus ē exp̄imit̃ Jo. 11. poſtq̄ ſuſcitauit Lazarū. ꝛ fecerant iudei cōſilium de moꝛte eius.

xp̄m lapidare: ꝛ recedens manſit trans iordanē docēs. ſequit̃ in principio vndecimi. c. ſ. erat qdam languens Lazarus a bethania. iſta ſuſcitatio Lazari fuit mēſe p̄mo anni triceſimitertij. ſ. martio: ꝛ tunc iudei cōmoti ſunt zelo magno videntes ſignū hoc: ꝛ euntes dixerunt illud phariſeis. ꝛ tunc dr̄ eo. c. ꝙ collegerunt pontifices ꝛ phariſei cōcilium ꝛ dicebant: qd faciemus q2 hic hō multa ſigna facit? Et tunc cogitauerunt xp̄m occidere ꝛ dr̄. Jeſus ergo non in palā ambulabat apud iudeos: ſed abijt in regionē iuxta deſertū: in ciuitatē q̄ dr̄ effrē ꝛ ibi moꝛabat̃ cū diſcipulis ſuis. ꝛ ſeq̄tur. p̄ximū erat autē paſcha iudeoꝝ. iſtud erat paſcha anni triceſimitertij in quo xp̄s moꝛtuus eſt. nā poſt hoc dr̄. q̄rebāt ergo Jeſum ꝛ colloquebant̃ dicētes: quid putatis q2 nō venit ad diem feſtū? et ſeq̄tur. dederunt aūt pontifices ꝛ phariſei mandatū vt ſiq̄s cognouerit vbi ſit indicet vt app̄hendāt eū. ꝛ tunc in principio duodecimi. c. ſeq̄tur de feſto ramiſpalmaꝝ: qđ erat p ſex dies ante moꝛtis diem xp̄i. ꝛ poſt hec in principio tredecimi. c. ponit̃ cena xp̄i cū diſcipulis ſuis: que fuit p̄cedenti die ante moꝛtē ſuam. ¶ Ex p̄dictis apparet ꝙ xp̄s poſt principium anni ſui triceſimi vidit q̄druplex paſcha. p̄mū ponitur Joā. 2. Scđm ponit̃ Joā. 5. Tertiū ponit̃. Jo. 6. Quartū ponit̃ Jo. 11. ꝛ in iſto quarto moꝛtuus eſt. p̄mum fuit paſcha anni triceſimi. Scđm fuit paſcha ãni triceſimip̄mi. Tertiū fuit paſcha ãni triceſimiſecūdi. Quartū fuit paſcha anni triceſimitertij. Iſta hn̄r ex deductione hiſtoꝛie bti Joānis que nihil aliud cōtinet a principio p̄mi. c. vbi agitur de baptiſmo xp̄i vſq3 ad principiū tredecimi vbi agit̃ de cena ſua cū diſcipulis ante moꝛtē. ꝛ eſt hiſtoꝛia triū annoꝝ cōpletoꝝ ꝛ vnius incohoati. Nec pōt quis maioꝛa tp̄a xp̄o dare poſt baptiſmū ſuū q̄ iſta que deſcripta ſunt. niſi foꝛte diceret ꝙ hiſtoꝛia bti Joānis nō eſt cōtinuata. qđ nō vr̃ cōuenienter dictū. ¶ Apparēt ex p̄dictis illa duo q̄ ſ. tetigeramus. p̄mū eſt ꝙ xp̄s nō pōt dici moꝛtuus fuiſſe vſq3 ad annū triceſimūtertiū etatis ſue incohoatū. nā poſt baptiſmū ſuū ponit btūs Joannes xp̄m vidiſſe q̄druplex paſcha. ergo poſt baptiſmū vixit ſaltem q̄ttuoꝛ ãnis. ſ. tribus cōpletis: ꝛ vno incohoato. cōpleti fuerunt triceſimus: ꝛ triceſimuſp̄mus: ꝛ triceſimuſſcđus: incōpletus triceſimuſtertius de quo xp̄s nō vixit niſi illis diebus q ſunt inter natale ſuū ꝛ paſcha iudeoꝝ: q ſunt tres mēſes vel paꝝ plus. ꝛ ad hoc nō pōt eē aliq̄ cauillatio: niſi negaremus lr̃am bti Joānis: q2 quadruplex paſcha nō pōt eſſe niſi in q̄ttuoꝛ annis. Ex hoc p3 ꝙ nullo mō eſt recipienda illa poſitio que dicit xp̄m moꝛtuū fuiſſe anno triceſimoſcđo vite ſue nōdū cōpleto: q2 tunc non poſſet poni poſt baptiſmū xp̄i niſi triplex paſcha cū baptiſmus fuerit in principio anni triceſimi Lu. 3. ſ. erat Jeſus incipiens ãnoꝝ triginta. ideo neceſſe eſt dici eū fuiſſe moꝛtuū in ãno triceſimotertio: vel in aliquo alio poſt. ſed prius nequaq̄ pōt dici moꝛtuus. ¶ Secūdū erat ꝙ xp̄s moꝛtuus ſit ãno triceſimotertio. qđ ſatis p3: q2 poſt principiū anni triceſimi cū xp̄s baptizatus ē ponit btūs Joānes q̄druplex paſcha: ꝛ in vltimo eoꝝ xp̄s moꝛtuus eſt. ideo ãno triceſimotertio moꝛtuus eſt. Iſta p̄batio p̄cedit neceſſario: niſi dicat̃ ꝙ inter iſtud quadruplex paſcha omiſit btūs Joannes aliquod paſcha. nā de p̄mo eoꝝ manifeſtū eſt ꝙ fuit in ãno triceſimo: q2 al's daret̃ quaſi vnus annus integer poſtq̄ xp̄s incepiſſet vocare diſcipulos in quo nihil faceret. iſtđ p3 in deductione quā fecimus. ſ. de p̄mo. ca. Joānis vſq3 ad mediū ſcđi. de quarto etiā paſcha ſatis apparet ꝙ fuerit illud in quo xp̄s moꝛtuus eſt: cum ponat̃ ibi ſimul feſtum ramiſpalmaꝝ ꝛ dies cene dn̄i que fuerunt in anno moꝛtis xp̄i. ¶ Nec poteſt ſatis conuenienter ſtare ꝙ btūs Joānes omiſerit aliquos annos de tempoꝛe illo quo xp̄s p̄dicauit. ¶ Primo quia hiſtoꝛia bti Joānis de ſeipſa apparet ſatis continuata ſicut. ſ. diximus. ¶ Secundo q2 in ſcripturis ſemper tenendū eſt ꝙ ſit oꝛdo continuatus ſine omiſſione aliqua niſi p̄betur omiſſio: ꝛ ꝙ ſit oꝛdo rectus naturalis ſine anticipatione ꝛ recapitulatione: niſi p̄betur anticipatio vel recapitulatio: quia ſemper p̄ſumendū eſt p̄o eo qđ cōmune eſt: niſi probetur eſſe factum per aliquē ſpecialem modū. ſcribere tamen aliquid cum omiſſione quorūdam vel cū anticipatione ꝛ recapitulatione ſunt ſpeciales modi. ideo nunq̄ eſt p̄ſumendū ꝙ iſti ſunt in ſcriptura: niſi quādo clare probatum fuerit ꝙ aliquis eoꝝum eſt. ¶ Fundamentum huius eſt q2 al's tolleret̃ tota certitudo ſcripture: ſi putaremus ꝙ ſcriptura loq̄retur per omiſſiones anticipationes ꝛ recapitulatiōes niſi in caſu in quo manifeſte apparet. in p̄ſenti tamē nō cōſtat ꝙ btūs Joānes omiſerit aliquos annos vel paſcha de etate xp̄i poſt baptiſmū vſq3 ad moꝛtē: ꝛ ponit quadruplex paſcha. ¶ Ideo credendum eſt ꝙ nō fuerit niſi iſtud quadruplex paſcha. ꝛ ſic xp̄s moꝛeret̃ in principio anni triceſimitertij etatis ſue.

P
Paſcha p̄mū xp̄i poſt baptiſmū ponit̃ Jo. 2. ſcđm ponit̃ Jo. 5. tertiū Jo. 6. q̄rtum Jo. 11.

Q
Hiſtoꝛia bti Joānis a p̄mo. ca. vſq3 ad. 13. excluſiue nihil aliđ cōtinet niſi geſta triū annoꝝ xp̄i ꝛ quarti incohoati.

R
Moꝛtē xp̄i ãno ſue vite trigeſimoſcđo ponētes nō ponūt eū vidiſſe poſt baptiſmum niſi ter paſcha: qđ ē ꝯ euāgelium Joānis.

S
Erroꝛ ē ſiq̄s dixerit ſacrā ſcripturā omiſiſſe aliq̄ niſi manifeſte pateat p ſcripturā ſacrā oñſio omiſſionis.

¶ Capl̄m. 13. In quo incipit tertia via p̄bādi. ſ. aſtrologica. ꝛ ponuntur quattuoꝛ ſuppoſita ad probandum hanc: ꝛ tria illoꝛum probantur hic.

TErtia probatio erat aſtrologica: nō quidem ꝙ tota ſit aſtrologica: q2 aſtrologica de talibus nō cōſiderat tanq̄ de ſubiecto vel de partibus ſubiecti artis: ſed p̄ſuppoſitis quibuſdā fundamētis legis dei ad quā p̄o p̄ꝛie pertinet de moꝛte xp̄i agere. aſtrologia eſt via probatiua ad id quod intendimus. ꝛ iſta p̄batio eſt oīno neceſſaria: ita ꝙ nō habeat locum aliqua cauillatio de omiſſione anticipatione vel recapitulatione: ſicut haberet locum cōtra p̄cedentem p̄bationem que erat pure euangelica. ¶ Ad inueniēdū hoc op3 quedā p̄ſupponi. p̄mū eſt ꝙ xp̄s moꝛtuus eſt die veneris. ſic p3 Joā. 19. ſ. iudei ergo qm̄ paraſceue erat: vt nō remanerēt in cruce coꝛpoꝛa ſabbato: rogauerunt Pilatum vt frangerentur crura eoꝝ. ꝛ ſic dies qua xp̄s pendebat in cruce erat paraſceue. ſ. dies veneris: ꝛ ſequens dies erat ſabbatū. ꝛ ne manerent coꝛpoꝛa illo die in cruce ſed moꝛerent̃ cito fracta ſunt crura latronum: crura autē xp̄i non fracta ſunt: q2 iam erat moꝛtuus. idem p3 Mar. 15. ſ. ꝛ cū iā ſero eſſet factum: q2 erat paraſceue quod eſt ante ſabbatum. ꝛ etiam Lu. 23. dr̄. ꝛ dies erat paraſceue: ꝛ ſabbatum illuſceſcebat. i. ſequens dies erat ſabbatum. ¶ Secundum p̄ſuppoſitū eſt ꝙ xp̄s moꝛtuus eſt die quintadecima menſis p̄mi iudeoꝝ. ſ. luna quintadecima. nā iudei cōputant menſes per lunationes: ꝛ quota eſt luna tot ſunt menſis dies. ideo apud iudeos eſt feſtū calendarū. ſ. p̄ma dies menſis Nume. 28. et. 29. ꝛ illa dies vocat̃ neomenia Eſai. 1. ꝛ p̄s. 80. ꝛ ſicut calende vocant̃ apud nos p̄ma dies mēſis cuiuſlibet: ita vocatum fuit iſtud feſtum neomenie apud iudeos calēde: ad ſignificandū ꝙ dies neomenie eſt p̄ma dies menſis ꝛ in omni menſe celebꝛatur. ꝛ tamē neomenia ſignificat p̄mam diem lune. ſ. quādo luna eſt in cōiunctione cum ſole ꝛ nō apparet. Et interp̄tat̃ neomenia nouus defectus: vel nouiter deficiens. p3 hoc q2 xp̄s moꝛtuus eſt ſequēti die poſt cenā: ꝛ tamen ipſe cenauit die quartadecima menſis ad veſpeꝛ quādo iudei comedebant paſcha vt. ſ. p̄batū eſt. Et iſtud feſtū eſt die quartadecima menſis p̄mi Leui. 23. ꝛ ſequēti die poſt cenā moꝛtuus eſt: q2 ſurgens de cena introiuit in hoꝛtū: ꝛ ibi captus eſt a miniſtris iudeoꝝ: ſequenti die moꝛtuus eſt. ꝛ colligit̃ Mat. 26. et. 27. Mar. 14. 15. Luce. 22. 23. Joā. 18. 19. erat ergo dies quintuſdecimus lune quādo xp̄s moꝛtuus eſt. ¶ Tertium p̄ſuppoſitū eſt ꝙ xp̄s moꝛtuus eſt inter annū triceſimū ꝛ quinquageſimum etatis ſue. nullus. n. debet dubitare an xp̄s moꝛtuus fuerit ante annū triceſimū. nā ante illud tempus nōdum inceperat p̄dicare: nec facere aliquid eoꝛū que cōiter traduntur ab euangeliſtis. Patet q2 Luce. 3. dr̄. erat Jeſus incipiens annoꝝ triginta. i. incipiebat annū triceſimum quādo baptizatus eſt vt ibi ſubiungit̃. Itē nō peruenit xp̄s ad annum quinquageſimū. nam illo anno quo moꝛtuus eſt dixerunt iudei ſibi. quinquaginta annos nōdum habes: ꝛ abraam vidiſti? Joā. 4. hoc tamen dicebant iudei tanq̄ notiſſimum: quaſi dicant: xp̄s gloꝛiabatur ſe eſſe anteq̄ abraā fieret: ꝛ tamē ad plus etiam ſi xp̄s vellet dicere ſe habere multos annos nō poterat dicere ꝙ erat quinquaginta annoꝝ. Sicut

A
Aſtrologia p̄ſuppoſitis q̄buſdā ſidei ē via d̄ neceſſitate cōcludens moꝛtē xp̄i fuiſſe anno ſuo trigeſimotertio icohoato.

B
Moꝛs xp̄i fuit die veneris.

C
Moꝛs xp̄i fuit die. 15. mēſis p̄mi iudeoꝝ. nā iudei cōputāt menſes p lunationes.

D
Feſtū neomenie p̄ma dies cuiuſlibet mēſis: qđ interp̄tat̃ p̄ma luna vel noua luna.

E
Moꝛs xp̄i fuit inter ãnū trigeſimū ꝛ quinquageſimum etatis eius.

ſi de aliquo hoīe trigintaquinq; annoꝝ volendo argue re contra ipſum de manifeſtiſſimis dicamus tñ nō habes ſexaginta annos. nā lʒ poſſet mētiri dicendo ſe hr̄e quinq; vel ſex annos. ſ̃. veritatē vel. j. ꝙ tñ dicat ſe habere quindecim vel viginti. ſ̃. veritatē vel. j. nullo mō eſt veriſimile. ideo in talibus rn̄dens: etiā ſi vellet ſubticere verū vel falſum exprimere: nullo modo audebit q: manifeſtiſſime apparebit eum mentitū. Ita nunc iudei volebant cōuincere xp̄m de mendacio cū ipſe diceret ſe eſſe antiquiorē q̃ʒ abraā: ⁊ ſi illi expreſſiſſent ſolū ſūmā annorū eius vel paucos plus: poterat ipſe dicere ꝙ erat pluriū annoꝝ ⁊ nō poterant eū manifeſte cōuincere. ideo dixerunt multos annos. ſ̃ etatem xp̄i vt ipſe erubeſceret dicere ſe eſſe pluriū annoꝝ q̃ʒ illi expreſſerant. cum ergo dixerint ꝙ nōdum erat quinquaginta annoꝝ: vī dicendū ꝙ nōdū eſſet q̃draginta quinq; annorum vt tante etatis appareret: nec forte. 40. annoꝝ. xp̄s tñ mortuus eſt in anno in quo iſta dicta ſunt ei in feſto ſcenophegie qđ eſt menſe ſexto: ⁊ ipſe mortuus eſt mēſe primo ſequētis anni vt ex. ſ̃. dictis inductū eſt: ⁊ ſatis manifeſtat btūs Joānes. Non ergo inquirendū eſt de multis annis etatis xp̄i in quo illoꝝ mori potuerit: ſed ſolū inquiret̃ de annis intermedijs inter triceſimū ⁊. 50. ⁊ lʒ cōiter nō dubitet̃ niſi de tribus annis. ſ. 32. 33. et. 34. ⁊ ſatis eſſet inquirere per viā aſtrologicā in quo iſtoꝝ triū annoꝝ mortu⁹ fuerit. vt tñ tollamus dubium ſm̄ fundamēta euāgelij ex q̇bus apparet eū fuiſſe mortuū inter annū triceſimū ⁊ quinquageſimum. de oibus iſtis intermedijs. ſ. de quolibet iſtorum viginti annoꝝ quereretur in quo eoꝝ mori potuerit.

F
Declaratio text⁹ illi⁹ qn̄q̃ginta ānos nōdū hēs ꝙ. ſ. iudei adiecerīt plurimos annos etati xp̄i ne ipſe poſſʒ dicē ſe hr̄e lōge plures ſi annos etatis ſue tñ adduxiſſent.

¶ Caplm. 14. De quarto p̃ſuppoſito: ⁊ ibi multa de diuerſitate annoꝝ ſolariū ⁊ lunariū: ⁊ de annis diuerſaꝝ gentium: ⁊ multa de mutatione anni iudeorū ⁊ de cā. ⁊ de mō inueniendi primū menſeʒ iudeoꝝ quolibet āno.

A
Principia ānoꝝ apđ quaſdā gentes ſunt mutabilia apđ q̃ſdā non.

QUartū p̃ſuppoſitū eſt quātū ad cōputationē iſtaʒ: q: xp̄s mortuus eſt menſe primo iudeoꝝ. videndū eſt q̇s eſſet iſte mēſis primus: vt ſciamus cū quo mēſe noſtro coincidit: q: al's neſciem⁹ dicere q̇s menſis de noſtris erat qñ xp̄s mortuus eſt. ſ. an aprilis vel martius vel aliq̇s alius. In quo ſciendū ꝙ cū primuʒ menſis ſit principiū anni: ⁊ principia annorū apud diuerſas gentes diuerſa ſint: erūt etiā primi menſes diuerſi. ſed etiā in hoc cōſiderādum eſt ꝙ q̄dam gentes hn̄t principiū anni mutabile. ⁊ alie nō. ſ. q̄dam gentes ſunt que vbi ſemel hn̄t principiuʒ anni: ibi ſemp hn̄t illud. ſi[illegible]t ſunt latini: greci: egyptij: ſyrij: pſe: ⁊ multe gentes. alie āt ſunt q̄ hn̄t principiuʒ anni mobile: ſicut ſarraceni. Iſta diuerſitas venit ex eo ꝙ q̄dam gētes faciunt annos lunares: alie annos ſolares. ille gentes que faciunt annos ſolares hn̄t principium annoꝝ ſuoꝝ firmū ſicut latini quoꝝ annus ſemp incipit in ianuario in hyeme. vtpote ſi ſemel incipiat annus latinoꝝ die illo quo ſol ē in viceſimo gradu capricorni: ſemp incipiet eodē die. nec apparet aliqua diuerſitas niſi in multis annis. ſ. in centuʒ annis vno die vel quaſi ꝓpter motū augium: de quo nō eſt ad plenū. vulguſ tñ nō ꝑcipit iſtā differētiā. q̄dam ēt genteſ ſunt que incipiunt annū ſuū in autūno ⁊ ſemp ſic incipiunt. ſ. greci: q̇ cōputant ꝑ ānos Alexādri ⁊ incipiūt in octobri. Gentes aūt que cōputāt annos ſuos ꝑ lunā: neceſſe eſt ꝙ faciāt mutationē in p̄ncipijs annoꝝ ſuoꝝ: q: tp̄s variat̃ ꝓꝑ varietatē ſolis ⁊ nō ꝓpter varitatē lune. * nā q̈ttuor diuerſitates tp̄oꝝ. ſ. ver: eſtas: autūn⁹: hyemſ nō ſiūt ꝓpter lunā: ſed ꝓpter ſolē: q: al's quolibet mēſe eſſent iſte q̈ttuor diuerſitates: cū luna quolibet mēſe cōpleat curſum ſuū. ¶ Qui aūt cōputāt menſes ꝑ lunā faciunt. 12. menſes ſicut q̇ cōputāt annos ſolares. menſes tñ lunares nō ſunt equales mēſibus ſolaribus: ⁂ q̇a vna lunatio cōtinet vigintinouē dies: ⁊. 12. horas vel q̈ſi. ⁊ due lunationes ſimul continent dies quinq̈ginta nouē: ideo illi q̇ volūt diſtinguere mēſes lunares dando cuilibet dies integros: faciūt vnū menſem ex triginta dieb⁹: ⁊ aliū ex vigintinouē. ⁊ ſic ꝓcedūt. △ et ſic. 12. menſes lunares ſimul faciūt dies trecentos qn̄quaginta q̈ttuor: annus tñ ſolaris cōtinet dies trecentos ſexagintaquinq; p̄ter q̈rtam biſſextilē. ⁊ ſic annus ſolaris abūdat in. 11. dieb⁹ ad annū lunarē. ⁂ ¶ Ex quo ſequitur ꝙ neceſſe eſt ꝙ ſi q̇s cōputet tp̄a ſua ꝑ annos lunares ꝙ aliqñ incipiat ānū in hyeme: aliqñ in eſtate: ⁊ ſic de alijs partib⁹ tp̄is. Pʒ hoc: q: ſi nūc cōputare inciperent annos ſolares ⁊ lunares eodē die. ſ. prima die ianuarij nō finient̃ ſimul: q: ānus lunariſ erit minor. 11. diebus: ⁊ finiet̃ die viceſimo decēbris. ⁊ alio anno decurtādo alios. 11. dies finiet̃ die nona decēbriſ. ⁊ alio anno decurtādo ſic finiet̃ die viceſima nouēbris: ⁊ ſic cōtinue decurtabit vſq; in trigintatribus ānis minuat̃ ⁊ deficiat vnus ānus lunaris totaliter: ⁊ redeat ad p̄ncipiuʒ āni ſolaris. ⊙ ⁊ ſic trigintatres āni ſolares faciūt triginq̈ttuor ānoſ lūareſ vel q̈ſi. iſta. n. ē cōputatio groſſa ⁊ abſoluta ſolū ad oñſionem differētie menſiū ſolarium ⁊ lunariū. ⁂ iſtū modū tenent ſarraceni q̇ cōputāt ꝑ annos lunareſ: ⁊ aliqñ incipiunt annū ſuū in martio: aliqñ in aprili: aliqñ in octobrij: ⁊ ſic de alijs partibus āni. □ His viſis cōſiderādū eſt de ānis hebreoꝝ. ⁊ dōm ꝙ annus hebreoꝝ a principio nō habebat tale initium quale nūc habet. incipiebat nāq; ānus hebreoꝝ in octobri: eo ꝙ a principio ipſi cōputauerūt ānos ſm̄ cōputationeʒ gentiū. ⁊ q: egyptij inter quos iſraelite creuerūt ⁊ inceperūt eē ppl's incipiebāt tūc annos ſuos in octobri: iudei quoq; ſic cōputabant. Periti tñ inter iudeos dīt ꝙ hoc erat q: ipſi cōputabant annos ſuos a principio ſeculi. ⁊ q: mūd⁹ creatus eſt in ſeptembris fine incipit ānus in octobri. nā dīt ꝙ die viceſimaquinta ſeptembris creatus eſt mundus: ⁊ dies ſexta in qua creatus fuit Adā fuit dies vltima ſeptēbris: ⁊ ſeq̄nti die in quo deus ceſſauit ab oī opere. ſ. dies ſabbati: fuit p̄ma dies octobris: ⁊ illa fuit prima dies anni: ⁊ ſex dies p̄cedenteſ in q̇bus fuit creatio ꝑtinent ad aliū annū. ⁊ illoſ ſex ponūt iudei tanq̈ʒ vnū annū. ꝙ aūt iudei cōputarēt iſto mō annos pʒ Exo. 23. ſ. ſolēnitateʒ quoq; in exitu anni qñ cōgregaueris oēs fruges tuas de agro. iſta ſolennitas eſt ſcenophegie vel tabernaculoꝝ q̄ eſt die q̇ntodecimo mēſis ſeptimi. ſ. ſeptēbris: quo tp̄e oia collecta ſunt de agris. ſ. fruges ⁊ vinū in terra calidiſſima: ſicut eſt terra egypti reſpectu nr̄i. ⁊ dī tūc exitus āni. i. finis. ſ. q: antiq̇tus ſolebat eſſe finis anni in ſeptēbri: ⁊ principiū in octobri. pʒ hoc clarius Exo. 34. cū dī. ſolēnitatē quoq; qñ redeūte āni tp̄e cūcta cōdunt̃. et agit̃ de ſolēnitate tabernaculoꝝ. qñ cōdunt̃. i. recōdunt̃ oia. ſ. frugeſ in horreis ⁊ vinū in apotecis. ⁊ hoc eſt redeūte āni tp̄e. dī. n. redire ānus qñ finit̃ vnus ānus ⁊ incipit alius. Et ſic vī ꝙ ānus incipiebat olim in fine ſeptēbris qñ eſt ſolēnitas tabernaculoꝝ. ¶ Iſto mō cōputauerunt iudei ānos quādiu fuerunt in egypto. tempore autē illo quo deus educere debuit illos: voluit ꝙ mutaretur principiū anni: ⁊ ꝙ ille menſis in quo exibant de egypto eſſet principiū oium menſiū ⁊ ibi incboaret̃ annus. ſic patʒ Exo. 12. ſ. menſis iſte vobis principiū mēſium: erit primus in mēſibus anni. Hoc fecit deus ſicut faciunt principes terreni: q̇ qñ faciunt aliqua geſta magnifica faciunt cōputari principia ānoꝝ ab illo tempore. ſicut fuit de oib⁹ ponētibus eras. ſ. de Nabuchodonoſor: ō Philippo pr̄e Alexādi: ⁊ de Alexādro: ⁊ de Diocletiano: de Octauiano: de Herdaguch: de machometo. ⁊ q: deus faciebat opus magnificū educendo iſraelitas de egypto: voluit ꝙ in memoriā illius beneficij mutaretur principiū anni: ⁊ cōputaret̃ annus ab illo tempore quo de egypto educti ſunt. ¶ Alia fuit cā q: deuſ educēs iſraelitas de egypto aſſumpſit eos in pplm ſpecialem ſibi ſeparādo de oibus gentibus Exo. 19. ſ. voſ ip̄i vidiſtis que fecerim egyptijs q̄uo portauerim vos ſuper alas aquilaꝝ ⁊ aſſumpſerim mihi: ſi ergo audieritis vocē meā ⁊ audieritis pactū meum eritis mihi in peculiū de cunctis gentibus: mea eſt. n. ois terra: ⁊ vos eritis mihi in regnū ſacerdotale. q: ergo cōputatio annorū quā prius tenebant iudei erat a creatione mundi per quā iudei pertinebant ad deum generaliter vt oēſ hoīes: liberatio autem de egypto fuit per quā ſpecialiter pertinuerunt ad deum vt ppl's peculiaris: ideo debuerunt potius computare annos ſuos a tempore quo

B
Principiū anni apđ latinos ē ſole exn̄te in. 20. g̈du capricorni in hyeme: qđ nō ē mobile niſi vna die in. 100. ānis ꝓꝑ motū augiū.

C
Principiū anni ſm̄ grecos eſt in mēſe octobri.

D
Principiū ānoꝝ q̇ cōputant̃ ꝑ lunatiōes variant̃. ad varietatē lūe

E
* Tp̄a q̈ttuō āni variant̃ ad motū ſolis ñ lūe: q: ſi ad motuʒ lune q̇lʒ mēſe fierēt.

F
⁂ Mēſes lūareſ nō ſunt eq̄les ſolaribuʒ. lūatio. n. vna cōtinet. 29. dies ⁊. 12. horaſ

G
△ Mēſes lūares ſic ſe hn̄t ꝙ vnuſ ē. 30. dieꝝ alius 29.

H
⁂ Annus ex. 12. mēſib⁹ lūaribus hʒ dies. 300 q̇nq̈ginta q̈ttuor: ſolis. 300. ſexagintaq; excepto biſſextili.

I
⊙ Anni ſolares. 33. erūt. 34. āni lunares.

K
⁂ Ann⁹ ſarracenoꝝ eſt per lunationes.

L
□ Ann⁹ hebreoꝝ a p̄ncipio icboabat a primo die octobris vel ꝙ egyptij peneſ q̇s iſrl' cepit ad ppl'ſ ſic icboabāt vel ꝙ hebrei putant in fine ſeptēbris eē creatū p̄mum hoiem ⁊. 25. die eiuſdem cepiſſe creationē: ẟo in prima die octobris incboabant annum.

M
Annus mutat⁹ ē ab hebreiſ a octobri ad eū quem nūc hn̄t p⁹ egreſſuʒ de egypto tū q: fecit de⁹ op⁹ magnificū tunc ⁊ admirādū: tū q: p̄ncipium ab octobri erat a creatione mūdi ꝑ quā iudei ꝑtinebāt ad deū generaliter ſic̃ alij. p̄ncipiū qđ nūc hn̄t ē ab egreſſu egypti ꝑ quē fci ſūt deo ppl's peculiaris cōueniētius tenēt hoc q̈ʒ illud.

N
Anni iudeoꝝ p̃n cipiū ē lūatio ꝓpinquioꝛ equinoctio v̄nali ſiue p̃cedat ſiue ſequat̃ equinoctiū ⁊ h̄ regula ē cā vt ān⁹ hebꝛeoꝝ ſp̄ incipiat a p̃ncipio veris.

O
Annus hebꝛeoꝝ ne oberret p̃ncipiū eius p q̈ttuoꝛ tp̄a ſolaris āni ſic oꝛdinat⁹ ē.nā.19 quoq̃ āno lūari ſol icipit inde vn̄ ĩcipit lūa: ⁊ ĩ.19. lunarib⁹ ānis poſuerūt hebꝛei duodenos ānos ex.12. lunatiōib⁹. 7. v̄o .i. tertium ſextū octauū vndecimū q̈rtūdecimū decimūſeptimū decimūnonū ex tredecim.

P
Anni ex tredecim mēſib⁹ apud hebꝛeos vocabātur excreſcētes ſiue emboliſmales.

Q
Equinoctiū v̄nale tp̄e moꝛtis xp̄i fuit.24.vel.25.die martij nūc eſt vndecima vel duodecima.

R
☉ Moꝛs xp̄i fuit lūatiōe ꝓpīquioꝛi equinoctio v̄nali.

S
△ Moꝛs xp̄i non pōt ꝓbari fuiſſe in aliquo tp̄e niſi ↄcurrāt q̈ttuoꝛ .ſ.ꝙ fuerit die veneris.lūa.15.mēſis p̃mi inter ānū 30.et.50.lūatiōe maxīe ꝓpinq̄ equinoctio vernali.

exierunt de egypto q̄ȝ a creatione mundi. Inſuper iuſſit eis ꝙ quolibet anno die quartodecimo menſis p̃mi iudei celebꝛarent phaſe occidentes agnum eo mō quo fecerant in egypto Nume.9. ⁊ Leui.23. iuſſit etiā ꝙ iſtud ſemper eſſet in tempoꝛe nouaꝝ frugū.ſ.in pꝛincipio veris: q2 illo tempoꝛe exierant de egypto Deu.16. ¶ Tunc autē erat difficultas qūo iudei hoc facerent. q2 vt.s̃. declaratū eſt anni lunares ſunt inequales annis ſolaribus: ⁊ ſi vno tempoꝛe incipiant ſimul poſtea variant̃ ꝓpter minoꝛitatē lunarium: ſicut.s̃.declaratum eſt de annis arabū ſiue ſarracenoꝝ. Si ergo iudei nō adhiberent in hoc aliquā ſolicitudinē: inciperet aliqn̄ annus eoꝝ in martio: aliqn̄ in auguſto: aliqn̄ in decembꝛi. ⁊ ſic nō retineret̃ ſignatio in feſtiuitatibus: nec idētitas tempoꝛis.ſ.q2 nō fieret ſemper paſcha iudeorum in p̃ncipio veris eo tempoꝛe quo exierunt de egypto: q2 cū menſis pꝛimus eoꝝ aliqn̄ deberet coincidere cum auguſto nr̃o: ⁊ aliqn̄ cū noſtro ſeptembꝛi: ⁊ aliqn̄ cum decembꝛi: celebꝛaret̃ tunc phaſe die q̈rtodecimo menſis. ⁊ ſic nō cōuenienter ſignaretur in illa feſtiuitate exitus iſraelitaꝝ de egypto: q2 nō fiebat illo tempoꝛe. debuerunt ergo conari iudei ꝙ mēſis ſuus pꝛimus ſemper inciperet circa medium noſtri martij pauloante vel paulopoſt: eo ꝙ tunc eſt pꝛincipium veris: ⁊ illo tempoꝛe exierunt de egypto. ¶ Ita autem faciunt: q2 apud iudeos regula eſt ꝙ illa lunatio cuius pꝛincipiū eſt magis pꝛopinquum equinoctio vernali: ſiue p̃cedat ſiue ſequatur eſt pꝛimus menſis iudeoꝝ: ⁊ die quartodecimo huius lunationis eſt paſcha ſuum. ideo ſemper videmus ꝙ paſcha iudeoꝝ eſt circa mediū martij vel ad finē: aut in pꝛincipio apꝛilis. Hoc autē nō poterant facere componendo annos ex duodecim lunationib⁹: q2 tunc variarent̃ pꝛincipia annoꝝ ſuoꝝ ſicut variant̃ pꝛincipia annoꝝ arabum: ſicut.s̃.declaratum eſt: eo ꝙ .12.lunationes nō complent vnū annum ſolarem: ſed deficiunt dies.11. ſi cōſtituant annos ex.13.lunationibus variabunt̃ magis pꝛincipia annoꝝ lunariū: q2.13. lunationes continent.384. ⁊ ſuperabundant in diebus .19.ad annū ſolarem. ⁊ tūc eſt maioꝛ variatio q̄ȝ p̃us: ſi conſtituerentur ex.12. lunationibus. Fecerunt ergo alium modū.ſ.quoſdam fecerunt ex.12.lunationibus: ⁊ alios ex.13. ⁊ fuit iſte modus ꝙ fecerunt quendā circulum.19 annoꝝ ſolarium in quo luna rediret ad pꝛincipium in quo pꝛius fuit cum ſole. nā ſi nūc ſol ⁊ luna coniungant̃ in vno loco ſiue in aliquo loco: iterū completis.19.annis coniungunt̃ in eodem loco. ⁊ in decē ⁊ nouem annis ſolaribus ſunt decem ⁊ nouem anni lunares ⁊ inſuper ſeptē menſes quos ſuperaddūt ſeptē annis lunaribus: quoꝝ qlibet habet.13. menſes. ⁊ iſti anni vocant̃ ſuperexcreſcentes: vel emboliſmales ſ̄m quoſdā. ⁊ ſic de illis.19.annis.12.ſunt ſimplices.i. hn̄t quilibet.12.lunationes: ⁊ ſeptē ſunt ſuperexcreſcētes vel emboliſmales: ⁊ computant̃ ſic.ſ.ꝙ de iſtis decem ⁊ nouem annis.3⁹.et.6⁹.et.8⁹.et.11⁹.et.14⁹.et.17⁹. et.19⁹.ſunt emboliſmales: reliqui aūt habent.12.lunationes ſolum. ⁊ ſ̄m iſtum modū fit ꝙ pꝛincipium anni iudeoꝝ eſt ſemper apud equinoctium vernale: parū ante vel parū poſt. ⁊ iſtum modum ſeruauerunt ab exitu de egypto: ⁊ etiam ſeruāt iudei hodierni. erat tamē equinoctiū v̄nale tempoꝛe xp̄i die viceſimatertia vel viceſimaquarta die martij: nunc aūt eſt vndecima vel duodecima die martij. iudei tn̄ ſemper ſeruant cōiunctionē ꝓpinquā equinoctio. Iſta dicta ſunt groſſe potius vulgariter q̄ȝ aſtrologice: q2 nō negociamur pꝛincipaliter de his: ſed ponunt̃ vt quedam inſtructiones ad ſciendum q̄dā p̃ſuppoſita quibus vti debemus in ꝓbatione de tempoꝛe moꝛtis xp̄i. ¶ Ex p̃dictis apparent q̈ttuoꝛ p̃ſuppoſita. Pꝛimū ꝙ xp̄s moꝛtuus eſt die veneris. Secūdum ꝙ moꝛtuus eſt luna quintadecima menſis pꝛimi. Tertium ꝙ moꝛtuus eſt inter annū triceſimum ⁊ quinquageſimū. Quartum ꝙ iſte pꝛimus mēſis ☉ in quo xp̄s moꝛtu⁹ eſt erat lunatio illa cuius pꝛincipiū maxime ꝓpinquū erat equinoctio vernali.ſ. caput arietis. △ Ad hoc ergo ꝙ cōcludat̃ moꝛtē xp̄i fuiſſe in aliquo anno vel in aliquo neceſſe eſt ꝙ omnia iſta quattuoꝛ cōcurrant: al's nō erit ibi moꝛs xp̄i.

¶ Capl'm.15. In quo inducitur ꝙ inter annum trigeſimum etatis xp̄i ⁊ annū.50. de quibus poterat eſſe dubium ꝙ in nullo fuerit moꝛtuus niſi anno.33. ſuo inchoato tertia die apꝛilis.

Reſuppoſitis pꝛecedenti⁹ nunc videndū eſt in quo anno xp̄s moꝛtuus fuerit. ⁊ q2 diximꝰ ꝙ moꝛtuus eſt inter annū triceſimū ⁊.50. ſolū de annis iſtis videndum eſt. ᴬ ¶ Dōm ꝙ anno triceſimopꝛimo xp̄s non potuit moꝛi: q2 tunc luna q̄ntadecima menſis pꝛimi erat die viceſimaſeptima martij: et erat dies ille dies martis. xp̄s tn̄ moꝛtuus eſt die veneris vt pȝ ex p̃ſuppoſito. ¶ Modus aūt ꝓbandi ꝙ dies viceſimuſſeptimus martij illius anni erat dies martiſ poteſt haberi multipl'r. Pꝛio p regulā de notis feriaꝝ p q̄s incipiunt anni vel menſes: q̄ regula ponit̃ in canonib⁹ tabulaꝝ regis Alphonſi. ponit̃ etiā cōiter in canonib⁹ oīum tabulaꝝ q̄ ꝓcedūt p diuerſas ad ſciendū in quo die incipiat q̄libet annus. ¶ Alio mō pōt haberi p artem lr̃e dn̄icalis p quam pōt ſciri vſq̃ ad mille annos vel plures q̄ erit lr̃a dn̄icalis illius anni. ita poſſumus ſcire de annis iam p̃teritis q̄ fuit lr̃a dn̄icalis in quolibet illoꝝ: ⁊ p illam pȝ de oībus ferijs. ⁊ ſic pōt ſciri que lr̃a dn̄icalis fuerit in āno xp̄i triceſimopꝛimo: p̃ſuppoſito ꝙ ſciamus quot anni fuerūt inter illū ⁊ inter iſtū q̄ mō eſt. ¶ Alio mō poſſet ſciri ſine aliqua arte mō vulgari diſcurrēdo p ānos.ſ.ſi ſciamus in quo die incepit iſte annus ſciemus in qua die incepit p̃cedens: ⁊ ſic de oībus p̃teritis retrocedēdo cōtinuate vſq̃ ad ānum xp̄i triceſimūpꝛimū de quo volumus. ¶ Q2 autē ſciatur ꝙ die viceſimoſeptimo martij in illo āno fuerit luna q̄ntadecima: pȝ cōputādo mediā cōiūctionē ⁊ oppoſitionē ſolis ⁊ lune p tabulas regis Alphonſi: accipiēdo radices iſtoꝝ motuū ex era xp̄i vel ex quacūq̃ alia era: q2 in hoc nihil differt: cum oēs ere (lȝ diuerſe ſint.) cōcoꝛdent in veritate motuū. modus aūt calculationis iſtius nō pōt deſcribi: ſed q̄ voluerit inquirat p ipſas tabulas vel p alias oppoſitionē ſolis ⁊ lune: ⁊ inueniet ꝙ in illo anno triceſimopꝛimo xp̄i die viceſima ſeptima martij erat luna q̄ntadecima: ⁊ illa lūatio erat pꝛimus menſis iudeoꝝ. iſtud ēt nunc introductū eſt vt ſciatur quales modi ꝓbationis ſunt quibus vtimur in p̄ñti. ¶ Anno triceſimoſcđo xp̄i inchoato nō potuit ipſe moꝛi: q2 tunc fuit luna q̄ntadecima menſis p̃mi iudeoꝝ die quintadecima apꝛilis: ⁊ erat illa dies martiſ: xp̄s tn̄ moꝛtuus eſt die veneris. ꝓbationes aūt ꝓcedūt eo mō quo.s̃.diximus. De anno triceſimotertio poſtea dicem⁹. ᶠ ¶ Anno triceſimoquarto nō potuit xp̄s dici moꝛtuus. q2 luna q̄ntadecima mēſis pꝛimi iudeoꝝ fuit viceſimatertia vel viceſimaquarta die martij: ⁊ dies viceſimatertia dies martis ⁊ ſequēs erat dies mercurij. ᴳ ¶ Anno triceſimoquinto etatis xp̄i inchoato nō potuit moꝛi: q2 luna quintadecima mēſis pꝛimi iudeorum fuit die vndecima apꝛilis: ⁊ erat dies lune. xp̄s tn̄ moꝛtuuſ ē in die veneriſ. ᴴ ¶ Anno triceſimoſexto etatis xp̄i inchoato nō potuit xp̄s moꝛi. q2 luna quintadecima menſis pꝛimi iudeoꝝ fuit die triceſimap̃ma martij: ⁊ erat tunc dies ſabbati. xp̄s tn̄ moꝛtuus eſt die veneris. ⁑ Iſto mō poterat ſtare aliq̄lit̃ qđ dn̄t greci.ſ. ꝙ xp̄s anticipauerit p vnā diē: q2 tunc eſſet dies q̄ntadecima dies azimoꝝ pꝛima: ⁊ illa eſſet dies ſabbati. xp̄ſ aūt moꝛeret̃ die p̃cedenti.ſ. die veneris q̄ erat dies q̈rtadecima menſis in qua iudei celebꝛabāt paſcha ad veſperū. xp̄s aūt nō potuit comedere in ipſa die cū moꝛtuus fuerit hoꝛa none: ideo comedit die p̃cedenti.ſ. die iouis q̄ erat dies tredecimus menſis. ⁊ tunc cōcoꝛdant oīa.ſ.ꝙ xp̄s moꝛtu⁹ eſt die veneris ⁊ celebꝛauit paſcha die iouis. ¶ Cōſonat etiā qđ dr̄ Jo.18. ꝙ iudei non introierunt in p̃toꝛium ne cōtaminarent̃ ſed manducarent paſcha.ſ.ꝙ illa die qua xp̄s moꝛtuus eſt: erat celebꝛandū paſcha ad veſpeꝝ: ⁊ vt iudei manerent mundi ꝓ illo tp̄e noluerūt intrare in p̃toꝛiū. Cōſonat ēt qđ dr̄ Joā.19.ſ. iudei aūt qm̄ paraſceue erat ne remanerent coꝛpoꝛa in cruce ſabbato (erat.n.magnus ille dies ſabbati)

A
ᴬ Moꝛſ xp̄i n̄ potuit eſſe āno.31. vite eius: q2 tūc lūa q̄ntadecima mēſis pꝛimi fuit die viceſimaſeptima martij die martis.

B
Regula poſita ĩ fine tabulaꝝ r̃gis Alphōſi ⁊ ĩ alijs tabulis oñdit diē vigeſimumſeptimū martij fuiſſe martis āno.31. xp̄i.

C
Lr̃a dn̄icalis eſt mod⁹ cognoſcendi dies mēſiū tā ĩ p̃terito q̄ȝ in futuro.

D
Modus vulgariſ cognoſcēdi dies āni ſiue mēſis p̃teriti aut futuri cognito die p̄ñtiſ

E
Regula cognoſcēdi die.27.martij fuiſſe q̄ntādecimā lunā mēſis p̃mi anno xp̄i.31. hr̄i pōt p tabulas regis Alphōſi vl' cuiuſuis calculādo.

F
Moꝛſ xp̄i n̄ potuit eſſe āno.32. eius ĩchoato: lūa .n. q̄ntadecia tūc pꝛimi mēſis fuit die q̄ntadecia apꝛiliſ ⁊ fuit dieſ martis.

G
ᴳ Moꝛs xp̄i non potuit eē āno.34 ei⁹: q2 tūc lūa q̄ntadecima mēſiſ p̃mi fuit.27.martij q̄ fuit dieſ martij vl'.24.q̄ fuit mercurij.

H
ᴴ Moꝛs xp̄i n̄ fuit āno.35.ichoato lūa q̄ntadecia mēſis p̃mi exn̄te die.11.martij q̄ fuit lune.

I
Moꝛs xp̄i non fuit āno.36.eius inchoato. nā lūa q̄ntadecia fuit vl'tio martij die ſabbati.

⁑ Erroꝛ grecoꝝ circa paſſionem xp̄i ⁊ comeſtiōeſ azimoꝝum.

L
Erroris grecoꝝ ↄfutatio tū q2 nemo pōit xp̄ȝ mortuū. 36. āno etatis tū ꝙ ex his ſe gr̄ xp̄ȝ āticipaſſe qđ .ſ̄. negatū ē.

M
Mors chriſti anno. 39. 40. 41. 42. et. 43. etatis ei⁹ nō fuit. nā āno. 39. qntadecima lūa p̄mi mēſiȝ die dn̄ica. 29. martij. 40. luna qntadecima fuit 20. martij die dn̄ica vel. 19. ap̄liȝ die martiȝ. 41 fuit lūa qntadecima die martis. 14. ap̄lis. 42. lūa 15. fuit die dn̄ica 25. martij. 43. luna. 15. fuit die ſabbati vltimo aprilis.

N
Mors xp̄i nō fuit ab āno. 44. ad 49. incluſiue. nā. 44. āno luna 15. p̄mi mēſis iudeoꝝ fuit die iouis. 2. aprilis. 45 fuit die martis. 22. martij. 46. fuit die lune decima aprilis.

O
Mors xp̄i anno. 48. vel. 49. n̄ fuit. nā. 48. luna. 15. mēſis p̄mi fuit lūa. 15. aprilis 49. fuit die ſabbati: ⁊ erat. 21. martij vel. 21. aprilis die lune.

P
Mors xp̄i non potuit eē āno. 47 nec. 38. nec. 37. lȝ luna. 15. primi mēſiȝ in oib⁹ hiȝ fuerit die veneriȝ ⁊ ↄcurrāt oia q̄ttuor p̄ſuppoſita. q2 nemo tenet xp̄ȝ attigiſſe hos annos.

bati). ſ. dies ſabbati poſt mortē xp̄i erat magnus. i. magne ſolēnitatis. ſ. q2 erat dies ſabbati: ⁊ q2 erat prima dies azimoꝝ que erat feſtiuitaȝ celeberrima Exo. 12. ⁊ Leui. 23. ¶ Sȝ iſta nō ſtant. primo q2 p̄ſupponitur in his ꝙ xp̄s anticipauerit paſcha p vnū diem. ⁊ tn̄. ſ̄. probatum eſt ꝙ nō anticipauit ſed comedit ea die qua iudei. Scđo q2 non pōt eſſe ſm hoc mors xp̄i ante annū triceſimūſextū ſuū inchoatū: ⁊ tn̄ nullus ponit xp̄m tāto tp̄e vixiſſe: ſed oēs limitātes mortē ſuā dubitant de āno triceſimoſcđo: triceſimotertio ⁊ triceſimoq̄rto: de alijs aūt nemo dubitat. potiſſime q2 ipſi greci non putant xp̄m fuiſſe mortū vltra ānum triceſimūtertiū vel triceſimūquartū. ideo ēt ſi ponāt anticipationē nō conuenit eis ꝙ xp̄s iſto āno mortuus fuerit. ¶ De āno triceſimotertio ⁊ triceſimooctauo etatiȝ xp̄i poſtea dicet̄. ¶ Anno triceſimonono etatiȝ xp̄i xp̄ȝ nō potuit mori. q2 luna qntadecima menſis p̄mi iudeoꝝ illo anno fuit viceſimanona martij: ⁊ erat dies dn̄ica. ¶ Anno quadrageſimo etatis xp̄i inchoato nō potuit xp̄s mori. qa luna qntadecima menſis p̄mi iudeoꝝ fuit die viceſima martij: ⁊ erat dies dn̄ica. alij aūt dn̄t ⁊ melius ſequētē lunationē fuiſſe primū mēſē iudeoꝝ: ⁊ luna qntadecima illius mēſis fuit die decimanona aprilis. ſ. die martis. ¶ Anno q̄drageſimop̄mo etatis xp̄i inchoato nō potuit xp̄s mori. q2 luna qntadecima mēſis p̄mi iudeorum fuit illo āno q̄rtadecima aprilis: ⁊ erat dies martis. ¶ Anno q̄drageſimoſcđo etatis xp̄i inchoato non potuit ipſe mori q2 luna qntadecima mēſis p̄mi iudeorum fuit die viceſimaquinta martij: ⁊ erat dies dn̄ica. ¶ Anno quadrageſimotertio xp̄i inchoato nō potuit xp̄s mori. q2 luna qntadecima mēſis primi iudeoꝝ illo anno fuit die tredecima aprilis: ⁊ erat dies ſabbati. ¶ Anno q̄drageſimoq̄rto xp̄i inchoato nō potuit xp̄ȝ mori. q2 luna qntadecima mēſis p̄mi iudeorū fuit ſcđa die aprilis: ⁊ erat die iouis. ¶ Anno q̄drageſimoqnto etatis xp̄i inchoato xp̄s nō potuit mori. q2 luna qntadecima menſis p̄mi iudeoꝝ fuit tunc die viceſimaſcđa martij: ⁊ erat dies martis. Alij putāt ꝙ ſequēs lunatio erat primus menſis illius anni iudeoꝝ. cuius luna qntadecima erat die viceſimap̄ma aprilis: ⁊ erat dies mercurij. ¶ Anno q̄drageſimoſexto xp̄i inchoato non potuit mori xp̄s. q2 luna qntadecima mēſis p̄mi iudeorūȝ illo āno fuit decima aprilis: ⁊ erat dies lune. ¶ De anno q̄drageſimoſeptimo etatis xp̄i poſtea dicet̄. ¶ Anno q̄drageſimooctauo etatis xp̄i nō potuit ipſe mori. q2 luna qntadecima mēſis primi iudeorūȝ in illo anno fuit qntadecima die aprilis: ⁊ erat dies lune. ¶ Anno q̄drageſimonono etatis xp̄i n[illegible] potuit ipſe mori. q2 lūa qntadecima mēſis p̄mi iudeoꝝ in illo fuit die viceſima p̄ma martij: ⁊ erat dies ſabbati. Alij putāt ꝙ lunatio ſequens fuit mēſis primus iudeoꝝ illius anni cuius luna qntadecima fuit viceſima die aprilis: ⁊ erat dies lune. ¶ De alijs annis q ſunt poſt qnq̄geſimū nō opȝ ingrere in quo illoꝝ xp̄ȝ mori potuerit. q2. ſ̄. declaratū eſt ꝙ xp̄s nō puenit ad tot ānos. Manēt aūt nūc q̄ttuor āni de qbus. ſ̄. nō diximus inter triceſimū ⁊ qnq̄geſimū: ⁊ ſunt iſti. ſ. ānuȝ triceſimuſterti⁹: triceſimuſſeptim⁹: triceſimuſoctau⁹: q̄drageſimuſſeptim⁹. in quolibȝ aūt iſtoꝝ xp̄s mori potuit. ¶ Nam āno q̄drageſimoſeptimo luna qntadecima mēſis p̄mi iudeoꝝ fuit die triceſimaprima martij ⁊ erat dies veneris. ideo ↄſonat luna cū die ⁊ mēſe: ⁊ cōcurrūt hic oia q̄ttuor p̄ſuppoſita q̄. ſ̄. diximus. ¶ Anno triceſimooctauo xp̄i fuit luna qntadecima mēſis p̄mi iudeoꝝ die q̄rta aprilis: ⁊ erat tūc dies veneris. ideo hoc āno poterat xp̄s mori ꝙ ↄcurrebant oia p̄ſuppoſita. ¶ Anno triceſimoſeptimo xp̄i fuit lūa qntadecima mēſiȝ p̄mi iudeoꝝ die decimanona apriliȝ ⁊ erat dies veneris. ideo illo anno xp̄s mori potuit q2 ↄcurrebāt oia q̄ttuor p̄ſuppoſita. ¶ Dōm tn̄ ꝙ in nullo iſtoꝝ triū ānorū xp̄s mortu⁹ eſt: lȝ nō repugnet eum tunc mortuū fuiſſe ſicut. ſ̄. pbatū eſt. ⁊ hoc pp̄ter duo. ¶ Primo q2 nullus credit xp̄m attigiſſe annū q̄drageſimū: quāto magis q̄drageſimūſeptimū ⁊ q̄drageſimū octauū. ¶ De anno aūt triceſimoſeptimo xp̄i etiā dōȝ eſt ꝙ tunc nō fuit mortuus: q2 nemo dubitat de hoc āno. q2 vt cōiter credit̄ ꝙ xp̄s nō exceſſerit annū triceſimumq̄rtuȝ: ideo ſolū dubitat̄ cōiter de āno triceſimo ſcđo ⁊ triceſimotertio triceſimoq̄rto: in quo eoꝝ mortus fuerit. ¶ Dōm ergo ꝙ anno triceſimoſcđo etatis xp̄i finito: ⁊ diebus centū ⁊ vno de anno triceſimotertio: die tertia aprilis xp̄s mortuus eſt: ⁊ erat eadem die luna qntadecima: ⁊ fuit oppoſitio veriſſima ſoliȝ ⁊ lūe decem horis ⁊ dimidia ante meridiē eiuſdē diei: ſȝ meridianū vrbis Rome octo horis ⁊ aliq̄ particula parua: ⁊ ſm meridianū hieruſalē ſeptem horis ⁊ dimidia ante meridiē: eratq̄ȝ tunc ſol in gradu vndecimo arietis: ⁊ luna in libra gradu vndecimo: ⁊ fere eodē minuto quo ſol. q̄ pbaui certiſſime ex radicibus tabulaꝝ regis Alphonſi. ¶ Ex quo pȝ ꝙ xp̄s nō anticipauit feſtuȝ paſchale ſicut greci dixerunt: ſed comedit lūa q̄rtadecima cū ceteris iudeis. q2 cū xp̄s mortuuȝ fuerit die veneris luna qntadecima ⁊ comederit paſcha die iouis p̄cedenti: neceſſe eſt ꝙ comederit die q̄rtadecima menſis p̄mi iudeoꝝ ⁊ ſic nō anticipauit. Dato aūt ꝙ eēt dubiū an xp̄s mortuus fuiſſet iſto āno triceſimotertio vel triceſimoſeptimo: vel q̄drageſimoſeptimo: aut q̄drageſimooctauo: p̄ſupponēdo ꝙ nō dubitaremus eū potuiſſe tanto tp̄e viuere: adhuc non deberemus dicere eum fuiſſe mortuū in aliquo anno iſtoꝝ niſi in triceſimotertio. qđ pȝ p̄mo q2 nullus iſtoꝝ annoꝝ cōcordat cū euāgelio niſi ānus triceſimuſtertius. naȝ ab āno triceſimo xp̄i in quo baptizatus eſt ⁊ incepit hr̄e diſcipulos Lu. 3. Jo. 1. cōputādo tp̄a repimus hiſtoriā q̄druplicis paſche qđ xp̄s viderit: ⁊ qd in illis q̄ttuor annis xp̄s fecerit: ⁊ qūo in paſcha vltimo illoꝝ mortuuȝ fuerit. ¶ Sȝ nō repimuȝ aliquod paſcha poſtea nec hiſtoriā alicui⁹ anni in quo xp̄s vixerit. ideo magis dōm xp̄m mortuum anno triceſimotertio: vt cōcordat hiſtoria euangelica ⁊ cōputatio aſtrologica: ⁊ nō in aliquo de annis ſequētibus. q2 lȝ illi poſſet cōuenire cōputatio aſtrologica: nō tamen cōſonat hiſtoria euangelica. ¶ Scđo q2 anno triceſimotertio etatis xp̄i magis cōſonat cōputatio aſtrologica q̄ȝ alijs annis. nā in iſto anno eſt pp̄rie luna qntadecima die illa qua xp̄s mortuuȝ eſt: eo ꝙ oppoſitio veriſſima fuit ante ortum ſolis illius diei: ⁊ ſic totus ille dies incidebat in lunā qntadecimā: nec poterat equiuocari ad lunā decimāſextam. in alijs aūt āniȝ lȝ die veneris ſit lūa quintadecima: tamē nō eſt iſta p̄ciſe: quin aliquo modo poſſet equiuocari ad lunā decimamſextā: ⁊ in qbuſdam ad q̄rtamdecimaȝ. Eſt ergo annus mortis xp̄i ānus triceſimuſtertius etatis ſue inchoatus. vn̄ vixit xp̄s trigintaduobus annis completis: et centum et vno diebus: cum mortuus fuerit die tertia aprilis.

Q
Mortu⁹ eſt xp̄s āno. 32 die. 101 etatis ſue q̄ fuit. 15. lune p̄mi mēſis ſole exn̄te in. 11. g̃du arietis ⁊ luna in eodē gradu libre.

R
Mors xp̄i āno. 37. 47. 48. lȝ ↄſonet aſtrologie diſſentit a fide euāgelica. iō non eſt tenenda.

S
Xp̄s vixit ānis 32. ⁊. 101. dieb⁹

¶ Capl̄m. 16. In quo ponit̄ tertia concl̄o. ſ. ꝙ xp̄s non fuit mortuus die annunciationis. ſ. 25. martij: ⁊ ꝙ non erat poſſibile xp̄ȝ mortuū fuiſſe illo die niſi viueret cētum ſeptuaginta quinq̄ȝ annis.

Tenor tertie cōcl̄onis Abuleñ.

Diſcuſſa p̄cedenti cōcl̄one de anno mortis xp̄i inducēda eſt cōcl̄o de die mortis eiuȝ. cuius tenor eſt. Die annunciationis virginis. ſ. 25. martij vt cōiter aſſeritur xp̄m paſſum fuiſſe dici nō pōt: ſed die tertio apriliȝ eū mortuū fuiſſe dici neceſſe eſt. ¶ Prima particula eſt ꝙ nō fuerit xp̄s mortuus die. 25. martij: ſicut eſt opinio plurimoꝝ. nā illa ē dies annūciationis v̄ginis: ⁊ in illa xp̄s cōceptus eſt. ⁊ dn̄t doctores antiq ꝙ eadē die xp̄s cōcept⁹ ⁊ mortu⁹ eſt. ſ. 25. martij: ſiue. 8. calēdas aprilis. ¶ Sȝ dōm ꝙ hoc nullo mō pōt cōuenire cōputationi aſtrologice q̄ necīa eſt: potiſſime cūȝ illa p̄ſupponat hic fundamenta euāgelica. ſunt aūt p̄ſupponēda hic ea q̄. ſ̄. p̄ſupponebam⁹ cū agebat̄ de āno paſſionis xp̄i. ſ. ꝙ xp̄s mortu⁹ eſt die veneris luna decimaqnta. ſi āt iſta duo aliquo āno cōueniāt die annūciationis v̄ginis: poſſet dici xp̄m potuiſſe mori in illo āno. in illis āt ānis in qbus iſta diſcordāt a die annūciationis vel ſaltē vnū illoꝝ: impoſſe erit xp̄m fuiſſe mortuū in die annūciationis v̄ginis illius āni. Incipienduȝ eſt aūt hic ab anno triceſimop̄mo: ſicut qn̄ agebam⁹ de āno paſſionis xp̄i. nā ante annū triceſimū ⁊ ēt in ipſo triceſimo ↄſtat xp̄ȝ

A
Mors xp̄i nō fuit. 25. martij: ſȝ die. 3. aprilis.

B
Baptiſm⁹ xp̄i a paſcha āni eius. 30. non diſtabat niſi p. 40. dieȝ vl̄

circa : nec potat
tūc mori.neqꝫ.n.
tot predicatiōes
tot miracula tam
breui tp̄e pote-
rant fieri.

L
Luna erat.13.⁊
dies dñicus āno
31.etatiſ xp̄i die
annūciatiōis. an
no.32. luna erat
23.vel.24.men-
ſis duodecimi ⁊
dies martis.

D
Menſis p̄mꝰ iu-
deorū anno xp̄i
32.cepit prima
die aprilis.

Luna erat qnta
⁊ dies mercurij.
āno.33.etatiſ xp̄i
die annūciatiōis
erat.16. vel. 17.
⁊ dies iouis.34.

F
Luna erat.27.
menſis duodeci-
mi anno.35.

G
Luna erat.10.an
no.36.⁊ dies do
minicus.

H
Luna erat.19.
vel.20.menſis
duodecimi āno
37.⁊ dies lune.

I
*Luna erat q̄rta
⁊ dies martis an
no.38.

K
ᵇLūa.11.⁊ dies
mercurij.39.

L
ᵒLuna.20. men
ſis tredecimi an-
no.40.

M
Morſ xp̄i a.41.
ad.50. iclusiue a
ſuo ortu dici ne-
gt die ānūciatio-
nis qꝛ vel diſſo-
nāt luna vel dies
vel vtrunqꝫ.

nō fuiſſe mortuū qꝛ ī illo baptizatꝰ eſt Luce.3.⁊ nō re-
manebāt poſt baptiſmū chriſti vſqꝫ ad paſcha iudeoꝝ
niſi dies q̄draginta vel q̄ſi vt ꝓbatū fuit.ſ̄.Si tñ chr̄s
mori debuiſſet in āno triceſimo:nō poterat mori niſi
in paſcha vt.ſ̄.ꝓbatū ē.⁊ ſic oporteret ꝙ tota p̄dicatio
xp̄i ⁊ oīa que ſcribunt̄ in euāgelijs facta a xp̄o:fuiſſent
facta in.40.diebꝰ:qđ eſt abſurdiſſimū. ideo nō potuit
dici mortuus anno triceſimo. ¶ In anno triceſimo-
primo ⁊ triceſimoſecūdo etiam nō poterat dici chriſtū
mortuū fuiſſe die annūciatiōis:nec ēt ī aliquo alio die
illoꝝ annoꝝ:cū ꝓbatū fuerit ſupra ex ꝓceſſu euāgelico
ꝙ xp̄s nō potuerit añ annū triceſimūtertiū dici mor-
tuꝰ.Qꝛ tñ ꝓbatio iſta iā dꝫ ꝓcedē via aſtrologica:dōꝫ
ꝙ nō potuit xp̄s mortuꝰ dici āno triceſimop̄mo etatis
xp̄i incipiēte:qꝛ tūc dies annūciatiōis erat luna trede-
cima:⁊ erat dies dñicus.xp̄s tñ mortuꝰ ē luna qntade-
cima ⁊ die veneris. ¶ Die annūciatiōis āni triceſimi
ſecūdi non pōt dici xp̄m mortuū fuiſſe.qꝛ illa die luna
erat viceſimaq̄rta vel viceſimatertia menſis duodeci
mi iudeoꝝ.nā illo anno mēſis p̄mꝰ iudeoꝝ icepit p̄ma
die aprilis.xp̄s tñ mortuꝰ eſt mēſe p̄mo iudeoꝝ:cū fue-
rit mortuꝰ in die p̄mo azimoꝝ q erat dies qntuſdecimꝰ
mēſis p̄mi Exo.12. Leui.23.Itē qꝛ illo āno erat dies
ānūciatiōis die martis:xp̄s tñ mortuꝰ eſt die veneris.
ꝓbationes āt hoꝝ.ſ.ꝙ eēt talis vel talis dies:⁊ ꝙ eſſet
luna tali vel tali die ꝓcedūt eo mō quo ſupra diximus
qñ agebamꝰ de āno mortis xp̄i. ¶ Die annūciationis
āni triceſimitertij etatis xp̄i nō potuit dici xp̄s mortuꝰ
qꝛ āno illo erat dies annūciatiōiſ dies mercurij:⁊ erat
luna qnta. ¶ Die annūciatiōis āni triceſimiq̄rti etatis
xp̄i nō pōt xp̄s dici mortuꝰ.qꝛ fuit tūc dies annūciatio
niſ dies iouis:⁊ erat luna decimaſexta vel decimaſepti
ma. ¶ Die annūciatiōis āni triceſimiqnti non poterat
xp̄s dici mortuꝰ.qꝛ lꝫ fuit dieſ illa veneris:fuit luna vi
ceſimaſeptima mēſiſ duodecimi iudeoꝝ.xp̄s tñ mortuꝰ
eſt mēſe p̄mo iudeoꝝ:⁊ luna qntadecima illius. ¶ Die
ānūciatiōis anni triceſimiſexti etatis xp̄i nō potuit xp̄ſ
dici mortuꝰ.qꝛ fuit dieſ illa dñica:⁊ fuit luna decia.xp̄ſ
tñ luna qntadecima mortuꝰ eſt. ¶ Die annūciatiōis an
ni triceſimiſeptimi nō pōt xp̄s dici mortuꝰ:qꝛ fuit tunc
dies ānūciatiōis dieſ lune:⁊ fuit luna decimanona vel
viceſima menſis duodecimi iudeoꝝ:cū luna qntadeci-
ma mēſis p̄mi illius āni fuerit decimanona die mēſis
aprilis.* ¶ Die ānūciatiōis āni triceſimioctaui xp̄i nō
p̄t xp̄s dici mortuꝰ:qꝛ fuit dies illa dies martis:fuit ēt
luna q̄rta.dies tñ mortis xp̄i fuit veneris:luna tñ qn-
tadecia.ᵇ ¶ Anno triceſimonono die ānūciatiōiſ ñ po
tuit xp̄s dici mortuꝰ.qꝛ fuit illa dies mercurij:⁊ fuit lu
na vndecima.ᵒ ¶ Anno.40.etatiſ xp̄i die ānūciatiōis
nō pōt xp̄s dici mortuꝰ.qꝛ illo anno fuit luna viceſima
mēſiſ duodecimi die illo:xp̄s tñ mēſe p̄mo iudeoꝝ mor
tuꝰ eſt.vel ſm aliā cōputationē fuit illa die luna viceſi-
map̄ma mēſis iudeoꝝ.⁊ nō eſt dr̄ia in luna:qꝛ qūocūqꝫ
capiat̄:neceſſe ē ꝙ in illo āno fuerit die illa luna viceſi
ma:ſed dr̄ia in mēſe.qꝛ aliq faciūt illū annū emboliſ-
malē.i.ſupcreſcētē cui dant̄ mēſes tredecim.⁊ tūc dieſ
annūciatiōiſ erat luna viceſima mēſis tredecimi.i.mē-
ſis vltimi illiꝰ āni.Si aūt nō ſit annꝰ ille emboliſmalis:
neceſſe eſt diē ānūciatiōis eſſe luna viceſima mēſis pri
mi iudeoꝝ.Sꝫ qūocunqꝫ accipiat̄ nō ſtat.qꝛ xp̄s mor-
tuus eſt luna qntadecima.ꝯcordat tñ dies illiꝰ anni:qꝛ
fuit illo āno dies annūciatiōis die veneris.ſꝫ obſtabat
luna ad h̄ ꝙ xp̄s nō poſſet mori illa die. ¶ Anno.41.
xp̄i nō pōt ipſe dici mortuꝰ die annūciatiōis. quia fuit
dies annūciatiōis illo āno dies ſabb̄i:⁊ fuit luna q̄rta.
¶ Anno.42.die annūciatiōis nō potuit xp̄s dici mor
tuꝰ.qꝛ fuit dies annūciatiōis illo āno dies dñica.cōſo-
nat tñ luna:qꝛ illo āno fuit die ānūciatiōis luna qnta-
decima:⁊ potuiſſet xp̄s dici mortuꝰ illo āno die ānūcia
tionis ſi eēt dies veneris:cū luna ꝯſonaret qꝛ erat qn
tadecima. ¶ Anno.43.non potuit xp̄s dici mortuꝰ die
annūciatiōis.qꝛ illa erat dies lune ⁊ luna erat vndeci-
ma. ¶ Anno.44.die annūciatiōis nō p̄t xp̄s dici mor
tuus.qꝛ illo āno fuit dies annūciatiōis dies mercurij:⁊
⁊ erat luna ſexta. ¶ Anno.45.die ānūciatiōis nō pōt
xp̄m dici mortuū fuiſſe.qꝛ illo anno fuit dies annūcia

tiōis die iouis:⁊ fuit luna decimaoctaua. ¶ Anno.46.
xp̄i die annūciatiōis nō pōt dici ip̄m eē mortuū:qꝛ illo
anno fuit die annūciatiōis luna.24.vel.29.mēſis vlti
mi iudeoꝝ.xp̄s tñ mortuꝰ eſt mēſe p̄mo.ꝯſonat tñ dies
qꝛ illo āno fuit dies annūciatiōis dies veneris. ¶ An
no.47.xp̄i die ānūciatiōis nō potuit xp̄m dici mortuū
qꝛ fuit illa dies ſabb̄i:ēt qꝛ fuit luna octaua mēſiſ p̄mi.
¶ Anno.48.xp̄i die annūciationis nō potuit xp̄m dici
mortuū.qꝛ fuit illa dies lune:⁊ ēt fuit luna viceſimaq̄r-
ta mēſis vltimi iudeoꝝ:q erat annꝰ emboliſmalis. xp̄s
tñ mēſe p̄mo āni mortuꝰ eſt. ¶ Anno.49.xp̄i die ānū-
ciatiōis nō potuit chriſtꝰ dici mortuꝰ.qꝛ erat dies illa
martis ⁊ erat luna q̄rta mēſis primi. ¶ Anno.50. die
annūciatiōis non pōt xp̄s dici mortuꝰ.qꝛ fuit illa dies
mercurij ⁊ erat luna decimanona mēſis p̄mi iudeorū
ſi nō ponat̄ annꝰ ille emboliſmalis.ſi aūt ponat̄ ānꝰ em
boliſmalis erit luna.19.mēſis tredecimi. ſꝫ qūocunqꝫ
ponat̄ ſemꝑ illa die luna.19.xp̄s tñ mortuꝰ ē luna.15.
¶ Ecce q̄liter ꝓbatū eſt ex p̄ncipijs neceſſarijs qꝛ xp̄s
nō pōt dici mortuꝰ die annūciatiōis inter annū triceſi-
mū ⁊ qnq̄geſimū.xp̄s tñ nō fuit mortuus añ triceſimū:
nec poſt qnquageſimū vt ſupra ꝓbatū fuit.ergo ipoſſe
erat xp̄m fuiſſe mortuū die annūciationis. Et iſta erat
ſufficiēs ꝓbatio.⁊ tñ adhuc dōm ꝙ ſi vixiſſet pluſqꝫ cē
tū ⁊ qnquaginta annis:ipoſſe erat eū mori die annūcia
tiōis:qꝛ neceſſe erat ꝙ eēt tūc dies veneris ⁊ luna qn-
tadecima.ſed iſta duo nūqꝫ ꝯcurrerūt in aliquo āno vſ
qꝫ ad annū centeſimū ſeptuageſimūqntū xp̄i. ¶ Ut āt
iſta ad ſatiſfaciendū qbuſdā plene videant̄:nec ēt nos
nimis imoremur in eis.dōm eſt ꝙ duo ſimul regrebā
tur vt poſſet xp̄s mori die annūciationis.ſ.eſſe diē ve
neris:⁊ eē lunā qntādecimā.qđcūqꝫ aūt iſtoꝝ deficiat
nō poterit dici xp̄s mortuꝰ illo anno die annūciatiōis.
ꝓcedemꝰ ergo ſic ꝙ in illo āno in quo nō poterat eſſe
mors xp̄i qꝛ nō erat dies veneris:declarabimꝰ ſolum
ꝙ nō erat dies veneris ⁊ nō curabimꝰ de luna etſi nō
ſit qntadecima.qñ aūt dies ānūciatiōis iciderit in diē
veneris:tunc oportebit nos oñdere ꝙ illa die nō erat
15.luna:quouſqꝫ veniamꝰ ad ānū in quo vtrūqꝫ ꝯcur
rat:⁊ illo āno erit poſſibilis mors xp̄i die annūciatio-
nis. ¶ Anno.51.xp̄i nō poterat ipſe mori die ānūcia-
tionis.qꝛ erat dies iouis. ¶ Anno.52.erat dies annū
ciatiōis dies ſabbati:⁊ non poterat xp̄s mori illa die.
¶ Anno.53.dies annunciationis erat dies dñica.nec
tūc poterat xp̄s mori. ¶ Anno.54.dies annūciatiōis
erat dies lune. ¶ Anno.55.erat dies ānūciatiōis dies
martis. ¶ Anno.56.erat dies annūciatiōis die iouis.
¶ Anno.57.erat dies annunciatiōis die veneris ⁊ ex
hac p̄te poterat xp̄s mori illo anno:⁊ tñ erat luna ſecū
da:idēo nō poterat tūc mori:qꝛ oportebat eē lunā qn-
tādecimā:ideo luna qntadecima p̄mi mēſis illius anni
eēt die nona aprilis. ¶ Anno.58.die annūciatiōis nō
potuit xp̄s mori.qꝛ erat illa dies ſabb̄i. ¶ Anno.59.
xp̄i dies annūciatiōiſ fuit dies dñica. ¶ Anno.60.xp̄i
dies annūciatiōis fuit dies martis. ¶ Anno.61.chr̄i
dies annūciatiōis fuit dies mercurij. ¶ Anno.62.xp̄i
dies annūciatiōis fuit die iouis. ¶ Anno.63.xp̄i dies
annunciatiōis fuit die veneris.⁊ ex hac p̄te poterat eē
mors xp̄i die annunciatiōis āno iſto:⁊ tñ obſtat luna:
qꝛ erat tunc luna ſeptima.xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna qnta-
decima.erat aūt anno illo luna decimaqnta mēſis p̄mi
die ſcđa aprilis. ¶ Anno.64.die ānūciatiōis erat die
dñica. ¶ Anno.65.dies annūciationiſ erat dies lune.
¶ Anno.66.chr̄i dies annūciationis erat die martis.
¶ Anno.67.xp̄i dies annūciatiōis erat die mercurij.
¶ Anno.68.dies annūciatiōis erat dies veneriſ:⁊ ex
hac p̄te poterat xp̄s dici mortuꝰ die ānūciatiōis h̄ āno.
ſꝫ luna obſtat:qꝛ tūc erat luna q̄rta:xp̄s tñ mortuꝰ fuit
luna.15.erat aūt āno illo luna.15.mēſis p̄mi die qnta
aprilis. ¶ Anno.69.chr̄i dies annūciatiōis erat dies
ſabbati. ¶ Anno.70.xp̄i dies annūciationis erat dies
lune. ¶ Anno.71.xp̄i dies annūciationis erat dies lu
ne. ¶ Anno.72.xp̄i dies annūciationis erat dies mer
curij. ¶ Anno.73.dies annūciatiōis erat dies iouis.
¶ Anno.74.xp̄i dies annūciatiōis erat dies veneriſ:
⁊ ex hac p̄te poterat eſſe mors xp̄i illo anno die annū-
ciationis.

N
Xp̄s ſi vixiſſet
cētū qnq̄ginta an
nis nō potuiſſet
mori die ānūcia
tiōiſ:qꝛ vel diſſo
naſſet luna vel
dies vel vtrūqꝫ.
nec iſta duo ꝯcur
rūt niſi anno xp̄i
cēteſimo ſeptua-
geſimoqnto.

ciationis. ſed luna nõ cõſonabat: q̄r erat tunc luna ſeptima: xp̄s tñ mortuus eſt luna. 15. erat aũt illo anno luna. 15. mẽſis aprilis die ſecũda. ¶ Anno. 75. xp̄i erat dies ãnũciatiõis die ſabb̄i. ¶ Anno. 76. xp̄i erat dies annũciationis die lune. ¶ Anno. 77. xp̄i erat dies annunciatiõis die martis. ¶ Anno. 78. xp̄i erat dies annunciationis die mercurij. ¶ Anno. 79. xp̄i erat dies annũciatiõis die iouis. ¶ Anno. 80. xp̄i erat dies annunciatiõis die ſabbati. ¶ Anno. 81. xp̄i erat dies annunciatiõis dies dñica. ¶ Anno. 82. xp̄i erat dies annunciationis die lune. ¶ Anno. 83. chr̄i erat dies annunciatiõis die martis. ¶ Anno. 84. xp̄i erat dies annunciatiõis dies iouis. ¶ Anno. 85. xp̄i erat dies annunciatiõis dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s mori hoc anno die annũciatiõis. luna tñ nõ cõſonat: quia erat tunc luna vndecima. mors tñ xp̄i fuit luna. 15. ⁊ hoc anno erat luna. 15. ſ. dies p̄mus azimorum. 29. die martij. ¶ Anno. 86. xp̄i erat dies annũciationis dies ſabb̄i. ¶ Anno 87. xp̄i dies ãnũciatiõis erat die dñica. ¶ Anno. 88. xp̄i dies annũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 89. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno 90. christi dies annũciatiõis erat die iouis. ¶ Anno. 91. xp̄i dies annũciatiõis erat dies veneris: ⁊ poterat ex hac p̄te xp̄s mori anno iſto die annũciationis. obſtat tñ luna: q̄r erat luna tũc. 17. xp̄s tñ mortuus eſt luna. 15. ¶ Anno. 92. xp̄i dies annũciatiõis erat die dñica. ¶ Anno. 93. christi dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno 94. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 95. xp̄i dies annũciationis erat die mercurij ¶ Anno. 96. xp̄i dies annũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex parte hac xp̄s poterat mori illo anno die annũciationis ſi adhuc viueret. ſed luna nõ cõſonat: q̄r erat luna duodecima. xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna. 15. ¶ Anno. 97. dies annũciationis erat die ſabbati. ¶ Anno. 98. chr̄i dies annũciationis erat die dñica. ¶ Anno. 99. chriſti dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 100. xp̄i dies annũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 101. xp̄i dies annũciatiõis erat dies iouis. ¶ Anno. 102. xp̄i dies annũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat dici xp̄m poſſe mori h̄ ãno die annũciationis ſi adhuc viueret. obſtat tñ ſibi luna: q̄r erat tũc luna decimaoctaua. xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna. 15. ¶ Anno. 103. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies ſabbati. ¶ Anno. 104. xp̄i dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 105. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies martis. ¶ Anno. 106. xp̄i dies ãnũciatiõis fuit dies mercurij. ¶ Anno. 107. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies iouis. ¶ Anno. 108. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies ſabbati. ¶ Anno. 109. dies ãnũciatiõis fuit dies dñica. ¶ Anno. 110. chr̄i dies annũciatiõis fuit dies lune. ¶ Anno. 111. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies martis. ¶ Anno. 112. chr̄i dies annũciatiõis fuit dies iouis. ¶ Anno. 113. xp̄i dies ãnũciatiõis fuit dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat eſſe q͏̄ xp̄s illo ãno moreret̄ die annũciatiõis ſi adhuc viueret. luna tñ nõ cõſonat: q̄r erat illa luna viceſima mẽſis tredecimi ãni emboliſmalis vel mẽſis p̄mi ãni ſimplicis. Si p̄mo mõ obſtãt duo. ſ. mẽſis ⁊ luna. nã xp̄s nõ fuit mortuꝰ in aliquo mẽſe niſi in p̄mo. ẽt obſtat luna q̄ erat viceſima. ¶ Anno. 114. xp̄i dies annũciatiõis erat dies ſabb̄i. ¶ Anno. 115. xp̄i dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 116. dies ãnũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 117. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 118. xp̄i dies annũciatiõis erat dies iouis. ¶ Anno. 119. chr̄i dies annũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s mori illo ãno die annũciatiõis ſi adhuc viueret. luna tñ nõ cõſonabat: q̄r erat tũc luna viceſimaſexta mẽſis tredecimi anni emboliſmalis. xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna. 15. ⁊ mẽſe p̄mo ¶ Anno. 120. xp̄i dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 121. xp̄i dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 122. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 123. dies ãnũciatiotiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 124. dies annũciatiõis erat die veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s mori h̄ anno ſi viueret. luna tñ obſtabat: q̄r luna. 23. mẽſis vltimi iudeorum. xp̄s tñ mortuꝰ eſt menſe p̄mo: luna. 15. ⁊ dato q͏̄ illa eẽt luna mẽſis p̄mi: xp̄s nõ poterat tũc mori: q̄r illa erat luna. 23. ipſe aũt mortuꝰ eſt luna. 15. die p̄ma azimorum. ¶ Anno. 125. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies ſabb̄i. ¶ Anno. 126. xp̄i dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 127. xp̄i dies annũciatiõis dies lune. ¶ Anno. 128. chr̄i dies annũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 129. chr̄i dies annũciationis erat dies iouis. ¶ Anno. 130. xp̄i dies annũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s mori illo ãno die annũciatiõis ſi adhuc viueret. ſ; obſtabat luna ⁊ mẽſis. ſ. q̄r fuit tũc luna. 24. mẽſis tredecimi ãni emboliſmalis. xp̄s tñ non potuit mori niſi luna. 15. ¶ Anno. 131. dies annũciatiõis erat dies ſabb̄i. ¶ Anno. 132. dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 133. dies annũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 134. dies annũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 135. dies annũciatiõis erat dies iouis ¶ Anno. 136. dies annũciatiõis erat dies ſabb̄i. ¶ Anno. 137. dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 138. dies ãnũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 139. dies annũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 140. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies iouis. ¶ Anno. 141. xp̄i dies annũciationis erat dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s mori illo ãno ſi adhuc viueret die annũciatiõis. ſ; obſtat luna: q̄r erat tũc luna p̄ma mẽſis p̄mi iudeorum. xp̄s tñ mortuꝰ ẽ luna. 15. mẽſis p̄mi. ſ. die p̄mo azimorum. ¶ Anno. 142. dies ãnũciatiõis erat dies ſabb̄i. ¶ Anno. 143 xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 144 xp̄i dies annũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 145. xp̄i erat dies ãnũciatiõis dies mercurij. ¶ Anno. 146. xp̄i dies annũciatiõis dies iouis. ¶ Anno. 147. xp̄i dies annũciationis dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s illo ãno mori die annũciatiõis ſi adhuc viueret. ſ; non cõſonat luna: q̄r erat tũc luna ſexta mẽſis p̄mi: xp̄s tñ mortuus eſt luna. 15. mẽſis p̄mi. ¶ Anno. 148. xp̄i dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 149 xp̄i dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 150 xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies martis. ¶ Anno. 151. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 152 xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex hac p̄te ſi adhuc viueret xp̄s poterat illo anno mori die ãnũciatiõis. ſ; obſtabat ſibi luna: q̄r erat tunc luna ſcd̄a mẽſis p̄mi. xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna. 15. mẽſis p̄mi. ¶ Anno. 153. chr̄i dies annũciatiõis erat dies ſabb̄i. ¶ Anno. 154. chr̄i dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 155. chr̄i dies annũciationis erat dies lune. ¶ Anno. 156. chr̄i dies annũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 157. xp̄i dies annũciatiõis erat dies iouis. ¶ Anno. 158. xp̄i dies ãnũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex hac parte poterat xp̄s mori illo ãno die ãnũciatiõis ſi adhuc viueret. ſ; obſtabat ſibi luna: q̄r erat tũc luna octaua. xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna. 15. ¶ Anno. 159. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies ſabb̄i. ¶ Anno. 160. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies lune. ¶ Anno. 161. xp̄i dies annũciationis fuit dies martis. ¶ Anno. 162. xp̄i dies ãnũciationis fuit dies mercurij. ¶ Anno. 163. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies iouis. ¶ Anno. 164. xp̄i dies ãnũciatiõis fuit dies ſabb̄i. ¶ Anno. 165. xp̄i dies annũciatiõis fuit dies dñica. ¶ Anno. 166. xp̄i dies annũciatiõis erat dies lune. ¶ Anno. 167. dies ãnũciationis erat dies martis. ¶ Anno. 168. dies annunciationis erat dies iouis. ¶ Anno. 169. dies annũciatiõis erat dies veneris: ⁊ ex hac p̄te poterat xp̄s mori illo anno die ãnũciatiõis ſi adhuc viueret. ſ; nõ cõſonabat luna: q̄r tunc erat luna decima mẽſis p̄mi. xp̄s tñ mortuꝰ eſt luna. 15. ¶ Anno. 170. chriſti dies annũciatiõis erat dies ſabbati. ¶ Anno. 171. xp̄i dies annũciatiõis erat dies dñica. ¶ Anno. 172. chriſti dies annũciationis erat dies martis. ¶ Anno. 173. chriſti dies annũciatiõis erat dies mercurij. ¶ Anno. 174. dies annũciationis erat dies iouis. ¶ Anno. 175. chriſti dies ãnũciationis erat dies veneris: ⁊ erat tunc luna. 15. menſis p̄mi iudeorum: ideo iſte fuit p̄mus annus in quo xp̄s poterat mori die annũciatiõis: q̄r tunc erat in die illa dies veneris ⁊ luna. 15. menſis p̄mi: ⁊ erat p̄mus dies azimorum. id dato q͏̄ xp̄s vixiſſet. 175. ãnis: in nullo ãno

potuiſſet mori in die annūciationis niſi in iſto vltimo anno.℃ Hec aūt nobis inducta ſunt vt appareat manifeſte p̄ſuppoſitis p̄ncipijs euāgelicis que veriſſima ſunt: ꝛ illatione aſtrologica que nec̄ia eſt: ꝙ xp̄s nō potuerit mori die annūciatiōis virginis ſicut aliq opinātur: cū nemo de xp̄ianis aſſerat xp̄m annū.40.attigiſſe.℃ Scđa pars ↄcluſionis eſt ꝙ neceſſe eſt xp̄m dici fuiſſe mortuū die tertia aprilis.qđ pȝ: qꝛ.s̄.oſtēdim⁹ ex p̄ncipijs euāgelicis xp̄m nō fuiſſe mortuū ante annum triceſimū nec poſt annum q̄nquageſimū: ſed iter illos. Etiā ꝓbatum eſt ꝙ inter iſtos annos non fuerūt niſi q̄ttuor in q̄bus xp̄s poſſet mori.ſ.ānus triceſim⁹: ꝛ triceſimuſſeptim⁹: ꝛ triceſimuſoctau⁹: ꝛ q̄drageſimuſſeptim⁹: qꝛ in iſtis ſolis luna.15.accidit ī die veneris: qđ reqrebať ad mortē xp̄i. Si āt dicerem⁹ xp̄ȝ mortuū fuiſſe anno.47.mors ſua eēt triceſimaprima die martij: qꝛ tunc erat luna.15.vt ſupra ꝓbatuȝ eſt. Si aūt dicamus ꝙ mortu⁹ eſt anno.38.mors ſua eēt die quarta aprilis qꝛ tunc erat luna.15. Si vero dicať mortu⁹ anno.37.erit mors ſua die.19.aprilis: qꝛ tunc erat luna.15.mēſis p̄mi.℃ Si aūt aſſeram⁹ illuȝ fuiſſe mortuuȝ anno.33.fuit mors ſua die tertia aprilis: qꝛ tunc erat luna.15.mēſis p̄mi iudeoꝝ.xp̄s tñ mortu⁹ eſt āno.33. ꝛ nō in alio vt ſupra ꝓbatum eſt: qꝛ nemo dubitat de morte xp̄i niſi ꝓ tribus annis.ꝓ anno.32.33.et.34. ergo nulla alia die xp̄s mortuus eſt niſi die tertia aprilis.quod intendebat concluſio.

D
Xp̄s ea die debuit mori q̄ eēt dies veneriſ.15 luna p̄mi menſis iudeoꝛuȝ: ꝛ talis fuit tertia apriliſ anno.33.etatis eius icboato.tūc igiť eſt mortu⁹.

℃ Caplm.17. In quo ponit auctor ſeptem argumenta que ab aduerſarijs fiunt contra eum.

Hunc manet nobiſ rñdēdum ad aliquas obiectiōeſ quas q̄dā faciunt.℃ Prima eſt contra aſſignationē diei mortis dñi.ſ.ꝙ nō fuerit.3.die aprilis: ſȝ ꝙ fuerit.25.martij. quia Aug.18.de ciui.dei.circa finē dicit xp̄m fuiſſe mortuū.8.calē.aprilis.ſ.die viceſimaq̄nta martij: ꝛ illa eſt dies annūciatiōis v̄ginis.iō volūt ꝙ die illa btē v̄giniſ mortu⁹ fuerit.℃ Itē dicit idē Aug. ꝙ xp̄s eadē die ↄceptus ꝛ paſſus eſt.ſed ↄſtat xp̄m cōceptū fuiſſe.8.calēdas aprilis.ſ.25.martij: g̊ eadeȝ die mortu⁹ eſt.pȝ hoc qꝛ cōputando ab illo die vſqȝ ad natalē dñi cōplenť nouē mēſes: ꝛ iſtud eſt tēpus quo regulariter fetus manet in vtero: ſȝ duo alij termini ſint: vnus anticipatiōis alius poſterioꝛatiōis.ſed nō naſcūtur regulariter fet⁹ in illiſ ſicut in nono menſe expleto.℃ Itē eſt alia auctoritas Augu.in libro de trini.ꝙ eccleſie auctoritaſ obſeruat ab antiquo xp̄m mortuū fuiſſe.8.calēdas aprilis.℃ Itē obijciūt ꝙ opera Aug. ſūt approbata ab eccleſia vt pȝ in decre.15.di.c.ſcā romana ecclīa.vbi papa Gelaſi⁹ approbat illa cū mltis alijs libris ſanctoꝝ ꝛ doctoꝛū viroꝝ: ꝛ tñ contra approbata per eccleſiā nulli hoī licet loq.℃ Etiā obijciunt alij ꝙ in calēdarijs antiq̄s ꝛ in calēdarijs bti Iſidori repiť ꝙ die.25.martij.ſ.8.calēdas aprilis intitulatur paſſio dñi ꝛ poniť ibi tanq̄ȝ feſtū illius diei: ꝛ.27.martij.ſ.6.calendas aprilis intitulať reſurrectio dñi.ergo illa die mors xp̄i fuit.℃ Itē obijciūt alij ↄ̄ cōputationē aſtrologicā.qꝛ cū vident ꝙ ſm̄ cōputationē ſuprapoſitā neceſſario ꝛ manifeſte ſeq̄tur ipoſ̄e fuiſſe xp̄m fuiſſe mortuum.25.martij.dicūt ꝙ error eſt in cōputatiōe iſta: ꝛ ꝓuenit ex eo ꝙ omittunť dies biſſextiles: q̄ tñ cōputātur ab eccleſia in ānis xp̄i.℃ Itē obijciūt alij ↄtra eādē cōputationē aſtrologicā ꝙ errat: ex eo ꝙ poſt mortem xp̄i fuerunt facte alique correctiōes ꝛ emendationes in tp̄ibus ſicut ab antiquo ſiebāt: ꝛ omiſſis illis cōputare eſt magnū errorē facere in calculo.℃ Alia ſilīa obijciūt multa.ſed qꝛ illa min⁹ hñt de apparētia cū oīno ſint ſine rōne omittanť: qꝛ iux̄ Ariſ.1.ethi.oēſ opiones ſcrutari fortaſſis ſup̄uacuū eſt: ſȝ eas ſolū q̄ magis videnť hr̄e apparētiā. Uñ ad has rōnes ſolū rñdebim⁹: qꝛ ꝑ h̄ patebit via ad oīa q̄cūqȝ obijci poſſent.

A
1.rō ↄ̄ auctorē.

2.ratio.

B
Mēſes.9. rlari ter fet⁹ cōplet in vtero matris: ſȝ ſint q̄ anticipent ꝛ q̄ poſterioꝛēt.

3.ratio.

C
4.ratio.

Approbatio operuȝ Auguſt.a Gelaſio papa.

5.ratio.

D

6.ratio.

E

7.rō p̄ncipalis.

F

℃ Caplm.18. In quo auctor dicit quāta ſit auctoritas Augu. ꝛ de differētia auc̄itatis ſcripturaꝝ q̄bus nec̄io adhaeream⁹ ꝛ q̄bus nō. ꝛ de fide hiſtoriaꝝ quātū ſit hiſtorijs credendū: ꝛ q̄bus magis ꝛ q̄bus minus.

Ad p̄rimū dicendū ꝙ nos veneramur oīa ſcripta beati Aug.tanq̄ȝ viri ſācti ꝛ hoīs doctiſſimi ꝛ famoſiſſimi inter viros eccleſiaſticos ꝛ ſeculareſ: ꝛ tñ in hac ꝑte nō aſſentim⁹ ei. Nec ita auctoritas ſua in hac ꝑte captiuare debet ingeniū noſtruȝ ꝙ neceſſe ſit ei in oībus aſſentire: cuȝ ꝓbatū fuerit ſupra rōnibus neceſſarijs manifeſtis ꝛ ineuitabilib⁹ ipoſſibile fuiſſe xp̄m fuiſſe mortuū.8.calēdas aprilis ſiue.25 martij qđ ideȝ eſt: niſi viueret ānis.175.ad min⁹: ꝛ in anno vltimo.ſ.175.moreretur. In hoc aūt nullā iniuriā ei facimus: nec aliquid de auctoritate aut reuerētia eius tollim⁹.ſed facim⁹ ſicut ipſemet nos docuit facere: ꝛ tantā ei reuerētiā exhibemus quantā ipſe ſibi ꝛ alijs equalib⁹ ipendi voluit: ꝛ quantam ipſe viuens alijs quos ſe excellētiores iudicabat ꝛ ꝓſitebatur exhibuit. vnde ipſe in epiſtola ad Uincētiū donatiſtā: ꝛ in epl̄a ad Hieronymū ꝛ habeť in decretis.di.9.c.ego illis ſolis ait.ego illis ſolis libris q̄ canonici nominanť tātā noui dare auctoritatem vt nullū auctorē eorū credā potuiſſe mētiri: ceteros aūt ita lego: vt q̄ȝtacunqȝ ſāctitate polleāt: non iō credā ita eſſe qꝛ ita illi ſenſerūt: ꝛ multa ſimilia ibi ponit. Ecce qualiter ſolū vult Augu.debere adhiberi firmā fidem libris canonicis.i.libris q̄ ſunt in canone biblie: ꝛ de illis nullo mō licȝ ↄtēdere an veꝝ dicāt: imo nec dubitare.ſed q̄cq̄d dicāt q̄ȝtuncūqȝ graue vel alienū nobis videať: ita tenendū eſt ac ſi deus nobis diceret. In ſcripturiſ aūt hoīuȝ ſingulariū q̄ loquunť vt homines quātecūqȝ ſapiētie ꝛ igenij ſint ꝛ quātecūqȝ ſāctitatis: nō eſt dāda tanta auctoritas: ſed ſcim⁹ eos potuiſſe errare.iō lȝ ipſi aliq̄d aſſerant nō eſt credēdū neceſſario ꝙ ita ſit: ſed poſſumus magis alijs credere ſi videam⁹ ꝙ melius ꝓbent.ꝙ ſi ſubtilioris ꝛ exercitatioris igenij ſint.℃ Rō huius diuerſitatis eſt: qꝛ omnes illi q̄ ſcripſerūt libros ↄtentos in canone biblie locuti ſunt ꝑ ſpūmſanctū: ꝛ nihil dicebāt niſi qđ ſpūſſanctus mouebat eos. ꝛ qꝛ ſpūſſanct⁹ nō poteſt mentiri ipoſſibile eſt eos fuiſſe mētitos: ꝛ ob hoc cuȝ iſtud nobis cōſtet: neceſſe eſt illis accōmodare fidem pleniſſimā ſine aliqua dubitatiōe. Ceteri auteȝ quoꝛū ſcripta nō continenť in canone biblie: lȝ eſſent viri ſāctiſſimi: ſcripſerunt vt hoīes ꝓbando ꝛ iprobando quātū vires ingenij ꝛ exercitatio in doctrina eos potuit adiuuare. ꝛ lȝ deus interdū alicui illoꝛū reuelaret aliqua ſecreta nobis non cōſtat.ideo oīa ab iſtis dicta ita accipim⁹ ac ſi ſolis virib⁹ ingenij vtereňť.℃ Nec multū in hoc ſanctitati derogam⁹: cū cōſtet quoſdā imo plurimos viros ſanctiſſimos ſimplices valde fuiſſe. Alios autē ſeculares viros ꝛ vitijs aliq̄liter deditos fuiſſe peritiſſimos ꝛ altiſſimoꝛū ingenioꝛuȝ.quapropter quorūdam gentiliū ſcripta magis veneramur q̄ȝ multoꝛū xp̄ianorum: lȝ q̄libet xp̄ianus ex merito fidei omnes gentiles excedat.de oībus ergo his iudicam⁹ ꝙ hūano ingenio ſolo ſcripſerūt omnia opuſcula ſua.ↄſtat tñ omnia humana igenia faciliter poſſe decipi.ideo nulli hoīuȝ fidem damus niſi inquātuȝ bene ꝓbat: alioq̄n vocam⁹ eū ꝓphetā.i.diuinoꝝ ſecretoꝛū conſciū.qđ Aug.nūq̄ȝ ſibiipſi vſurpauit: nec de ſe credi voluit.nō ergo ē neceſſe nobis quecunqȝ Aug.dixerit credere: ꝛ ꝙ poſtq̄ȝ ipſe aliq̄d aſſeruerit qualecūqȝ illud ſit nō maneat nobis vlteri⁹ alia inq̄ſitio an verū vel falſuȝ ſit ēt ſi maniſeſtiſſima argumenta ↄ̄ ſe habeat. Ita eſt in p̄ñti vt ꝓbatū eſt via neceſſaria ꝛ ſuppoſitis fundamētis euāgelicis ipoſſibile fuiſſe xp̄m mortuū fuiſſe.8.calendas aprilis.ſ.25.martij: potiſſime in anno.33.vel.34.etatis ſue incohoatis de q̄bus magis dubitabať. lȝ g̊ Aug. contrariū ſentiat nō ideo tenēdū eſt ſic fuiſſe ſicut ipſe ſenſit: quia nemo eſt de obijcientibus qui ſoluere poſſet rōnes oppoſitas: ſed ſolū obijcere nudā auctoritatē Aug. ꝛ iſtud nihil eſt facere.℃ Itē ↄſtat ꝙ Aug.cū ſcriberet in mltis errauit: ꝛ tñ qñ ipſe ſcribebat ita putabat eē ſicut ſcribebat: poſtea aūt retractauit multa. ꝛ viſibile eſt ꝙ nō potuerit oīa retractare in q̄b⁹ errauerit: qꝛ forte ñ occurrit ſibi hr̄e poſtea oēs libros quoſ p̄uſ ediderat.

A
Solutio obōnis p̄me de die mortis xp̄i ꝙ ſtandū eſt poti⁹ rōnibuſ ineuitabilib⁹ q̄ȝ auctoritati Aug. qꝛ ipſemet dixit ſolis libris canonicis.i.ſacre ſcripture eſt adhibēdum vt errare non poſſint.

B
Rō cur ſoli ſcripture ſacre adhibenda eſt fides: qꝛ auctores illi⁹ ſpūſſctō afflati locuti ſūt a quo nō eſt error: non ſic ceteri.

C
Sanctitati non obſtat ignorantia ꝛ ſimplicitaſ.

D
Auguſti.erraſſe liber retractationum oñdit.

ediderat: ⁊ eſt ſatis veriſimile. qꝛ vt ait Iſidorus in li-
bro ethimologiaꝝ. c. de his qui multa opuſcula edide-
runt ꝙ Auguſtinus tot ſcripſerit libros quot non oc-
currat homini tota vita ſua: non ſolũ ſcribere: ſed nec
etiã legere. ita forte in eo factũ eſt: qꝛ iaʒ erat ſenex qñ
librũ retractationũ edidit. ſ. poſt alia opa ſua. ¶ Itẽ
põt dici aliter ꝙ dato ꝙ Auguſti. vidiſſet oẽs libros
ſuos ad emẽdandũ illos ſi in aliquo minus bene ꝯtine
bant: adhuc nõ ſeqtur ꝙ oĩa que manerẽt poſt emẽda
tionẽ ſuaʒ vera eſſent. qꝛ ſicut Aug. añꝙ faceret libruʒ
retractationũ in multis errauerat tenẽs illas ſñias fal
ſas: qꝛ nondũ vitates oppoſitas inuenerat. ita ſcã emẽ
datiõe ⁊ retractatiõe poterãt ei manere multe ſñie fal
ſe qꝛ adhuc nondũ inueniſſet vitates illis oppoſitas: ⁊
tunc relinqueret illas ſñias erroneas in libris: lʒ eſſent
iam emẽdati. ¶ Si aũt hꝰ nõ ꝯcedas: neceſſe eſt ꝙ di-
cas ꝙ Aug. qñ fecit librũ retractationũ ſciebat oẽs ve
ritates ⁊ nulla ignorãtia ĩ eo erat: vel ꝙ deꝰ ei reuela
uerat oĩa in qbus errauerat ad hoc ꝙ illa emẽdaret.
Primũ nemo peritꝰ ꝯcedet: qꝛ iſtud eſt p̃uilegiũ valde
excellẽs. nã cũ Aug. in opuſculis ſuis q̃ñ inũeris tetige
rit de oĩbꝰ rebꝰ vel de pluribꝰ de qbus euenit fieri cõſi
deratione aut locutionẽ inter hoĩes: diceremꝰ ꝙ Aug.
ſciuit veritates oĩuʒ rerũ. ⁊ tñ hꝰ nulli hoĩ niſi xp̃o attri
buimꝰ. ¶ Scdm eſt ſatis alienũ ⁊ hʒ modicã apparẽ
tiã: qꝛ nũꝙ legimꝰ de aliquo viro perito ꝙ poſtꝙ ſcri
pſerit aliqua opuſcula deꝰ reuelauerit ei illa in qbꝰ er-
rauerat ad hoc ꝙ ea emẽdaret. hꝰ aũt nõ dato: nec̃e eſt
dari ꝙ poſt retractatiões factas ab Aug. potuerit ma
nere alique erronee ſñie nõ emẽdate. iõ ſicut ſi Augu.
nũꝙ feciſſet libros retractationũ licebat nobis dubi
tare de ſentẽtijs ſuis an vere eſſent: cũ in vitate alique
eſſent falſe. ita facta retractatiõe dubiũ nobis manet
vel manere põt de alijs q̃s nõ retractauit an vere ſint.
iõ qñ iuenerimꝰ aliꝙ rõnẽ nec̃iaʒ ꝯ aliquã de aſſertio
nibꝰ eiꝰ: licebit nobis nõ aſſentire aſſertiõi ſue ſed ma
gis ꝯrie. ¶ Itẽ põt aliter dici. ſ. ꝙ lʒ Augu. ſciret oẽs
veritates qȯ nõ ꝯfiteremur: ⁊ legeret oẽs libros ſuos:
qȯ ẽt non eſt firmũ: poterat manere aliqd incorreptũ:
qꝛ forte interdũ circa aliq̃ nõ taʒ diligẽter aduerteret.
ſicut alijs ⁊ nobis ſepe accidit emẽdãtibꝰ opuſcula ab
alijs vel a nobis ꝯfecta ꝙ aliqd in quo eſt manifeſtus
error manẽt icorrecta: nõ potẽtibus nobis ad oĩa dili
genter attẽdere. ¶ Et iſta eſt ꝯditio hoĩs occupati vt
ait Gregoriꝰ p̃mo dialogoꝝ ꝙ mentẽ ſuaʒ curaꝝ imen
ſitas deuaſtat que dũ ad plura diſtendiẽ minor ſit ad
ſingula. Iſtud aũt ſtat in btõ Augu. niſi forte dicas ꝙ
ipſe oĩa opera ſua emẽdãdo viderit ⁊ circa ſingula di
ligẽter iſtiterit. ſed hoc nõ ſ[illegible]ũ nõ eſt certũ: ſed ẽt nul-
lo mõ eſt veriſimile. ſ. ꝙ ipſe q tãta opera fecerit q̃ta
nõ occurrat hoĩ ĩ tota vita ſua legere: potuerit poſtea
in extremo vite ſue nõ ſolũ circa ſingulos libros: ſʒ ẽt
circa ſingulas libroꝝ ſñias ⁊ ꝓpõnes diligẽter diſpu
tãdo inſtare ad emendãdũ. qꝛ iſtud nõ minoris occu-
pationis ⁊ laboris ac tedij eſſe vꝫ q̃ ipſa opera de no
uo ꝯficere. iõ poterãt iſto mõ multa manere inemẽda
ta in libris Aug. ⁊ cuiuſcũꝙ alterius viri doctiſſimi.
¶ Aliqs dicet ꝙ p̃ma rõ ſiue ſolutio iſtaꝝ lʒ faciat q̃-
tum ad aliquos libros Auguſtini: tñ nõ facit in ꝓpoſi
to: eo ꝙ Aug. emẽdauit libros de ciui. dei. ⁊ retracta-
uit aliqd de eis vt pʒ in libro retractationũ ⁊ etiam in
quodã ꝓlogo qui opponiẽ libro de ciui. dei. ⁊ eſt ſum
ptus de ipſo libro retractationũ. ¶ Dõm ꝙ veruʒ eſt
ꝙ illa ſolutio eſt gñalis que põt tangere multos de li-
bris Auguſtini: ⁊ tñ q̃tum ad ꝓpoſitũ ſpãliter faciũt
due ſolutiões ſcõe. ¶ Dõm etiã ꝙ qũocũꝙ accide-
rit. non ſolũ in libro de ciuitate dei manet iſta ſñia de
die mortis dñi inemẽdata: ſed ẽt alique alie. vñ ſaltẽ
in. 15. et in. 16. de ciui. dei. ſunt aliq̃ dicta que ſũt exp̃ſ
ſe ꝯ textũ biblie: ⁊ tñ manent ſic. ⁊. tñ de illis nõ ſuſpi-
cor eueniſſe adhuc errore Augu. ſed errore librarioꝝ.
vel forte qꝛ nõ potuit diligẽter aduertere qd diceret: ⁊
poſtea qñ emẽdaret etiã nõ attenderet diligẽter: ſicut
nobis ⁊ fere oĩbuſ hoĩbus accidere ſolitum eſt. ¶ Ad
p̃miſſa aũt redeũdo adhuc dõm eſt ꝙ Augu. damus
magnã auctoritatẽ pꝑ duo. ſ. ꝓpter excellẽtiã ingenij.

E
Aug. nec ſciuit
oẽs vitates qñ
cõpoſuit librum
retractationum:
nec ei deus om-
nes errores reue
lauit.

F
Aug. ẽt ſi ſciue-
rit oẽs veritateſ
recognoueritꝙ
oẽs libros ſuos
potuit ꝑ iaduer
tentiaʒ omittere
aliqd icorreptũ.

G
Aug. nõ ſolũ de
morte dñi ſʒ ẽt
de multis q̃ ſunt
exp̃ſſe ꝯ bibliaʒ
in libris de ciui.
dĩ dicit: ſiue ſua
ſiue librarioruʒ
culpa.

H
Auc̃tas ſũma
daẽ alicui ĩ ſcri-

fuit qppe acutiſſimi igenij. vnde Hieronymꝰ in libro
de duodecim lectoribꝰ poſtꝙ ꝯditiones ⁊ laudes cete
rorũ diſſeruit: dicit de Aug. ꝙ ſicut aqla in excelſũ ali
quãdo eleuaẽ: aliqñ in ꝓfunduʒ demergiẽ. Scdm eſt
vehemẽs ſtudiũ circa ſacram ſcripturã ⁊ circa ſapien
tiam ſeculi: ex qbus ipſe copioſe ⁊ veridice nouit loq
in eis de qbus diſſeruit. Iſta tñ ſñia de qua in p̃ſenti
agitur nõ potuit ꝑ aliqd iſtoꝝ duorũ colligi vel ſaltem
ipſe nõ collegit ex aliquo iſtoꝝ. nõ qdem ex magnitu-
dine ingenij: qꝛ magnitudo ingenij ꝓficit ad ea q̃ ſunt
pure nãlia vel mathematica: ⁊ nõ dependẽt ex aliquo
fundamẽto poſitiuo: ſicut circa phĩaʒ ⁊ mathematicã
atꝙ mathematicas diſciplinas. iſta aũt ſñia nõ ꝑtinet
pure ad aliqd iſtoꝝ: qꝛ depẽdet ex qbuſdã fundamẽtiſ
poſitiuis. ſ. euãgelicis. ¶ Scdʒ aũt. ſ. exercitatio circa
ſacram ſcripturã ꝓficit ad ſciẽdũ illa memoriter ⁊ ad
bene interp̃tandũ ⁊ ꝯcordandũ dicta eius. ⁊ tñ iſta cõ
cluſio nec ꝯtineẽ in canõne ſacre ſcripture: nec colligi-
tur ex aliqua expõne alicuiꝰ textꝰ eius: ſed Aug. ſolũ ve
natus eſt eaʒ via hiſtorica vt colligiẽ ex more ſcriptu-
re ſue. 18. de ciui. dei. qꝛ poſuit ibi noĩa ꝯſulum roma
noꝝ qui tunc erãt qñ xp̃s mortuꝰ eſt: ⁊ ex alijs ſcriptu-
re circũſtantijs. In iſto aũt gñe ſcripture facilis eſt au
ctoritas Aug. ⁊ cuiuſcũꝙ alteriꝰ q̃tũcunꝙ viri doctiſ
ſimi q rebus geſtis nõ iterfuerit. nõ eniʒ Aug. hoc aſſe
rit tanꝙ dũ hec fierẽt eſſet p̃ñs: ſed qꝛ ab alijs ſic ſcri-
ptũ inuenit: vel qꝛ cõis opĩo tẽporis ſui iſta erat: ⁊ cir-
ca hoc ita põt errare vir peritiſſimꝰ ⁊ acutiſſimi inge-
nij ſicut qlibet alius minor: cũ per viaʒ hiſtoricã nõ ſit
fundamẽtũ certitudinis niſi q̃tũ ei libere fidẽ adhibe
re voluerimus. ¶ Sed tunc arguiẽ ꝙ nos deſtruimꝰ
fidem hiſtoriaꝝ qbus ſolitũ eſt fideʒ adhiberi. ¶ Rñ-
dendũ ꝙ cum res geſte ⁊ iſta accidẽtia ꝑticularia ꝓfi-
ciſcanẽ a libera volũtate: vel ſaltẽ a cã cognita: nõ põt
haberi cognitio de eis ꝑ cãm neceſſariã. nec etiã circa
talia ab aliquo maior ꝓbatio expetẽda eſt: quia iuxta
Ariſto. 1. ethico. indiſciplinati eſt in vnoquoꝙ gene-
re artis maiorem expetere certitudinẽ q̃ ipſum artis
genus ꝑmittat. Ob hoc ergo cognitio iſtorũ particula
riũ geſtoꝝ non potuit haberi niſi adhibẽdo fidem ꝓ-
pter auctoritatẽ dicentis. ⁊ ſi ꝯtingat ꝙ dicens ſit talis
qui errare nõ poſſit: ſcitur verũ eſſe qȯ diciẽ neceſſa-
rio: non ex neceſſitate quã in ſe hʒ res geſta: ſed neceſ
ſitate ꝯſequente. ſ. iſte dixit qui errare nõ põt: ergo ne
ceſſe eſt verũ eſſe qȯ ille dixit. Et iſto mõ adhibemus
fidẽ ſacre ſcripture. nam lʒ ꝯtinenẽ in ſacra ſcriptura
multa hiſtorica: vt de creatiõe mundi: ⁊ de diluuio: ⁊
de diuiſione linguaꝝ: ⁊ de diuiſione maris rubri ⁊ trã
ſitu iordanis: ⁊ ſtatione atꝙ reuerſione ſolis: que non
ſolum nõ habẽt cauſaʒ ad hoc ꝙ ꝓbentur: ſed etiã re-
pugnant cõditioni nature. qꝛ tamẽ ſcripta fuerũt om-
nia hec a ꝓphetis q locuti ſunt per ſpiritũſanctũ: adhi
bemus illis tãtaʒ fideʒ ita vt dicamus ĩpoſſibile fuiſſe
falſa ſcripſiſſe eoꝝ actorem: qꝛ alĩs ſpũſanctꝰ mentire-
tur: per quẽ ſoluʒ ⁊ non per ingeniũ nec per volunta-
tem humanã iſta ſcripta ſunt. ſic patet. 1. Petri. 1. ſ. nõ
enim aliqñ volũtate hũana allata eſt ꝓphetia: ſed ſpi-
rituſancto dictãte locuti ſunt ſãcti dei hoĩes. ⁊ iſta eſt
auctoritas oĩum libroꝝ ſacre ſcripture tã noui q̃ vete
ris teſtamẽti q canonici appellanẽ. ⁊ de iſtis dicit Au
guſtinus ꝙ iſtis ſolis libris q canonici appellãtur tan
tam nouit fideʒ adhibere vt credat auctores eorũ non
potuiſſe mẽtiri: in epiſtola ad Uincentiũ donatiſtã vt
ſupra allegatũ eſt. ¶ Si aũt auctor hiſtorie eſt talis q
põt errare: hiſtoria ab eo ſcripta nõ ſortitur fidẽ neceſ
ſariã. nam nõ apparet neceſſitas ex aliqua parte. ſ. nec
ex parte rei: qꝛ ipſa ſm ſe ad vtrunꝙ contingẽs erat.
nec ex parte auctoris: qa ille mẽtiri ⁊ decipi potuit. ſʒ
fides talis ſcripture eſt talis vt nec aſſẽtire ſit neceſſa
riũ: nec diſſentire ſine cauſa apparẽte ſit laudabile. Et
tunc erit differẽtia magna inter hiſtorias. qꝛ quanto
aliqua hiſtoria a viro doctiori ſcripta fuerit: tãto ma
ioris erit firmitatis. ⁊ tñ quãtacũꝙ fides adhibeaẽ hi
ſtorijs ſiue ex rerũ veriſimilitudine: ſiue ꝓpter aucto-
ritateʒ nũꝙ cauſant ſcientiã vel ſapiẽtiã ſm opĩoneʒ.
quia lʒ eis aſſentiamꝰ: ſemꝑ manet nobis formido ad

ptura ſacra pp
excellẽtiã igenij
⁊ pp vehemens
ſtudiũ in lectiõe
ſcripture.

I
Aug. diẽ mortis
xp̃i venatus eſt
eſt via hiſtorica
nõ a culmine in-
genij nec exerci-
tatione ſcripture
qꝛ non potuit.

K
Hiſtoria ſortiẽ
vitatẽ ex auctori
tate narrãtis: ⁊ il
la hiſtoria vera ẽ
infallibilr cuius
auctor errare nõ
poteſt.

L
Hiſtoria que nec
ex ꝑte rei nec̃ia ẽ
nec ex ꝑte aucto
ris non dʒ acce-
ptari tanꝙ infal
libiliter vera.

M
Hiſtoria hũana
nũꝙ cauſat ſcien
tiã vel ſapientiã
ſed opinionẽ.

oppoſitā ꝑtem. Et ob hoc ſi in talibꝰ hiſtorijs ponatur aliqd qḋ oīno videat̄ īpoſ̄e vel ꝯ̄ rōnem: ſꝫ ꝑ miraculū fieri potuerit: modica vel nulla fides eis adhibet̄. vt ſi in aliq̄ hiſtoria ꝯtineret̄ ꝙ aliquo tꝑe turres volabāt ꝑ aerē. vel ſol mouebat̄ motu ꝯ̄rio. ſ. ab occidēte in orientē. vel ꝙ ſol maneret imobilis. vel ꝙ ignis eēt frigidus. tali hiſtorie nulla adhibet̄ fides. Uerū eſt āt ꝙ in hiſtorijs ſacre ſcripture aliqua ſilia ⁊ maiora cōtinent̄. vt creatio ſeculi. reſuſcitatio mortuoꝝ. ſtatio ⁊ reuerſio ſolis. ⁊ natatio ferri: ⁊ ſimilia. qꝛ tñ auctor ſacre ſcripture eſt talis q̄ mētiri nō pōt. ſ. ſpūſſcūs aſſentimus iſtis: qꝛ ſcimꝰ deū hec ⁊ quelibet mirabiliora efficere potuiſſe. alie autē hiſtorie ſi hec aut ſimilia dixerint ⁊ nō habeāt ꝓbationē ex ſacra ſcriptura: reputabunt̄ ridicule. Ita igit̄ ſi btūs Augu. ſcriberet hiſtoriā ⁊ diceret ꝙ aliquo tꝑe ignis fuit frigidus: vel ꝙ mouebant̄ ſtelle a ſeptētriōe in meridiē: vel ꝙ mulieres pariebāt in quarto menſe vel in viceſimo: nō adhibebimus ei fidē. nec aliqs doctꝰ vir diceret errorē eſſe non aſſentire Aug. circa talia ꝑꝑ auctoritatē ſuaꝫ. ſed potiꝰ reputaret̄ leuis q̄ talia crederet ꝓpter ſolā auctoritatē Auguſtini. ¶ In ꝓpoſito aūt ſic eſt: qꝛ btūs Aug. dicit xp̄m fuiſſe mortuū. 8. calēdas aprilis. ſ. die. 25. martij. cum demōſtratū ergo fuerit ſupra hoc repugnare nāe ⁊ fundamētis ſacre ſcripture in ꝓbatione neċia cui nemo rn̄dere pōt: ſed obijcere ſolum auctoritatē nudam Aug. nō erit ſatis rōnabile ſtare dicto Aug. ⁊ manere in ꝯ̄dictione. potiſſime cū ipſe docuerit nos ſilr̄ agere circa talia vt ſupra declaratū eſt. ¶ Nouit aūt deꝰ q̄ ſcrutator eſt cordiū ꝙ hoc nos mouit ad ponēdū iſtaꝫ ꝯcluſionē repugnantē dictis Aug. nō. ſ. volūtas repugnādi Aug. vt ꝑ hoc aliqd eſſe videamur: nō q̄dē hoc cum vtinā digni diſcipuli eſſemꝰ beatiſſimi Aug. q̄ totam eccleſiaſticā doctrinā ſuo altiſſimo igenio exornauit. ſed deſideriū capeſſende veritatis que vbicūq̄ ineniat̄ nāliter cōdelectat: vtpote bonū exn̄s ipſius itellectus ⁊ ꝑfectio eiꝰ ad quā itellectꝰ nāliter mouet̄ iuxta Ariſ. in metaphy. ſ. verū eſt bonū itellectꝰ. nos ēt cū in iſta poſitiōe bti Aug. aliqñ fuimꝰ: ſed nō piget v̄itateꝫ iueniſſe. ¶ Sꝫ tunc obijciūt. qūo tu via aſtrologica: ⁊ ex p̄ſuppoſitis euāgelicis iueniſti iſtaꝫ veritatē: nūqd Augu. neſciebat arguere ſicut tu: aut tu ſcis ꝙ ille neſcierit vt ꝑ hoc nos iduxiſſe ad icōueniēs videat̄: Sꝫ iperita ꝓrſus ⁊ calumnioſa eſt iſta argumētatio. nō. n. nos ꝯferimꝰ Auguſtino: imo nec eiꝰ diſcipulos dignos eſſe ꝓfitemur: qḋ vtinaꝫ aliqñ eſſe mereamur. Sꝫ nec iſta argumētatio valet. ſ. iſte hō ſcit aliquā ꝯcluſioneꝫ quā neſciuit Aug. ğ eſt ſapiētior Aug. qꝛ fieri p̄t ꝙ aliquiſ hō nō magne ſapiētie nec igenij circa phyſicā vel metaphyſicā aut mathematicā ſciat aliq̄ꝫ ꝯclōnē quā Aug. neſcierit. ⁊ tñ forte ſcia tota illiꝰ hoīs ꝯtinebit ſolū centū ꝯclōnes: ⁊ ſcia bti Aug. ꝯtinebit forte plus q̄ꝫ centū milia ꝯclōnuꝫ. ⁊ ita quotidie experimur ꝙ vnus hō parue peritie nouit aliqd qḋ nō nouit vir peritiſſimꝰ: ⁊ tñ ex h̄ nō iudicat̄ iſte ꝑitior illo. ita in p̄nti concluſione fieri potuit. ¶ Nec iſta ſolū eſt: ſed ēt plīmas ꝯclōnes ⁊ v̄itates iuenit modernoꝝ etas quas nōdum iuenerat nec excogitauerat antiq̄tas. ⁊ recte q̄dem ſit: qꝛ iuxta Ariſ. in. 1. ethico. tēpus eſt bonꝰ coopator horuꝫ: ⁊ per tp̄s artiū additamēta facta ſunt. ⁊ ſicut quidā peritus medicus dixit: hoīes noſtri tēporis ad antiquos comparant̄ ſicut puſillus hō poſitus collo gigātis ad ip̄m gigātē. nā puſillus ibi poſitꝰ videt q̄cq̄d videt gigas ⁊ inſuꝑ plus: ⁊ tñ ſi deponat̄ de collo gigātiſ paꝝ aut nihil videbit ad gigātē collatꝰ. ita ⁊ noſ firmati ſuꝑ ingenia antiquoꝝ ⁊ opa eoꝝ nō eēt admirāduꝫ: imo foret valde rōnabile ſi viderēmꝰ q̄cquid illi viderūt ⁊ inſuꝑ plus. ſꝫ hoc adhuc nō ꝓfitemur. ¶ Alr̄ pōt dici ꝙ btūs Aug. ſciebat oīa fundamēta legis veteris ⁊ noue ex q̄bus nos arguimꝰ copioſiꝰ q̄ꝫ nos. ſciebat ēt viā aſtrologicā quā nos tenuimꝰ in argumētādo abūdātius q̄ꝫ nos: ⁊ tñ nūq̄ꝫ ꝯtingit eū deflectere igenium ſuū ad ꝯſiderandū circa iſtā illationē. ſed ꝯtentꝰ alioꝝ aſſertione fidē dedit. ſi tñ ipſe ꝯuertiſſet ſe ad faciēdū iſtam illationē: hēbat p̄ncipia ſolidiora ad illā faciendū q̄ꝫ nos hēbamus. ſepe aūt ꝯtingit nobis ſic: imo ſepe quotidie ꝙ hn̄tes ſufficientia p̄ncipia in aliqua arte circa aliquā ꝯclōnem erremꝰ in illa ꝯclōne. ⁊ hoc q̄a nō ꝯuertimꝰ animū nr̄m ad ꝯſiderandū q̄d inferat̄ ex illis p̄ncipijs. Et ita nobis accidit circa iſtā ꝯclōneꝫ. ſ. ꝙ aliquo tꝑe ⁊ multo tenuimꝰ oppoſitā. ſ. quam tenet Aug. ⁊ tunc ſciebamꝰ p̄ncipia vtriuſq̄ꝫ legis ſiue fundamēta vtriuſq̄ꝫ legis que nūc ſcimꝰ ⁊ induximꝰ. ſciebamus etiā viaꝫ aſtrologicā ad inferēdū qḋ itulimus: ſꝫ nunq̄ꝫ deueneramꝰ in hāc cognitionē vt ſcrutaremur ex p̄ncipijs dictis que eſſet v̄itas circa hanc māṁ: cuꝫ aūt operā dedimus inuentū eſt. qꝛ q̄libet vir etiā non alti ingenij eruditꝰ aliq̄liter circa iſta p̄ncipia poterat inferre iſtā veritatē. Beatiſſimꝰ Auguſtinꝰ ſꝫ altiſſimi ingenij ⁊ eruditꝰ plus q̄ꝫ mediocriter circa oīa hec: cuꝫ eſſet occupatꝰ circa alias ꝯſiderationes altiores ⁊ vtiliores: nō accōmodauit animū huic ſpeculationi: ſꝫ cōfeſſus eſt traditionē p̄ſcoꝝ. ⁊ ita nō inuenit hanc veritatē. qḋ non admirādū eſt: qꝛ ita quotidie fit de multis alijs quas inueniūt moderna ingenia.

¶ Capitulū. 19. In quo reſpōdet auctor ad rationem: ⁊ declarat an chriſtus mortuus fuerit ea die qua cōceptus eſt: ⁊ declarat ꝙ non.

SEcunda rō eſt ex alio dicto Aug. ſ. ꝙ xp̄s mortuꝰ eſt die illa qua ꝯceptus eſt. Aliqs rn̄deret ad hoc ꝯcedēdo antecedēs ⁊ negādo ꝯn̄tiaꝫ. ſ. ꝙ ſꝫ xp̄s ꝯceptꝰ ſit ea die qua mortuꝰ eſt. nō ſeq̄tur ꝙ mortuꝰ ſit. 8. calēdas aprilis: ſiue. 25. die martij. Sꝫ tunc obijceret̄ ꝙ a die. 25. martij vſq̄ꝫ ad natalē dn̄i ſunt. 9. menſes. iō ꝯceptus eſt. 25. martij. dicerēt: tūc iſti ꝙ nō tenet rō hec: quia tres ſunt termini natiuitatū fetus. ſ. in ſeptimo mēſe: ⁊ in nono: ⁊ in vndecimo: loquēdo ſic groſſe nō ſḃm p̄ciſum numerū dieruꝫ. poterat aūt xp̄s naſci in ſeptimo mēſe vel in vndecimo. ⁊ ſic non teneret argumētatio. ¶ Sed dōm ꝙ iſta ſolutio nō ſtat ꝑꝑ duo. p̄mo quia hoc dato oporteret negari vnū de duobꝰ. ſ. vel ꝙ natalis dn̄i fuerit die. 25. decēbris: vel ꝙ ꝯceptio eiꝰ fuerit. 8. calēdas aprilis ſiue. 25. die martij: cū inter vnū diem ⁊ alterū ſint nouē mēſes q̄ eſt terminꝰ cōīs ⁊ medius quo manet fetus poſt cōceptionē in vtero. Et tñ nō eſt ſecurū nec rōnabile negare aliqd iſtorū: eo ꝙ eccleſia aſſerit vtrūq̄ꝫ iſtoruꝫ. ſ. ꝙ natalis dn̄i fuerit. 25. decēbris: qꝛ ibi aſſignat feſtū natiuitatis ⁊ celebrat: ⁊ credit illo die natū eſſe. ⁊ hoc tenet tota vniuerſalis eccleſia diffuſa ꝑ totū orbeꝫ: que tñ nō errat. de quo magis dicet̄ infra in rn̄ſione ad tertiū argumētū. Aſſerit etiaꝫ ꝙ ꝯceptio xp̄i fuit. 8. calēdas aprilis: ſiue. 25. die martij: qꝛ eadē die celebrat̄ feſtuꝫ annūciationis. ſ. qñ Gabriel angelus nunciauit virgini ꝙ ꝯciperet ⁊ pareret: ⁊ in ipſa hora qñ nunciatū eſt ꝯceptus fuit xp̄s: q̄a illico vt ꝯſenſit dn̄a noſtra verbis āgeli dicēs: ecce ancilla dn̄i fiat mihi ſḃm verbū tuum: formatū eſt corpus eius de ſāguinibꝰ eius vt tota mater eccl̄ia aſſerit. neutrū ergo duoꝝ negādū eſt. ¶ Scđo nō ꝯuenit iſta ſolutio q̄ꝫtum ad p̄ns. qꝛ ſicut ſupra declaratū eſt in ꝯcluſiōe mortis xp̄i fuit die. 3. aprilis āno. 33. etatis eiꝰ inchoato: ⁊ nō diſtat niſi ꝑ decē dies a die annūciatiōis. ſ. a. 25. martij. nō poterat aūt eſſe ꝙ xp̄s ꝯciperet̄ die tertia aprilis ⁊ moreret̄ eadē: ⁊ naſceret̄. 25. die decēbris: niſi eēt natiuitas ſua ꝯ̄ ꝯſuetum terminū nāe. qḋ nemo catholicꝰ vſq̄ꝫ nūq̄ꝫ aſſerere viſus eſt. ⁊ pꝫ h̄: qꝛ inter. 3. diē aprilis ⁊. 25. decēbris nec ſūt ſeptē mēſes nec nouē: nec vndeciꝫ. ¶ Iō rn̄dendū eſt nobis alr̄. ſ. ꝙ xp̄s nō mortuꝰ eſt i illa die qua ꝯceptꝰ eſt āno reuoluto: ſꝫ decē diebꝰ poſt ꝯceptionē. qꝛ nō poterat mori eadē die: eo ꝙ illa dies erat an̄ feſtū azimoꝝ iudeorū. ⁊ tñ xp̄s mortuꝰ eſt die p̄ma azimoꝝ vel ſcđa ſḃꝫ cōputationē aliā: vt euāgeliſte teſtāt̄ ⁊. ſ. declaratū ē. ¶ Si āt obijciat̄ tūc ꝙ Aug. dicit eadē die xp̄ꝫ ꝯceptū ⁊ paſſū. dōꝫ ſicut. ſ̄. ſ. ꝙ nō ē aſſentiēdū ſibi i h̄: cū repugnet iſta poſitio rōnibꝰ icōuincibilibꝰ. ⁊ tñ nō ē mirādū ꝙ Aug. iſtḋ dicat: qꝛ iſtḋ ſeq̄t̄ ex alio dcō ſuo. ſ. ꝙ mortuꝰ eſt xp̄s. 8. calēdas aprilis. ⁊ tñ ſḃꝫ poſitionē totiꝰ eccleſie ꝯſtat xp̄m illa die fuiſſe ꝯceptū: ideo ꝯn̄s erat vt diceret xp̄m

N
Auctor nō ꝯſiderio ꝯ̄dicēdi Auguſt. ſꝫ illuſtrāde veritatis poſuit xp̄m mortuū die 3. aprilis.

O
Ueritas ē bonū intellectus.

P
Argumētatio calūnioſa ē ſiqs arguat. h̄ ſcit aliq̄ꝫ ꝯclōnē quā Augu. neſciuit: ğ ſapiētior eſt eo.

Q
Etas modernoꝝ iuenit plīma que āt[i]q̄ neſciuerūt.

Nota.

R
Augu. ſꝫ nouerit oīa fundamenta ſcripture ⁊ viaꝫ aſtrologicā nūq̄ꝫ tñ deflexit ingeniū ad rōnes de die mortis xp̄i.

A
Termini fetus tres ſūt in. 7. mēſe ⁊. 9. ⁊ in. 11.

B
Natiuitateꝫ xp̄i fuiſſe. 25. decembris ⁊ ꝯceptionē 25. martij negare nec eſt ſecurū nec rōnabile cū id teneat tota eccleſia.

C
Corpus xp̄i illico formatū eſt ex puris ſāguinibꝰ v̄ginis poſt eius aſſenſum.

D
Xp̄ꝫ mortuū die ꝯceptionis ipoſ̄e eſt qꝛ tunc naſceret̄ extra terminos fetus. nam a die. 3. aprilis ad 25. decēbris nec ſunt ſeptē mēſes nec. 9. nec. 11.

ceret xp̃m ↄceptũ fuiſſe ea die q̃ mortuuȝ.⁊ hoc qꝛ vno
incõueniẽti'dato multa ↄtingũt. Iſto ẽt mõ rñdenduȝ
eſt ad alia dicta Aug. de hoc vbicũqȝ reperiant̃: quia
in locis multis iſta repetijt.ſ.ꝙ non eſt aſſentiẽdum ei.
¶ Iſtã quoqȝ ↄcluſionẽ tenet Magr̃ in hiſtoria ſcho
laſtica.⁊ ad iſtũ rñdendũ eſt ſicut ad Aug.potiſſime qꝛ
iſte dixit ſecut⁹ Aug.ad lr̃am:⁊ idẽ iudiciũ ẽ de vtroqȝ.
maxime qꝛ iſte nõ eſt tãte auctoritatis ſicut Aug.⁊ nõ
erat erubeſcẽdũ de iſto dicere ꝙ errauerit ſicut de Au
guſti.⁊ ſi aliq alij doctores in ſcriptiȝ ſuis repti fuerint
idẽ tenere:ideȝ rñdendũ eſt.Et nõ eſt mirãdũ ꝙ multi
doctores tenerẽt iſtã ↄcluſionẽ:qꝛ iſta ↄcluſio p̃ma fa-
cie vĩ pure hiſtorica:⁊ nõ depẽdere ex aliqb⁹ p̃ncipijs
neceſſarijs ex qb⁹ poſſet ꝓbari veritas vel falſitas.iõ
cũ iuenerint vnũ dicentẽ ꝙ fuerit mors xp̃i tali die ſe
quunt̃ eũ ceteri:potiſſime cuȝ ille ſit magne auctorita-
tis ſicut eſt Augu. ¶ De h̃ tñ aliqñ dieb⁹noſtris ⁊ p̃us
in curijs duoꝝ põtificũ magna qõ facta eſt: ⁊ tenẽtib⁹
cõiter doctorib⁹ theologie ꝙ fuerit mors xp̃i.8.calen
das aprilis iuxta Aug. inuocati ſũt aſtrologi ⁊ iudei:⁊
vtriqȝ dixerũt ĩpoſſibile fuiſſe mortẽ xp̃i fuiſſe illa die
ſ.qꝛ aſtrologi iueniebant repugnare vie aſtrologice.ſ.
qꝛ die mortis xp̃i erat luna.15.⁊ plena:vt neceſſe ẽ da
ri ex euãgelio vt ſupra ꝓbatũ eſt.⁊ tñ die annũciatiõis
nõ erat.15.ſȝ multo p̃or ⁊ minor. Iudei aũt repiebant
repugnare h̃ terminis ſuaꝝ ſolennitatũ.nã vt ↄſtat ex
oibus euãgeliſtis mors xp̃i fuit p̃ma die azimoꝝ:vel ſe
cũda ſm aliã cõputationẽ.⁊ tñ die annũciatiõis nõdũ
ĩceperat feſtũ azimoꝝ:ſȝ multo poſt ĩ illo ãno quo xp̃s
mortuus eſt:ſiue dicat̃ mortu⁹anno.33.ſiue.34.etatis
ſue ĩchoato.⁊ ob h̃ fuit magna diſcordia ĩter doctores
theologos cões ⁊ aſtrologos ⁊ iudeos:nec potuerũt cõ
uenire in vnaȝ ſñiam.aſtrologi tñ ⁊ iudei lȝ dixiſſent ĩ-
poſſibile fore ꝙ xp̃s illa die mortu⁹fuerit:nõ deſigna-
uerũt dieȝ certũ quo mortu⁹eſt.nos tñ ſequẽtes p̃ſup-
poſitã viã deſignauimus diem tertiũ aprilis anni.33.
etatis chriſti vt ſupra inductum eſt.

E

Cã erroris õ die
mortiȝ xp̃i fuit ꝙ
hec ↄclõ videba
tur hiſtorica ⁊ ñ
depẽdere ex p̃n-
cipijȝ neceſſarijȝ.

¶ Caplm.20. In quo ſoluit̃ tertia rõ: ⁊ declarat̃ q̃ dif
ficultas fuerit ab antiquo in eccleſia circa dieȝ paſche
qñ celebraret̃ an ſimul cuȝ iudeis vel nõ.⁊ que fuit cã
quare veritas de die mortis xp̃i manſit incognita anti
quis tẽporibus cũ fuerint tũc viri clariſſimi.

TErtia autem rõ erat ex dicto
Aug.ĩ lib. de trini.ſ.ꝙ
ab ãtiquo traditio patruȝ ⁊ eccleſie
auctoritas tenuit xp̃ȝ.8.calẽdaȝ ap̃-
lis mortuũ fuiſſe. Iſta aũt ratio vĩ
militare ex ꝓb⁹.ſ.ex traditiõe pa
trũ:⁊ auctoritate eccleſie.iõ ad ſin-
gula dõm eſt ſicut ad auc̃itat̃ Aug.eſt aũt ſenſus Au
guſt.ꝙ tp̃e ſuo oẽs maiores in eccleſia q vocant̃ p̃res
tenebãt iſtã opiõnẽ:⁊ ẽt ante tp̃a ſua tenuerũt eã alij:
⁊ ſic eã tenebat ipſe.forte.n.aliqs de ſcriptorib⁹ iſtaꝝ
reruȝ eccleſiaſticaꝝ poſuit in hiſtoria ſua ꝙ illa die.ſ.
25.martij xp̃s mortu⁹eſt:⁊ ceteri ſeq̃rent̃ hoc:⁊ ſic ve
niret iſta opio fere ad oẽs ſalteȝ.ꝙ nemo ei repugna-
ret:qꝛ erãt ſoliciti magis circa alias ↄſideratiões vti-
liores ad edificationẽ eccl'ie q̃ tũc vacillabat ⁊ fluctua
bat ĩter gẽtiles ꝑſecutores ⁊ xp̃ianos hereticos:nõ fue
rũt curioſi ad ingrendũ hoc ꝑ cãm nec̃iaȝ ⁊ magis ꝓ-
fundã:ſed ſuſceperũt illã tanq̃ v̾itatẽ hiſtoricã nõ cu-
rãtes vlteri⁹ꝑſcrutari.potiſſime qꝛ nõ multũ ꝑtinebat
ad nec̃itatẽ ſalutis ſcire qua die xp̃s mortu⁹ eſt. Ma-
xime qꝛ nõ colim⁹ iſtũ diem fixe ſȝ mobilit̃.nã ſi diem
paſſionis dñi ſtatuiſſet eccleſia agi fixe ſicut diẽ nata-
lis q ſemꝑ agit̃ die.25.decẽbris:fuiſſet nec̃iuȝ ingri q̃
die xp̃s mortu⁹ fuiſſet.⁊ tũc viri doctiſſimi in eccleſia
ab antiquo ſoliciti fuiſſent iuenire dieȝ iſtũ:⁊ certiſſi-
me iueniſſent. Quia tñ dies iſta ãnuatiȝ mutat̃ ſicut ce
lebratio paſchalis nõ fuit nec̃iuȝ ingri qñ fuit.ſ.ĩ quo
loco menſis. Lȝ de celebratiõe paſchali inter xp̃ianos
fuit magna ↄtentio.qbuſdã volẽtib⁹ celebrare paſcha
eo die quo iudei celebrabãt:qꝛ tunc xp̃s celebrauerat.
Alijs nolẽtib⁹tũc celebrare:ſed mutare ne videremur
obſeruare feſtũ iudeoꝝ ⁊ alias cerimõias ſup qb⁹bea
tus Paulus ĩcrepuerat Galathas dicẽs.dies obſerua
tis ⁊ tp̃a mẽſes ⁊ ãnos:timeo ꝙ ſine cã laborauerim
in vobis.i.qꝛ vos obſ̾uatis adhuc dies ſabboꝝ ⁊ mẽ-
ſes calendaꝝ:⁊ tp̃a feſtiuitatũ:⁊ ãnos redẽptionũ ⁊ iu
bileoꝝ ſicut iudei obſeruãt:timeo ꝙ ſine cã laborauе-
rim.i.ĩutiliter in vobis.q.d.nihil ꝓficit tot⁹labor me⁹
quẽ ĩpendi ↄuertẽdo vos ad xp̃m ſi adhuc obſeruatis
cerimõias legales iudeoꝝ ad Gala.4.qꝛ ita ipſe dixit
exp̃ſſe ad Gala.5.ſi circũcidimini xp̃s vobis nihil ꝓ-
deſt.i.fides xp̃i que nõ põt obſ̾uari bñ cũ cerimonijs
legalib⁹. ¶ Ob h̃ igit̃ erat grauis diſſenſio ĩter xp̃ia-
nos maxime in oriẽte.⁊ h̃ tp̃e Cõſtãtini.ita vt venirẽt
xp̃iani ad bella.volẽs aũt Cõſtãtin⁹ iſta extirpare de
eccleſia miſit ad orientẽ quẽdã virũ clariſſimũ q nihil
efficere valuit.⁊ tunc ipſe cũ magno labore ꝓperauit
ad orientẽ:⁊ fecit ↄgregari ep̃os de toto orbe.ſ.318.
in vrbe nicena ꝓuincie bithynie in grecia.⁊ iſtud fuit
p̃mũ ↄciliũ gñale qð in eccleſia factũ eſt:qꝛ añ hoc cuȝ
ĩperatores eẽnt gẽtiles ⁊ ꝑſequerent̃ eccleſiã:nõ erat
liberũ ipſis xp̃ianis ↄuenire in vnũ ad faciendũ ↄcilia
gñalia:ſed magis latebãt ꝑ diuerſa loca.in illo aũt cõ
cilio determiatũ fuit de ↄſubſtãtialitate p̃ris ⁊ filij ſi-
ue de homouſion ſȝ grecos ↄ̃ doctrinã arrhianoꝝ. De
his latiſſime.1.et.2.et.3.libro hiſtorie tripartite. fuit
aũt poſtea determinatũ de celebratiõe paſchali:ꝙ nõ
celebrarem⁹cũ iudeis:ſȝ fieret paſcha nr̃ȝ poſt paſcha
iudeoꝝ ſicut nũc tota eccleſia obſeruat. Ob hoc igit̃ nõ
fuit nec̃e ingri in quo mẽſe vel quoto die fuerit morȝ
xp̃i de mẽſib⁹romanoꝝ.qꝛ loquẽdo de mẽſib⁹hebreo
rũ manifeſtũ eſt ꝙ fuit die.15.mẽſis p̃mi p̃mo die azi
moꝝ:vel ſc̃do ſm aliã cõputationẽ.de quo.s̃.declara
tũ eſt. Sȝ ſiue dicat̃ p̃mo die azimoꝝ mortu⁹ ſiue ſc̃do
ſemꝑ dicet̃ mortu⁹ die.15.mẽſis p̃mi:qꝛ nõ eſt varia
tio in die:ſed in mõ appellãdi p̃mũ vel ſc̃dȝ. Iſta ergo
potuit eẽ cã q̃re iſta v̾itas mãſerit ĩcognita apud p̃res
tp̃is illi⁹. ¶ Itẽ in p̃ncipio eccleſie cũ vrgeret xp̃ianoȝ
ꝑſecutio gentiliũ:ſolũ erãt ſoliciti q̃uo poſſent in fide
xp̃i manere in latibulis:vel in publico fortiter mori:⁊
cũ ſatis eẽt illis de vita curã agere ⁊ q̃uo errãtes aiaȝ
xp̃o lucrifacerẽt:nõ vacabãt curioſitatib⁹ diſciplina-
rũ ⁊ ingſitioni quarũdã veritatũ que magis ſubtiles
q̃ȝ vtiles eſſe vident̃.⁊ fuit iſtud vſqȝ ad tp̃s Cõſtãti-
ni:qð fuit tẽpus q̃ſi q̃dringentoꝝ annoꝝ a natiuitate
xp̃i.⁊ hoc tp̃e nõ fuerũt multi ſcriptores ⁊ doctores in
eccleſia:ſaltẽ valde famoſi.ideo multa de geſtis p̃orũ
tẽpoꝝ.ſ.tp̃e xp̃i ⁊ apoſtoloꝝ venerũt ĩ obliuiõe:ꝑ que
ſi cognita fuiſſent poſſem⁹ multũ erudiri in moribus:
⁊ inſtrui in expõne ⁊ ĩtellectu ſacre ſcripture.poſtea ãt
data pace eccleſie:aliquãtulũ tp̃e Cõſtãtini ceperũt flo
rere eccleſiaſticoꝝ viroꝝ ĩgenia.nã tunc Hieronymus
Ambroſi⁹ Auguſtin⁹ fuerũt.⁊ ſic nõ eſt mirãdũ ſi talis
veritas:imo alie magis neceſſarie ad xp̃ianã religio-
nem illis temporibus incognite fuerunt.

A

Aug. auctoritas
fũdat̃ ſuꝑ tradi-
tiõib⁹ p̃rm ⁊ ſuꝑ
ↄfeſſione eccl'ie.

B

Dies mortis xp̃i
nõ ingſit⁹ eſt an-
tiqs tp̃ib⁹ vt par
erat.tũ qꝛ nõ fa-
cit ad nec̃itatẽ ſa
lutis.tũ qꝛ eccle-
ſia ſtatuit eũ cele
brãdũ mobiliter
⁊ nõ fixe.

C

Paſche celebra-
tio a qbuſdam
xp̃iãis iudicaba-
tur debere fieri ĩ
celebratione iu-
deoruȝ ad imita-
tionẽ xp̃i: a qbuſ
dã aũt nõ qꝛ nõ
eſſet iudaizãdũ.

D

Conſiliũ p̃mum
xp̃ianoꝝ tp̃e Cõ
ſtãtini in quo de
ↄſubſtãtialitate
trinitatis ↄ̃ ar-
rhianos.⁊ de ce
lebratiõe paſche
fienda poſt pa-
ſcha iudeoꝝ de-
cretũ eſt in vrbe
nicena.

E

Eccleſia p̃mitiua
poti⁹ quẽadmo-
dũ xp̃iãi vel for-
tit̃ palaȝ caderẽt
vel in latibulis
clã in fide mane
rẽt curabat q̃ȝ ve
ritates ſubtiles
ad cognoſcendũ
ſȝ inutiles ad ſalu
tem ꝓ tũc ad tp̃a
Cõſtãtini ꝑ qua
drigẽtos ãnos a
natiuitate xp̃i:cũ
eſſet penuria do
ctoꝝ multa ex ge
ſtis xp̃i ſunt pre-
termiſſa.

¶ Caplm.21. In quo declaratur quãta ſit auctoritas
eccleſie vniuerſalis:⁊ ꝙ nulli liceat ei repugnare:⁊ ꝙ
neceſſe eſt vniuerſalẽ eccleſiã oĩ tp̃e eſſe ⁊ ſemꝑ eẽ ſan
ctã:⁊ nullo tp̃e poſſe deficere a ſanctitate.

SEcundũ eſt.ſ.ꝙ eccleſie au
ctoritaȝ tenuit xp̃ȝ
mortuum fuiſſe die.25.martij: ſiue
octauo calẽdas aprilis. Iſtð aũt pri
ma facie vĩ magis vrgere.qꝛ nulluȝ
de ſcriptorib⁹q̃ȝtũcunqȝ doctiſſim⁹
atqȝ ſciſſim⁹eſt tãte auctoritatis:vt
ei nec̃io credi debeat qꝛ ille ſic dixit vt ait Aug.ĩ ep̃la
ad Vincentiũ donaſtitã: ⁊ ſupra allegatũ ẽ. Eccleſia tñ
tãte auc̃itatiȝ eſt vt nullo mõ ei reſiſti liceat:ſȝ credẽdũ
eſt qcqd ipſa determinauerit. Hic ãt ſi nobis ꝓpoſitũ
foret dicere qd ſit eccleſia:⁊ q̃uo nõ põt errare:⁊ q̃ ſit
auc̃itas ei⁹:multoꝝ dierũ opus foret:⁊ multa nob̃ ſcri
bẽda eẽnt q̃ ſpãlẽ tractatũ vel tractat⁹ exigerẽt.ſed nõ
eſt nob̃ h̃ mẽti. ſolũ q̃ gr̃a argumẽti dicem⁹ pauca. In
quo ſciẽdũ ꝙ ſicut dixit Aug.ꝙ libris ſcripture ſacre
q canonici appellãt̃ tãta fideȝ adhibẽda ẽ vt credam⁹
nullũ auctorẽ eoꝝ potuiſſe mẽtiri.ita ⁊ eccl'ie adhibẽda
eſt tãta fides vt credam⁹eã errare nõ poſſe.nã vn⁹ de
articulis fidei poſitis in ſymbolo ap̃lorũ ẽ credere ſã-

A

Eccleſie adhibẽ-
da eſt tãta fides
vt credam⁹eã er
rare nõ poſſe qꝛ
ẽ articulus fidei.

B
Articuli fidei oī tpe veri sūt:ex q̄ seq̄t ꝙ ecclesia vlīs oī tpe scā ē: ⁊ oī tpe est.

A
Ecclesia militās fallit ⁊ fallit̄.s.ecclesia ꝑticularis.

B
Ecclesia vlīs errare n̄ p̄t i necījs ad salutē.qꝛ vel erraret vel i fide vel i morib⁹.si i fide eēt heretica. nec in morib⁹ qꝛ non eēt sancta.

C
Ecclesie vlīs d̄terminatio ita tenēda ē sic si a xp̄o vel ab aplīs eēt fcā.

D
Opio ē adhesio vni pti fcā cū formidine ad aliaȝ. Nota qd ē opio

E
Fidei rō exigit vt credam⁹ ⁊ sine dubitatione.

F
Heretic⁹ ē vel isidelis q cū dubitatiōe assētit fidei.

G
Ecclesia vlīs si posset errare nō posset instruere xp̄ianos in fide: nec hēm⁹ vn̄ certificaremur.

H
Concilia gn̄alia ātiq̄ fiebāt ad hereses extirpādas ⁊ diffiniēdos articulos.

I
Ecclesia n̄ mō p̄t q̄ dubia sc̄t diffi-

ctā ecclesiā catholicā.i.vlem.¶Ex quo apparet ꝙ necesse est credere ecclesiā vlem esse sanctā.⁊ qꝛ vitas articulorū fidei manet oī tpe:⁊ qn̄cunq̄ nos recitauerimus illos articulos verū dicim⁹:necesse est ꝙ ecclesia vlīs oī tpe sit sācta:qꝛ alr̄ si aliquo tpe ecclesia vlīs nō esset sancta:vel nulla eēt vlīs ecclesia:si diceremꝰ in illo tpe symbolū aplōrum esset ille articulus falsus.s.credo sanctā ecclesiā catholicā.i.vlem.⁊ non solū ecclesia vlīs est omni tpe sancta:sed ēt ipoſe est ꝙ aliquo tēpore non sit sancta.qꝛ detur illud tēpus:⁊ tūc qui diceret symbolū aploꝝ falsuȝ diceret:⁊ esset falsus articulus fidei.sed ipoſe est fidei subeē falsū.necesse ergo est vniuersalem ecclesiā omni tēpore sanctā esse:⁊ impoſe est aliquo tpe eam vel non esse:vel non esse sanctā.

¶Caplm.22.In quo declarat̄ firmissime ꝙ ecclesia vlīs non pōt errare in necessarijs ad salutem.s.in fide nec in morib⁹:⁊ ibi de cōditiōe fidei:⁊ ꝙ tātū creditur determinatiōi ecclīe vlīs sicut euāgelio:⁊ ꝙ in sacra scriptura determinatio ecclesie vocat̄ euāgeliū.

Ex hoc autē seq̄tur ꝙ ecclesia vlīs nō pōt errare. de ecclesijs ꝑticularib⁹ ⁊ de p̄latis ecclesiarū ꝙ possint errare nō est dubiū: sicut dr̄ extra de sen.ex.c.a nobis.s. ecclia militāȝ fallit ⁊ fallit̄.s.ecclesia ꝑticularis.nec de hac ē hoc s̄mo.nā notāter dr̄ in symbolo sācta ecclesiā catholicā.i.vleȝ. ista igit̄ vlīs ecclesia errare nō p̄t.s.in necījs ad salutē. Qð p3 qꝛ aut erraret in fide aut in moribus.si in fide: eēt isidelis vel heretica:⁊ sic nō eēt ei salus:qꝛ nullus heretic⁹ p̄t saluari.qꝛ sicut sine fide ipoſe est placē deo: ad Hebre.11.ita cū falsa fide ipoſe est placere ei:cum ipse sit ipsa vitas Jo.15.Nō pōt ēt ecclesia errare in morib⁹:qꝛ q errat sic malus est:⁊ cōnter nō scūs.si igit̄ ecclesia vlīs erraret in fide vel in moribus iā non eēt scā:s3 execrabilis ⁊ nefanda.⁊ tn̄ necesse est vlem ecclesiā sāctā eē qꝛ est articulus fidei:ḡ ipoſe est errare vniuersalē ecclesiā i fide vel in morib⁹.⁊ sic qcqd illa asseruerit tenēdū est verū eē ⁊ necīo credēdū sicut si in canone sacre scripture reperiret̄ a xp̄o vel ab aplīs scriptū.¶Itē p3 h̄ qꝛ qn̄cūq̄ dubitam⁹ circa aliqd qð tenēdū est:ecclesia determiat an h̄ vel illud tenēdū sit.⁊ tn̄ si ecclesia posset errare nō essem⁹ certi an ea q̄ credim⁹ vera sūt vel falsa.⁊ sic iā nō haberem⁹ fidē s3 opinionē:que ē adhesio vni pti fcā cū formidine ad aliā. De rōne aūt fidei est duo hēre.s.ꝙ credam⁹:⁊ ꝙ firmiter atq̄ sine dubitatiōe credam⁹.q aūt credit aliquaȝ ꝓpositionē esse verā:⁊ tn̄ putat posse eē falsū nō h3 fidē de illa:qꝛ manet in quodā dubio.⁊ talis ita est hereticus vel isidelis:sicut si nullo mō assentiret illi ꝓpōni: vel si exp̄sse negaret eā.sic p3 extra de here.c.dubius. s.dubi⁹ in fide infidelis est.oportet igit̄ ꝙ eis que credim⁹ tantā fidē adhibeam⁹:vt nō solū credam⁹ ea eē vera:s3 ēt ꝙ credam⁹ nullo mō posse eē falsa:nec hēamus aliquā formidinē ad p̄teȝ oppositā.Nō p̄t tn̄ hō hēre talē certitudinē ⁊ firmitatē de aliq̄ ꝓpōne nisi qn̄ ille a quo accepit ꝓpōnē est talis q errare nō p̄t.naȝ si sciat vel credat ꝙ auctor ꝓpōnis illi⁹ p̄t errare:credet ꝙ aliqn̄ forte errabit:⁊ dato ꝙ nō cōtigat eū errare:cū tn̄ possit errare erit sp̄ dubi⁹ an errauerit:⁊ sic nūq̄ firmā adhesionē hēbit ad ꝓpōneȝ illā.⁊ tn̄ de rōne fidei necesse est ꝙ firmit̄ adhibeat̄ sine formidine ad p̄tē ɔ̄riā:⁊ putet̄ ꝙ ita est vera ꝓpō illa ꝙ ipoſe est eā esse falsā vel decipi i illa.Appet igit̄ ex his ꝙ necesse est ꝙ nos credamus ecclesiā vlem non posse errare in fide. Uel si credam⁹ eā posse errare nūq̄ poterim⁹ hēre fidē de determiatis ab ea.⁊ tn̄ ab ecclia fiūt determiatiōes in mā fidei ⁊ declarāt̄ aliq̄ articuli dubij.sic i cōcilio niceno determiatū ē de cōsubstātialitate ɔ̄ Arrhiū.Et in alijs cōcilijs determiatū est ⁊ ɔ̄ alios hereticos:qꝛ fere nō ē aliqð cōciliū gn̄ale de antiqs i quo nō extirparet̄ aliq̄ heresis ⁊ nō diffiniret̄ aliqs articulus tenēdus.ḡ credēduȝ est vlem ecclesiā nō posse errare.¶Itē p3 h̄ ex eodē fūdamēto in cōfectiōe nouoꝝ articuloꝝ:qꝛ nō solū ecclesia vlīs p̄t diffinire circa dubia que occurrūt in mā fidei:s3 ēt circa illa que nūq̄ venerūt in cōtētio-nē pōt nouū articulū statuere ⁊ diffinire.sicut in multis accidit q̄ hodie tenet ecclesia iaȝ determiata.⁊ tn̄ in istis firmissimā fidē adhibem⁹:ḡ credim⁹ ecclesiā vleȝ q̄ ista determiat nō posse errare.¶Itē p3 h̄ qꝛ n̄ soluȝ credim⁹ dicta ab ecclesia sic̄ dcā ab hoib⁹:s3 sicut dicta a xp̄o.sicut ḡ si in euāgelio aliqd repiat̄ scriptū nō solū credim⁹ illud eē verū:s3 ēt tantā firmitatē habem⁹ de illo ꝙ credim⁹ nullo mō posse eē falsū:sed poti⁹ posse destrui celū ⁊ terrā q̄ illud esse falsum.sicut dixit xp̄s Mat.24.et Luc.21.celū ⁊ terra transibūt:verba autē mea nō trāsient.⁊ nō habem⁹ aliquā formidinē ad ꝓpōnē oppositā.Ita est de determiatis ab ecclesia.sic btūs Gregori⁹ dicit in registro:⁊ h3 in decre.di 15.c. sicut sci euāgelij.vbi ait Gregori⁹ ꝙ sicut ipse tenet firmiter q̄ttuor libros sci euāgelij:ita firmiter recipit q̄tuor cōcilia gn̄alia.s.nicenū:sardinēse:chalcedonēse:⁊ cōstātinopolitanuȝ.nō ḡ lic3 vllo mō dubitare de his q̄ ecclesia determinat.⁊ sic credēdū est eā nō posse errare.¶Itē p3 hoc qꝛ Apls vocat euāgeliū ipsā determinationē ecclesie.nā ad Gala.2.dixit ꝙ cephas nō ambulabat recte ad vitatē euāgelij.s.qꝛ cū illis de circūcisione obseruat legalia in cibis:ꝓ h̄ gētilib⁹ inuēs ꝙ custodiēda erāt adhuc legalia.In euāgelio aūt nō repit̄ aliqd de h̄.qꝛ tn̄ sacrū cōciliū apostoloꝝ ⁊ senioꝝ ⁊ tota ecclesia diffinierat Actuū.15.nō obligari gentiles ad obseruationē legaliū:⁊ cephas faciebat ɔ̄ hoc dicebatur facere ɔ̄ euāgeliū:vel nō ambulare recte ad vitatē euāgelij.⁊ sic determiatio illa ecclesie vocat̄ euāgeliū. ¶Itē p3 ꝙ ecclesia vlīs nō possit errare:qꝛ btūs Petrus ⁊ alij apostoli obligabant̄ stare determinatiōi ecclesie:qꝛ illaȝ determinationē factā in illo cōcilio oēs susceperāt.Etiā oēs aplī obediebāt ecclīe.nā btūs Petr⁹ q erat papa ⁊ p̄nceps obediebat ecclīe vt p3 Actuū 8.vbi illi q cōgregati erāt ⁊ faciebāt ecclesiā in hierosolymis:miserūt btūm Petrū ⁊ btūȝ Joānē in samariā:⁊ illi ad mādatū ecclesie iuerūt.Si tn̄ ecclesia vniuersalis posset errare nō essent subiecti apostoli determinationib⁹ eius:cū apostoli erant tales qui nō poterant errare cuȝ essent cōfirmati per spūmsanctū.ergo non poterat ecclesia vniuersalis errare in fide.

¶Caplm.23.In quo pulchre declaratur ꝙ li3 oēs articuli fidei sunt necessarij ita ꝙ nullus eoꝝ posset eē falsus:tn̄ articulus de ecclesia vniuersali ꝙ nō possit errare est p̄mus ⁊ magis necessari⁹ q̄ oēs:⁊ ꝙ maior est auctoritas ecclesie q̄ libroꝝ sacre scripture:⁊ ꝙ ecclesia vniuersalis dat auctoritateȝ sacris libris.

Consideradū vlterius ꝙ li3 oēs articuli fidei sint necessarij ⁊ nulluȝ eoꝝ possit eē falsus:tn̄ articulus iste.s.ꝙ ecclesia vniuersalis est scā ⁊ ꝙ nō p̄t errare est certior quodāmodo ⁊ magis necīus ⁊ p̄or alijs in via gn̄atiōis.p3 p̄mū q̄: sicut est i geometricis ⁊ in oībus mathematicis ⁊ qbuscūq̄ sciētijs demōstratiuis tā p̄ncipia q̄ cōclōnes sc̄t necīa:ita ꝙ ipoſe sit alr̄ se hēre.⁊ tn̄ p̄ncipia dr̄ magis necīa quodāmō q̄ cōclōnes:qꝛ necītas cōclōnū p̄uēit ex necītate p̄ncipioꝝ.Ita ēt cōclō i demōstratiuis ē vere scita:nec p̄t ð aliq̄ re maior certitudo hrī.qꝛ tn̄ cōclō scit̄ per p̄ncipia:dr̄ p̄ncipia magis scita vel magis credita q̄ cōclō vt p3.6.Ethico.de scia.Ita nūc li3 oēs articuli sint necessarij:tn̄ articulus de vlī ecclia ꝙ nō possit errare ē magis necīus:qꝛ ex illo videt̄ ceteri necessitatē hēre.Hoc p3 qꝛ nos credim⁹ ꝙ de⁹ creauit mūdū ⁊ ꝙ eduxit isrl̄itas ð egypto ⁊ dedit illis legē qꝛ h̄ scriptū est in libris moysi.⁊ tn̄ nos nescirem⁹ ꝙ isti erāt libri moysi vel ꝙ erant auctētici nisi ecclesia assereret.nā si qn̄ nos icipim⁹ aliqd itelligere diceret nobis oēs xp̄iani ꝙ isti libri in qb⁹ cōtinebant̄ ista nō erāt libri moysi:s3 cōfecti fuerūt ab aliquo falsē assumēte sibi rōneȝ ꝓphe:nos nō possem⁹ ꝑ aliquā rōnē cōuincere an eēnt illi libri moysi q fuisset ver⁹ ꝓpha vel p̄ seductoris:⁊ crederem⁹ rōnabiliter cōi assertiōi.vel si nollem⁹ credere oib⁹ idē asseretib⁹:saltē manerem⁹ in dubio an deberet aliq̄ fides adhiberi istis libris vel nō:cū nō appereret aliq̄ rō motiua ad

nire:s3 q̄ nūq̄ in cōtētionē venerūt ꝑ nouos articlos determinare.

K
Ecclesie decreta sic firmissime sūt tenēda:vt celū ⁊ t̄ra poti⁹ trāsire possint q̄ illa: vt xp̄s de suis vbis locut⁹ est.

L
Ecclesie d̄terminatio ab apostolo euangeliū appellat̄ ad Gal.2. gr̄a iobliquabilis firmitatis.

M
Ecclesie d̄terminatio tāte auc̄itatis ē ⁊ fuit sp̄ ꝙ Petr⁹ ⁊ aplī obligabantur ad eam Actuū.8.

A
Articulus fidei q̄ est credē i scā ecclesiā ē magis necessari⁹ oīb⁹ alijs ⁊ p̄or via generationis.

B
Necītas p̄ncipiorū ē maior necītate cōclusiōnū:qꝛ necītas cōclusiōnū p̄uenit ex necītate p̄ncipioꝝ.

C
Ecclesiā vleȝ credere eē scām nec posse errare ē magis necīū q̄ relīq articuli q̄ hīt necessitateȝ ab isto.

D
Ecclesia docēte credimus deum creasse mundū ⁊ libros moysi esse isallibilr veros. qð nō credēm⁹ ecclīaȝ errar̄ posse dubitarem⁹.

tiua ad hoc.⁊ ſic nō crederemus firmiter ꝯtēta ī illis:
⁊ ꝯñr nullā adhiberemus eis fidē. Nunc aūt credimꝰ
firmiſſime vera eſſe oia q̄ ꝯtinenꝫ in illis libris: ⁊ cō-
ſcripta eſſe a Moyſe maximo ꝓpharū: qꝛ oēs nobis
xp̄iani hoc ꝯcorditer dñt.ḡ nos adhibemꝰ fidē libris
ipſius Moyſi pp̄ eccleſiā hoc aſſerentē. ⁊ ꝯñr maior
fides adhibeꝫ eccleſie q̄ꝫ libris Moyſi. ¶ Itē cōfir-
maꝫ qꝛ ego credo ꝙ ꝯtenta in libris Moyſi ita ſunt
vā ꝙ nullo mō pōt eis falſum ſubeſſe:nec habeo for-
midinē ad oppoſitā p̄tem.⁊ iſtam fidē hēo qꝛ eccleſia
aſſeruit illos eſſe libros Moyſi:⁊ eſſe eis fidē adhibē
dā.detur aūt ꝙ ego credā eccleſiā vniuerſalē poſſe er
rare:ſequitur ꝙ potuerit errare in aſſerendo iſtos eē
libros Moyſi:⁊ dicēdo ꝙ eis magna fides erat adhi
benda:⁊ ꝯñr ego manebo dubius an dēat fides certiſ
ſima adhiberi iſtis libris.Et tñ ſuppoſitū ē ꝙ ego cre
do iſtis libris fidē firmiſſimā eſſe adhibendā. ḡ nec̄e
eſt ꝙ credā eccleſiā vl̄em que hoc aſſeruit nō poſſe er
rare. ¶ Itē pꝫ qꝛ qn̄cūqꝫ aliq̄ duo ſic ſe hñt ꝙ vnum
illoꝝ ꝓbat alterū eſſe ⁊ dat ei eſſe nec̄ium ⁊ nō eꝯ̄rio:
magis nec̄ium eſt illud qđ dat alteri neceſſitatē ⁊ nō
recipit ab eo:q̄ꝫ illud qđ recipit neceſſitateꝫ. ⁊ tñ libri
Moyſi recipiūt neceſſitatē fidei ab eccleſia:⁊ eccleſia
vl̄is non recipit ab illis.qđ pꝫ qꝛ dato ꝙ libri Moyſi
eſſent:nō cōſtabat ꝙ eēt aliqua vl̄is eccleſia: vel ſalteꝫ
ꝙ illa exñs nō poſſet errare.Et tñ eccleſia exñs dat fi-
dē libris Moyſi:qꝛ ex eo ꝙ ipſa aſſerit illos eſſe con-
fectos a Moyſe ꝓpheta ⁊ debere eis adhiberi fidem
adhibeꝫ ſibi fides. ¶ Item pꝫ hꝫ qꝛ in veteri teſtō ſunt
multi libri quoꝝ aliq̄ ſūt legales ⁊ ꝓphales ⁊ hñt ma-
ximā fidē.Alij ſunt agiographi qbꝰ fides adhibeꝫ:ſed
nō ſub tāta neceſſitate.Alij ſunt apocriphi: qbꝰ licet fi-
dē adhibere vel negare illos.vel vt melius dicaꝫ:licet
recip̄e eos vel cōtēnere equali facilitate. Iſti tres gra
dus libroꝝ veteris teſtamēti diſtinguunꝫ a beato Hie
ronymo ī ꝓlogo galeato:q̄ icipit. Uigintiduas lr̄as.
Manifeſtū eſt aūt ꝙ iſta diſtinctio graduū fidei non
aſſumiꝫ ex eis q̄ ꝯtinenꝫ in iſtis libris:qꝛ in oībus cō-
tinētur res ſacre ⁊ mirabiles q̄ nō pñt ꝓbari p̄ aliquā
cām:ſed ſolū adhibeꝫ eis fides pp̄ auctores.eſt ḡ diſti
ctio iſta facta ab eccleſia vniuerſali q̄ ꝯcorditer tꝫ illaꝫ
diſtinctionē factā a beato Hieronymo.nā iſta teneba
tur a iudeis fidelibus ante xp̄i aduentuꝫ:⁊ fuit poſtea
continuata in eccleſia.

¶ Caplm̄.24.In quo declaraꝫ ꝙ eccleſia vl̄is nō ſolū
dat fidē ⁊ auctoritatē libris veteris teſti:ſꝫ euangelijs.
⁊ ꝙ quōdā fuer̄t octo euāgelia:⁊ eccl̄ia reiecit q̄ttuor.
⁊ ꝙ maior ē auc̄tas eccleſie q̄ libroꝝ vtriuſqꝫ teſti.

Apparet igiꝫ ꝙ eccleſia vni
uerſalis nō ſolum
dat fideꝫ libris ſacris:ſꝫ ēt dat illis
certū gradū fidei ⁊ firmitatis:⁊ illū
tenēt ⁊ nō ampliorē.ſi aūt ipſa poſ-
ſet errare faciēdo iſta:tota certitu-
do ſcripturaꝝ ⁊ fidei p̄iret. iō nec̄e
eſt tenere ꝙ eccl̄ia vl̄is nō poſſit errare. ¶ Itē pꝫ hꝫ q̄ꝫ
tū ad libros noui teſti:qꝛ ea que ſunt in euāgelijs ſunt
firmiſſima.nō hñt tñ firmitatē niſi pp̄ eccleſiā. qđ pꝫ:
qꝛ aliq̄s diceret xp̄m predicaſſe ⁊ fuiſſe mortuū ⁊ ſur-
rexiſſe:poſſet alius negare.ille tūc ꝓbaret p̄ libros euā
geliorū:alius poterat dicere ꝙ nullius firmitatis erāt
ſcripta illa:vel ꝙ nō erāt illa euāgelia beati Matthei
⁊ Ioānis ⁊ alioꝝ euāgeliſtaꝝ q̄ recipiunꝫ.nō habebat
tūc iſte aliquē recurſuꝫ ꝓbōnis niſi ad auc̄tatē eccl̄ie
ſ.qꝛ eccleſia dixit euāgelia Matthei Ioānis Marci
⁊ Luce ſuſcipiēda eſſe ſub fide maxia ⁊ veneratiōe.Et
ſi aliq̄s negauerit iſta q̄ nos allegamus eē illorū q̄ttuor
euāgeliſtaꝝ:ſola auctoritas eccleſie ꝓbat ꝙ ſunt iſtoꝝ
euangeliſtaꝝ.Et pꝫ hꝫ qꝛ eccleſia ſeparauit alia q̄ttuor
euāgelia.nā erāt octo libri euāgelioꝝ.ſ.iſti quattuor q̄
nunc hñr: ⁊ quattuor alij cōfecti a viris hereticis ſub
noie Andree ⁊ Thadei ⁊ alioꝝ duoꝝ aplorū:⁊ alij mul
ti libri euāgelioꝝ fuerūt de q̄bus Hieronymus ī quo-
dā ꝓlogo ſup̄ euāgelia:q̄ īcipit.Plures fuiſſe.⁊ illa re-
citabant hiſtoriā xp̄i ſicut nr̄a euāgelia: ſed inſerebāt
aliquos paucos errores. Si tñ iſti octo libri euāgelio
rū fuiſſent traditi alicui viro pollēti nāli ingenio vt iu
dicaret de eis:nō inueniret aliquā cām q̄re iſtos ma-
gis q̄ꝫ illos reciperet vel reijceret:qꝛ vtriqꝫ cōtinebāt
purā hiſtoriā que probari nō poterat ex aliquo funda
mēto nāe. ¶ Niſi forte diceres ꝙ vir ille iudicans re
cip̄et libros illos qui ꝯuenirēt nāe:⁊ illos q̄ in aliquo
repugnarēt reijceret.ſꝫ tunc oporteret ꝙ reijceret oēs
octo libros euāgelioꝝ:qꝛ in quolibet illoꝝ cōtinebanꝫ
aliqua que erāt ſupra vires nāe.eccleſia tñ recepit iſta
quattuor euāgelia que hēmus:⁊ reiecit alia q̄ttuor di-
cendo illa falſuꝫ ꝯtinere ⁊ ab hereticis ꝯfecta. ḡ eccl̄ia
dedit fidē euangelijs.⁊ hoc eſt qđ dicit Auguſtinꝰ in
libro q̄ intitulaꝫ fundamētū:ſiue liber ꝯ̄ ep̄lam funda-
mēti.ſ.ego euāgelio nō crederē niſi eccleſie auctoritas
me moueret.ſ.qꝛ ipſa aſſerit iſtud vel illud eē euange
liū cui fides adhibēda eſt.dꝫ igiꝫ ꝙ maior eſt auc̄tas
eccleſie q̄ꝫ ſacroꝝ libroꝝ veteris vel noui teſti. ¶ Iteꝫ
dꝫ ꝙ eccleſia dat auctoritatē libris vtriuſqꝫ teſtamē
ti ⁊ ꝯñr ꝙ nō pōt errare.nā ſi potuiſſet vl̄is eccleſia er
rare circa fidē:potuiſſet recip̄e q̄ttuor euāgelia confe
cta ab hereticis ⁊ reijcere euāgelia quattuor q̄ nūc ha-
bemus:⁊ tūc tota fides nr̄a eſſet erroribus plena.⁊ ta
mē aſſerimus ꝙ impoſſibile ſit fidei ſubeſſe falſum:ḡ
nec̄e eſt dici ꝙ eccl̄ia vl̄is nō pōt errare circa fidē.

¶ Caplm̄.25.In quo declaraꝫ an eccleſia recipiat au-
ctoritatē a libris ſacris ſicut libri ſacri recipiūt ab illa.
⁊ ꝙ auctoritas ſua nō ex aliquo priori: ſed tota aucto
ritas pendet ab ea. ⁊ quō ꝓbatur auctoritas eius per
libros ſacros:⁊ demōſtratio per circulum.

Sed obijcieꝫ qꝛ dcm̄ eſt ſupra ꝙ
eccl̄ia dat firmitatē libriꝫ ſa
cris ⁊ libri ſacri nō dant firmitateꝫ
eccleſie vniuerſali:⁊ tñ vꝛ ꝙ eccle-
ſia vl̄is accipiat fidē ex libris ſacriꝫ.
nā ꝙ non poſſit errare eccleſia vl̄is
ꝓbatū eſt ſupra ex ſymbolo Aploꝝ
quē cōputamus īter ſcripturas ſacras. ¶ Dꝫ ꝙ libri
ſacri hñ declarant firmitatē ⁊ dignitatē ⁊ impeccabili
tatē eccleſie vl̄is:tñ nō probant illā tanquā a priori.i.
ꝙ ex illis cōſtet ſolū eccleſiā nō poſſe errare ⁊ nō aliū-
de.qꝛ potius eccleſia dat auctoritatē illis ſcripturis p̄
quas conamur probare ꝙ ipſa non poſſit errare.nam
tūc hoc ꝓbaremus ex ſymbolo Aplorum:poſſet aliq̄s
negare illud dicēdo ꝙ nulla fides erat illi adhibēda:
vel ꝙ nō erat illud ſymbolū Aploꝝ:ſed confectum ab
alio falſo noie.eccleſia aūt ē que declarat iſtud eē ſym
bolū Apoſtoloꝝ ⁊ eſſe ſibi fidem adhibēdā:iō cum ex
libris ſacris ꝓbamus eccleſiā non poſſe errare:eſt de-
monſtratio p̄ circulationē.ꝓficit tñ qꝛ poſtq̄ꝫ nos ſu-
ſceperimus libros ſacre ſcripture in auctoritatē:pote-
rit inde oſtare ꝙ eccleſia nō pōt errare. Ad veritateꝫ
tñ nō ꝓbatur auctoritas eccleſie ex libris ſacris:ſꝫ po-
tius eꝯ̄rio.⁊ ipſa auctoritas eccleſie non dꝫ probari ex
aliquo priori:ſed opꝫ eſſe per ſe nota.ſicut in via ſcien-
tifica opꝫ deuenire ad aliquid qđ nō ꝓbaꝫ ex alio ꝑo
ri:ſed oīa ꝓbanꝫ ex illo:⁊ ibi eſt ſtatuꝫ ī reſolutorio ſyl
logiſmo.ſicut dicit Ariſt.1.Poſteꝛ.ōis noticia ex pre-
exiſtenti ſit cognitione q̄ preexiſtit ⁊ nō deduciꝫ.

¶ Caplm̄.26.In quo declaraꝫ quomodo eccleſia vni
uerſalis dat auctoritatē verbis xp̄i ⁊ Apoſtolorum:ſꝫ
nihil poſſet hēre auctoritatē maiorē q̄ꝫ verba xp̄i:⁊ ꝙ
eccleſia non det auctoritatem illam de nouo apponen-
do vel augēdo:ſed oñdendo illam eſſe.

Item obijcieꝫ ꝙ ſupra dictum
eſt ꝙ eccleſia dat aucto-
ritatē libris ſacriꝫ:ꝙ nō vꝛ ſatis cō
uenienter dictū.ſ.ꝙ eccleſia det au-
ctoritatē euangelio cū illud ſit de v̄-
bis xp̄i que habēt maiorē neceſſita
tē q̄ꝫ aliq̄d aliud quodcūqꝫ ſit. ſunt
enim talia verba xp̄i que maiorē firmitatē hñt q̄ꝫ to-
tus mundus:ita vt facilius poſſit perire totus mūdus
q̄ꝫ deficere vnū de v̄biꝫ xp̄i iuxta illđ Mat.24.⁊ Lu.
21.ſ.celū ⁊ terra tranſibunt:verba aūt mea non tran
ſient.De verbis autem Apoſtoloꝝ ⁊ ꝓphetarū:quāq̄ꝫ
non ſunt tante auctoritatis ſicut verba xp̄i pp̄ aucto-

E
Neceſſitas duo
rū q̄ ſic ſe hñt ꝙ
vnū recipit nec̄i
tateꝫ ab altero.
maior eſt in eo
qui dat neceſſita
tē q̄ꝫ in eo qđ re
cipit.

F
Gradꝰ libroꝝ ve
teris teſtamenti
ſunt tres.legales
⁊ ꝓphetaleꝫ qbꝰ
adhibetur fides
maxia . hiſtorici
q̄bus nō ita ma-
gna.apocriphi q̄
bus adhibeꝫ opi
nio.

A
Eccl̄ia dat firmi
tatem toti nouo
teſtō quā nō da
ret ſi errare poſ
ſet.

B
Euangelia fuere
octo. quattuor q̄
nūc ſūt:⁊ alia q̄t
tuor ab hēticiꝫ cō
fecta ſub quorū-
dā aploꝝ noie q̄
ab eccleſia repu-
diata ſunt ꝙ ī hi
ſtoria xp̄i here-
ſes īmiſcebant.

C
Eccleſie auctori
tas maior eſt q̄ꝫ
veteris aut noui
teſtamenti.

A
Eccleſia nō ſu-
ſcipit firmitatē a
libris ſacris ſꝫ li
bri ſacri decla-
rent auctoritateꝫ
eccleſie ſed ipſa
dat eis.

B
Eccleſie auctori
tas nō dꝫ ꝓbari
a priori ſꝫ dꝫ eſſe
p̄ ſe nota.

A
Obiectio ꝯ̄ auc̄i
tatē eccleſie ꝙ.ſ.
verba xp̄i hēant
maiorē auc̄itatē
qꝛ poſſibilius ē
totū mūdū peri-
re q̄ꝫ v̄ba xp̄i eua
cuari.ſimiliter ꝺ
v̄bis totius ſcri-
pture cum ſint a
ſpūſācto.ſed ſol-
uitur qꝛ non dat

eiſ auctoritatē ec cleſia adiūgēdo ſ; i oñdēdo eorū infallibilitatē.

rē.tñ nō minorē neceſſitatē ꝛ firmitatē videnť hēre ad manendū:q꞉ illa dicta ſunt ꝑ ſpm̄ſanctuꝫ. ſicut dř 1.Petri.1.ſ.nō enim voluntate humana allata eſt ali qn̄ ꝓphetia:ſ; ſpūſcō dictāte locuti ſunt ſci dei hoieſ. ſed que ſpūſſctūs dixit infallibilia ſunt q꞉ ille de⁹ eſt: g̃ nō vř cōuenienter dictū ꝙ eccleſia det auctoritatem iſtis libris.ꝛ ſic nullis libris ſacre ſcripture dabit auctoritatē eccl'ia. ¶Dōꝫ ꝙ eccleſia nō dat auctoritatē aliquā v̄bis xp̄i:q꞉ nulla maior auctoritas pōt eſſe in aliqbus verbis vel in aliqua re q̄ꝫ in xp̄i verbis:q꞉ ſi ꝯſidereť auctor xp̄s eſt:ſi ꝯſidereť verba nec̄ia ſunt. ſ.ꝙ nō pñt d̄ficere:eo ꝙ ille ſic voluit.Dictis ēt Apl'orū ꝛ ꝓphetaꝝ nō pōt dare eccleſia auctoritatē:q꞉ illa in ſe ſufficientiſſimā hñt auctoritatē cū immutabilia ſint:ꝛ cū per ſpm̄ſcm̄ dictata ſint.nō eſt g̃ ſenſus ꝙ eccleſia det iſtis auctoritatē:ita ꝙ ipſa prius auc̄itatem nullā hērent ſi eccleſia nō daret illis:vł ꝙ eccleſia det eis maiorē auc̄itatē q̄ꝫ prius hēbant.q.ꝑ modū cuiuſdā ꝯfirmationis vel al's.nihil eni iſtorū eſt.Quia ēt ſi verba xp̄i a nullo hoie fuiſſent acceptata:non ꝑꝑ hoc minus vera eſſent vel minus vtilia:ſicut nūc dato ꝙ nō accepteť apud infideles nō iō minus vtilia ſunt fidelibus q̄ꝫ ſi totus mūdus acceptaſſet ea : ſicut dicit Apl's ad Ro.3.ſ.qd ſi quidā illoꝝ nō crediderūt:nūqd incredulitas illoꝝ fidem euacuauit:abſit. Sed eſt ſenſus ꝙ eccleſia dat auctoritatē euāgelio ꝛ oibus libris ſacre ſcripture:nō qdē aliqd apponēdo qd̄ non hēbant:ſed oñdendo qd̄ hēbant. ¶Et iſtud oñdere ſatis pōt vocari dare auc̄itatē:eo ꝙ nūquā ſciremus euāgelia aut alios libroſ ſacre ſcripture alicuius auc̄itatis eſſe niſi eccleſia diceret.Cū ex ipſis nō poſſet patere veritas vel falſitas ipſoꝝ:neceſſitas vel ꝯtigētia ipſoꝝ:ſed ex fide ꝯſtat.fides aūt ex auditu eſt ad Ro. 10.ſ.q̄uo credent in eū de quo nō audierūt:p̄dicatio aūt iſta ab eccleſia fit.ꝛ nos ꝑꝑ auctoritatē eius .ſ. qa credimus illā nō poſſe errare aſſentimus firmiter oibus dictis ſuis.ꝛ iſte eſt modus introducēdi fideꝫ vt colligiť ad Ro.10.Et quātum ad hoc ita dat eccleſia auctoritatē euāgelijs:ſicut qbuſlibet alijs libris ſacre ſcripture.ꝛ ſine hac auctoritate eccleſie nihil valēt euāgelia ad vtilitatē nr̄am.Et ob hoc p̄dicatores q annūciant nobis verba xp̄i ꝛ ꝑ illos credimus: oñr adiuuare xp̄m q̄ſi ſupplendo aliquid qd̄ deerat ei.ſic pꝫ.1. Corin.3.ſ.dei eni adiutores ſumuꝫ.ꝛ loq̄bať ibi Apl's de ſe ꝛ alijs p̄dicantibus fidē. ¶Iſte modus ēt repeRiť in diſciplinis mathematicis ꝛ nāl'ibus.nā aliqua ꝯcl'o eſt vera ꝛ nec̄ia quā tñ diſcipulus nō intelligit: ita ꝙ neſcit deducere veritatē eius ꝛ neceſſitatē: ſed dubitat an ſit falſa vel cōtingens.illa eni propoſitio ſi ꝯſidereť quātū ad ſe eque vera ꝛ neceſſaria eſt ſi cognoſcať:ſicut ſi nō cognoſcať.ꝛ tñ quātū ad nos: qñ nō cognoſciť nō eſt alicuius auctoritatis.cū vero cognita fuerit veritas eius ꝛ neceſſitas per deductioneꝫ quā facit magiſter cognoſciť:ꝛ iam reputať a nobis inter propoſitiones neceſſarias.magiſter g̊ dedit ſibi iſtā auctoritatē quā hꝫ:nō quidē dando ei veritatem vel neceſſitatem q꞉ hoc facere non poterat:ſ; oñdendo illā neceſſitatē quā hēbat.

B
Eccl'ia ꝑ predicatione oñdit ſcripture firmitateꝫ.

C
Eccl'ia ē modus ītroducēdi fideꝫ iuxta ſniāꝫ pauli ad Ro.10.

D
Cōcluſio recipit certitudinē a magiſtro nō ī ſe neq̄ꝫ adiungēdo:ſ; quātū ad nō cognoſcentes per declarationem.

¶Caplm̄.27.Qꝫ determinatio eccleſie eſt duplex.ſ.ꝙ aliqd tanq̄ꝫ verū tenēdū ſit:ꝛ alius aliqd agēduꝫ vel cauēdū eſt.ꝛ in prio mō eccleſia nunq̄ꝫ pōt variare.ꝛ ꝙ ſi eccleſia.i.ꝯciliū gnāle diffiniret ſemel aliquā ꝑpoſitionē circa fidē:nullū aliud conciliuꝫ poteſt determinare contrarium.

Conſiderādū vlterius circa p̄dicta ꝙ eccl'ia vniuerſalis q̄ errare nō pōt determinare pōt aliqd dupliciter.vno mō determinat aliqd vt credēdū vel tenēdū ꝓ v̄o. Alio mō determinat aliqd vt agēdum vel fugiēdū.prio mō eccleſia vl'is non pōt errare:nec ēt pōt variari ſua determinatio.Et ſic in determinatiōib⁹ fidei nūquā eſt variatio.rō hui⁹ eſt: q꞉ determinare ꝙ aliqd eſt credēdū eſt dicē ꝙ illud eſt verū. illud āt qd̄ ſemel eſt veꝝ ī eťnū eſt veꝝ: ſiue ſit res illa determinata de reb⁹ q̄ in ſeipſis nec̄itateꝫ aliquā hñt: vel de illis q̄ in ſe hñt ꝯtingentiā ēt ad vtrūlibet. De neceſſarijs manifeſtū eſt ꝙ illud qd̄ abſolute ē nec̄iuꝫ: oī tpe eſt neceſſariū.De ꝯtingētib⁹ ad vtrūlibet ꝓbať: q꞉ qñ aliq̄ res eſt v̄a quātūcūq̄ꝫ ſit ꝯtingēs poſt d̄terminationē efficiť imediate p̄terita.cū aūt p̄terita fuerit:hꝫ v̄itatē nec̄iā:q꞉ ipol'e eſt p̄terita nō p̄teriſſe.ꝛ iuxta ſniam Ariſt.ꝛ Agathōis.6.Ethi.ſ.h̄ ſolo p̄uať de⁹ ꝙ nō pōt facere ingenita q̄ iā ſunt facta.Accipiať iſta ꝑpō.ſortes currit hodie.iſta eſt maxīe ꝯtingēs añq̄ꝫ fiat.ſ; poſtq̄ꝫ ſemel fuit veꝝ ꝙ ſortes currit nec̄ia eſt: q꞉ impoſſibile eſt nō cucurriſſe. Ita g̃ qñcūq̄ꝫ eccl'ia determinauerit aliqd tenēdū eē vel credēdū tāq̄ꝫ verū: illud verū eſt ſaltē tūc:q꞉ aliter eccl'ia erraret.ceſſante aūt determinatione iā res efficiť ꝑfecta.p̄terita ergo veritas illa manet iā nec̄ia.Et iſta eſt cā q̄re poſtquā eccleſia ſemel determinauerit de aliquo tenēdo in fide:nō pōt in alio ꝯcilio ēt ſi ſit pluriū p̄uari:ꝛ maioris ſapiē determinari ꝯ̄riū:q꞉ al's ſequereť ꝙ alteꝝ eoruꝫ nō erat gñale ꝯciliū ꝯgregatū legitime vl'em eccleſiaꝫ reprñtans:vel ꝙ ēt poſſet errare.qd̄ falſuꝫ eſt. Et ob h̄ qñcūq̄ꝫ ꝑ aliqd̄ ꝯciliū determinatuꝫ fuerit circa aliq̄ꝫ veritatē fidei:nūq̄ꝫ eccleſia patiť illā v̄itatē determiātā venire in ꝯtentionē ita ꝙ de illa dubiteť.

A
Eccl'ia vl'is determiat aliquid dupliciter.vel vt credēduꝫ aut nō credēduꝫ.vel vt agendū aut vitādū.p̄mū ē fidei: ſcōm eſt morū.

B
Neceſſariū ꝛ verū ſꝑ eſt nec̄iuꝫ ꝛ veꝝ:ꝯtigēſ qd̄ p̄teriſt trāſit in neceſſarium.

C
Eccleſie determinatio eſt veroꝝ ꝛ neceſſarioꝝ.

D
Eccleſie determinatio nō pōt mutari in alio.

¶Caplm̄.28.In quo declarať ꝙ ꝑpō q̄ ſemel eſt v̄a ſemꝑ eſt vera ſiue ſit neceſſaria ſiue cōtingēs ad vtrūlibet:ſiue de preterito ſiue de pñti ſiue de futuro:ꝛ an ob hoc tollatur cōtingentia ꝑpoſitionū ꝛ inducať aliqua neceſſitas:ꝛ ꝙ non.

Eſt aūt manifeſtū fundamētū hui⁹.ſ.q꞉ oiſ ꝑpō tā affirmatiua q̄ꝫ negatiua ꝯtingēſ vel nec̄ia q̄ ſemel eſt v̄a in eternuꝫ eſt v̄a:referēdo ad idē tp̄ſ:q꞉ al'ſ ꝓpoſitiones affirmatiue quaꝝ v̄itas eſt ꝯtingēs: nō manerēt ſꝑ vere.ſicut iſta eſt v̄a.ſortes currit hodie.ꝛ tñ poſt tres dies non erit veꝝ dicere:ſortes currit hodie. Erit aūt v̄a ſi referať ad illud tp̄s ꝓ quo currebat qd̄ iā tranſiuit:ꝛ dicať ſortes cucurrit añ tres dies.Iſtud aūt qd̄ dictuꝫ eſt de determinationib⁹ factis circa ꝑpōnes de pñti vel de p̄terito.dōꝫ eſt eē idē circa ꝑpōnes de futuro: ēt ſi ſint ꝯtingētes ad vtrūlibet.ſ; de h̄ aliqs nimium dubitabit.Et rō huiuſ eſt:q꞉ qñ determinať de v̄itate alicui⁹ ꝑpoſitiōiſ q̄ eſt p̄terita:cū oē p̄teritū maneat ꝑ ſemꝑ nec̄iū:nō poterit v̄itaſ illi⁹ imutari.idē de ꝑpōnib⁹ q̄rū veritas determinať eē pñs: q꞉ imediate trāſeūt in p̄teritū:ꝛ poſtq̄ꝫ fuerit res p̄terita eſt nec̄ia.ſecus aūt de ꝑpōnib⁹ quarū veritas determinať ꝓ futuro:q꞉ res ꝓ futuro hñt illā ꝯtingentiā.iō vř ꝙ l; ſemel ſit vera nō ſemꝑ ſit vera cū maneat cōtingentia. ¶Dōm tñ ꝙ h̄ eſt ēt veꝝ ꝓ futuro ꝯtingenti. ꝛ pꝫ h̄: q꞉ ſi aliq̄ ꝑpō de futuro ſit v̄a.aut ꝯſiderabiť tp̄s qd̄ eſt añq̄ꝫ adueniat aſſignatio ꝓ qua dꝫ ꝯpleri veritas ꝑpōnis:aut tp̄s qd̄ eſt poſt illā aſſignationē. ſi ꝯſidereť tp̄s qd̄ eſt añ.dōm ꝙ ſicut ꝑpō eſt v̄a tūc qñ aſſeriť:ita erit vera oibus tp̄ibus intermedijs vſq̄ꝫ ad ſignificādū tp̄s ꝯpletiōis. ꝛ ſi in aliquo tp̄e itermedio nō eſt v̄a:nūquā fuit vera:nec erit in eternū ſm̄ eoſdē terminos.ſi aūt ꝯſidereť tp̄s poſt aſſignationē cōpletiōis:iā efficieť res p̄terita.ꝛ tūc oē p̄teritū eſt nec̄iū. Exēplū:vt ſi dicať.ſortes curret in die ꝓxio pentecoſtes.iſta ꝑpō eſt nūc v̄a:q꞉ ita erit ꝙ ſortes curret illa die.ꝛ ſicut nūc eſt veꝝ ꝙ ſortes curret die pētecoſtes: ita in quol; die vel tp̄e añ pētecoſtes erit veꝝ ꝙ ſorteſ curret die pentecoſtes.ꝛ ſi deť ꝙ aliq̄ die intermedia nō ſit vera iſta ꝑpō:ſeq̄tur ꝙ non eſt vera hodie:nec fuit aliqñ v̄a:nec erit in eternū v̄a.qd̄ pꝫ: q꞉ ſi aliquo tp̄e intermedio nō eſt vera iſta ꝑpō:ſortes curret die ꝓxima pētecoſtes.hoc erit q꞉ nō erit ſic ꝙ die pētecoſtes curret.Et ſi ita eſt: ēt ſequiť ꝙ hodie nō eſt veruꝫ ꝙ ſortes curret die ꝓxīe pentecoſtes:ꝛ nulla alia die añ pētecoſten erit veꝝ ꝙ ſortes curret die pētecoſteſ: ēt poſt pētecoſtē nūquā nō erit veꝝ ꝙ ſortes curſur⁹ eēt ꝓ illa die pētecoſtes. ¶Et ſi dicať ꝙ illa ꝑpō eſt ꝯtingens ꝛ ob hoc pōt mutari veritas eius:ꝛ dato ꝙ

A
Propoſitio ſiue nec̄ia ſiue contingēs q̄ ſemel ē v̄a in eternū ē vera ſi referať ad tp̄s idem in quo fuit.

B
Preteritum oē manet nec̄ium.

C
Propō ex futuro ēt ꝯtingens ſi ſemel ē vera ſꝑ erit vera ꝛ ſi aliqñ nō eſt v̄a nūq̄ꝫ erit vera.ꝛ ꝓpoſitio nō eſt v̄a q꞉ nō erit ita in re.

hodie

D
Propõ de futu-ro vã lꝫ ĩ eternuꝫ ſit vã ꝓ tpe aſſignato: tñ ꝑꝑ hͦ ñ ſeqꝛ ꝙ ſit necĩa qꝛ ꝯtingẽtia arguit poſſibilitatẽ ad vtrũlibꝫ ñ falſitatẽ: vñ ꝯtingẽtia ſtat cũ veritate: qꝛ lꝫ ſit ptãs faciẽdi vtrũlibꝫ: nõ eſt tñ ptãs faciendi vtrũqꝫ.

hodie ſit vera de futuro: cras poterit eſſe falſa. ¶ Dicendũ ꝙ eſt ĩpoſſibile. nõ tñ ꝑꝑ hoc tolliꝛ cõtingẽtia vel induciꝛ aliqua neceſſitas. Et pꝫ in iſta ꝓpõne. ſoꝛtes curret die penteco ſtes: que eſt vã ⁊ ꝯtingẽs. ⁊ vocaꝛ vera: qꝛ ita erit ꝙ die pentecoſtes curret. ⁊ vocatur ꝯtingens: qꝛ toto tpe intermedio añquam currat põt currere vel põt nõ currere: ⁊ vtrũqꝫ eſt ſibi poſſibile. iõ vocaꝛ ꝯtingens ad vtrũlibet. ſoꝛtes tñ lꝫ poſſet facere vnũ vel alterũ qͦ maluerit: nõ põt tñ facere vtrũqꝫ. ideo lꝫ cõtingens ſit: tñ ſic erit ꝙ ſoꝛtes curret illa die: vel ſic erit ꝙ non curret. ponaꝛ ꝙ illa die curret tũc eſt vã ꝓpõ iſta: tñ ꝓpter hoc nõ tollitur qn poſſit ſe determinare ad oppoſitum vſqꝫ ad illud tẽpus. Si autẽ ſic eſt ꝙ ſoꝛtes nõ curret illa die: lꝫ toto tpe intermedio hẽat ptãtem ad currẽdũ ſi vellet quouſqꝫ trãſeat illud tp̃s. tñ qꝛ ſic futurũ eſt ꝙ ipſe determinabit ſe ad nõ currẽdũ ⁊ nõ ad oppoſitum: iſta ꝓpoſitio ſoꝛtes curret die pẽtecoſtes: nullomõ eſt vera aliquo tpe añ diẽ pentecoſten ꝓxĩe: ſꝫ ab eterno fuit falſa: ⁊ in eternũ eſt falſa referẽdo ad idẽ tp̃s vt. ſ. dictuꝫ eſt. pꝫ ergo ꝙ non ſolum in ꝓpõnibus de pñti ⁊ preterito eſt regula ꝙ illa que ſemel eſt vera ſemꝑ eſt vera: ſed ẽt in ꝓpoſitionibus de futuro. Apparet ergo ꝙ ſi eccleſia ſemel diffinierit circa aliquẽ articuluꝫ qd ſit tenẽdũ: ꝙ illud ſemꝑ manet ⁊ nunqꝫ põt determinari ꝯ̃rium ꝑ eccleſiaꝫ ꝓ illo tpe: vel in aliquo alio tpe: ſꝫ manet determinatio illa firma.

¶ Caplm. 29. Qꝫ eccleſia vniuerſalis non põt errare in moꝛibus: ⁊ ꝙ in ponendo leges nunqꝫ. ⁊ tñ ꝙ põt vnũ cõciliũ tollere leges quas alterũ poſuit ⁊ nõ errabit: ⁊ tamẽ nõ põt tollere determinationẽ factaꝫ circa fidẽ qꝛ iam erraret: ⁊ cur hoc. ⁊ ibi de mutatiõe legum an dicat indignitatẽ eccleſie.

A
Ecclĩa vlĩs errare nõ põt ĩ moꝛibuꝫ qꝛ ſi erraret peccaret nec eẽt ſancta.

Aliud mẽbꝛũ erat ꝙ eccleſia nõ ꝺ̃terminat qd tenẽdũ vel credendũ ſit: ſed qd agẽdũ ſit: ſicut in iuribus que oꝛdinanꝛ ꝑ eccleſiã. ⁊ qꝛ iſtͦ ꝑtinet ad moꝛes: dicenduꝫ ꝙ eccleſia vniuerſalis errare non poteſt in moꝛibus: quia alſs cum erroꝛ in moꝛibus cauſet maliciam: eccleſia vniuerſalis peccaret ⁊ induceret imo cogeret homines ad peccandum ponendo leges iniquas: ⁊ ſic non eſſet ſemꝑ ſancta. qͦ falſuꝫ eſt: qꝛ eſt ꝯ̃ articulũ fidei vt. ſ. dictum eſt. Jõ qñ eccleſia cõdit canones: ſiue ad dirigendũ vitã humanã: ſiue ꝓ moꝛibuꝫ eccleſie regulãdis: nũquã errat qcquid oꝛdinauerit. ¶ Dõm tñ ꝙ circa hͦ põt facere mutationẽ nãꝫ nũc eccleſia dederit vnã legẽ circa negocia huma[n]a. ſ. circa iudicia: poteſt dare poſtea ꝯ̃riaꝫ. ⁊ ſic videm[u]s ꝙ mutanꝛ quotidie leges ⁊ danꝛ ꝯ̃rie: ſiue ĩ negocijs ꝓphanis: ſiue in moribus ⁊ cerimonijs eccleſie. Jn hͦ aũt nõ errat eccleſia vniuerſalis: qꝛ ſemꝑ dat legem bonã: ⁊ leges ꝯ̃rie diuerſis tpibus ſunt bone. ſicut enim nõ eedẽ leges poſitiue ſunt apud omnes gentes vt pꝫ. 5. ethi. ⁊ hoc quia diuerſis gentib⁹ diuerſa vel ꝯ̃ria apparent bona vel mala: ⁊ nõ ſolũ apparent: ſed ẜm veritatem que apud quaſdã gentes bona ſunt non ſunt bona apud alias. Jta de eiſdẽ gentibus ẜm diuerſa tpa diuerſa ſunt bona ⁊ mala. ⁊ ſic leges que aliqñ fuerũt bone ĩcipiũt iam eẽ nociue. Et tũc bonus legiſlatoꝛ mutat legẽ dando ꝯ̃riaꝫ in toto vel in parte. ⁊ ſic eccleſia mutat ſepe leges cũ videt ẜm ꝯditionẽ tẽpoꝛũ ⁊ gentiũ expedire ⁊ ſemꝑ bene agit. ſicut dꝛ extra de ꝯſangui. ⁊ affini. c. nõ dꝫ. ſ. nõ dꝫ repꝛehẽſibile iudicari ſi ẜm varietatem tẽpoꝛũ ſtatuta quoqꝫ varienꝛ humana. ⁊ induciꝛ ibi rõ. ſ. qꝛ deus ſic fecit. nã aliquas leges poſuit in veteri teſtõ quas mutauit in nouo. ſ. qꝛ iam non erant cõuenientes ẜm ꝯdõnem humanã. Ob hoc põt vnuꝫ cõciliũ ponere leges ꝯtrarias legibus alterius cõcilij: ⁊ vtrũqꝫ bene agit. ſ. qꝛ vtrunqꝫ ponit bonas leges ẜm ꝯdõnem tẽpoꝛis in quo cõdunꝛ. ⁊ non indicat aliqꝫ indignitatẽ vel defectũ iudicij in eccleſia ꝙ ꝯ̃rias leges in diuerſis tẽpoꝛibus condat: cũ hoc ꝯditio reruꝫ exigat. imo nõ eſſet laudenda ſi ſemꝑ ad oſtendendũ ĩmutabilitatẽ ſuã vellet leges ſemel poſitas ſemꝑ manere: qꝛ ille que ſemel bone fuerũt aliqñ inciperẽt eẽ male. ſicut nõ notaꝛ in deo aliqs defectus vel imutabilitas qꝛ leges quas dederat in veteri teſtõ abſtulit in nouo: dando ꝯ̃rias vel diſpates. Sic ẽt medic⁹ nõ vituperaꝛ ſi nõ oĩ tpe eandẽ poſitionẽ vel idẽ curatiuum: ſed ẜm tẽpoꝛa ⁊ etates: loca atqꝫ cõplexiones homini varia adhibeat curatiua. Jn determinationib⁹ autẽ circa fidem ſecus eſt: qꝛ qͦ ſemel iudicatũ eſt verum: ſꝑ manet verũ: ⁊ nõ põt dari aliquo tpe ꝯ̃ria vel deuians determinatio. rõ vtriuſqꝫ ꝑtis poſita eſt.

B
Ecclĩa vlĩs ꝯdẽdo canones ſiue ad dirigendã vitã ſiue ad regulãdos moꝛes non errat.

C
Ecclĩa dando leges ꝯ̃rias diuerſis tpib⁹ ñ errat.

D
Legiſlatoꝛ bon⁹ dꝫ accõmodare leges tpi: qꝛ que ſunt bõa in vno tpe ſunt mala in alio.

E
Leges vni⁹ cõcilij lꝫ ſint ꝯ̃rie legibus alterius nõ ꝑꝑ hͦ ſũt male ſꝫ vtreqꝫ bõe ſunt. ſic de⁹ ĩ nouo teſtamẽto dedit leges ꝯ̃riaſ veteris teſtamẽti legib⁹.

¶ Caplm. 30. Qꝫ eccleſia aliquãdo accipitur ꝓ iudice particulari ſed nõ intelligiꝛ de illo hͦ: qꝛ iſte põt errare. ⁊ ꝙ papa põt in fide ⁊ in moꝛib⁹ errare ⁊ effici hereticus. ⁊ ꝙ non vꝫ ꝯſequẽtia: papa damnat aliquam cõcluſionẽ tãquã hereticam: ergo eſt heretica: ⁊ qũo multi ſũmi pontifices fuerunt heretici.

A
Ecclĩa nõ põt accipi pꝛo ꝑlato eccleſie: nã ꝑlat⁹ põt errare ecclĩa nõ: deinde eccleſia grece latĩe ſignificat mltitudinẽ.

Conſiderãdum vlterius qꝛ dictũ eſt de eccleſia ꝙ nõ poteſt errare que ſit iſta eccleſia. ⁊ omiſſis multis modis accipiendi eccleſiam de qbus nõ eſt ad ꝓpoſitum dĩit aliqui ꝙ eccleſia accipiaꝛ pꝛo pꝛelato eccleſie. ſic enim accipimus cum dicimus ꝙ eccleſia excõicat aliquẽ. i. pꝛelatus eccleſie: qꝛ eccleſia nõ facit hoc. ita etiã accipiꝛ extra. de ſen. excõi. c. a nobiſ. cũ dꝛ ꝙ eccleſia militans fallit ⁊ falliꝛ. ſ. pꝛelati eccleſie militantis: qꝛ ibi agiꝛ de ſnĩa excõicatiõis: que aliquãdo fulminaꝛ in eũ qui nihil mali mereꝛ: ⁊ tamẽ iudex putat eũ eſſe reũ. ⁊ hoc qꝛ eccleſia fallit ⁊ fallitur.

1. ratio.

¶ Dõm tñ ꝙ hoc mõ non põt accipi hic eccleſia. pꝛio qꝛ nõ cõpetit ſibi hoc. ſ. ꝙ nõ poſſit errare. nã põt errare ⁊ errat quilibet de talibus iudicibus eccleſiaſticis: vt ibi dꝛ ꝙ eccleſia militans fallit ⁊ falliꝛ. Et non ſolũ eſt verũ de iudicibus ꝑticularibus: ſed ẽt de papa q frequẽter errat ex ignoꝛãtia ⁊ fert iniquã ſnĩaꝫ. nã ipſe dicit de ſeipſo. ſ. lꝫ locũ dei in terris teneam⁹: de occultis tñ non cogimur diuinare. ¶ Et nõ ſolum accidit hoc circa accidentia ⁊ particularia factaqꝫ humana que papa ignoꝛat ſicut qlibet alius ſimplex hõ: ſed etiam circa fidẽ põt papa ignoꝛare ⁊ errare ⁊ effici hereticus aliqñ ꝑ ignoꝛãtiã: aliqñ ꝑ aliã affectionẽ. ſic pꝫ in decre. di. 40 c. ſi papa. vbi ſi papa depꝛehẽdiꝛ a fide deuius deponiꝛ. ¶ Ex quo apparet ꝙ iura ſupponũt papã poſſe effici hereticũ. ⁊ ꝯfirmaꝛ experimẽto. nã papa Marcellin⁹ fuit heretic⁹ imo heretico deterioꝛ: qui cũ eſſet ſũmus pontifex obtulit thura idolis vt pꝫ in decre. di. 19 c. nũc autẽ. Jtẽ pꝫ ꝺ̃ papa Liberio queꝫ alij vocãt papã Leonẽ q fact⁹ eſt arrhianus. Jtẽ ẽt de papa Joãne. 22. q tenuit hereſim circa viſionẽ beatificã ⁊ poſtea coact⁹ eſt publice illã reuocare: vt pꝫ in geſtis ſũmoꝛũ pontificũ. ¶ Ex quo apparet ꝙ dato ꝙ papa dãnet aliquã ꝯcluſionẽ tanquã hereticã vel aliquẽ auctoꝛẽ dicat heretice ſenſiſſe: nõ ſequiꝛ neceſſario illã ꝯcluſionẽ eſſe hereticã vel auctoꝛẽ illũ heretice ſenſiſſe: qꝛ põt eſſe ꝙ papa errauerit: imo ꝙ ipſe papa foꝛte ſit hereticus: ⁊ ꝑ ignoꝛantiam vel per affectionem aliquam paſſionalem dãnet concluſionẽ ſiue dictũ aut auctoꝛẽ. ſicut aliquos ſummos põtifices legimus hereticos factos ꝑ ignoꝛãtiã: ⁊ per timoꝛem alios vel per alias paſſiones. nõ ergo accipitur eccleſia pꝛo papa vel aliquo pꝛelato alio.

B
Papa ẽt põt errare ⁊ errat ꝺ̃ facto nõ ſolũ ĩ moꝛib⁹ ſꝫ ẽt in fide ⁊ ꝑ ignoꝛantiã ⁊ ꝑ affectionem.

C
Pp̃ marcellin⁹ obtulit thura idolis. liberius effectuꝫ eſt arrhian⁹ ioã. xxij. errauit ĩ btĩfica viſione.

Nota de papa heretico.

D
Papa nõ põt infallibilĩt aliqueꝫ dãnare ꝺ̃ hereſi.

2. ratio.

¶ Secũdo nõ teneret iſta acceptio: quia eccleſia eſt nomen grecum: ⁊ ſignificat pꝛopꝛie multitudinem. nõ ergo conuenit pꝛopꝛie vni homini. ⁊ dicendo abſolute eccleſia non intelligitur vnus homo lꝫ ſit pꝛelatus: ſed multitudo. ſi autem vocetur pꝛelatus eccleſia per analogiam inquantum eſt caput vel pꝛinceps eccleſie: opoꝛtet poni aliquam connotationem reſtringentem: vt ſciatur ꝙ pꝛo pꝛelato accipitur. alioquin pꝛo multitudine accipietur niſi contextus oꝛationis vetet ſic accipi.

¶ Capl̃m. 31. Qꝫ aliqñ accipiꝛ in ſacra ſcriptura eccleſia ꝓ multitudine aliqua particulari: ſed de illa nõ intelligitur qñ dicitur ꝙ eccleſia nõ põt errare: qꝛ tales eccleſie ſepe errant tam in fide qꝫ in moꝛibus.

A
Eccl'ia qn̄qꝫ capitur ꝓ multitudie ꝑticulari boīum ꝑtinētiū ad aliq̄ꝫ vnā ꝓuinciā.

B
Eccl'ia nūq̄ꝫ capitur ꝑ reditib⁹ ꝛ edificijs eccl'iaꝝ.

Alio modo accipit̄ eccleſia ꝓ multitudine boīum ꝑticulari ꝑtinenti ad vnū locū vel ad vnaꝫ ꝓuinciam. ſic dicimuſ eccl'iā toletanā vel ſalamātinā.i.multitudinē vrbis vel dioceſis toletane aut ſalamātine.ꝛ nō accipitur ꝓ edificijs vel reditibus eccleſiaꝝ:ſed pro hoībus. ſic ponit Ap'ſ.1.ad Cori.1.et.2.ad Cori.1.ſ.Paulus ꝛ Soſthenes frater eccleſie dei q̄ eſt Corīthi:ſcificatis in chriſto Jeſu vocatis ſanctis.ꝛ ſic neceſſe eſt ibi poni eccleſiā ꝓ hoībus:q꞉ ponit̄ intrāſitiue eccleſie ꝛ ſāctificatis in xp̄o.in quo innuitur ꝙ eccleſia nil aliđ erat niſi illi ſcificati.ſic etiā ad Gala.1.ſ.Paulus eccleſijs q̄ ſunt Galathie gr̄a ꝛ pax vobis a xp̄o q̄ tradidit ſemetipſuꝫ ꝓ peccatis veſtris. ꝛ ſic eccl'ie accipiunt̄ ꝓ hoīb⁹:quia al's nō eſſet verū ꝙ xp̄s tradidiſſet ſe ꝓ peccatis eccleſiaꝝ.ſ.domorū vel edificioꝝ. ꝛ iſto mō accipit̄ ꝓprie eccleſia.Qn̄ autē accipit̄ eccleſia ꝓ domo nō eſt ꝓpria acceptio:ſed ꝑ anologiā.ſ.q꞉ in domū illaꝫ ꝯuenit multitudo.ſic accipit̄.1.Corin.11.ſ.ꝯuenientibus vobis in vnū.ſ.in eccleſiā.ꝛ ſeq̄tur.nūquid domos nō habetis: aut eccleſiā dei cōtēnitis.ſ.domū ſacraꝫ.¶ Dōm tn̄ ꝙ iſto mō non accipim⁹ hic eccleſiā:q꞉ taleſ eccleſie.i.multitudines ꝑticulares pn̄t errare tam in fide q̄ꝫ in moribus:q꞉ interdū accidit ꝙ in vna aliq̄ eccleſia nemo ſit q̄ nō deuiet a recta fide ſaltē q̄tū ad aliquē articulū.ſic fuit dieb⁹ nr̄is de bohemis:q̄ in multis articulis deuiauerūt.Sic ēt fuerat de grecis ꝛ armenis ꝛ multis alijs gētib⁹ q̄ xp̄m colūt:tn̄ errāt vel errauerūt circa aliquoſ articulos:ita ꝙ omnes de nationib⁹ illis errabāt circa illos articulos.Uel dato ꝙ eēnt aliq̄ pauci q̄ non errarent:adhuc veꝝ erat ꝙ tota eccleſia talis errabat eo ꝙ miniſtri eccleſiaꝝ errabāt:ꝛ publice ꝑdicabant̄ illi errores:ꝛ nemo audebat reſiſtere illis. ꝛ hoc ſatis eſt ad hoc ꝙ tota aliqua eccleſia dicat̄ in fide errare.nō ergo intelligit̄ de talib⁹ eccleſijs ꝙ eccleſia nō pōt errare.

C
Eccl'ia capit̄ pro domo per anologiā n̄ ꝓprie iquātum in eā ꝯuenit multitudo q̄ ꝓprie eſt eccleſia.

D
Eccl'ie ꝑticulareſ i.multitudies ꝑticulariū ꝓuinciaꝝ pn̄t errare.vt pꝫ de bohemis grecis ꝛ armenis.

E
Eccl'ia errat cuꝫ ei⁹ ꝑdicatores ꝛ ꝛ miniſtri errāt.

¶ Caplm.32.Q꞉ eccleſia vniuerſalis eſt illa que nō poteſt errare.ꝛ q̄uo intelligit̄ eccleſia fallit ꝛ fallit̄.

A
Eccl'ie vl'i tn̄ datū eſt vt errare non poſſit.

Eſt ergo dōꝫ ꝙ eccleſia que nō pōt errare non eſt aliqua niſi eccleſia vl'is: ꝛ iſta ꝓprie vocat̄ eccleſia ſine aliq̄ limitatiōe:q꞉ eſt multitudo non cōnotato aliquo loco vel tp̄e. ꝛ iſto mō accipit Ap'ſ ſepe.ſic pꝫ ad Ephe.6.ſ.viri diligite vxores veſtras ſicut xp̄s dilexit eccleſiā.ibi non pōt accipi eccleſia ꝓ aliqua ꝑticulari: ſed pro tota multitudine eoꝝ q̄ credituri erant in ip̄m.Et iterū.e.c. cū loq̄tur de mr̄imonio in eo.c.ait.hoc eſt magnuꝫ ſacramentū:ego dico inter xp̄m ꝛ eccleſiā.ſ.vl'em:q꞉ non eſt matrimoniū inter xp̄m ꝛ eccleſiā aliquā ꝑticularem vt infra declarabit̄.¶ Nemo tn̄ fallat̄ putās ꝙ eccleſia vl'is de qua loq̄mur poſſit errare vel decipi in fide ꝛ morib⁹ per illud qđ dī extra de ſen.ex.ca.a nobis.ſ. ꝙ eccleſia militans fallit ꝛ fallit̄.in quo innuitur ꝙ ſola eccleſia triūphans eſt que nō fallit̄:eccleſia tn̄ vniuerſalis de qua loq̄mur eſt eccleſia militās:q꞉ ī eccleſia triūphanti nō erit diſtiguere eccleſiā vl'eꝫ ꝛ ꝑticularē:quia tota erit ibi vna eccleſia vnita.ſ.beata ſocietas hoīuꝫ ꝛ angelorū.¶ Sed dōm ꝙ pōt intelligi dupl'r.vno mō ſic.ſ.ꝙ eccleſia militās fallit ꝛc.ſ.iudex in eccleſia militāti fallit̄.ꝛ tn̄ iudex in eccleſia triūphāti nunq̄ꝫ fallit̄: ideo q̄ condēnatur in celis eſt vere ꝯdemnatus:ſed nō ſemꝑ q̄ ꝯdemnat̄ in terris.¶ Alio mō pōt intelligi ꝙ eccleſia militās.ſ.tota eccleſia militās tam vniuerſalis q̄ꝫ ꝑticularis fallit ꝛ fallit̄.i.errat.ſ.circa veritatē hūanorū negociorū ꝛ accidentiū ꝑticulariū.Et in iſtis veꝝ eſt ꝙ eccleſia ēt vl'is errare pōt.nā ēt tota eccleſia vniuerſalis militās q̄litercūq̄ꝫ accipiat̄ nō cognoſcit veritatē negocioꝝ ꝑticulariū ꝛ accidētia ꝑticularia oīa:ꝛ in his p̄t errare facil'r.Uterq̄ꝫ iſtoꝝ ſenſuū ꝯuenit lr̄e illi⁹ ca.a nobis.de p̄mo pꝫ:q꞉ ibi agit̄ qn̄ aliq̄s excōicatur ꝓ cā iuſta lꝫ nō vera:q꞉ iudex nō pōt cognoſcere v̄itateꝫ. ꝛ lꝫ tūc ille ſit apud eccleſiā militanteꝫ excōicatus:nō tn̄ eſt excōicatus apud eccleſiā triūphantē.ꝛ dat cāꝫ: quia eccleſia militās.i.iudex eccleſie militātis fallit ꝛ fallit̄.i. ipſe decipit alios:ꝛ decipit̄.decipit q̄dem q꞉ qn̄ iudex eccleſie militātis profert ſn̄iam excōicatiōis: innuit oībus ad quos ꝑuenit ſcīa eius ꝙ ille qui excōicat̄ eſt vere ligat⁹ crimine illo ꝓ quo excōicatur ꝛ eſt in culpa:ꝛ ſic decipit vel fallit illos:q꞉ non eſt in culpa.etiā fallit̄: q꞉ aliqn̄ corā iudice hoīe pōt accuſatus ꝯuinci ꝑ falſos teſtes:ꝛ putat iudex illū vere ꝯuinctū ꝛ eſſe in crimine de quo accuſat̄:ſed nō eſt. ꝛ ſic fallit̄. ꝛ per iſtū erroreꝫ ꝓfert ſn̄iam. Judex aūt eccleſie triūphātis nō fallit nec fallit̄.nō q̄dem fallit.ſ.alios:q꞉ qn̄cunq̄ꝫ iudex eccleſie triūphantis condēnat aliquē de crimine:innuit oīb⁹ ꝙ ille ſit crimināſus:ꝛ tūc verū eſt ꝙ ille ſit criminoſus. ēt non fallit̄.i.nō decipit̄ ꝑ falſos teſtes:nec q̄uocunq̄ꝫ al's per ignorantiā v̄itatis:naꝫ non pn̄t eſſe ibi falſi teſtes eo ꝙ ipſe iudex eſt teſtis vt pꝫ Hiere.29.ſ.ego iudex ꝛ teſtis dicit dn̄s.Etiā non pōt falli illud iudiciū ꝑ ignorantiā alicuius rei ꝑticularis cum dn̄s oīa videat Prouer.15.ſ.in oī loco oculi dn̄i contēplant̄ bonos ꝛ malos.ꝛ ad Hebre.4.oīa nuda ꝛ aperta ſūt oculis ei⁹. vnde q̄litercūq̄ꝫ homo ſe habeat nō ſe pōt occultare a deo Hiere.23.ſ.ſi occultabit ſe vir ꝛ ego non videbo eū:q꞉ celū ꝛ terrā ego ipleo dicit dn̄s.ꝛ ſic dicebat Dauid.quo ibo a ſpiritu tuo:ꝛ a facie tua quo fugiaꝫ:ſi aſcendero in celū tu illic es:ſi deſcēdero in infernū adeſ: ſi ſūpſero pēnas meas diluculo ꝛ habitauero in extremis maris:illic man⁹ tua deducet me ꝛ tenebit me dextera tua:quia tenebre a te nō obſcurabunt̄ ꝛ nox ſicut dies illuminabit̄.ꝛ iſte ſenſus multū ꝯuenit.hoc mō pꝫ q̄uo eſt diſcordia aliqn̄ inter iudiciū eccleſie militantis ꝛ triūphantis.de quo dicit̄ extra de ſen.excōi.lib.6.c. cum eterni.ſ.cum eterni tribunal iudicis illuꝫ reum nō habeat quē iudex iniuſte condemnat.

B
Propō illa eccl'ia fallit ꝛ fallit̄ n̄ eſt intelligēda de eccleſia militante vl'i q꞉ neḡt falli vel fallere: ſꝫ de particulari.

C
Eccleſia militās tā vl'is q̄ꝫ ꝑticularis fallit ꝛ fallit̄ circa v̄itatē hūanorū negocioꝝ ꝛ accidētiū ꝑticularium.

D
Excōicat⁹ iniuſte ab eccl'ia militāte nō ē excōicat⁹ ab eccl'ia triūphāte,

E
Judex celeſtis non pōt falli.

F
Judicia eccleſie militantis ꝛ triūphantis aliqn̄ diſcordāt.

¶ Caplm.33.In quo declarat̄ ꝙ lꝫ eccleſia vniuerſalis non pōt errare nec in fide nec in moribus:tamen poteſt in iudicijs interdū errare ꝯdemnādo aliquē iniuſte.ꝛ tn̄ nō errat tunc in fide nec in morib⁹:ꝛ non agit malū ſed bonum lꝫ condemnet innocentem.

E ſecundo etiaꝫ ſenſu pꝫ: q꞉ in illo.ca.a nobis:dī de ignorātia ꝑ quā iudex ꝓfert iniquā ſn̄iaꝫ que nō ē ignorātia iuris:ſed ignorātia circa accidētia ꝑticularia que iudex non pōt cognoſcere.ꝛ in his verū eſt ꝙ tota eccleſia militans errare pōt.Nā lꝫ eccleſia vl'is non erret in fide nec in morib⁹ nec in iure:tn̄ in accidentib⁹ ꝑticularib⁹ tota eccleſia [illegible]is pōt errare.Unde pōt ꝑ hunc modū tota eccleſia cond[illegible]nare aliquē iniuſte.ꝛ pꝫ ꝑ hoc ꝙ ꝯciliū gn̄ale pōt ferr[illegible] ſn̄iaꝫ per talē modū.ꝛ pꝫ p̄mo ī caſu illi⁹.c.iter alia.de ſen.ex.ſ.vbi alter ꝯiugū ſcit eē ꝯſanguinitatem vel affinitatē in gradu ꝓhibito in quo mr̄imoniū non tenet nec pōt ꝯtrahi:tūc nō dꝫ debituꝫ petere nec petēti reddere:q꞉ debitū nullū eſt vbi mr̄imoniū ꝯſtare nō potuit obſtāte gradu ꝯſanguinitatis: alter ꝯiugū petit ab eccleſia vt cogat̄ coniūx ad reddēdū:ꝛ iſte obijcit ꝯſanguinitatē ſed ꝓbare nō pōt.tūc eccleſia condēnat eū ad redditionē debiti q꞉ putat nō eē ꝯſanguinitatē ex quo non pōt cōſtare.ꝯiunx tn̄ qui cōſcius eſt ꝯſanguinitatis:nō debet reddere debitū:ſꝫ potius ſuſtinere ſn̄iam excōicationis.ꝛ ſic tūc iniuſte excōicatur iſte cū vera obijciat:ꝛ tota eccleſia eū cōdēnat ꝑ errorē.¶ Scđo pꝫ hoc in alio caſu.vtpote ſi aliq̄s accuſet̄ corā ſacro ꝯcilio de crimine vel agat̄ aliqua cā ciuilis ꝛ per falſos teſtes ꝯuincat̄ reus:eccleſia cōdēnabit ibi eum ꝯ̄ quē teſtes deponūt ꝛ tn̄ iniuſte cōdemnatur.ꝛ ſic ꝑ errorē tota eccleſia vl'is cōdēnat aliquē.ꝛ ſic eccleſia militās ēt vl'is fallit ꝛ fallit̄.ſ.fallit alios inuendo eē reū criminis eū quē ipſa condēnat ꝛ nō eſt.ꝛ fallitur ſiue decipit̄ putādo verū eē qđ falſi teſtes depoſuerūt ꝛ iudicādo ſꝫm illud:ꝛ tn̄ nō eſt verū.¶ Sed tn̄ dōm ꝙ adhuc eccleſia vl'is nō errat dānabiliter in hoc caſu:imo bene agit:ꝛ ſi ſec⁹ ageret male ageret:q꞉ cū iudex debeat iudicare ſꝫm deducta in iudiciū ꝛ ꝓbata:q꞉ al's de veritate nō poſſet ſibi ꝯſtare:ꝛ iura ꝓ eođ hn̄t aliq̄d nō poſſe ꝓbari ꝛ non eſſe:ꝛ pro eođ hn̄t ꝓbari

A
Eccleſia tota vl'is lꝫ nō erret ī fide nec ī morib⁹:tn̄ accn̄tib⁹ ꝑticularib⁹ p̄t errare:q꞉ p̄t cōdēnare iniuſte ꝑ ignorantiā rei geſte.

B
Caſus ī quo alter ꝯiugū hꝫ ꝓ certo ſe eē ī gradu ꝯſāguinitatis ī quo mr̄imoniū ꝯ̄tcuꝫ dirimit̄ nec poſſit ꝓbare.ſi cōdēnet̄ ad reddēduꝫ debitū ſub excōicatiōe oñdit vl'eꝫ eccleſiam errare poſſe ꝛ talis dꝫ poti⁹ īcurrere in excōicationeꝫ q̄ꝫ reddere vel petere debitū.

C
Caſus ī quo accuſat̄ q̄s ꝛ cōdēnat̄ per falſos teſtes de falſo crimine corā ꝯcilio gn̄ali oñdit eccleſiaꝫ vniuerſalem errare poſſe.

D
Eccl'ia vl'is etiā ſi falſo indicaret

legitime ⁊ eē vez.ᵃ Qui ergo iudicat ꝑ ea que legitime ꝓbata ſunt: eſt ac ſi iudicaſſet ꝑ merā veritatē: iō q̄ ſic iudicat nō errat. Et ſic dōm ꝙ eccleſia tota lȝ erret vel errare poſſit iterdū circa talia iudicia: tñ bene agit nec errat in fide aut in moꝛibus.

¶ Caplm. 34. In quo declaraꝭ ꝙ aliq̄uis pōt condēnari iniuſte. ſ. qui eſt inocens: ⁊ tñ iudex iuſte eum condēnat. ⁊ ꝙ lȝ quis iniuſte ⁊ ſine cā noceat alteri: tamē ille iuſte damnuȝ patiꝭ: ⁊ ꝙ nullo modo poſſit ſibi inferri damnum niſi mereretur illud.

Et tunc pōt dici ꝙ ille q̄ cōdēnaꝭ iniuſte ↄdēnaꝭ: ⁊ tñ ecclia iuſte eū ↄdēnat vel iudex ꝑticularis q̄ iudicat. nec valet ↄñia. ſ. iſte cōdēnatur iniuſte a iudice: g̃ iudex eū cōdēnat iniuſte. cōmittiꝭ eñi falſa cōpoſitionis ⁊ diuiſiōis. ſ. q2 illud aduerbiū iniuſte pōt determiare v̄buȝ ꝓut reſpicit ſuū ſuppoſitū vel ꝓut reſpicit eū in quē trāſit condēnatio. vno mō eſt vera: ⁊ alio mō eſt falſa q̄cunq; iſtaꝝ ꝓpoſitionū. ſ. iudex cōdēnat iſtū iuſte: ⁊ iſte cōdēnaꝭ iniuſte a iudice. ſicut in iſta ꝓpōne facio te ſeruū entē liberꝫ: que pōt eſſe vera vel falſa ſm cōpoſitionē illiꝰ ꝑticipij entē cū vno accuſatiuo vel cū alio. ¶ Nec admireꝭ aliq̄s ꝙ iudex poſſit aliquē iuſte ↄdēnare ⁊ ꝙ tñ ipſe iniuſte condēneꝭ: q2 ita accidit in multis alijs. nā ſepe quis iniuſte nocet alteri: ⁊ tñ iuſte noceꝭ illi. ⁊ iſtud eſt circa oīa mala que hoīes in hoc ſeculo patiunꝭ. nā lȝ vnꝰ homo iniuſte noceat alteri. ſ. q2 nullā cām nocēdi hȝ: tñ iuſte noceꝭ illi. ſ. q2 ille mereꝭ illud nocumētū ſibi inferri ſm iudiciū dei ꝑ multis que ipſe cōmiſit ↄ̄ legeȝ dei: lȝ nihil cōmiſiſſet ↄ̄ illū qui nocet ei nec ↄ̄ legē humanaȝ. ¶ Nā ſi dareꝭ ꝙ aliq̄s hō eēt q̄ nec nocuiſſet ꝓximo: nec ſm iudiciū dei mereꝛeꝭ aliqđ malū ſibi īferri: impoſſibile eſt aliqđ malū ſibi inferri ēt ſi totus mūdus conareꝭ nocere illi: q2 alˀs euacuareꝭ ꝓuidentia dei. ⁊ iſtam ꝓpōneȝ ſatis deducit Boetiꝰ ꝑ totū q̄rtū de ↄſo. ⁊ q̄ñcūq; aliq̄s hō ſic puniꝭ deꝰ voluit ꝙ ſic punireꝭ.ᵉ Lȝ nō ex hoc iuſtificaꝭ actio nocētis: q2 ille nō egit vt inſtr̄m dei: nec vt ſuſcipiēs ab eo mādatū nocēdi: ſed ex deſiderio ſue volūtatis inique.ᶠ Accidit tñ iterdū ꝙ deus mouet ꝑ ꝓuidentiā ſuaȝ vt aliq̄ q̄ nō nocuerūt ꝓximis ſuis patianꝭ ab eis magna dāna. nec tñ ꝓximi in hoc peccēt. ſicut q̄ñ q̄s occidit aliū a caſu non dāte operam rei illicite ⁊ adhibita omni diligētia: tunc non pōt iputari ei culpa de illo caſu: ſed totū retoꝛquēdū eſt in deū q̄ ſic fecit vt ille occidereꝭ ab iſto ignoꝛāter. ſic pȝ Exo. 21. cū diciꝭ. ꝙ ſi aliq̄s nō intēdens nocere occidit ꝓximū a caſu: dȝ ↄfugere in vnā de vrbibꝰ refugij: ⁊ nō dȝ pati aliqđ malū. ⁊ ſubdiꝭ ibi cā. ſ. ego. n. tradidi illū in manꝰ eius. i. ego oꝛdiaui totā illā circulationē vt ille caderet in manꝰ alteriꝰ. ſ. occidereꝭ ab eo. Ita eſt i p̄ñti q̄ñ aliq̄s innocēs accuſaꝭ de crimine ⁊ ↄuinciꝭ ꝑ falſos teſtes: vel foꝛte ꝑ teſtes erroneos q̄ credūt ſe vera dicere ⁊ nō dicūt: ⁊ iudex cōdēnat eū. nā lȝ ipſe non meruerit malū aliqđ ꝓ illa cā ⁊ iudex malū ei inferat: meruit tñ malū in dei iudicio ꝓ aliq̄bus alijs que cōmiſit ↄ̄ deuȝ: ⁊ voluit deꝰ ꝙ accuſareꝭ nūc ⁊ cōdēnareꝭ de crimine qđ nō fecit ſiue nō fecerat vt ſolueret penas criminis qđ egerat de quo nō accuſaꝭ. ⁊ tunc iudex non peccat: q2 deus tradidit illū in manꝰ eius: ⁊ eſt ſicut ille q̄ a caſu occidit hoīem dans operā rei honeſte ⁊ adhibita oī diligentia neceſſaria ⁊ conuenienti.

¶ Caplm. 35. In quo declaraꝭ ꝙ lȝ xp̄s dederit eccleſie vniuerſali priuilegiū nō poſſe errare in fide ⁊ in moꝛibus: non dedit ei priuilegiū ꝙ ſimpliciter in nullo errare poſſet ⁊ quare non. ⁊ ꝙ nulli cōceſſum eſt iſtud ꝓuilegium nō errādi niſi eccleſie vniuerſali.

Sed adhuc dicet aliq̄s ꝙ lȝ talis erroꝛ cadat in iudices ꝑticulares: tñ in eccleſiaȝ vlem nō dȝ cadere: vel nō ↄuenienter cōcediꝭ ꝙ cadat: q2 iudices ꝑticulares agūt vt hoīes: eccleſia āt ſpāliter dirigiꝭ a ſpūſcō q̄ ꝓmiſit ei ſuā aſſiſtentiā ⁊ diciꝭ eſſe in medio eiꝰ. Etiā quia ipſa eccleſia diffiniēdo dicit. placuit ſpirituiſancto ⁊ nobis ↄgregatis in vnū. qđ nō cōpetit iudicibus ꝑticularibꝰ. iō lȝ errent tales iudices: eccleſia nūq̄ dȝ errare q̄ ſpiritūſanctū hȝ gubernatoꝛē. ¶ Rñdendū ꝙ deꝰ ↄcedit eccleſie ſue vniuerſali multa que nulli hoīuȝ ↄcedit: ⁊ ꝓuilegiū nō errandi ↄceſſit ei. nō q̄deȝ abſolute nō errādi. i. ꝙ in nulla re poſſit errare: q2 tūc neceſſe erat ꝙ daret ei cognitionē oīs veritatis ſpeculatiue q̄ per oēs ſcientias hrī pōt. ēt daret ei ſciam oīum ꝑticulariū ↄtingentiū. ⁊ q2 eccleſia nō eſt niſi ↄgregatio fideliū: hrēnt multi fideles iſta dona ꝑ que iā eēnt felices: que tñ nulli hominū ſunt vnq̄ cōicata. ⁊ iaȝ etiā aplī dum viuebāt lȝ eēnt ↄfirmati in grā ſpūſancti non hēbant cognitionē oīum ꝑticulariū: ſed q̄ñ ſcia aliquoꝛū erat ſibi nec̄ia: ꝑ ſpūmſanctū hēbant oꝛādo: ⁊ iterdū ſine oꝛōne.ᵈ Solus aūt xp̄s hō habuit cognitionē oīum ꝑticularium: ita vt in nullo fallere nec falli poſſet.ᵉ Nō ergo ↄcedit deꝰ eccleſie ſue vlī q̄diu manet in terris talē grāȝ ⁊ dona: q2 iſtud ꝑtinet ad grām beatitudinis q̄ñ erit in patria. cōcedit tñ ei ꝙ nō poſſit errare in hiȝ q̄ ſunt nec̄ia ad ſalutem. ſ. nō pōt errare in fide nec in moꝛibꝰ. Quilibet tñ iudex ꝑticularis ⁊ q̄libet hō ſingularis pōt in fide errare. nā ſi papa q̄ eſt ꝑncipale mēbꝛū totius eccleſie ⁊ eſt caput miniſteriale eccleſie pōt in fide errare vt ꝓbatuȝ eſt ſupꝛa: poterit errare q̄libet aliꝰ hō. ⁊ tñ eccleſia non pōt errare.ᶠ Etiaȝ q̄libet iudex ꝑticularis p̄t errare in moꝛibꝰ ⁊ effici iniuſtꝰ. eccleſia aūt nō pōt errare in moꝛibus ita vt efficiaꝭ iniuſta: cū ſemꝑ ſit ſācta. in iudicādo aūt pōt q̄libet iudex ꝑticularis errare ex intētione. ſ. q2 per munera ⁊ affectioneȝ inoꝛdinatā pōt ꝑuertere iudiciū. ⁊ hoc non pōt eccleſia vlīs: q2 iſte eēt erroꝛ in neceſſarijs ad ſalutē. ēt iudex ꝑticularis pōt errare in iure ⁊ inique iudicare. eccleſia aūt vlīs nō p̄t errare in iure: cū ipſa ↄdat iura:ᵍ lȝ ergo eccleſia vlīs poſſet decipi ⁊ errare circa ꝑticularia accidētia. quia tñ iſte erroꝛ non eſt damnabilis nec culpabilis aliqualiter: quia nō eſt in illis que ſunt neceſſaria ad ſalutem: dicitur abſolute ꝙ eccleſia vniuerſalis non poteſt errare.

¶ Caplm. 36. Qꝫ eccleſia vlīs aliq̄ñ accipiꝭ pꝛo eccleſia cōgregata aliq̄ñ pꝛo eccleſia vel multitudine diſperſa per totum oꝛbem. ⁊ ꝙ vtroq; modo accipiꝭ in ſacra ſcriptura: ⁊ ꝙ ſit eccleſia vtroq; modo.

Sciendū vlteriꝰ ꝙ iſta eccleſia vlīs de qua agimus pōt accipi duplr. vno mō pꝛo eccleſia diſꝑſa. alio mō ꝓ eccleſia cōgregata.ᵃ Primo mō eccleſia vlīs eſt vniuerſitas oīuȝ xp̄āoꝝ ꝑ totū oꝛbē diſperſoꝝ in fide xp̄i ⁊ ſacr̄is ꝑticipantiū. ⁊ iſto mō eccleſia eſt qđdam coꝛpus myſticū fide xp̄i ⁊ diuinis chariſmatibꝰ viuificatū ⁊ regulatū. ſecūdo mō accipiꝭ ꝓ multitudie ↄgregata. ⁊ tūc ſacra q̄libet ſynodus gñalis legitime ↄgregata vocatur eccleſia vlīs. ¶ Iſtis duobꝰ modis ↄſueuit accipi eccleſia mō vulgari ⁊ in ſacra ſcriptura. de ꝑmo ſatis manifeſtū eſt q2 ille eſt modus cōioꝛ. ⁊ ſic accipiꝭ Deutero. 23. ſ. q̄ de ſcoꝛto natus eſt nō itrabit in eccleſiā dñi. i. nō accipiet vxoꝛē de tota multitudie iſrael que erat q̄daȝ multitudo diſꝑſa per multa loca. ⁊ ſic vulgariter accipimꝰ eccleſiam. De ſcđo modo pȝ per Ariſto. 2. Politico. c. de politia chalcedōioꝝ. vbi dr̄ ꝙ chalcedōij eccleſiā nō faciunt. i. ↄgregationē populi ad ↄciliū ⁊ tractādū de negocijs. vtroq; mō iſtoꝝ accipit ſepe Aplˀs eccleſiā in ſacra ſcriptura. de ꝑmo pȝ ad Ephe. 6. ſ. viri diligite vxores vr̄as ſicut xp̄s dilexit eccleſiā. ⁊ nō eſt eccleſia ꝑticularis: q2 nō dilexit aliquā vnam eccleſiā ſpālr: ſȝ totaȝ dilexit. ēt. e. c. dr̄ de mr̄imonio. Hoc ē magnū ſacr̄ȝ: ego āt dico iter xp̄m ⁊ eccleſiā. ⁊ tñ nō eſt mr̄imoniū ad quālibet eccleſiā ꝑticularē. ⁊ cū ille multe ſint dicereꝭ hr̄e multas vxoꝛes hr̄e: ⁊ tñ falſuȝ eſt: q2. e. c. dr̄ ꝙ xp̄s aſſūpſit ſibi eccleſiā vnicā: nō hn̄tē maculā. ergo de eccleſia vlī loq̄tur ad quā eſt mr̄imoniū xp̄i q̄ eſt vnꝰ: inq̄ntum eſt vnū coꝛpus myſticū fide aīatū ⁊ viuificatū: ⁊ chariſmatibꝰ diuinis regiꝭ. ¶ De ſcđo mō pȝ Actuū. 15. cum dr̄. placuit aplˀis ⁊ ſenioꝛibꝰ ⁊ vniuerſe eccleſie. vbi nō accipiꝭ ꝓ aliq̄ eccleſia ꝑticulari: nec ēt ꝓ eccleſia vlī vt

Marginal notes:

vel ex defectu vl ex malicia teſtiū nō dānabilr̄ erraret: q2 dȝ iudicare ſȝ deducta ⁊ ꝓbata.

E
ᵃ Iudex iudicās ſm ea q̄ legitime ꝓbāꝭ ſic ſe hȝ ac ſi iudicet ꝓ mera veritate.

A

B
Conſequētia falſa ē dicēdo iniuſte ↄdēnaꝭ g̃ cōdēnās iniuſte cōdēnauit falſitate cōpoſitiōis ⁊ diuiſionis.
Nota.

C
Nocumētū pōt iniuſte iferri: nemo tñ iniuſte patiꝭ nocumentū.

D
Erroꝛ ē ſi q̄s dicat hoīeȝ q̄ nec ꝓximo nocuit nec ſm deū mereꝛeꝭ aliq̄d mali poſſe pati malū ēt ſi totꝰ mūdus conaretur ei nocē. ꝓ maioꝛi declaratiōe vide q̄ ſcripſi i apoſtilla Joſue. 7. c. q. 39.

E
ᵉ Nocēs n̄ iuſtificaꝭ ꝑ hˀ ꝙ adimplet volūtatē dei in nocēdo q2 itētio ſua n̄ ē adimplē volūtatē dei.

F
ᶠ Prouidētia dī mouet iterdū vt q̄ nullū nocumētū accepit ab aliquo eum occidat nec peccet: cū faciat hˀ a caſu nec dās opaȝ rei illicite ⁊ adhibita diligētia. vide Exo. 21

A
Eccleſiā opināꭋ multi n̄ poſſe errare in ↄdēnādo q2 regaꭋ a ſpūſcō q̄ ꝓmiſit ſe futurū ꝑ i medio eiꝰ.
B

Cōciliū gñale in diffiniēdo aliq̄d vtiꭋ his v̄bis: placuit ſpūiſcō ⁊ nobis congregatis in vnum.

C
Ecclˀie vlī xp̄s cōceſſit ea q̄ nulli hoī ꝑticulari cōcedit: ſi tñ ↄceſſit vt nō erraret oīno circa ꝑticularia q2 cum ecclˀia ſit ↄgregatio fideliū multi fideles haberent oēs ſcias q̄s nec aplī habuerunt: ⁊ ſic eſſent felices.

D
ᵈ Xp̄s ſolus hūit vt hō oēs ſcias oīum ꝑticulariū.

E
ᵉ Sr̄e btitudīs ē hr̄e ſciaȝ oīuȝ ꝑticulariū ⁊ i nullo poſſe errare.

F
ᶠ Eccleſia vlīs nō p̄t errare ꝑ affectionē inoꝛdinatā. pōt aūt q̄libet iudex ꝑticularis.

G
ᵍ Eccleſia vlīs n̄ diciꭋ poſſe errare: q2 lȝ poſſit errare circa ꝑticularia accñtia: hˀ tñ erroꝛ non eſt damnabilis.

A
Eccleſia vlīs duplex diſꝑſa ⁊ cōgregata. diſꝑſa ē qđdā coꝛpꝰ myſticum fide xp̄i ⁊ diuiniȝ chariſmatibꝰ viuificatū.

B
Cōgregatio eſt q̄lȝ ſynodus generalis legitime cōgregata.

C Ecclīa Mat.18. cũ dĩ dic eccleſie capiť pro ꝯcilio generali. Nota.

eſt diſpſa:q: illa nõ ꝯuenit in aliquẽ vnũ actũ:ſed ꝓ cõcilio ſacro vlĩ dĩ.nã.c.c.agiť de ꝯcilio celebrato hieroſolymis ſup obſeruatiõe cerimonialiũ:⁊ ip̄ꝫ ꝯciliũ vocatur ibi eccleſia.ſic etiã accipiť Matth.18.ſ.ſi te non audierit dic eccleſie.i.concilio generali.q: ibi non põt accipi alio modo vt.j.patebit.

¶ Caplm.37.Q: ecclīa vt ẽ vniuerſitas xp̄ianoꝝ diſpſoꝝ ꝑ totũ orbẽ nõ põt errare ĩ fide nec in morib⁹.⁊ ꝙ eccleſia vlĩs ꝓut multitudo ꝯgregata.ſ.ꝯciliũ gñale nõ eſt realr ecclīa vlĩs:ſed ꝑ ſufficiẽtẽ repñtationẽ illius eccleſie que eſt vere vniuerſalis.

A Eccleſia ſp ẽ ſcã quoad fidem ⁊ mores ꝗ̊ ſp aliq̊ ẽ ſcũs quoad fidẽ ⁊ mores ⁊ ĩ illo ſaluať eccleſiã.

ACcipiendo p̄mo mõ eccleſiaꝫ vlẽm: veꝝ eſt q: illa nõ p̄t errare in neceſſarijs ad ſalutẽ.ſ.in fide ⁊ ĩ morib⁹. nã nõ p̄t eſſe ꝙ oẽs xp̄iani errẽt circa aliquẽ articulũ fidei.Etiã nõ põt errare in morib⁹:q: nunq̄ꝫ dabiť ꝙ oẽs xp̄iani ſint in pctõ mortali.lꝫ.n.qlꝫ q̄ꝫdiu viuit poſſit peccare:xp̄s tñ ꝗ eccleſiã ſuã dilexit vt corpus ſuuꝫ: p̄ſeruat eã diuinis chariſmatib⁹ ⁊ regulat vt lꝫ aliq̄ mẽbra ei⁹ ſint aliqñ ĩterdũ ĩ pctõ mortali tota tñ nũq̄ꝫ peccet.Hoc aũt pꝫ q: oĩ tpe veꝝ ẽ dicere ꝙ eccleſia vlĩs eſt ſãcta iuxta illũ articulũ.ſanctã eccleſiã catholicã.i.vlẽꝫ. ⁊ tñ ſi aliquo tpe tota eccleſia eẽt in pctõ mortali:nõ eẽt tũc eccleſia ſcã.qđ eſt ipoſ̄e vt nõ tollať v̄itas articuli ꝗ perire nõ p̄t.¶ Itẽ h̄ magis declarat Apl̄s ad Ephe.6.ſ.ꝙ xp̄s aſſũpſit ſibi eccleſiã vnicã non hñtẽ maculã nec rugã.h̄ aũt deſignat totalẽ puritatẽ:iõ eccleſia puriſſima eſt.Si tñ eccleſia poſſet errare ĩ fide ⁊ in moribus ⁊ aliqñ erraret:nõ eẽt iam ſine macula ⁊ ruga:ſed multas maculas ⁊ rugas h̄ẽt.nõ ꝗ̊ põt errare vlĩs eccleſia vt eſt diſpſa. Accipiẽdo ſcđo mõ eccleſiã vlẽm ꝓ gñali ſynodo:ẽt ꝯuenit ſibi ꝙ nõ poſſit errare.¶ Sciẽdũ tñ ꝙ vniuerſitas xp̄ianoꝝ diſpſa ẽ ꝓprie vlĩs ecclĩa militãs.gñalis ãt ſynodus legitime ꝯgregata nõ ẽ realiter vlĩs eccleſia:ſꝫ ꝑ repñtationẽ ſufficientẽ.⁊ ſic pꝫ ex ſupſcriptionib⁹ ꝗbus vtunť gñales ſynodi in hac forã.ſ.ſacroſãcta ſynodus gñalis in ſpũſãcto legitime ꝯgregata cõciliũ gñale faciẽs:eccleſiã vlẽm repñtans.Et q: ꝯciliũ gñale ſufficiẽter repñtat eccleſiã vlẽꝫ:p̄t oĩa q̄ p̄t ecclĩa vlĩꝫ q̄ eſt tota vniuerſitaꝫ xp̄ianoꝝ ſi illa ad aliq̄đ faciẽdũ ꝯueniret:⁊ hꝫ oẽs ꝯditiões vlĩs eccleſie.

B Eccleſiã ſibi aſſũpſit xp̄s nõ hñteꝫ maculã nec rugã ad Ephe.6.qđ ĩfert oĩmodã puritatẽ eccleſie diſperſe.

C Eccleſia vlĩs ꝓp̄e ẽ eccleſia diſpſa. ſynodus ãt gñalis legitime ꝯgregata ẽ vlĩs eccleſia repñtatiue.

D Cõciliũ gñale p̄t oĩa q̄ põt eccleſia vlĩs ꝓprie dicta. ⁊ hꝫ oẽs ꝯdões vlĩs eccleſie.

¶ Caplm.38.Q: lꝫ tã eccleſia vlĩs q̄ eſt diſpſa ꝑ totum orbẽ q̄ꝫ ꝯciliũ gñale nõ põt errare in fide nec in moribus:qñ tñ dĩ eccleſia nõ põt errare nõ ĩtelligiť proprie pro eccleſia diſperſa ſed ꝓ ꝯcilio gñali:⁊ ꝙ ad euꝫ ꝑtinet ꝓprie diffinire in dubijs circa fideꝫ:⁊ ꝙ nihil tam ꝓprie ꝯuenit ei q̄ꝫ diffinire in fide:⁊ determinatio ſua eſt firma ſicut euãgelium.

A Eccleſiã nõ poſſe errare ĩ fide vel ĩ morib⁹ nõ de diſpſa eccleſia dĩ ſꝫ de gñali ꝯcilio.

DIcendum tñ ꝙ lꝫ nõ poſſe errare ĩ fide ⁊ in moribus ꝯuenit v̄e eccleſie vlĩ q̄ eſt vniuerſitas xp̄ianoꝝ diſpſoꝝ per totũ orbẽ:tñ magis h̄ dĩ ꝓ ꝯcilio generali:q: errare eſt ĩ eis ĩ ꝗb⁹ p̄t hñ fieri:⁊ ſic ĩ fide ⁊ in morib⁹ dĩ poſſe errare vel nõ poſſe errare qui aliquã opõnẽ regulatã circa fidẽ ⁊ mores h̄ẽ põt.⁊ tñ eccleſia vlĩs ꝓut ẽ vniuerſitas xp̄ianoꝝ nõ hꝫ aliquẽ actũ:q: nũq̄ꝫ oẽs xp̄iani ꝯueniũt ad aliq̄đ đ fide đterminãdũ. Etiã circa moreꝫ nõ cõpetit toti eccleſie vlĩ vn⁹ act⁹:q: nihil eſt ĩ qđ oẽs ꝯueniãt ad faciẽdũ:ita ꝙ ille act⁹ dicať act⁹ oĩum xp̄ianoꝝ.cũ ꝗ̊ errare vel hñ agere ſit ibi vbi eſt agere:⁊ toti eccleſie vlĩ vt eſt q̄dã vniuerſitas nõ cõpetat aliquis vn⁹ actus ſingularis in fide aut in morib⁹:nõ diceť ꝓprie de eccleſia vlĩ ꝙ nẽ p̄t errare.¶ De ꝯcilio aũt gñali dĩ h̄ ꝓprie ⁊ ꝯueniẽter ꝙ nõ poſſit errare in fide nec in morib⁹:q: cõpetit ei aliq̄ opõ vna circa fidẽ ⁊ circa moreꝫ.¶ De fide mãifeſtũ ẽ:q: ad ꝯcilia gñalia ꝑtinet ꝓprie diffinire đ fide ꝯdẽdo nouos articuloꝫ fidei ⁊ đterminãdo dubia q̄cũq̄ꝫ eueniãt in fide:⁊ non eſt aliq̊ act⁹ tã ꝓprius gñalium ꝯcilioꝝ q̄ꝫ determiare de fide.¶ Iſtud aũt pꝫ ex ꝯcilijs gñalib⁹ in eccleſia a p̄ncipio ſuo.⁊ pꝫ de illo famoſo ꝯcilio qđ tenuerũt aplĩ ⁊ ſeniores ⁊ reliq̄ eccleſia in hierl̄em in quo determiata ẽ vna veritas fidei.ſ.ꝙ nõ teneнť ꝯuerſi ad xp̄ꝫ de gẽtilitate obſeruare legalia Actuũ.15.Primũ ẽt gñale ⁊ famoſiſſimũ ꝯciliũ qđ poſt tp̄a apoſtoloꝝ celebratum eſt tp̄e Cõſtãtini.ſ.Nicenũ factũ eſt ad đterminãdũ v̄itatẽ cõſubſtãtialitatis p̄ris ⁊ filij ⁊ circa arrhiãos:vt pꝫ ex primo libro hiſtorie tripartite.Sic fuit de oĩbus alijs ꝯcilijs ãtiq̊s q̄ fuerũt poſt Nicenũ:q: oĩa ꝯgregabãť ſolũ vel ſaltẽ p̄ncipalr ſup aliquo ſcõ fidei.pꝫ h̄ ex toto diſcurſu hiſtorie tripartite.pꝫ etiã abũdãtius ex libro Hilarij de ſynodis:⁊ magis in libro Iſidori de ſynodis.

B Errare competit cuicunq̄ꝫ cõpetit hñ agẽ cum ꝯ̄ria ſint circa idem.

C Cõcilij gñalis ſoli⁹ ẽ đtermiare đ fide ⁊ ꝯdere nouos articulos fidei ⁊ h̄ ẽ ei ꝓpriũ

D Cõcilium gñale aplĩoꝝ đcreuit gẽtiles ꝯuerſos nõ teneri ad legalia Actuũ.15.

E Cõciliũ p̄mũ generale poſt tp̄a aplĩoꝝ fuit nicenũ tp̄e Cõſtantini ꝯ̄ arrhiãoꝫ vide.ſ.

F Concilia gñalia oĩa ꝯgregata ſũt ad fidẽ ĩſtruẽdaꝫ vide hiſtoriã tripartitã ⁊ librum Hilarij đ ſynodiꝫ vel Iſidori de ſynodis.

¶ Tãta aũt fuit ſemp in eccleſia auctitaꝫ gñaliũ ꝯciliorũ ꝙ nũq̄ꝫ fiebat aliq̄ determiatio circa fidẽ niſi in gñali ꝯcilio:⁊ de h̄ vere dicim⁹ ꝙ nõ põt errare circa fidẽ. ^Et ſic q̄cquid dubij occurrat in fide ad ꝯciliũ gñale legitime deuolniť.⁊ ſi ꝯciliũ determiat aliquã ꝯcluſionẽ eẽ hereticã vel q̃uocũq̄ꝫ erroneã circa fidẽ:ita illud firmiter veꝝ ẽ vt nullo mõ poſſit eẽ falſũ.°iõ q̄cũq̄ꝫ ꝑ cõciliũ gñale heretic⁹ iudicať vere heretic⁹ ẽ.¶ Hoc xp̄s ꝯceſſit eccleſie ſue quã ꝯciliuꝫ gñale repñtat:q: al̄s fluctuarem⁹ in fide.ſ.q: multa dubia ⁊ diuiſiõeꝫ circa fidẽ euenire dẽbant.ſic dixerat Apl̄s.1.Corin.2.c.opꝫ hereſes eẽ vt ꝗ ꝓbati ſunt manifeſti ſiãt.ſi ꝗ̊ nõ maneret in eccleſia militãti vnũ tribunal qđ errare nõ poſſet circa fidẽ dubitarem⁹ in fide:⁊ lꝫ aliq̄đ determiareť eẽ tenẽdũ nõ crederem⁹ firmiter illud eẽ veꝝ:ſꝫ maneret nobis ſemp ſcrupulus dubitatiõis:cũ ſcirem⁹ aut putaremus determiatorẽ poſſe errare:⁊ ſic tota fides piret.cũ de rõne fidei nõ ſolũ ſit aſſẽtire alicui ꝯcl̄oni:ſꝫ ẽt firmiter adherere ita vt nullus ſcrupulus dubitatiõiꝫ mãeat vt.ſ̄.đclaratũ eſt.⁊ h̄ mõ eẽt eccleſia male ordinata:cuꝫ nullũ aliud remediũ eẽt ad certitudinẽ hñdã de dubijs fidei.Datũ eſt ꝗ̊ ꝯciliũ gñale repñtãs ſufficiẽter vlẽꝫ eccleſiã qđ errare nõ poſſet circa fidẽ:⁊ ad illud ꝑtineret determiare de dubijs fidei.⁊ đtermiatio ab eo ſcã eẽt ita firma ſic̄ ſi fieret ore dei.Ita dixit iperator Cõſtãtinus qñ vidit ſnĩas datas in ꝯcilio Niceno ſup ꝯſubſtãtialitate p̄ris ⁊ filij.dixit ꝙ ita venerabať illas ſnĩas ac ſi ore diuino ꝓmulgate forent.Ita dixit btũs Gregori⁹ ⁊ hẽ ĩ regiſtro dictiõe.13.⁊ in decretiꝫ di.15.c.ſicut ſãcti euãgelij.ſ.ꝙ ita venerabať determinata per quattuor ſacra gñalia concilia:ſicut q̄ttuor libros ſancti euangelij.⁊ tñ ſentẽtie quattuor librorũ euangelij diuino ore.ſ. ore benedictiſſimo Xp̄i promulgate fuerunt.

G ^Cõciliuꝫ gñale ſolũ determinat de fide.

H °Heretic⁹ ñ p̄t aliquiꝫ hẽri niſi ꝑ cõcilium gñale conuincatur.

I

Nota. Cõſtãtin⁹ iperator venerat⁹ ẽ ſẽtẽtias nicẽi ꝯcilij ita vt ſi ore dĩno date forẽt:ſic Gregorius de q̄ttuor concilijs.

¶ Caplm.39.Q: de⁹ nõ reliq̄t in eccleſia aliquẽ moduꝫ mãifeſtũ ad certificãdũ de oĩb⁹ dubijs taꝫ circa fidẽ q̄ꝫ circa cultũ ſic̄ fecit in vetĩ teſtõ.⁊ ꝗ ⁊ quot modi fuerũt ĩter hebreos certificãdi de dubijs viuẽte moyſe.

SEd obijciũt q̄dã dicẽtes cur xp̄s non reliq̄t ĩ eccleſia aliqđ remediuꝫ manifeſtũ ad determiationẽ dubiorum que occurrerẽt quotidie ſic̄ in veteri teſtamẽto fecerat.nam ibi erat facile remediũ ad certificationẽ de omnibus dubijs tam circa fidẽ ⁊ cultũ religionis q̄ꝫ circa alia multa.¶ Et patet de toto tẽpore quo durauit ſtatus iudaic⁹.cepit enim ſtat⁹ iſte qñ deus eduxit iſraelitas de egypto.nã tunc accepit illos in populũ ſibi ⁊ dedit eis legeꝫ:Exo.19.⁊ pepegit cum eo fedus Exo.24. Et in p̄ncipio huius ſtat⁹ fuit Moyſes p̄nceps huius populi:ꝑ quẽ deus certificabat hebreos de oĩbus dubijs que accidebãt ĩter eos.⁊ h̄ fuit dupliciter.ſ.q: aut añ fabricationẽ ſcũarij qđ in mõte ſynai fabricatũ eſt: aut poſt fabricationẽ.Si añ fabricationẽ fiebat ſic certificatio:ꝙ ex̄ caſtra iſraelitaꝝ erat q̄dã ꝑua dom⁹ q̄ vocať tabnaculũ federis in q̄ mãebat Moyſes ⁊ puer ei⁹ Joſue:⁊ qñ veniret Moyſes de caſtris vt ĩgrederet domũ illã:deſcẽdebat colũna nubis ſup domũ illã ⁊ loquebať ibi de⁹ moyſi:vidẽte toto ppl̄o iſrael ꝙ de⁹ loquereť ei vt pꝫ Exo.33.c.⁊ ibi de oĩb⁹ dubijs certificabať.¶ Si ãt ꝯſiderem⁹ tp̄s poſt fabricationẽ ſcũarij. dõꝫ ꝙ ĩtra ſcũariũ erat q̄dã dom⁹ ꝑua ĩ occidẽtali ꝑte ſcũarij q̄ vocabať ſcã ſcõꝝ:in qua erat arca federis cũ duob⁹ cherubĩ.de q̄ hẽ Exo.25.et.26.qñcũq̄ꝫ Moyſeꝫ dubitaret in aliquo ⁊ vellet h̄ẽ rñſũ:ĩtrabat ĩ ſcã ſcõꝝ ⁊ audiebat vocẽ loquẽtis ad ſe de ꝓpitiatorio qđ erat

A Dño cur xp̄s nõ prouidit in teſtõ nouo đ certitudine dubioꝝ emergentiũ ſicut ꝓuidit in veteri.

B Stat⁹ iudaic⁹ cepit quo tp̄e deus eduxit iſraelitas de egypto.

C Moyſes añ fabricationẽ ſcũarij ĩ ſyna extra caſtra in tabnaculo federis loq̄batur cũ deo ⁊ ppl̄s videbat columnaꝫ igniꝫ ad eũ deſcẽdentẽ vide Exo.33.

D Moyſes poſt fabricationẽ ſcũarij accedẽs ĩ ſcã ſcõꝝ ad occidẽtaleꝫ ꝑtẽ ſcũarij de

ſuper

ꝓpitiatoꝛio qḋ erat ſup arcã federis in medio duoꝝ cherubim certificabaṫ de oibus dubijs vide Nu.7.et.6.

E Dubioꝝ ſolutio fiebat i veteri lege ẽt p.70.ſeniores q ſpũſcõ afflati ꝓphetabãt ⁊ dubia ſoluebant vide Nu.11.

F Moyſes ḋ maioribꝰ negocijs dñꝫ ꝯſulebat.70.ſeniores ḋ magnis ⁊ paruis decernebãt vide Exo.18.⁊ Deute.1.

ſup arcã de medio duoꝝ cherubim pꝫ Nũ.7.iſto mõ Moyſes hẽbat deum ſibi ꝓmptũ ad rñdẽdũ de qbuſcũqꝫ dubijs qñcũqꝫ vellet. iſtud durauit aliqñto tpe:poſtea võ cũ qõnes ⁊ negocia ppli iſrael tãtũ creſcerẽt vt Moyſes ſolus nõ poſſet ſufficere ad rñdẽdũ:deꝰ dixit ꝙ acciperet ſeptuaginta ſeniores de pplo:⁊ acciperet deus de ſpũ ꝓphetico q erat i Moyſe ⁊ daret illis.⁊ ſic fcm̃ eſt:qꝛ cũ pñtati fuiſſẽt illi ſeniores corã dño:cecidit ſup illos ſpũs ꝓpheticus:⁊ ceperũt ꝓphetare poſtea vt pꝫ Nu.11.c.⁊ extũc ceperũt ẽt illi ſeptuagīta ſeniores rñdere ad qõnes ppli:⁊ qñ illi rñdebãt nõ erat dubitandũ de dictis illoꝝ:qꝛ loqbanṫ ꝓphetice p ſpũmſanctũ: cũ dicaṫ Nu.11.ꝙ ꝓphetauerũt ⁊ poſtea nũqꝫ ceſſauerũt.⁊ tñ poſtqꝫ iſti ceperũt ꝓphetare ⁊ iudicare pplꝫ nõ ceſſauit Moyſes iudicare populũ ⁊ querere ſepe corã dño de dubijs populi ſicut pꝫ ſtrãdo in ſcã ſcõꝝ.Erat tñ diſtĩ iter Moyſen ⁊ iſtos.70.ſeniores ſic ꝙ ipſe cõſulebat dñm ſup maioribꝰ negocijs ſolũ:illi aũt in magnis ⁊ paruis.ſicut erat dĩa iter Moyſen ⁊ alios iudices populi q nõ erant ꝓphete.ſ.decanos:qnquagenarios:cẽturiones:⁊ tribunos:qꝛ illi ſolũ de pũis iudicabãt:Moyſes ãt de arduis Exo.18.⁊ Deuter.1.c.Et pꝫ qꝛ poſtea Moyſes ꝯſuluit dñꝫ ſup factis ppli.nã Nu.27.cũ eẽt qḋ de filiabꝰ Salphaad an ḋberẽt ſuccedere pr̃i qꝛ nõ reliqrat ille mares ſꝫ tm̃ femias:ꝯtulit Moyſes qõnẽ ad diuinũ oraculũ:⁊ dixit ḋꝰ ſuccederẽt.iteꝝ ẽt Nu.36.cũ filij manaſſe ꝯquererẽṫ ꝙ filie Salphaad q erãt de tribu ſua:ſi acciperẽt viros de alia tribu diminuereṫ ſoꝛs tribꝰ manaſſe:detulit Moyſes qõnẽ ad dñm:⁊ ait ꝙ acciperent viros de tribu manaſſe.

¶ Caplm̃.40. De ſex modis ꝯſulẽdi dñꝫ quos hũerunt iſrlite poſt moꝛtẽ moyſi:⁊ pmꝰ fuit p ꝓphas ⁊ ibi multa de dĩa ⁊ gradu ꝓphice cognitionis:qꝛ nõ oẽs eodẽ modo reuelatiões accipiebant.

A Dubioꝝ ſolõ ſex modis poſt tpa Moyſi.pma p ꝓphetas.tribꝰ p ſacerdotes.qnta p ſõnia.6.p ſortes.

B Propħe q ſoluebãt dubia ſe habebãt qdrupliciter.nam qdã ſciebant anqꝫ iterrogarenṫ:qdã non niſi cũ iterrogarenṫ:qdã paulo poſt iterrogationeꝫ factã:qdã võ poſt ieiunia ⁊ oꝛationes multoꝛuꝫ dierum.

Poſt tẽpoꝛa moyſi manſerunt iſraelitis multi modi ꝯſulẽdi dñm ſup dubijs ſuis.ſ.ſex. Primꝰ p ꝓphas:⁊ tres p ſacerdotes:qntꝰ p ſõnia:ſextus p ſortes. De pmo dõm ꝙ ſp in iſrael erãt multi ꝓphete p quos deus rñdebat iſraelitis de oibꝰ ſuis dubijs:⁊ nõ ſolũ de dubijs circa legẽ ⁊ cultũ dei:ſꝫ ẽt circa negocia populi.⁊ nõ ſolũ circa magna ſed ẽt circa pua que erãt quaſi nulliꝰ valoris. Pꝫ qꝛ Saul cũ pdidit aſinas patris ſui iuit ad Samuelẽ ad querẽdũ an inuenirenṫ:⁊ rñdit ei ꝙ ſic.1.Reg.9.⁊ ibi inuiṫ ex verbis pueri Saulis ꝙ qcũqꝫ pdebat aliquid vel dubitabat ibat ad Samuelem ⁊ rñdebat ei:⁊ nũqꝫ errabat in rñſionibꝰ. ¶ Idẽꝫ pꝫ de Abia ſylonite ad quẽ ibãt iſraelite ad querẽdũ de negocijs rñſũ diuinũ:⁊ cũ iaꝫ caligarenṫ oculi eiꝰ iuit ad eũ vxoꝛ regis Hieroboã mutato hitu ad ꝯſulendũ ſup vitã filij ſui q lãguebat ⁊ rñdit ei.3.Re.14. ¶ Idẽ pꝫ de Hieremia a quo ſepe qrebat Sedechias rex dũ eẽt hieruſalẽ obſeſſa de euẽtu obſidionis vt pꝫ Hiere.a.36.ca.vſqꝫ ad 40.⁊ moꝛtuo Godolia iudei q mãſerũt i iudea ſubiecti regi babylonis qſierũt an deſcẽderẽt in egyptũ vel nõ:⁊ rñdit eis Hiere.42. Iſti ꝓphe hẽbant ſe multiplr̃.nã aliqñ anqꝫ qs ꝯſuleret eos:ipſi ſciebãt deo reuelãte qd petẽdum erat ab eis.ſic pꝫ de Samuele qñ iturus fuit Saul ad eũ ad ꝯſulendũ eũ ſup aſinabꝰ pr̃is ſui.nã vna die ſciuit anꝫ ꝙ vẽturus eẽt Saul ⁊ qd qrebat.nam dr̃ pmo Reg.9.ꝙ deꝰ dixit Samueli:cras hac hoꝛa ipſa q nũc eſt mittã ad te virũ de beniamin:ipm vnges in pncipẽ populi mei. Sic ẽt pꝫ ḋ Abia ſylonite qñ venit ad eũ vxoꝛ regis Hieroboã.nã cũ itraret p poꝛtã hitu diſſimulato:dixit ei Abias:igredere vxoꝛ Hieroboã:cur te aliã ſimulas:3.Re.14.⁊ tũc dixit ei illa q ipſa venerat qſitura. Idẽ erat ḋ Heliſeo.nã qñ aliqs vẽturꝰ erat ad ꝯſulẽdũ eũ ſup aliquo ꝯſueuerat deꝰ reuelare ei pus qõnem ⁊ rñſum.⁊ ob hoc qñ venit ad eũ ſunamitis ⁊ pſtrauit ſe ad pedes eiꝰ:⁊ ipſe adhuc neſciebat qd illa petitura venerat:miratꝰ eſt qũo deꝰ non reuelauerat ei qõnẽ vt pꝫ.4.Re.4.cũ dixit ad Giezi puerũ ſuũ. dimitte illã qꝛ aia ſua in amaritudine eſt:⁊ dñs celauit a me nec indicauit mihi. ¶ Aliqñ aũt ꝓphete rñdebãt moꝛ vt qrebanṫ lꝫ pus nõ ſciuiſſet qõnẽ.⁊ ſic ſolitꝰ erat facẽ Helias vt colligiṫ.4.Re.1.et.2.c.ſic ſepe faciebat Heliſeꝰ vt colligiṫ.4.Re.4.et.5.6.et.7.c. Aliqñ ãt ꝓphe neſciebãt rñdere moꝛ vt qrebaṫ ab eis ſꝫ poſt aliquãtulũ rñdebãt.ſic pꝫ de Heliſeo:qñ rex iſrael ⁊ rex iuda ⁊ rex amõ qſiuerũt de penuria aqꝫ:⁊ ipe ſtetit modicũ ⁊ mãdauit venire corã ſe pſaltẽ.i.citbariſtã:⁊ cũ caneret citbariſta facta eſt manꝰ dñi ſup eũ ⁊ rñdit.4.Re.3. Aliquãdo ãt ꝓphe nõ rñdebãt ſtatiꝫ vt ꝯſulebanṫ:ſꝫ petebãt iducias aliquoꝝ dieꝝ in qbꝰ vacabãt oꝛoni ⁊ ieiunio:⁊ tũc deꝰ rñdebat eis.ſic pꝫ de Hieremia qñ iudei manẽtes in iudea poſt captiuitatẽ babylõiſ ⁊ ꝺſtructionẽ hierl'em:moꝛtuo Godolia qſiuerũt an deſcẽderet in egyptũ ⁊ quid eis eueniret:⁊ Hieremias oꝛauit qttuoꝛ diebꝰ:⁊ in vltio deꝰ rñdit ei Hiere.42. ¶ Sic ẽt erat ḋ Daniele qñ voluit ſcire ḋ fine captiuitatis babylonice ⁊ de cuẽturis pplo ſuo vt itelligeret qſdã viſiões ſibi demõſtratas:⁊ ieiunauit tribꝰ hebdõis panẽ deſiderabilẽ nõ comedẽs:⁊ abſtinẽs ſe ab oibus delicijs:⁊ in fine triũ hebdõaꝝ appuit ei vir Gabriel:q reuelauit ei qḋ petebat vt pꝫ Dani.9.et.10. Iſte modus fuit tã vulgatuſ apud hebreos ꝙ fere nihil erat de quo hõ vellet habere rñſum a deo de quo non haberet.

¶ Caplm̃.41. De ſecũdo modo ꝯſulendi dñm qui erat per ſacerdotes:⁊ erat diuiſus in tres modos:⁊ q erant illi:⁊ quomodo fiebant.

Secundus modus ꝯſulẽdi deum erat p ſacerdotes.⁊ iſte erat diuiſus in tres. pmus erat faciendo qõnẽ pñte veſte ſacerdotali. Erat aũt modus ꝙ ſacerdos magnꝰ idueret veſtibus ſuis ſacris: pcipue illa que vocabaṫ rõnale ⁊ ephod:⁊ tũc fiebat qõ:⁊ illico deꝰ rñdebat.ſic fecit Dõ qñ erat in ceila ⁊ audiuit ꝙ Saul veniret ad capiendũ eũ:dixit ad Abiathar ſũmuꝫ ſacerdotẽ:applica ephod.quo applicato dixit Dõ.dñe de audiuit famã ſeruꝰ tuus ꝙ deſcẽdat Saul ⁊ deſtruat ciuitatẽ p me:ſi eſt ita an nõ:⁊ ait dñs deſcẽdet Saul.⁊ tũc dixit Dõ.ſi deſcẽderit Saul nunqd tradẽt me viri ceile in manus eiꝰ:⁊ rñdit dñs:tradẽt.quo cognito fugit ide Dõ anteqꝫ deſcẽderet Saul.1.Re.23.⁊ iterũ cũ latrũculi amalechitaꝝ ſuccendiſſent vrbẽ ſiceleb:⁊ captiuas duxiſſent vxoꝛes Dõ:⁊ oia bona eius ⁊ viroꝛum ſuoꝝ eo abſente:dixit ad Abiathar ſummũ ſacerdoteꝫ. applica ephod.quo applicato dixit Dauid:pſequar latrũculos hos ⁊ cõprehẽdaꝫ an nõ:⁊ ait dñs:pſequere:abſqꝫ dubio.n.cõprehẽdes eos ⁊ excuties pdaꝫ:⁊ ſic factũ eſt.1.Reg.30.c. ¶ De iſtis qõnibus an fierẽt p querẽtẽ vel p ſacerdotẽ:⁊ an in ſcripto vel i voce:⁊ de multis alijs circũſtantijs declaratuꝫ eſt late.1.Re.23.et.30.c. Fiebant aũt iſte rñſiones virtute cuiuſdã veſtis ſacerdotalis:que vocabaṫ rõnale vel pectoꝛale:⁊ erat veſtis quadrata ad magnitudinẽ vnius palmi:⁊ ponebaṫ in pectoꝛe ſũmi ſacerdotis.de iſta veſte qd eſſet:⁊ de virtute eius declaratũ eſt Exo.28.c. ¶ Secũdus modus conſulẽdi dominũ p ſacerdotes erat quãdo ipſi intrabant in ſancta ſanctoꝝ:⁊ hoc fiebaṫ p ſolos ſũmos ſacerdotes.hoc autẽ erat ſicut diximꝰ ſupra de Moyſe ſ.ꝙ intrabãt in ſancta ſanctoꝝ ⁊ audiebãt vocem loquentis de ꝓpitiatoꝛio.erat tñ differẽtia inter Moyſen ⁊ ſũmos ſacerdotes:qꝛ Moyſes intrabat qñcunqꝫ volebat in ſancta ſanctoꝝ non pmiſſa aliqua cerimonia vt colligiṫ Nume.7.nam ibi diciṫ ad aliud:niſi ꝙ cum Moyſes igrederet vt ꝯſuleret oraculũ:audiebat vocẽ loquentis ad ſe de ꝓpitiatoꝛio de medio cherubim. Sũmus autem ſacerdos nõ poterat intrare quãdocũqꝫ vellet in ſancta ſanctoꝝ:ſed ſoluꝫ ſemel in anno in die ꝓpitiationis quod erat die decima ſeptimi menſis Leui.16.⁊ tunc debebat ſecum poꝛtare vas plenuꝫ pͣunis ⁊ thymiamate:vt vapoꝛ craſſus inde ꝓcedens obfuſcaret oculos eius ⁊ non poſſet videre ea que erant iuxta ſancta ſanctoꝝ:⁊ tunc loquebaṫ deus ad illum.qḋ colligiṫ qꝛ eodẽ.c. diciṫ ꝙ qñ ſũmus ſacerdos intraret in ſancta ſanctoꝝ:nullus homo eẽt in exterioꝛi tabernaculo qḋ erat apud ſancta ſcõꝝ:⁊ hoc

A Dubioꝝ ſolutio p ſacerdotes erat tribꝰ modis:p applicationẽ veſtis ſacerdotalis que diciṫ rõnalis ſiue ephod p igreſſuꝫ ſũmi ſacerdotis ſemel in ãno:⁊ p applicationẽ veſtis q dicebaṫ ſuperhũerale ſiue ephod et ſplẽdoꝛe duoꝝ onychinoꝛum.

B Dubioꝝ ſolutio pmo mõ p ſacerdotes an fieret i voce vel i ſcripto ⁊ vide.1.Reguꝫ.23.et.30.in auctoꝛem.

C Moyſes igrediebaṫ ſcã ſcõꝝ qñ volebat ſine ſacrificio:ſũmus ſacerdos nõ niſi ſemel in ãno pmiſſo ſacrificio i die ꝓpitiationis die decima mẽſis ſeptimi.

nō erat ꝓp aliud niſi vt nemo audiret ea que loquebat̄ deus ad ſacerdotē. de hoc magis declaratum eſt Leui.16. Iſte modus tamen conſulendi rarior erat: quia non poterat fieri niſi ſemel in anno: ⁊ ſolū ſup reb⁹ ꝑtinētib⁹ ad ſtatū toti⁹ populi: qꝛ illa die expiabat̄ ꝓ peccatis totius ppli: ⁊ ꝯfitebat̄ ſūmus ſacerdos ſup caput capri emiſſarij pctā toti⁹ populi Leui.16.c. ¶ Terti⁹ modus ꝯſulendi ꝑ ſacerdotes erat ꝑ veſtes ſacerdotis magni.ſ.ꝑ ephod. nā ephod erat q̄daꝫ veſtis que vocatur ſupbumerale: ⁊ ſup duos hūeros ſacerdotis hēbat duos ſardonyces. ⁊ dicit Joſephus.2.antiq̄tatū ꝙ qn̄ populus ꝓgreſſurus erat ad bellū: iduebatur ſacerdos ephod: ⁊ ex fulgore illarū ſardonycū ſiue onychinoꝝ: colligebat̄ manifeſte an hebrei vincerēt vel vincerentur. iſte modus conſulēdi erat ſatis vſitatus: ſed ſolum erat qn̄ populus iturus foret ad bellum.

¶ Caplm̄.42. De.5. mō ꝯſulendi dn̄m per ſōnia: ⁊ q̄lia erant illa ſōnia. ⁊.6. mō ꝯſulendi.ſ.ꝑ ſortes. ⁊ de ſortib⁹ diuiſorijs ⁊ ꝯſultatorijs: ⁊ qn̄ erant licite.

Quintus modus ꝑncipalis in ordine erat ꝑ ſōnia: q̄ erat ſatis frequētat⁹. ⁊ nō eſt putādū ꝙ iſtud eſſet credere ſōnijs nr̄is. nā iſta eſt ſupſtitio ⁊ de⁹ noluit obſeruari ſōnia Deuter.18. ⁊ in multis locis. Sed fiebat ſic ꝙ qn̄ q̄s hēbat aliq̄d honeſtū qd̄ vrgebat eū in quo rōnabiliter deſiderabat ſcire rn̄ſionē a dn̄o: ſi nō erat ſibi i promptū alio mō ſcire: ieiunabat ⁊ orabat aliquot diebus: ⁊ deinde ibat ad dormiēdū: ⁊ dn̄s ꝑ ſomniū oſtēdebat ei declarationē illi⁹ dubij. Et ponit̄ a ſacra ſcriptura iſte modus inter modos ꝯſulēdi dn̄ꝫ vt pꝫ.1.Re.28.ſ. ſaul ꝯſuluit dn̄m ⁊ nō rn̄dit ei ꝑ ſacerdotes: nec ꝑ ꝓphetas: nec per ſōnia. ¶ Sext⁹ modus ꝯſulendi dn̄m erat ꝑ ſortes. ſūt aūt duplices ſortes.ſ. quedā diuiſorie ⁊ alie ꝯſultatorie. de ſortib⁹ diuiſorijs nihil eſt ad pn̄s: qꝛ iſte ſunt q̄bus nos vtimur qn̄ volum⁹ multas res inter multos diuidere. ſors ꝯſultoria eſt qn̄ volumus de vna aliq̄ re ſcire cui ex multis ꝓueniat: vel q̄s ex multis illā rem fecit de qua querit̄. ⁊ iſto mō Joſue de mādato dei queſiuit ꝑ ſortes q̄s peccaſſet in anathemate hierico: ⁊ diuiſit pplm̄ ꝑ trib⁹: ⁊ capta eſt ſorte trib⁹ iuda: ⁊ illā diuiſit ꝑ familias ⁊ capta eſt familia zare: ⁊ iſta familia diuiſa eſt ꝑ domos ⁊ ſors cecidit ſup domū zabdi: ⁊ illa diuiſa eſt ꝑ viros ⁊ cecidit ſors ſup achor: ⁊ lapidatus eſt vt pꝫ Joſue.7. ¶ Iſte modus ꝯſulēdi dn̄m maxime circa criminalia erat valde ꝑiculoſus: ⁊ erat valde icertus.ſ. qꝛ neſciebat̄ an de⁹ ꝯcurreret cū ſortib⁹ ad oſtendendū veritatē ꝑ illas. iō nūq̄ iſte modus veniebat in vſū niſi qn̄ de⁹ exp̄ſſe mādabat: qꝛ tūc apparebat māifeſte ꝙ ipſe ꝯcurreret cū ſortib⁹ ad oſtendendū v̄itatē ꝑ illas. ⁊ ob hoc nō ponit̄ iſte modus iter alios modos ꝯſulēdi dn̄m q̄ ponunt̄.1.Re.28.ſ. ſaul ꝯſuluit dn̄m ⁊ non rn̄dit ei ꝑ ſacerdotes: nec ꝑ ꝓphetas: nec ꝑ ſōnia. De ſortib⁹ qn̄ ſunt licite declaraui Nun̄.24.et.26. Iſti modi erāt valde ꝯueniētes: potiſſime q̄dā eoꝝ q̄ erāt valde faciles: ita vt in oi re poſſet hō ſcire ꝑ illos iudiciū dei. ⁊ tn̄ iter iſtos erāt duo ꝑcipui ⁊ faciliores.ſ. ꝑ ꝓphetas ⁊ ꝑ ſacerdotes ꝯſulēdo in rōnali: ⁊ in hoc dicebat̄ eſſe virt⁹ ad cognoſcēdū oia dubia iſrlitaꝝ. ſic dr̄ Exo.28. ſ. portabit aarō iudiciū filioꝝ iſrael i pectore ſuo. portabat veſtē q̄ vocabat̄ rōnale: ⁊ in v̄tute illi⁹ iudicabat de oibus dubijs filioꝝ iſrael vt declaratū eſt.e.c.

¶ Caplm̄.43. Qꝛ oēs ſex modi ꝯſulendi dn̄m ceſſauerūt apud iudeos multo tp̄e ante aduentū xp̄i.

Ceſſauerunt aūt iſti modi cōſulendi dn̄m apud iſrlitas aliq̄to tp̄e an̄q̄ xp̄s veniret. ¶ De ꝑncipali mō qui erat ꝑ ꝓphetas pꝫ: qꝛ tp̄e machabeorū qn̄ Judas machabe⁹ ⁊ iudei purificauerūt altare qd̄ ꝯtaminauerant gētiles offerēdo in eo porcos ⁊ imunda ſacrificia dijs ſuis: abſtulerūt lapides altaris ⁊ poſuerūt eos in mōte: nec auſi fuerūt eos dimittere in altari tāq̄ mūdos: nec cōminuere eos ⁊ ꝯuertere in calcē aut ponere in loco imūdo tanq̄ pollutos ⁊ iutiles: ſꝫ poſuerūt eos in mōtem: ⁊ dixit Judas machabe⁹ ꝙ manerēt ibi lapides illi quouſq̄ veniret ꝓpheta dn̄i fidelis: q̄ diceret q̄d faciendū eēt de eis. ⁊ ſic appet ꝙ tūc nō erat aliq̄s ꝓpheta inter iſraelitas ꝑ quē ſcirēt veritatē. de hoc.1.Macha.5. Nec legunt̄ fuiſſe aliq̄ ꝓphete inter iudeos poſt captiuitatem babylonis niſi Eſdras ⁊ Aggeus Zacharias ⁊ Malachias: qui fuerunt immediate poſt captiuitatē vt colligit̄ ex libris ſuis. reſiduo aūt tēpore vſq̄ ad xp̄i aduentū qd̄ fuit pluſq̄ q̄dringētoꝝ ānoꝝ: nō legunt̄ hūiſſe ꝓphetas nec poterāt ꝯſulere dn̄m ꝑ illos. ¶ De alio mō q̄ erat ꝑ ephod ſacerdotis ſūmi.ſ.ꝑ ſardonyces eiꝰ fulgētes pꝫ: qꝛ Joſephus.2.antiq. dicit ꝙ ꝑ ducētos annos an̄q̄ iciperet ſcribere librū antiq̄tatū ceſſauit fulgor illaꝝ ſardonycū: ⁊ ſic iaꝫ nō poterāt ſcire dubia ꝑ illas: qꝛ ꝑ fulgorē iudicabat̄. fuit tn̄ Joſephus pauco tp̄e poſt xp̄m: ⁊ forte nat⁹ eſt Joſephꝰ adhuc viuēte xp̄o. naꝫ hierlm̄ euerſa fuit a Romanis.42. annis poſt xp̄i mortē: ⁊ tn̄ multo tp̄e ante euerſam hieruſalē erat Joſephus dux belli iudeoꝝ ꝯ Romāos in vrbe q̄ vocabat̄ Jotapata: vt ipſe teſtat̄ i libro de bello iudaico quē ꝯſcripſit. ⁊ ſic pluſq̄ ꝑ centū ⁊ q̄draginta annos an̄ xp̄i natiuitatē ceſſaret fulgor ſardonycū. ¶ De alio mō q̄ erat qn̄ ſacerdos itrabat in ſcā ſcōꝝ ⁊ loquebat̄ ei dn̄s de medio duoꝝ cherubim ſup arcā. dōꝫ ꝙ ceſſauerat pluſq̄ ſexcētis ānis an̄ xp̄i natiuitatē: qꝛ iudei iā nō hēbāt arcā. illa q̄ppe ante captiuitatē babylonicā ꝑ hieremiā fuerat de tēplo educta: ⁊ tulit eaꝫ in mōtem phaſga vbi erat ſepult⁹ Moyſes: ⁊ poſuit eaꝫ i ſpelūca illa cū corꝑe Moyſi vt pꝫ.2.Macha.2.ca. nō ḡ poſſet iaꝫ ſacerdos magn⁹ audire dn̄m loquētē ſup arcā poſt captiuitatē babylonicā. ⁎ ¶ De alio mō ꝯſulēdi q̄ erat ꝑ rōnale ſacerdotis ꝙ iā ceſſaſſet pꝫ: qꝛ ſicut ceſſauerat virt⁹ ſardonyca que erat in ephod ſūmi ſacerdotis: ita ceſſaret virt⁹ ipſi⁹ rōnalis: qꝛ rōnale ⁊ ephod q̄ſi idem veſtimētū erat: cū vnū eēt mixtū in alio Exo.28.ſ. rōnale erat colligatū ꝑ catenulas ⁊ iuncturas fabrefactas in foramine q̄drato ephod. ¶ De oibus aūt modis cōſulēdi dn̄m gn̄aliter ꝙ ceſſauiſſent iā tp̄e machabeorū pꝫ: qꝛ qn̄ Judas machabe⁹ poſuit lapides pollutos altaris in mōte.1.Macha.5. dixit ꝙ manerēt ibi quouſq̄ veniret fidelis ꝓpheta qui diceret q̄d de illis fieri dꝫ. ſi aliq̄s modus adhuc ꝯſulendi dn̄ꝫ maneret ꝯſuluiſſent dn̄m ꝑ illū q̄d agendū eſſet de lapidib⁹. ⁊ tn̄ ſub dubio reliquerunt eos in montē vt futuris tp̄ibus ſciret̄ q̄d agendū foret de illis. ḡ nō hēbāt aliquē modū ꝑ quem ꝯſulere poſſent dn̄m. Alijs aūt tp̄ib⁹ ſepe ceſſabāt apud iudeos oēs modi ꝯſulēdi dn̄m.ſ. qꝛ ipſe iratus nolebat rn̄dere ꝑ aliquē illoꝝ. ⁊ in tātū durabat hoc ꝙ credebāt iudei ꝙ nunq̄ ampli⁹ de⁹ rn̄deret eis ꝑ aliquē modū. ſic pꝫ pſ.73. cū dr̄. ſigna nr̄a nō vidim⁹: iaꝫ nō eſt ꝓpheta: ⁊ nos nō cognoſcet ampli⁹. ⁊ dicit̄ ſigna nr̄a non vidim⁹.i. non videm⁹ rn̄ſionē dei ꝑ aliquē de ſex modis q̄bus ſolebam⁹ ꝯſulere dn̄m: qꝛ iſti modi erāt ſigna inter deū ⁊ populū.ſ. ſigna ſe ītelligēdi: ſicut voces noſtre vocant̄ ſigna mētis nr̄e.1.Periherme.ſ. qꝛ ſūt ſigna ꝑ que mutuo nos ītelligim⁹. ⁊ dr̄ iaꝫ ꝓpheta nō eſt.i. nullus ꝓpheta ꝑ quē ꝯſult⁹ de⁹ rn̄deat. ¶ Si obijciat̄ ꝙ iſte q̄ cōponebat pſalmū iſtū erat ꝓpheta. dōm ꝙ erat de illis ꝓphetis ꝑ quos de⁹ ꝓnunciabat laudes ſuas ⁊ pſalmos: ſꝫ n̄ de illis ꝑ quos ꝯſuleret̄ ⁊ rn̄deret. ⁊ talis erat Dd̄: qꝛ ipſe fecit plures pſalmos q̄ oēs alij ꝓphete: ⁊ tn̄ de⁹ nūq̄ rn̄debat ꝑ eū: ſed poti⁹ ipſe in dubijs ſuis ꝯſulebat dn̄ꝫ ꝑ alios.ſ. iterdū ꝑ ſacerdotē magnū: interdū ꝑ ꝓphetas. pꝫ de ſacerdote magno. naꝫ ter ꝯſuluit Dd̄ deū ꝑ Abiathar ſacerdotē magnū vt pꝫ.1.Re.23.et.30.c. ¶ De ꝓphetis pꝫ ſepe. nā de⁹ nō ꝯſueuerat loq̄ ꝑ ſe ad Dd̄: ſꝫ ꝑ aliquē ꝓphetā: ſicut ſi loqueret̄ ad quēcūq̄ ꝓfanū viruꝫ. pꝫ. nam qn̄ voluit edificare templū Nathā ꝓpheta fuit ad eū miſſus ne edificaret.2.Reg.7.et.1.Paralip.17. ⁊ qn̄ peccauit cū Berſabee ⁊ fecit occidi Vriā miſſus eſt ad eū Nathā ꝓph̄a.2.Re.12. ⁊ qn̄ poſt pniam de⁹ cōmutauit ei penaꝫ miſſus eſt iteruꝫ Nathan ad reuelandū hoc.e.c. ¶ Item ꝓpheta Gad miſſus fuit ad eū ad nunciandū vt fugeret cum ſequebat̄ eum Saul.1.Reg.22. ⁊ quādo peccauit numerando

A
Dubioꝝ ſoło per ſomnia fiebat a dn̄o ꝓcedētib⁹ ieiunijs ⁊ oronib⁹ multoꝝ dierū nō niſi d̄ re honeſta ⁊ vrgente.

B
Sortes ſūt duplices diuiſorie.ſ.ꝑ q̄s diuidim⁹ multa iter multos: ⁊ ꝯſultorie ꝑ q̄s volum⁹ ſcire cui ex multis aliquod vnū obueniat.

C
Dubioꝝ ſołones ꝑ ſortes fieri pꝫ Joſue.7.

D
Dubioꝝ ſoło per ſortes circa criminalia nūq̄ fiebat niſi ex mādato dei.

E
Sortes vtrū ſint licite vide apud aucto. Nun̄.24. et.26.

A
Propħe n̄ erāt i iſrael tp̄e machabeoꝝ qꝛ ceſſauerat ꝓph̄ia. nec ēt per.400. annos an̄ xp̄ꝫ poterāt iudei ꝯſulere dn̄m ꝑ ꝓph̄as.

B
Dubioꝝ ſołones ꝑ ſardonyces veſtis ſacerdotalis ephod Joſeph⁹ ſcribit ceſſaſſe ꝑ ducētos ānos anteq̄ ſcriberet librum antiq̄tatū.

C
Dubioꝝ ſoło per igreſſuꝫ ſūmi pōtificis i ſcā ſcōrū ceſſauerat.600. an̄ aduētum xp̄i. nā iudei n̄ hēbāt arcaꝫ federis q̄a hieremias eā cōcluſerat i ſpelūcā montis phaſga vbi erat corpus moyſi.

D
⁎ Dubioꝝ ſolutio per ratiōale ceſſauerat ceſſante fulgore ſardonycum ephod.

E
Dubioꝝ ſolutiones ex diuina reuelatiōe tp̄e machabeoꝝ oēs ceſſauerāt apud hebreos.

F
Proph̄a duplex ꝑ quē ꝯſulebat̄ de⁹: ⁊ ꝑ quē de⁹ volebat laudes ſuas ꝓnūciari. h̄ ſcd̄o modo erāt pſalmographi ꝓphete. vt pꝫ d̄ dd̄ ꝑ quē d̄⁹ volebat laudes ſuas ꝓnūciari: ⁊ tn̄ ꝯſulebat dn̄m ꝑ alios ꝓphetas. vide aucto.1.Re.10. et.19.

merādo populū: miſſus eſt ad eū Gad denūciās penā 2.Regū.24.et.1.Parali.21.⁊ de multis alijs ꝓphetis erat ſic.⁊ tn̄ dauid vocat̄ ꝓpha per excellentiā q̄ſi ipſe fuerit ſūmus oīum.de dn̄ia iſtoꝝ ꝓphetarū.ſ.qui canebant dei laudes: ⁊ illoꝝ per quos deꝰ ꝯſultus rn̄debat: vel nō ꝯſultus aliqua annūciari mādabat declaratum eſt ſatis.1.Reg.10.et.19 et.1.Paralipo.25.Et dr̄ vltra.⁊ nos nō cognoſcet ampliꝰ.i.nūq̄ȝ iaȝ veniet aliq̄s ꝓpheta q̄ nos cognoſcat ⁊ rn̄deat nobis de dubijs.h̄ dicebat̄ q2 tanto tp̄e fuerāt ſine ꝓphetis ⁊ alijs modis ꝯſulendi dn̄m: ꝙ q̄ſi deſperabāt ſe iaȝ habituros aliq̄n ꝓphetas.iſti modi q̄ȝdiu manſerūt fuerūt valde vtiles ⁊ faciles ⁊ certiſſimi: cū p̄ quēlibet eoꝝ deꝰ rn̄deret.Sed lex noui teſt̄i eſt ꝑfectioꝛ veteri teſtō: ⁊ magis oꝛdinata.debuit ergo relinq̄ a xp̄o modus aliq̄s ita certꝰ ſicut vnus de illis ad certificādū nos de oībus dubijs q̄ accidere poſſēt in nouo teſtō.⁊ tn̄ nullus talis modus eſt in nouo teſtō ad certificandū de dubijs: q2 nec ꝓphetas habemꝰ: nec veſtes ſacerdotales in quibus deꝰ conſultus reſpondeat: nec aliquid conſimile.

¶ Caplm̄.44.Q2 ſtatus noui teſtamēti ſit melius oꝛdīatus ⁊ ꝑfectioꝛ q̄ȝ ſtatꝰ veteris teſtamēti.⁊ in quo ⁊ q̄uo lex vetus quedā ꝑmittit: lex tn̄ noua nullū ſaltem minimū.⁊ quare nō decuit dari iudeis a p̄ncipio legē perfectā ſicut eſt lex noua.⁊ ꝙ lex vetus eſt quaſi media īter purum bonum ⁊ purum malum.

RESPŌDENDŪ ꝙ lex noui teſtamēti ⁊ ſtatꝰ iſte eſt valde meliꝰ oꝛdinatꝰ q̄ȝ ſtatꝰ veteris teſtamēti. qō pȝ q2 per legem veterē nemo poterat deduci ad ꝑfectionem vt dicit Apl's ad Hebꝛe.7.ſ nemīnē ad ꝑfectionē deduxit lex.⁊ tn̄ in nouo teſtō eſt via ad ꝑfectionē: ⁊ ſepe dr̄ ſi vis eē ꝑfectus fac talia ⁊ talia.¶ Itē in veteri teſtamēto ꝑmiſſa fuerūt aliq̄ que erāt mala: vt dare ad vſurā extraneo: ēt dare libellū repudij Deut̄.23.et.24.In nouo aūt teſtamēto dixit xp̄s ꝙ iaȝ nō eēt ſic.vn̄ Mathei.5.et.19.retulit xp̄s multa que licita apō antiquos videbant̄: ⁊ emēdauit ea dicēdo ꝙ de cetero nō fierēt: ſed magis limauit ⁊ reſtrinxit viā.¶ Hec aūt dr̄ia noui ⁊ veteris teſtamēti nō eſt tanq̄ȝ oꝛdinatoꝛ noui teſtamēti ſciuerit dare bonas leges ⁊ diſponere bene politiā ſuaȝ: ⁊ oꝛdinatoꝛ veteris teſtamēti aut neſciuerit bonas leges dare: aut potiꝰ malas ſiue īperfectas dare voluerit: ſicut dixit manichēꝰ.ſ.ꝙ deus bonꝰ dederat nouū teſtamētū: ⁊ deꝰ malus dederat legē moyſi.⁊ deꝰ bonus fecerat lucē ⁊ maſculū: ⁊ deus malus fecerat tenebꝛaȝ ⁊ feminā. Abominādā.⁊ hec ſunt pariter ⁊ ridicula.nā idē deus ⁊ dn̄s eſt q̄ dedit legem hebꝛeoꝝ moyſi reducēdo eos de egypto: ⁊ q̄ in fine tēpoꝛū carne velatus nouū teſtm̄ inſtituit.Sed iſtud longe excellētiꝰ fuit q̄ȝ lex moyſi q2 ipſe cōditoꝛ videbat ſic expedire.Erāt enim iudei populus rudis ⁊ īcredulus ⁊ aſſuetꝰ malis moꝛibꝰ a pueritia ſua: iō non erat ei danda lex ꝯfeſtim ꝑfecta: q2 nō poſſent ad eā ꝑuenire trāſeundo ſubito ⁊ ſine medio de extremo ad extremū.ᵈ Lex āt noui teſtamēti data eſt tp̄e quo hoīes erant diſpoſiti ad ꝑfectionē: ideo debuit eē ꝑfecta.lex autem que data eſt iudeis debuit eē talis que eēt media inter purū malū ⁊ puruȝ bonū. Purū malū erat ꝯuerſatio gentiliū in ſacrificijs deoꝛū ſuoꝝ.in q̄bus nō ſolū licebat malū: ſed ēt q̄cūq̄ȝ mala plura faciebat plus placebat dijs ſuis turpiſſimiſ. Purū bonū eſt lex noui teſtamenti q̄ ita p̄ oīa pura eſt ſicut argētū igne examinatū: que nec minimū malū ꝑmittit: ſed ad oēm v̄tutē ꝓmouet ⁊ oē vitiū deteſtat̄.⁊ non ſolū deteſtat̄ vitia: ſȝ ēt illa remouet que pn̄t eē vitioꝛū occaſio: ſuadēs hoībus venire ad ꝑfectionē vendēdo oīa ⁊ erogādo pauperibꝰ ꝓ xp̄o: ⁊ tollēdo cruceȝ ⁊ ſequēdo eū.Erat aūt iſta lex tam ꝑfecta ⁊ ſancta ꝙ ſi tradita fuiſſet iudeis a p̄ncipio nullo mō potuiſſent eā tolerare: ⁊ mox abieciſſent ⁊ fieret ꝓꝛſus inutilis.Debuit ergo dari lex q̄ eēt media inter purū malū qō cōtinebāt inſtitutiōes deoꝝ gentiliū: ⁊ purū bonū qō cōtinet lex xp̄i.Talē aūt legem neceſſe erat ꝯtinere aliq̄d impꝑfectū: vel malū large loquēdo ⁊ aliq̄d bonū: vt ſic ꝑticiparet cuȝ vtroq̄ȝ extremo.Et ſic fuit ꝙ aliq̄ p̄cepta ꝯtinebāt ibi bonū per qō homo oꝛdinabat̄ in rectā fidem ⁊ in cultū vniꝰ veri dei: ⁊ alia p̄cepta que melius vocarent̄ ꝑmiſſiones ꝯtinebāt īperfectionē gētilitatis ſ.dare ad vſurā ⁊ dare libellū repudij: ⁊ ꝙ hō occideret inimicū ſuū.Q2 tn̄ vbi aliq̄d de malo eſt totū cui cōmiſcet̄ malū eſt: cuȝ bonū nō poſſit ꝯſiſtere niſi ex cauſa integra ꝯueniētibus in vnū oībus circūſtātijs bene oꝛdiatis: ⁊ malū ſit ex defectibꝰ ſingularibꝰ vt ait Dionyſiꝰ.⁊ colligit̄.2.ethico.opoꝛtuit ꝙ ad hoc ꝙ tota lex iudaica nō eſſet mala ꝙ ex ꝯceſſione legiſlatoꝛis fieret licitū id qō als erat illicitū.⁊ ſic factū eſt: q2 dare libellū repudij ⁊ dare ad vſurā ⁊ ꝑſequi inimicū ad moꝛtē non fuit pctm̄ iudeis q̄ȝdiu durauit lex illa lȝ aliqui cōtrariuȝ velint.quod eſſet ſatis abſurdum.de quo late diſputauimus Deuterono.24.

A
Lex vet̄is teſt̄i nō ꝯducit ad ꝑfectionē. lex aūt noui eſt q̄ docet ſtatū ꝑfectioniſ.

B
Lex vet̄is teſti ꝑmittebat q̄daȝ mala vt fenꝰ ⁊ repudiū.lex noui nihil mali.

C
Opīo mānicheoꝝ ꝙ deꝰ bonꝰ cōdiderit nouū teſtamētū lucē ⁊ maſculū. deꝰ malus vetꝰ teſtm̄: tenebꝛas ⁊ feminas.

D
Dr̄ia legis vet̄is q̄ ē minꝰ ꝑfecta ⁊ noue q̄ eſt ꝑfectioꝛ eſt ꝙ ppl's cui dabat̄ lex vetus erat rudis ⁊ incredulus ⁊ aſſuetus vitijs.

E
ᵈ Lex noui teſt̄i data ē diſpoſitiſ.

F
Lex vetꝰ eſt mediū int̄ purū malū.ſ.ꝯuerſationē gētiliū: ⁊ purum bonū.ſ.euāgeliū

G
Lex vetꝰ debat ꝯtinē aliq̄d malū ⁊ aliq̄d bonū:

vt eēt media īter purū malū ⁊ purum bonū.

H
Bonum cui cōmiſcet̄ aliq̄d de malo fiet malū.

I
Bonū n̄ ſit niſi ex cā ītegra ꝯuenientibꝰ oībꝰ circūſtātijs debite oꝛdinatis.

K
Lex iudaica eēt mala niſi cōceſſio legiſlatoꝛis feciſſet licitū qō aliter fuiſſet illicitum.

¶ Caplm̄.45.Q2 lex noua que eſt ſimpl'r bona fuiſſet iudeis moꝛtifera ⁊ inutiliſ.⁊ ibi tres optime opīones īter legē nouā ⁊ veterē: ⁊ ꝙ nō expedit ꝓ ciuitate q̄rere optimā politiā: ſȝ vtilioꝛ eſt illa q̄ eſt īperfecta: ⁊ ꝙ nō ꝯuenit dari optimas leges cuilibet politie.

ISTA LEX aliq̄liter bona ⁊ aliqualiter īperfecta et vt ita dicā mala: data ē iudeis: ⁊ cōuenienter data eſt: q2 nō decebat nec expediebat eis melioꝛē legē dare ꝓpter ſuaȝ īperfectionē.ſicut eſt in infantibꝰ recēter natis q̄bus lac dādū eſt ⁊ nō cibus ſolidus. ⁊ lȝ cibus ſolidus abſolute melioꝛ ſit ⁊ magis nutriat ⁊ īmaneat mēbꝛis: tn̄ ꝓ infantibus pp̄ ſuaȝ teneritatē eēt moꝛs: q2 nō poſſent digerere illum ⁊ moꝛerent̄ fame.¶ Iſtā cōparationē ponit Apl's loquēs Coꝛithijſ q̄ erāt noui ī doctrīa fidei: ⁊ ob hoc apl's nō declarabat eis mox ſecreta ⁊ ardua fidei: ſȝ ea q̄ planioꝛa erāt vt pȝ ad Coꝛi.1.c.3.ſ.⁊ ego frēs nō potui loq̄ vobis q̄ſi ſpūalibꝰ ſȝ q̄ſi carnalibꝰ: tāq̄ȝ paruulis in xp̄o lac vobis dedi potū ⁊ non eſcā: nō.n. poteratis ſed ⁊ nec nūc poteſtis.ſ.ſumere eſcā.Qn̄ aūt iam eſt aliq̄s inſtructꝰ ⁊ exercitatꝰ debēt ei dici ardua ⁊ ſecreta fidei. ſic dicit Apl's.e.c.ſ.⁊ ego cū veniſſem ad vos fratres nō veni in ſublimitate ſermonis: nō enim ſcire me iudicaui inter vos niſi xp̄m ⁊ hūc crucifixū.⁊ ſeq̄tur.ſapiam aūt loq̄mur inter ꝑfectos.Sic ēt pȝ.1.Pe.1.c.dixit beatus Petrus nouiter ꝯuerſis et adhuc rudibꝰ in fide.ſ.q̄ſi mō geniti infātes lac rōnabile ꝯcupiſcite.i.nō ꝯcupiſcatis ſcire altitudinē ſecretoꝝ fidei: q2 iſta ſunt ſicut ſolidus cibꝰ.ſed ꝯcupiſcite lac rōnabile.i.doctrinā planā: que eſt lac rōnabile.i.lac rōnis ⁊ īntellectus: ⁊ nō eſt lac coꝛpis.vel dr̄ lac rōnabile.i.ꝯueniēs q̄ȝtuȝ vos poteſtis capere.¶ Alia ſilitudo eſt vel cōparatio: ſicut ſi q̄s cōparet virū ad puerū.nā doctrina ac vita viri melioꝛ eſt ⁊ excellētioꝛ ⁊ liberioꝛ eſt: q̄ȝ vita ⁊ doctrina pueri.nā vir liber eſt: puer aūt ſub pedagogo eſt: ⁊ timoꝛe ⁊ verberibꝰ ad bonū inducit̄.vir autem ſolo amoꝛe ⁊ libertate.Sic cōparat Apl's iſtas duas leges ad Gal̄.dicens ꝙ q̄ȝto tp̄e heres paruulus eſt nihil differt a ſeruo cū ſit dn̄s oīuȝ: ſed ſub tutoꝛibꝰ ⁊ actoꝛibꝰ eſt vſq̄ȝ ad tēpus p̄finitum a p̄re.ita dicit ꝙ eramꝰ nos cū eſſemus in ſtatu veteris teſtamēti: ⁊ ſubdit.lex itaq̄ȝ pedagogus noſter fuit in timoꝛe.¶ Alia ſilitudo eſt de oꝛdinante politiā ⁊ leges ꝓ illa.nā inter politias que diſtinguunt̄ p̄ gn̄a p̄ncipatꝰ: nulla eſt ſimpliciter melioꝛ q̄ȝ illa que regitur p̄ncipatu monarchico: quia iſte eſt ſimpliciter bonꝰ ⁊ cōuenit nature vt patet.12.Metaphy.ſ.mala eſt pluralitas p̄ncipum: bonꝰ eſt vnus p̄nceps.⁊ pȝ hoc magis.8.Ethicoꝛū.et.3.Politicoꝛū.⁊ cum iſte p̄ncipatuſ ſit ſimpliciter bonus: dicit Ariſto.ꝙ melius ⁊ ſecuriꝰ eſt politijs habere p̄ncipatuȝ democraticū q̄ȝ ariſtocraticum vel monarchicū: lȝ iſti ſint duo boni p̄ncipatus: ⁊ democraticꝰ ſit tertiꝰ de malis p̄ncipatibꝰ ⁊ īperfectis.⁊ hoc ſolū eſt pp̄ īperfectionem eoꝛum qui ſunt in politia. naȝ non poſſent tolerare foꝛte optimum p̄ncipatum ſine inuidia ⁊ ſcandalis: ⁊ iſtum qui eſt imperfectus: quia eſt poſſibilis cōicari omnibus tolerāt.¶ De legibus eodem modo eſt: quia ſicut nō ꝯuenit ꝓ qualibet politia querere optimā

A
Lex iudaica aliq̄l'r bona ꝯuenienter iudeis data eſt ob eoꝛū īperfectionē.

B
Lac cōparat̄ doctrine plane: ⁊ īfens īperfecto hoī: ſolidus v̄o cibꝰ doctrine cōſiſtēti in arduis.

C
Politiaꝝ nulla melioꝛ ē p̄ncipatu monarchico.

D
Idoluꝫ aureum adorauerunt iudei qꝛ in egypto arte demonū apparebat ānoquolibet vitulus viuens.

principatū: ita nec ꝯuenit ei dare leges optimas: quia optime leges ille dn̄r que plura mala vetāt ⁊ pauciora vel nulla permittunt. homines tamen imperfecti non poſſent tales leges tolerare. ideo conuenit hominib⁹ imperfectis dare leges imperfectas. Sic autem erāt iudei quando exierunt de egypto. nam erant aſſueti ad cultum idolorum vt declaratur Ezechi. 33. c. ⁊ huius ſignum eſt: quia illico vt de egypto exierunt petiuerunt fieri ſibi deos qui precederent eos: ⁊ fecerūt vitulum aureum Exod. 32. ſ. quia deus quē colebāt in egypto erat quidā bos: qui arte demonū apparebat viuens quolibet anno certo die: ⁊ ambulabat ante egyptios. de quo ſatis dictum eſt Exod. 32. Erant etiam aſſueti ad omnem imunidiciam gētilium. ideo non videbatur poſſibile eis tranſire de impfectione ſubito: imo de puro malo ad purū bonum. ⁊ ſic data eſt eis talis lex.

¶ Caplm. 46. Quare in veteri lege pmittebanꝰ qdaꝫ que erāt ſimplr mala. ſ. vſura: libellus repudij: ⁊ occiſio inimicoꝝ innocentū. ⁊ qd̄libet ſpāli cā. ⁊ quō in noua lege nihil iſtoꝝ permittitur.

A
Lex veteris teſti pmittit q̄dā illicita rōnabilr ⁊ necio ex ipfectione illorum qbus pmittit.

Ex hoc aūt fundamēto patere pōt cā oium impfectionū que ponunꝰ vel pmittuntur i veteri teſtō. Vn̄ neceſſe erat ꝙ in eo pmitterentur aliqua que eſſent alſ mala: ⁊ ponerenꝰ aliq̄ q̄ eſſent ſm ſe inutilia. De primis pꝫ: qꝛ malum erat dare ad vſurā ſiue frī ſiue alienigene. cōceſſit tn̄ deus iudeis ꝙ darent ad vſuraꝫ alienigenis Deute. 23. ⁊ hoc qꝛ ipſi erāt tam cupidi lucri ꝙ ſi nō pmittereꝰ eis dare ad vſurā gentilib⁹: darent ad vſurā frībus ſuis iudeis: vel nūquā mutuarēt aliqd: ſed magiſ furarenꝰ ad inuicē ⁊ predaſ agerēt. ¶ Itē pmiſit deus ꝙ dareꝰ libellus repudij qn̄ mulier non placeret viro: qꝛ ſi nō pmiſiſſet de⁹ iſtud: erāt iudei tā crudeles ꝙ occiderēt vxores ⁊ affligerēt eas ⁊ deſpicerēt: ⁊ ſemp inducerēt cōcubinas. vt ḡ nō hēret iſtō locū: fuit data licētia iudeis ꝙ mox vt nō placeret eis vxor: ⁊ repudiare poſſent eā ⁊ accipe aliā. Sic colligitur Mala. 2. vbi increpat deus iudeos dicēs ꝙ non deſpiciant nec affligant vxores pubertatis ſue: ſed ſi nō placuerint eis ꝙ dimittant eas abire. ſ. dato libello repudij ⁊ non affligant eas. de hoc dixit xp̄s Mat. 5. et. 19. ꝙ dare libellū repudij malū erat: ⁊ tn̄ moyſeſ pmiſerat ad duriciā cordis iudeoꝝ. i. qꝛ erāt duri corde: ⁊ alſ nō potuiſſent in pace viuere. Ita ēt erat quātū ad homicidia ꝙ ſiqs occidēt aliū a caſu ita vt nulla culpa intereſſet: ſi tn̄ cognati hoīs occiſi poſſent inuenire occiſorē extra vrbē refugij: licebat eis occidē illū Num̄. 35. ⁊ tn̄ ille homo nō erat reus mortis: ſed vere inocēs. ⁊ ſic erat iſtud vere malū: cum ēt talis hō ſm iura humana nō occidereꝰ. ⁊ tn̄ a deo pmittebaꝰ ad duriciā cordis iudeoꝝ: qꝛ ſi hoc nō pmiſiſſet occidiſſent ēt inimicos ſuos in vrbibus refugij. iō pmiſit minus malū vt in pace viuerēt. ¶ In nouo aūt teſtō nihil iſtoꝝ pmittitur. nā nō daꝰ libellus repudij: ſed quicūqꝫ dimiſerit vxorē ⁊ aliā ſupduxerit mechatur: ⁊ quicunqꝫ acceperit dimiſſam mechatur Matthei. 5. et. 19. Etiam non permittiꝰ vſura q̄tū ad aliquos hoīes: ſꝫ ꝙ gratis cōcedamus mutuū. ſ. mutuū dantes ⁊ nihil inde ſpantes Lu. 6. imo qd̄ plus eſt lex euāgelica admonet nos gratis dare. ſ. donādo ⁊ nō mutuo qcqd hēmus qn̄ a nobiſ petaꝰ Mat. 5. ſ. oī petenti te tribue. ¶ Itē in nouo teſtō nō ſolū nō pmittiꝰ alicui occidere inimicū ſuū. ſ. occiſorē caſualē: ſed nec ēt occiſorē volūtariū: ſꝫ magis monet vt diligamus inimicos nr̄os ⁊ benefaciamus his qui oderunt nos Mat. 5. ⁊ Aplus ad Ro. 12. ſi eſurierit inimicus tuus ciba illū: ⁊ ſi ſitit potū illi da. O quāta differentia vtriuſqꝫ legis. videꝰ. n. eſſe dr̄ia quaſi inter bonū ⁊ malū: ⁊ lucem ⁊ tenebras.

B
Repudiū pmiſſum eſt ne fieret vxoricidium in veteri lege.

C
Homicida a caſu nulla culpa interueniēte pmittebaꝰ a deo a cognatis occiſi interfici ſi ex̄ vrbē refugij eēt inuentus pp duriciaꝫ iudeorū.

D
Euāgeliū noſ admonet gratis dare. i. nō ſolū mutuo ſꝫ dono neci tatē patiēti. vid̄ Lu. 6. Mat. 5.

E
Euāgeliū nō ſolū phibet iterfici homicidā caſualē ſꝫ p̄cipit diligendos inimicos.

¶ Caplm. 47. Qꝛ in veteri lege oportebat aliqua fuiſſe inutilia. ⁊ quare deus impoſuit iudeis tantā multitudinē ſacrificioꝝ cū ipſa nihil pficerēt: ⁊ q̄re laudat illa cū eſſent fetida ⁊ abominanda.

Ex hoc ēt fundamēto ſequiꝰ ꝙ aliq̄ in veteri teſtō debēbant eē inutilia. nā intentio fuit precipua trahere iudeos ad cognitionē ſuā aliqualē: ita vt eū deū ſolū eſſe crederent ⁊ eū ſolū colerent. ⁊ qꝛ deus purus ſpūſ eſt ſufficiebat cultū ei⁹ fieri ſpūalr: ⁊ nō in aliqbus exteriorib⁹ adminiſtrationib⁹: ſꝫ in ſolis virtutib⁹ aie. ſic dicit beatus Aug. i enchiridion. ſpe fide ⁊ charitate coliꝰ de⁹. ſic dixit xp̄s Ioā. 4. deus ſpūs eſt: ⁊ eos qui eū adorāt opꝫ in ſpū ambulare. Ob hoc aūt nō erat neceſſaria aliq̄ mactatio pecoꝝ ⁊ crematio eoꝝ ⁊ tanta multitudo ſacrificiorū tam preſumptuoſa. naꝫ quotidie ſacrificia fiebant: ⁊ in feſtiuitatibus fiebāt maiora ⁊ accumulata. de quibus patet Nume. 28. et. 29. ¶ Dicēdum tamē ꝙ deuſ voluit dare diuerſa genera ſacrificiorum ⁊ occupationē magnā in illis ⁊ expēſas vt abſtraheret iudeos ab idolis. Naꝫ iudei ante hoc aſſueti erāt colere idola ſicut gentiles vt. ſ̄. declaratū eſt. gentiles offerebant dijs ſuis ſacrificia aialium: iō iudei ſm antiquā cōſuetudinē adhuc offerrēt aīalia demonibuſ. vt ergo deus abſtraheret eos a cultu idoloꝝ: voluit ꝙ illa ſacrificia que demonibus oblaturi erant offerrent ſibi ⁊ non peccarent. Et ſic lꝫ iſta ſacrificia ſm ſe nullius vtilitatis forent: ſed magis vnr̄ fetida ⁊ imūda. ſ. cremare carnes animaliū: ⁊ effundere ſanguineꝫ apō altare ⁊ p parietes altaris: ⁊ qd̄ deterius erat cremare oēs adipes coraꝫ dn̄o. ⁊ cū iſta tā fetida eſſent: dn̄s tamē dicebat ꝙ odor adipis cōbuſti erat ſibi ſuauiſſimus Leui. 3. ⁊ ꝙ oēs adipes cremarenꝰ corā domino: ⁊ ꝙ nemo comederet adipē ſed cremareꝰ in altari Leui. 3. et. 7. Hoc tamē deus dicebat vt nō videreꝰ iudeis ꝙ deus abominabaꝰ ſacrificia eorū: ſꝫ magis ꝙ honorabat ea: ⁊ per hoc iduceret eos ad ſibi ſoli ſacrificandū. Ad veritatē tn̄ nō erant iſta ſacrificia munda vt Malachias pphera innuit loquēs iudeiſ de vocatione gentiū. ſ. nō eſt mihi voluntas in vobis dicit dn̄s: magnū nomē meū in gentib⁹: ab ortu ſolis vſqꝫ ad occaſum: in omni loco offerꝰ mihi ſacrificiuꝫ mundū. ſ. panis ⁊ vinū. vocando ergo ſacrificiū iſtō mundū qd̄ gentes oblature erant: innuebat ꝙ ſacrificia que iudei offerebant non erant mūda Mala. 2. c. ¶ Alia cā iſtorū ſacrificioꝝ erat ꝙ iudei erāt nimis groſſi ⁊ carnales circa cognitionē dei. ⁊ cū de⁹ vellet ꝙ colerent eū: ⁊ tn̄ ipſi nō poſſent eū pure ſpūalr colē ſicut colendus erat: qꝛ ipſi erant carnales: oportuit ꝙ daret eis aliquē modū groſſuꝫ ⁊ carnalē i quo eū colerēt. ⁊ iſte fuit colere eū i diuerſis gn̄ib⁹ ſacrificioꝝ.

A
Lex vet⁹ debēbat ꝯtinere aliq̄ inutilia q̄ i nouo teſtō tāqꝫ inutilia debebāt reſpui: regriꝰ. n. mactatio nō victimarum ſed pectoꝝ.

B
Victimaꝝ multiplicitas iudiſ data ē vt i his occuparēꝰ nec idolis imolarent vt aū ꝯſueuerant.

C
Sacrificia iudorū lꝫ eſſent inutilia ⁊ fetida vt crematio carniuꝫ ⁊ ꝯſpſio ſāguinis: de⁹ tn̄ ſe accepta re dicebat ne illa reſpuerent ⁊ idola ſequerenꝰ ſꝫ reuera mūda n̄ erāt. vid̄ Malachiā. 2.

¶ Caplm. 48. Qꝛ erant aliqua inutilia in veteri lege. ſ. multitudo cōtaminationū ⁊ purificationū ⁊ diſtinctio quorūdam ciborū. ⁊ q̄re deus iſta mādaret.

Erant autē alia in veteri teſtamēto q̄ ſm ſe erāt inutilia. ſ. multitudo purificationū ab imundicijs. nā diuerſimode cōtrahebant imūdiciā ⁊ varie erant purgationes: de quibus Leui. 11. ⁊. 12. et. 13. 14. 15. et. 17. et. 21. et 22. ⁊ Nume. 5. et. 19. ⁊ in multis alijs locis. Iſtō aūt fiebat ppter duo. pmo ad oſtēdendū ſanctitatē ⁊ mūdiciam dei iſrael ſuper deos gentiū. nā dij gentiuꝫ nō abijciebant imūdos. deus aūt voluit ꝙ in multis poſſent cōtaminari iudei: ⁊ iſta contaminatio eſſet ſoluꝫ legaliſ. ſ. reſpectu ſacroꝝ: ita vt ille qui ſic pollutus eēt nō accederet ad ſanctuarium nec res ſacras: ⁊ ſi accederet moreretꝰ Leui. 15. In quo apparet quāta erat mundicia dei ſui: quādo ad tēplū ſuū qd̄ erat materiale nō licebat accedere imundos: ⁊ ſi accederēt morerenꝰ. ꝙ autē ad iſtū finem ponerenꝰ iſte leges contaminationū ⁊ purificationū: pꝫ qꝛ qn̄cūqꝫ agitur de iſtis diciꝰ exhortando ad iudeos. ſancti eſtote. i. mundi: quia ego ſanctus ſum deus veſter Leui. 11. et. 15. et. 18. 19. ¶ Alia cā eſt: ⁊ iſta ē gn̄alis ad oēs cerimonias veteris teſti. ſ. pp occupationē. voluit. n. de⁹ ꝙ iudei tot cerimonias obſeruare dērēt i qbus iplicit i vix reſpirare

A
Purificationes ab imūdicijs in vet̄i lege: lꝫ eēnt inutiles inſtitute ſūt a deo ad ꝯfūdēdā idolatriaꝫ ⁊ oſtēdēdā ſanctitatē dei.

B
Cerimonie tam multe a deo iſtitute ſunt iudeis vt eis nō vacaret idolatrare.

vix reſpirare poſſent: vt non vacaret eis colere idola aut declinare ad alia ſupſtitioſa: qđ fieret ſi lex iſta facilis eſſet ⁊ paucarum obſeruationum. Et ob hoc iſta ita grauis lex. ſ. propter multitudinem cerimoniarū ꝙ vix poterāt hoīes eā implere. ſic dr̄ Actuū. 15. qn̄ quidam volebant obligare cōuerſos de gentilitate ad xp̄m ad obſeruationē legaliū. ſ. ⁊ nunc cur tentatis imponere iugū ſuper ceruices diſcipuloꝝ: hoc eſt. n. iugū qđ nec nos nec patres noſtri ferre potuimus. Erant autē alia ſuperflua vel inutilia. ſ. diſcretio ciborum: qꝛ nō licebat iudeis comedere de oībus animalibus: ſed erant eis multa vetita Leui. 11. et. 14. Fiebant aūt hec ꝑpter duas cauſas ſupra proxio aſſignatas. alie cauſe erāt magis in ſpāli diuʒ iſtorū. de qbus latius diximus in locis ſuis exponendo.

C
Lex vet⁹ hēbat diſcretionē ciborū q̄ erat iutilis.

Capl̄m. 49. Q; in nouo teſtamēto non ſunt aliqua ſacrificia carniū nec alterius modi ſicut in veteri: ſed ſolum manēt duo ſacrificia. ſ. eucbariſtia ⁊ ſacrificiuʒ laudis. ⁊ quare hoc.

A
Sacrificia veti legiʒ eſaias. 600. annis an̄ xp̄i aduētū oñderat eē itilia vid Eſa. 1

IN nouo autēʒ teſtō nihil iſtorum eſt. non enim ſunt ſacrificia aliqua inutilia in animalibus: nec in alijs que offerebantur in veteri teſtamento. Quia oīa hec multo tēpore an̄ xp̄i aduentum. ſ. pluſquā annis ſexcentis Eſaias oſtēderat inutilia eſſe Eſa. 1. ſ. quid mihi multitudineʒ victimarum veſtrarum dicit dn̄s: plenus ſum: holocauſta arietum ⁊ adipē pinguiuʒ: ⁊ ſanguinem vitulorum ⁊ agnorum ⁊ hircorum nolui: cuʒ veneritis ante cōſpectum meū: quis queſiuit hec de manibus veſtriʒ vt ambularetis in atrijs meiʒ: ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Nullū ḡ ſacrificiū eſt in nouo teſtō niſi ſacrificiū corporis ⁊ ſanguinis dn̄i qđ ipſe fieri iuſſit in memoriaʒ paſſionis ſue bn̄dicte. 1. Corin. 11. ſ. quotiēſcūqꝫ feceritis: morteʒ dn̄i annūciabitis donec veniat.[b] Eſt ēt iſtud ſacrificiū necīum ad vtilitatē noſtrā: quia in ipſo viuificamur ⁊ roboramur: ſicut xp̄s dixit Joā. 6. niſi mādu caueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis ei⁹ ſanguinē nō hēbitis vitā in vobis.[d] Reliquū autēʒ ſacrificiū nullū eſt in nouo teſtō niſi ſacrificium laudis: qđ abiectis ceteris veteribus ſacrificijs carniū dixit ꝓpheta eſſe tenendū: ⁊ iō gratiſſimū. p̄s. 49. ſ. nō accipiā de domo tua vitulos nec de gregib⁹ tuis hircos: qm̄ mee ſunt oēs fere ſyluarū iumēta in mōtibus ⁊ boues: cognoui oīa volatilia celi: pulchritudo agri mecū eſt: ſi eſuriero nō dicam tibi: meus eſt eni orbis terrarū ⁊ plenitudo eius: nūqd manducabo carnes taurorū aut ſanguinē hircorum potabo: q. d. nō. et ſeqtur ſacrificium qđ offerre dēamus. ſ. imola deo ſacrificiū laudis: ⁊ redde altiſſimo vota tua. ⁊ iterū. ſacrificium laudis honorificauit me: ⁊ illic eſt iter quo oñdā illi ſalutare meū. Jſtud ſacrificiū abundantiſſime obſeruat lex noua: qꝛ tota occupatio miniſtrorū eccleſiaſticorū diurna ⁊ nocturna eſt totum tēpus in dei laudibus agere.

B
Sacrificiū noue legiʒ nullū ēaliđ ſʒ corpis ⁊ ſanguis dn̄i nr̄i Jeſu xp̄i qđ iſtitutū ē i memoriā paſſionis eiuʒ.

C
[b] Sacrificiū noue legis necīū ē qꝛ ꝑ ip̄ʒ viuificamur.

D
[d] Sacrificiū laudis necīū ē ꝑ q̄cūqꝫ lege nā hoc deus reqrit non imolationes aialium.

Capl̄m. 50. Q; in nouo teſtamēto nō ſunt cōtaminationes ⁊ purificationes legales. ⁊ ꝙ ſolum eſt immundum quod coinquinat animam: ⁊ ꝙ iam non eſt diſtinctio ciborum.

A
Lex noui teſtamēti nullaʒ aliaʒ ꝯtaminatiōes hʒ niſi pcōꝝ: qꝛ ſordes corpoꝝ ꝓ nihilo hn̄tur in nouo teſtamēto: vide Mat. 15.

ETiam nō ſunt in nouo teſtō cōtaminationes ⁊ purificationes varie reſpectu ſacrorū: qꝛ ſicut ceſſauerūt mālia ſacrificia: ita ⁊ corporales imūdicie ⁊ purificatiōes. Nihil enim nūc reputatur immūdū niſi qđ pcm̄ eſt ⁊ animā iniquā ⁊ inquinatā reddit. ſordes autē corporum pro nullo a nobis hn̄r: quia deus ad iſta nō aduertit. ipſe. n. oīa corpora tam mūda q̄ʒ imūda fecit ⁊ omnia bona ſunt. Sic nos docuit xp̄s Matth. 15. loquēs ꝯ phariſeos q curabāt de mūdicia corporis: ⁊ nō attendebant ad mūdiciā mentis dicens. manducare nō lotis manibus nō coinquinat hoīem: qꝛ qđ ꝑ os intrat in ventreʒ vadit ⁊ in ſeceſſum mittit: a corde aūt exeunt praue cogitatiōes: furta: adulteria: homicidia q̄ inquinant aiam. Jdeo tota obſeruatio noui teſtamēti eſt circa mentē vt non polluatur. de corpore autem pauca vel nulla cura habēda eſt niſi quatenus nō offendamus ꝓximos per nr̄am corporalē imundiciaʒ. Nō eſt ēt in nouo teſtamēto ciboruʒ diſcretio. ſed oīa mundari ⁊ ſumi licet cū dei bn̄dictiōe ⁊ gratiarū actiōe. Hoc fuit mōſtratū beato Petro in viſione cū iam circa horā nonā in orone exiſtēʒ fameſceret: ⁊ venit de celo vas plenū animalibus diuerſorū generuʒ q̄ ſcḋm legem Moyſi imūda erāt: ⁊ vox facta eſt ad eū de celo: occide Petre ⁊ comede: ⁊ ipſe ait: dn̄e cōe ⁊ imūdū nunq̄ʒ intrauit in os meū: ⁊ vox ad eū dixit ꝙ nō vocaret imundū id qđ deus creauerat. ⁊ ſic innuit iam in nouo teſtō oīa ſumēda eſſe Actuū. 11. ⁊ ſic poſtea diffinitū eſt in cōcilio Aplorū Actuū. 15.

B
Lex noui teſti nō hʒ ciboꝝ diſcretionē ſed oīa comedere licet cuʒ dei bn̄dictiōe ⁊ grāꝝ actiōe vide Actuuʒ. 11. ⁊ 15.

Capl̄m. 51. Quare deus in veteri teſtō nō ſoluʒ dedit leges pertinentes ad cultum ſuū: ſed etiā leges forales pure ꝑtinētes ad cōicationeʒ humanā. ⁊ q̄re in nouo teſtō nulle leges forales date ſunt.

EX hoc ēt fundamēto factum eſt in veteri teſtamento ꝙ ponerent̄ ēt leges forales. ſ. de ſeruis ⁊ iniurijs ⁊ damnis ⁊ furtis ⁊ alijs que pertinēt ad humanā cōſeruationē: qualiter puniri deberēt qui circa iſta delinquerēt. etiaʒ leges circa ſucceſſiones hereditarias ⁊ circa mr̄imonia ⁊ ſilia. Exo. 21. et. 22. 23. ⁊ Num̄. 27. et. 36. ⁊ Deu. 20. et. 21. et. 22. 23. 24. et. 25. ⁊ in multis locis. ⁊ ſunt iſte leges tales quales ſunt leges municipales aliaruʒ gentiū. Jſtud factū eſt pmo ꝑꝑ incredulitatē iſtius ppl̄i. nā ſi deus nō dediſſet iſtas leges forales iudeis: oporteret cōſtitui illis leges per rectores ſuos: et putarent ſe nō regi a deo ſi deus exp̄ſſe nō dediſſet illis leges. Scḋo ꝑꝑ ruditatē ppl̄i: qꝛ erat ille populus rudis: ⁊ forte neſciret ſe gubernare ⁊ cōdere ſibi legeʒ cōueniētes niſi de⁹ eiʒ daret leges. Pʒ hoc qꝛ qn̄ erāt iſraelite in deſerto ſynai Moyſes gubernabat ſolus totā multitudinē: ⁊ ꝑꝑ defectū regiminis ipſe laborabat tota die audiendo litigia: ⁊ non finiebant̄ negocia ppl̄i. qđ vidēs Jetro ſocer Moyſi: gentilis qdēʒ ⁊ ſacerdos madian: dixit ad Moyſen: ſtulto labore cōſumeriʒ tu ⁊ ppl̄s qui tecū eſt: ſed accipe ꝯſiliū meū ⁊ dn̄s erit tecū. ⁊ ita ordinati fuerūt iudices in iſrael ad ꝯſiliū Jetro qui erat vnus vir gentilis Exo. 18. ⁊ Deute. 1. ⁊ totus iſrael vbi erant ſexcēta milia peditū cū ſanctiſſimo ꝓpheta ſuo Moyſe neſcierant prius dare modū quo regerent̄: ⁊ mox vt viderunt bonum modū quē dedit Jetro acceperūt illuʒ. qđ ſatis cedit generi iudeorū ad ignominiā. ſed oīa diuina diſpēſatiōe facta ſunt. Decuit ḡ ꝙ deus daret eis leges forales ad ſupplendū defectū eoꝝ. Tertio factuʒ eſt ad tollendū iudeis locū errandi: qꝛ ſi nō dediſſet de⁹ eis leges forales: ipſi accepiſſent leges tales quales habebant egyptij inter quos vixerant: vel chananei inter quos moraturi erant. ⁊ forte accipent tales leges que in ſe cōtinerēt pctm̄: ſicut erat de plurimis legibuʒ gētiliū: vel ſalteʒ preſtarēt eis occaſionē ad cultū idolorū. ⁊ iſta fuit cā precipua huius. nā deus in oībus voluit ſubtrahere iudeis occaſionē imitandi gentiles ⁊ cōicandi cum eis Exo. 34. ⁊ Deute. 12. ⁊ fere ꝑ totaʒ legē. Quarto factū eſt ad dandā pacē pplo: qꝛ cum eſſet populus rudis ⁊ impfectus nō eſſet facilis ad cōcordandū in cōditiōe legum ſi per principē aut ꝑ eos cōdende forent. vt ḡ auferret̄ locus ſeditionis de⁹ dedit iſtas leges. Jn nouo aūt teſtō nihil horū eſt: qꝛ nō ponunt̄ leges alique de foralibus. ſolum eniʒ xp̄s regulauit nos. pmo in fide: deinde in charitate: qualiter ad deū ⁊ ad ꝓximū ſe q̄ſqꝫ hēre debeat. poſtea vero tradidit quedā gn̄alia documēta de virtutibus. de rebus tamē humaniʒ in particulari gubernādis nullam legeʒ tradidit: pncipibus eccleſiaſticis prelatis oīa relinquēs: eo qꝛ obſuatis eis q̄ ꝓ fundamēto tradidit: īpoſſe erat errare in aliquo ope. De h̄ tn̄. ſ. qr̄ xp̄ʒ in nouo teſtō nō tradiderit leges ꝑticulares ſic tradidit

A
Leges forēſes ꝺ ſuis iniurijs furtis ⁊ dānis q̄lr punirent̄ delinquētes i his: ⁊ ꝺ ſucceſſiōib⁹ hr̄ditarijs ⁊ mr̄imonijs date ſunt a deo iudeis vt viderēt̄ regi a ſolo deo: ⁊ ad declarādā ppl̄i illi⁹ ruditatē: ⁊ ne accepiſſēt leges a gētilib⁹ q̄ ꝯtinerēt pcm̄ ⁊ ad auferēdā diſcordiam q̄ accidiſſet ſi ꝑ pncipē aliuʒ a deo cōdite fuiſſent.

Jgnominia iudeorum.

3. ratio.

4. ratio.

B
Lex noui teſti docet tm̄mō fidē ⁊ charitatē ⁊ virtutes gn̄ales qbis ſuatis facile eſt p̄latis ſeu pncipib⁹ circa ꝑticularia ſe hn̄ gerere.

C
Dr̄ia noui ⁊ veteris teſtī.cur d̄s i noua lege n̄ dederit foreſes leges vide Autorē i libello vbi nun gd lex p̄ſcriptionis ſit licita.

in veteri pleniſſime dictū eſt in quodā libello nr̄o vbi diſputare incepim⁹ q̄ōnē de preſcriptiōe an ſit licita. ⁊ ibi ponunt decē dr̄ie noui ⁊ veteris teſtamēti.ideo pro nunc nihil de hoc dicamus.

¶Capl̄m.52.Quare oportuit eſſe multos ꝓphetas ⁊ alios modos cōſulēdi dn̄m in veteri teſtamento:⁊ de incredulitate iudeoꝝ.⁊ quare deus nō dedit legē per aliquē hoiem ſed ꝑ ſe in voce tube:⁊ ꝙ l; conſulendo ſup rebus paruis eſſet indignū:nō ſolū deus tolerabat h̄:ſ; ēt ⁊ rogabat iudeos ꝙ cōſulerent eū.

A
Prophetaꝝ multitudo ⁊ modoꝝ ꝯſulēdi deū in lege veteri fuit ob ruditatē ⁊ incredulitatē populi.

Ex eodē ēt fundamēto inſurgit ꝙ iudei dērent hr̄e multos ꝓphetas ⁊ alios ꝙ̄plurimos modos ꝯſulendi dn̄m.erāt eni iudei rudes ⁊ iperfecti:⁊ potiſſime laborant vitio incredulitatis. nulla.n.gens fuit vnquā ita incredula ſicut iudei.iō nunꝙ̄ credebāt niſi viderent ſigna manifeſta.⁊ de hoc xp̄s increpauit eos q̄ poſtquā fecerat tota miracula q̄lia nullus alius fecerat:adhuc petebant ab eo ſignū vt crederent ei.⁊ ipſe dixit.gn̄atio praua ⁊ icredula ſignū petit:⁊ ſignū nō dabit ei niſi ſignū Jone ꝓphete.de hoc Math.12.et.16. Apl̄s ēt aſſignans ꝯdōnē iudeoꝝ ⁊ grecoꝝ ait.iudei ſigna petūt: greci aūt ſapiētiā querūt.1.Corin.1.c.Ut ḡ deus cōdeſcēdēt infirmitati ⁊ impfectioni eoꝝ oſtēdebat eis multa ſigna:vt in eductiōe d̄ egypto inferēdo decē plagas egyptijs Exo.7.vſq; ad.12.⁊ aperiēdo mare rubrū Exo.14.⁊ ibi ſubmergēdo egyptios ⁊ liberādo eos:dulcorādo aquas amaras in marath Exo.15.Dando eis māna quotidie de celo ad comedēdu; in abundātia ꝑ.40.annos Exo.16.Dando coturnices bis vt comederēt Exo.16.⁊ Num̄.11.Excutiēdo bis aquā de petra Exo.17.⁊ Nu.20.⁊ fere quotidie habebant ſigna.nā angelus dn̄i precedebat eos in colūna nubis ꝑ diē:⁊ per noctē in colūna ignis:⁊ pēdebat ſup caſtra iſta colūna ꝑ noctē ad illuminādum oia caſtra Exo.14.et.40.⁊ Nu.9.et.14.⁊ in his oibus adhuc nō credebant ei:ſed murmurabant volentes redire in egyptū ſepe Exo.14.⁊ Num̄.11.et.14.

B
Miracula ⁊ ꝓdigia q̄ data ſūt a deo iſrl̄itis ad auferendā incredulitatē eoꝝ data ſunt.

C
Deus ꝓtulit eis legē ꝑ ſe i ſonitu buccine caligine ⁊ igne ſup caput ſyna vt crederet ppl̄s iſrael lege; illā nō eē ab homie ſ; a ſolo d̄o.

¶Et ob h̄ qn̄ data fuit lex in monte ſynai noluit deus dare vel mittere illā ꝑ aliquā hoiem:q̄ crederēt ꝙ illa lex erat alicuius hois ⁊ nō dei:ideo dedit eam ꝑ ſe in ſonitu buccine nube operiēte montē:⁊ fumo ⁊ igne ⁊ caligine magna circūdante Exo.19.ita vt iſta oſtēderent diuinā maieſtatē adueniſſe ad caput montis:⁊ in voce tube data ſunt decē precepta:⁊ ꝯtinuaturus erat deus reliquā legē niſi q̄ iudei nō potētes ferre vocē dn̄i dixerūt.nō loquaris tu nobis ne moriamur:ſed loquatur moyſes Exod.20.⁊ Deutero.5.Quia tn̄ adhuc poſſet iudeis oriri preſumptio an moyſes cōfingebat eis dare legē:vel accipiebat illā a deo: loquebatur ad illū deu; in colūna nubis videntib⁹ oibus iſraelitis ꝙ loqueret ad eū Exo.33.⁊ h̄ faciebat vt crederēt ei vt p; Exo.19.ſ.iam nūc loquar ad te corā toto iſrael vt credāt tibi oī tēpore.Et adhuc oibus iſtis ſignis quotidie factis:⁊ qui erāt adhuc iter oculos diſcredebāt dn̄o ⁊ petebāt ſibi fieri deos argēteos ⁊ aureos ad colendū Exo.32.Oportuit aūt ꝑꝑ h̄ inter iudeos eſſe ꝓphetas multos ⁊ alios modos conſulendi dn̄m.⁊ intātū erat deos familiaris eis in rn̄dendo ꝙ videret nobis q̄ſi diminuere auctoritatē dei:vt nō ſolū pro rebus magnis deus adiret ⁊ conſuleret ⁊ rn̄deret: ſed ēt pro vna aſina ꝑdita:⁊ pro vna gallina vel veſte aut re minima nō noianda adirent ꝓphete dn̄i: ⁊ de⁹ ꝑ eos rn̄deret.Hoc tn̄ deus patiebat ꝑꝑ imperfectionē iudeoꝝ vt auferret eis occaſione; peccandi: q̄ ſi eis cōſulentibus dn̄m ſup aſina ꝑdita vel alia re parua:deus non rn̄deret:irent mox ad ꝯſulendos demones:⁊ magos incantatores ⁊ nigromāticos ⁊ diuinos ⁊ oē genus maleficioꝝ.¶Q; autē ꝑꝑ hoc fieret p;:q̄ Deute.18.vbi ponunt oia genera maleficioꝝ que erāt apud gentiles ⁊ vetant iudeis:⁊ ſubditur.tu autem aliter a dn̄o inſtitutus es.ſ.ꝑ ꝓphetas cōſulere:⁊ nō ꝑ maleficos.iō ſubdit imediate ibi.ꝓphetam ſuſcitabit tibi dn̄s.ſ.a ꝓphetis queres ⁊ nō a maleficis.Sic ēt p; Num̄.24.cū Balaam laudans iſraelitas ait.nō eſt augurium in Jacob nec diuinatio in iſrael:tꝑibus ſuis dicetur Jacob ⁊ iſrael gd operatu; ſit dn̄s.i. nō eſt opus eſſe diuinationē nec auguriū in iſrael:ga tꝑibus ſuis.i.qn̄ fuerit ꝯueniēs dicet iſrael ꝑ prophetas.ſ.gd opatus ſit dn̄s:⁊ ſic nō op; ꝙ vadant ad cōſulendū aliquē aliū'. Et ꝑꝑ hoc nō ſolū deus tolerabat ꝙ iudei ſic ſup rebus paruis cōſulerēt eū ꝑ ꝓphetas:ſed potius acceptabat illud tanꝙ̄ bonū ⁊ inuitabat iudeos ad hoc faciēdū:⁊ ꝓphete ſe ingerebāt volentib⁹ cōſulere dn̄m vt ꝯſulerēt ⁊ peterēt ſigna. ⁊ qd̄ deterius erat q̄ cū deus deprecaret eos per ꝓphetas ſuos ꝙ cōſulerēt eū ⁊ peterēt ab eo ſigna: nolebant:ſ; cōtēnebant eum ⁊ ꝓphetas.Sicut p; Eſaie.7.de rege Achaz cui locutus eſt dn̄s ꝑ Eſaiā dicens. pete tibi ſignū a dn̄o deo tuo in profundū inferni: ſiue in excelſum ſupra:⁊ dixit Achaz:nō petam ⁊ nō tentabo dn̄z. ⁊ tn̄ faciebat h̄ Achaz q̄ erat idolatra ⁊ non credebat deo:vel nō volebat dare ei honorē petendo ab eo ſignu;: ſed magis honorabat deos ſuos quos ipſe magis volebat cōſulere ⁊ placare precib⁹ ⁊ ſacrificijs.2. Paralipo.28.Hoc aūt fuit deo valde graue.ſ.ꝙ ipſe rogaret regē Achaz ꝑ ꝓphetaz Eſaiam ſuū ꝙ peteret ſignū ⁊ ipſe nollet.vn̄ Eſaias ait.nūgd parū eſt vobis domus dauid moleſtos eſſe hoibus q̄ moleſti eſtis ⁊ deo meo:ſ.contēnendo eū.ſic ēt p; de Ochozia rege iſrael qui decubans in lecto miſit ad ꝯſulendū beelzebub deū accaron in terra philiſtinoꝝ an ꝯualeſceret de egritudine ſua.4.Re.1.⁊ tunc Helias ex mandato dei occurrit nuncijs eius dicēs:nūquid nō erat de⁹ in iſrael vt iretis ad cōſulendū beelzebub deū Accaron: ꝓpter hoc de lectulo in quo cecidiſti nō ſurges. Ecce quātā impfectionē hoium tolerabat lex illa veteris teſti:⁊ tn̄ legem iſtam ita imperfecta; vocabat Moyſes optimā:⁊ laudabat eā corā iſraelitis dicēs iſraelitas eſſe inclytā nationē q̄ talē legem hēbāt Deut.4.⁊ hoc vt incitaret iudeos ad obſeruandū eā.

D
De⁹ loq̄bat moyſi i colūna nub̄ cūctis vidētib⁹ ne incredulus iſrael diceret legē eē a moyſe nō a deo.

E
De⁹ adeo erat familiaris iudeis ꝙ q̄ſi rn̄dēdo vr̄ legēti ſuā auctoritate; minuere. faciebat aūt hoc d̄s ēt in reb⁹ minimis rn̄dēdo ne iudei ꝯſulerēt d̄mones ⁊ idolatrarent.

¶Caplm.53.Q; in nouo teſtō nō ſunt neceſſarij prophete nec alij modi cōſulendi dn̄m ⁊ quare.⁊ qn̄ accidunt dubia circa res nō maximas gd agēdū ſit.

A
Teſtamētū noui h; oia fundamēta neceſſaria ad ſalutē ꝑ xp̄m poſita:nec opus eſt modis ꝯſulendi deū q erāt in lege veteri.

In nouo aūt teſtō q̄ erat lex pfectiſſima ⁊ obſeruatores eius dēbant eē perfecti vel anhelātes ad pfectionē:non erat neceſſariū aligd iſtoꝝ.ſ. ꝙ nūc hērem⁹ ꝓphetas nec alios modos ꝯſulēdi dn̄z. Nā fundamēta neceſſaria ad ſalutē tā in ſideꝙ̄ in ope:oia iam poſita ſūt ꝑ xp̄m ⁊ per Apl̄os eius in ſcriptis que reliquerunt. Quātū ad cetera autē xp̄s reliquit ꝑtātem eccleſie ſue diſponēdi ſicut ipſe diſponeret ſi nobiſcū in carne cōuerſaret.Pro rebus aūt minimis nō fuit iuſtu; ꝙ in nouo teſtō daret aligs modus cōſulendi deū: ſicut ꝓ aſina ⁊ veſte ⁊ ſimilibus:cum potius talia xp̄s nr̄ docuerit cōtēnenda:⁊ ſi perierint patiēter tolerādū ꝙ̄ ꝙ ſup eis dn̄m cōſuleremus.nimis.n.ad hec tꝑalia confectus eſt q pro rebus tā vilibus dn̄m vult cōſulere. ſed iſtud repugnat ſtatui noui teſtamēti in quo tota nr̄a cōuerſatio in celeſtibus hn̄da eſt: ſicut Apl̄s nos docuit.⁊ de his tꝑalibus:potiſſime de paruis minima cura agenda eſt.Nā ēt in lege veteri iniuſtū erat ⁊ ꝯ diuinā reuerētiā ꝙ pro tā vilibus ⁊ puis rebus dn̄m cōſulerent hoies.tolerabat tn̄ deus iſta vt dcm̄ eſt:vt iudeos extraheret ad idolis ad que cōſulenda ⁊ colēda mox pergerēt.¶In rebus aūt maioribus pertinētibus ad ſtatum nr̄m:vtpote qn̄ hoie; vel ciuitates aut regna ſunt in aduerſitatibus:lex noua dat remedium oꝛonis.⁊ ſi deuote orauerimus deus exaudiet nos certiſſime:⁊ cōcedet qd̄ petimus:vel ſaltem dabit nobis illud qd̄ ſcit vtile eſſe.Sicut p; Lu.11.ſ.petite ⁊ accipietis:pulſate ⁊ aperiet vobis.ſ.ſigs petat a patre ſuo piſcem nō dabit ei lapidem:aut ſi petat ouum nō dabit ei ſcorpionē.⁊ ſequit.ſi vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filijs vr̄is: quātomagis p̄ meus celeſtis dabit ſpiritū bonū petētibus ſe: In hoc autē eſt magn⁹ honor deo:q̄ qn̄ nos oramus ipſum l; nobis nihil

B
Xp̄s de minimis ⁊ d̄ tꝑalib⁹ nō p̄cepit ꝯſulere dn̄m cu; docuerit iſta ꝯtēni:⁊ eoꝝ iacturā ꝑꝑ ſe patiēter tolerari.

C
Teſtm̄ nouū i rebus maiorib⁹ d̄dit ſalubre remediū oꝛonis affirmādo ꝙ gcquid ſancte petim⁹ infallibiliter cōſeq̄mur.vid̄ Lu.11.

D
Fidei meritum magnope in nobiſ augeť: cū oꝛā do credim⁹ deū exaudiſſe: ꝫ non rn̄deat nec ſigna aliq̄ videam⁹ ſed nos credim⁹ q: xp̄s id affirmauit.

nihil rn̄deat:credimus certiſſime ꝙ exaudit nos: ⁊ ꝙ
dat nobis id quod vtile eſt nobis. Etiam eſt nobiſ val
de vtile:q: per iſtum modum pendet totum negociuꝫ
noſtrum in fide ⁊ meremur multuꝫ per iſtam fidem:cū
ꝫ non videamus aliqua ſigna exauditionis ꝯfidamus
deū reſpicere ad preces noſtras: ⁊ hoc ſolum q: ipſe di
xit hoc per euangeliſtas ſuos: ⁊ nos credimus verbuꝫ
ſuū tanti vigoꝛis eē ꝙ non pōt vllo mō deficere.

¶ Caplm. 54. Q: circa res magnas in moꝛibus ⁊ in fi
de eccleſia hꝫ ptātem diffiniendi ſicut chꝛiſtus ſi p̄ſens
eſſet: ⁊ ꝙ non pōt in hoc errare: ⁊ ꝙ magis vtile eſt
nobis hr̄e iſtum modū q̄ꝫ habere ꝓphetas vel alios
modos conſulendi dominum.

A
Eccl̄ie dedit xp̄s ptātē determinā di circa res cōtē tioſaſ ſiue in fide ſiue in actōib⁹. ⁊ q̄cq̄d eccleſia de creuiſſet ꝓmiſit ſe xp̄ſ ꝯfirmatuꝝ vide matth. 18.

Circa res aūt magnas q̄ ve
niunt in contētio
nem ſiue in fide:ſiue in actionib⁹ di
miſit eccl̄iā ſuaꝫ que oꝛdinaret: ⁊ qd
ipſa faceret deuſ appꝛobaret ac ſi ip
ſe p̄ſens in carne aſſumpta faceret.
hoc ſignať Matth. 18. ſ. q̄cūqꝫ ſol
ueritis ſuper terrā erūt ſoluta ⁊ in celo. i. quecūqꝫ voſ
manentes ſup terrā ſolueritis erūt ſoluta in celo. i. ego
qui maneo in celo illa ſoluo: ac ſi manerem in terra in
ter vos. Et ſic qn̄cūqꝫ ſcā dei eccleſia agit aliq̄d in noīe
xp̄i quātumcūqꝫ graue illud videať nunq̄ꝫ errat quaſi
deus eſſet actualr̄ ei cooperādo. ⁊ hoc ſignať Matth.
18. poſtq̄ꝫ dcm̄ eſt de ptāte ipſi eccleſie data in clauib⁹
ligandi ⁊ ſoluendi. ſubdiť. vbicūqꝫ fuerint duo vel treſ
ꝯgregati in noīe meo in medio eoꝝ ſum. ⁊ iterū. ꝺ qua
cūqꝫ re ꝯſenſerint duo vel tres de vobis ſup terram ſi
et illis a pr̄e meo. Iſta aūt certa ſunt: q: xp̄s ſic ꝓmiſit:
⁊ q: ipſe ꝓmiſit eccleſie ſue aſſiſtentiam ſempiternam
Matth. 28. ſ. ego vobiſcum ſum vſqꝫ ad ꝯſūmationē
ſeculi. ⁊ q: dedit ei ptātem ad faciendū quecūqꝫ vellet:
⁊ ꝓmiſit appꝛobare ⁊ ꝯfirmare q̄cūqꝫ illa faceret: cer
tum eſt ꝙ eccleſia nunq̄ꝫ errabit: q: a ſpūſcō dirigitur.

B
Eccleſia i eo qd agit in noīe ieſu q̄tūcunqꝫ graue videatur nunq̄ꝫ errat.

C
Eccleſia iō nō pt errare q: ei ꝓmiſit xp̄s aſſiſtētiā ſuā ꝫ oēs hoies pticulares ex quibus eccleſia compoſita eſt poſſint errare.

Quāq̄ꝫ nos neſciamus quō eccleſia non poſſit errare:
cum videamus eam ꝯſtare ex hoibus quoꝝ q̄libet pōt
errare per ſe: non miremur ꝯfidentes ſolum xp̄i v̄bo:
q: ipſe qui ꝓmiſit ei aſſiſtentiā ſuaꝫ ad ſemp aſſiſtet ei.
quo aſſiſtente non poterit errare ꝫ ipſa de ſe poſſet er
rare ⁊ cadere. Sic. n. pꝫ de Apl̄is. nam xp̄s dixit ꝙ dū
adducerenť ante reges ⁊ p̄ſides non cogitarēt q̄d rn̄
dere dērent: q: i illa hoꝛa q̄ q̄rereť ab eis dareť ſibi q̄c
q̄d rn̄derent pleniſſime. Matth. 10. ⁊ Luce. 21. certū
eſt tn̄ apoſtolos viros ſimplices fuiſſe ⁊ ſine lr̄is ꝑ ma
ioꝛi pte. ⁊ dato ꝙ ipſi cogitarent ꝑ multos dies neſci
rent rn̄dere ad omnia que ab eis querebanť: quanto
magis cuꝫ nihil cogitarent. ⁊ tamen ſic faciebant quia
nihil cogitabant quando interrogabantur: ⁊ reſpōde
bant pleniſſime ita prudentiſſime ⁊ efficaciter ꝙ oēs
audientes mirabanť. ipſi tn̄ videbant ſe rudes ⁊ nihil
ſcire: ꝯfidebant tn̄ verbo xp̄i ꝙ non mentireť ⁊ ꝓti
nus veniebat eis abundantia eloquioꝝ: q: non erāt ip
ſi qui loquebanť: ſed ſpūſſcūs qui loquebať in eis. Lu
ce. 21. Ita igiť ſancta ⁊ bn̄dicta mater nr̄a alma eccle
ſia ſponſa xp̄i que maioꝛ eſt q̄ꝫ q̄libet Apl̄s: imo maioꝛ
q̄ꝫ oēs ſimul ⁊ oēs ſci: quā xp̄s dilexit ſuper oīa vt ait
Apl̄s ad Ephe. 6. ſ. diligite vxoꝛes vr̄as ſicut xp̄s dile
xit eccleſiā: ꝑꝑ quā oīa fecit ⁊ oīa paſſus eſt: nec dubi
tauit ſe amariſſime moꝛti tradere vt eam redimeret in
ſanguine ſuo: ſciens ꝙ ſpōſus ſuus ꝓmiſerit ſibi aſſi
ſtentiā ⁊ ꝙ nō poſſet errare nec poꝛte inferi p̄ualerent
aduerſus eā: ꝯfidens de veritate immutabili verbo
rū ſponſi ſui xp̄i aget q̄cunqꝫ ei viſa fuerint ⁊ nunq̄ꝫ er
rabit: q: non eſt ipſa que opať: ſed ſpūſſcūs qui ſibi aſ
ſiſtit ⁊ eā regit. cum magis veriſimile ſit ꝙ xp̄s regat
eccleſiā ſuam ꝑꝑ quā oīa fecit q̄ꝫ vnum de Apoſtolis
q̄ erat pars ſatis ꝑua collatus ad totā eccleſiaꝫ: ⁊ Apl̄i
erant ptes ⁊ quodāmodo ſerui vel miniſtri eccleſie et
ꝑꝑ eccleſiam: ⁊ eccleſia poterat eos vocare ſuos vel reſ
ſuas. qd pulchꝛe declarat Apl̄s loquens toti eccleſie in
ꝑſona Coꝛinthioꝝ. ſ. oīa enim vr̄a ſunt: ſiue Paulus:
ſiue Apollo: ſiue Cephas: ſiue mundus: ſiue vita: ſiue
moꝛs: ſiue preſentia: ſiue futura: oīa. n. veſtra ſunt: vos
aūt xp̄i: xp̄s aūt dei. ¶ Cum ergo alma mater eccleſia

D
Eccleſia maioꝛ ē nō ſolū q̄ꝫ q̄libet apl̄s ſꝫ etiaꝫ q̄ꝫ ſi mul oēſ ſancti cū ſit ſpōſa xp̄i quā ip̄e dilexit ſuper omnia.

E
Eccl̄ia i ſuiſ opa tiōib⁹ nō opať ip ſa ſꝫ ſpūſſcūs eā regens.

F
Xp̄s potiuſ ⁊ fir mius eccleſiā regit q̄ꝫ apl̄os qui erāt ſerui ⁊ mini ſtri eccleſie. imo eccleſia ē maioꝛ toto mundo pre ter chꝛiſtum.

ſit maioꝛ oībus Apl̄is ⁊ ſcis ⁊ toto mūdo: ⁊ oībus re
bus preter q̄ꝫ xp̄o hoīe: ⁊ xp̄s tantam curaꝫ habebat de
quolibet Apoſtoloꝝ ꝙ per ſpm̄ſcm̄ mouebat linguas
eoꝝ: ita vt nō poſſent errare nec in vno verbo: a foꝛtio
ri reget eccleſiā ſuam vt illa in nullo poſſit errare dif
finiēdo. Nos aūt credētes hoc meremur: q: credimuſ
illud fieri a deo qd non videmus. ideo eſt iſte modus
oꝛdinationis ꝯuenientiſſime in nouo teſtamēto. ⁊ non
opꝫ eſſe nunc ꝓphetas vel aliquos alios modos per
quos dominum conſulamus.

G
Xp̄ſ ſi rexit apoſtolos ita vt errare nō poſſēt nec in vno v̄bo multo magiſ regit eccleſiam.

¶ Caplm. 55. Q: in nouo teſtamēto in eccleſia p̄mitiua
fuerūt multi ꝓphete ⁊ quare hoc: ⁊ ꝙ pauco tp̄e dura
uit: ⁊ quare inter iudeos multo tp̄e durauit: ⁊ ante ad
uentum chꝛiſti ceſſauerunt ꝓphete ⁊ aliꝫ modi con
ſulendi dominum.

Verum eſt ꝙ a p̄ncipio eccle
ſie p̄mitiue cuꝫ ad
huc hoies eſſent teneri in fide ⁊ no
ui fuerunt aliqui ꝓphete chꝛiſtiano
rū. ſicut legiť Act. 11. c. ꝙ antiochie
erant aliqui viri ꝓphete: de quibus
vnus p̄dixit famē que futura erat in
toto oꝛbe tp̄e Claudij impatoꝛis. ⁊ tunc oēs xp̄iani pa
rauerūt ſe ad mittendū elemoſynaꝝ ſuſtentationeſ ſcis
qui erant in hierl̄m. Fuit ēt alius ꝓpheta xp̄ianus no
mine Agabus: q̄ accipiens zonā Pauli dixit. virū cu
ius zona hec eſt alligabunt vel ꝑſequenť in hieruſalē:
denotās ei ꝑſecutiones que ibi ei euenerūt Actu. 20. ⁊
ſic poſtea fcm̄ eſt. Apoſtolus ēt. 1. Coꝛin. 14. ſepe noīat
ꝓphetas q̄ erant in eccleſia: ex quo innuit ꝙ multi erāt
⁊ quaſi cōmune erat tūc eſſe ꝓphetas: imo nulla erat
tunc particularis eccleſia in qua nō eſſent tunc ꝓphete
valde plures q̄ꝫ in veteri teſtamēto. vnde Paulus in
eo. c. declarat ꝙ inter dona q̄ dabanť tunc fidelib⁹ erāt
duo magis vſitata. ſ. genera linguarū. i. loqui diuerſis
linguis: ⁊ ſpiritus ꝓphetie. ⁊ erat ꝯtentio inter Coꝛin
thios an dignioꝛes eēnt qui loquebanť linguis vel ꝓ
phete: ⁊ per multas rōnes oſtendit ꝙ ꝓphete erant di
gnioꝛes: ⁊ ſuadet oībus Coꝛinthijs oꝛare deum ꝙ det
eis ſpm̄ ꝓphetie. ⁊ apparet per ea q̄ dicunť ibi ⁊ prece
denti. c. ꝙ erant valde multi ꝓphete in eccleſijs Coꝛin
thioꝝ ⁊ in oībuſ alijs eccleſijs. Philippus ēt diſcipuluſ
vel vt alij volunt Philippus apl̄s ſepteꝫ filias habuit
ꝓphetiſſaſ que in v̄ginitate ꝑſeuerauerūt Act. 20. *po
ſtea tn̄ cum fides aliqualiter radicata eſt nō fuerūt ꝓ
phete in eccleſia ſicut fuerūt tp̄ibus antiquis. ¶ Inter
iudeos aūt ſicut ſupꝛa diximus multo tp̄e ante xp̄i ad
uentū ceſſauerūt ꝓphete ⁊ oēs modi cōſulendi deum.
Hoc pōt eſſe ꝓpter duo. ¶ Pꝛimo ꝓpter peccata iu
deoꝝ. nā ante tp̄a machabeoꝝ multū peccauerāt iudei
iungentes ſe gentilibus: ⁊ petentes a rege antiocho ꝙ
mandaret eis cuſtodire leges gentiū: ⁊ ceſſarent leges
dei. 1. Machabeo. 1. c. ⁊ iter ſacerdotes magnos erāt
grauiſſima peccata: ita vt venderenť ⁊ emerenť ſacer
dotia: ⁊ occiderenť ab inuicem ſacerdotes deſiderio do
minādi vt pꝫ. 2. Macha. 4. 5. et. 6. Et tn̄ ꝓpter peccata
aliq̄n deus ſubtrahebat ſe a rn̄dendo. ſic. n. fuit in Sau
le qui peccauerat grauiſſime occidendo ſacerdoteꝫ dn̄i
1. Regū. 22. ⁊ ob hoc cum q̄reret a dn̄o reſpōſum itu
rus ad bellum: noluit deus ei rn̄dere. ⁊ patet. 1. Reguꝫ.
28. ſ. cōſuluit Saul dn̄m: qui non rn̄dit ei per ꝓphe
tas: nec ꝑ ſacerdotes: nec per ſomnia. ¶ Scdo pote
rat eſſe hoc q: appꝛopinquabat tempus ꝑfectionis in
quo chꝛiſtus venturus erat. nam cum iam iudei pluſq̄ꝫ
ꝑ mille ⁊ trecentos annos conſueti fuiſſent ad cultum
dei ⁊ obſeruatiōeꝫ legis: erant aliqualiter diſpoſiti ad
tendendum ad perfectionem ⁊ magis firmiter adhe
rendum deo ꝫ non viderent ſigna. ideo deus non mit
tebat ꝓphetas ⁊ ceſſabant alij modi conſulendi. ſic
enim erat illud tempus quaſi quedam diſpoſitio ad
legem nouam: in qua nec ꝓphete nec aliqui modi
conſulendi dn̄m futuri erant. Ecce quanta dr̄ia perfe
ctionis ⁊ imperfectionis inter legem nouam et vete
rem. ⁊ omnia hec erant: q: ſuſcipientes legem veterem
erant valde imperfecti: ⁊ ſuſcepturi legem nouaꝫ erāt
diſpoſiti ad tendendum ad perfectionem.

A
Eccleſia p̄miſ tp̄ibus hūit ꝓphetaſ ꝑꝑ teneritudinē ⁊ nouitatē fideliū vide Actu. 11. et. 20. et. 1. ad coꝛin. 14.

B
Prophe plures q̄ꝫ in veteri teſtō erāt in qualibet eccleſia pticulari tp̄e apl̄oꝛum.

C
Dona p̄ncipalia q̄ dabanť a xp̄o p̄mitiue eccleſie erant duo. ſ. gr̄a linguaꝝ ⁊ ꝓphie ꝺ q̄b⁹ erat ꝯtētio qd eēt digni⁹. ſꝫ ꝓphia ē dignioꝛ.

D
Philippus apl̄s vel diſcipulus ſeptē filias habuit v̄gines ⁊ ꝓphetiſſas vide actuum. 20.

E
*Prophe ceſſauerunt poſtq̄ꝫ ſides xp̄i fuit radicata.

F
Prophe iudeorū ceſſauerūt an̄ xp̄i aduētū ꝑ multū tp̄s ⁊ ꝑꝑ pctā ppl̄i totius: ⁊ ꝑꝑ ꝑfectōis legē aduentanteꝫ.

G
Iudei ꝑ mille ⁊ trecētos ānos aſſueti diuino cultui diſpoſiti videbanť ad perfectionē ēt ſi nulla ſigna viderent.

A
Obiectio ꝙ lex noua non debuit eē lex ꝑfectōiſ qꝛ nō ſolū dabatur iudeis diſpoſitis ad ꝑfectionē ſed gentilibus q non dēbāt tranſire a puro malo ad purū bonū ſine medio.

B
Lex noua dēbat eē lex ꝑfecta qꝛ i diſpōnē gentiliū ſupplebat gratia chriſti.

C
Baptizatꝰ i pͥmitiua eccleſia tātaꝫ gr̄aꝫ ꝯſequebaꝝ a xp̄o ꝙ paratꝰ erat mori ⁊ q̄cūq; mala pati pro eo.

D
Miracula faciendi ptās dabaꝝ cūctis in pͥmitiua eccleſia credētibꝰ vide matth.16.

E
Miracula faciendi ptās ſublata eſt ceſſante perſecutione vt maius eēt meritū fidei. ſꝫ manēte fide ſi neceſſe ſit manet i nobis ptās miraculorum.

F
Lex moyſi iducebat onera obſeruātiaꝝ ⁊ nō cauſabat gr̄am.

¶ Caplm̄.56. An fuit ꝯueniens totā legē nouā eſſe ꝑfectam totaliter cū dēret dari hoībus imperfectis.ſ.gentilibus.⁊ ꝙ quātūcūq; eſſet lex noua ꝑfecta qlibet homo quātūcūq; imꝑfectus poterat eam recipere.⁊ tn̄ ſi lex vetus habuiſſet aliqd de ꝑfectione nullus homo potuiſſet eam tolerare.⁊ quare hoc.

SEd tunc oriꝝ difficultas.diceret.n.aliqs ꝙ lex noua nō debuit eſſe tante puritatiſ ⁊ ꝑfectionis:qꝛ nō ꝯueniret eis qbus dabaꝝ.nā ſicut ea rōne qua lex vetꝰ nō debuit eſſe totaliter bona:ſed vt ita dicam aliqualr̄ mala ⁊ imꝑfecta: qꝛ illi qui ſuſcepturi eā erāt iꝑfecti erant.ita ⁊ ſuſcepturi nouā legem erāt imperfecti. Nā ſi lex noua debuiſſet dari ſolis iudeis q iam per mille ⁊ quaſi ſexcentos annos aſſueti erant colere deum ⁊ ſubijci ei per legem Moyſi:⁊ per hoc erant diſpoſiti aliqualiter tēdere ad perfectionē ꝯuenienter ſtaret:tn̄ lex noua erat lex generalis que danda erat toti orbi ſicut xp̄s dixit. Ite ꝑ vniuerſum mundum ⁊ p̄dicate euangelium omni creature Mar.16.⁊ ſic gētiles ſuſcepturi erāt eam q tn̄ erāt dediti cultui idoloꝝ ⁊ omni malo.quō ergo trāſirent ſine medio ō puro malo vt ita dicā ad purū bonū? ¶ Rn̄dendū ꝙ lꝫ gētiles ⁊ quicūq; hoīes ſuſcepturi eſſent legeꝫ nouā:quātūcūq; illi eſſent imperfecti ꝯueniens fuit legem nouā eſſe ita perfectā:qꝛ id qđ deerat ex parte diſpōnis hominū ad ſuſcipiendū legem tam ꝑfectā: ſupplebat gr̄a que dabaꝝ cum lege chriſti. ita vt merito vocaretur lex gratie. ſicut dicitur Joan.1.ſ.lex per Moyſen data eſt:gr̄a autē ꝑ Jeſuꝫ xp̄m fcā eſt. Et ſiebat ſic:ꝙ qñcūq; in pͥncipio pͥmitiue eccleſie aliqs conuerteret ad fidem chriſti ⁊ baptizareꝝ:dabaꝝ ei tanta charitas ⁊ tam feruens:ꝙ erat paratus pro Chriſto q̄cūq; mala pati. ¶ Et nō ſolum hoc:ſed illico vt hoīes credebant dabaꝝ eis ptās faciendi miracula vt patet Mar.16.ſ.ſigna aūt eos q i me crediderint hec ſequētur:ſerpentes tollent:linguis loquunꝝ nouiſ:ſuꝑ egroſ manus imponent ⁊ bene hēbunt:⁊ ſiqd mortiferū biberint non eis nocebit.iſta miracula ⁊ multa alia faciebant qui ad xp̄m ꝯuertebanꝝ in eccleſia pͥmitiua. Hoc aūt durauit toto tꝑe quo p̄dicata fuit fides quouſq; radicareꝝ:⁊ quādiu durauerūt ꝑſecutiones magne gentiliū ꝯ eccleſiā.poſtea aūt exercitatis hoībus ad fidem chriſti manſit ſola fides ꝯuerſis ad xp̄m:⁊ non daꝝ poteſtas faciendi miracula vt magis cōprobeꝝ fides qui miracula nō viderit. ¶ Uerū eſt tn̄ ꝙ cum maneat in nobis fides : ſi neceſſe eſſet poſſemus facere miracula:qꝛ xp̄s dixit.ſi habueritis tantā fidē ſicut granum ſinapis dicetis huic monti:trāſi ⁊ trāſibit:⁊ dicetis huic arbori moro: eradicare ⁊ tranſplantare in ꝓfundum maris ⁊ obediet vobis:qꝛ nihil impoſſibile eſt credenti.Matth.17.⁊ Luce.17.⁊ talia miracula multi parū ante tꝑa noſtra fecerunt dū viuerent:⁊ nunc mortui facere non deſinunt. ¶ Non ergo erat difficile homini quātūcūq; imꝑfecto ſuſciꝑe legem chriſti que erat perfectiſſima:qꝛ ipſa iducebat ſecū perfectionē ⁊ faciebat hoīem ꝑfectum mox vt crederet. Secus aūt erat de lege Moyſi:qꝛ illa inducebat magna onera obſeruātiarum:⁊ nō inducebat nec cauſabat aliquā gratim adiuuantem.ideo ſic vt iacebat cuꝫ imꝑfectionibus ſuis vix poterat tolerari vt diciꝝ Actu.15.hoc eſt iugūꝫ quod nec nos nec patres noſtri ferre potuimus. quanto magis ſi induxiſſet aliqd de perfectione.hoc ſignat Apl̄s ad Hebre.7.ſ.neminem ad perfectum deduxit lex.i.lex non dabat homini aliquam perfectionem per obſeruantiam ſuam:quia non dabat aliquam gratiam ſicut continet fides chriſti. Manebat ergo lex vetus cū imperfectionibus ſuis:⁊ non debuit continere maiorem perfectionem. lex autem noua debuit habere totalem perfectionem.

¶ Caplm.57. In quo ponuntur quattuor cauſe quare legiſlatio nulla humana vetat omnia vitia:⁊ ꝙ non licet alicui legiſlatori quātūcūq; chriſtiano vetare omnia vitia:⁊ ꝙ in lege humana non poteſt nec debet dari gratia:in lege Moyſi potuit dari gratia:ſed non debuit dari:⁊ multa notabilia.

SEd dicetur quare cū lege Moyſi q̄ erat lex veri dei non dabaꝝ gr̄a ſicut cum lege noua : ⁊ poſſent hoīes tūc eſſe perfecti:⁊ lex poſſet eſſe ꝑfecta ⁊ ꝯtinere ea q̄ ꝯtinebat lex noua abiectis imꝑfectionibꝰ quas ꝯtinebat. ¶ Dōm ꝙ non fuit ꝯueniēs:qꝛ gr̄a non debuit dari cū lege ſed cū ſaluatore nr̄o:qꝛ ſi ex lege hr̄emus gr̄am ⁊ ꝑficeremur:nō videreꝝ neceſſaria morꝫ xp̄i:qꝛ nihil ſuꝑduceret.debuit ergo tūc gr̄a ⁊ ꝑfectio venire qñ mors xp̄i trāſiſſet:vt appereret ꝙ ex morte xp̄i ⁊ ꝑ fidem iuſtificareꝝ hō:⁊ non ex oꝑibus legis:vt magis teneremur deo.nā qui iuſtificaꝝ ex oꝑibus legis:ex proprijs.i.ex operatione ſua iuſtificatur.⁊ ſic quodammodo ſuum eſt ꝙ iuſtificetur. qui autem iuſtificatur ex paſſione xp̄i per fidē illius:manifeſte appꝫ ꝙ iuſtificatur ex alieno.ſ.ex merito xp̄i.ideo totū qcqd hꝫ ſcit ſe dēre illi:qꝛ totū ſcit accepiſſe ab eo. Erat tn̄ tꝑe veteris teſtamēti gr̄a.ſ.gratum faciēs qꝛ ſine gr̄a nemo poteſt ſaluari.ſed iſta nō erat ex oꝑibus legalibus:ſꝫ magis ex fide implicita vel explicita mediatoris per queꝫ factura erat.* ſicut ꝓbat Apl̄s ad Ro.10.ſ.ꝓbans ꝙ Abraā nō iuſtificatus eſt ex oꝑibus legis:nec per circūciſionē:qꝛ anteq̄ꝫ circuncidereꝝ erat iuſtus.nā circūciſus fuit Gen̄.17.⁊ vocaꝝ iuſtuſ Gen̄.15.ſ.credidit deo Abraam ⁊ reputatū eſt ei ad iuſtitiā.fides ergo iuſtificauit eū.‖ Sic ēt erat de gentilibus q erāt tꝑe legis veteris.nā poterant oēs illi ſaluari ⁊ multi eorū ſaluabātur.⁊ tn̄ nemo illoꝝ ſeruabat legē Moyſi:ſed ex recta fide quā de deo hēbāt iuſtificabanꝝ.ⁿ ¶ Appꝫ ergo ex p̄dictis ꝙ ſola lex noua debuit ⁊ potuit ꝯtinere totalem ꝑfectionē ⁊ puritatē:qꝛ ipſa ſola attulit gratiam alleuiantē labores per quā poſſet hō tendere in opus quātūcūq; arduū. Nulla aūt lex ante ipſam debuit continere totalē ꝑfectionē ⁊ puritatē vitādo oīa mala.

¶ Caplm.58. In quo ponunꝝ quattuor cauſe quare legiſlatio nulla humana vetat oīa vitia:⁊ ꝙ nō licet alicui legiſlatori quātūcūq; xp̄iano vetare oīa vitia: ⁊ ꝙ in lege humana non pōt nec dꝫ dari gr̄a.in lege Moyſi potuit dari gr̄a ſꝫ nō debuit.in lege autem xp̄i potuit ⁊ debuit dari ⁊ multa notabilia.

EX hoc autem pꝫ quare leges legiſlatoꝝ qui ſunt puri hoīes nō puniūt oīa mala. Naꝫ non ſolum de illis qui ante xp̄m legeſ cōdiderūt:ſed ēt de illis q ſub lege xp̄i exñtes ꝓdunt iura ꝑplis dōm ꝙ nūq̄ꝫ dēn ꝯdere aliquā legiſlatiōeꝫ ꝑ quā oīa vitia tollanꝝ ⁊ puniantꝝ. Nā lꝫ catholicus legiſlator nunq̄ꝫ dꝫ dare legem per quā approbet aliqđ vitiū:qꝛ hoc eſſet incitare ad peccandū:tn̄ nec dꝫ dare legem punientē oīa vitia.ſed in qbuſdam illoꝝ ſub ſilentio trāſeundo cōmittere hoīes ſue libertati. Et hoc eſt circa illa vitia q̄ vix euitari pñt:ſicut fornicari ſimpliciter.ſ.cū meretrice pctm̄ eſt:⁊ tn̄ legiſlator non dꝫ hoc tollere:qꝛ ſi tollit inducit magna ſcādala ⁊ maiora peccata.ſicut dixit btūs Augu.tolle meretrices de ciuitate:⁊ oīa libidine cōturbabis.Etiā loqui ocioſe peccatum eſt:quia reddemus rationem de illo in die iudicij Matth.12.tn̄ legiſlator hoc nec vetat nec punit. Etiā mala cogitare pctm̄ eſt:⁊ tn̄ non punit illud lex ciuilis ſꝫ potius lex dicit:cogitationis praue nemo penā meretur. ¶ Cauſa huiꝰ quadruplex eſt.pͥma ⁊ que eſt ad ꝓpoſituꝫ eſt iſta.ſ.ꝙ euitare oīa vitia ad vnguē eſt opus ſupra hoīem purū:nec pōt fieri ſine gr̄a adiuuāte.ideo illa ſola lex dꝫ vitare ⁊ punire oīa vitia que dat gr̄am ⁊ adiuuamen ad fugiendū illa.lex aūt humana nō dat aliquā gr̄am:qꝛ eſt a puro hoīe data qui gr̄aꝫ dare nō pōt. Lex aūt Moyſi lꝫ eſſet a deo vero q poterat dare gr̄am:noluit tn̄ eam dare cum illa lege:qꝛ non decebat vt ſupra ꝓbauimus:eo ꝙ nōduꝫ venerat mediator dei ⁊ hoīum ꝑ quē gr̄a effectiue ⁊ meritorie deduceretur. In lege aūt veteri lꝫ deꝰ effectiue poſſet deducere gr̄aꝫ: nemo tn̄ adhuc erat q meritorie eaꝫ deduceret. ideo lꝫ erat poſſibile

A
Obiectio q̄re gr̄a nō data ē cū lege moyſi cū ſit lex veri dei ita vt abiectis imꝑfectiōibꝰ poſſēt ꝑ ea hoīeſ eſſe perfecti.

B
Gr̄a debuit dari nō ꝑ legē ſed ꝑ mortē xp̄i: qꝛ ſi ꝑ legē gr̄a data eēt mors xp̄i fuiſſet ſuperflua.

C
Juſtificatio nr̄a nō ex oꝑibꝰ nr̄is ē ſꝫ ex morte xp̄i ⁊ ex fide.

D
Gr̄a gratuꝫ faciens in veteri lege nō deerat ſed nō ꝑ legē hēbaꝝ ſꝫ ꝑ fidē īplicitaꝫ vel explicitā mediatoris:vide ad roma.10.

E
*Gr̄a non hēbaꝝ per circūciſionē.

F
‖Gr̄a ꝑ fidē veri dei hēbaꝝ a gētilibꝰ ſine obſeruatōe legaliū.

G
ⁿLex euangelica ſola debuit hēre totalē ꝑfectioneꝫ ⁊ puritatem.

A
Legiſlator catholicus lꝫ nō dꝫ dare legē approbātē vitiū aliqđ:dꝫ tn̄ p̄teriꝝ ſub ſilētio aliq̄ vitia ne videantur hoīes ſubire oīmodam ſeruitutē. ⁊ hoc ē ō his vitijs q̄ vix pñt euitari vt fornicatio ſimplex.

B
Uitia oīa euitaꝝ opꝰ ē ſupra purū hoīem iō ſola lex dans gr̄aꝫ oīa vitia precipit euitāda.

C

Grã i lege noua potuit ⁊ debuit dari qr legiſlator fuit xp̃s ver⁹ de⁹ p̱ quẽ effectiue eſt grã: ⁊ per mortẽ ſuã grãm meruit oĩbus in ſe credentibus.

D

Legiſlator hũanus vitãdo vitia oĩa introduceret maiora ⁊ ſcãdaloſiora ⁊ turbaret ſtatũ reipublice. cũ lex dẽat eẽ ad trãquilitatem reipublice.

erat poſſibile cum illa lege dari gratiã: nõ tamen erat iuſtum. ⁊ ſic deus noluit peruertere ordinem iuſtitie. In lege autem noua potuit ⁊ debuit dari grã rõnabiliter. potuit quidem: qr lator eius fuit xp̃s verus deus omnipotẽs. debuit ẽt qr lator eius fuit ille qui per mortẽ ſuã lauerat peccata noſtra ⁊ meruerat grãʒ a deo ꝓ omnibus hoĩbus q̱ in eum crederent. ⁊ ob hoc iſta ſola de oĩbus legibus debuit eſſe illa que debuit ꝓhibere ⁊ punire oĩa vitia: vel ſalteʒ nullũ ꝑmittere. ¶ Scḋa cã ẽ ad tollẽdũ ſcãdala ⁊ occaſiões ad maiora mala: qr aliqñ volẽdo vitare vnũ vitiũ icideret in aliud mai⁹. ſicut ſiq̱s vellet vitare ſimplicẽ fornicationẽ tollẽdo meretrices de vrbibus: induceret adulteria: inceſtus: ſtupra: ⁊ varias libidines: ita vt oĩa turbarent̃ libidinib⁹ ſicut dixit Augu. Sed legiſlator ponit leges ꝓp vtilitatem politie. ideo qñ per legẽ impedit̃ aut tollit̃ vtilitas politie aut turbat̃ bonus ſtatus ⁊ pacificus eius: lex nõ eſt bona nec tenẽda. ſʒ tale accideret ſi oĩa vitia legiſlator vitare vellet ⁊ punire: ideo nõ ꝑtinet hoc ad legiſlatorem: imo nõ licet ei facere: qr nõ eſſet legiſlator ſed euerſor vrbis. ¶ Tertia cauſa eſt: qr inutile erat ꝙ legiſlator humanus vellet vitare oĩa vitia per legẽ ſuã. nam leges vetant vitia: vt qñ aliq̱s inciderit in illa puniat̃: ⁊ ſic timore pene arceant̃ hoĩes a prauis ꝯſuetudinibus. ſunt tñ multa vitia que nunq̃ꝫ puniri poſſent nec cognoſci. ⁊ nõ dico aliqua vitia ꝑticularia: ſed gña vitiorꝫ. ſicut praue cogitatiões ⁊ ſimilia q̃ nunq̃ꝫ cognoſcunt̃ niſi quatenus reuelare voluerit q̱ cogitauit. ⁊ ſic nunq̃ꝫ poſſent venire ad iudiciale examen vt punirentur ſm̃ legem: ideo circa talia verſari legiſlatorẽ erat perdere opaʒ ⁊ leges fruſtra ꝯſcribere. ¶ Quarta cauſa eſt: qr leges dicunt̃ eſſe q̃dam directiua p̃cepta hominũ cõmunicantiũ eadẽ politia: ⁊ nõ ſunt leges niſi ad ꝯſeruandũ ſtatum politicũ: quia vt dicit Ariſto. 4. ethico. impoſſibile eſt ꝯſiſtere cõmunicationẽ aliquã ſine iuſto quodã. cum aũt deſinit totale iuſtuʒ ceſſat oĩs cõmunicatio. ⁊ qr politia eſt maxima ⁊ abundantiſſima cõmunicationũ vt pʒ. 1. Politi. c. 1. ⁊ oẽs alie ſunt ad illaʒ: neceſſe eſt in illa iuſtũ q̇dam eſſe inter cõmunicantes: vt diu ꝯſeruet̃ ſocietas politica. iſtud aũt iuſtum oſtendit̃ per leges. ideo bone leges politice duo ſolum hñt facere. ſ. dirigere quẽlibet hominẽ q̃uo bene ſe habeat ad totam ſocietatem politicam: ⁊ ad quẽlibet de ſocietate illa bene faciendo. Scḋm eſt ꝙ arceant homines a dãnis ⁊ iniurijs inferẽdis toti cõmunicationi ⁊ ſocietati politice: ⁊ cuilibet de illa ſocietate. ⁊ iſtud eſt principale: qr magis obligat̃ homo abſtinere a malefaciendo alteri: q̃ꝫ obliget̃ ad benefaciendũ ei. ¶ Ex quo patet ꝙ leges politice non hñt negociari niſi circa illud q̇ põt ꝑtinere ad cõmunicatiõeʒ vnius hoĩs cum altero: ſiue in faciendo bonum: ſiue in abſtinendo a malo eius. ⁊ ſi aliquid ſit q̇ non ꝑtineat vllatenus ad humanam cõmunicationẽ: lex politica non ſe debet de illo intromittere: qr excederet ꝓprium genus. ſicut ſe geometra tractaret de eo q̇ pertinet ad muſicuʒ vel ecõtrario. Et qr ſic eſt ꝙ aliqua vitia ⁊ virtutes ſunt que ad cõmunicationem humanaʒ nullo modo ꝑtinent. ſ. qr nec faciant eam bonã nec malam: nec adiuuant nec impediunt: non oʒ lex politica de illis ſe intromittere: qr ꝓprium genus ꝯſiderationis trãſcenderet. Sic eſt fornicatio ſimplex cum meretrice: qr in hoc nulli de cõmunitate paratur preiudicium nec impedit̃ bonuʒ publicum. Sic ẽt praua cogitatio quamdiu cõſiſtit in terminis ſuis: qr per eam nemini preiudicat̃. Sic ẽt eſt ocioſus ſermo dum tranſit ſine iniuria. Sic eſt ẽt diligere deuʒ vel non diligere: qr in hoc non nocetur ꝓximo nec bonum ei fit: ideo nullo modo expectat ad ponentes rectas leges politicas cõſiderare de his. Iſte autem virtutes vel vitia ſunt que faciunt hoĩem bonum ſimpliciter vel malum. i. non cõparando ad aliquẽ ſed in ſeipſo: ideo de his expectaret tractare ad ethicum ſiue moraleʒ ph̃m qui gñaliter loquit̃ ḋ v̇tute humana: ⁊ comprehendit ẽt monaſticuʒ. ¶ Sʒ adhuc circa talia nemo antiquorꝫ ph̃orꝫ curam plenam egit: nemo enim correxit vitam humanã vſq̃ꝫ ad vnguem niſi chriſtus. ideo illud de quo alij legiſlatores ⁊ ph̃i omiſerant tetigit principaliter. ſ. ordinare hoĩem ad deum per fidem charitatẽ ⁊ ſpem: ⁊ ꝯſtituere charitatem inter hoĩes mutuo. ẽt dirigere cogitationes. nam dixit ꝙ non ſolũ fornicari peccatũ erat realiter: ſed etiã videre mulierem ad cõcupiſcendũ eaʒ erat fornicari. Nemo tñ ph̃s quãtũcũq̃ꝫ circa mores diligens examinator de hoc curam egit. Etiã docuit homines benefacere inimicis ⁊ orare pro ꝑſequentibus. q̇ nulla vnquam ph̃ia docuit: ſed potius ꝯtra monita ⁊ p̃cepta ph̃orꝫ eſt hominem tolerare iniuriam vt p̱ Ariſto. patet. 4. ethi. c. de mãſuetudine. ſed dicit̃ ꝙ quaſdã tolerare non ꝯuenit: ⁊ ꝙ qui oĩa tolerat eſt in extremo ⁊ vocat̃ inſenſibilis. ⁊ tñ ſm̃ legẽ xp̃i oĩa tolerare docemur: qr charitas omnia ſuffert. 1. Corin. 13. ¶ Apparet ergo ex dictis ꝙ ad legiſlatores politicos non expectat vetare omnia vitia. ſola aũt lex chriſti eſt q̃ oĩa vitia oʒ vetare ⁊ vetat: ⁊ oĩa docet punienda eſſe. Rõ huius eſt qr lex chriſti eſt ad dirigendũ hoĩem ſimpliciter ⁊ in reſpectu ad aliquã cõmunicationẽ: ideo non ſolum debet vetare illa vitia que turbant vel impediunt cõmunicationem politicam: ſed ẽt omnia illa per que ſimpliciter hõ deordinatus eſt. ⁊ qr bonitas quaʒ intendit lex euangelica inducere in ſubditos eſt reſpectu dei. ſ. vt puri effecti per eam mereamur recipi ad dei ꝯſortium: ⁊ deus eſt pura bonitas ⁊ totũ bonuʒ in quo nulla macula nec impurũ aliq̇d eſt: opʒ recipiẽdos ad ꝯſortium eius eſſe totaliter puros: ⁊ ob hoc cauere debẽt omnia vitia ẽt minima: ⁊ ſectari oẽm virtutem. ⁊ ſi hinc nõ receſſerit homo oĩno purus: manet cõflatorium purgatorij ignis in quo purgant̃ anime ſeptuplum ſicut argentum puriſſimum: ⁊ tunc merentur admitti ad diuinum conſortium.

E

Leges politie ḋbent facere duo: dirigere ad bñfaciendũ reipublice ⁊ cuilibʒ ex ciuib⁹ ⁊ coercere maleficos a dãnis reipublice et ꝑticulariũ ciuiũ.

F

Lex politica nõ ſe dʒ itromittere ad illḋ q̇ ñ ſpectat ad humanã ꝯuerſationẽ: qr excederet ſuũ ꝓpriũ ⁊ adequatũ ſubiectum.

G

Lex politica nõ dʒ ſe itromittere ad vitia ⁊ virtutes ad humanaʒ cõuerſationẽ nõ pertinentes.

H

Ph̃s moraliſ ſoluſ tractat ḋ oĩb⁹ vitijs ⁊ v̇tutib⁹ ſʒ ip̱fecte: qr ſoluſ xp̃s correxit.

I

Patiẽter oĩa ferre docuit xp̃s q̇ ph̃i dixerũt eſſe impoſſibile.

K

Lex xp̃i ſola ꝓhibuit vitia non ſolũ p̱ q̃ politica cõicatio impeditur ſed p̱ q̃ q̱s eſt deordinatus.

¶ Capl'm. 59. Q̃uo legiſlator humanus dat leges de cultu diuino cũ non ſpectet ad politiam: ⁊ ꝙ non facit hoc niſi ordinando ad politiam. ſ. vt ſibi vtile. ⁊ an malũ ſit colere deũ ꝓp vtilitatem publicã vel p̱uatã.

SEd quia ſupra dictum eſt ꝙ ad politicuʒ legiſlatorem non expectat vetare oĩa vitia nec precipe oẽm veritatem: ſicut nec vetare ſimplicem fornicationeʒ: nec curare an nos diligamus deum vel non: videt̃ dubium hoc. qr legiſlatores politie intromittunt ſe de cultura dei ponẽdo aliquas leges q̃uo vel qñ coli debeat: ⁊ penas cõminando ꝯtra deſertores. ⁊ tñ hoc non ꝑtinet ad politicã cõmunicationẽ. ¶ Rñdenduʒ ꝙ legiſlatores politici curant interdum dare leges de cultu diuino. non q̇dẽ inquãtum cultus diuinus ſiue latria eſt virtus q̃dam: vel eſt quodam nãle debitũ ꝓpter diuinam excellentiam: vel ꝓpter beneficia ſuſcepta. ſed inquantũ colere deuʒ eſt vtile reipublice: ⁊ non colere eſt nimis damnoſum. Hoc aũt fundat̃ ſupra quandam fidem. nam credimuſ ꝙ deus qui oĩpotens eſt ſi colamuſ eum debite benefaciet nobis: ⁊ ſi non colamus ſed contẽnamus eũ iratus deſtruet nos. ſicut dicit̃ Leui. 16. ⁊ Deute. 20. Politie ergo deſiderantes ꝯſeruari ⁊ augeri in bono ſtatu: curant ꝙ deus colat̃. ⁊ qr volunt euitare omne malum ⁊ dãnum puniunt deſertores cultuſ diuini: ne ꝓpter eos deitas euertat publicũ ſtatum. Iſta aũt ꝯſideratio non ſolum eſt apud legiſlatores chriſtianos qui edocti per fidem de deo recta ſentiunt: ſed etiam fuit ſemꝑ apud legiſlatores gentium. quia etiam ipſi falſam deitatem colentes credebant per cultum deitatis augeri rempublicam ⁊ deſerto cultu inferri nimias calamitates. ſicut patet per Ualerium maximũ lib. 1. c. de contempta religione. vbi enarrat mala que euenerunt vrbi Rome alijſq̃ꝫ gentibus cum ab eis falſa illa deitas quam putabant cõtempta eſt intermiſſo cultu aſſueto. ¶ Sed tũc obijciet̃ ꝙ iſtud fuit valde inconuenienter. ſ. ꝙ iubeatur de⁹ coli ꝓpter noſtram vtilitatem. nã deus ꝓpter ſe diligendus eſt ⁊ colendus eſt. ꝙ aũt colatur vt nobis bñfaciat vel vt non ledat eſt totaliſ ꝑuerſio ordiniſ ⁊ vti fruendis. in quo ꝯſiſtit tota rõ peccati ſm̃ Augu. ¶ Rñdendum ꝙ verum eſt ꝙ deus non eſt colendus ꝓpter vtilitatem nr̃am: ſed ꝓpter ſeipſuʒ. ⁊ tñ legiſla-

A

Obiectio ꝙ legiſlatores politici ſe itromittunt ad ea q̃ nõ ſpectant ad ꝯuerſatõeʒ politicã qr ponũt leges de cultu dei ⁊ ḋſertorib⁹ penaſ ſtatuunt.

B

Legiſlatores politici ſe intromittũt ad ꝯdẽdas leges de cultu dei nõ inq̃ꝫtuʒ latria ſit v̇tus vel ẽ nãle debitũ ꝓp diuinã excellẽtiã vel ꝓp bñficia ſuſcepta a deo: ſʒ iquãtũ cultuſ dei ẽ vtiliſ reipublice.

C

Legiſlatores nõ ſolũ xp̃iani ſʒ ẽt gẽtiles crediderũt ꝙ cult⁹ dei cõſeruaret ⁊ augeret publicũ ſtatũ vide valeriũ lib. 1. ḋ ſeruata ⁊ neglecta religione.

D

Obiectio ꝙ malũ ẽ deuʒ coli ꝓp vtilitatẽ nr̃aʒ cũ ꝓp ſuã bonitateʒ colendus ſit.

tor rectiſſime facit ſtatuẽdo ꝙ colatur deus ꝓpter vtilitatẽ reipublice. imo non expectat ad legiſlatorẽ aliter ordinare de cultu dei. nã ordinare charitatẽ. ſ. quid ꝓpter ſe ⁊ qd ꝓpter aliud amandũ ſit ⁊ honorãdũ ſuperioris artificis eſt. ſ. theologi. ad politicũ autẽ non ptinet aliqd cõſiderare niſi ad vtilitatẽ politicã: qꝛ aliter excederet ſubiectũ ⁊ terminos artis ſue ⁊ fieret iperitus. nam qñcunqꝫ aliqs artifex ꝯſiderat aliquid: ſemꝑ ꝯſiderat per attributionẽ ⁊ relationeꝫ ad ſubiectũ ⁊ finem artis ſue. alʼs qlibet artifex ꝯſideraret id qđ conſiderant oẽs artifices: ⁊ omnia confunderent̃ ⁊ perirẽt ſine ordie. ſꝫ finis politici legiſlatoris eſt vtilitas reipublice. ergo oia conſiderata ab eo: ſiue ſit cultus diuinus ſiue aliqd aliud: debet ꝯſiderari ⁊ introduci ad legiſlationẽ ſub ratione vtilitatis reipublice. Veruꝫ eſt tñ ꝙ ipſe inqꝫtum ꝑuata pſona ⁊ qlibet alius de politica cõmunicatione debẽt colere deuꝫ: non ꝓpter vtilitatẽ publicam vel ꝑuataꝫ: ſed qꝛ iuſtũ eſt hominẽ ſubditũ eſſe deo ⁊ ꝑſtare illi quãdam ſeruitutẽ. Eſt autẽ qlibet homo quodãmodo duplex pſona. quia aut põt cõſiderari vt quedã pars publice cõicationis. aut vt eſt quedã creatura rõnalis a deo beatificabilis: dei capax per intellectũ ⁊ voluntatẽ. ¶ Primo modo deberet homo colere deum ꝓpter vtilitatẽ politicã: ſecũdo modo deberet eum colere ꝓpter ſeipſum qꝛ talis eſt. quia tñ homo magis ꝯſideratur vt eſt dei capax qꝫ vt eſt mẽbꝛuꝫ politicũ: quia maiorem perfectionẽ dicit in eo eſſe dei capacem qꝫ eſſe qđdam membꝛũ politice cõicationis: dꝫ deũ ſolũ ſub iſto reſpectu colere. ſ. vt deꝰ talis eſt cui naturaliter tenet̃ exhibere iſtam ſeruitutẽ. ⁊ ſic manebit cuilibet ſuũ opus. ſ. hoĩ ꝓprium opus: ⁊ legiſlatori ꝓpria ꝯſideratio: ⁊ nulla fiet ꝑturbatio aut ꝯfuſio.

E
Legiſlator politicus recte ꝑcipit deũ colẽdum pp bonũ reipublice: ⁊ deꝰ pp ſe colendus ẽ. ⁊ ordiare charitatẽ non eſt politici ſꝫ theologi.

F
Nõ vt ps reipublice dꝫ deũ colere pp bonuꝫ publicũ. ſꝫ vt creatura dei btitudinis capax dꝫ colere deũ pp ſe ⁊ qꝛ ſũmum bonum.

¶ Caplm.60. Qꝛ lꝫ lex euãglica vetet oia vitia ⁊ dñi ſeculares teneãt illã. q̃re nõ puniũt ipſi oia vitia agẽdo ꝫ illã legẽ. ⁊ ꝙ nulli iudici vel ꝑncipi ſeclari licꝫ pũire oia vitia occaſiõe legiſ euãgelice: alʼs erit ſibi reſiſtẽdũ.

Occaſione ſupradictorum oritur dubiuꝫ: qꝛ dictum eſt: lex hũana non punit nec vetat omne vitiuꝫ. lex aũt euangelica vetat omne vitiuꝫ ⁊ oſtendit illud puniendũ eſſe. cũ ergo legiſlatores ⁊ executores legũ xp̃iani ſint ſubiecti legi euãgelice ⁊ teneant̃ eã obſuare ad vnguẽ ſicut qlꝫ xp̃ianꝰ: q̃re nõ puniũt delinquẽtes i eã. ⁊ ſic puniẽt oia vitia: cũ illa oia vitia vetet ⁊ puniẽda oñdat.

A
Dubiũ cur legiſlatores xp̃iãi ſeu iudices cũ xp̃iãi ſint ñ puniũt oia vitia que ꝓhibet lex euãgelica.

¶ Rñdendũ ꝙ nõ expectat ad legiſlatores: nec ad executores legũ i fauorẽ legis euãgelice punire oia vitia: imo peccarẽt ſi ad hᵒ conarent̃. Rõ huius eſt qꝛ ad hᵒ ꝙ aliqs exerceat iuriſditionẽ opꝫ ꝙ hẽat legitimaꝫ poteſtatẽ: alʼs erit pſona priuata cui non cõpetit iuriſditio. Et ſicut ius dicenti extra territoriũ non paretur ipune: ita volẽti ius dicere ſupra territorios ꝓprie poteſtatis non ipune parebit̃: quia vterqꝫ quantũ ad hoc pſona priuata efficit̃. De executoribꝰ autẽ legum ⁊ iudicibus manifeſtuꝫ eſt ꝙ iuriſditionẽ ſortiunt̃ a legibus. iõ intantũ ſe extẽdit iuriſditio ſua quantũ ſe extendunt termini legum a qbus iuriſditionẽ ſortiunt̃. ⁊ leges tamẽ humane nõ vetãt nec puniunt oia vitia vt dictum eſt. iõ iudex vel executor datus vigore illaꝝ nõ poterit punire oia vitia. ⁊ ſi conet̃ facere dꝫ ſibi reſiſti tãqꝫ pſone ꝑuate nõ hñti ad hᵒ iuriſditionẽ aliqꝫ. Et ſi dicat̃ ꝙ eſt xp̃ianꝰ ⁊ lex xp̃i vetat iſta vitia ⁊ oñdit illa pũiẽda. dđꝫ ꝙ iſte inqꝫtũ xp̃ianꝰ pſona ꝑuata ẽ cui ñ cõpetit iuriſditio: ⁊ ſic nõ ꝑt exeq legẽ. ſi ãt ẽ iudex vel executor ſoluꝫ eſt hoc ꝑ legẽ hũanã que nõ ꝯfert ptãtẽ ad hoc.

B
Legiſlatoreſ politici xp̃iani peccarẽt pũiẽdo ea q̃ ñ ꝓhibẽt ciuiles leges cũ excedãt ꝓpriã iuriſditionẽ q̃ tãtũ ſe extẽdit qꝫtũ legeſ q̃rũ iuriſditionẽ adepti ſunt permittũt.

¶ Caplm.61. Cũ ꝑlati eccl'ie ſũt miniſtri xp̃i ⁊ ptãtẽ habeãt ꝑ euãgelicã legẽ: an ipſi debeãt punire oẽs delinquentes ꝯ euangeliũ: ⁊ ꝙ nõ debeãt neqꝫ licet eis.

Sed tunc manet dubiũ. ſ. dato ꝙ iudices ſeculares ⁊ dñi tẽporales nõ poſſint punire omnia vitia qꝛ ſolum ſortiunt̃ iuriſditionẽ a lege hũana: quare ſaltẽ ꝑlati eccleſiaſtici non puniũt omnia vitia: qꝛ iſti ꝓprie miniſtri chriſti ⁊ ſunt cõſtituti inter xp̃m ⁊ populũ. ſic dicit̃ ad Hebꝛe. 5. ꝙ omnis pontifex ab hominibꝰ aſſumptus eſt: ⁊ ꝯſtitutus inter deuꝫ ⁊ hoies. Etiã iſtis ꝓprie competit iuriſditio ex lege euãgelica vt ſint executores eius: qa dicit̃ eis. quecũqꝫ ſolueritis ſuper terrã: erunt ſoluta ⁊ in celis Matthei. 18. ⁊ ſic videt̃ ꝙ ipſi debeãt punire oia vitia. ⁊ tñ videmus ꝙ nemo de ꝑlatis eccleſie quãtũcunqꝫ ſanctus ſit ⁊ diligens in cuſtodiaꝫ ouium ſuarum hoc tentat. Dicẽdum ꝙ non licet ꝑlatis eccleſie penam iponere pro quolibet peccato: ⁊ peccarent ſi facerent: ⁊ debet eis reſiſti tanqꝫ perſonis priuatis non habentibus iuriſditionem.

A
Dubiũ q̃re ꝑlati eccl'iaſtici nõ puniũt oia vitia cũ ſint ꝓprie miſtri xp̃i ꝯſtituti inter xp̃m ⁊ populũ.

B
Prelati eccl'iaſtici peccarẽt ſi oia pctã punirẽt: ⁊ d̃beret eis reſiſti tãqꝫ pſonis non hñtibus iuriſditionem.

¶ Caplm.62. Qꝛ in eccleſia eſt duplex poteſtas. ſ. ordinis ⁊ iuriſditionis: ⁊ que ſit quelibet harũ. ⁊ ibi rõnes manifeſte ad ꝓbandũ ꝙ poteſtas ordinis cuicũqꝫ ordinãdo dat̃ a deo imediate: ⁊ nihil agit ibi ep̃s vel papa mediate vel imediate: ꝑncipaliter nec inſtr̃aliter.

Ad euidentiã tñ iſtorum conſiderãduꝫ eſt breuiter ꝙ in eccleſia duplex poteſtas eſt. ſ. ordinis ⁊ iuriſditiõis. poteſtas ordinis eſt illa que reſpicit aliquẽ actum ⁊ nõ reſpicit ſubditoſ: ſicut poteſtas ꝯficiendi chr̃i corpus ⁊ ſanguinẽ ⁊ ſic de omnibus alijs ordinibus: qꝛ in illis datur poteſtas ad exercendũ aliquem actuꝫ: ⁊ tamẽ nõ dant̃ ſubditi. Poteſtas iuriſditionis vocat̃ illa que reſpicit ſubditos. ſ. inqꝫtum habẽs illã põt aliquid facere in ſubditos. ⁊ ſolet alijs verbis: idem tñ ſonãtibus ꝙ poteſtas ordinis reſpicit xp̃i corpus verum: ⁊ poteſtas iuriſditionis reſpicit chriſti corpus myſticũ. ⁊ ſic ordo ſacerdotalis reſpicit corpus xp̃i verũ: qꝛ directe eſt ad conficiendũ euchariſtiã. ordo diaconatꝰ ⁊ ſubdiaconatus: ⁊ ceteri ordines gñaliter tam ſacri qꝫ non ſacri ſũt etiã reſpectu euchariſtie inqꝫtum ſubminiſtrãt vel deſeruiũt ſacerdoti ꝯficienti in aliquo: vt pꝫ in actibꝰ ſingulorũ. de qbus Iſidorus. ⁊ habet̃ in decretis di. 21. c. cleros. ⁊ clericos. ⁊. 25. di. c. ꝑletat̃. ⁊ per Magr̃m. 4. ſen. di. 23. et. 24. poteſtas iuriſditionis reſpicit corpus xp̃i myſticũ. nam tota eccleſia eſt vnuꝫ corpus xp̃i myſticũ: cuiꝰ xp̃s caput eſt vt late declarat Ap̃ls ad Ephe. 4. Et huius corpis qlibet fidelis membꝛum qđdam eſt dum in fide manet: ſiue ſit in charitate ſiue non: ſiue ſit ꝑdeſtinatꝰ ſiue ꝑſcitus. ⁊ ſic poteſtas que reſpicit ſubditos dicit̃ poteſtas ſuꝑ corpus xp̃i myſticũ. ¶ De poteſtate ordinis dđm ꝙ illa datur cuicũqꝫ miniſtro eccl'eſie imediate. ſ. poteſtas ꝯficiendi euchariſtiã ⁊ poteſtaſ oĩum aliorũ ordinuꝫ. Et dico ꝙ datur imediate a xp̃o: qꝛ lꝫ iſti ordines ꝯferantur per ep̃m: ⁊ tñ ptãs eoꝝ non confert̃ per ep̃m ſed per xp̃m. ideo etiam ſi nollet ep̃s habebit ordinatuſ illam poteſtatẽ. Et declarat̃ magis: qꝛ ſi iſta poteſtas daretur a xp̃o mediãte ep̃o ita ꝙ ep̃s vel collator ordinis aliqd efficeret circa illaꝫ: poſſet eã dare cũ limitatione quacũqꝫ vellet. vtpote poſſet dicere: ꝯfero tibi poteſtatẽ conficiẽdi corpus xp̃i ſoluꝫ per duos annos: vel ſolũ qꝫdiu fueris in tali vrbe. ſicut ſit in cõmiſſione iuriſditiõis: qꝛ cõmittens iuriſditionem limitat eam reſpectu tẽporis ⁊ loci ſicut ei placet. ⁊ tñ nõ eſt ſic in ꝑñti: qꝛ lꝫ ep̃s vellet ꝙ ordinatꝰ habeat poteſtatẽ ꝯficiendi ſolum ꝑ duos annos vel in certa vrbe: habebit ꝑ totam vitã ſuã: ⁊ in quocũqꝫ loco fuerit. ¶ Iteꝫ ſcđo pꝫ hoc ex alio fundamẽto: qa qñcũqꝫ datur aliqd per hominẽ põt per hominẽ tolli. ſicut in poteſtate iuriſditionis que datur a papa vel ab ep̃o: ſiue detur cũ ꝑfinitione tẽporis ſiue non: poterit eaꝫ tollere ille qui dedit qñcunqꝫ voluerit. ⁊ poſtea ille q ꝑus habuerat iuriſditionẽ manet ſicut priuata pſona: ⁊ nõ poteſt exercere aliquẽ actum iuriſditionis. nõ eſt auteꝫ ſic in poteſtate ordinis. nã ep̃s vel papa non põt alicui ſacerdoti auferre poteſtatẽ conficiendi etiã ſi cõmiſerit mille turpiſſima ⁊ grauiſſima. ⁊ dato ꝙ ſuſpendat aut deponat aut degradet eũ: ſemꝑ manet ei ptãs ꝯficiendi: ⁊ ſi cõfecerit recte ⁊ cõplete facit: ſicut ſi ꝯficeret vnꝰ ſanctꝰ ſacerdos. verũ eſt tñ ꝙ peccat qꝛ contra ꝓhibitionem eccleſiaſticã agit. ¶ Itẽ tertio pꝫ ex alio fundamẽto: qꝛ tota eccleſia ꝯfitet̃ ⁊ aſſerit ꝙ in oĩbus ordinibus

A
Eccl'ie ptãs duplex ẽ ordis q̃ reſpicit corpus xp̃i veꝝ ⁊ iuriſditionis q̃ reſpicit corpus xp̃i myſticũ. ſub prima ptãte ꝯtinent̃ oẽs ordineſ tã ſacri qꝫ nõ ſacri. i ptãte ſcđa ꝯtinent̃ ꝑlati.

B
Ordies imediate dant̃ a xp̃o qꝛ lꝫ dẽt̃ ꝑ ep̃m coꝝ ptãſ ẽ imediate a xp̃o: ⁊ ordinatus hẽbit illã ptãteꝫ ẽt ſi ep̃s nollet.

C
Ep̃ſ nõ ꝑt limitare ptãtẽ ordiſ vl quoad tp̃s vel quoad locũ i ordinato.

D
Ptãs data ꝑ hoieꝫ ꝑt ab hoie auferri: ptãs ordiſ nõ ꝑt auferri ab hoie ẽt ſi cõmiſerit inũerabilia pctã.

E
Suſpẽſio dpoſitio degradatio a ſacerdotio ñ aufert ptãtẽ ſacerdotij: ⁊ ſi ꝯficeret ita recte ꝯficeret degradatꝰ ſicut ſacerdos ſanctiſſimus lꝫ peccet.

F
Eccleſie toti⁹ aſſertio ē ꝙ charater ipꝛimat i aia i ſuſceptiõe oꝛdinū p qḋ p; oꝛdinē eē a deo imediate cū i aia ſolus de⁹ opet.

G
Ptātē oꝛdinū a deo pncipalit̄ cōferri ⁊ ab eis miniſterialit̄ vel iſtr̄aliter falſū eſt. nā i oi actiõe i q̄ iteruenit iſtr̄m imediati⁹attingit iſtr̄; opus ſuū ꝙ̄ pncipale agens.

H
Xpo pferēte verba ⁊ exercēte cerimõias ab eccleſia i oꝛdīatiõib⁹ iſtitutas de⁹ imediate ofert ptātē oꝛdis oꝛdināndo.

I
Eps vl oꝛdiatoꝛ nec eſt pncipale agēs nec iſtr̄; in oꝛdinū collatiõe.

A
Ptās iuriſditiõis i eccleſia ē duplex ɔtētioſa ⁊ i foro ɔſcīe. pma ē i excõicādo ⁊ abſoluēdo ⁊ ɔſiſtit in diffīiõe cāꝝ eccleſiaſticaꝝ māifeſtaꝝ. ſcḋa eſt in abſolutiõe pctōꝝ.

B
Opio ꝙ ptās iuriſditiõis eccleſiaſtice mediate ſit a xpo imediate ab oꝛdinatoꝛe q̄ falſa eſt.

C
Ptās tā oꝛdinis ꝙ̄ iuriſditiõis imediate ē a xpo.

D
Eccleſia ad tollē dā ɔfuſionē ⁊ pturbationē artauit iuriſditionē q̄ ꝯ ſe erat gñalis diſtīguēdo ſubditos p diſtricť⁹ ⁊ q2 iuſtū eſt potuit facē ⁊ tenet.

E
Sacerdo; i ſuſceptiõe ſacerdotij ſuſcipit ex iſtitutiõe xpi iuriſditionē ɔtētioſā ⁊ in foro ɔſcīe ſup totū oꝛbē: eccleſia tñ p leges ſuas ligat ei manus; niſi ei plat⁹ pmittat.

nibus cõferať character: ⁊ eſt character aliqḋ ipꝛeſſu; in aia vt dicunt. manifeſtū eſt ergo ꝙ iſta ptās nõ pōt cõferri niſi ab eo qui aliqḋ pōt agere in animā. ⁊ tñ ſolus deus attingit aiam: homo aūt ſolū operať ſenſibiliter exteri⁹circa coꝛpus. g̃ ſolus deus dat illam ptātē; ⁊ ſic ab ipſo imediate dať. ¶ S; aliqs dicet ꝙ det iſtā ptātem pncipaliter: epiſcopi aūt oꝛdinatoꝛes dent eā; miniſterialiter. ¶ S; iſtud ridiculū eſt: ⁊ g hoc dn̄t nõ intelligūt ſeipſos. nā manifeſtū eſt gñaliter ꝙ in omni actione in qua iteruenit inſtrumētum vel aliquid miniſteriale: ꝙ inſtr̄m imediati⁹attingit id in quo fit operatio ꝙ̄ agens pncipale vt in ſcindente ligna gladio: ⁊ in ſcribēte p calamū. na; gladi⁹ attingit ligna imediatius ꝙ̄ ſcindēs. calamus ēt imediatius attingit mēbranas ꝙ̄ ſcriptoꝛ. Si ergo ptāte; oꝛdinis de⁹ daret pncipaliter: neceſſe erat ꝙ oꝛdinatoꝛ imediatiu; attingeret aia; oꝛdinati ꝙ̄ deus. nullo mō tñ eā attingere pōt. g̃ nullo mō oꝛdinatoꝛ attingit hic inſtr̄aliter. Sed eſt ſic itelligēdū: ꝙ qñ eps; dicit illa verba que ab eccleſia inſtituta ſūt ⁊ exercet circa oꝛdinandū cerimonias ab eccleſia iductas: de⁹ ɔfert ipſi oꝛdinādo ptāte; oꝛdinis. ¶ Alia fundamēta ad hoc poſſent induci. ſed iſta ſufficiant: q2 ſunt manifeſtiſſima. Ex quibus patet ꝙ poteſtas oꝛdinis a chriſto datur imediate. i. ab eo ſolo ⁊ nō agente aliqḋ ad hoc oꝛdinatoꝛe tanꝙ̄ principale agēs nec tanꝙ̄ inſtrumentum.

¶ Caplm. 63. De poteſtate iuriſditiõis in foro ɔſcientie ⁊ ɔtētioſo an deť mediate a xpo ⁊ imediate ab oꝛdinatoꝛe vel a cõmittēte ptātem. vel an totaliter ⁊ imediate detur a xpo: ⁊ ibi pulchꝛe quō fiat hoc.

E poteſtate aūt iuriſditionis dōm eſt ꝙ illa p quā ſe h; hō hñs illā ad ſubditos qui ſunt partes coꝛpis xpi myſtici. ⁊ iſta ptās eſt duplex. ſ. poteſtas iuriſditiõis ɔtentioſe: ⁊ ptās iuriſditiõis foꝛi ɔſcīetie. pma eſt in excõicando ⁊ abſoluēdo ab excõicatione: ⁊ audiēdo ⁊ diffiniēdo in cauſis eccleſiaſticis ⁊ iubēdo ⁊ vetando gñaliter in oibus que ɔcernūt ſtatū eccleſiaſticū ꝙ̄tu; ad ea que manifeſta ſunt. ptās foꝛi ɔſcientie in abſoluē do a peccatis eſt.* ¶ De iſta vtraꝙ; iuriſditiõis ptāte ſolet dici ꝙ ofertur a deo mediate: ⁊ ab oꝛdiatoꝛe vel ab eccleſia imediate. ꝙ a deo ɔferať māifeſtū eſt: quia tota iuriſditio eccleſiaſtica tā foꝛi ɔtentioſi ꝙ̄ ɔſcīetie venit fūdamētaliter ex illo v̄bo qḋcūꝙ; ſolueritis. ⁊c. Mat. 16. ⁊ ex illo. Qḋcunꝙ; ſolueritis ⁊c. Mat. 18. ⁊ ex illo. accipite ſpūmſanctū: ⁊ quoꝝ remiſeritis pctā remiſſa erūt: ⁊ quoꝝ retinueritis retēta erūt Jo. 20. ⁊ ex alibus de qbus ſupſedeo. Q; tñ ab oꝛdinatoꝛe imediate accipiať iſta ptās ſicut cõiter ſolet ɔcedi: ego quoꝙ; in pñti ɔcedo: ſaluo tñ piudicio veritatis. Q2 vitaseſt ꝙ tā poteſtas oꝛdinis ꝙ̄ ptās iuriſditiõis dať imediate a xpo ſicut manifeſtiſſime appet ex multis locis ſcripture ⁊ ex geſtis aplōꝝ ⁊ dictis ſanctoꝝ doctoꝝ. eccleſia tñ ad tollendū pturbationē ⁊ ɔfuſionē artauit iuriſditionē iſtā: diſtinguēdo ſubditos ⁊ diſtrictus. ⁊ q2 hoc iuſtū eſt potuit illud eccleſia facere ⁊ tenet. Jō qñ oꝛdinatoꝛ vel eccleſia ꝙ̄ platus dat alicui oꝛdinato iuriſditionē ɔtentioſa; aut in foro ɔſcīetie: nihil aliud eſt ꝙ̄ tollere phibitionē p quā ex lege eccleſiaſtica erāt man⁹iſtius ligate: l; cōpeteret ei illa iuriſditio ſimul cū oꝛdine. ⁊ nō ſoluit man⁹ eius totaliter: ſ; ſolu; ꝙ̄tū ad illa ptem māe: vel ꝙ̄tū ad illos ſubditos quos ſibi aſſignat. ¶ Eſt aūt ſenſus huius: q2 qñ aliqs oꝛdinatur in ſacerdotē: ex conditione oꝛdinis et inſtitutione xpi cōpetit ſibi poteſtas oꝛdinis: de qua nō eſt dubium. ⁊ cōpetit ſibi ptās iuriſditiõis in foro cõſcientie ſup oēs fideles totiu; oꝛbis. cōpetit ēt ptās iuriſditionis ɔtentioſe ſup totū oꝛbē: q2 pōt excõicare ⁊ abſoluere. eccleſia tñ ligauit ei man⁹ p leges ſuas q̄ iuſte cōdidit ꝙ̄tū ad oia iſta. ¶ Jō mox vt aliqs in ſacerdotē pmotus eſt: nec pōt abſoluere queꝙ̄ in foro penitētiali nec excõicare queꝙ̄ aut abſoluere excõicatū: qḋ eſt in foro ɔtentioſo. cū aūt oꝛdinatoꝛ vel aliqs plat⁹eccleſie cõmittit ei ꝙ poſſit aliqḋ in aliquo foro iſtoꝝ illḋ pōt

⁊ nō ampli⁹. ⁊ tūc ille dr̄ ɔcedere ſibi ptātē. ⁊ tñ ad veritatē nō eſt ei dare ptāte; q2 illā ex oꝛdie cōpetebat: ſ; tollere artatiõnē ⁊ ligatiõnē iuſtā manuū iductā p legē eccleſiaſticā. tollere dico ligationē manuū nō ſimplr: ſ; ꝙ̄tu; ad aliqḋ. ſ. ꝙ̄tum ad id qḋ expſſe venit in cõmiſſione fcā. Pbare aūt pdictū eſt pulchꝛū: ⁊ ſūt clariſſima teſtimonia. opoꝛtebat tñ nimis imoꝛari qa multa ſunt fundamēta. nos tñ lõgius receſſim⁹ ab intētione nr̄a qua; voluerem⁹. ideo omittať: q2 foꝛtaſſis alibi dicet vtilius. Et tñ ꝙ̄tum ad pñs nō multū differt an dareť ptās iſta imediate a deo: ⁊ tñ ꝙ ligata eēt per eccleſiā vel ꝙ detur mediate a xpo ⁊ imediate ab eccleſia. ſ. ab oꝛdinatoꝛibus ⁊ alijs pꝛelatis.

¶ Caplm. 64. Q; ptās iuriſditiõis foꝛi ɔſcientie ⁊ foꝛi ɔtentioſi l; ſint imediate a xpo non ſunt ita libere ſicut ptās oꝛdinis in executiõe. ⁊ ꝙ plati eccleſie nō hñt determinate ptāte; platoꝝ ⁊ iudicū a lege xpi ſ; a legib⁹ eccliaſticis. ⁊ ꝙ nō ſūt executoꝛes legis euāgelice: ⁊ ſic nō pñt punire oēs delinquētes ɔ euangeliū.

Jo ergo viſis dōm eſt rñdēdo ad dubiū tactū. ſ. ꝙ l; ambe ptātes tā foꝛi ɔtentioſi ꝙ̄ ɔſcīe cōpetāt ex lege xpi: nō cōpetunt ita nude ꝙ mox vt qs fuerit oꝛdinat⁹ poſſit exercere illas indifferēter: ſed ſūt artate legib⁹ eccleſiaſticis. ideo ad h̄ ꝙ aliqs poſſit exercere ɔſcientie iuriſditionē: neceſſe eſt ꝙ oꝛdinatoꝛ vel aliqs plat⁹eccleſie limitet ei mām ſup quā poſſit. Jn foro aūt ɔtentioſe iuriſditiõis adhuc magis māifeſtū eſt: q2 iſte eſt magis artatus legib⁹eccleſiaſticis. Jō ptātem excõicādi ⁊ excõicatos abſoluēdi accipiūt ſacerdotes minoꝛes ab epīs: vel cõpetit eis ex lege eccleſiaſtica. ſ. rõne aliqꝛu; dignitatū q̄s hēant qbus annexa eſt ɔtētioſa iuriſditio. ſiue cõpetat de iure ſcripto: ſiue de ɔſuetudie: q2 totū eſt ius. Epi aūt accipiūt ptātem ⁊ iuriſditionē a papa. Jpſe autē papa accipit poteſtatē imediate ab ipſo deo. vel accipit eā a matre ſua eccleſia cuius fili⁹ ⁊ mēbꝛum eſt: in qua eſt plenitudo totius poteſtatis ɔceſſe ſibi a xpo. nō dico ꝙ a cardialib⁹ vel ab electoꝛib⁹ aut a ɔſecratoꝛe accipiat aut ab aliquo alio homine: aut a toto clero: vel a multis hoibꝰ. ſed a matre ſua eccleſia que maioꝛ eſt ꝙ̄ ipſe: cum ipſe ſit filius eius ⁊ mēbꝛū. imoꝛari autē his non cõuenit: quia latiſſimus pceſſus eſſet ſi de his oibus agendū foꝛet. ¶ Hoc poſito dōm ꝙ ptātes iſtoꝝ nō ſūt abſolute vel illimitate: ſed ligate legib⁹ſm quas ptātem acceperūt. na; eccleſia h; regulas quas canones appellat: ⁊ ſm illas diſtinguunt iſte poteſtates ⁊ conceduntur. Solus ſūmus pontifex eſt ſupꝛa leges hūanas: qui omnia pōt pterꝙ̄ in duobus caſibus quos excipit lex diuina. ¶ Prim⁹ eſt ꝙ nō agat in manifeſtū damnū vel decoloratiõnē ſtatus eccleſie vniuerſalis. nam quātu; ad hoc nihil poteſt. ſicut dicit Apls. 2. ad Coꝛin. 13. ꝙ data eſt nobis ptās nō in deſtructionē: ſed in conſtitutionē. ¶ Secūdus caſus eſt ꝙ intētio pape fundet ſe ſup veritatem. nam ſi ſup falſitatē ſe fundet nihil facit. dicit Apls contra veritate; autē nihil poſſumus. 2. ad Coꝛint. 13. Omnes alij miniſtri eccleſie ſicut accipiūt poteſtatē per leges eccleſiaſticas: ita habent limitatā iuriſditionē ſm illas leges. ⁊ tñ leges eccleſiaſtice quas canones appellam⁹ non tribuūt poteſtate; ad iudicandū vel ad puniendū omnia delicta: nec ad arctandū hominē ad actus oium virtutu;: ſed certa delicta puniūt. ſ. ea que poſſunt venire in contentionē de qbus iudiciu; publice agi pōt. ꝙ ergo platus eccleſie velit iuriſditionē ſuam contētioſam extendere ad oia delicta vel vitia quecunꝙ; puniendū ⁊ vetandū: illa excedet terminos poteſtatis ſue: q2 leges ille p quas ipſe eſt platus ⁊ habet contentioſa; iuriſditionē limitant poteſtatē eius ad certū modum: ⁊ ſi velit ſupercedere efficieť perſona priuata ⁊ non erit ſibi parendū. Cum autē dicatur ꝙ iſti ſunt miniſtri chꝛiſti ⁊ habēt exeq legem eius. dicēdu; ꝙ veru; eſt ꝙ habent iſtud miniſteriū: ſed non cōpetit eis ſolū per lege; chꝛiſti: ſed magis determinate cōpetit per canones oꝛdinatos ab eccleſia: l; oꝛigo iuriſditionis veniat a lege

F
Pꝛelati non ɔcedūt ptāte; i foro ɔtētioſo ſacerdotib⁹ iā oꝛdinatis cum eos pmittūt diffinire excõicare ſ; tollūt artatiõnē.

A
Sacerdos l; i ſuſceptiõe oꝛdinis duplicē ptātē ſuſcipiat. ſ. oꝛdis ⁊ iuriſditiõis; tñ q2 artata ē ab eccleſia ptās iuriſditiõis nō h̄t ea vti niſi ſup mā; ſibi ab oꝛdinatoꝛe vel a plato hñte ptātē conceſſam.

B
Papa ſuſcipit ptātē iuriſditiõis vel a deo vel ab eccleſia mr̄e ſua cui⁹ ipſe eſt fili⁹.

C
Papa oia p̄t niſi in duob⁹ caſib⁹. pmus ē ſi agit ɔ ſtatū vlis eccleſie. ſcḋs ſi nō ſūdat ſe ſup v̄itatē.

D
Pꝛelati eccleſiaſtici tātā ptātem hñt iuriſditiõis ꝙ̄tā eis canones tribuunt iō plati eccleſiaſtici non pñt punire oia delicta q2 canones nō pmittūt.

euangelica:⁊ tñ per leges eccleſiaſticas non cōſtituun-tur iudices omniū delictoꝝ:nec efficiunt executores legis euangelice:ſed ſolum ipſoꝝ canonum eccleſiaſticorum per quos acceperunt iuriſditionem.ergo nō licet eis vltra ſe extendere.

¶Caplm.65.Soli ſacerdotes inq̃tum poſſunt in foro conſciētie ſunt executores legis euangelice ſm totam ſuaꝫ latitudinē:⁊ ad iſtos pertinet punire omnia vitia que in lege xp̄i vetantur ⁊ nullus alius q̃tecūq; poteſtatis aut ſctitatis hoc pōt:⁊ q̄re hoc fiat.

SEd dicendū eſt ꝙ executores legis euāgelice q̃tuꝫ ad ſuā totā latitudinē ſunt illi q̄ habent iuriſditionem fori ꝯſcientie:⁊ ad illos ptinet vetare oīa vitia ⁊ punire illa.nam p̄lati eccleſiaſtici habētes contētioſam iuriſditionē:lꝫ ex eo ꝙ ſunt eccleſiaſtici ſint miniſtri xp̄i:tñ ex eo ꝙ contētioſaꝫ exercent iuriſditionē:ſoluꝫ ſe extēdit poteſtas ſua ad illa que in ꝯtentione venire poſſunt vt demōſtrat nomē iuriſditiōis cōtētioſe.manifeſtū eſt quedam ⁊ multa genera peccatoꝝ eſſe que in contentionē venire nō poſſunt cū per ea nō turbetur ſtatus politicus nec ſtat⁹ eccleſiaſtic⁹:ideo illa alteri foro relinquēda ſunt.Iſte auteꝫ eſt forus conſciētie.⁊ ſic habētes forum conſciētie vetāt oīa vitia ⁊ puniunt.nam ſacerdos in ꝯfeſſione mādat peccatori non ſolum abſtinere a publicis:ſed etiā ab occultis peccatis.⁊ non ſolū ab illis que aliquē ledunt:ſed etiā ab illis que neminē tangūt.⁊ non ſolū a mortalib⁹:ſed etiā a venialib⁹:⁊ pro oībus iſtis penam īponit.ſ.penitentiaꝫ arbitrariā.⁊ in iſto foro punit̃ fornicatio ſimplex cū meretrice:nec tolerat̃ vllo mō:lꝫ leges politice illaꝫ tolerent.Hic etiā pena īponitur ꝓ prauis cogitationibus etiā non exiſtētibuꝫ in actu:lꝫ lex hūana dicat praue cogitationis nemo penaꝫ meretur.⁊ ſic de oib⁹ alijs vitijs q̃tūcunq; paruis etiam ſi in nullius nocumentū ꝓueniant.Etiā habētes iuriſditionē fori cōſcientie ſūt executores plenarij legis euāgelice q̃tum ad totaꝫ ſuā latitudinē:⁊ nulli alij hoc poſſunt quātecunq; poteſtatis iuriſditiōis ⁊ honoris aut ſāctitatis ſint. ¶Ratio autem huius eſt:qꝛ p̄ſidentes iuriſditioni contētioſe lꝫ p̄ſint ꝑſonis mere eccleſiaſticis:tñ p̄ſunt eis q̃tū ad id qȯ eas reſpicit mutuo de quo īter eas ꝯtētio oriri pōt.ſed de omni peccato nō poteſt fieri queſtio aut cōtentio vt dictū eſt.Qui aūt p̄ſunt foro ꝯſcientie p̄ſunt hominibus in relatione ad deū.nam confiteri non eſt introductū per aliquā pacem vel bonū cōitatis eccleſiaſtice aut ſecularis:ſed ex mandato dei vt puri efficiantur homines ad cōmunicandū merita paſſionis xp̄i:⁊ ſic recipiant̃ in ꝯſortio dei.⁊ tñ ad participandū merita paſſionis xp̄i:oportet hominē eſſe mundū:ſicut xp̄s fuit mūdus qui peccatū non fecit nec inuentus eſt dolus in ore eius.1.Pe.2.ſed nō eſt mūdus qui agit aliquid de his que xp̄s vetat ⁊ indicat eē digna punitione.ergo qui preeſt iuriſditioni fori ꝯſcientie q̃tum ad omnia iſta habet poteſtatē cū dirigat homineſ in deū:⁊ ipſe ſolus eſt executor plenari⁹ legis euāgelice.

A
Prelati poti⁹ miniſtri xp̄i dicēdi ſūt quoad foruꝫ ꝯſcie ⁊ eoꝝ ptās latior ē cū multa pctā ſint q̄ in cōtentioneꝫ nunq̄ deueniūt.

B
Sacerdoſ ī foro ꝯſcie hꝫ ꝓhibere ⁊ pūire oīa vitia ⁊ ē executor legiſ euangelice q̃tuꝫ ad totā legis latitudinē.

C
Cōfeſſio pctōꝝ ē itroducta ſoluꝫ ex mādato dī vt puri efficiāt̃ homineſ ad ꝑticipādū merita paſſionis xp̄i.

¶Caplm.66.An lex euāgelica habeat ſolum in futuro executorē vel habeat hic.⁊ ꝙ habeat hic p̄ncipalem ⁊ directū:⁊ in futuro hēat executorē ſubſidiariū.

ALiqui putauerūt ꝙ lex euangelica nō habeat in p̄ſenti ſeculo aliquē executorē ſed in futuro:qꝛ ibi punient̃ omnia delicta:hic aūt multa impunita manēt. ¶Dōm ꝙ non eſt cōuenienter dictū:qꝛ tunc fruſtra eſſet poſita ſi nullus eſſet hic executor ei⁹:qꝛ inciderem⁹ tūc in illud qȯ dicit legiſlator.ſ.parū prodeſt iura cōdere niſi ſit qui ea tueat̃.⁊ tñ nō exiſtēte hic aliquo executore ei⁹ nemo haberet curā de illa an cōpleret̃ vel violaret̃:qȯ eſſet eaꝫ facere penitus inutilē:iō ponēdus eſt hic aliq̄s executor. ¶Itē patet ꝙ lex euāgelica pro iſto ſeculo poſita eſt ⁊ nō pro futuro:qꝛ in futuro nō erit locuꝫ bonoꝝ vel maloꝝ operū regulādoꝝ a lege:ſꝫ erit loc⁹ felicitatis extreme ⁊ miſerie ⁊ recipiēdi qȯ hic egerim⁹.H ergo ꝓdeſt obſeruari euangelicā legē ⁊ non in futuro.ḡ hic debet poni executor ⁊ nō in futuro:qꝛ al's eſſet ſicut ſiquis nollet iumēto pabulū dare ⁊ fame deficeret:⁊ iam mortuo abūdanter daret cibū. ¶Cum aūt dicitur ꝙ in futuro ſeculo eſt executor hui⁹ legis quia ibi puniunt̃ omnia vitia que lex iſta vetuit.dōm ꝙ ibi eſt executor quaſi ſubſidiari⁹:⁊ tñ p̄ncipalis executor ꝯueniēs legi hic eſt.nā hic eſt executor qui incitat ad obſeruationē legis euāgelice ꝓmittēdo largiſſima bona vite eterne:⁊ ipſemet punit quecūq; errata cōtra iſtā legem īponendo penitentiā.Si autē aliquid hinc īpunitū vadit.ſ.qꝛ iſte executor non īpoſuit ſufficientē ⁊ cōdignaꝫ penitentiā:nec penitēs eā in ſe ſponte exercuit:manet executor futuri ſeculi qui hec reſidua cremat in ꝯflatorio purgatorij ignis quouſq; tollat̃ vniuerſa rubigo. ¶Si autē aliqȯ peccatū eſt qȯ nullo mō ꝑ iſtuꝫ executorē punitur in toto nec in parte:in re nec in ꝓpoſito:ſicut ſunt peccata illoꝝ qui in mortalib⁹ decedunt:manet executor futuri ſeculi q̄ vniuerſa hec gehēnalibus exuret flāmis nunq̄ tamē ad purū reducenda.Et ſic ille executor eſt in defectū iſti⁹.ſ.qꝛ id qȯ hic nō fuerit executioni traditū ibi completur.ſi tñ hic plene oīa demādarent̃ executiōi executor nullus ibi foret.

A
Opio erronea dicētiū legē euāgelicā ñ hr̄e executorē ī p̄nti ſeculo ſed in futuro.

B
Eccleſia fruſtra eēt in p̄nti ſeculo cōſtituta ſi nullū executorē hr̄et.

C
Lex euangelica poſita ē ꝓ p̄nti ſeculo vbi eſt loc⁹ bonoꝝ ⁊ maloꝝ operū.

D
Euangelij executor ꝓpri⁹ ē ī hac vita nō ī alia cū h ſit īcitator ad obſeruātiā eius.

E
Executor futuri ſeculi hꝫ tm̄mō punire q̄ reſidua ſunt ad puniēdū q̄ vō īpunita ſūt ⁊ quoad rem ⁊ quoad ꝓpoſituꝫ punit gehēna nō ad puritatē.

¶Caplm.67.Qꝛ iuriſditio fori ꝯſcientie eſt nobilior ⁊ excellētior q̄ alia iuriſditio in tribus ⁊ q̄uō ⁊ quātuꝫ:⁊ ad q̄d intelligit̃ ꝙ oēs penitētie ſunt arbitrarie.

EX his apparet ꝙ illi q̄ preſūt iuriſditiōi fori conſciētie habent nobiliorem iuriſditionē q̄ quicūq; alij in multis. ¶Primo qꝛ ipſi ſoli ſūt executores ⁊ iudices per legē chriſti ſm totaꝫ ſuam latitudinem:⁊ tñ magna dignitas eſt ꝙ quis ſit executor ⁊ index datus per legeꝫ xp̄i que in īmenſum excedit oēs alias leges. ¶Secūdo excedūt alios in latitudinē iuriſditionis:quia omnes alie iuriſditiones ſunt limitate ad certa genera peccatoꝝ vel rerum.Forū auteꝫ cōſcientie cōprehendit quicq̄d cogitari dici aut fieri pōt.naꝫ in quolibet iſtoꝝ poteſt peccari:⁊ ad qȯlibet peccatū extenditur forum iſtud.imo qȯ plus eſt extendit̃ ad aliquid qȯ nec dicitur nec cogitatur nec fit.ſ.ad delicta omiſſionis:qꝛ aliqñ peccat homo per omiſſionē.ſ.omittendo facere vel dicere aliquid qȯ facturus dicturus aut cogitatur⁹ erat:⁊ de hiſ etiam forum ꝯſcientie iudicat. ¶Tertio excedit iſtud forū alios qꝛ eſt minus aſtrictus legi.naꝫ cetere poteſtates iuriſditiōales ſunt coartate legibus:ita ꝙ nō licet iudici facere qȯ voluerit.ſ.īponere quācūq; penaꝫ voluerit vel remittere in totū:ſed cogitur infligere penam a lege taxatā:niſi ſit talis q̄ non ſit ſubiect⁹ legib⁹. In hoc aūt foro poteſt iudex infligere quācūq; penaꝫ voluerit iuxta arbitriū.omnes namq; pene arbitrarie ſunt.Hoc autē verum eſt q̃tum ad id qȯ īponitur nomine pene:ſecuſ autē q̃tum ad id qȯ venit nomine ſatiſfactionis qȯ nō eſt pena.nam in illo nō pōt confeſſor taxare vel moderari.ſ.q̃tum incūbit ſatiſfaciēdū. Hoc auteꝫ dixiſſe placet ꝓpter quoſdam ſimplices cōfeſſores:qui cū audiant eccleſiā conſtituiſſe omnes penitētias arbitrarias:putant ꝙ de omni eo qȯ in cōfeſſione venerit poſſint ipſi arbitrari.ideo ſiq̄s confiteatur ꝙ furatus fuerit mille:vel ꝙ intulit alicui in dānum centū:iubent ꝯfitenti ꝙ det aliquā paruā elemoſynaꝫ:vel ꝙ faciat dici miſſas aliquot ⁊ totum reſiduū remittūt.Decipiunt tñ iſti ſeipſos ⁊ decipiūt ꝯfitentes:quia eccleſia dedit eis poteſtatē arbitrādi ſuper eo qȯ eſt debitū deo:non tñ ſuper eo qȯ eſt debituꝫ ꝓximo:qꝛ al's ſacramentū penitentie eſſet mediū ad patrandū grauiſſima furta:⁊ per iſtum modū turbarent̃ omnia ⁊ deſtrueret̃ reſpublica:ſi cōfeſſor poſſet peccatorem abſoluere ab eo qȯ mihi debitū eſt.⁊ ſic nulla eēt maior iniq̄tas q̄ ſacramentū penitentie.Eſt ergo aduertenduꝫ ꝙ ſiquis furatur alteri mille vel infert ei damnuꝫ in centū:eſt hic duplex offenſa.vna que fit deo cōtra cuius legē iſte fecit furādo:⁊ pro iſta debetur certa pena quā poteſt cōfeſſor moderari ad arbitriū.alia

offenſa

A
Iudex fori ꝯſcie excedit dignitate quoſcūq; alioſ qꝛ eſt executor legiſ xp̄i ſꝫ oēſ amplitudieſ:⁊ qꝛ extendit̃ necdū ad fcā dcā ⁊ cogitata ſꝫ ēt ad omiſſa.

B
Forū ꝯſcie īponit penā arbitrariaꝫ dūmō pena ñ īponat̃ noīe ſatiſfactiōiſ qꝛ ſi ſic ñ eſt arbitraria.

Nota.

C
Sacerdotū vitia ſatiſfactiōes aut ſm ptē dimittētiū aut in miſſas cōmutātiū vituperant̃.

D
Sacrm̄ pnīe eēt mediū ad patrāda grauiſſima furta ſi ſatiſfactio foret arbitraria.

E
Furtū hꝫ duplicē offēſaꝫ dī ⁊ ꝓximi.circa offēſā dei arbitraria ē

pena:circa offēſā primi tenet ſa‑cerdos iubere vt reddat ei cui ab‑ſtulit penitēs nō mō qđ abſtulit ſʒ dānū ⁊ itereſſe.

offenſa fit ei cui ablata ſunt centū vel mille furtim aut cui damnū irrogatuʒ eſt. ⁊ circa iſtā nihil pōt ſacerdos taxare vel moderari:ſʒ cogit iubere illi ꝙ reddat tātū q̄tum dānū intulit. ⁊ non ſolum q̄tum valet res furto ſublata:ſed etiā damna ⁊ intereſſe: ſi talis res erat cui⁹ abſentia tēpoꝛe intermedio dāna afferret dn̄o.

¶ Caplm̄.68. Q̄ꝫ ꝯciliū gn̄ale eſt cōgregatio excellētioꝛ oib⁹ cōgregationib⁹ ⁊ oibus ꝑſonis publicis vel p̄uatis: ⁊ que ſunt excellētie ſue ſuper oēs ꝯgregatiōeſ. ⁊ ꝙ illud ſolū rep̄ntat ſufficiēter eccleſiā vniuerſalem.

A
Eccleſia ꝑ gn̄ali ſynodo legitime ꝯgregata r̄cte p̄t deťmiare dubia oia circa fidē.

Omnibus hiis incidēter ꝑtranſactis redeamus ad id vnde longe digreſſi fueramus. ſ. ꝙ eccleſia chꝛiſti eſt valde bene oꝛdinata meli⁹ q̄ ſtatus veteris teſtamēti:ſʒ nunc nō ſint ꝓphete nec aliqui modi conſulēdi dominū ſicut tunc. ſed nūc oia dubia que euenire poſſunt circa fidem determinant per eccleſiā. ſ. per generalē ſynodū legitime cōgregatā que non poteſt errare in his que fidei ſunt: ⁊ gerit ſufficiēter vicē eccleſie totius vniuerſalis ⁊ illam rep̄ſentat. Et hoc pʒ qꝛ nulla ꝑſona ſingularis vel publica quātecunqꝫ dignitatis vel ſanctitatiſ pōt ſufficienter rep̄ntare eccleſiā vniuerſalē ⁊ cōditionem eius habere. nulla etiā alia cōgregatio vel multitudo q̄tumcūqꝫ grauis eccleſiaſticoꝝ vel ſeculariū poteſt rep̄ſentare eccleſiaʒ vniuerſalē:qꝛ quelibet alia p̄ter iſtaʒ pōt errare. Unde omnes maioꝛes noſtri in eccleſia nulli cōgregationi indubitatā fideʒ dederūt niſi iſti.

B
Eccleſia vniuerſalis ꝑ nullā aliā ꝯgregatiōeʒ ſiue clericalē ſiue ſecularēʒ rep̄ntari p̄t niſi ꝑ gn̄alem ſynodum.

¶ Et hoc apparet in aliq̄bus quib⁹ vtitur ſynodus generalis q̄bus nulla alia ꝯgregatio vel multitudo vtitur. nam dꝛ cōgregata in ſpūſcō. ſic pʒ ex ſuꝑſcriptiōe lraꝝ qua vtitur q̄ſʒ ſynodus gn̄alis ⁊ īcipit. ſ. ſacroſcā ſynodus gn̄alis in ſpūſancto legitime cōgregata generale conciliū faciens:eccleſiā vniuerſalē repꝛeſentās. ¶ Itē qđ maius eſt in diffinitiōib⁹ quas facit ſynodus gn̄alis aſſerit coopari ſibi ſpūmſāctū:ſicut in illa famoſa ſynodo generalis eccleſie p̄mitiue in qua interfuerūt apoſtoli. nam diffiniēdo dixerunt. placuit ſpūiſancto ⁊ nobis cōgregatis in vnū ⁊c. Actuū. 15. ⁊ tn̄ nullus iudex q̄tecunqꝫ ſanctitatis ⁊ nulla multitudo in diffiniēdo aliq̄d dicit:placuit ſpūiſācto ⁊ nobis. ⁊ ſic apparet iſtam eſſe digniſſimā oium que rep̄ntare poſſit vniuerſalē eccleſiaʒ. ⁊ qꝛ vbicūqꝫ ſpūſanct⁹ interuenit non pōt eſſe erroꝛ:non pōt eccleſia vniuerſalis errare. ſ. ſacra ſynodus generalis eam rep̄ſentans que ſpiritusſancto regitur in diffinitionib⁹ quas facit in fide. ⁊ ob hoc recte ſacrū cōciliū eſt in fide magiſter oium catholicoꝝ ⁊ ēt pape: ⁊ declarat ei q̄d tenere debeat: ⁊ illi obligantur ſequi eius diffinitionem.

C
Synoduſ gn̄aliſ errare n̄ p̄t cuʒ a ſpūſācto regat.

D
Cōciliū gn̄ale oib⁹ fidelib⁹ ⁊ pape iponit qđ ſeq̄ dēant: ⁊ illi tenētur firmiter obedire.

¶ Caplm̄.69. Q̄ꝫ ꝯciliuʒ gn̄ale nō p̄t errare in moꝛib⁹: ⁊ ꝙ oēs tenent obedire ei⁹ decretis:ſʒ decreta ſua q̄tū ad moꝛes ſūt mutabilia ⁊ diſpēſabilia: ⁊ ꝙ ſup̄mū tribunal ecclie ꝯſtituit xp̄s i ꝯcilio gn̄ali ēt ſupꝛa papā.

A
Synodus gn̄alis nec i fide nec i moꝛib⁹ p̄t errare cū ſint vtraqꝫ nec̄ia ad ſalutē.

Sicut autem alma mater eccleſia ſ. ſynodus generalis nō pōt errare in fide:ita non pōt errare in moꝛibus:qꝛ moꝛes ſūt de neceſſariis ad ſalutē eternā:ideo in oibus diffinitionibus ſuis factis circa moꝛes ſibi indubitāter adherendū eſt tanq̄ non potenti errare. Hoc tn̄ non tollit q̄n aliq̄ue oꝛdinationes facte per conciliuʒ ſuper moꝛib⁹ ⁊ p̄cipue in cerimonialib⁹ poſſint poſtea mutari per illud vel aliud conciliū:quia in diuerſis tēpoꝛibus variat qualitas legū: ⁊ ille que p̄us fuerant bone tractu tēpoꝛis eſſe nociue incipiūt. Et tn̄ q̄n mutate fuerūt iſte leges per iſtaʒ ſynodū vel per aliā:non arguit eas fuiſſe malas a p̄ncipio ⁊ errare eccleſiā:ſed fuerūt bone q̄n date ſunt. ⁊ poſtea tractu tēpoꝛiſ icipiūt nō eē bone. de quo ſupꝛa magis dictū eſt. ¶ In talibus etiā ꝯſtitutionibus ſʒ papa poſſit diſpēſare cum ſit caput miniſteriale eccleſie vel mēbꝛū eius p̄cipuum:potiſſime cū tales ꝯſtitutiones non habeant cauſaʒ ſemp manendi:non eſt incōueniens: nec negamus. dum tn̄ hoc nō faciat contra ꝓhibitionē expꝛeſſam generalis concilii:qꝛ tunc manifeſtū eſt auctoꝛitatem eccleſie eſſe maioꝛeʒ eius auctoꝛitate qui mēbꝛum eſt illius:cuʒ illa nō poſſit errare nec in fide nec in moribus. ille autē in vtroqꝫ errare pōt. ⁊ ſepe repertū eſt ꝙ ſummi pontifices in vtroqꝫ errauerint.

B
Papa nō p̄t mutare aliq̄d ꝯ expꝛeſſā auc̄itateʒ gn̄alis ꝯcilii.

¶ Ob hoc autem xp̄s cōſtituit ſupꝛemū tribunal in eccleſia in ſacro concilio etiā ſupꝛa papā. ⁊ non ſoluʒ in ꝑtinentibuſ ad fidem:ſed etiā quantū ad actiones. que oia patent manifeſtiſſime ex illo verbo dn̄i Math. 18. c. ſ. ſi peccauerit in te frater tu⁹ coꝛrige euʒ inter te ⁊ ipſuʒ ſolū: ꝙ ſi te non audierit dic eccleſie: ⁊ ſi non audierit eccleſiam ſit tibi quaſi ethnicus ⁊ publicanus.

C
Xp̄s ꝯſtituit ſupꝛemuʒ tribunal ēt ſupꝛa papā nō ſolū quoad fidē ſed etiaʒ quoad actiones.

¶ Caplm̄.70. Q̄uo ex illa auctoꝛitate xp̄i. ſ. ſi peccauerit in te frater tuus eliciunt q̄ttuoꝛ dicta de auc̄itate cōcilii ſupꝛa papā: ⁊ ꝙ nō pōt ibi accipi eccleſia pꝛo iudice ꝑticulari nec ꝑ eccleſia vl̄i que eſt vniuerſitas xp̄ianorū diſperſoꝝ:ſed nec̄io accipit pꝛo ꝯcilio gn̄ali.

Ex hac auctoꝛitate quattuoꝛ ꝓbantur. ¶ Primuʒ ꝙ xp̄s loquitur hic de gn̄ali ꝯcilio. ¶ Scđʒ ꝙ poſuit xp̄s vltimū tribunal eccleſie in ſacro gn̄ali ꝯcilio:ita ꝙ poſt eum non ſit ad aliquē recurrēdū. ¶ Tertiū ꝙ ēt ꝯciliū ſit ſupꝛa papā: ⁊ ꝙ ſuper ſtatu pape poſſit adiri gn̄ale conciliū. ¶ Quartū ꝙ nō ſolū ſit h̄ in ꝑtinētib⁹ ad fideʒ de q̄b⁹ nemo dubitat ꝯciliū gn̄ale excedere papā:ſʒ ēt in ꝑtinētib⁹ ad actiōes moꝛales de q̄bus aliq̄ iterdū dubitant. ¶ Primū. ſ. ꝙ loq̄tur hic xp̄s de gn̄ali ꝯcilio ꝓbat:qꝛ xp̄s dixit ꝙ ſi pctōꝛ non audierit coꝛrectionē coꝛā teſtib⁹ ꝙ diceret eccleſie. Aliq̄ āt accipiūt eccleſiā ꝑ iudice eccleſiaſtico:ſʒ nō ꝯuenit. qꝛ btūs Petr⁹ q̄ erat papa remittit hic ad eccleſiā:cū dicat h̄ xp̄s dic eccleſie. nullus tn̄ iudex eſt ſupꝛa papā. g̃ non pōt accipi ꝑ iudice:ſʒ dꝫ accipi ꝑ eccleſia. Et nec̄e eſt ꝙ accipiat ꝑ eccl̄ia vniuerſali:qꝛ al̄s nō poneret in ea vltimū tribunal ſic̄ xp̄s hic cōſtituit:qꝛ adhuc maneret recurſus ad vl̄em eccleſiā q̄ mater eſt oiuʒ eccleſiaꝝ. Hoc dato vel accipiet ꝑ vl̄i eccleſia ꝯgregata: vel ꝑ diſꝑſa. non q̄dē pōt accipi pꝛo vl̄i eccleſia q̄ eſt vniuerſitas xp̄ianoꝝ diſꝑſa ꝑ oꝛbeʒ. g̃ dꝫ accipi ꝑ eccleſia vl̄i cōgregata:q̄ eſt ſacra ſynodus gn̄alis legitime cōgregata. Q̄ꝫ āt nō poſſit accipi ꝑ eccleſia diſꝑſa q̄ eſt xp̄ianoꝝ vniuerſitaſ:pʒ dupl̄r. ¶ Primo qꝛ xp̄s remiſit hic Petrū ad eccleſiā ad denūciādū ei delictū peccātis. ⁊ eſt foꝛma quā nos tenere debem⁹ in fr̄na coꝛrectiōe:manifeſtū eſt tn̄ ꝙ ipoſſe eſt ꝙ aliq̄s denūciet pctm̄ toti eccleſie:qꝛ tūc opoꝛtebit ꝙ diſcurreret ꝑ totū oꝛbē vbicūqꝫ ſūt aliq̄ xp̄iani ⁊ nullus xp̄ian⁹ maneret cui nō notificaret qđ cuilʒ videt ipoſſe. Et nō ſolū ſi cuilibet notificādū ſit:ſʒ ēt ſi notificādū ſit oibuſ ciuitatib⁹ ꝑticularib⁹ eēt difficillimū ⁊ q̄ſi ipoſſe. xp̄s āt nihil tale mādaret cū ipſe dixerit. iugū meū ſuaue eſt ⁊ on⁹ meū leue. ¶ Scđo pʒ qꝛ xp̄ſ dixit hic. ꝙ ſi eccleſiā nō audierit:ſit tibi quaſi ethnicus ⁊ publican⁹. ex quo apparet ꝙ illa eccleſia cui mandat denūciare delictuʒ eſt talis que pōt aliq̄d dicere peccanti in quo ipſe eaʒ debeat audire. Eccleſia tn̄ vniuerſalis ꝓut eſt vniuerſitas xp̄ianoꝝ nō pōt ꝑ ſeipſaʒ aliq̄d dicere aut facere: cū ſit q̄dā vniuerſitas multoꝛū xp̄ianoꝝ diſꝑſoꝛū ꝑ totū oꝛbē q̄ nūq̄ ꝯueniūt:nec cōuenire aut ꝯcurrere p̄nt in aliquē vnū actū. iđ nullus act⁹ eſt q̄ poſſet dici fact⁹ eē ab vl̄i eccleſia iſto mō accipiēdo. nec̄e eſt g̃ accipi de ſacro ꝯcilio gn̄ali ꝙ vocat eccleſia vl̄is ꝑ ſufficientē rep̄ntationē. ⁊ iſtđ pōt mādare dlinquēti ꝙ ſe emēdet ⁊ iponere ei penā ſalutarē: ⁊ ſi nō ſe emēdauerit h̄n̄dus eſt tāq̄ publican⁹. Cōcilio. n. gn̄ali bn̄ cōpetūt act⁹. nā diffōnes in fide ⁊ moꝛib⁹ noīe ſacri ꝯcilii ſiūt: ⁊ ꝯciliū diffinit in cauſis ⁊ audit illas: ⁊ excōicat ⁊ abſoluit: ⁊ facit oēs act⁹ iuriſditiōis:ſʒ al̄s iſti act⁹ videant eē ſuppoſitoꝝ:qꝛ nō ſunt ſuppoſitoꝝ vt ſinguloꝝ:ſʒ vt eis reſultat quedā vna cōitas vel qđdā coꝛpus iuris qđ vocatur vniuerſitas. ⁊ rōne iſtius reſultatiōis cōpetit eis qđ non cōpeteret eis oibus etiam ſi eſſent congregati nō ſub hoc nomine nec titulo.

A
Auctoꝛitas xp̄i Mat. 18. cū dic̄ dic eccleſie n̄ itelligēda ē de iudice eccleſiaſtico cū dcā fuerit Petro q̄ eſt papa.

B
Eccleſia i auc̄itate Mat. 18. capit ꝑ eccleſia vl̄i cū eaʒ xp̄ſ ponat vltimū tribunal ⁊ capit ꝑ eccleſia gn̄ali ꝯgregata que eſt ſacruʒ concilium.

¶ Caplm̄.71. Scđʒ dcm̄ ex eadē auc̄itate. ſi peccauerit ſ. ꝙ xp̄s poſuit ſupꝛemū tribunal eccleſie in ꝯcilio gn̄a

li:⁊ ꝙ poſt illũ nõ ſit ad aliud recurrendũ.

A
Cõciliũ gñale ē ſupmuz tribunal ↄſtitutũ a xp̄o in hac pñti vita dicēte xp̄o ſi eccleſiam nõ audierit ſit tibi ſicͭ ethnicus ⁊ publicanꝰ.

Ecundũ erat ꝙ xp̄s poſuit in gñali ↄcilio ſupremũ tribunal eccl'ie:⁊ ꝙ poſt illđ non ſit ad aliquē recurrēdũ. Hoc pꝫ qꝛ cuꝫ aliqs peccat:pͥmo ille q nouit pctm̄ dꝫ eũ admonere īter ſe ⁊ illuꝫ ſolũ:⁊ ſi ſic nõ vult emēdari:dꝫ adhibere poſtea duos vel tres teſtes:⁊ corā ipſis dꝫ rurſuꝫ admonere peccātē.⁊ ſi ſic nõ emēdeꝭ dꝫ dicē eccleſie.i.gñali ↄcilio:⁊ poſtea nõ poniꝭ aliqs cui dēat dñũciari ēt ſi ñ audierit ille eccleſiā.ſꝫ dr̄:ſi ñ audierit eccleſiā ſit tibi q̄ſi ethnicꝰ ⁊ publicanꝰ.⁊ nõ poniꝭ aliqđ aliđ remediũ. Si tñ eēt adhuc aliđ tribũal ad qđ poſſet recurri:ñ diceretꝭ ꝙ pctõꝛ hñduꝫ eēt tāq̄ꝫ ethnicꝰ ⁊ publicanꝰ q̄uſq̄ꝫ dñũciaretꝭ pctm̄ corā illo tribunali:⁊ ibi increpitꝰ ñ audiret. Eccl'ia ḡ iſta vl'iſ.i.ↄciliũ gñale ē vltimũ tribunal ad qđ ī eccleſia recurri dꝫ aut pt. ¶ An ḡ ī oī correctiõe frñа qñ pctõꝛ ñ audit đueniēdũ ſit ꝑ media vſq̄ꝫ ad gñale ↄciliũ: ⁊ an ī correctiõe illa debēt teneri alia ītermedia q̄ xp̄s h̄ nõ exp̄ſſit nõ ꝑtinet ad pñtē ↄſiderationē.diceꝭ forte đo dāte ſuꝑ Mattheũ ſuo loco. Qꝛ āt ſic dēat itelligi iſta auc̄itas teſtis ē nob̄ btũs Hieronymꝰ:q loquens de clauibꝰ cui tradite ſint.ſ.an btõ Petro an toti eccleſie:ait.has claueſ regni celoꝝ ligādi ⁊ ſoluēdi nõ vnꝰhõ:ſꝫ vnitas accepit eccl'ie.ſ.vnitas eccleſie vl'is.⁊:ſubinfert.hāc domũ ſiqs corrigētē corripientēq̄ꝫ audire ↄtēpſerit ſit tibi q̄ſi ethnicꝰ ⁊ publicanꝰ. ¶ Et ſic vult ꝙ eccl'ia vl'is ſit iſta q̄ dꝫ vltimo audiri in correctiõe frñа cũ vocet eā vnitatē eccleſie.qđ nõ cõpetit niſi eccleſie vl'ī.⁊ qꝛ corrigere ⁊ corripe p̄t:nec̄e eſt ꝙ nõ ſit ip̄a vniuerſitaſ xp̄iāoꝝ diſpſa:ſꝫ multitudo ↄgregata.ſ.gñalis ↄcilij cui cõpetit corrigere ⁊ corripe quēlibet ſidelē:⁊ qlꝫ teneaꝭ ei obedire:intātũ ꝙ q nõ audierit hñdus ſit vt paganꝰ ⁊ extra legē xp̄i.

B
Claues regni celoꝝ ligandi atq̄ꝫ ſoluēdi nõ vnuſ hõ ſed vnitas accepit eccleſie.

¶ Capl'm.72. Tertiũ dcm̄ ex eadē auc̄itate ſi peccauerit ꝙ ↄciliũ gñale ſit ſuꝑ oēs hoies ēt ſupra papā:⁊ ꝙ in tāgentibꝰ ſtatũ pape poſſit recurri ad ↄciliũ gñale:⁊ ꝙ btũs Petrꝰ papa ↄceſſit ſe minorē ↄcilio gñali.

Ertiũ erat ꝙ ↄciliũꝫ gñale ſit ēt ſupra papā:⁊ ꝙ in tāgētibꝰ ſtatũ pape poſſit adiri ↄciliũ gñale:⁊ in h̄ ſũt rurſus due ꝑticule. ¶ Prima ē ꝙ ↄciliũ ſit ſupra papam. Scđa eſt ꝙ poſſit adiri ↄciliũ in tāgētibꝰ papā.ſ.ꝙ aliqs poſſit accuſare papā vel denũciare de eo corā generali ↄcilio. ¶ Prima pꝫ ex ordie lr̄e hic.nā ille q q̄ſiuit nũc a xp̄o ⁊ cui xp̄ſ rñdit fuit btũs Petrꝰ.nā ipſe q̄ſierat quotiēs remittēdũ erat hoi peccanti in nos.⁊ poſtq̄ꝫ xp̄s rñdit ſibi ad h̄:dixit ſibi.ſi peccauerit in te fr̄ tuꝰ corripe euꝫ īter te ⁊ eũ ſolũ ⁊c̄.⁊ poſtea ſubdit.ꝙ ſi illos nõ audierit dic eccleſie.⁊ ſic remittit Petrũ ad denũciādũ crimē pctõꝛis eccleſie. ¶ Ex quo pꝫ ꝙ ſupioꝛ eſt illa eccleſia ad quā Petrꝰ remittiꝭ q̄ꝫ ipſe Petrꝰ. Qꝛ ī iudicibꝰ ſꝑ ſit recurſus de īferioꝛi ad ſupioꝛē.⁊ ſi Petrꝰ eēt maioꝛ q̄ꝫ eccleſia:vel ſaltē eq̄lis ei nõ remittereꝭ ad eā: ſꝫ ſufficeret ꝙ ↄſtaret ſibi de delicto ⁊ puniret illđ.nā iudex ſupioꝛ nũq̄ꝫ litigat corā īferioꝛe:nec appellaꝭ a ſupioꝛe ad īferioꝛē:ſed ↄ̄rio.ḡ eccleſia illa.ſ.ↄciliũ gñale ſupra Petrũ erat q erat papa.hñ āt ↄceſſit Petrꝰ in actibꝰ ſuis ⁊ oñdit ꝙ ↄciliũ gñale eēt maioꝛ eo:qꝛ ipſe ſubibat mādata gñalis ↄcilij.ēt īcrepitꝰ obiecta ſibi auctoꝛitate ſacri ↄcilij gñalis tacuit. ¶ Primũ pꝫ qꝛ apl'i ⁊ ſenioꝛes q erāt ↄgregati in hierl'em ⁊ faciebāt gñale ↄciliũ:audiētes ꝙ ſamaria recepit v̄bũ dei miſerũt ad eos Petrũ ⁊ Joānē. Ecce pꝫ ꝙ ↄciliũ putabat ſibi licere mādare qđ vellet iſtis duobꝰ apl'is ⁊ qbuſcũq̄ꝫ aliiſ. ⁊ ipſi nõ reſtiterũt:ſꝫ mox ſuſcepto mādato ↄgregationis iuerũt illuc.ſic pꝫ Actuũ.8. ¶ Scđꝫ pꝫ ꝙ qñ Petrꝰ ſubtrahebat ſe a gētibꝰ ⁊ nõ māducabat cũ eis de cibiſ cõibꝰ ſꝫ cepit obſeruare legalia ꝑꝑ quoſdā q venerāt a Jacobo ⁊ erāt đ circũciſiõe:⁊ ꝑꝑ hāc ſiml'ationē ſcādalizarentꝭ gētiles putātes ꝙ ēt tenereꝭ obſuare legalia: Paulus īcrepuit Petrũ dicēs ꝙ nõ ābularet ad v̄itatē ſacri euāgelij.i.deꝭmīatiđis ſcē in ↄcilio cui erat obediēdũ ſicͭ ī euāgelio.nā in euāgelio xp̄i nihil diceba ꝭ de obſuādo vel nõ obſuādo legalia.ↄfeſtim q̄ppe Petrꝰ tacuit:⁊ nõ rñdit ad īcrepationē Pauli:q̄ꝫuis eũ dure īcrepauit. Jn quo apꝑet ꝙ Paulus credebat Petrum obligatũ ad obſuādũ determinata ꝑ ↄciliuꝫ gñale:qꝛ al's nõ iuſte eũ īcrepaſſet. Etiā Petrꝰ credebat ſe ſubditũ ↄcilij deꝭminatiõi ⁊ ſtatuto:qꝛ al's rñdiſſet Paulo īcrepāti euꝫ ⁊ nõ ↄceſſiſſet ꝑ taciturnitatē ſe peccaſſe.⁊ ſic apꝑet ꝙ Petrus credebat ſe īferioꝛē ↄcilio.

B
Eccleſia Actuũ.8. miſit Petrũ ī ſamariaꝫ ⁊ Petruſ tāq̄ꝫ ſuperiori obediuit.

C
Paulus Petruꝫ īcrepauit ꝙ euāgelij.i.ↄcilii gñalis đcreta ñ ſuaret đ omiſſiõe legaliũ ⁊ Petrꝰ eũ īcrepātē ꝑpeſſuſ ē īdicans ſe ſubiectũ eē decretis cõcilij gñalis. Adde aliā rõneꝫ ſ.ꝙ Jacobus auſuſ ē in ↄcilio de ſuo oꝛoni Petri aliqua adijcere Actuũ.15.c.naꝫ cũ Petrꝰ gētiles onere iudaice legis ī totũ liberaſſet Jacobꝰ veluti corrigēs ſniaꝫ Petri foꝛnicationē excepit ⁊ ſanguinem ⁊ idolothytum.

¶ Capl'm.73. An poſſit euitari ꝑtās ⁊ auc̄itas ↄcilij generalis ſupra papā ex eo ꝙ qñ xp̄s dixit Petro ſi peccauerit in te ⁊c̄.nõ erat Petrꝰ papa ſꝫ ꝑſona p̄uata:⁊ ꝙ nõ:ſꝫ nec̄e ſit itelligi ꝓ tp̄e quo Petrꝰ erat papa.

Ed aliquis dicet ꝙ iſta nõ ſtāt:qꝛ lꝫ xp̄s dicat iſta Petro:tñ ip̄e nõ erat tũc papa:quia nõ fuit papa niſi poſt moꝛtē xp̄i.ipſo aũt viuēte ipſe erat papa:⁊ dñs ⁊ legiſlatoꝛ:vt cõpꝛehēſiue dicamꝰ:ipſe erat oīa.iđ Petruſ erat tũc ꝑſona p̄uata.⁊ ſic dato ꝙ remittaꝭ ipſe ad eccleſiā ad đnũciādũ delicta fr̄iſ:nõ ſeq̄ꝭ papā remitti ad ↄciliũ:vel ↄciliũ eē ſupra papā ⁊ tenere ſuꝑ eũ tribunal iuriſditiõis. ¶ Dđꝫ ꝙ h̄ nõ ſtat.ſꝫ hñ colligiꝭ ex h̄ loco ↄciliũ eē ſupra papā.nā lꝫ tp̄e xp̄i btũs Petrꝰ nõ eēt papa ſꝫ adhuc ī minoꝛibꝰ ↄſtitutꝰ ſicut qlꝫ alioꝝ apl'oꝝ: tñ iſtđ qđ xp̄s dixit ei.ſ.ſi peccauerit ī te fr̄ tuꝰ:dixit ei ꝓ tp̄e quo erat futurꝰ papa.qđ pꝫ qꝛ īmediate vt xp̄s moꝛtuꝰ eſt fuit Petrꝰ p̄p̄ ꝑꝑ ꝑtātē ſibi traditā a xp̄o:qꝛ nõ erat māſura eccleſia ſine capite pñte miniſteriali vl' vero.⁊ tñ xp̄ſ dixit h̄ Petro nõ ꝓ tp̄e quo xp̄s viueret īter hoies:qꝛ illo tp̄e nõ erat nec̄iis ille oꝛdo in correctiõe frñа. ¶ Nec eſt dđꝫ ꝙ tp̄e xp̄i ſiqs xp̄ianꝰ vellet fratrē ſuũ corrigere đe pctõ deberet vltimo recurrere ad eccleſiā ⁊ poſt eā ñ hꝛet ad quē recurreret:ſꝫ hñdus eēt pctõꝛ velut ethnicꝰ ⁊ publicanꝰ.ſꝫ recurrēdũ eēt ad xp̄ꝫ.nā cũ ipſe eēt deꝰ:⁊ legiſlatoꝛ:⁊ caput:⁊ auctoꝛ noui teſti:ad ip̄m eēt recurrēdũ vltimate in oibꝰ ſimpl'r: ⁊ potiſſime in illis q̄ ↄcernebāt teſtm̄ ſiue legē quā ip̄e dabat.⁊ tñ remittit hic xp̄s Petrũ ad eccleſiā vltimate q̄ſi nõ ſit aliqs aliꝰ q poſt illā poſſit adiri : cũ īmediate eccleſia nõ audita iubet pctõꝛē hñdũ tāq̄ꝫ publicanũ ⁊ ethnicũ.ḡ vĩ ꝙ loqꝭ de tp̄e quo ipſe nõ eēt ↄuerſatiꝰ inter hoies ⁊ nõ poſſet ad eũ recurri. Ex quo apꝑet ꝙ poſt moꝛtē xp̄i Petrꝰ in correctiõe frñа remittiꝭ vltimate ad eccleſiā:⁊ tñ Petrꝰ erat tũc papa.ḡ Petrꝰ qñ erat p̄p̄ remittiꝭ ad eccleſiā. ¶ Si āt aliqs ↄtēdere vellit ↄ̄ id qđ.ſ.diximꝰ.ſ.ꝙ Petrꝰ ñ fuerit p̄p̄ mox vt xp̄s moꝛtuꝰ ē:lꝫ h̄ ſufficiēter ꝓbari poſſet.qꝛ tñ nõ facit aliqd ad ꝓpoſitũ an īmediate vel aliq̄ꝫto tp̄e poſt effectꝰ fuerit p̄p̄ nõ curabimꝰ in pñti:⁊ forte ī alio loco oppoꝛtuniꝰ cõpꝛobabimꝰ. Nā dato ꝙ aliqſ dicat btm̄ Petrũ nõ fuiſſe papā illico vt xp̄s moꝛtuꝰ ē:nec̄e tñ hꝫ ↄcedē ꝙ Petrꝰ fuerit aliquo tp̄e p̄p̄ poſt xp̄i moꝛtē:cũ ip̄e ponaꝭ p̄mꝰ vicariꝰ ⁊ ſucceſſoꝛ xp̄i.iſta tñ lex de correctiõe frñа q̄ data fuit oibꝰ in ꝑſona Petri: nec̄e erat ꝙ cõpeteret Petro poſt moꝛtē xp̄i qñcũq̄ꝫ occurreret ſibi fr̄ q peccaret ī ip̄ꝫ.⁊ lex nõ eēt data ꝓ certo tp̄e:ſꝫ ad eternũ q̄ꝫdiu nouũ teſtm̄ duraret.ḡ Petrꝰ exñs p̄p̄ ad eccleſiā aliqñ iturꝰ erat ꝓ correctiõe frñа.⁊ accipiꝭ eccleſia ꝓ ↄcilio vt ſupra ꝓbatũ eſt.ḡ papa ad ↄciliuꝫ gñale remittiꝭ:⁊ conciliũ gñale eſt ſuperius.

A
Petrꝰ accepit a xp̄o mandatũ vt denũciaret eccleſie ñ audiētē correctionē pꝛo tp̄e quo erat futurꝰ p̄p̄:qꝛ nõ dicit ꝓ tp̄e quo ipſe xp̄s viuebat nā tunc nõ erat opus.

¶ Capl'm.74. Qꝛ crimina pape pñt denũciari in ↄcilio gñali ⁊ ibi poſſit accuſari de eis.

Ecũda ꝑticula huiꝰ tertij dicti erat ꝙ ī tāgētibꝰ ſtatũ pape p̄t gñale ↄciliũ adiri per viā denũciatiõis:aut accuſatiõis.ſ. ꝙ aliqs p̄t denũciare pape pctm̄ corā ↄcilio gñali vel accuſare eũ đ crimine. Et h̄ pꝫ ex p̄dicta auc̄itate ſũpta ꝑ ↄ̄riũ.nā.ſ.ꝓbabamꝰ ꝙ p̄p̄ remittiꝭ ad ↄciliũ gñale denũciādo pctm̄ alicuiꝰ.ſ.qꝛ btũs Petruſ q erat p̄p̄ ⁊ remittebaꝭ ad eccleſiā.nũc āt dicimꝰ ꝙ ſi p̄p̄ peccauerit ⁊ aliqs cognouerit pctm̄ eiꝰ ꝙ p̄t denũciare illđ in cõcilio. Qđ pꝫ qꝛ ſicͭ iſta lex data ē in ꝑſona Petri eo ꝙ ip̄o interrogante

A
Papa ſi peccauerit p̄t accuſari cõcilio gñali ab eo q cognouerit peccatũ eius.

B
Xp̃s nõ dedit le ges tp̃ales ptic- lares vel locales ſed ad oẽ tp̃s ad oẽm locũ ad oẽʒ ſexum rõne vten tium ptinentes.

C
Papa ẽ fr̃ cuiuſ cũqʒ xp̃iani dicẽ te xp̃o oẽs vos fr̃es eſtis. g̃ gcũ- qʒ xp̃ian⁹ pt pa- pã peccãtẽ corri pere ex ea lege quã docuit xp̃s.

interrogãte data eſt: ita ꝛ ad ceteros xp̃ianos ptinebat ſicut nunc tenet tota eccleſia ꝛ eſt manifeſtũ: qꝛ aľs fuiſ- ſet iſta lex pſonalis que cõprehẽderet ſolũ Petrũ: ꝛ du raret ſolũ tp̃e ſuo. xp̃s tñ nõ dedit leges pſonaleʒ nec lo cales nec tẽporales: ſed oĩno gñales duraturas ad oẽ tẽpus: cõprehẽdentes oẽm ſexũ etatẽ ꝛ ſtatũ hoĩuʒ rõ- ne vtentiũ. Et hoc eſt vnũ in quo differt legiſlatio xp̃i a veteri teſtamẽto ꝛ ab oĩbus aliis legiſlationibus: qꝛ nulla fuit vnq̃ legiſlatio ita gñalis ſine particularitate ꝛ limitatiõe aliqua. neceſſe eſt ergo extẽdi illã legeʒ ad oẽs hoĩes. ꝛ tũc ſtabit ꝙ qcũqʒ xp̃ianus videat fratreʒ ſuũ in ſe peccãtẽ poſſit eũ corrigere hoc mõ papa tñ eſt frater cuiuſcũqʒ xp̃iani. nã xp̃s dixit Matth. 23. nolite vocare vobis p̃rem ſup terrã: oẽs enim vos fr̃es eſtis. ꝛ ſepe ẽt iura volũt papã cõprehẽdi ſub hac appellatio ne fr̃is: lʒ pp honorẽ ꝛ reuerẽtiã ſtatus aliis noĩbus eũ ꝯſueuerimus appellare. nõ tñ tollũt hec eũ eſſe fr̃em no ſtrum ꝛ nõ p̃rem cũ ipſe adhuc ſit ſup terrã quãdiu pa pa eſt: ꝛ nemo ſup terrã pr̃ vocãdus eſt: ſed oẽs q in ter ra ſunt fr̃es ſunt. ¶ Eſt ergo papa fr̃ cuiuſlibet xp̃iani: ꝛ ſic includeť in hac lege. ſ. ſiqs viderit fr̃em ſuũ errãtẽ in ſe. i. peccãtẽ. ꝛ tũc poterit q̃libet vti ꝯ eum hac corre- ctione ꝛ nouiſſime denũciare eccleſie ſi ſe nõ correxerit denũciato crimine corã teſtibus: ꝛ ſic eccleſia. i. gñale cõ ciliũ cognoſcet hic de ſtatu pape. Uerũ eſt ꝙ gloſatores ꝛ doctores iuris canonici volũt ꝙ papa nõ poſſit denũ ciari niſi de illo crimine de quo põt accuſari ꝛ pro quo põt deponi: qꝛ aľs eẽt fruſtratoria denũciatio. Sed de hoc ẽt nõ curo ad ꝓpoſitũ nr̃m: qꝛ ſatis eſt ꝙ ipſi ꝯce- dunt caſum eſſe in quo papa denũciari poſſit. ſ. in oĩ- bus in q̃bus põt accuſari. Et dãt doctores iuris canoni ci: ꝛ ſignãter Jo. gloſator decretoꝝ vnã rõẽ: qꝛ qñcũqʒ repiť ꝙ papa põt accuſari vel iudicari vel deponi itel- ligiť p gñale ꝯciliũ. ꝛ ſic iſta eſt eccleſia ad quã recurriť in factis pape. Ad hoc q̃ſi innumerabiles ſunt auctorita tes Hieronymi Auguſtini Gregorii: ꝛ ſummoꝝ pontifi cum ꝛ decreta ꝛ auctoritates. Sed in p̃nti nõ eſt inten tio nr̃a colligere mãm iſtã vel ſummare eã: qꝛ iſtud eẽt lõgiſſimũ: ſed ſolũ incidẽtaliter declarare illã auctorita tem. ſi peccauerit in te frater tuus ꝛc̃.

¶ Caplm. 75. Quartũ dictũ ex illa auctoritate. ſi pecca- uerit. ſ. ꝙ non ſolũ de ptinẽtibus ad fidẽ ꝯciliũ iudicat papã: ſed ẽt in ptinentibus ad mores ꝛ crimina.

A
Error dicẽtiũ pa pã eẽ ſubʒ gñali cõcilio tm̃mõ in his que ſũt fidei.

Quartum dictũ qõ eliciebatur ex hac auctoritate. ſi peccauerit ꝛc̃. erat ꝙ nõ ſoluʒ in ptinentibus ad fidẽ cõciliuʒ videt de ſtatu pape: ſed ẽt in ptinentib⁹ ad actiones. nã q̃cũqʒ aliq declarant papã ſubiectũ eſſe eccleſie vniuerſa- li matri ſue: cuius vicẽ plene tenet ſacrũ generale ꝯciliũ. aliq nõ ſm deũ ſed ſm hoĩem fauere volẽtes põtifici- bus q̃ſi ꝯſtituentes eos deos ipeccabiles: dicũt verũ eẽ in his q̃ fidei ſunt papã ſubm eſſe ꝯcilio: qꝛ de h̃ expꝛſſe ꝯtinetur in. c. ſi papa. 40. di. ꝙ ꝓ cã fidei papa accuſari ꝛ ꝺponi poſſet: ꝓ aliis ãt delictis dicũt eũ ſoli diuino ar bitrio relictũ: ꝛ neminẽ mortaliũ nec ẽt conciliuʒ gñale poſſe iudicare ſicut videť ip̃ʒ. c. ſi papa dicere: ꝛ quedã alia iura. ꝛ nõ aduertũt ad iſtã auctoritatẽ Dñi que ma ior eſt q̃buſcũqʒ ep̃lis ſũmoꝝ põtificum: ex qua neceſſe eſt accipi papã ſubiectũ fore iudicio ꝯcilii gñalis: nõ ſo lũ in ptinentibus ad fidẽ: ſed ẽt in tangẽtibus actiones. qꝛ in iſta lege de correctiõe fraterna xp̃s ſubiecit beatũ Petrũ eccleſie que eſt ꝯcilium gñale vt ſupra declaratũ eſt. ꝛ tñ lex de correctiõe nõ ſolũ hʒ locũ in pctõ hereſis: ſed ẽt in oĩbus aliis ſicut tota eccleſia obſeruat. ¶ Iteʒ ex forma verboꝝ xp̃i magis appet ꝙ itelligať de pecca tis actionũ q̃ fidei: qꝛ dĩ ſi peccauerit in te. ꝯ te. iſte eſt ſenſus veriſſim⁹ vt pʒ ex ꝯtextu lr̃e. nã querebat ibi Petr⁹ quotiẽs remittẽdũ eſſet primo ſi peccaret in eũ: an vſqʒ ad ſepties. ꝛ xp̃s dixit ꝙ nõ ſolũ vſqʒ ad ſepties: ſed etiã vſqʒ ad ſeptuagies ſepties. ꝛ ſic referendũ eſt h̃ ad ea de q̃bus ibi agiť: ꝛ illa ſunt peccata actionuʒ que ſunt in damnũ ꝓximi. ¶ Itẽ pʒ: qꝛ ſi iſta regula ſolum itelligereť de peccatis hereſis: nõ dimiſiſſet xp̃s aliquẽ modũ per quẽ corrigerem⁹ fratres peccantes ꝛ delin-

B
Auc̃tas xp̃i ma- ior eſt q̃buſcũqʒ ep̃lis ſũmoꝝ põ tificum.

C
Lex quam dedit xp̃s ꝺ correctiõe fr̃na cui ſubiect⁹ ẽ papa ñ ſolũ hʒ veꝝ ꝺ pctõ here- ſis lʒ ꝺ q̃buſcũqʒ aliis: qꝛ xp̃s dicit ſi peccauerit i te. i. ꝯ te ꝓ qõ inuũť pctã in ꝓximũ.

D
Xp̃s nõ dimiſiſ ſet in euãglio ali

quẽtes in actionib⁹: qõ eẽt incõueniens: cũ plus hoĩes peccẽt circa actiones q̃ circa fidẽ: qꝛ circa fidẽ eſt ſoluʒ vnuʒ peccatũ. ſ. hereſis vel infidelitas. ꝛ circa actiones ſunt infiniti modi peccãdi: ſicut dicit Ariſt. 2. Ethico. c. adhuc aũt. ſicut pythagorici dicũt peccare infiniti. i. infi nitis modis ꝯtingit peccare in actiõe: qꝛ de fide nec py thagorici nec Ariſt. loqtur. ¶ Etiã qꝛ magis inclinanť hoĩes ad peccandũ circa actiones q̃ circa fidẽ: qꝛ circa actiones eſt aliqd delectabile qõ ad peccandũ trahat: ꝛ terribile qõ a bono diſtrahat: ꝛ ad peccandum inducat. circa fidẽ autẽ non eſt aliqõ delectabile vel triſte attra hens vel diſtrahẽs: ſed ſolus error. iõ rarius in hoc ho mines peccãt. Sapiens tñ legiſlator magis aduertit ad ea in q̃bus pluries ꝛ facili⁹ hoĩes peccãt ꝛ in illis ponit leges. xp̃s ergo magis poneret legẽ de actione corrigẽ- da q̃ de fide. ergo non ſolũ intelligiť de correctione in pctõ hereſis ſed magis in aliis peccatis actionũ. ¶ Itẽ patet qꝛ nõ ſolũ intelligi opʒ potius iſta lex de peccatis actionũ q̃ de peccatis fidei. ſed etiaʒ videť aliqualiter ꝙ non intelligať de peccatis hereſis: qꝛ in peccato he- reſis ponit Ap̃ls ad Titũ. c. vltimo aliam formã corri- gendi dicens. hereticũ hoĩnẽ poſt p̃maʒ ꝛ ſecũdã ad- monitionẽ deuita: ſubuerſus eſt. n. Et tñ in iſta lege de correctiõe fraterna ponunť ad min⁹ tres admonitiões ante q̃ peccãs euiteť. ſ. vna que ſit inter corrigẽtẽ ꝛ pec cantem: ꝛ alia que ſit inter corrigentẽ ꝛ peccante coraʒ duob⁹ teſtibus: ꝛ tertia que ſit ab eccleſia: ꝛ ante iſtã ter tiã admonitionẽ nõ eſt deuitãduʒ peccator. ergo videť ꝙ nõ itelligať iſta regula de correctiõe peccãtis in here ſim: ſed in aliis peccatis actionũ. lʒ q̃tum ad hoc nõ inſi ſto magis: tenẽdo ꝙ ad oĩa peccata extendat. ¶ Itẽ pa tet qꝛ diciť. ſi peccauerit in te frater tuus. i. ꝯ te: qꝛ iſta prepoſitio in denotat aduerſus vel ꝯtra. ꝛ tñ peccatuʒ fidei nõ eſt ꝯtra aliquẽ hoĩnẽ: ſed ſolum ꝯtra deũ. iõ intelligiť de peccatis actionũ. Si autẽ exponas ſicut q̃- dam exponũt. ſ. ſi peccauerit in te frater tuus. i. te ſciẽte: qõ ſatis videť extortũ a ꝓpria ſignificatione termino- rum: tñ adhuc magis cõuenit peccatis actionũ q̃ fidei: qꝛ magis contingit ꝙ quis videat peccantẽ proximuʒ ſuum circa actiões q̃ circa fidẽ: eo ꝙ pctm̃ contra fidẽ in ſola anima eſt. ſ. nõ recte credẽdo. pctm̃ autẽ actionũ exteri⁹ eſt ꝛ videri põt. Etiaʒ qꝛ peccare circa actiones ꝯtingit infinitis modis vt ſupra dictũ eſt. peccare auteʒ circa fidem vnico modo: ideo potius põt qs videre vel ſcire pctm̃ fratris ſui in morib⁹ q̃ in fide. ꝛ ſic de actio- nis peccato potius intelligeť q̃ de pctõ morum. ¶ Ap paret ergo ex his ꝙ itelligi debeat iſta regula chriſti de correctiõe circa peccata actionũ. ꝛ tñ ſm iſtaʒ regulã re mittitur papa ad ꝯciliũ denũciando peccata cuiuſlibet alteri⁹: ꝛ q̃libet alius remittiť ad ꝯcilium denũciando peccata pape: cũ ipſe ſit frater oĩum. ergo etiã circa pec cata actionũ papa põt iudicari p generale cõcilium. Et ſic factũ eſt ſepe antiq̃tus vt pʒ in beato Damaſo papa qui accuſat⁹ fuit de adulterio: ꝛ coraʒ ꝯcilio generali ſe purgauit cũ 45. epiſcopis. Sic etiã Symachus papa tẽ pore regis Theodorici regnãtis in italia corã ſancta ſy nodo purgatus eſt. ꝛ ita de multis aliis ſũmis põtifici- bus vt legiť in geſtis ſummoꝝ pontificũ: ꝛ in hiſtoria beati Damaſi quã eccleſia legit: ꝛ ſepe in decretis vt pa tet. 2. q. 5. Facile autẽ nobis erat rñdere ad decretuʒ ſi papa. ꝛ ad illud cũcta per mundũ. ꝛ ad illud. c. ſ. alioruʒ cauſas. que ſunt potiſſima fundamẽta eoꝝ qui volunt humanitus adulari ſũmis pontificibus ꝯſtituendo eos incaſtigabiles circa quaſcũqʒ actiones: etiam ſi quoti- die vnus ſummus pontifex notorie mille homines oc- cideret. ſicut quidaʒ non erubuit in ſcriptis ſuis aſſere- re. alia etiam ſunt: ſed minus militant. Quia tamen nõ fuit propoſiti noſtri materiam iſtam colligere nec eam directe tangere ſuperſedemus.

¶ Caplm. 76. Qꝛ chriſtus dimiſit in eccleſia vnũ ſempi ternum tribunal quod non poteſt errare. ſ. ꝯcilium ad qõ in omnibus dubiis tam in fide q̃ actionum recur- rendum eſt: ꝛ ꝙ determinationi ſue ita ſtandum eſt ac ſi deus per ꝓphetas reſpõderet vel per alios modos ꝯſulendi qui erãt in lege veteri: ꝛ ꝙ auctoritas eccleſie maior eſt q̃ auctoritas angeloꝝ.

quẽ modũ p quẽ peccãtes i ꝓximũ corrigeremus ſi lex ab eo data ꝺ pctõ hereſis tñ intelligereť.

E
Pctm̃ actionis magis trahit ad ſe hoĩes q̃ pctm̃ hereſis cũ magis ſit ꝺlectabile. xp̃s g̃ ꝺbuit poti⁹ da re modũ ꝺ corre ctione pcti ꝯ ꝓxi mũ q̃ ꝯ deũ.

F
Rõ quã dat xp̃s ꝺ correctiõe fr̃na ñ vĩ itelligẽda ꝺ pctis hereſis cuʒ Paulus ad Titũ ſcribat hereticuʒ vitãdũ poſt p̃mã ꝛ ſcdam admoni tionẽ. xp̃s auteʒ ponat tres.

G
Pctm̃ ꝯ fideʒ in aĩa ſola eſt. pctm̃ actionũ i exteriori h⁹actib⁹: iõ ſi ex- põať i te. i. te ſciẽ te lex xp̃i: poti⁹ de pctõ actionuʒ q̃ de pctõ fidei cor rectio fraterna intelligenda eſt.

D
Papa Damaſus accuſatus fuit de adulẽio corã ꝯci lio gñali ꝛ ipſe ſe defendit. ſic Sy machus papa tẽ pore Theodorici purgatus eſt.

I
Adulatio eſt eoꝝ qui ponũt papaʒ ipeccabiles ꝛ ica ſtigabiles.

A

Cōciliū gn̄ale ē īpeccabile: hn̄s iudicare ⁊ de fide ⁊ de actiōib⁹ cui⁹ determiatiōni nulli fideliū licet reſiſtere.

Pparet ergo inductū ex oib⁹ predictis: ⁊ precipue ex fundamētis euāgelicis xp̄m reliquiſſe in eccleſia vnū tribunal ſupremū qd̄ de omni hoīe habeat iudicare. ⁊ iſtud ē ſacrū ꝯciliū gn̄ale eccleſiā vniuerſalez matrem noſtrā ſufficiēter repn̄tans ⁊ ꝯuenienter. Et iſtud tribunal eſt impeccabile: nec vllatenus errare p̄t in hiis que de neceſſitate ſalutis ſunt. ⁊ ob hoc ad ipſum pertinet iudicare ⁊ determinare vltimate de oibus dubijs tam in fide q̄ȝ in actiōibus: ⁊ poſt eius determinationē nō licet alicui fideliū reſiſtere: q2 manifeſte iudicio diuino reſiſteret. Et tātū credēdū eſt huic tribunali in oibus que diffinierit ſicut in veteri teſtamēto ꝓphetis reſpondētibus ex parte dei ⁊ alijs modis cōſulendi dominū: de qbus ſupra dictū eſt. Omnia hec p̄ſupponenda fuerūt ad rn̄ſionē argumēti vt cognoſceret̄ leuiſſime ⁊ in trāſitu ptās ⁊ inuariabilitas eccleſie in determinando: ⁊ quō ſit eius auctoritas ſup oēm auctoritatem que ſub deo eſt. nā maior eſt q̄ȝ auctoritas angelorū. iō Apoſtolus ad Gala. 1. dicit ꝙ ſiqs voluerit euāgelizare aliud q̄ȝ euāgelizatū eſt per totā eccleſiam: etiā ſi ſit angelus d̄ celo ꝙ anathema ſit. In quo apparet dupliciter auctoritas eccleſie eſſe ſup auctoritatē angeloꝝ. ¶ Primo q2 mādat eccleſia ꝙ nō credat̄ eis ſi ꝯ̄riū aſſeruerint. ⁊ tn̄ ſi maior eſſet auctoritas angeloruȝ q̄ȝ eccleſie: poſſet ⁊ deberet credi angelis cōtra eccleſiaȝ ⁊ eccleſia nō poſſet legitime ponere iſtā prohibitionē. ¶ Scd̄o q2 apoſtolus noīe totius eccleſie anathematizat angelos de celo ſi cōtrarium aſſerant ei quod eccleſia euangelizauit concorditer per totam terram.

B

Eccleſie auctoritas maior eſt oī auctoritate que ſub deo ē: ēt angeloruȝ vide ad Galathas. 1.

¶ Caplm. 77. In quo auctor finita digreſſiōe redit ad rn̄denduȝ rōni tertie principali. ⁊ hic de negatiua facti an poſſit ꝓbari: ⁊ qd ſit probatio directa. ⁊ de negatiua limitata ⁊ illimitata ſatis pulchre.

A

Diei mortis xp̄i determiatio nō ꝑtiet ad illas determiatiōeȝ eccleſie q̄ ſt̄ de actiōibus q̄ ſunt variabileȝ: q2 dieȝ mortis xp̄i nō eſt variabilis.

Hnc rn̄denduȝ ad argumentū. ⁊ dicenduȝ ꝙ in pn̄ti non pōt dici ꝙ iſta veritas de qua agit̄. ſ. ꝙ xp̄s mortuus fuit tali die vel tali pertineat ad illas eccleſie determinationes que ſunt de actiōibus ⁊ q̄ ſunt variabiles. Nā ſi ad illas pertineret eēt facile rn̄dere. ſ. q2 eccleſia circa tales ſepe facit variationē. ita ꝙ cōtra aliqd quod vno tēpore determinauit determinat alio tēpore. ſicut pȝ in diuerſis legibus eccleſiaſticis antiqs nūc abrogate ſunt. ⁊ quotidie ſic facit ⁊ facere pōt eccleſia: cū experiētia tempoꝝ oſtēdit ꝙ illud qd̄ antiqtus fuerat bonū ⁊ vtile nūc efficiatur inutile. Non enim pōt dici ſic in preſenti: q2 ꝓpoſitio iſta eſt de hiis que credēda ſunt ⁊ nō de hiis que agēda ſunt. iō ſi ſemel fuerit vera neceſſe eſt iaȝ poſtea ſemper eē verā. ⁊ ob hoc ſi eccleſia ſemel determinauit eā vt verā: non pōt poſtea contrariū determinare: ſed neceſſe eſt eā ſemp eſſe verā: q2 al's oſtenderet eccleſia ſepius erraſſe: vel nūc erraret. qd̄ eſt impoſſibile ſicut ſupra declaratū eſt. Dicendū ergo eſt ad argumentū ꝙ eccleſia nunq̄ȝ talem ꝓpoſitionē diffiniuit. ſ. ꝙ xp̄s mortuus fuerit tali die vel tali. ſ. ꝙ. 8. calendas aprilis mortuus fuerit: ⁊ ſic nō obligamur ex hac parte hoc tenere. ¶ Sed aliqs dicet ꝙ iſta aſſertio eſt p̄ſumptuoſa. ſ. ꝙ eccleſia nunq̄ȝ determinauit talē ꝓpoſitionē: q2 iſta eſt negatiua facti q̄ ꝓbari nō pōt: q2 negātis factū per reꝝ nāṁ nulla pōt eē directa ꝓbō. ¶ Rn̄dēdū vno mō ꝙ veꝝ ē q2 negatiua facti nō pōt ꝓbari directe: p̄t tn̄ ꝓbari indirecte. ⁊ ſic aliquō mō ꝓbari pōt. Hoc pȝ ex illo loco iuris vnde ſumptū eſt verbū. nam ibi dr̄ negātis factuȝ per reꝝ nāṁ nulla pōt eſſe directa ꝓbatio. ⁊ ſic nō dr̄ nulla pōt eſſe ꝓbatio: ſed nulla pōt eſſe directa ꝓbatio. ſolam enim directā probationē excludit. indirectam aūt nō negat. ¶ Eſt enim ꝓbatio directa que ſit ꝑ cās rei. nō qdē per cās eēndi: ſed per cās vel media cognoſcendi. ⁊ q2 omnia que ſiunt cognoſcunt̄ per aliquē de qnq̄ȝ ſenſibus: cāe ꝓbationū dicunt̄ ſenſationes iſtorū ſenſuū: vtpote q2 aliqd viſum eſt: vel q2 auditū eſt: vel odoratū eſt ⁊ ſic de ceteris. Et ſic in forma deponēdi teſtium dr̄ ꝙ teſtis reddit cām dicti ſui qn̄ ipſe aſſerēs aliquid ſi querat̄ ab eo quō ſcit: rn̄det q2 vidi vel q2 audiui ſi talis eſt res que per auditū ꝓbari queat: vtpote ſi eſt queſtio de dicto. ⁊ ſic de odoratu: tactu. nam per oēs iſtos ſenſus pōt reddi cā dicti alicuius teſtis: ⁊ ad illos ſtat vltima reſolutio in ꝓbatione. ideo cū teſtiȝ dicit q2 vidi vel q2 tetigi: aut q2 odoraui vel audiui. ſi res eſt talis de qua agit̄ ꝙ per iſtos ſenſus cognoſci debeat nō querit̄ aliqd vltra tanq̄ȝ iam venerit ⁊ ſe reſolnerit ad cām primā dicti ſui. iſta ergo eſt directa ꝓbatio. Eſt autem indirecta ꝓbatio que nō ſit per aliquā de cauſis dictis: ſed per quaſdā circūſtantias. probationē aūt directam nō recipit negatiua facti: q2 illa ſit per cās. negatiua aūt nō habet cās nec eſſendi nec probādi. Non qdē eſſendi: q2 negatiua eſt de nō ente. nō ens aūt cām non habet que ipſum efficiat. etiā nō habet cās cognitionis ⁊ ꝓbationis: q2 iſte cāe ſunt qnq̄ȝ ſenſus. ⁊ tn̄ qd̄ nō eſt nec pōt videri nec audiri: nec tāgi: nec odorari: nec guſtari. qd̄ aūt vr̄ coloratū eſt vel lucidum: ⁊ ſic aliqd eſt. quod vere audit̄ ſonus eſt. qd̄ tangit̄ frigidū vel calidum eſt vel habet aliquā de qualitatibus tāgibilibus. qd̄ odorat̄ odorē habet. qd̄ guſtat̄ dulce vel amaꝝ eſt: vel de alijs ſaporibus aliquē habet: ⁊ omnia iſta aliqd ſunt: nō ens ergo non pōt percipi aliquo de qnq̄ȝ ſenſibuȝ. ¶ Indirecta aūt ꝓbatio ſit nō per cāȝ ſed ꝑ quaſdam circūſtantias. ſ. per priuationē actus. nā ſicut dicit Ariſto. 5. ethico. rectus eſt iudex ſui ⁊ obliq: ita ꝑ habitum cognoſcimus ipſummet habitū ⁊ priuationē: ⁊ per ens cognoſcimus ipſum ens ⁊ nō ens. nō qdē ꝙ cognoſcamuȝ de nō ente qd ſit q2 impoſſibile eſt: ſed ꝙ cognoſcamus de non ente ꝙ nō ſit. i. non habet eſſentiam nec etiaȝ actualiter ſubſiſtat. Et pȝ q2 ꝙ aliqs homo currat pōt cognoſci per cām: q2 habet cām cognitionis. ſ. viſum. nam pōt videri curſus cum motus apprehendatur viſu. ⁊ ſic teſtis poteſt deponere de aliquo ꝙ currebat. ¶ Si aūt dicamus iſte homo nūc nō currit. iſta negatiua nō pōt ꝓbari per reꝝ nāṁ. i. per aliqd exiſtēs in rerū nā ꝓbatione directa: q2 tūc nō entia haberēt cās poſitiuas. ⁊ tn̄ pōt ꝓbari indirecte. ſ. per priuationē habitus. Nam ſicut ego per viſuȝ cognoſco ſiqs me pn̄te currat ꝙ ille currit. ita ſiqs mihi pn̄s eſt ⁊ nō currit: cognoſco ipſum nō currere. ⁊ tn̄ currere per ſeipſum cognoſcit̄ q2 vr̄. non currere aūt nō cognoſcit̄ per ſe: ſed per priuationē curſus vel per oppoſitionē ad curſum. Sic etiā ſonuȝ eſt q per ſe cōprehendit̄ auditu. ⁊ tn̄ per auditū cōprehendimus etiā taciturnitateȝ: non ꝙ taciturnitas ſit obiectū vel pars obiecti auditus: ſed q2 eſt priuatio obiecti auditus. Unde ſicut aliquo loquēte coraȝ me ego cognoſco ꝙ ille loqtur: ita ſi me pn̄te taceat cognoſco ꝙ nō loqtur. ⁊ tn̄ ꝙ loquat̄ ego per cām cognoſco. ſ. q2 audio: ⁊ ꝙ nō loquat̄ vel ꝙ taceat nō poſſuȝ cognoſcere per cām q2 nullā cām hȝ: nec audiri pōt. ſed cognoſco ꝑ priuationē ſoni q eſt obiectuȝ auditus. Ita per tactū cognoſco ꝙ aliqd eſt frigidū vel calidū: ⁊ cognoſco ꝙ nō eſt frigidū nec calidū. ſed primū directe ⁊ per cās: ſecundū indirecte ⁊ per priuationē cauſe. ita eſt de odoratu ⁊ guſtu. ¶ Scd̄o mō pōt rn̄deri ꝙ negatiua facti ſi ſit ſimpliciter indeterminata nullo modo pōt ꝓbari a nobis: ⁊ tn̄ ſi ſit determinata ꝑ locuȝ ⁊ tp̄s ⁊ alias circūſtantias pōt ꝓbari. Utpote ſi dicat̄: nullus homo vnq̄ȝ delectatus eſt magis in auditu q̄ȝ in viſu vel guſtu. iſta eſt illimitata reſpectu tēpoꝝ ⁊ locoꝝ ⁊ ſubiectoꝝ. iō nemo erit q poſſit ꝓbare iſtā negatiuā facti an v̄a ſit vel falſa fuerit: cū ex nulla p̄te limitet̄. ſi aūt ſit negatiua limitata poterit ꝓbari. ⁊ q̄ꝫto fuerit magis limitata tāto facili⁹ ꝓbabit̄ vt iſta: nullus hō comedit in eccleſia. hec eſt limitata reſpectu loci. ⁊ iſta: nulluȝ hō cātabit hodie. ē limitata reſpcū tp̄is. ⁊ iſta: hō iſte nūq̄ȝ comedit. eſt limitata reſpectu ſubiecti. Si aūt dicat̄: iſte hō nō currit hodie hic: vel nō currit hodie ī iſta ciuitate ē limitata reſpcū tp̄is ⁊ loci ⁊ ſubti: iō iſta q̄ſi ita facile ꝓbat̄ ſic̄ affirmatiua hn̄s cās cognitiōis ⁊ ꝓbōnis.

B

Eccleſia vniuerſalis nūq̄ȝ d̄ die mortiȝ xp̄i determinauit.

C

Negantis factū nulla pōt eē ꝓbō directa: p̄t tn̄ eē aliqua īdirecta.

D

Probō directa diffinit̄ ꝙ ē q̄ ſit ꝑ cās rei n̄ ꝑ cās eēndi ꝑ cāȝ ⁊ media cognoſcendi ſ. per ſenſus.

E

Teſtis tunc admittēdus ē cū rē ſicuti ſenſu ꝑcipi pōt ſe percepiſſe teſtatur.

F

Negatiua facti nō hȝ cās eēndi q2 ē d̄ nō ente. ⁊ nō enȝ nō hȝ cāȝ: nec hȝ cāȝ cognoſcēdi q2 cum ſint qnq̄ȝ ſenſuȝ: non enȝ nullo qnq̄ȝ ſē ſuū ꝑcipi p̄t: ſȝ ꝓbat̄ ꝑ aliq̄ȝ circūſtātias. ſ. ꝑ priuationeȝ actus.

G

Non ens cognoſci pōt nō ſimpliciter ſȝ ꝙ nō ſit nec hēat exn̄tiā.

H

Negatiua fcī indetermiata nullo mō p̄t ꝓbari: ſȝ negatiua d̄termiata ꝑ locū vel tp̄s vel per alias circūſtātias pōt probari.

I

Negatiua facti hn̄s circūſtātias hȝ cās cognitiōis ⁊ probationis.

¶ Caplm. 78. Q2 iſta negatiua. ſ. eccleſia non diffiniuit de die mortis xp̄i ē valde limitata: ⁊ pōt faciliter ꝓbari. ⁊ ibi de q̄ttuor ꝯcilijs apoſtoloꝝ vel de q̄ttuor ſeſſiōibus eiuſdē ꝯcilij. ⁊ q̄ꝫta fideȝ dāda ſit ꝯcilijȝ ꝓuincialib⁹.

¶ Ad propoſitum

Ad ꝓpoſitum dicendū ꝙ iſta negatiua facti.ſ.eccleſia nūꝙ̄ determinauit iſtā ꝓpoſitionē de moꝛte xp̄i eſt multū limitata:qꝛ eſt limitata reſpectu ſubiecti ⁊ quodāmodo reſpectu loci. Reſpectu ſubiecti pꝫ: qꝛ eccleſia que iſtū opꝫ determinare nō eſt niſi ꝯciliū gn̄a le.⁊ iſta concilia non ſunt infinita: qꝛ certum eſt quot fuerūt a pꝛincipio eccleſie pꝛimitiue.Etiā eſt quodāmodo determinatio reſpectu loci:cū determinationes cōciliōꝝ reperiant̄ in certo loco.nā ſolū cognitū eſt quot generalia cōcilia fuerunt a pꝛincipio eccleſie.ſed etiā de quolibet illoꝝ ſcriptū eſt diligenter quot ſeſſiones habuit:ſiue actiōes vt nominabāt antiq̄:⁊ in qualibet actione ſiue ſeſſione ꝗd determinabat̄:⁊ oīa alia que dicebant̄ ⁊ mouebant̄ ſiue ꝯcluderent̄ ſiue nō vt pꝫ ex libris Iſidoꝛi de ſynodis q̄ diligenter oīa notauit.inueniunt̄ etiā libꝛi aliaꝝ ſynodoꝝ de geſtis earū.Et ſi fuiſſet foꝛte aliqua ſynodus de qua non haberent̄ libꝛi nec memoꝛia illa hēret̄ pꝛo nō ſynodo:⁊ de determinationibus eius nō haberet̄ aliqua eſtimatio:qꝛ in iure idē eſt nō eſſe ⁊ non apparere vt in illa lege vulgata.ſ.rutilia pola.legant̄ ergo oēs diffinitiones facte in ꝯcilijs generalibus: ⁊ nō reperiet̄ ꝙ ibi diffiniat̄ de die moꝛtis xp̄i ꝙ fuerit.8.calendas apꝛilis vel qn̄ fuerit. Adhuc aūt magis apparet hoc qꝛ iſta negatiua eſt multū limitata:qꝛ nō oꝫ ꝓbari niſi ꝙ vſq̄ ad tēpoꝛa Auguſtini eccleſia nō determinauerat de die moꝛtis xp̄i cuꝫ ad eius auctoꝛitatē que ꝯriū vr̄ ſapere rn̄dendū ſit.Et manifeſtum eſt ꝙ vſq̄ ad tēpoꝛa Auguſtini non fuerat aliq̄ꝺ ꝯciliū generale de quo eccleſia faciat mentionē:niſi cōciliū generale apoſtoloꝝ:de quo aliq̄ volunt ꝙ fuerunt q̄ttuoꝛ ꝯcilia apoſtoloꝝ:⁊ alij ꝙ fuerit vnū ſꝫ actu manēs:⁊ habuit quattuoꝛ actiones vel ſeſſiones de q̄bꝰ ſit mētio in actibus apoſtoloꝛum in quo nō eſt diuerſitas. ᵇ¶ Pꝛima ſeſſio pꝫ Actuum.1.vbi cōgregatis apoſtolis ⁊ multitudie elegerūt Mathiā apoſtolū loco Jude. ¶ Secūda actio vel ꝯciliū eſt Actuū.6.vbi apoſtoli cōuocauerūt multitudinē ⁊ elegerūt Stephanū ⁊ alios ſex in diaconos vel miniſtros diſtributiōis quotidiane mēſaruꝫ.¶ Tertia actio vel ꝯciliū famoſiſſimū eſt Actuū 15.vbi apoſtoli ⁊ ſenioꝛes ⁊ eccleſia diffinierūt nō cogi ꝯuerſos de gentilitate ad legalia.¶ Quartū ꝯcilium vel actio eſt Actuū.21.vbi iniunctuꝫ fuit Paulo ꝙ obſeruaret ritū purificationis:⁊ ibi dr̄ ꝙ fratres ei mādauerūt.ſ.alij fratres de eccleſia q̄ poterāt ei mādare tanquā eccleſia mēbꝛo ſuo.In his ꝯcilijs nō determinatuꝫ fuit aliq̄d de moꝛte xp̄i de die nec de anno:qꝛ nihil tale ꝯſtat ex actibus illoꝝ ꝯcilioꝝ.ᵃ¶ Itē patet efficacius ꝙ illo tēpoꝛe nihil tale determinaret̄ cum eſſet notiſſimū ⁊ nemo eſſet q̄ ignoꝛaret:qꝛ iſta ꝯcilia fuerūt pauco tēpoꝛe poſt moꝛtē xp̄i:⁊ oēs iſti q̄ ſtabant in cōcilijs fuerunt in hieruſalem:vel in regione die moꝛtis xp̄i:ita ꝙ notoꝛie illis cōſtiterat de die moꝛtis eius.¶ Poſt iſta aūt ꝯcilia apoſtoloꝝ facta in hieruſalē nullū fuit ꝯciliuꝫ generale in eccleſia vſq̄ ad ꝯciliū nicenū.qꝺ fuit tēpoꝛe Conſtātini imperatoꝛis vt pꝫ pꝛimo libꝛo hiſtoꝛie tripꝫtite.Et ibi declarat̄ q̄ꝺ ante tēpoꝛa Cōſtantini ꝓpter timoꝛē perſecutiōis magne que feruebat in eccleſia:ep̄i de diuerſis locis nō audebāt cōuenire in vnū vt ſynodos celebꝛarēt.ſed pꝛimā ſynodū generale.ſ.nicenam: feruoꝛ Cōſtantini pꝛincipis excitauit.Auguſtinus autē pauco tēpoꝛe poſt moꝛtē Cōſtantini fuit:cū fuerit ꝯuerſus ad fidē cum eſſet annoꝝ triginta: ⁊ imperabat tunc Theodoſius ſenioꝛ:⁊ erat ep̄s mediolaneſ.Ambꝛoſius. Unde ſi cōcoꝛdent̄ pꝛimo vt pꝫ ex hiſtoꝛia tripartita ⁊ ex libꝛo eccleſiaſtice hiſtoꝛie quā ſcripſit Ruffinus grecus ⁊ cōpleuit Hieronymus:nō reperient̄ aliqua concilia fuiſſe ante beatū Auguſtinū niſi nicenū ⁊ ſardinēſe. quoꝝ actiones cōpletiſſime manēt vſq̄ hodie in multis locis:⁊ nō inuenietur in eis aliq̄d tale determinatū: immo nec de talibus facta mētio:qꝛ in illis duobus ꝯcilijs ſolū fuit laboꝛatū ad extirpationē quarūdā hereſum ꝓ tēpoꝛe inſurgentiū.Cōcilia vero ꝓuincialia ⁊ ep̄oꝛum multa fuerūt tam ante Cōſtantinū q̄ꝫ poſt:⁊ ante Auguſtinū in q̄bus diuerſa determinata ſunt.ſed de illis nō eſt nobis ſermo:qꝛ illa nec ſunt eccleſia vniuerſalis:nec illā plene ⁊ ꝯuenienter repn̄tant.iō poſſunt errare:⁊ actiones eoꝝ ſepe coꝛrigunt̄ ⁊ ſubſunt iudicio ꝯcilij generalis ⁊ etiā iudicio pape.ideo q̄cq̄d in illis ſit non facit nobis multā fidē.¶ Et in hoc multi decipiunt̄ aliq̄ loquentes de ptāte ſummi pōtificis in cōparatiōe ad alia cōcilia generalia.nā reꝑiunt̄ multa cōcilia quorū actiones ꝑ romanos pōtifices repudiate ſunt ⁊ iuſtiſſime reꝓbate.ex quo arguūt papā poſſe iudicare ſuꝑ cōciliū generale ⁊ dānare ⁊ repꝛobare que ibi appꝛobata fuerint.⁊ nō aduertūt ꝙ illa erāt cōcilia pꝛouincialia: vel pꝛiarchalia:aut ep̄alia.nā ſi fuiſſent generalia nō ſe intromiſiſſet ſummus pōtifex iudicare ſuꝑ his q̄ a patribus iudicata fuiſſent.nō ergo fuit ꝑ aliq̄ꝺ cōciliū generale determinatū ante tēpoꝛa Augu.de die moꝛtis xp̄i qn̄ fuerit.⁊ ſic nō pōt dici ꝙ eēt determinatio ecclie.

¶ Caplm.79.In quo declaratur ꝙ lꝫ nō reperiatur ab eccleſia diffinitū de die moꝛtis xp̄i:qꝛ tn̄ eccleſia hoc tenet an ſufficiat:⁊ ibi bōa regula circa talia que vniuerſaliter tenentur ab eccleſia.⁊ ponitur reſponſio ad auctoꝛitatem Auguſtini.

Sed adhuc dicet aliq̄s ꝙ lꝫ non inueniat̄ determinatū:qꝛ tn̄ eccleſia hoc tenet credendū eſt ꝙ aliqn̄ hoc determinauerit in aliquo ꝯcilio:vel ſaltē ab apoſtolis illud ſuſceperit.Et ſic eſt regula ꝙ qn̄ aliq̄d obſeruatur in eccleſia vniuerſaliter:dato ꝙ nō inueniat̄ illud ſcriptū.ſ.vn̄ habuerit oꝛtū nec ꝯſtet de rōne eius:credēdū eſt ꝙ apoſtoli illud tradiderūt ſuis ſucceſſoꝛibus ⁊ eccleſia illud poſtea ſic obſeruauerit.¶ Fundatur iſta ratio in.c.cū marthe.extra de cele.miſ.vbi cuꝫ querat̄ a ſummo pōtifice q̄s in foꝛma cōſecratiōis coꝛpoꝛis xp̄i appoſuerit illā dictionē:enim:cuꝫ nō ponat̄ in foꝛma que tradit̄ a xp̄o ꝑ euāgeliſtas.rn̄detur ibi ꝙ lꝫ nō reperiat̄ ſcripta oꝛigo:qꝛ tn̄ eccleſia vniuerſalis obſeruat credendū eſt ꝙ ab apoſtolis introductū ſit ⁊ ab eis vniuerſa eccleſia ꝯfoꝛmiter acceperit.ita ergo q̄ꝫtum ad oia alia que tenet vniuerſalis eccleſia:lꝫ neſciat̄ oꝛigo credendū eſt.ita poterat ergo eſſe q̄ꝫtū ad hoc.¶ Dicendū ꝙ argumentum peccat in fundamēto.ſupponit eni falſum.nā qn̄ eccleſia vniuerſalis aliq̄d vnū ꝯfoꝛmiter obſeruat ꝯcedimus iſtā regulā.⁊ tn̄ iſtā determinationē vel aſſertionem de die moꝛtis xp̄i ꝙ fuerit.8.calēdas apꝛilis:nō tenet eccleſia vniuerſalis nec obſeruat.iō nō opꝫ concedi hoc itroductū eē ab apoſtolis.¶ Ad dictuꝫ aūt Augu.ſ.ꝙ patrū traditio ⁊ eccleſie auctoꝛitas hoc tenet.dōm ꝙ veritas eſt hic ꝙ tēpoꝛe ſuo plures de doctoꝛibus ⁊ pꝛībus eccleſie hoc tenebāt:⁊ eccleſie atq̄ plebes ſublecte illis tēpoꝛibus tenebāt ⁊ obſeruabāt iſtud:⁊ ita ipſe ſecutus eoꝝ poſitionē tenuit.⁊ tn̄ nō pꝛouenit iſta aſſertio ad hoc ꝙ teneret illā tota eccleſia vl̄is.iō nō pōt nobis īgeri tāq̄ꝫ determinatio eccleſie cū in nullo gn̄ali cōcilio hoc diffinitū eſt.nec pōt obijci vt aſſertio totiꝰ vl̄is eccleſie cū ad totā eccleſiā vl̄eꝫ nō ꝑuenerit.Qꝺ pꝫ qꝛ ſi iſta ꝓpō ꝑtineret ad cōeꝫ aſſertionē eccleſie:cū iſta ſit ꝺ his q̄ credēda ſunt ⁊ nō de his q̄ agēda: ſi ſemel ecclia vl̄is illaꝫ tenuiſſet ſemꝑ illā teneret.⁊ tn̄ hodie nō tenēt hanc oēs eccleſie:cum videamus quotidie multos circa hoc dubitare ⁊ affectuoſe q̄rere.ſ.q̄ die cuius menſis xp̄s moꝛtuus ſit.ſi tn̄ eēt aſſertio eccleſie vniuerſalis nō verteret̄ in dubiū:ſꝫ oēs aſſentirēt illi ꝯcoꝛditer.

¶ Caplm.80.An liceat dici ꝙ eccleſia potuerit errare ēt ſi diffiniret de die moꝛtis xp̄i cū nō ꝑtiet hoc directe ad fidē:⁊ ꝙ nō.⁊ ibi q̄ ſīt ꝑtinētia directe ad fidē:⁊ q̄ ſīt acceſſoꝛia.⁊ ibi multa ꝺ aucte ecclie.⁊ ꝙ magis ē inimicꝰ xp̄i q̄ dic̄ eccleſiā poſſe errare q̄ꝫ q̄ negat oia euangelia.

Quidam autem aliter putauerunt reſpondendū ad iſtā rationē dicentes ꝙ etiam ſi eccleſia vniuerſalis.i.concilium generale determinaſſet xp̄m moꝛtuum fuiſſe.25.martij ſiue.8.calendas apꝛilis:non erat

A
Eccleſia nūꝙ̄ determiaſſe aliq̄d ꝺ die moꝛtis xp̄i eſt negatiua facti limitata ⁊ reſpectu ſubiecti ⁊ reſpectu loci: qꝛ nec gn̄alia ꝯcilia fuerūt infinita ⁊ ubi celebꝛata ſint ⁊ q̄d in eis ꝯcluſum ſit q̄due geſtū ꝑ ſeſſiōes ſiue actiōes diligētiſſime ſcriptuꝫ eſt.

B
Jus pꝛo eodem hꝫ nō eſſe ⁊ non apparere.

C
Cōcilium gn̄ale nulluꝫ fuit ab apoſtoloꝝ tꝑ'bus vſq̄ ad tp̄a Cōſtantini.

D
Opinio duplex de ꝯcilio apoſtoloꝝ:q̄dā dixerūt ꝙ fuere q̄ttuoꝛ q̄dā vnū hn̄s q̄ttuoꝛ ſeſſiones.

E
ᵇ Cōciliū ſiue ſeſſio p̄ma tp̄e apl̄oꝛū fuit ꝺ electiōe Mathie Actuū 1.ſcḋa ꝺ electiōe Stephāi ⁊ alioꝝ 6.i diacones Actuuꝫ.6.tertia ꝙ gētiles n̄ tenebātur ad legalia Actuū.15.q̄rta vt Paulus ſe purificaret Actuum. 21.

F
ᵃ Moꝛꝫ xp̄i quo die fuerit tempoꝛibus apoſtoloꝛum erat notiſſimū:nec opus erat ꝯcilio gn̄ali.

G
Augu.paruo tp̄e fuit poſt tempoꝛa Conſtantini.

H
Concilia gn̄alia duo fuerūt ante hūꝫ Augu.nicenum ſardinenſe. quoꝝ determiatiōes clariſſime apparent.

I
Cōcilia ꝓuincialia ſubſūt ꝯcilio gn̄ali ⁊ pape.

K
Erroꝛ dicētiū papā poſſe ſuꝑ gn̄ale ꝯciliū qꝛ viderūt eū poſſe ſuꝑ ꝯcilia ꝓuincialia.

A
Regula ē qn̄ eccleſia vl̄r aliq̄d tenet lꝫ illꝺ nō inueniat̄ vn̄ fuerit oꝛtū nec ꝯſtet ꝺ rōne eiꝰ credēduꝫ ē ab apoſtolis ſūpſiſſe initium.

B
Eccleſia vniuerſalis nūꝙ̄ tenuit xp̄ꝫ moꝛtuū.25.martij lꝫ tp̄e Augu.multi ex pꝛībus ⁊ plebis magna pꝫ eoꝝ auctoꝛitatē ſecuta hoc tenuiſſet.

C
Ecclie aſſertio qꝺ ſemel decreuit ꝺ his q̄ credēda ſunt nūꝙ̄ pōt v̄ti dubiū:ſecꝰ de eis q̄ agēda ſūt.

A
Opinio quoꝛundam ꝙ eccleſia vl̄is ēt ſi determiaſſet xp̄ꝫ moꝛtuū.25.martij ſꝫ ꝑꝑ h̄ tenēda ē ꝙ

nō poſſit errare cū h̄ nō ſit de ꝑtinētibus ad fidez neq̄ ad mores ſ; ad accidētia particularia.

B
Error eſt ſi qs teneat ecclīā errasse de die mortis xp̄i cū ꝙ de diebus feſtis nihil certi h̄ret cū ꝙ min⁹ malū eēt negare nouū ⁊ vetus teſtm̄ q̄ꝫ negare ecclīā: q2 illa ſtāte ceteri articuli poſſent reuocari nō eꝫ.

C
Errare circa p̄ncipia deteri⁹ ē q̄ꝫ circa ꝯcluſionē i ſciētijs. q2 ſi errāt circa vnū principiū ꝑibūt oēs cōcluſiōes non eꝫ.

D
Xp̄ian⁹ vnuſq̄ſq̄ ꝓ h̄ articulo ꝙ ecclīa ñ pōt errare ñ ſolū dꝫ exponē bōa ſ; vitā cū in h̄ ꝯſiſtat noſtra ſalus.

E
Eccleſia nō ſolū i ꝑtinētib⁹ ad fidē directe ſ; ēt īdirecte nō pt errare. ꝑtinētia ad fidē directe ſunt articuli. acceſſoria vō q̄ tp̄s vel locuꝫ eoꝝ q̄ ſunt fidei demōſtrāt.

F
Ecclīa ſi neſciat accidētia ꝑticularia q̄ nō ſunt de acceſſorijs fidei ſ; circa hoīes nō ꝑ hoc diminuit ſuā auctoritatez.

tenēda iſta determinatio tanq̄ꝫ neceſſaria: ſed poterat eccleſia errare circa hoc: cum iſta propoſitio non ſit de pertinentibus ad fidem: nec de moribus pertinentibus neceſſarijs ad ſalutem. ſed eſt circa accidentia particularia in quibus eccleſia ignorat ſepe: ⁊ poteſt errare. ſicut poteſt conciliū generale iudicare contra aliquem innocentem: vel excōicare eum per ignorantiā veritatis. de quo ſupra magis fuit declaratum. ¶ Sed hoc ego nō cōcedo. primo q2 in preſenti nō aſtringimur ad hoc: cum ſuper iſta propoſitione de qua agitur nullum concilium determinaſſe reperiatur. ¶ Secūdo q2 multuꝫ cederet in dedecus eccleſie ⁊ diminutionē auctoritatis eius: ⁊ debilitaret aliqualiter fidem ſi circa hoc eccleſia determinans errare potuiſſet: q2 tunc etiā diceremus ꝙ potuiſſet errare circa diem natalis domini ⁊ circa quaſdaꝫ alias aſſignationes temporū que ſunt annexe rebus pertinētibus ad fidem. quod eſt incōuenienter dictum. Nam lꝫ nullum incōueniens eſſet ex parte reruꝫ determinatarū. q2 ſiue xp̄s natus ſit. 25. die decembris ſiue natus ſit in auguſto dūtm̄ natus ſit ⁊ venerit ad redimendū nos ⁊ pro nobis mortuus fuerit nihil differt. debilitaret tm̄ iſtud nimis eccleſie auctoritatez: q2 ſicut eā in hoc errare poſſe diceremus: ita etiam diceremus poſſe errare in multis alijs q̄ nobis tradidit. Et tm̄ nullus eſt articulus magis neceſſariuꝫ q̄ꝫ ꝙ eccleſia vniuerſalis non poſſit errare in fide ⁊ moribus: q2 ex iſto dependent oēs alij ſicut ſupra declarauimus. Et magiꝫ eſt inimicus xp̄i ⁊ cōtra fidem eius qui negaret iſtum ſolū q̄ꝫ qui negaret omnia euāgelia ⁊ totuꝫ nouū ⁊ vetus teſtamentū: q2 ſi iſte articulus maneat illa omnia reſtaurarentur etiā ſi perirent in fide alicuius. ⁊ tm̄ ſi iſte articulus pereat nihil valet euangeliū: nec nouum ⁊ vetus teſtamentū. Sicut in oibus ſciētijs demōſtrationis peius eſt in vno principio errare q̄ꝫ errare circa oēs concluſiones. nam qui errat circa ꝯcluſioneꝫ dum tm̄ teneat veritatē principij: per neceſſariaꝫ argumentationē pōt reduci ad veritatem omniū cōcluſionū. ⁊ tm̄ ſi errat circa vnum principiū peribunt oēs cōcluſiones: q2 nō apparebit vñ ſequant̄. ¶ Pro hoc articulo de auctoritate eccleſie. ſ. ꝙ nō poſſit errare cuilibet xp̄iano pugnādum eſt vſq̄ ad ſanguinē pluſq̄ꝫ pro oibus boniꝫ ⁊ pro vita: q2 in hoc ſtat totū bonū ⁊ ſalus noſtra ⁊ regnū celorum ⁊ vita eterna. Ueneramur ergo tātū eccleſiam vniuerſalem: ꝙ nō ſolū in eis que ſunt fidei directe: ſed etiā in illis que aliquo modo ſunt acceſſoria ad fidē dicamus illam nō poſſe errare determinādo. Pertinentia ad fidē directe ſunt vt ꝙ xp̄s natus fuerit ex virgine: ⁊ ꝙ ꝓ nobis mortuus fuerit. ꝙ aūt natus ſit die. 25. decēbris: vel mortuus fuerit tertia die aprilis vel alio tēpore non pertinēt directe ad fideꝫ: q2 dato ꝙ ſic non eſſet nihil periret de ſtatu fideliū ⁊ de perfectione legis noſtre: nec diminueret̄ aliqd de illo bono qḋ expectamus. Et tm̄ ſi eccleſia vniuerſalis determinauerit q̄ die ⁊ cuius mēſis xp̄s natus fuerit: ⁊ qua die ⁊ cuius mēſis mortuuꝫ fuerit dico adherendū eſſet illi neceſſario tāq̄ꝫ nō potenti ēt circa hoc errare. ¶ Cū aūt obijciebat̄ ꝙ eccleſia vl̄is aliqñ diffiniendo errat: ſicut qñ iudicat de aliquo vel excōicat eum in caſibus datis. ꝯcedenduꝫ ꝙ eccleſia vniuerſalis in particularibus accidētibus que nō ſunt directe pertinētia ad fidē: nec acceſſoria ad illa que pertinēt ad fidē pōt errare diffiniēdo. ⁊ ſic ſunt accidentia iſta de q̄bus litigat̄ inter proximoſ: ⁊ ſunt foralia. circa illa tm̄ que ſunt directe fidei ⁊ acceſſoria ad ꝑtinentia ad fidē: lꝫ ſint accidentia particularia vniuerſalis eccleſia nō pōt errare. Qꝫ enim xp̄s natus ſit ⁊ mortuus: ⁊ ꝙ apoſtoli predicauerūt per orbē accidētia particularia ſunt: q2 tm̄ directe ad fidē ꝑtinent nō pōt eccleſia errare in hiſ. Qꝫ aūt xp̄s natuſ ſit tali die vel mortu⁹ ſit tali die ⁊ tali mēſe: ⁊ ꝙ apoſtoli in talib⁹ prouincijs predicauerint: ⁊ ſub talibuſ iudicib⁹ mortui fuerint ſunt de acceſſorijs ad pertinētia ad fidē: iō ſi eccleſia vniuerſalis circa talia determinauerit aſſentiēdū eſt ei necio. nec pōt in eis errare. Qꝫ aūt talis homo q̄ in iudicio accuſat̄ fecit tale delictū vel nō fecit: non eſt de pertinētibus ad fidē: nec de acceſſorijs ad pertinētia ad fidē. iō ꝙ in talibus poſſit eccleſia vniuerſalis errare circūuenta per falſos teſtes nō eſt incōueniens: nec diminuit auctoritatē eius circa ea que nobis tradidit tam in fide q̄ꝫ in moribus neceſſarijs ad ſalutē. Ideo nō obſtante tali errore firmiter tenemus ꝙ ex dono xp̄i eccleſia mater noſtra nō poſſit errare circa fidē: nec circa mores in neceſſarijs ad ſalutē. ⁊ ſic determinata ab ea recipimuſ cū omnimoda reuerētia tanq̄ꝫ certiſſima: ac ſi a xp̄o dño nr̄o dicta forēt: ⁊ ita ipſe illa accipi vult. ⁊ nimis in hoc eum honoramus. ſ. q2 ꝓpter fidē quā de bonitate eius ⁊ certitudine verboꝝ ſuoꝝ habemus: credimus eccleſie cui ipſe promiſit ſempiternam aſſiſtentiaꝫ Math. 28. ⁊ ſic apparet ad iſtam rationem.

¶ Caplm̄. 81. In quo rñdet auctor ad quartā rationem principalē de approbatiōe libroꝝ Augu. ⁊ inducit multas rōnes euidētes ad probandū ꝙ cum eccleſia approbat aliquē librū nō facit ꝙ det̄ fideſ ei neceſſario velut ſi contenta in eo fuiſſent determinationes eccleſie.

Quarta ratio erat: q2 dicebatur ꝙ Auguſtinus dixerat xp̄m mortuū. 8. calendas aprilis: ⁊ tm̄ eccleſia approbauit libros beati Augu. ergo neceſſe eſt eis adhibere fidē. ¶ Rñdenduꝫ ꝙ libri beati Auguſtini ſunt approbati ꝑ eccleſiā ſicut libri multoꝝ alioꝝ: quos Gelaſius papa ꝯfirmauit vt pꝫ in illo. c. ſancta romana. in decretis diſtin. 15. et tm̄ ob hoc nō ſeq̄tur ꝙ q̄cq̄d Augu. dixerit tenendū ſit tanq̄ꝫ verū neceſſe ob hoc ꝙ Augu. dixerit. Non enim ſciūt iſti arguētes q̄d ſit approbatio eccleſie q̄ꝫtū ad aliquos libros: nec q̄d efficiat aut q̄ꝫtū cōferat. Si eniꝫ approbatio eccleſie hoc ſonaret ꝙ diffinitio eius. ſ. ꝙ qñ approbat libros alicuius auctoris ita haberentur ꝯtenta in illis libris ac ſi oīa ⁊ ſingula eēnt ꝑ eccleſiam determinata: iam tāta eſſet auctoritaſ libroꝝ approbatoꝝ ſicut auctoritas ſacri canonis biblie. nam qñ eccleſia aliq̄d determinat in fide: ita adherendū eſt illi ꝓpōni ac ſi in ſacro canone reperiret̄: cū dicamuſ eccleſiam in illa determinatiōe nō potuiſſe errare. Si igitur eccleſia approbās libros alicuius cēſeat̄ hoc agere. ſ. ꝙ oīa ibi ꝯtenta approbat tanq̄ꝫ ſint diffinitiōes ſue: iam nō licebit de eis plus dubitare q̄ꝫ de aſſertiōibus eccleſie circa fidē. ſed eccleſie diffinitiōes circa fidē eq̄parātur canoni ſacro: immo euāgelijſ vt pꝫ per Grego. in regiſtro. ⁊ h̄r in decretis diſtin. 15. c. ſicut ſancti euāgelij. vbi aſſerit ſe ita ſuſcipe quattuor generalia cōcilia ſicut ſancti euangelij quattuor libros. ergo libri approbati ꝑ eccleſiā eq̄parantur canoni. qḋ falſum eſt: ⁊ ſatis apparet īcōueniēs. ¶ Itē pꝫ hoc q2 hoc ſtāte: qñ aliq̄ libri ꝑ eccleſiā approbati ſunt: diceremus ꝙ ꝯtēta in quolibet illoꝝ ſunt ita vera ꝙ nō pōt eſſe falſuꝫ nec licet de illis dubitari. quo dato ſeq̄ret̄ ꝙ vnus liber approbatuſ nō eſſet maioris auctoritatis aut firmitatis q̄ꝫ alius cuꝫ in nullo illoꝝ poſſit eſſe error. Et tm̄ hoc falſum: quia libri multoꝝ doctoꝝ ſunt approbati vt pꝫ in allegato decreto Gelaſij pape: ⁊ tm̄ nō ſunt oēs illi eiuſdeꝫ vel equalis auctoritatis. Sed quoſdā veneramur in magna auctoritate: vt Auguſtinū Hieronymū Ambroſiuꝫ ⁊ Gregorium. alios vero quoſdā ibi nominatos in pauca reputatione ⁊ quaſi ignotos tenemus. ¶ Itē pꝫ q2 inter ceteros libros ibi ab eccleſia approbatos: nominat̄ liber chronicoꝝ Pauli oroſij q̄ multū ibi comendat̄. ⁊ tm̄ manifeſtū eſt ꝙ nemo ſatis peritus audet ꝯfidenter aſſerere ꝙ oīa tradita ⁊ ſcripta ibi ꝑ Paulum oroſiū ſint ita vera ꝙ nullo mō liceat de illis dubitari ſicut de determinatis ab eccleſia. Quia Paulus oroſius ſcripſit pure hiſtoriā ⁊ cōprehendit multa: ⁊ potiſſime de tēporibus antiq̄ſſimis de q̄bus tam pauca fides eſt apud hiſtoriographos ꝓpter nimiā antiq̄tatē: ꝙ vix q̄s adhibet illis fidē. Qꝫ ergo eccleſia alligaret ex neceſſitate iudiciū noſtrum ad credendū ſingula hoꝝ tanq̄ꝫ eſſent determinationes ſue: nō eſt ſatis tutū dicere. nec credo ꝙ peritus vir aſſerat. Itē Paulus oroſius aliqñ circa eādē reꝫ allegat varios auctores q̄ eam varie ⁊ ꝯtrarie referūt: ⁊ ipſe neſcit cui illoꝝ fidem adhibeat. q̄uō ergo eccleſia ꝑ approbationē ſuaꝫ faciet neceſſaria ea que ſuo auctori erāt dubia ⁊ inter ſe ꝯ̄ria ſunt. quoꝝ nec̄e eſt alteꝝ eſſe falſum:

A
Error dicentis hoꝫ libroſ approbauit eccleſia igitur non poſſunt errare.

B
Libri approbati ab eccleſia ſi errare ñ poſſent oēs eſſent eiuſdē auctoritatis qḋ falſuꝫ eſt.

C
Lex ꝯ̄rioꝝ ⁊ diſperatoꝝ eſt q̄ ſi vnū eſt veꝝ reliquū eſt falſum.

falſuȝ: ⁊ ambo pñt eſſe falſa ſm legē ↄ̃ꝛioꝝ ⁊ ſubcōtrarioꝝ vel diſpatoꝝ. Abſurdū g̊ eſt dici talia eē ꝑ eccleſie approbationeȝ facta necīa: ita vt necio illa credere debeamus ſicut determinationē eccleſie. ℭ Itē pȝ hoc eſſe falſuȝ ex quadā diſtōne quā facit ſūmus pontifex circa auctoꝛitatē ſcōꝝ doctoꝝ: vt Auguſtini Ambꝛoſij Hieronymi ⁊ alioꝝ: ⁊ formaꝉ ſic rō. ſ. qñ aliquis liber ſeu aliqua opa alicuiꝰ doctoꝛis approbanꝉ ꝑ eccleſiaȝ: oīa illa opera ⁊ ꝑtes operis ſoꝛtiunꝉ equalē auctoꝛitatē ex ↄfirmatiōe vel approbatiōe eccleſie: cū eccleſia nō ſpālit̃ approbet vnā partē libꝛi vel opis: ſed totū librū: vel oīa opera. ſi g̊ ꝑ approbationē eccleſie hoc ↄferreꝉ ꝙ ipſa opa deberēt teneri iā vt firmiter vera ſicut determinatiōes eccleſie: cū nō poſſit eē maioꝛ auctoꝛitas alicuiꝰ ſcripture ꝙ̃ȝ vt nō poſſit dubitari de eiꝰ veritate: dicemꝰ ꝙ oēs ꝑtes iſtoꝝ operū approbatoꝝ ꝑ eccleſiā erāt ſimpliciter eq̄les ⁊ eiuſdē auctoꝛitatis cū de nullius ꝑtis eaꝝ veritate dubitari poſſit. hoc tñ̄ falſum eſt qꝛ libꝛi approbati nō ſunt eiuſdē auctoꝛitatis in ſin g̊ alijs ſuis ꝑtibus: qꝛ in decretis di. 20. c. de libellis ⁊ cōmētarijs diſtinguit ſūmꝰ pōtifex: ⁊ ēt ibi Gratianꝰ circa auctoꝛitatē ſanctoꝝ doctoꝝ. Et dicit ꝙ vbi iſti dixerūt aliqd qꝺ ꝑtinet ad fidei declaratiōnē ⁊ ſacre ſcripture explanatiōnē: magis credēdū eſt ſacris doctoꝛibꝰ ꝙ̃ȝ ſūmis pōtificibꝰ. vbi aūt dixerūt aliqd qꝺ ꝑtinet ad diffinitiōes cāꝝ ſcripta ſūmoꝝ pontificū ꝑ̃ferunꝉ ſcriptis ſcōꝝ doctoꝝ ꝙ̃tūcūqȝ ſancti ſint. ℭ Itē ex eodē fundamēto arguiꝉ ſic. vbi opera ſcōꝝ doctoꝝ vel alioꝝ exponentiū ſacrā ſcripturā ꝓcedūt ex ſolo acumine ingenij: ⁊ ex peritia ⁊ exercitatiōe ſcripture ⁊ nō tangūt ad mateꝛiā in qua regnaꝉ auctoꝛitas vel ꝑtās: ſicut eſt in expoſitionibꝰ ſacre ſcripture: ꝑ̃ferunꝉ doctoꝛes ⁊ expoſitoꝛes ſūmis pōtificibꝰ. vbi aūt tāgiꝉ mā̃ pertinēs ad litigiū ⁊ ꝑtātem nō equanꝉ ſcripta eoꝝ ſcriptis ſūmoꝛuȝ pontificū. ℭ Ex quo appet ꝙ plus ꝓ̃fuit ſcriptis eoꝛuȝ ꝓpꝛium ingeniū ꝙ̃ȝ approbatio eccleſie. ⁊ tñ̄ nullū ꝓpꝛiū humanū ingeniū eſt tāte certitudinis ꝙ errare nō poſſit: nec tāte auctoꝛitatis ꝙ ei manifeſtiſſima ratiōe aſſentiri debeat vel credi ꝙ ita ſit qꝛ illud aſſerit. ſicut dicit Aug. ⁊ habeꝉ in decretis diſt. 9. c. ego ſolis. Sȝ de quolȝ crediꝉ ꝙ errare poſſit. g̊ cū maxima fides ſcriptorū iſtoꝝ doctoꝝ ſcōꝝ ſit ꝑꝑ eoꝛū igeniū ⁊ ꝑitiā ſacre ſcripture vt colligiꝉ in decretis. 20. di. c. de libellis ⁊ cōmētarijs pariter cum dictis Gratiani ibi. Et gloſa. nullum ingeniū ꝙ̃tūcunqȝ ſit eſt tāte auctoꝛitatis gn̄ illud credaꝉ poſſe errare ⁊ erraſſe. ſeq̄tur ꝙ eccleſia ꝑ ſuā approbationē nō cōtulit ſcriptis ſuis ꝙ nō eſſet de eis dubitandū: ſed ꝙ necio illis aſſentireꝉ. ⁊ ſic libꝛi approbati per eccleſiā non hn̄tur ſicut determinatiōes facte ab eccleſia. ℭ Sȝ aliqs dicet ꝙ iſti doctoꝛes ꝙ̃tūcunqȝ eēnt altiſſimi igenij poterāt errare. eccleſia tñ̄ poſtea approbans eoꝝ opa oſtēdit ꝙ nullo mō errauerūt: ⁊ ꝙ dȝ eis adhiberi fides necio. ſed nō ſtat: qꝛ tūc oīa dicta ab eis in quacūqȝ mā̃ eēnt firmiſſima ꝑꝑ auctoꝛitatē eccleſie: ⁊ nō ꝑ̃ferret papa auctoꝛitatē ſuā operibꝰ eoꝝ in qbus nō attendiꝉ eoꝝ ingeniū: ſicut nec illis in qbus ꝓcedūt ex ſolo ingenio ⁊ peritia. ſed falſuȝ eſt vt ꝓbatum eſt. ſ. ℭ Itē ſi eccleſia ſcriptoꝝ alicuiꝰ doctoꝛis ↄſtitueret dicta ſua irrefragabilia. i. ꝙ ↄ̃dici eis nō poſſet nec de eiſ liceret vllatenꝰ dubitari: ſicut nec licet dubitari de eccleſie determinationibꝰ: neceſſe erat ꝙ eccleſia ꝑ̃us videret oīa illius doctoꝛis ⁊ diligēter diſcuteret de ſingulis dictis eius ad videndū ſi lateret in eis aliqs erroꝛ. ſicut ſit in ↄcilijs gñalibus qui repñ̄tant eccleſiā vniuerſaleȝ ⁊ noīe eius loquunꝉ ⁊ diffiniūt. qꝛ qñ aliqd diffiniēdū eſt maxime ſi ad fidē ꝑtinet diligētiſſime per cōgregatiōnē videꝉ ⁊ ꝑmittiꝉ qbuſcūqȝ obijcere: vt ſic videaꝉ veritas añ̄ꝙ̃ȝ diffiniaꝉ. ⁊ cū ſit tāta patrū numeroſitas ⁊ tam periti viri ex oībus ꝑtibus mūdi: ēt ſi res ſolo humano igenio agereꝉ difficile erat errare: ꝙ̃to magis cū ſpūſſcūs dirigat actiones ſynodales. ℭ Si aūt eccleſia approbaret opa alicuiꝰ nō diſcuſſis ſic diligēter ſingulis ꝑticulis eius ↄſtitueret ſe in magno periculo: qꝛ poſſet foꝛtaſſis apparere poſtea aliqd qꝺ falſuȝ eſſet: ⁊ illuderet eccleſie auctoꝛitas ⁊ firmitas. In approbādis tñ̄ libꝛis quoꝛūcunqȝ eccleſia nunꝙ̃ȝ tenuit iſtū modū ꝙ ſynodaliter ↄgregata de ſingulis ꝓpoſitionibꝰ eius ⁊ ꝑticulis diſputādo diligēter diffiniret: qꝛ iſto mō nō fuiſſet facta approbatio vniꝰ de libꝛis Aug. in ducētis annis ēt eccleſia ſemꝑ actu ↄgregata: cū videamꝰ ꝙ in oībus ↄcilijs gñalibus tam in eis que noſtri tꝑis ſunt ꝙ̃ȝ in eis que nr̃a nō vidit etas ſuꝑ ꝑuis ⁊ paucis articulis magnoꝝ tēpoꝝ contētiones ⁊ diſcuſſiōes fuerūt añ̄ determinatiōes. Quāto magis qꝛ tot ſunt libꝛi Aug. vt in mille annis h̓ mō plena nō fieret diſcuſſio ⁊ diffinitio. qd de libꝛis Hieronymi Ambꝛoſij ⁊ Gregoꝛij ⁊ reliquis quos approbauit eccleſia: de qbus in illa decretali Gelaſij pape: in decre. di. 15. c. ſcā Romana. nā ēt a xp̄i moꝛte vſqȝ huc ſemꝑ actu ſediſſet de his agēdo nō expleuiſſet retēto mō ſuo quē tenet ⁊ tenuit ſemꝑ ī diffinitionibꝰ ſuis. ℭ Item ⁊ potiſſime qꝛ quidā libꝛi ſūt de quoꝝ doctoꝝ v̓itate nullo mō poterat ↄſtare eccleſie etiā ſi ꝑ multos annos diſputaret ⁊ diſcuteret: ſicut eſt de libꝛo chꝛonicoꝝ Pauli oꝛoſij: q inter ceteros ab eccleſia approbatꝰ ⁊ laudatꝰ nimiū ē vt pȝ in allegata decretali Gelaſij pape. naȝ ille totꝰ eſt de geſtis tēpoꝝ ⁊ potiſſime de antiq̄ſſimis de qbꝰ ipſe nō collegit fidē niſi ex dictis ꝑ̃cedētiū cronographoꝝ quos iterdū allegat: cū ipſe nō iterfuerit oībꝰ illis de qbus agit. eccleſia etiā non poterat cognoſcere veritatē dictoꝝ iſtoꝝ niſi adhibēdo fidē antiqs cronographis quoꝝ pleroſqȝ errare ↄſtat: qꝛ in eodē facto inter ſe diſſentiūt. g̊ nō poſſet eccleſia tenere iſtuȝ modū in approbatione libꝛi Oꝛoſij ⁊ alioꝝ hiſtoꝛicoꝝ. ⁊ tñ̄ ille ⁊ alij ſimileſ approbati ſunt: g̊ eccleſia nō tenuit modū ſuuȝ in approbatiōe illoꝝ ita vt ↄſtaret ei ꝙ vera erāt oīa que approbabat. ℭ Iteȝ eccleſia approbat aliquos libꝛos quos nūꝙ̃ȝ vidit: ſiue ꝑ eccleſiā accipias papā approbantē: ſiue veriꝰ ↄcilium gñale cui magis nomē eccleſie cōpetit ⁊ rectius ↄuenit approbatio libꝛoꝝ. nam oēs libꝛi ⁊ opuſcula Auguſtini approbata ſꝉ vt pȝ ī ꝑ̃dicta d̓cretali Gelaſij. ⁊ opa Aug. tot ſūt quot nunꝙ̃ȝ alicui occurrat legere nec habere vt ait Iſidoꝛꝰ libꝛo ethimologiaꝝ. c. de his q multa opuſcula ediderūt. ℭ Etiā oīa opera Oꝛigenis approbanꝉ ꝑ̃ter ea q̄ Hieronymꝰ cōdēnat. ⁊ tñ̄ tot libꝛos fecit Oꝛigenes vt in nullo loco iueniant. nā Hieronymꝰ refert ſe habuiſſe in libꝛaria ſua ſeptem milia libꝛoꝝ de libꝛis quos cōfecit Oꝛigenes vt ait Iſidoꝛus vt ſupꝛa. non g̊ potuit vnꝙ̃ȝ occurrere: vel ſaltē nō eſt veriſimile ꝙ oīa iſta occurriſſent ad hoc vt diſcutereꝉ de eis ꝑ eccleſiaȝ qñ approbarenꝉ. ℭ Itē pȝ qꝺ intendiꝉ: qꝛ idē facit eccleſia qñ repꝛobat aliquos libꝛos ⁊ qñ approbat alios: lȝ ↄ̃ꝛio mō. ⁊ tñ̄ qñ condēnat ⁊ repꝛobat aliquos libꝛos tāꝙ̃ȝ erroneos: nō repꝛobat ſingillatiȝ q̄lȝ dicta eoꝝ ita vt in eis nihil relinquaꝉ qꝺ nō ſit repꝛobatū: qꝛ tūc neceſſe erat repꝛobari aliq̄s v̓itates catholicas: cū nullus liber ſit q tot erroꝛes ↄtineat: gn̄ inter illos aliqꝺ veruȝ habeat. ⁊ tñ̄ eccleſia nunꝙ̃ȝ veꝝ ↄdēnat. g̊ non repꝛobat ſingulas ꝑtes libꝛi qñ cōdēnat aliquē libꝛū. ita qñ approbat aliquē libꝛū non approbat ſingulas ꝑtes eius. ⁊ ſic libꝛi approbati ab eccleſia nō ſunt ſicut diffōnes eiꝰ. ℭ Itē pȝ hoc foꝛtiſſime ⁊ euidētiſſime. ſ. ſi eccleſia approbādo aliq̄ opera faceret ꝙ deberet eis fides adhiberi ita vt nō liceret dubitari de fide ⁊ veritate illoꝛū: ſeq̄reꝉ ꝙ eccleſia aſſereret ↄ̃dictoꝛia ꝓ eodē tꝑe eē vera ⁊ eſſe tenēda. ſed hoc eſt īpoſſibile. g̊ non ſic eccleſia approbat. ꝓbaꝉ hoc: qꝛ eccleſia approbauit oīa opera Aug. ⁊ bti Hieronymi: ⁊ tñ̄ iſti duo ↄ̃dicunt iterdū ſibi directe ⁊ foꝛmaliter in multis locis. Pȝ hoc ꝑ̃mo ꝙ̃tuȝ ad fidē ſcriptoꝝ. 70. interpꝛetū: qꝛ vult Aug. ꝙ debeat dari. 70. iterpꝛetibus fides necīa inuens ꝙ ſpūſācto dictante trāſcripſerūt qlibet eoꝝ. qꝺ oñ̄dit. ſ. qꝛ cū eſſent 70. fuerūt ſinguli ꝑ ſingulas cellas in alexādria a rege Ptolemeo poſiti: ſinguliqȝ ſingulaſ trāſlatiōeſ fecerūt: que cuȝ poſtea legerenꝉ inuentū eſt oēs eē ↄcoꝛdes ita vt nulla a ceteris nec in vna lr̃a aut apice diſcoꝛdaret. qꝺ ſatis oſtēdiꝉ eē opus ſpūſſancti. de his Aug. 2. lib. de doctrina xp̄iana. Hieronymꝰ aūt eↄ̃ꝛio illos nō fuiſſe ꝓphetice ſcribētes aut ſpūſancto ſpāliter dirigēte: ſȝ ꝑ ſolā peritiā legis ⁊ verboꝝ copiā in vtroqȝ. ſ. hebꝛeo ⁊ greco idiomate. vñ̄ grauiter inuehiꝉ hic Hieronymꝰ ↄ̃ Aug. lȝ nō declaret: dicēs. neſcio qs ꝑ̃muȝ auctoꝛ. 70.

D
Libꝛi approbati ab eccleſia nō iō cēſendi ſꝉ approbati qꝛ nulla eoꝝ clauſula errare poſſit: ſȝ in ꝑtinētibꝰ ad declarationem ſcripture credēdū ē ipſis. ī ꝑtinētibꝰ āt ad litigiū ⁊ ſimilia nō ita eſt adhibēda fides.

E
Ingeniū hūanuȝ nō ē tāte auc̄itatis vt errare nō poſſit.

F
Libꝛi approbati ab eccleſia ñ habenꝉ ſicꝰ determinatiōes eccleſie.

G
Eccleſia nūꝙ̃ȝ approbat libꝛū tāꝙ̃ȝ ñ potētē errare: niſi diligēter examinet vnāquāqȝ clauſulā illiꝰ libꝛi

H
Dñ̄ia īter approbationē ⁊ diffinitioneȝ eccleſie. nā diffinitio non ſit niſi diſcuſſis diligēter ſingulis ꝑticulis. approbatio aūt non ſic qꝛ vnꝰ de libꝛis Augu. nō fuiſſet approbatꝰ in ducentis annis.

I
Eccleſia v̓itatē libꝛoꝝ hiſtoꝛialiū quoſ approbauit nō poterat habere niſi ex antigoribus hiſtoꝛicis.

K
Aug. opa tot ſūt ꝙ nūꝙ̃ȝ alicui occurret legere vel habere.

L
Hieronymꝰ ſcribit ſe habuiſſe in libꝛaria ſua ſeptē milia libꝛoꝛū de his quos cōpoſuit Oꝛigenes.

M
Eccleſia ñ ita repꝛobat libꝛos quos ꝛ̃pꝛobat qꝛ nihil ſit in eis boni ſȝ qꝛ ↄtinēt aliquā hereſim: ſic cum approbat libꝛoſ quoſ approbat nō approbat ſingulas eoꝝ particulas.

N
Eccleſia ſi libꝛos quos approbat diffinitiue approbaret diffinitiue teneret duo ↄ̃dictoꝛia ſiꝉ eē v̓a q̄ reperiunꝉ ī libꝛis Hieronymi ⁊ Auguſtini iam approbatis.

O
Cōtradictio pꝛima Hieronymi ⁊ Aug. circa. 70. iterpꝛetes quos Aug. dīc ſpūſcō afflatos trāſtuliſſe biblia libꝛo tertio de doctrina xp̄iana Hiero. ne

gat ꝓlogo ſcđo ſuꝑ geneſim.

P
Cōtradictio Hiero. ⁊ Augu. circa ceſſationeꝫ legaliū patet ex epl'is vtriuſqꝫ.

Q
Cōtradictio Augu. ⁊ Hiero. ſuꝑ origine anime.

R
Lex ꝯtrioꝝ ⁊ ꝯdictorioꝝ talis ē ꝙ ſꝑ neče ē alteruꝫ illoꝝ errare: qđ cū Hiero. ⁊ Aug. contradicāt euenire oportet.

S
Eccl'ia aſſerēdo ꝯdictiōeꝫ eē verā nō ſolū erraret ī fide ſꝫ eēt īſipiēs.

A
Eccl'ia cū approbauit opa alicuiꝰ auctoris nullū dictū ex ſuis opibꝰ approbauit.

B
Cāe ꝑꝑ q̃s eccl'ia nō approbat ſingula dctā ꝯtēta ī operibus auctoꝝ quos approbat ſunt q2 nō poſſet diſcutere tā innūerabiles qōnes. ⁊ q2 vileſceret eiꝰ auc̄itas ſi tātā dictoꝝ mltitudineꝫ īfallibilē diffiniret cū ꝓſertiꝫ auctores eoꝝ ſe plerūqꝫ retractauerint. ⁊ q2 iniuſtuꝫ ē diffinire ⁊ cōparare ſacre ſcripture īfallibilitati ea d' qbꝰ nō cōſtat an p ſpūmſām dctā ſint. ⁊ q2 ſi libros quos approbat eccl'ia īfallibiles teneret captiuarent īgenia hoīuꝫ ⁊ ꝑiret īcremētū doctrine fidei. ⁊ q2 q̄ rara ſūt ꝓclara reputant: iō rara voluit eccl'ia diffinire. ⁊ q2 ſi quorūdā ſcripta īfallibilia diffiniret quorūdā ſ: odia ⁊ inimicitias ꝯcitaret. ⁊ q2 eos q minus ſubtilia ⁊ minꝰ occulta ſcripſiſſent ſubtiliora ⁊ occultiora ſcribētibus cōpararet.

cellulas que vulgo ſine auctore iactantur ſuo mēdacio cōſtruxerit: ⁊ ibi quaſi irridēs dicit ꝙ nō eſt dđm.70. īterpretes ſpū ꝓphetico afflatos ſcripſiſſe: niſi pariter dicamus ꝙ Cicero Economicum xenofontis ſpiritu rhetorico afflatus trāſtulerit. de hoc ipſe Hieronymꝰ in ꝓlogo ſcđo ſuꝑ Geneſim: q icipit. dſiderij mei. ¶ Diſcordāt ēt Hieronymꝰ ⁊ Aug. ſuꝑ obſeruationibꝰ legalibus quo tpe ceſſauerūt: ⁊ ꝯdicunt ſibi manifeſte: ita vt vnus dicat alteri tu dicis ſic: ⁊ ego dico ſic. imo īterduꝫ ibi Hieronymꝰ Augᵐ heretica dicē aſſerit vt pꝫ ī epl'is ſuis q̃s ſibi mutuo ſcribebāt que in multiſ locis hn̄tur. ⁊ ſatis refert Bonauētura iſtā diſcordiā in ſcripto ſuo ſupra quartū ſniaꝝ. Diſcordāt etiā ſuper origine aīe: de qua ambo ſatis diſputāt vt pꝫ ēt ex eiſdē epl'is. ¶ Ecce ergo cū iſti duo ſci doctores īterdū ꝯdictoria formaliter interdū vero ꝯtria ſentiāt: neceſſe eſt aut vnū eorū errare aut ambos ſm legē ꝯdictorioꝝ ⁊ ꝯtriorū. eccleſia tn̄ approbat opera iſtoꝝ amboꝝ. neceſſe eſt ğ ꝙ aut ipa aſſeruerit ꝯdictoria eſſe vera circa fidē qđ eſt ipoſſibile: cū nō ſolū iaꝫ erraret in fide ſed ⁊ māifeſte ꝯuincereť inſipiēs: qđ nec excogitādū nec audiēdū eſt. aut nō approbauerit opa iſtorū ita vt aſſereret oīa cōtenta in illis eſſe vera: ſed aliquid aliud approbando fecit.

¶ Caplm̄.82. Oꝫ qn̄ eccleſia approbat opa alicuiꝰ doctoris: non approbat oīa contēta in illis nec aſſerit oīa illa eſſe vera: imo nec vnam ꝓpōneꝫ. ⁊ ponunť ſeptem cauſe quare eccleſia nunq̄ approbauit ſic opera alicuius doctoris ꝙ dicat debere aſſentire illis neceſſario tanq̄ diffinitionibus ſuis.

Dicendū ergo ꝙ qn̄ eccleſia approbat opa alicuius doctoris nō approbat ſingillatiꝫ oīa dicta in illis opibꝰ: imo qđ plus eſt nullū dictuꝫ approbať: nec ꝑ hoc obligat nos ad credenduꝫ illa neč̄io eſſe vera. nec etiā aſſerit illa eſſe vera: q2 ad hoc oporteret ꝙ eccleſia diſcuteret ſingula dicta illoꝝ librorū vt videret an ꝯtinerent veritatē. ⁊ tn̄ eccleſia nunq̄ hoc fecit circa ſcripta alicuiꝰ doctoris ꝑꝑ multa. ¶ Primo q2 non poſſet ſufficere infinitis difficultatibꝰ ⁊ ſumptibus: ⁊ oporteret manere longiſſimis tpibus. nā ſi in determinationibꝰ tam paucoꝝ articulorū eccleſia ſynodaliter ꝯgregata ſedit tā lōgis tpibus ⁊ vix poterat deducere ad fidē determinatiōes iſtas: q̄ꝫtomagis ſi in magnis libris Aug. ⁊ Hieronymi ⁊ alioꝝ ſcōꝝ qui approbati ſunt vbi tāgunť iterdū inextricabiles dubietates inſiſtēdū eſſet circa ſingula dicta ⁊ ꝓpoſitiōes ipſoꝝ libroꝝ. nūq̄ eni in his eēt finis. ¶ Scđo nō facit eccleſia hoc ꝓpter ſuā certitudinē ⁊ auctoritatē inamittēdā. nā eccleſia vl'is. i. ꝯgregata ſynodaliter nō pōt errare maxime in fide vt ſupra ꝓbatū eſt. ſi aūt eccleſia tot libros approbaret efficiēdo ſingula que in eiſ ſunt neč̄ia ita vt in eis nō poſſet dubitari nec ꝯdici illis poneret auctoritatē ſuā in periculo: q2 multi dubitarēt an oīa que in illis ꝯtinebanť erāt vera: potiſſime cū auctores eoꝝ aliqua retractaſſent: ⁊ dubitādo de hoc periret auctoritas eccleſie. Nā cum eccleſia diffiniuiſſet illa eſſe vera ⁊ neč̄io illis fore aſſentiendū: qcunq̄ dubitaret an aliqd de ibi ꝯtentis eſſet verū credebat eccleſiaꝫ potuiſſe errare in diffiniēdo de illis. Q2 ſi crederet eccleſiaꝫ nō poſſe errare nō dubitaret de determiatis ab ea. ⁊ ſic eccleſia ꝑderet auctoritatē ſuā. ⁊ tn̄ eccleſia maxime laborare debet ꝓ iſta auctoritate: q2 vt ſupra declaratū eſt inter oēs articulos fidei nullus eſt maioris neceſſitatis q̄ꝫ iſte de eccleſia catholica. i. vniuerſali ꝙ nō poſſit errare: q2 iſto ſtante oēs alij articuli ſtant: ⁊ h̄ pereūte vel infirmato ceteri pereunt. Cum aūt eccleſia pauca diffiniat aſſerēs illa neceſſario tenēda vt ſuas diffōnes nō eſt periculū dubitatiōis auc̄itatis: quia circa pauciſſima ⁊ que eccleſia cū tāta maturitate ⁊ tēporis lōgitudine diffinit nemini rōnabiliter occurrere poteſt dubiū de errore. nā vt ſupra dictū eſt etiā ſi res ſynodalis ſoluꝫ humanitus agereť non aſſiſtente ſpāliter ſpūſancto: cum ſit ibi tāta copia patrū ⁊ peritiſſimoruꝫ virorū in omni diſciplina collectoꝝ de omni parte orbis: ⁊ anteq̄ quicq̄ diffiniať tot diſcuſſiōes fiunt ⁊ in tanto tpe: difficile erat ꝙ talis ꝯgregatio erraret. iō ſic ſe hn̄tibus rebus nō erit hoī durum credere ꝙ eccleſia vniuerſalis nō pōt errare: nec erit occaſio hoī ad dubitandū an eccleſia erret in his que determinat. ¶ Tertio facit h̄ eccleſia q2 quodāmō videť iniuſtū ꝙ alicuiꝰ doctoris de quo nō ꝯſtet ꝙ locutꝰ eſt ꝑ ſpūmſāctū eccleſia ſic approbaret opa ita ꝙ haberenť vt diffōnes facte ab ea. nā hoc dato eēnt talia opera eiuſdē auc̄itatis cū libris ſacri canoniſ de qbus nulli licꝫ dubitare an verū ꝯtineant. ſed credere debēt oēs ꝙ ſcriptores libroꝝ iſtoꝝ errare aut mētiri nō potuerūt: q2 ſpūſancto dictāte loquebanť. ceteri autē ſcriptores non locuti ſunt ꝓphetice ſpūſancto ſpāliter dictāte ſingula que ipſi dixerunt. vel ſi forte aliquis eſt qui dictāte ſpūſancto ſcriberet: non ꝯſtat. ⁊ ideo habeť ac ſi puro hūano ingenio ſcripſiſſet. nō eſt ergo iuſtū equare in auctoritate iſtos illis. Sic facit Aug. in epl'a ſupra noīata que hꝫ ī decretis di.9.c. ego ſolis. vbi ſoliſ libriſ q canonici noianť. i. qui ponunť in canone biblie hāc auctoritatē ad reuerētiam exhibet vt nullū illorum ſcriptoreꝫ credat erraſſe aut errare potuiſſe. ceteros v̊o ita legit quātacūq̄ ſanctitate ⁊ ingenio polleāt: ꝙ nō ideo credit aliqd ſic eſſe q2 illi ſic eſſe dixerūt. ita ergo fecit eccleſia ꝙ voluit hiſ inequalē dare auctoritatē. ⁊ tn̄ ſi approbādo doctrinaꝫ quorūdam faceret per illaꝫ approbationē ꝙ doctrina ipſa habereť vt determinatio eccleſie: ſortirenť tales libri vel opera equaliter auctoritatē cū libris canonicis: ideo non approbauit nec approbat hoc modo vnq̄ cuiuſq̄ viri ſcripta q̄ꝫtūcūq̄ ille doctiſſimꝰ aut ſāctiſſimꝰ ſit. ¶ Quarto ſit hoc et eſt vna de precipuis cauſis. ſ. q2 eſt nociuū valde ⁊ eccleſie vtilitati: ⁊ cremētis contrariū approbatiōes tales fieri. naꝫ qn̄ aliquid tale eſt nō licꝫ aliqd dubitare de illo alicui nec ingrere quomodo ſit verū: an ꝯtrium ſuum rōnabilius ⁊ verius ſit: ſed ſimpliciter aſſentire tanq̄ determinatiōi ⁊ apoſtolice fidei. hoc autē captiuat ingenia viroꝝ ⁊ tollit incremēta ꝑfectus maioris: cum nō liceat eis exercitare ſe ⁊ maiora ingrere. ⁊ hoc modo doctrina fidei ⁊ monimenta eius contra infideles modicū pullularēt. vtpote ſi a principio ꝓmitiue eccleſie doctrina Origenis vel alterius magni doctoris fuiſſet tali modo approbata: nō licuiſſet Hieronymo nec Auguſtino nec alijs poſteris circa ea que ille tetigiſſet aliqd ſcrutari. ſic ēt nec Auguſtino contra Hieronymū nec contra Ambroſiū ⁊ alios. nam ſi non ꝑmiſſa fuiſſet libertas adinuicē repugnādi ⁊ veriora ingrendi nō ſtaret tertia pars operū Hieronymi Ambroſij Auguſtini: ⁊ ceteroꝝ ꝑdeceſſoruꝫ noſtrorum qui doctrinis ſuis illuſtrauerūt eccleſiā. Sic autem eſt circa moderna tēpora. nam ⁊ manus dn̄i non eſt nunc abbreuiata vt donare nō poſſit coetaneos artis florētiſſima ingenia ſicut ⁊ quotidie dat ⁊ vſq̄ ad finem ſeculi daturus eſt: in qbus amplietur fama ⁊ honor almē matris eccleſie ⁊ xp̄iane religionis ſuper omnes hoīes aliud ſentiētes. naꝫ non ſolū hoſtes xp̄iani nominis ſe iam fide ⁊ miraculis ꝯfundi vident: qđ priſcorū eccleſia abundantiſſimū tenuit: ſed ⁊ iam ipſa rōne ⁊ magnitudine diſcipline que in eccleſia xp̄i ipſo donante itroducta eſt. ita vt ſicut olim eccleſia chriſti fide ⁊ miraculis ipſaꝫ ſolidātibus atq̄ fundātibus floruit: ita ⁊ nunc ſapiētia fulget que ipſā ampliat: declarat: munit ⁊ exornat. Erat autē ſapiētia que per exercitiū ſacre ſcripture acqritur nimiū neceſſaria: ſicut beatꝰ Petrus mādauerat in ꝓma canonica.c.3. ſ. eſtote parati ad ſatiſfaciēdū omni poſcēti rōnē de ea fide ⁊ ſpe que in vobiſ eſt. iſtud autem non pōt fieri ſine exercitio in ſtudio ſacre ſcripture ⁊ aliarū diſciplinaꝝ naturaliter coherentium ⁊ vtiliū: cum non ſimus iam apoſtoli qbus mandatuꝫ erat non cogitare quomodo aut qd reſponderēt quādo interrogarenť coram regibus Mat.10. ⁊ Luc.21. ¶ Et ob hoc beatꝰ Paulus qui Apl's dn̄i erat ⁊ ſpiritūſanctū ſuſceperat abundātiſſime admonebat Timotheū vt lectioni ⁊ orationi vacaret: que cū ſit omni chriſtiano vtilis: eſt tamē maxime neceſſaria eccleſiaſticis viris. iuxta illud Mala.2. labia ſacerdotis cuſtodiunt ſciētiam: ⁊ legē exquirent de ore eius. Et qui nō vacat lectioni ⁊ ſapiētie non eſt dignus honore ſacerdotali. ⁊

ſi illud

C
Eccleſia ſic̄ in ꝓncipio miraculis fūdata ē ſic nunc doctrine magnitudine exornaťꝑ que duo xp̄i hoſtes ꝯfunduť.

D
Sapiā ⁊ doctrina ī fide xp̄i maxima neč̄ia ē que acqri nō pt ſine exercitio ſacre ſcripture vide Petrū ī ꝓma canonica.c.3.

E
Sacerdoſ nō vacās lectioni ⁊ ſapiētie nō ē dignꝰ honore ſacerdotali vide Oſee.4

Nota de ſapia.

Uñ ſacerdotes gẽtiliũ ſciẽtijs va cabãt vt ipſe.b. Abulenſ. dicit Gene.47. quãto magis hoc facere debẽt nr̃i xp̄iani ſacerdotes veri dei miniſtri.

ſi illud ſuſceperit digne repellit ⁊ cadit ab eo: ſicut dñs dixit. q2 tu repuliſti ſapientiã: ego quoqꝫ abieci te ne ſacerdotio fungaris mihi Oſee.4. Hanc ſapientiam magnam ⁊ ingenia floꝛẽtiſſima viroꝛuꝫ eccleſiaſticoꝝ que deus in eccleſia ſua donatur⁹ erat circa declarationem fidei ⁊ ampliationis religiõis xp̄iane p̄dixerat ſpũſſanctus p Danielẽ.12.c.ſ. tu aũt Daniel claude librũ tuũ ⁊ ſigna ſermões tuos: q2 ptranſibũt plurimi ⁊ multiplex erit ſapientia. p̄dixit etiam apertius beat⁹ Joannes de ſtudio iſtoꝛum viroꝛuꝫ eccleſiaſticoꝝ ⁊ occupatione in declaratione ſacre ſcripture: inuens ꝙ multi libꝛi valde ſuper hoc ſcribẽdi erãt vt pꝫ Joã.21. in fine. ſ. multa ⁊ alia fecit Jeſus: que ſi p ſingula ſcribanẗ arbitroꝛ mundũ capere non poſſe eos q ſcribendi ſunt libꝛos. Hec autem oĩa ipediret eccleſia ſi aliquoꝛũ doctoꝝ opera appꝛobaret modo p̄dicto: cũ iã non liceret dubitari nec ingri vlterioꝛa quantũ ad ea que ibi foꝛent diffinita: ideo non appꝛobauit cuiuſq̃ꝫ opera ſic: ſed quantũcunqꝫ ſit quis ſanctiſſimus ⁊ altiſſimi ingenij: permittit eccleſia quibuſqꝫ ſcholaſticis viris de ſingulis ab eis dictis diſputare ⁊ maioꝛa inquirere ſi foꝛte ſpiritus ſanctus illos in aliquo illuminauerit in quo non tetigit antiquos. ¶ Etiam quia non eſt admirandũ maioꝛa quotidie pullulare ingenia: de quo magis in reſponſione ad pꝛimum argumentũ dictum eſt. ⁊ iſto modo nõ turbantur nec ipediuntur ingenia ſcholaſticoꝛũ viroꝛum: cum late pateat eis de omnibus materia diſputãdi ⁊ dubitandi preterq̃ꝫ de illis que iam fide conſtant.

F

Eccleſia p̄mittit quoſcũqꝫ ſcholaſticos viros inq̄rere d̃ q̃buſcũqꝫ dictis q̃tũcunqꝫ ſciſſimi ⁊ doctiſſimi viri diſcute re ſi foꝛte ſpũſſãct⁹ illos illuſtret circa id circa qd̃ nõ illuſtrauit antiquos.

G

Eccleſia põt iterdicere etiã angelis aliquos act⁹.

¶ Quinto ſit hoc pꝛopter dignitatẽ eccleſiaſtice auctoritatis. nam ſicut eccleſie auctoꝛitas eſt certiſſima ita vt errare non poſſit vt dictum eſt: ita eſt maxima quia ei tenentur ſubijci omnes rationales creature ⁊ ipſo iure ſunt ſubiecti: cum ⁊ angeli qui ſunt creature intellectuales ei ſunt ſubiecti qui poteſt illos excõicare ⁊ iterdicere eis aliquos actus: ſicut apl̃s Paulus excõicauit eõs ſi p̄dicarent contra euangeliũ qd̃ eccleſia iam ſuſceperat ad Gala.1. ſi autem eccleſia auctoꝛitatẽ ſuã que tanta eſt multis rebus interponeret vileſceret pꝛopter aſſiduitatem ⁊ cõmunitatem: quia qd̃ rarum eſt p̄cioſum eſt. nam ſi ⁊ miracula quotidie fierent ipſa ſui multitudine ⁊ aſſiduitate vileſcerẽt. Satis ergo eſt ꝙ eccleſia interponat auctoꝛitatẽ ſuaꝫ in determinatione quoꝛũdam dubioꝛum nimis neceſſarioꝛũ ad fidem ſine quoꝛum determinatione fieret turbatio: vel oꝛirenẗ ſcandala ſchiſmata ⁊ hereſeꝫ: ⁊ quantum ad illa que ad neceſſarios eccleſie moꝛes pertinẽt. ꝙ autem appꝛobarẽtur aliquoꝛũ doctoꝛum ſcripta non videbatur talis neceſſitas: imo nec aliqua vtilitas. ideo nimiũ ſe humiliaret eccleſia ſi circa talia diffinitionem ſuam poneret. ¶ Sexto ſit hoc ad tollendũ emulationis ⁊ ſimulatiõiꝫ atqꝫ odioꝛum cauſas. nam ſi quoꝛũdam ſcripta appꝛobaret iſto modo ⁊ alioꝛũ nõ: videretur pꝛeponere iſtos illis quoꝛum non appꝛobanẗ ſcripta. ſed iſtud omnis inuidie cauſa eſt: ⁊ odium gignit ceteroꝛũ contra illum qui p̄fertur: qui diligi equanimiter potuiſſet ſi nõ fuiſſet quaſi ceteris contẽptis pꝛelatus. eccleſia autem non gignit contentiones ⁊ ſchiſmata cum potius intentionis ſue ſit iſta pꝛo viribus tollere: cum non ſit conſuetudo eius contendere: ſed magis contẽdentibus cedere. 1. Coꝛin.11. ideo nulluꝫ ſic appꝛobat ne quis collat⁹ ceteris videatur pꝛelatus: lꝫ ſm̃ veritateꝫ vnus ſit multis excellentioꝛ. ¶ Conſequitur ⁊ alia vtilitas: q2 ſi quorundam ſcripta appꝛobarentur ſic: ⁊ alioꝛum non: plurimi diſtraherenẗ a pꝛofectu explanandi ſacram ſcripturam ⁊ faciendi cõmẽtarios: ⁊ diffiniendi aliqua dubia cum putarẽt ſcripta ſua contemnẽda: quia quibuſdam alijs appꝛobatis ſua non appꝛobarentur que illis non diſparia crederet ſuus auctoꝛ. nũc vero cum nulla taliter appꝛobenẗ nemo ſcriptoꝛuꝫ ſe contemni putat: quia palam neminem ſibi pꝛeferri videt: vel ſaltem explicite per auctoꝛitatem eccleſie non videt ſe contẽni. ¶ Septimo ſit hoc quia ſi talis appꝛobatio fieret oĩa ſcripta que appꝛobarentur redderentur equalis auctoritatis: quia non poteſt eſſe maioꝛ auctoꝛitas ſcripture q̃ꝫ ꝙ de veritate eius dubitari non liceat. ⁊ hoc confertur quibuſcũqꝫ ſic appꝛobatis ab eccleſia. manifeſtũ

H

Eccleſie auc̄itas ſatis hũit iterponere ſe ĩ his q̃ ſũt nec̃ia fidei ⁊ vñ poſſint oꝛiri hereſes ⁊ circa mores ad ſalutẽ neceſſarios.

J

Eccleſia ꝯtẽtiões ⁊ ſchiſmata non gignit ſꝫ aufert.

K

Eccleſia nemineꝫ diffinitiue appꝛobando q̃buſcũqꝫ volẽtib⁹ ſcripturaꝫ ſacrã exponẽ viã ⁊ ptãtẽ relinquit.

eſt tamen ꝙ dato ꝙ duoꝛum doctoꝛũ ſcripta ſint vera ita ꝙ nemo eoꝛum in aliquo errauerit: nõ erunt equalis auctoꝛitatis: quia alter eoꝛum dicit plura aut ſubtilioꝛa aut magis incognita ⁊ a cõmuni intellectu aliena ⁊ vtilioꝛa: ⁊ efficacius atqꝫ euidentius pꝛobabit: ⁊ oꝛdinatioꝛi atqꝫ leuioꝛi modo tradet ſuam doctrinã: ꝓ quibus ſolent q̄dam ſcriptoꝛes alijs pꝛeferri. Quia ergo p appꝛobationem eccleſie duo doctoꝛes qui q̃tuꝫ ad iſta erant nimis inequales: lꝫ ambo verum dicant ⁊ reddãtur equalis auctoꝛitatis indignũ videbatur: quia q̃buſdaꝫ ſcriptis magis ſic auctoꝛitas eccleſie detraheret q̃ꝫ conferret: cum ſic cogerentur equari quibuſdã que naturaliter ⁊ al̃s erãt eis totaliter imparia. Multe quoqꝫ alie cauſe exiſtunt pꝛopter quas eccleſia nunq̃ꝫ aliqua ſcripta cuiuſq̃ꝫ doctoꝛis ſic appꝛobauit.

L

Auctoꝛes ẽt ſi v̄a dicãt nõ tñ eq̃les ſũt iter ſe: ſꝫ ille p̄ferẽduſ ẽ q ſubtilioꝛa ⁊ occultioꝛa in ſuis operibus ponit.

¶ Caplm̃.83. Quid ꝯfert eccleſia libꝛis quos appꝛobat per appꝛobationẽ: ⁊ ponunẗ quinqꝫ vtilitates.

EX hoc autẽ tollitur erroꝛ multoꝛũ vulgariter ſentiẽtium: qui putant ꝙ cum eccleſia appꝛobat aliqua ſcripta facit ea tante fidei ⁊ neceſſitatis ꝙ non liceat eis cõtradicere nec dubitari de veritate illoꝛum. Sed dicendũ ꝙ quando appꝛobantur dicta aliquoꝛum ab eccleſia facit ibi multa. ¶ Pꝛimuꝫ eſt ꝙ concedit expꝛeſſe omnibus chꝛiſti fidelibus ꝙ legant ea. ⁊ iſtud confert quandam auctoritatem ſcriptis. ſ. ꝙ ſaltem eccleſia faceret aliquã mẽtioneꝫ de illis. ¶ Scd̃m eſt ꝙ iudicat illa vtilia ad doctrinam fidei ⁊ moꝛum ⁊ ob hoc laudat ea. ſicut papa Gelaſius in appꝛobatione libꝛoꝛum laudat libꝛũ Pauli oꝛoſij: ⁊ cõmendat ipſuꝫ Oꝛoſiũ dicens ꝙ vtile opus de tempoꝛibus compilauerit. ⁊ hoc facit vt magis allíciamur ad legenduꝫ talia ſcripta que teſte ipſa eccleſia ꝓbantur eſſe vtilia. ¶ Tertium ⁊ pꝛecipuum quod eccleſia facit eſt quia tollit opuſculis appꝛobatis ſuſpectionem de hereſi voluntaria que eſt vere hereſis. naꝫ illa opera que appꝛobantur lꝫ non ſint omnino diſcuſſa ab eccleſia ſicut ſi deberent ſingule partes appꝛobari: tamen quadam generali diſcuſſione cognoſcunẗ ⁊ apparet ex eis quomodo auctoꝛ eoꝛum in omnibus catholice ſentiat nollens dogmatizare expꝛeſſe ⁊ ſcienter aliquem erroꝛem. Et tamen dato ꝙ accideret ibi aliq̄d falſum eſſe: vel ꝙ poſſet indirecte militare cõtra catholicam fidem ⁊ pꝛeter intentionem auctoꝛis. ⁊ iſta relinquit eccleſia diſcutienda peritis lectoꝛibus. Et iſta fuit cauſa potiſſima quare eccleſia appꝛobauit quoꝛundam doctoꝛum opera. ſ. quia a pꝛincipio eccleſie fuerũt multi heretici in eccleſia qui multos libellos condiderũt in multis cõtrarios fidei oꝛthodoxe: quoꝛum aliqui errabant per ignoꝛantiaꝫ neſcientes aſſertiones ſuas ꝯtrias fidei catholice. ¶ Alij vero iaꝫ ab eccleſia heretici iudicati: vt erroꝛibus ſuis quandã fidem acquirerent confecerunt libellos in quibus cum multis catholicis veritatibus erroꝛes ſuos inſerebant: ⁊ vt aliquam aucuparentur auctoꝛitatem illos libellos nominibus apoſtoloꝛum ⁊ alioꝛum ſanctoꝛũ appellabãt. Sicut eſt de q̃ttuoꝛ alijs euangelijs que ſimul cum euangelijs noſtris heretici ꝯfecerunt que attribuerũt btõ Andree ⁊ Thadeo ⁊ alijs duobus apoſtolis. eccleſia autem cõperto erroꝛe reiecit illa: ⁊ ſolum tenet iſta quattuoꝛ que hodie habemus. ita de multis alijs libꝛis factum eſt: quos cõfecerunt heretici ⁊ eccleſia habita diligẽti inueſtigatione inuenit illos erroꝛes: ⁊ vetuit legi inter libꝛos catholicos non deuiantes a rectitudine fidei. Et ob hoc chꝛiſtiani antiquitus abſtinebant a lectione multoꝛũ libꝛoꝛum. paucos enim legere audebant timentes ne continerent erroꝛes ⁊ hereticam doctrinam. ⁊ ob hoc eccleſia appꝛobabat quoſdam libꝛos qui non continebant aliquem erroꝛem in fide: ſaltẽ apparenter: ſi auctoꝛ vel auctoꝛes conſtabat voluiſſe per omnia catholice ſentire. ⁊ per iſtam innuebatur ꝙ poterant catholici ſecure legere in libꝛis illis non foꝛmidantes ꝙ ibi contineretur doctrina ſuſpecta de hereſi. ¶ Et iſta etiam eſt cauſa quare nunc non appꝛobat vel non conſueuit eccleſia appꝛobare ſcripta aliquoꝛum ſolennium doctoꝛũ circa

A

Eccleſia appꝛobãdo aliquos libꝛoꝫ ꝯcedit poſſe publice legi: ⁊ iudicat eos vtiles fidei: ⁊ iudicat auctoꝛes illoꝛum operuꝫ non eſſe hereticos voluntarios.

B

Eccleſia ꝑꝑ hereticoꝛum libꝛos q circuꝫ vagabanẗ iſiciebãtqꝫ legentes iſtruit appꝛobationẽ operũ.

ſacram ſcripturam:ſcilicet quia non eſt nunc timoꝛ magnus de hereſi ſaltem voluntarie introducenda ſicut olim: ideo non eſt neceſſe diſtinguere iſtos libꝛos ab illis appꝛobando quoſdam ⁊ non alios:quia de omnibus libꝛis confectis a viris chꝛiſtianis preſumitur pꝛima facie ꝙ non contineant aliquam doctrinam erroneam circa fidem ſponte introductam. ¶ Quartū quod facit eccleſia appꝛobando iſtos libꝛos eſt ꝙ dat eis q̃ꝫdam auctoꝛitatem quam al's non habebāt. ⁊ eſt iſta nō vt putauerunt aliqui errantes:ſcilicet ꝙ neceſſario debeat illis fides adhiberi nec liceat vllatenus contradici ſibi:quia nulli operi vnq̃ꝫ ſcriptoꝛis cuiuſq̃ꝫ tantam auctoꝛitatem eccleſia pꝛeſtitit:vt patet ex rationibus ſupꝛa inductis.ſed ſolum eſt ꝙ quando aliquis allegauerit dictum alicuius libꝛi appꝛobati per eccleſiam facit pꝛobationem etiam ſi ipſe auctoꝛ nullam cauſam dicti ſui oſtendat:dum tamen non pꝛobetur contrarium per nos vel per aliquem alium. Et eſt hoc magnum.nā doctoꝛibus ſic appꝛobatis creditur etiam ſine ratione dū non conſtet aliquo modo contrarium. Alijs autem doctoꝛibus quoꝛum non ſunt opera appꝛobata: quantacunq̃ꝫ peritia fulgeant non creditur niſi pꝛobationem adducant:quia nullam auctoꝛitatem habent niſi quantam rationes ſue efficiunt. Et quantum ad pꝛeſens iſta ⁊ maioꝛ ⁊ communioꝛ vtilitas q̃ꝫ appꝛobatio eccleſie facit in libꝛis appꝛobatis. Si tamen contra dictum alicuius doctoꝛis appꝛobati conſtat manifeſte veritas aut inducitur ineuitabilis ratio:non cogit nos eccleſia:nec voluit ꝙ per ſuam appꝛobationem mendacio aſſentire debeamus. ¶ Quintū quod confert appꝛobatio eccleſie eſt:ſcilicet ꝙ alleuiat homines errantes.nam ſi cōtingat queq̃ꝫ errare circa aliquid quod pertinet ad fidem occaſione alicuius libꝛi appꝛobati:ſcilicet quia cōtinetur in eo aliquis erroꝛ vel ſequit̃ ex doctrina eius: tenens illum erroꝛem dū tamen non pertinaciter etiā ſi ſit vir doctus excuſabitur per auctoꝛitatem libꝛi appꝛobati.ſi tamen ille erroꝛ continetur in doctrina alicuius doctoꝛis cuius opera nō ſunt appꝛobata vel ſequeretur ex dictis illius:ſuſtinens vel tenens quomodolibet illum erroꝛem non eſſet ita excuſabilis ſicut ille qui errabat auctoꝛitate alicuius libꝛi appꝛobati. ¶ Apparet ex pꝛedictis ꝙ per appꝛobationem eccleſie non ſoꝛtiuntur libꝛi appꝛobati tantam auctoꝛitatem ꝙ neceſſario debeat eis fides adhiberi nec poſſit vllo modo cōtradici eis:ſed pōt eis ꝯdici in caſu quo apparet veritas:ſiue inducit̃ in ꝯꝛium ratio ineuitabilis.

C — Ecclia appꝛobando libꝛos dat eis auc̄itatē nō ꝙ ſint īfallibiles ſꝫ ꝙ ſi qs eos allegauerit ēt ſi rōnē non adducāt niſi ꝯꝛiū appareat habeatur eis fides.

D — Ecclia ī appꝛobatiōe libꝛoꝝ excuſabilioꝛes facit enē nētes falſitates ī illis ꝯtētas dūmodo non ꝑtinaciter teneāt.

¶ Caplm.84. Q꜠ circa ea que pertinent ad fidem eſt captiuādus intellectus noſter. ⁊ ꝙ lꝫ inducant̃ alique rationes que neceſſario ⁊ manifeſte contra fidem videntur concludere debemus dicere ꝙ nos neſcimus reſpōdere ad illas rationes: ⁊ tamen non concludunt. etiaꝫ ſi ad oculum demonſtraretur aliquid quod ſit ꝯtra fideꝫ debemꝰ dicere ꝙ oculus noſter decipit̃: ⁊ quare.

Ad hoc reſpondetur ad argumentum quando dicebatur ꝙ Auguſtinꝰ aſſeruit chꝛiſtuꝫ moꝛtuum fuiſſe .8. calendas apꝛilis ⁊ opera ſua ſunt per eccleſiaꝫ appꝛobata:ideo non licet contrariū ſentire. ¶ Dicendum ꝙ etiam ſi Auguſtinus dicens hoc nullam rationem duceret nec pꝛobationem aliunde:ſicut nec facit:non liceret nobis ſentire contrarium noſtro arbitrio quia eſſemus paris auctoꝛitatis. Immo etiam ſi ille nullam rationem induceret ⁊ nos pꝛo parte contraria induceremus aliquam rationem vel pꝛobationeꝫ dum tamen non neceſſariā: non liceret nobis ſentire contrarium pꝛopter reuerentiaꝫ auc̄itatis eius:ſed magis deberemus iudicare nos errare vel non intelligere. Quādo autem pꝛo parte noſtra inducitur auctoꝛitas maioꝛis ponderis q̃ꝫ ſit auctoritas Auguſtini vel alterius libꝛi:vtpote auctoꝛitas aliqua biblie:vel educatur ratio ineuitabilis ad quam nemo poſſit reſpondere:non eſſet credenduꝫ Auguſtino: nec alicui alteri appꝛobato.nec eſſet vꝛbanum aut honeſtum in talibus ei aut alteri cedere:ſed magis amoꝛe veritatis inueniende reſiſtere:quia pꝛopter veritatem etiam familiaria deſtruere: ⁊ non debet reſpici reuerētia alicuius vel amicitia iuxta Ariſto.1.ethicoꝛū.ca.de vniuerſali platonico:ſcilicet duobus exiſtentibus amico ⁊ veritate:ſanctū eſt pꝛehonoꝛare veritatem. ¶ Sꝫ aliquis dicet ꝙ quando occurrerit nobis aliqua auctoritas ſacre ſcripture contraria dicto alicuius doctoꝛis appꝛobati debemus dicere ꝙ non intelligimus auctoritatem illam vt maneat ſaluum dictum illius. ⁊ ſi occurrat ratio ineuitabilis dicunt ꝙ debeamus dicere ꝙ illa ratio non concludit lꝫ nos neſciamꝰ ſoluere vel tollere contrarium ſeu tollere inconueniens. ¶ Sed dicendum ꝙ non eſt conuenienter dictum:quia iſtud eēt captiuare ingeniuꝫ penitꝰ ſi nequaq̃ꝫ liceret ꝯtraire auctoꝛitati iſtoꝛum appꝛobatoꝛū quantacunq̃ꝫ auctoꝛitas vel ratio neceſſaria aut manifeſta in contrarium occurreret. Sed talis captiuatio nunq̃ꝫ eſt facienda niſi quātum ad ea que pertinent ad determinationem fidei.nā ibi penitus captiuatur intellectus in obſequium chꝛiſti.2.ad Coꝛin.10. ⁊ dato ꝙ argumenta quecūq̃ꝫ quātumlibet foꝛtiſſima ⁊ apparentia fierent nunq̃ꝫ erat diſcedendum a poſitiōe fidei iam determinate:ſed dicendum eſt ꝙ rationes ille ⁊ argumēta peccant:nos tamē neſcimus diſſoluere illas:certi ſumus tamen ꝙ non cōcludunt rationes. Sicut quando contra aliquē nō dialecticum arguat ſophiſta ⁊ pꝛobet eum eſſe pecus vel lapideꝫ:ille neſciet reſpondere ad argumentationem que magnam euidentiam habet: ⁊ tamen certus eſſet ꝙ illa ratio peccaret in aliquo:ſcilicet quia aut ex falſis ꝓcedit aut non ſyllogizat:quia cum ſit ſibi notiſſimuꝫ ꝙ ipſe ſit homo ⁊ non pecus nec lapis tali notoꝛietate ⁊ cognitione qua certioꝛem ipſe habere nequit:quicquid in contrarium arguatur:ſcit ꝙ illud impoſſibile eſt concludere ſufficienter. ¶ Ita in pꝛeſenti cum quelibet ꝓpoſitio fidei ſit nobis certiſſima ⁊ ex lumine fidei: ⁊ ita firmiter ei adheremus vt nullo modo de ea dubitemꝰ: lꝫ ſiant rationes alique in cōtrarium quantūcunq̃ꝫ euidentes:credendum eſt ꝙ ſophiſtico modo ꝓcedunt nō ſyllogizantes:aut falſum aſſumunt. Ideo tales argumētationes non ſolum omnino non auferunt nobis fidē: ſed etiam non ponunt aliquod dubium circa aliquam de pꝛopoſitiōibus que creditur.ſicut argumentū factuꝫ a ſophiſta contra non dialecticum ad pꝛobanduꝫ ꝙ ſit pecus vel lapis:non ſolum non aufert ei iſtam extimationem:ſcilicet ꝙ homo ſit:ſed etiam nullum dubiū circa illam ponunt:ac ſi nunq̃ꝫ tales argumentationes fierent. ¶ Ratio aūt q̄re circa ea que ſunt fidei debet homo captiuare intellectū ſuum:eſt.ſ. quia auctoꝛitas ꝓpoſitionum fidei eſt maxima eo ꝙ ille reuelate ſunt a ſpirituſancto qui mentiri non poteſt.quelibet tamē ratio humana quātūcunq̃ꝫ perſpicax errare poteſt: ⁊ rationes que fiunt quantūlibet videantur foꝛtiſſime in aliquo poſſunt deficere:ita vt non cōcludant. Et ſic argumentationis ꝓbatio poteſt deficere dupliciter:ſcilicet ex parte intellectus qui putat eam concludere ⁊ nō concludit:vel ex parte illius argumētationis que lꝫ videatur foꝛtiſſima in aliquo deficit:ſed intellectus noſter neſcit quid eſt illud. Reuelatio aūt diuina talis eſt que ex nulla parte deficere poteſt:ideo contra ꝓpoſitiones a deo reuelatas nulla ratio nec argumētatio admittitur:cum maioꝛ ſit auctoꝛitas reuelatoꝛuꝫ a deo q̃ꝫ efficacia cuiuſcunq̃ꝫ argumentationis. Recte ergo in talibus captiuamus intellectuꝫ noſtrum in obſequiū xp̄i. nec ſolum eſt hoc circa argumētationes:ſed ēt ſi ad oculuꝫ oſ̄datur aliq̄d manifeſte quod militet cōtra fidem: magis eſt credendum ꝓpoſitionibus et aſſertionibus fidei q̃ꝫ eis que videmus. ¶ Et ratio eſt quia oculus noſter poteſt decipi circa ea que videt:lꝫ in obiecto ꝓpꝛio non decipiatur. ⁊ ſic in viſu ⁊ quelibet alia ſenſitiua cognitione ⁊ experimentali poteſt falſum ſubeſſe.in atteſtatione autem ſpirituſſancti nulla falſitas pōt eſſe. ideo adhuc magis aſſentiendū eſt eis que in fide determinata ſunt q̃ꝫ eis que videntur. Declaratur hoc.nam manifeſtum eſt ꝙ antichꝛiſtus ad pꝛobandum ſe verū meſſiam ⁊ chꝛiſtum non fuiſſe meſſiam faciet miracula apparentia que videbunt̃ eſſe miracula ⁊ non erūt: ſicut ait Apl's.2.Theſſalo.2.c.ſ.donec reueletur homo

iniquitatis

A — Auguſtinus ēt ſi rōnē nō adduceret nr̄o arbitrio ſine rōne ꝓbabili negāduꝫ nō eſt: ſꝫ ſi vꝛgeat maioꝛ auc̄itas vel rō neceſſaria veritas teneatur.

B — Erroꝛ dicentiū ſi occurrat auc̄itas ſcripture ꝯ dictū doctoꝛis appꝛobati debemꝰ dicē ꝙ nō itelligit̃ auctoꝛitas ſcripture: ⁊ ſi occurrat rō nec̄ia opinari rōnē eſſe falſā.

C — Intellectꝰ captiuatio nō faciēda ē niſi ī ꝑtinētibꝰ ad fidē vbi itellectus captiuat̃ ad obſequiū.

D — Argumentatiōis ꝓbatio duplr̄ pt̄ deficere ex parte itellectꝰ nō cognoſcētis falſitateꝫ ⁊ ex ꝑte ipſius falſitatis latētis.

E — Fides nō ſolū oꝫ captiuare intellectū ſꝫ ēt ſenſū q2 oia pn̄t decipi ꝑter ſpūmſanctuꝫ.

F — Antixp̄s ad ꝯclarādū ſe eē meſſiā ⁊ non xp̄m faciet miracula apparentia vide.2.ad Theſſa.2.

B
Certitudo maxima q̃ pt hr̃i inter hoīes ẽ p cognitionẽ viſiuã que minor ẽ q̃ certitudo fidei. iõ certitudo fidei ẽ ſup oīa ⁊ ꝯ illã nihil admittit.

iniquitatis filius perditionis:cuius aduētus eſt ſm operationem ſathane in ſignis ⁊ prodigijs mendacibus. illa autem videbuntur eſſe vera miracula quia ſic oculus iudicabit ⁊ tamen non erunt: ⁊ ſi crederemus oculo recederemus a fide. ideo etiã eis que videntur nõ eſt credendum contra fidem. ⁊ tamen maxima certitudo que inter hoīes haberi poteſt eſt per cognitionẽ viſiuam: ⁊ iſta eſt minor q̃ certitudo fidei. ideo certitudo fidei eſt ſuper oīa: ⁊ ꝯtra illam nihil admittitur.

¶ Capl̃m.85. Quomodo contra dictum Auguſtini vel alterius doctoris approbati inuenitur aliqua auctoritas biblie que nõ poſſit exponi pro parte ſua: an debeamus dicere ꝙ Auguſtinus verum dicit ⁊ tamẽ nos nõ intelligimus auctoritatem illam. ⁊ quando inuenit̃ ratio neceſſario oſtendens contra eum: an debeamus dicere ꝙ neſcimus rñdere ad rationẽ ⁊ illa ꝙ nõ ꝯcludit. ⁊ ꝙ nõ eſt hic captiuãdus intellect⁹: ⁊ quare hoc.

A
Intellect⁹ nõ eſt captiuandus ad auc̃itatẽ cuiuſq̃ quẽ ñ ꝯſtat p ſpiritũſanctũ loq.

NOn eſt autem ſic de libris approbatis per eccleſiam ꝙ nullus auctor cuiuſq̃ iſtorũ tante auctoritatis eſt vt propter eũ captiuare noſtrũ intellectum debeamus qui ſolum captiuandus eſt in obſequium chriſti: ſed non eſt captiuandus ob reuerentiam ⁊ auctoritatẽ cuiuſq̃ puri hominis per quem non conſtet ſpiritumſanctum loqui. ¶ Item facere hoc eſſet inconueniens: quia ſequeretur indirecte ꝙ tales doctores approbati per eccleſiã ſiue ex approbatione: ſiue alś a ſeipſis tantam haberẽt auctoritatem: ꝙ non liceret dubitari de veritate ſuorũ dictorum: nec obijci ſeu repugnari eis in aliquo. ⁊ hoc probatum eſt ſupra eſſe falſum. ¶ Item ex hoc tolleretur viris ſcholaſticis opportunitas amplificãdi doctrinam fidei ſi non liceret quicq̃ dicere contra diffinita per tales approbatos ab eccleſia. ⁊ iſtud nimis noceret eccleſie vt ſupra declaratum eſt. ¶ Item iſtud eſſet tollere viam ad inueniendã veritatem ⁊ tenendã poſtq̃ inueniretur: ſi quando quis inuenerit auctoritatem ſacre ſcripture contra dictum alicuius auctoris approbati ꝙ non poſſet bene exponi in fauorem ſuum: deberet dicere. iſte doctor verum dicit: ſed ego non intelligo ſacram ſcripturam. ⁊ quãdocunq̃ occurreret ratio aliqua cogens ad quã reſponderi non poſſet deberet dicere. iſta ratio lʒ videatur concludere non concludit vel non preſupponit verum cum ſit contra verum dictũ talis doctoris approbati: verum tamen ego neſcio in quo peccat ratio. ⁊ iſtud eſt ſatis irrationabile ⁊ periculoſum ſi concedatur debere ſic fieri. ¶ Item ſequeretur deterius. ſ. ꝙ iſtud eſſet tollere omnem ſcientiã. nam ſcientia cauſatur per ſyllogiſmum demonſtratiuũ in quo ponuntur premiſſe neceſſarie de his que ſunt cauſe cõcluſionis vt patet. 1. Poſteriorum. ſ. ſcire autẽ opinamur vnũquodq̃ ſimpliciter ⁊ nõ ſophiſtico modo quod eſt ſm accidens. cum etiã cognoſcimus ⁊ q̃ cauſa eſt: ⁊ quia non eſt contingens aliter ſe habere. ſi tamen occurrente ſyllogiſmo demonſtratiuo cõtra dictum alicuius de approbatis doctoribus deberem⁹ dicere ꝙ illa ratio peccat. ſ. quia non ſyllogizat vel quia aſſumit falſa: tolleremus certitudinẽ ſyllogiſmi demõſtratiui cauſantis ſcientiam. ⁊ ſic tolleretur totum bonũ naturale intellectus. ſ. veritas ſaltẽ quantum ad partẽ ſuam digniſſimam. Nam cum omnis veritas ſit perfectio intellectus illa eſt naturaliter magis perfectio eius de qua magis conſtat ꝙ eſt veritas: ⁊ que magis diſtat a falſitate. ſ. quia non eſt poſſibile aliter ſe habere: ⁊ talis eſt veritas concluſionis demonſtrate. nã de illa cõſtat manifeſtiſſime ꝙ ſit veritas. ſ. per ſolum illũ modum qui facit ſcire: etiam principia ſua ſunt neceſſaria ita ꝙ non ſit veritas contingens. Veritas autem rerũ contingentiũ minus habent de natura veritatis ex defectu iſtorum duorum. primo quia non conſtat manifeſte ⁊ certiſſime de illis. ſed dubitat intellectus: ideo nõ cauſat de illis ſcientiam ſed opinionẽ que eſt leuis adheſio ⁊ cum formidine. ſecundo ex poſſibilitate ad falſum. nam lʒ aliquid contingens ſit determinate verũ: tamen poſſibile eſt illud eſſe falſũ: cum poſſit ad vtrũlibet verti q̃diu nondum tranſit. ⁊ ſic cũ principia concluſionis contingentis ſint contingẽtia: non accedit veritas contingens ad puriſſimam conditionem veritatis. ⁊ ſic non eſt ſcientia de illa. Tollere ergo veritatem demonſtrate concluſionis que eſt veritas maxima cõnaturalis intellectui: ⁊ maxime ipſum perficiens: eſt tollere bonũ potiſſime particule noſtre que eſt intellect⁹ vt patet. 10. Ethicoꝝ. imo ſm modũ loquendi philoſophorum eſſet tollere totum bonum humanũ qđ eſt in operatione perfectiſſima intellectus: ideo eſt maxime inconueniens ⁊ nequaq̃ admittendũ. ideo quãdo occurrat ſic talis auctoritas vel ratio ineuitabilis contra dictum alicuius approbati doctoris non eſt ſtandũ doctori propter ſuam auctoritatem: ſed veritati ꝑpter ſuam naturalem dignitatem ꝑpter quam teſte Ariſto. 1. Ethicoꝝ. ſanctũ eſt prehonorare illam. ¶ Ita eſt in preſenti quantum ad dictum beati Aug. de die mortis domini. ſ. 8. calendas aprilis. nam ipſe nullum fundamentum probationis ad hoc inducit: ſed ſolum modo hiſtorico refert: ⁊ contra eum occurrunt rationes habẽtes fundamentum in dictis euangelicis ⁊ procedentes via demonſtratiua ex principijs aſtrologicis ad quas nemo ſufficienter poteſt reſpõdere: que habent̃ ſupra. ideo iniuſtum erat valde negare omnia illa: vel dicere ꝙ non intelligamus illa: cum inducant oculis noſtris veritatem manifeſtiſſimam etiam ſi diſſimulare velimus ⁊ ſtare auctoritati Auguſtini de quo conſtat ꝙ potuit errare ⁊ in multis errauit: quorũ quedam ipſe retractauit: alia vero non potuit vt ſupra declarauimus. Apparet euidentiſſime ex dictis ꝙ nõ eſt iſta bona cõſequentia. ſ. hoc dicit aliquis doctor approbatus ab eccleſia in libro approbato: ergo eſt verum: quia multa poſſunt eſſe falſa. nec derogat hoc auctoritatem eccleſie. Immo iſta propoſitio eſt vera. ſ. neceſſe eſt aliqua ab eccleſia approbata falſa eſſe. qđ patet: quia manifeſtum eſt ꝙ eccleſia approbauit omnia opera beati Hieronymi ⁊ beati Auguſtini. ⁊ tñ iſti duo ſepe contradicunt ſibi formaliter ⁊ ab intentione ⁊ ꝑpoſito. imo qđ plus eſt: quia videntur interdum in iſtis loqui cum ſtomacho: vt patet in illis que ſupra allegauimus. ⁊ tamẽ duorum contrariorum vel contradictoriorũ neceſſe eſt alterum eſſe falſum. ⁊ vtrunq̃ approbatum eſt per eccleſiam: ergo eccleſia approbauit aliqua que neceſſe eſt eſſe falſa. ⁊ per hoc patet ſolutio ad quartam rationẽ de approbatione eccleſie.

B
Scia cauſat̃ per ſyllogiſmum demonſtratiuũ.

C
Veritas eſt ꝑfectio itellect⁹ ⁊ illa ẽ maior ꝑfectio itellect⁹ de q̃ magis ꝯſtat ꝙ ſit veritas nečia. talis eſt ſcientia.

D
Veritas reꝝ ꝯtigẽtiũ min⁹ hʒ de rõne vitatis q̃ veritas nečiaꝝ: ⁊ q̃ nõ pt ſic manifeſte hr̃i ⁊ q̃ ꝯtingẽs ñ ẽ ita veꝝ ꝙ nõ pt eẽ falſum.

E
Scia nõ ẽ ð reb⁹ ꝯtingẽtib⁹ q̃ cõcluſio contingẽs eſt ex ꝑncipijs cõtingentibus.

F
Veritas ꝯcluſionis demonſtrate eſt vitas maxima cõnãlis itellectui maxime ipm ꝑficiens: cui⁹ vitatis ꝺſtructio ẽ ꝺſtructio toti⁹ boni itellect⁹: vel toti⁹ boni humani vt phis placet.

¶ Capl̃m.86. In quo reſpondet auctor ad quintam rationem principalẽ de calendarijs: ⁊ dicit non tenere argumentũ aſſumptũ ex annotationib⁹ calẽdarij ob defectũ auc̃itatis: q̃ de multis ibi annotatis nõ ꝯſtat.

A
Calẽdarium ꝯtinet multa quorũ nõ ẽ cert⁹ auctor ⁊ ex hoc calẽdarijs nõ ẽ adhibẽda fides tãq̃ neceſſario veris cũ ꝑſertiʒ nõ oīa calendaria vniformiter idem contineant.

OBijciebatur quinto loco ꝙ in calendarijs antiquis ⁊ in calẽdario ſãcti Iſidori reperitur intitulatũ die 25. martij. paſſio domini: ⁊ die. 27. eiuſdem reſurrectio eius. ¶ Dicendum ꝙ arguere ex his que annotantur in calendarijs non eſt efficax ratio ꝑpter duo: ſcilicet ex defectu auctoritatis: ⁊ ex defectu eius quod dicitur. ¶ Primũ patet. nam de multis que annotantur in calendarijs non conſtat certus auctor: ita vt propter eum aliqualiter moueremur ad aſſentiendum. ſed multi multa ſcripſerunt ſeu conſcripſerunt de quibus non conſtat ꝙ ſint alicuius auctoritatis: imo de aliquibus eorum ſi conſtaret haberentur in minori auctoritate q̃ habentur: quia auctores eorum fuerunt leuiſſimi. Unde non ſolum ea que aliquo modo pertinent ad res eccleſiaſticas: ſed etiam quedam alia multum extranea ⁊ ſecularia que tamen videntur eis memoranda ſolent q̃dam calendarijs annotare. vt ſiquo anno famis valida: aut aquarũ iſolita alluuio: aut grauiſſima bella fuerint: ⁊ ſiqua ſimilia ſũt in multis calendarijs annotata reperi ⁊ quotidie reperiuntur. Sed cogitet q̃libet vir peritus de illis dato ꝙ vera eſſent quantã fidem facerent cum ſit incertus auctor: ⁊ non appareat aliqđ indicium quare illis debeamus aſſentire. Qđ autem dicunt de annotatione diei mortis chriſti ⁊ reſurrectiõis

non eſt longe diſſimile huic. nam non conſtat quis hoc calendarijs annotauerit. ¶ Item minuitur fides huius annotationis quantum ad opinioneʒ eccleſie: quia iſta annotatio non eſt communis in omnibus calendarijs: ſed rariſſime reperitur. nam ſi vt dicitur in antiq̄s calendarijs inuenitur ⁊ eccleſia credidiſſet hoc verum eſſe ⁊ aliqualem auctoritatem adhibuiſſet: feciſſet illud annotari omnibus modernis calendarijs: ſed iam in diſſuetudinem abijt. ergo vel eccleſia aut communiter viri periti putauerunt illud eſſe falſum: vel ſaltem paucam ei auctoritatem ⁊ fidem adhibuerunt non curantes annotare in nouis codicibus quod in antiquis annotatum reperiebant: cum cetera ibi inuenta tranſcriberent. Fuiſſet autem aliqualis preſumptionis ad aſſentiendum ei ratio iſta ſi in omnibus calendarijs annotatio iſta reperiretur etiam non conſtito de auctore: ſʒ hoc non faciebat plenam aut ſemiplenam fidem ſtante in oppoſitum ratione notiſſima ⁊ neceſſaria vt ſupra inductum eſt. Unde quando ſubtiliter aduertitur iſta ratio magis facit in contrarium ꝗ̄ pro inducēte eam: cum dicat ꝙ reperitur in antiquis calendarijs. q.d. non reperitur in omnibus: quod veruʒ eſt. in quo innuitur ꝙ nouitas non tenuit illaʒ annotationē tanꝗ̄ veram aut certam.

¶ Capl'm. 87. Qꝫ in calendario continentur multa impoſſibilia: ⁊ multa veriſimiliter falſa: ⁊ multa totaliter dubia. ⁊ ꝙ omnes annotationes facte in menſibus de introitu ſolis in ſigna ſunt falſe.

SEcundo non tenet iſta ratio ex defectu eorū que annotantur in calendarijs. naʒ preter annotationes feſtorū ⁊ quedam alia que pertinent ad computationem eccleſiaſticam ⁊ ſunt bona ⁊ vtilia: ſunt multa alia quorū quedam ſunt falſa ⁊ impoſſibilia alia ſunt veriſimiliter falſa. alia ſunt totaliter dubia. ¶ De primis patet. naʒ ponitur quaſi communiter in omnibus calendarijs quinto die menſis illius ſol intrat in tali vel tale ſignum. nā dicitur in ianuario. ſol in aquario. ⁊ februario: ſol in piſcibus. ⁊ ſic de ceteris menſibus. ⁊ tamen in omnibus menſibus eſt falſitas. nulla enim reperietur annotatio vera ſi querantur omnes. Qđ patet: nam in martio die decimooctauo dicitur ſol in ariete: ⁊ tamē hoc eſt manifeſte falſum: quia ſol in ariete eſt nunc die vndecima martij: ⁊ interdum die decima. ſ. quando eſt biſſextus. Hoc patet neceſſario computando via aſtrologica per quam ſcitur certiſſime ſine aliquo errore quolibet die ⁊ qualibet hora in quo ſigno eſt ſol ⁊ in quo gradu ⁊ minuto illius ſigni vſqꝫ ad minimas fractiones. ideo ſcitur de luna ⁊ ceteris planetis. Qꝫ autem iſta computatio ſit ſine errore peritis viris in arte illa ſatis notuʒ eſt: tam ex experientia ꝗ̄ per viā demonſtrationis ſm ꝙ facit Ptolemeus in Almageſto. ¶ Sed adhuc quātum ad viros ignorantes probatur hoc modo manifeſto. nam omnes concedunt duo equinoctia eſſe quolibet anno. vnum quando ſol eſt in capite arietis in martio: ⁊ aliud quando ſol eſt in capite libre in ſeptembri. ſed manifeſtum eſt ꝙ illud equinoctium qđ fit in martio non fit die decimooctauo martij ſed multo ante: ſcilicet die vndecimo: ⁊ interdum die decimo. quod ſatis patebit etiam conſideranti vulgariter diligenter tamē per horologium. quia in illis octo diebus: ſcilicet a decimo vſqꝫ ad decimumoctauū ſatis eſt differentia magna ⁊ apparens in quantitate diei. ergo caput arietis intrat ſol die decimo martij vel vndecimo: ⁊ non decimooctauo ſicut annotatur in calendarijs. Idem error accidit circa equinoctium aliud quod fit in ſeptembri: nam annotatur ibi ſol in libra die decimooctauo: ⁊ tamen multo ante ſol intrat in libraʒ: ſcilicet die decimo vel vndecimo. ſicut diximus de ariete in martio. ⁊ hoc manifeſte colligitur ex equinoctio: quia in die decimo octauo ſeptembris iam manifeſte ſunt dies maiores ꝗ̄ noctes aliquantulum: quod bene ſentitur. ¶ Accidit autem error adhuc ⁊ magis manifeſtus vulgarib⁹ circa ſolſtitia. ſunt enim in anno duo ſolſtitia: vnum in iunio ſole exiſtente in capite cancri: ⁊ aliud in decembri ſole exiſtente in capite capricorni. ⁊ annotatur in calendarijs ſolſtitiū eſtiuale die decimoſeptimo iunij: quia illo die annotatur ſol in cancro. Sed manifeſtū eſt etiam vulgaribus ꝙ ſolſtitium eſtiuale ſit multo ante diem decimumſeptimum iunij: ſcilicet die decima vel vndecima: aut quaſi. Quod ſatis apparet ex conſideratione vmbre. nam illa die maxime eleuatur ſol in tota terra habitabili verſus zenith capitis noſtri. ⁊ per vmbram patet immediate quādo ſol eleuatur plus aut minus in meridie etiaʒ ſi ſit valde parua differentia vnius eleuationis ad aliam: quia neceſſe eſt ꝙ faciat differentiam in vmbra. Et hoc conſonat poſitioni toti⁹ vulgi. nam omnes dicunt maximum diem totius anni eē dieʒ ſancti Barnabe: ⁊ eſt dies vndecimus iunij. ⁊ hoc verum eſt: quia aliquando eſt ibi ſolſtitium: ⁊ aliquando die precedenti vel quaſi. ⁊ tamen ſm annotationeʒ calendarij deberet eſſe ſeptem diebus poſt vel quaſi. eſt ergo error magnus. ¶ Idem eſt de ſolſtitio hyemali quod in calēdarijs annotatur die decimooctauo vel decimonono decembris: quia ibi notatur ſol in capricorno. ⁊ tamen multo ante eſt ſolſtitium: ſcilicet die vndecimo vel duodecimo eiuſdem. Quod ſatis patet vulgariter ex vmbris. quia ſicut in ſolſtitio eſtiuali eleuatur ſol maxime ⁊ eſt maximus dies anni: quod per vmbram patet. ita in ſolſtitio hyemali ſol maxime deſcendit in meridie: ⁊ facit minimuʒ diem totius anni. ⁊ etiam hoc apparet manifeſte ex differētia vmbre ab vmbra aliorum dierum. eſt ergo error in calendarijs etiam quantum ad hoc. Et generaliter dicendum ꝙ omnes annotationes que ſunt facte in calendario quantum ad introitum ſolis in ſigna ſunt falſe. naʒ dato errore in vna neceſſe eſt in oībus eē errores: eo ꝙ ille ponuntur ordinate: ſcilicet poſt introitum ſolis in vnum ſignum: decurſis. 30. diebus ponitur itroitus in aliud: ⁊ rurſus decurſis. 30. vno diebus ponitur introituſ in aliud. ⁊ iſtud eſt quaſi propinquum veritati. nam ſm medium motum ſol pertranſit vnum ſignum in triginta diebus ⁊ decem horis ⁊ quibuſdam minutis hore. Uerum eſt ꝙ ad hoc poſſet aliquis vir peritus dicere ꝙ verum eſt eſſe hic errorem magnum: ⁊ tamen iſte error habuit rationabilem introductionem: ſcilicet quia a principio quando calendarium in eccleſia ſcriptum eſt erat introitus ſolis in ariete die decimooctauo martij: ⁊ ille introitus annotatus eſt. ⁊ hoc modo tā illa annotatio ꝗ̄ omnes alie ſunt vere: ⁊ tamen poſtea decurſu temporis falſificatum eſt propter motum augium ſolis: vel propter motum capitis libre ⁊ arietis: ſiue dicatur ꝑꝑ motū celi ſtellarum fixaruʒ. de quo manifeſte ſtare maioris foret negocij: nec ad preſens vtile eſt. ¶ Dicendum ꝙ verum eſt ꝙ per tempora variatur itroitus ſolis in ariete ⁊ in alia ſigna quaſi per modum retroceſſionis in diebus: ſcilicet ꝙ ſi vno tempore eſt introitus ſolis in ariete die decimo martij: eueniet ꝙ aliquando poſt tempora multa erit die quinto: ⁊ aliquando die primo. ⁊ aliquādo redibit equinoctiū ⁊ introitus ſolis in ariete ad menſem februarij: immo ⁊ ad ianuarium: ſi tamdiu mundus duraret ⁊ nō emēdaretur calendarium. ſicut quidam coram ſummis pōtificibus ⁊ in generali etiam ꝯcilio petiuerunt: ſed nondum obtentum eſt. ¶ Anno autem quo chriſtus natus eſt erat equinoctiuʒ vernale. 23. die martij: vt ſatis poteſt inſpicere quicunqꝫ ſciens aliquid in calculatione motuum planetarum: ⁊ ab illo tempore vſqꝫ huc redijt ad hoc ꝙ ſit ſolſtitium vel equinoctium die vndecima ⁊ interduʒ die decima martij. ita proportionaliter fiet in annis ſeqūētibus quouſqꝫ mundus duret ſi nō emēdatur calendarium. ¶ Sed dicendum ꝙ dato ꝙ iſte error acciderit ex hac cauſa non eſt ſatis excuſabilis. Primo quia primus annotator talium introituum ſolis in ſigna ſcire debuerat ꝙ iſte introitus erat mobilis: ideo non debuerat annotare certum diem: vel ſaltem non debuiſſet annotare ſimpliciter. ſ. ſine limitatione aliqua. nam cum reperitur ſcriptuʒ ꝙ tali die eſt introitus ſolis in tale ſignum: legens putat ſemper hoc eſſe verum ⁊ errat. non ergo debuerat annotās ſic annotaſſe

B
Calendaria etſi eēnt vniformia tñ cū auctītati ſcripture vel ratiōi neceīe ꝯdicūt non ſunt tenenda.

A
Calēdariuʒ ꝑter ānotatiōes feſtorū ⁊ q̄dā attinentia ad cōputationē eccleſiaſticaʒ: ꝯtinet falſa ⁊ impoſſ'ia: falſa viſil'r

B
Calēdariū errat i oīb⁹ cōputationib⁹ ſolis ⁊ lune.

C
Calēdariū ponit ſolē i ariete. 18. martij cū ſit. 11. vel. 10. ſi ſit biſſextus.

D
Aſtrologia ſine vllo errore docet de ſole in quo ſigno i quo gradu ſit vſqꝫ ad minimas diuiſiōes. ideʒ de luna ⁊ ceteris planetis.

E
Cōputatiōis vitas qñ ſol ſit in ariete ñ ſolū ſcit̄ ꝑ aſtrologiā ſʒ ꝑ viā eqnoctij.

F
Eqnoctiū veriſ ē ſole exñte i capite arietis qđ ſit nō. 18. martij ſʒ vndecimo ⁊ iterdū decimo: qđ ēt vulgarib⁹ māifeſtū ē: ⁊ tūc ſol ingredit̄ arieteʒ.

G
Calēdariū errat ponēdo ſolē i libra. 18. ſeptēbriſ

H
Solſtitia duo ſē alterū ſole exñte i capite cācri: alterū ſole exñte i capite capricorni.

I
Calēdariū errat ponēdo ſolſtitiū eſtiuum. 17. iunij cuʒ ſit mlto añ. ſ. die vndecimo vl decimo iunij cuʒ tūc maxīe ſol eleuet̄ v̄ſus zenith capitiſ nr̄i: qđ cognoſcit̄ ꝑ decremētum vmbrarꝫ in meridie.

K
Calēdariū errat i ſolſtitio hyemali ponendo illud 18. vel. 19. dcēbris cū ſit die vndecimo vel. 12. eiuſdē: q2 tūc ſūt maiores vmbre in meridie.

L
Calēdariū errat in itroitu ſolis ꝑ oia ſigna. naʒ ex falſa pōne vniuſ itroit⁹ de necītate ſeqt̄ falſa pō alteri⁹ cuʒ ꝑ qđlʒ ſignū ſol dcurrat 30. dieb⁹ ⁊ decē horis ⁊ quibuſdam minutis.

M
Solis itroituſ in ſigna mutabunt̄ de mēſe in mēſeʒ ſi tādiu mundus durabit.

N
Annotator ꝑm⁹ itroituū ſolis nō debuerat ānotare itroit⁹ tales eē immutabiles ſʒ diem cū in centū annis vel circa mutet̄ vn⁹ dies.

notaſſe ſed vel tacuiſſe: cum talis annotatio ſit parum vtilis ad conſiderationem planam eorum que continentur in calendario: vel ſaltem dediſſe aliquam leuem cognitionem de mutatione introitus. nam poterat dicere ꝙ de centum in centuꝫ annos vel quaſi mutatur ille introitus per vnum diem verſus anteriora. vtpote ſi nunc ſit introitus ſolis in ariete die decimo martij: pauliſper redibit quouſq̃ tranſactis centuꝫ annis vel quaſi ſit introitus in arietem nono die: poſtea octauo. ⁊ ſic redeũdo ad anteriora. ¶ Secũdo non eſt

O
Ann⁹ biſſextilis ſp̄ anticipat itroitũ ſolis per vnuꝫ diem citra.

excuſabilis: quia etiam pro tempore ſuo non erat iſtud ſimpliciter verum. nam in quolibet anno biſſextili fiebat introitus ſolis in arietem citra per vnum diem: ſcilicet die decimoſeptimo martij. ideo etiam circa hoc debuiſſet dare leuem doctrinam faciendo mentionem de anno biſſextili: vel non annotando. quia al's p̄ iſtaꝫ annotationem daretur occaſio errandi que non daretur non appoſita annotatione. ¶ Tertio patet quia dato ꝙ auctor primus eſſet aliquo modo excuſabilis: tamen quantum ad propoſitum noſtrum attinet non poteſt tolli quin illa annotatio ſit falſa ⁊ impoſſibilis. ⁊ hoc eſt quod volebamus: ſcilicet ꝙ aliqua contineantur in calendario que ſunt falſa ⁊ impoſſibilia.

¶ Capl'm. 88. Quod non eſt verum ꝙ quilibet menſis addat ſuper aliũ duas horas in creſcendo vel in decreſcẽdo: ⁊ ibi multa aſtrologica de equinoctijs ⁊ ſolſtitijs ⁊ declinationibus maximis ſolis: ⁊ ꝙ non creſcit vel decreſcit dies equaliter in omnibus menſibus: ſed in quibuſdam in triplo q̃ in alijs. ⁊ ꝙ magis creſcit dies in martio q̃ in omnibus menſibus: ⁊ magis decreſcit in ſeptembri q̃ in omnibus menſibus.

A
Calẽdariũ ponit mutationẽ duaꝝ horaꝝ quolꝫ mẽſe ⁊ in iunio ſex horas noctis tm̃ atq̃ in decẽbri ſex diei qd̓ falſuꝫ eſt.

Annotatur etiam in calẽdarijs de ſingulis menſibus quot horas diei ⁊ quot horas noctis habeant. nam dicitur in ianuario ꝙ dies habet horas octo: ⁊ nox horas decemſex. Et februarius habet in die horas. 10. ⁊ nox habet. 14. ⁊ ſic communiter addendo in quolibet menſe: duas horas addendo pro die: ⁊ minuendo duas pro nocte donec veniatur ad iunium: vbi annotatur ꝙ nox habet horas ſex ⁊ dies decem ⁊ octo. ⁊ deinde minuitur dies in quolibet menſe per duas horas: ⁊ nox creſcit per duas donec veniatur in decembrem: vbi annotatur ꝙ dies habet horas ſex ⁊ nox. 18. ⁊ iſte annotationes reperiuntur quaſi conformiter in omnibus calendarijs. ⁊ tamẽ iſte ſunt falſe ⁊ impoſſibiles. ¶ Primo patet quia ponatur ꝙ aliquando ſit dies horarum. 18. ⁊ nox ſex. ⁊ econtrario ꝙ aliquando nox ſit horarum. 18. ⁊ dies horarum. 6. ⁊ tamen in regionibus noſtris nũq̃ hoc reperitur: quia in quinto climate in quo nos manemus dies maximus ad. 15. horas vel quaſi accedit: ⁊ nox maxima ad totidem. Si autem accipiamus in alijs regionibus que ſunt verſus equinoctialẽ: ſcilicet in. 4. et. 3. et. 2. ⁊ p̄mo climatibus magis eſt hoc manifeſtum: quia ibi nox ⁊ dies nunq̃ tantum creſcũt ſicut apud nos: quia minus ibi diſtant ab equalitate cũ minus diſtent a circulo equinoctiali. Si autem velis hoc referre ad alia climata: ſcilicet verſus ſeptimum: etiam non erit hoc poſſibile: quia vnum clima non addit ſuper aliud niſi ſpatium dimidie hore: vt patet ex Ptolemeo in Almageſto: ⁊ eſt ſuppoſitio omniũ aſtrologorum. ideo in fine ſeptimi climatis adhuc non prouenit maximus dies ad. 17. horas: ⁊ conformiter nec maxima nox: quanto magis ad. 18. Nõ ponunt auteꝫ aſtrologici plura climata: ideſt plures regiones habitatas. ⁊ ſic iſta annotatio horarum diei ⁊ noctis falſa eſt pro tota latitudine terre quam aſtrologi in climata diuiſerunt. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ lꝫ non verificetur pro terra ſeptem climatũ verificabitur pro aliqua alia terra in qua dies interdum perueniat ad horas. 18. ⁊ nox ad ſex. ⁊ econtrario in maxima nocte que peruenit ad. 18. horas: ⁊ dies tunc erit ſex horarum. ¶ Dicendum ꝙ non ſolum ad. 18. immo terra eſt in qua dies peruenit ad horas. 20. ⁊ in alia ad. 24. ⁊ tunc eſt vna circulatio ſolis integra faciens diem ſine nocte. ⁊

B
Dies maximus ſub q̄nto climate ñ excedit. 15. horas ⁊ nox maxima totidem.

C
Error calendarij ꝙ põne dieꝝ ⁊ noctiũ magis appet ĩ. 4. 3. et. 2. climate vbi dieſ ⁊ nox minoris ſt̃ ſpatij cũ min⁹ diſtẽt ab equatore.

D
Calẽdariuꝫ eſſe falſũ quoad põnẽ noctiũ ⁊ dieꝝ oñdit ſuppoſitio Ptolemei in almageſti ⁊ oium aſtrologoꝝ: ponẽtiũ ꝙ vnũ clima ñ addit niſi d̓ĩaꝫ dimidie hore. ex quo ĩ. 7. climate nec maxim⁹ dies nec maxĩa nox ẽ. 17. horarũ.

E
Clima eſt regio habitata que nõ ſunt niſi. 7.

eſt terra in qua dies durat vno menſe: ſcilicet ꝙ ſol facit triginta circulationes integras antequam occidat ſub horizonte. Et eſt terra in qua prouenit ad duos mẽſes ⁊ ad tres ⁊ quattuor. Et eſt terra in qua dies durat ſex menſibus ⁊ nox totidem: ⁊ ibi vna dies naturalis eſt vnus annus completus de noſtris. ⁊ ibi neceſſe eſt ꝙ ſol faciat centumoctuaginta duas vel tres reuolutiones ſiue circulationes integras ſuper horizontem anteq̃ occidat: ⁊ poſtq̃ fuerit ſub horizonte facit totideꝫ circulationes completas antequam oriatur. ¶ Iſtud autem lꝫ ſimplicibus videatur eſſe falſum vel admirandum valde: tamen nec eſt falſum nec admirandum ſed pure naturale: quia ſicut hic eſt naturale aliquando eſſe diem quattuordecim horarum et noctem decem horarum: ita ibi naturale eſt diem eſſe ſex menſium ⁊ noctem totidem. quod affirmat Ptolemeus ⁊ omnes aſtrologi. Sed dato ꝙ nemo aſſereret neceſſe erat hoc concedi: quia probaretur demonſtratione. ⁊ ſit iſtud propter obliquitatem ſphere ſuper horizonte: ⁊ ſm̃ maiorem ⁊ minorem obliquitatem ſphere vel horizontis ſit iſta diuerſitas in quantitate dierum ⁊ noctium maior. de quo non expectat ad preſens magis dilatare ſermonem. ⁊ ſic bene conceditur quod iſti petunt: ſcilicet an alicubi ſit dies horarum decem ⁊ octo ⁊ nox ſex ⁊ econtrario. ¶ Sed adhuc dicendum ꝙ non eſt excuſabilis ex hoc iſte error: quia tunc tales annotationes ſolum fieri deberent in calendarijs terre illius: ſcilicet in quadam parte Alemanie verſuſ Daciam ⁊ partes maxime aquilonares eius. etiaꝫ in quadam parte Anglie ⁊ inſulis adiacentibus. in terra autem noſtra vllo modo deberent fieri tales annotationes. ¶ Sed forte aliquis dicet ꝙ verum eſt ꝙ pro ſingulis terris ⁊ climatibus deberent fieri proprie annotationes cũ in ſingulis ſit propria quantitas dierũ ⁊ noctium: ⁊ tamen facta eſt vna annotatio pro omnibus regionibus: ſcilicet illa. que communior erat. ¶ Sed dicendum ꝙ hoc nullo modo hoc eſt verum. nam dato ꝙ pro omnibus regionib⁹ fieret vna annotatio: qd̓ erat ſatis inconueniens. tamen illa deberet fieri pro illa regione que participaret magis de natura medij: vt facilius communicaret cum omnibus extremis: ⁊ eſſet minor falſitas. iſta tamen eſt regio quinti ⁊ quarti climatis quantum ad ſitum climatum: vel quantum ad habitationem gentium: quia multi habitant extra omnia ſeptem climata verſus aquilonem ſaltem acciperent ſextum clima pro medio: ⁊ tamen in his non peruenit dies ad ſexdecim horas: ⁊ nox minima non eſt minor octo horis. patet ex Ptolemeo ĩ Almageſti ⁊ Alfragano ⁊ omnibus aſtrologis. ideo nõ proprie aſſumpta eſt annotatio pro terra que eſſet extra omnia climata. ¶ Item quia cum iſta annotatio fiat in calendarijs eccleſie ſeu eccleſiarum: debuit fieri conformis illi terre in qua magis viget eccleſia. ⁊ iſta eſt terra quinti ⁊ ſexti climatis: quia in iſtis duobus climatibus pro maiori parte ſunt omnia regna chriſtianorum habitantium in Europa. de habitantibus in Aſia ⁊ Africa modicuꝫ pertinet ad nos. Et tamen iſtud non factum eſt. ſed facta eſt annotatio pro extremis terris chriſtianorum que a paucis annis ſunt chriſtianorum. nam priuſ maxima pars Alemanie: potiſſime aquilonaris ⁊ tota Anglia ad barbaros pertinebat. Anglici quippe tempore beati Gregorij fidem ſuſceperunt: vt patet ex legẽda ſua. Alemani autem poſterius. nam ⁊ magna quedam pars ipſorum verſus Polonicos diebus noſtris conuerſa eſt: et manent adhuc regiones alique ibi nõ conuerſe: ⁊ ſunt gentes barbarorum non maurorum ſed vere paganorum qui legem nullam circa cultum diuinum tenent: ſed colunt ſyluas tamquam deum. non ergo erat conueniens taliter annotari. ¶ Et adhuc alius error eſt in hoc qui nullo modo poteſt excuſari reſpectu alicuius regionis: ſcilicet quia ponitur ꝙ quilibet menſis habeat duas horas: al's addat duas horas in die ſuper alium: vel totidem diminuat: ⁊ idem reſpectu noctis. ſed hoc eſt impoſſibile. Nam dato ꝙ aliqua regio ſit in qua dies maximus perueniat ad decem ⁊ octo horas: ⁊ nox tunc ſolum

F
Terra ẽ poſt. 7. climata v̓ſus ſeptẽtrionẽ in qua dies eſt. 24. horarum ⁊ nox totidem: ⁊ ſic accedẽdo v̓ſus ſeptẽtrioneꝫ quouſq̃ p̄ueniat ad terrã in q̃ dies ẽ ĩteger ſex menſiũ. i. cẽtũ octuagita duarũ vel triuꝫ reuolutionũ ⁊ nox totidẽ. q̃ nec admirãda ſunt nec ĩcredibilia.

G
Error calẽdarij ĩ ãnotatiõe noctiũ ⁊ dierũ appet q̄ ex illa ſeq̄t illõ ñ eẽ ſcriptũ p̄p̄ terraꝫ. 7. climatũ: ſꝫ p̄p̄ Angliaꝫ vel Daciaꝫ vel vlteriorem terram.

H
Dieꝝ ãnotatio ſi p̄ oib⁹ regiõib⁹ fieri dꝫ ꝙ ñ dꝫ ſꝫ illam regionẽ dꝫ fieri q̃ magis p̄ticipat d̓ nã medij ſicut ẽ regio q̄nti ⁊ q̄rti climatis.

I
Dieꝝ ⁊ noctiũ annotatio ĩ calẽdario d̓buit fieri p̄ q̄nto ⁊ ſexto climatib⁹ cũ ibi ſint fere oia regna xp̄ianorum.

K
Anglici t̄pe bt̄i Gregorij fidẽ ſuſceperũt: Alemanici autem poſt.

L
Error ẽ maxim⁹ dicẽ quel'ꝫ mẽſeꝫ addere ſup̄ aliuꝫ duas horas diei ⁊ noctis ſicut eſt in calendario.

M
Falſũ ē ꝙ ianua rius hẽat noctē 16. horaꝝ ⁊ diē. 8. ſiue itelligaẽ ꝺ oibus dieb⁹ ſiue de ꝗbuſdam.

N
Dies cuiuſlʒ mē ſis ⁊ noctes creſcũt ſp̃ ſiue decreſcunt ⁊ nunq̃ ſũt equales.

O
Error ē ipoſis ⁊ iexcuſabilis dicē mēſem ianuariũ hr̃e oēs noctes horaꝝ.16.q: tũc ſol trãſiret ſpatiũ duaꝝ horaꝝ in p̃mo die februarij ſiue medio cũ februari⁹ hẽat noctē.14.horarũ ⁊ diē.10.

P
Error euidētiſſi m⁹ponētiũ quēli bet mēſē creſcē i die vel i nocte p̃ duas horas pʒ ex h̃ ꝙ magis creſcit martiuʒ i die a p̃ncipio vſq; ad finē mēſis q̃ mai⁹ a p̃ncipio vſq; ad medium iunij. ⁊ eõ nox magis augeẽ a p̃ncipio ſeptēbris ad finē q̃ a p̃ncipio nouēbris ad me diũ decēbris.

Q
Rl̃a eſt ꝙ dies ⁊ nox circa egnoctia valde creſcit circa ſolſtitia parum.

R
Sol p̃ vnã cõpletã circulationē facit diē ⁊ noctē: ⁊ p̃s circuli ſupra horizõtē fac̃ dieʒ ĩfra horizontē facit noctem.

S
Egnoctiũ eſt qñ arc⁹ circulationis ſolis ſupra horizontē ⁊ infra ſũt equales.

habet ſex: tamen adhuc in regione illa non eſt verum ꝙ quilibet menſis addat ſuper alium duas horas preciſe in die vel in nocte: ⁊ nullus ſit qui minus addat nec ſit aliquis qui addat plus. Hoc autem probatur ⁊ petitur quando dicitur in annotatiõe ianuarij nox habet horas.16.⁊ dies.8.⁊ ſic de ceteris: an intelligatur ꝙ in toto menſe ianuarij quilibet dies habeat horas octo preciſe ⁊ quelibet nox habeat ſexdecim. vel intelligatur ꝙ maior dies ianuarij qui eſt vltimus habeat octo horas ⁊ nox tunc habeat decem ⁊ ſex horas. ſed neutrum iſtorum modorum poteſt ſtare in veritate dictum. ¶ De primo patet ꝙ non poſſit ſtare: quia tunc omnes dies ianuarij eſſent equales inter ſe. ⁊ tamen falſum eſt: quia dies ſemper ſunt in creſcendo vel decreſcẽdo: ⁊ nunq̃ ſunt in ſtatu: nec poſſunt dari duo dies equales qui ſint coniuncti. ⁊ ſatis manifeſte cernitur ꝙ in medio ⁊ in fine ianuarij ſunt dies maiores q̃ in principio. ¶ Item patet quia dato hoc ſequereẽ magnum inconueniens ⁊ abſurdum. nam cum dicereẽ ꝙ ianuarius habet in die horas.8.⁊ in nocte.16.⁊ intelligitur de quolibet die ianuarij: ſequeretur ꝙ vltimus dies ianuarij habet.8.horas ſolum ⁊ nox ſua.16.⁊ tũc cum in annotatione februarij dicatur ꝙ nox habet horas.14.⁊ dies decem ⁊ intelligaẽ ſupradicto modo: ſequeretur ꝙ quelibet dies februarij tãtũ haberet in die ⁊ in nocte: ⁊ ſic p̃mus dies februarij haberet horas.10. ⁊ nox ſua horas quattuordeciʒ. Cum ergo vltima dies ianuarij habeat horas.8.ſolum: ⁊ nox horas.16.⁊ primus dies februarij horas decem ⁊ nox horas.14. ſeq̃tur ꝙ erunt duo dies imediati quorum vnus excedat alium per duas horas: ⁊ ſimiliter de noctibus eorũ. qꝺ abſurdum eſt ⁊ impoſſibile ⁊ contra rationem ⁊ experiẽtiam. Nõ ergo poteſt intelligi hoc modo annotatio. ¶ Secũdus etiam modus non poteſt ſtare. ſ. ꝙ ianuarius in die habeat horas octo ⁊ in nocte.16.i. ꝙ in fine menſis ſit dies octo horarum ⁊ nox.16.⁊ ante hoc ſemper ſit dies minor octo horis ⁊ nox maior.16.⁊ ſit continuum crementum vſq; ad finem menſis: ⁊ ſic intelligatur de februario ꝙ dies habeat horas decem ⁊ nox.14. nam hoc dato ſequitur ꝙ dies ſemper ſunt in augmento vel in diminutione: ⁊ ꝙ in omnibus menſibus creſcunt vel decreſcunt equaliter. ſ. in quolibet mẽſe per duas horas. ſed iſtud eſt impoſſibile omnino: q: dato ꝙ ſit aliqua regio in qua maximus dies p̃ueniat ad.18.horas ⁊ minimus habeat ſolum ſex. tamen ibi non eſt poſſibile ꝙ in quolibet menſe dies augeaẽ per duas horas vel totideʒ decreſcat de horis: ita ꝙ in omnibus menſibus ſit augmentum vel detrimentum ſiue diminutio per equalia. ſed ſtante tali terra neceſſario eſt ꝙ aliquis menſis ſit in quo dies creſcat quaſi p̃ tres horas ſuper alium menſem: ⁊ alius ſit in quo non creſcat niſi per horam ⁊ dimidiaʒ vel quaſi. Unde ad ſenſum iſta patent ſiquis iſta inſpiciat. nam magis creſcit dies in martio a principio vſq; ad fineʒ q̃ a principio maij vſq; ad medium iunij. ſic eſt etiam in decreſcendo. nam plus decreſcit dies a principio ſeptembris vſq; ad finem eius q̃ a principio nouembris vſq; ad medium decembris. ¶ Eſt autem regula ꝙ apud equinoctia ante ⁊ poſt in pauco tempore dies valde creſcit: ⁊ apud ſolſtitia ante ⁊ poſt dies modicuʒ creſcunt ⁊ decreſcunt in magno tempore. Iſta autem declarãtur aliqualiter aſtrologice. nam dies ⁊ nox faciunt vnam circulationem integrã: vel vt proprius dicatur ſol ex vna circulatione completa reddit diem ⁊ noctem: ⁊ pars illa circuli ſolis que eſt ſupra horizontem facit diem: illa autem pars que eſt infra horizontem conſtituit nocteʒ. ⁊ quando contingit illos duos arcus eē equales eſt egnoctium: quando vero arcus ſub horizonte maior eſt nox eſt maior. ¶ Eſt autem hic conſiderandum p̃ ampliori euidentia ꝙ ſol mouetur ſemper in zodiaco per medietatem eius non declinãdo ad meridiem vel aqlonem: ſed ſemper per medium ſub linea eclyptica: ⁊ zodiacus eſt circulus interſecans equinoctialem circuluʒ oblique ad angulos equales: ⁊ quando ſol peruenit ad aliquam de illis duabus interſecationibus vbi equinoctialis cum zodiaco ſe ſecat mouetur per equinoctialẽ:

⁊ tunc eſt arcus qui eſt ſuper horizontem equalis arcui qui eſt ſub horizonte: ⁊ ſic nox ⁊ dies equantur. ⁊ quãdo hoc contigit bis in anno ſole p̃ueniente ad illas duas interſecationes: ſit bis quolibet anno equinoctiuʒ. in ceteris partibus anni dies ⁊ nox ſunt iequales. [a] Zodiacus autem ſecans equinoctialeʒ in duobus punctis declinat ab ea in oibus alijs partibus ſuis. ⁊ ſunt duo puncta in quibus maxime declinat: ⁊ ſunt iſta pũcta ſibi oppoſita equaliter diſtantia ab vtraq; ſectione. Et illa puncta vocantur maxime ſolis declinationes: quia quando ſol peruenit ad alterutram duarum ſectionum zodiaci equinoctialis: nulla eſt diſtantia vel declinatio eius: quia eſt tunc realiter in equinoctiali reſpectu cuius accipitur declinatio. ſed cũ inde recedit incipit declinare. ſed cum peruenerit ad alterutrum illoruʒ duorum punctorum nominatorũ: iam non poteſt magis recedere ſed potius redit verſus equinoctiale.. ideo illa duo puncta vocantur maxime ſolis declinationeſ. Uocantur etiam duo tropici: ideſt circuli conuerſionuʒ: q̃ vſq; ad illos procedit ſemper ſol ab equinoctiali. cum autem peruenerit ad aliquem illorum non procedit vltra ſed incipit redire vel conuerti verſuſ equinoctialẽ. ideo conuerſiui circuli vel tropici in greco quod idem eſt proprie dicũtur. [b] Quãdiu autem ſol eſt in iſtis declinationibus ab equinoctiali verſus aliquem de duobuſ tropicis dies ⁊ nox ſunt equales. ¶ Uocantur autem iſta q̃ttuor puncta ſic: ſcilicet vnus punctuſ interſecationis equinoctialis cuʒ zodiaco vocatur caput arietis. Et punctus interſecationis oppoſite vocatur caput libre. Et vnus punctus maxime declinatiõis vocatur caput cancri vel tropicus cancri. Alius punctus oppoſit⁹ declinationis maxime vocatur caput capricorni: vel tropicus capricorni. In capite arietis ſit equinoctium vernale: quod eſt circa medium martij. In capite libre ſit equinoctium autumnale: ⁊ eſt circa medium ſeptembris: tunc ſunt noctes ⁊ dies equales. In capite cancri ſit ſolſtitium eſtiuale: ⁊ tunc eſt dies maximus anni. In capite capricorni ſit ſolſtitium hyemale: ⁊ tunc eſt dies minimus ãni ⁊ nox maxima. [c] ¶ Ex hoc apparet ꝙ cũ ſolum bis in anno ſit equinoctium ſole exiſtente in alterutra duarum ſectionum: ſcilicet capitis arietis ⁊ libre ꝙ q̃diu quando declinat ab equinoctiali verſus alterum tropicorum quouſq; ⁊ redeat rurſus ad equinoctialem erunt dies minores noctibus: ⁊ quando ab illa ſectione ad alterum tropicorum declinat: donec iteruʒ redeat ad equinoctialem erunt dies maiores noctib⁹. ¶ Ex quo rurſus ſequitur ꝙ cum iſte due partes declinationis ſint due medietates circuli zodiaci quaʒ ſol cõplet in vno anno: ꝙ in vna medietate anni erunt ſemper dies maiores noctibus: ⁊ in alia medietate erunt ſemper noctes maiores diebus. ¶ Ex his ſequiẽ rurſus ꝙ in illa medietate que eſt declinando ab equinoctiali interſectione verſus tropicum capricorni quouſq; redeatur ad aliam interſectionem que eſt oppoſita. ſ. declinando a capite libre ad tropicum capricorni quouſq; redeatur ad aliam ſectionẽ que eſt caput arietis ſunt dies minores noctibus. ⁊ hoc eſt a medio ſeptembris vel parum ante vſq; ad medium martij vel quaſi. nam ibi ſunt iſte due interſectiones. ¶ Etiam ſequitur ꝙ q̃diu ſol tendit ab interſectione capitis arietis verſus tropicum cancri: quouſq; redeat iterum ad equinoctialem interſectionem que eſt capitis libre ſunt dies maiores noctibuſ. ⁊ hoc eſt a medio martij vel q̃ſi vſq; ad medium ſeptembris vel quaſi: quia ibi ſignantur hec loca ſectionum. ¶ Apparet etiam ex dictis ꝙ a tropico cancri ſiue capite cancri vſq; ad tropicuʒ vel caput capricorni dies decreſcunt. nam cum ſole exiſtente in capite cancri recedat maxime ab equinoctiali in illa medietate circuli in qua creſcunt dieſ: neceſſe eſt ꝙ ſit ibi maximus dies anni vt etiam ſupra dictum eſt. iõ q̃diu receſſerit ſol ab eo vſq; ad tropicum capricorni in quo eſt minimus dies anni ſemper decreſcit. naʒ antequam ſol veniat ſeu perueniat ad diem maximum non poteſt dies decreſcere: ⁊ poſtquam peruenerit ad minimum etiam non poteſt decreſcere. ideo in tota iſta medietate que eſt inter duos tropicoſ dies decreſcet. ⁊

T
Zodiac⁹ circulus p̃ cui⁹ eclypticam trãſit ſol iterſecat egnoctialē p̃ ãgulos rectos: p̃ quos ſol trãſiẽs fac̃ duo egnoctia q: tũc arc⁹ ſupra ⁊ ifra horizõtē ſt eq̃les: p̃ reliquuʒ ãni ſũt ineq̃les.

V
[a] Zodiac⁹ hʒ q̃ttuor pũcta quoruʒ duo ſẽ i q̃b⁹ iterſecat egnoctialeʒ ⁊ ſunt duo egnoctia. duo v̄o ſũt q̃ maxie diſtant ab egnoctiali ⁊ vocanẽ maxie declinatiões ſolis: q̃ cũ ſol ē in alterutro illoꝝ maxime diſtat ab equinoctiali. dn̄r ēt duo tropici. i. duo circuli cõuerſionuʒ. q: cuʒ ſol p̃uenit ad alterutrũ illorũ ↄuertit ſe verſus egnoctialē.

X
[b] Solſtitiũ eſtiuũ ē pũct⁹ maxie declinationis ſolis verſus aqlonē ⁊ vocaẽ tropic⁹ ſiue caput cãcri: oppoſit⁹ huic tropic⁹ ſiue caput capricorni. in capite libre eſt egnoctiuʒ autũnale. in capite arietis vernale. i. tropico capricorni eſt ſolſtitiũ hibernũ cuʒ dies eſt minimuſ nox maxima. nã i eſtiuo eſt ecõtra.

Y
[c] Dies ſẽ miores noctib⁹ ꝺclinãte ſole a capite libre donec p̃ueĩat ad caput arietis ⁊ eõ ſole declinãte a capite arietis donec perueniat ad caput libre.

Z
Dies ꝺcreſcũt ꝺclinãte ſole a tropico cancri vſq; ad tropicũ capricorni: augẽtur q; declinante ſole a tropico capcorni vſq; ad tropicuʒ cãcri: cũ nequeat augeri niſi perueniaẽ ad minimũ nec minui niſi p̃ueĩaẽ ad maximũ

AA
Dies ⁊ nox ſemꝑ creſcūt aut decreſcunt ſucceſſiue.

ſcet. ⁊ iſtud eſt a medio iunij vel quaſi vſqꝫ ad medium decembris vel quaſi. Et in medietate illa que eſt a tropico capricorni vſqꝫ ad tropicum cancri dies ſemper decreſcet. nam poſtqꝫ ſol peruenit ad tropicum capricorni non poteſt dies decreſcere cum non poſſit magis elongari ab equinoctiali: ſed potius redeat ad illam. ⁊ poſtquam peruenerit ad tropicum cancri non poteſt dies magis creſcere quia non poteſt plus incedere ab equinoctiali. ideo iter iſtos duos tropicos ſemper creſcit: ⁊ eſt medietas āni que eſt a medio decembris vel quaſi vſqꝫ ad medium iunij vel quaſi. ❡ Nunc demōſtrato quomodo dies ſemper creſcit aut decreſcit ⁊ in quibus partibus anni ⁊ circuli hoc fit. declarandum eſt de quantitate augmenti ⁊ diminutionis. Diximus autem ꝙ a tropico cancri vſqꝫ ad tropicuꝫ capricorni ſemper dies decreſcunt: ⁊ a tropico capricorni vſqꝫ ad tropicum cancri ſemꝑ creſcunt. ⁊ tñ vt planius videaꝛ ⁊ breuius conſideremus ab equinoctijs ad ſolſtitia. ſ. ab interſectione equinoctialis ⁊ zodiaci vſqꝫ ad aliquē de tropicis. Et pro hoc preſumendum ꝙ zodiacus circulus quem ſol pertranſit in vno anno diuidiꝛ in duodecim partes que vocātur duodecim ſigna. ſ. aries. taurus. gemini. cancer. leo. virgo. libra. ſcorpius. ſagittari⁹. capricorn⁹. aquarius. piſcis. Tria prima: ſcilicet aries: taurus: gemini ſunt in illa quarta zodiaci que eſt ab eqnoctio vernali vſqꝫ ad ſolſtitium eſtiuale: ſiue a capite arietis vſqꝫ ad tropicum cancri. Et tria ſequentia: ſcilicet cancer: leo: virgo: ſunt a ſolſtitio eſtiuali vſqꝫ ad eqnoctium autumnale: ſiue a capite cancri vſqꝫ ad interſectionem capitis libre. Tria ſequētia: ſcilicet libra: ſcorpius: ſagittarius: ſūt ab equinoctio autumnali vſqꝫ ad ſolſtitiuꝫ hyemale: ſiue a capite libre vſqꝫ ad caput vel tropicum capricorni. Et tria vltima: ſcilicet capricorn⁹: aquarius: piſcis: ſunt a ſolſtitio hyemali vſqꝫ ad equinoctium vernale: ſiue a tropico capricorni vſqꝫ ad interſectioneꝫ capitis arietis. ❡ In primis tribus eſt ſol a medio martij vel quaſi vſqꝫ ad medium iunij vel q̄ſi. Et in ſecundo ternario eſt a medio iunij vel quaſi vſqꝫ ad mediuꝫ ſeptembris vel quaſi. In ſequenti ternario eſt a medio ſeptembris vel quaſi vſqꝫ ad mediuꝫ decēbris vel quaſi. In quarto ternario eſt a medio decembris vel quaſi vſqꝫ ad mediuꝫ martij vel quaſi. ❡ Hoc preſuppoſito dicendū ꝙ dies creſcit vel decreſcit quādocunqꝫ ſol recedit ab equinoctiali verſus aliquem de tropicis: ſiue ad aliquam de maximis declinationibus quod idē eſt. ⁊ ſm ꝙ magis recedit magis creſcunt vel decreſcunt dies: ⁊ quando equaliter recedit in duabus partibus aliquorum ſignorum in illis equaliter creſcūt vel decreſcunt. Pro quo ſciendum ꝙ iſte due maxime declinationes ſiue duo tropici eq̄liter diſtāt ab equinoctiali. quelibet enim earum diſtat. 24. gradibus fere: ſcilicet diuidendo totum zodiacum in trecentas ⁊ ſexaginta partes equales. quelibet illarum vocatur vnus gradus: ⁊ vigintiquattuor de illis habet linea que intercidit inter equinoctialem ⁊ quamlibet earum declinationum. dico autem de linea que cadit ſuꝑ vtrunqꝫ recte: ⁊ interſecet vtrumqꝫ ortogonaliter ad angulos rectos ſpherales. ❡ Hoc viſo retento preſuppoſito noſtro dicamus ꝙ ſi aliqua terra in qua maior dies ſit horaruꝫ decem ⁊ octo: ibi quando ſol fuerit in capite arietis in medio martij vel quaſi erit dies duodecim horarum ⁊ totidē nox. ⁊ quādo fuerit ſol in capite cancri erit dies 18. horarum ⁊ nox ſex: ⁊ quando fuerit ſol in capite libre erit dies horarū. 12. ⁊ nox totidem. cum vero fuerit ſol in tropico capricorni erit dies. 6. horarū ⁊ nox. 18. ❡ Ex quo apparet ꝙ in declinatione ſolis ab equinoctiali. ſ. a capite arietis vſqꝫ ad tropicum cancri creſcat dies ſex horas: ⁊ in alia declinatione ſolis ab eqnoctiali: ſcilicet a capite libre vſqꝫ ad tropicuꝫ capricorni decreſcit dies ſex horas: ⁊ vtraqꝫ declinatio ē vigintiquattuor graduum fere vt dictuꝫ eſt. ideo cuilibet hore reſpondebūt quattuor gradus de declinatione. Ita vt dicamus ꝙ quando ſol declinauerit a capite arietis vſqꝫ cancrum quattuor gradibus erit dies horarū tredecim: ⁊ cuꝫ declinauerit ſex gradibus erit dies tredecim horarum ⁊ dimidie: ⁊ cuꝫ declinauerit decē ⁊ octo gradibus erit dies. 16. horarum ⁊ dimidie: ⁊ cum declinauerit viginti gradibus erit dies decem ⁊ ſeptem horarum. Cum vero declinauerit vigintiquattuor vel quaſi iam eſt in capite cancri: ⁊ eſt tunc dies. 18. horarum completarum. Similiter in diminuendo cum ſol declinat quattuor gradibus a capite libre verſus capricornum eſt dies vndecim horarum: ⁊ cum declinat. 8. gradibus eſt dies decem horarum: ⁊ cum declinat. 16. gradibus eſt dies octo horarum: ⁊ cum declinat vigintiquattuor gradibus fere eſt in fine declinationis ⁊ eſt dies ſex horarum. ❡ Nunc autem dicendum ꝙ a capite arietis vſqꝫ ad caput cancri in quo ſpatio augetur dies ſex horis ſunt tria ſigna equalia: ſcilicet aries: taurus: gemini. Et a capite libre vſqꝫ ad capricornū in quo ſpatio decreſcit dies ſex horis ſūt reliq̄ tria ſigna equalia: ſcilicet libra: ſcorpius: ſagittarius: ⁊ quodlibet iſtoꝝ ſignorum pertranſit ſol in vno menſe: ſcilicet in triginta diebus ⁊ decem horis ⁊ paucis minutis hore. Idō crederet aliquis ꝙ illa declinatio maxima que eſt. 24. graduum fere: ſcilicet ab equinoctiali ad tropicuꝫ cācri diuidatur equaliter per iſta tria ſigna: ſcilicet aries: taurus: gemini. ⁊ tunc cum cuilibet ſigno correſponderent octo de gradibus declinationis competerēt ei due hore augmentationis diei. ⁊ quia in quolibet illoruꝫ triū menſium: ſcilicet a medio martij vel quaſi vſqꝫ ad medium iunij vel quaſi ſol tranſit per vnum ſignum: eſſet augmentum diei in quolibet illorum menſium horarū duarum. Et ſic fieret procedendo a libra verſus capricornum per alia tria ſigna: ſcilicet libram: ſcorpionem: ⁊ ſagittarium: ſcilicet ꝙ cuilibet iſtorum trium ſignorum cōpeterent octo gradus de illa declinatione: ⁊ qđlibet illorum ſeruit vni menſi: eſſet in quolibet illorum trium menſiuꝫ: ſcilicet a medio ſeptembris vſqꝫ ad medium decembris vel quaſi crementum duarum horarum: ⁊ ſic eſſet equale. ⁊ tamen non eſt. ❡ Sed dicendum eſt ꝙ lꝫ ſigna omnia inter ſe equalia ſint quia qđlibet continet gradus. 30. ⁊ ſol tantum moratur in trāſeūdo vnum ſicut alterum ſm motum mediū: ⁊ in quolibet triginta diebus ⁊ horis decem ⁊ quibuſdam minutis hore: tamen de illa latitudine declinatiōis ab eqnoctiali non competit eis equaliter: ſed quibuſdā plus ⁊ alijs minus. ⁊ hoc neceſſarium eſt propter motum ſectionis ⁊ curuationis circuli: ſicut ad oculum apparet ſiquis reſpicit in ponendo chordas ⁊ ſagittas pro arcubus circulorum. Unde eſt regula ꝙ quando aliqua ſigna vel partes ſignorū magis accedant ad puncta eqnoctiorum competit eis magis de latitudine illa declinationis. Et quanto magis appropinquant ad puncta ſolſtitiorum minus competit eis de iſta latitudine declinationis. Et ob hoc magis creſcit dies ſole ſtante in ariete q̄ꝫ ſole ſtante in tauro: ⁊ magis ſtante in tauro q̄ꝫ ſtante in geminis. Eodem modo in illa quarta que eſt a capite capricorni vſqꝫ ad caput arietis creſcunt dies: ⁊ magis creſcunt in piſcibus q̄ꝫ in aquario: ⁊ magis in aquario q̄ꝫ in capricorno: ſm ꝙ magis accedunt ad caput arietis vbi eſt equinoctium. ❡ Similiter autem ⁊ in alia medietate in qua decreſcunt dies: ſcilicet a cancri capite vſqꝫ ad capricornum. nam decreſcunt dies magis in virgine q̄ꝫ in leone: ⁊ magis in leone q̄ꝫ in cancro: ſm ꝙ magis ad caput libre vbi eſt equinoctium accedunt. Etiam in quarta que eſt a capite libre vſqꝫ ad capricornum. nam magis decreſcunt dies in libra q̄ꝫ in ſcorpione: ⁊ magis in ſcorpione q̄ꝫ in ſagittario. Eſt multum inequalis iſta diuiſio non ſolum in ſignis ſed etiam in partibus ſignorum. nam in ariete magis creſcunt dies in duodecim gradibus primis q̄ꝫ in quattuordecim de vltimis: ⁊ ita in quolibet alio ſigno: ſm ꝙ vna pars eius magis vel minus accedit ad equinoctij punctum. vnde in primis decem gradibus geminorum magis creſcit dies q̄ꝫ in decem vltimis. Ita etiā eſt in decreſcendo: quia quanto magis accedit aliquod ſignum vel pars ſigni de medietate illa in qua decreſcit dies accedit ad equinoctium autumnale: ſcilicet ad caput libre: magis decreſcūt ibi dies. ⁊ ob hoc in virgine ⁊ libra magis decreſcūt q̄ꝫ in alijs: q2 iſta duo ſigna magis accedūt ad pūctū eqnoctij autūnalis. vñ ēt i octo

BB
Zodiac⁹ diuidiꝛ i ſigna duodeciꝫ ⁊ illa i q̄rtuor ternaria: quoꝝ p̄mū eſt aries: taur⁹ ⁊ gemini: ab vndecimo martij ad vndecimuꝫ iunij excluſiue. ſcđꝫ cā cer. leo. virgo ab vndecimo iunij ad vndecimū ſeptēbris. tertiū libra. ſcorpi⁹. ⁊ ſagitari⁹ ab vndecimo ſeptembris ad vndecimū dēcēbꝛiſ. q̄rtū capricorn⁹. aq̄ri⁹. piſcis: ab eo ad vndecimū martij.

CC
Zodiac⁹ ē. 360. graduū ⁊ vterqꝫ tropic⁹ diſtat ab equinoctiali. 24. gradibus per lineam rectam.

DD
Terra vbi dies ſit. 18. horaꝝ ſole exiſte in capite arietis ⁊ libre hꝫ eqnoctiū: exiſte i tropico cācri hꝫ noctē. 18. horaꝝ ⁊ diē. 6. i tropico cancri eꝫ ex quo dies ſibi augeꝛ minuiturue. 6. horis p. 24. gradus ⁊ q̄libet hora continet quattuor gradus.

EE
Error ponētium quēlꝫ mēſē addere diei ⁊ nocti duas horas ꝓcedit ex hꝫ ꝙ cū tropic⁹ cancri diſtet ab eqnoctiali. 24. ğ. dib⁹ diuidūt eq̄liter hos p tria ſigna: ⁊ cū cuilꝫ cōpetāt. 8. gradus: ⁊ q̄lꝫ hora hꝫ quattuor gradus: opinati ſūt quolibet mēſe addi duas horas diei vel nocti.

FF
Signa ſingula celeſtia ꝯtinēt gradus triginta: ſol moraꝛ equalr̄ in vnoquoqꝫ illoꝝ.

GG
Signa q̄ ꝓpingora ſūt eqnoctiali latiorē ꝺclinationē hñt: q̄ vo magis remota ſunt minus latā.

HH
Dies maxie creſcūt i ariete ⁊ i piſcib⁹ q̄ꝫ i toto tpe āni. noctes magis creſcūt i vgine ⁊ libra q̄ꝫ i toto tpe āni: q2 hec ſigna ſūt ꝓpingora eqnoctiali. ſilis rō ē ꝺ quolꝫ gradu cuiuſcūqꝫ ſigni q̄ꝫto ꝓpinquior eſt eqnoctiali.

gradibus vltimis virginis magis decreſcunt dies ꝗ̃
in octo immo nouem primis:ſcilicet quia octo vltimi
gradus magis accedunt ad punctum equinoctij ꝗ̃ pri-
mi octo. ¶ Fit autem econtrario in libra. nam in pri-
mis octo gradibꝰ eius magis decreſcit dies ꝗ̃ in octo
vel nouem vltimis : eo ꝙ primi octo magis accedunt
ad punctum equinoctij. Sic etiam in ariete ⁊ piſcibus.
nam primi gradus arietis ſunt maioris declinationis
⁊ crementi diei ꝗ̃ vltimi. in piſcibus autem econtra-
rio:quia in quinqȝ vltimis gradibus piſciuʒ magis cre
ſcit dies ꝗ̃ in quinqȝ primis. Procedit autem iſta di-
uerſitas intantū ꝙ in ariete cōpetunt quaſi duodecim
graduʒ de illa declinatiōe.24.graduū: ⁊ in tauro quaſi
ſeptē: ⁊ in geminis quaſi q̃ttuor.ſicut mãifeſte appet ex
tabulis declinationis ſolis q̃s aſtrologi faciunt. ⁊ ſatis
ꝓbat hoc demōſtratione modo geometrico ex habi-
tudine duorum circulorum ſe ſecātium oblique ad an-
gulos inequales ſicut ſe ſecant equinoctialis ⁊ zodiacꝰ.
⁊ ſatis hoc probat Ptolemeus in Almageſti. Ita etiaʒ
eſt in parte decreſcentie diei.nam a cancro in capricor
num decreſcunt:ſed competunt cancro quaſi quattuor
gradus: ⁊ leoni quaſi ſepteʒ: ⁊ virgini quaſi. 12. Hec di
cuntur groſſo modo quia non expectat ad preſens cer-
tificare preciſe de his. ¶ Ex quo apparet ꝙ dies cre-
ſcūt quaſi in triplo a medio martij vſqȝ ad mediū apri
lis vel quaſi: ꝗ̃ a medio maij vſqȝ ad mediū iunij vel
quaſi.etiam patet ꝙ tantū creſcunt vel quaſi a medio
martij vſqȝ ad medium aprilis ſicut a medio aprilis vſ
qȝ ad medium iunij.ſ.tantum.30.diebus ſicut in ſexa-
ginta. Si tamen accipiatur dies a principio martij vſ-
qȝ ad finem eius:adhuc erit maius crementū ꝗ̃ a me-
dio martij vſqȝ ad medium aprilis. Ratio huius eſt qr
a medio martij vel quaſi vſqȝ ad mediū aprilis eſt to-
tum ſignum arietis.a principio autem martij vſqȝ ad
finem eius ſunt vndecim gradus piſcium poſtremi: ⁊
decem ⁊ noueʒ vel viginti gradus arietis. Et tamē ma
gis creſcit dies in decem gradibus vltimis piſciū cuʒ
viginti primis gradibus arietis: ꝗ̃ in omnibus trigin-
ta gradibus arietis. Ratio eſt quia in decē vel. 11.gra
dibus vltimis piſcium magis creſcit dies ꝗ̃ in decem
vltimis gradibus arietis.nam deceʒ vltimi gradus pi
ſcium ſunt coniuncti equinoctio: ⁊ decem vltimi gra-
dus arietis ſunt remoti ab eo. ¶ Unde dicēdū ꝙ ma
gis creſcit dies a principio martij vſqȝ ad finem eius
in vno menſe ꝗ̃ a medio aprilis vel quaſi vſqȝ ad me
dium iunij in duobus menſibus.nam huic menſi com
petunt pluſꝗ̃ duodecim gradus de illa declinatione: ⁊
alijs duobus nominatis non competūt duodecim gra
dus vt declaratum eſt. In illa autem quarta anni que
eſt a medio iunij vſqȝ ad mediuʒ ſeptembris:in triplo
decreſcūt dies a medio auguſti vſqȝ ad medium ſeptē
bris ꝗ̃ a medio iunij vſqȝ ad medium auguſti.ſ.tantuʒ
in vno menſe ſicut in duobus. ⁊ ſi accipiatur menſis ſe
ptembris a principio vſqȝ ad finem:magis in illo de-
creſcit dies ꝗ̃ a medio iunij vſqȝ ad medium auguſti:
⁊ tantum quantuʒ a medio octobris vel quaſi vſqȝ ad
medium decembris. Et ſicut diximus de quarta anni a
medio martij vſqȝ ad medium iunij in creſcēdo:ita di
cendum de quarta anni a medio ſeptembris vſqȝ ad
medium decembris quia ſunt quarte oppoſite: ⁊ idem
inductum eſt de eis. Et ſicut dictum eſt de quarta anni
a medio iunij vſqȝ ad medium ſeptembris in decreſcē
do.ita dicendum eſt de quarta ſibi oppoſita.ſ.a medio
decembris vſqȝ ad mediuʒ martij in creſcendo. ¶ Ex
hoc etiam infertur ꝙ tantum creſcunt dies ſole exiſtē-
te in toto ſigno piſciuʒ ⁊ arietis.ſ.a medio februarij vel
quaſi vſqȝ ad medium aprilis vel quaſi in duobꝰ men
ſibus:quantum creſcūt ſole exiſtente a principio capri
corni vſqȝ ad fineʒ aquarij: ⁊ a principio tauri vſqȝ ad
finem geminorum.ſ.a medio aprilis vſqȝ ad medium
iunij que ſunt ſex ſigna ⁊ quattuor menſes coniungen-
do crementum iſtorum quattuor menſium lʒ non ſint
continui. ¶ Idem etiam dicendum in decreſcendo.ſ.
ꝙ tantuʒ decreſcunt dies a principio virginis vſqȝ ad
finem libre.ſ.a medio auguſti vſqȝ ad finem octobris
vbi ſunt duo ſigna ⁊ duo menſes quantuʒ a principio
cancri vſqȝ ad fineʒ leonis.ſ.a medio iunij vſqȝ ad me
dium auguſti: ⁊ a principio ſcorpionis vſqȝ ad fineʒ ſa-
gittarij.ſ.a medio octobris vſqȝ ad medium decēbris
coniungendo vtrãqȝ diminutionem in qua ſunt quat-
tuor ſigna ⁊ quattuor menſes. Apparet ergo ꝙ falſa ⁊
impoſſibilis eſt illa annotatio calendarij.ſ. ꝙ tantum
addat vnus menſis ſuper alium de die vel nocte quã-
tum alius ſuper alium ⁊ omnes equaliter.ſ. ꝙ quilibet
addat horas duas vel tantūdem diminuat:ſed aliquã-
do in vno mēſe creſcit vel decreſcit in triplo ꝗ̃ in alio:
⁊ aliquando in duplo vel quaſi: ⁊ ſic de ceteris diuer-
ſitatibus. Et per hoc patet primum membrū quod intē
debamus deducere.ſ. ꝙ aliqua ponuntur in calēdarijs
que ſunt falſa ⁊ īpoſſibilia ſicut deductū eſt.

II
Signū ꝓpinquus egnoctiali ɔtinet pluſꝗ̃. 12. ḡdus declinationis ab egnoctiali:proximū.7.reliquū ſignū.4.vel paulo minus.

KK
Martiꝰ mēſis a ꝑncipio ad fineʒ hʒ.11.gradūs piſcis ⁊.19.arietis.

¶ Caplm̄.89. Qꝫ in calendarijs ſolet poni qua die crea
tus eſt Adam ⁊ qua die intrauit Noe in arcam ⁊ fal-
ſe annotantur: ⁊ ꝙ mundus non fuerit creatus in mar
tio ſed in ſeptembri.

SEcundum erat ꝙ quedaʒ ponūtur in ca
lendarijs que ſunt veriſimiliter fal
ſa.ſicut eſt de creatiōe mūdi ⁊ Ade.
nam in quibuſdam calendarijs po-
nitur quo die fuerit creatus Adam
⁊ ponitur in martio circa fineʒ.iſtō
autem videtur eſſe falſum ſaltem veriſimiliter.naʒ iſti
preſupponunt mundum creatum fuiſſe in martio. ⁊ qr
homo ſexto die creatus eſt Gen̄. 1.ca.ponunt ſexto die
creationem Ade ab illo die quo credunt mundū crea-
tum. ⁊ vtrunqȝ eſt ſm̄ eos in martio. Sed circa hoc in-
ter doctores eſt dubium quando mundus creatus fue-
rit: quibuſdam tenentibus ꝙ in martio : alijs ꝙ in ſe-
ptembri ad finem. ⁊ hoc tenēt communiter iudei: ꝙ vi
ceſimaquinta die ſeptēbris creatus eſt mundus: ⁊ Adã
vltima die ſeptembris. ⁊ in hac opinione conueniunt
multi periti latinorum. Et videtur manifeſte vera ſicut
induximus ſatis rationibus euidentibus tã ſuper Gen̄.
ꝗ̃ ſuper Exodum. ⁊ non ſolum rationibus naturalibꝰ
ſed etiaʒ teſtimonijs ſacre ſcripture. ponere ergo Adã
fuiſſe creatum in martio eſt ponere aliquid veriſimile
falſum:vel ſaltem magis preſumptuoſum ꝗ̃ verum.
¶ Item in multis calendarijs ſolet annotari quando
introiuit Noe in arcam: ⁊ qua die cuius mēſis cepit di
luuium: ⁊ qua die egreſſus eſt Noe de arca.nam Gen̄.
7.et.8.ponuntur dies ⁊ menſes pro quolibet iſtorum
⁊ pro multis alijs. ⁊ cum ipſi preſupponant menſes in-
cipere a martio ⁊ ibi fuiſſe mundum creatum ſicut ſu-
pra dictum eſt : annotant ſingula iſtorum in menſi-
bus ſequentibus ſm̄ ꝙ videtur conuenire ſacre ſcri-
pture Gen̄. ⁊ tamen cum in fundamento errant vel ſal-
tem ſit veriſimile eos errare:ſcilicet ponendo munduʒ
creatum in martio ⁊ ibi incipere menſes anni: neceſſe
eſt eos conſequenter deficere in omnibus ſequentibus
annotationibus cum deberent ponere eas computan-
do menſes a fine ſeptembris vel principio octobris.
¶ Item apparet hoc magis efficaciter:quia vt iudei te
nent ⁊ eſt ſatis veriſimile:immo quaſi neceſſarium an
ni illi qui computantur in Gen̄. ⁊ menſes erant luna-
res:quia erant tales quales anni ⁊ menſes quos nunc
habent iudei:niſi ꝙ differunt in principio anni. Quod
patet quia Exo. 13. deus dixit ad Moyſen.mēſis iſte
principium menſiuʒ vobis erit primus in menſibus an
ni. ⁊ ſic idem erat principium menſis ⁊ finis ſm̄ com-
putationem priorem temporuʒ que fuerat in ſacra ſcri
ptura: ⁊ inter iudeos cum principio ⁊ fine menſis qui
nunc pertinebat ad ſecundam computationem quan-
do iudei inceperunt illam quam nunc ſequuntur. ſed
ſolum differebat principium anni:quia forte ille men-
ſis qui alˀs erat ſextus menſis anni vel quintus efficie-
batur nunc ex mandato dei principium anni ⁊ primus
inter menſes Exo. 12. ſed menſes iſti quos nunc iudei
habent ſunt menſes lunares.ergo menſes illi quos ha
bebant prius ⁊ quibus ſcriptura vtitur erant lunares.
quia ſi detur ꝙ eſſent ſolares non poterãt incidere cuʒ
menſibus lunaribus.nam non poſſunt eſſe eadem prin
cipia ⁊ fines ſolarium ⁊ lunarium menſium:cum ſola-
res ſint

A
Error ē credere tã mūdū ꝗ̃ Adã ꝓductum fuiſſe in martio.

B
Mundus iuxta opiōnē iudeorū creatꝰ ē.25.ſeptēbris: ⁊ Adã vltima. vide auctō. ſup Gen̄. ⁊ ſuper Exodum.

C
Calēdarij error aſſignãtis diem itroitꝰ Noe i arcã ⁊ qñ icepit diluuium apparet qr calēdariū incohoat ãnū a martio cū debeat incohoari in fine ſeptēbris: ⁊ qr põit ãnū ꝑ decurſū ſolis cū debeat poni ꝑ decurſuʒ lune vt tenent iudei:cū ñ poſſint eſſe eadem ꝑnci pia ſolariuʒ ⁊ lunarium menſiū.

res ſint maiores. ⁊ tamen ſic illi menſes quibus prius vtebantur iudei ⁊ quibus Moyſes vtitur in ſacra ſcriptura enarrando diluuiũ ⁊ alia accidentia erãt mẽſes lunares. menſes tamen noſtri ⁊ omnium latinorũ ſunt ſolares: ideo non coinciderent menſes iudeorum nec illi cum noſtris. ⁊ ſic dato ꝙ principium mundi fuit in martio non coincideret primus ille menſis cum martio noſtro. ſicut nec nunc concordat primus menſis iudeorum cum martio noſtro: lʒ ipſi incipiãt ſemper ſuũ annum circa equinoctium vernale quod eſt in martio.

D
Anni pncipiũ a pncipio lune circa egnoctiũ vernale ſũpſerũt iudei i exitu ab egypto ex mandato dei.

⁋ Ex dictis etiam apparet ꝙ non fuit mundus creatus in martio: quia a creatione mundi ceperit computari annus: ⁊ fuit tunc primus menſis anni de illis mẽſibus ⁊ annis quibus Moyſes vtitur in Gen̄. ⁊ iſtis mẽſibus vtebantur iudei tunc. ⁊ tamen in computatione annorum quam deus iuſſit eis tollere ex egypto non erat idem primus menſis anni qui erat ſm primam cõputationem que tenebatur a principio mundi vt patet Exo. 12. ſ. menſis iſte principium vobis menſium erit primus in menſibus anni. ergo videtur ꝙ non erat ille primus in alia computatione: quia als non mandaret nunc ꝙ iſte eſſet primus. ⁊ cum principium anni quod deus iuſſit nunc tenere hebreis fuit in martio ſicut poſtea ſemper tenuerunt ⁊ etiam nunc tenent. ergo annuʒ a principio mundi non incipiebat in martio: ⁊ conſequenter non fuit creatus mundus in martio: ſed magiʒ in ſeptembri vt probatum eſt vbi ſupra. ⁊ conſequenter annotationes iſte que procedunt preſupponẽdo ꝙ fuerit creatus mundus in martio falſe ſunt. ⁊ dato ꝙ fuiſſet creatus in martio: non poteſt coincidere prim⁹ menſis illius anni cum martio noſtro: ⁊ ſequentes mẽſes eius cum ſequentibus menſibus noſtris qui ſunt menſes ſolares. ⁊ tamẽ annotationes de introitu Noe in arca: ⁊ de inundatione aquarum diluuij ⁊ de exitu de arca ſiunt in mẽſibus noſtris quaſi coinciderent cuʒ illis menſibus qui ponuntur in Gen̄. ⁊ ſic apparent iſta falſa manifeſte vel ſaltem veriſimiliter: ⁊ ponuntur in plurimis calendarijs. ⁋ Tertium erat ꝙ in calẽdarijs ſunt quedam rationabiliter dubia an vera ſint vel falſa. ſicut ſolet annotari in quibuſdam calendarijʒ diuiſio apoſtolorum in iulio menſe certo die: quaſi illo die apoſtoli receſſerunt ab inuicem ⁊ diſperſi fuerunt per totum orbem ad predicandũ: ſcilicet ꝙ omnes vna die receſſerint ab inuicem non eſt verum: quia multi receſſerunt prius alijs manentibus in hieruſalem. qḋ patet ad Gala. 1. c. dicitur ꝙ quando Paulus conuerſus eſt iuit in arabiam ⁊ damaſcum: ⁊ poſt tres annos redijt in hieruſalem ⁊ non inuenit ibi niſi beatum Petrum ⁊ Jacobum fratrem domini. ⁊ ſequitur. aliorum apoſtolorum vidi neminẽ. non ergo omnes diuiſi ſunt vel diuiſerunt ſe ab inuicem eodem die. ⁋ Item dato ꝙ non intelligatur ſic ſed ſoluʒ ꝙ apoſtoli omnes poſt mortem chriſti fuerunt ſimul: ⁊ prima dies qua ab inuicem ceperunt recedere fuit illa dies ſignata eſt totaliter dubium: quia non conſtat ex aliquo loco autentico nec ſcimus aliquem virum doctũ qui hec aſſerat. Alia autem ſimilia ſolent poni in quibuſdã calendarijs que pertinent ad accidentia temporum ⁊ res magnas vulgares: de quibus an ſic vel econtrario ſint nulla fides eſt: ſed eadem facilitate contemnuntur qua recipiuntur immo iuſtius reijciuntur ⁊ contemnuntur q̃ recipiantur: quia intellectus cum aliquid concipit debet concipere vt verum: ⁊ tamen circa talia non eſt aliquod motiuum. ſ. nec ratio: nec auctoritas ad ſuadendum ꝙ vera ſint: ideo ad viros doctos pertinet talia potius contemnere q̃ aduertere ad illa. Inductum patet ex predictis quanta fides debeat dari eis que in calẽdarijs cõtinentur: ⁊ quantum valeat iſta ɔſequentia: ſcilicet hoc reperitur in calẽdarijs ergo ſic eſt. Et ſic eſt in preſenti: quia lʒ reperiatur in quibuſdam calendarijs annotata paſſio domini ⁊ reſurrectio. 25. 27. martij: non ſequitur inde ꝙ ſic fuerit: potiſſime qꝛ non reperitur hoc in omnibus calendarijs: ſed ſolum in quibuſdam de antiqs. ex quo apparet ꝙ contemnitur iſta aſſertio: maxime cum reperiatur in contrarium ratio fortiſſima que ſupra inducta fuit in tertia cõcluſiõe. Et per hoc patet ſolutio ad quintam rationem.

E
Calẽdariũ certificat q̃daʒ q̃ dubia ſũt rõnabilr nũqd vera ſint an falſa. ſ. ꝙ omnes apli receſſerint ad pdicãdũ vna die qḋ falſuʒ vt ad Gala. 1.

F
Dubia circa diuina myſteria iuſtius contẽnunt q̃ recipiantur.

G
Intellectus cum aliqd concipit dʒ illud cõcipere vt verum.

⁋ Caplm. 90. In quo auctor reſpondet ad ſextam rationem principalem probans ꝙ aſtrologi dies annorũ biſſextilium non omittunt in ſua cõputatione.

SExta ratio erat ꝙ lʒ proceſſus aſtrologicus in probatione dicte concluſionis bonus ſit ⁊ fundamenta neceſſaria ſint: tamen peccat ratio iſta: qꝛ aſtrologi computant annos ⁊ omittunt dies annorum biſſextilium qui ſuperadduntur: ⁊ ſuper hoc prouenit iſte error. ⁋ Ad iſtam rationem indignum erat reſponderi cum tamẽ manifeſte diſipiat qui hec obijcit nec vnq̃ vidit aſtrologorum libros. Eſt enim manifeſtum ⁊ puerile inter aſtrologos: nec poteſt quis ignorare ꝙ omnes calculãtes motus planetarum per quaſcũq; tabulas que ſunt ad multas eras diſtinguũt de annis biſſextilibus ⁊ nõ biſſextilibus. Sic patet ex tabulis toletanis in canonibus ſuis. ſic etiã pʒ ex tabulis regis Alphonſi. nam ibi dicitur ꝙ ſunt quedam ere biſſextiles: ⁊ quedã non biſſextiles: ⁊ inter biſſextiles ponit eram incarnationis. Et rurſus diſtinguit quaſdam eſſe biſſextiles in primo anno: alias in ſecũdo anno: alias in tertio: alias in quarto. era autẽ chriſti eſt biſſextilis in quarto anno vt ibi patet ⁊ vt nos obſeruamus. Idem docet in computando annos ſpanſos in ſingulis quartis annis diem addere pro quacunq; computatione. ideo talis error nulli aſtrologo obijciendus eſt. ⁋ Item iſtud eſt abſurdiſſimum: quia ſi aſtrologi omitterẽt computare dies biſſextiles: ⁊ per hoc accideret eis error intolerabilis. naʒ non ſolum eſſet error in vna die vel duobus. ſed eſſet error in trecentis ſexaginta vno diebus. quia cum incepturus ſit annus milleſimus quadringẽteſim⁹ quadrageſimus quartus chriſti ſm computationem eccleſie ⁊ vulgarem que ſit cum diebus biſſextilibus: ſubtrahantur dies biſſextiles qui competũt omnibus iſtis annis ⁊ erunt trecenti ſexaginta ⁊ vnus. quod patet diuidendo totum iſtum numerũ per quattuor: vel de quolibet quaternario accipiendo vnuʒ. ⁊ ſic errarent iam quaſi in vno anno completo. vnde fieret ꝙ quicquid aſtrologi iam calcularent ſepoſito iſto errore haberent erroreʒ quaſi vnius anni. vnde omnia eſſent falſa in aſtrologia. Et tamen ad oculum videmus omnia vera eſſe que illi de motibus corporũ celeſtium dicunt. ſiue eniʒ calculent motum ſolis: ſiue lune: ſiue quorũcunq; aſtrorum videmus omnia vera eſſe. Unde ſi dicant tali tẽpore erit coniunctio duorum planetarum: vel oppoſitio: vel erit eclypſis nihil errant: non ſolum vnum annum aut menſem: immo nec diem nec horam nec punctum: ſed omnia que de motibus dicunt punctualiter ſunt vera. Quomodo autem poſſet aſtrologus dicere ex nunc vſq; ad tot annos tali die ⁊ tali hora erit eclypſis ſolis vel lune ⁊ tãtũ durabit: ⁊ ꝙ ſic eueniet ſi ipſi iam haberent in calculatione ſua quaſi errorem vnius anni: Et tamẽ omnia iſta eueniũt infallibiliter ſicut illi dicunt in diebus ⁊ temporibus noſtris quibus ipſi aſſignant. ⁊ tamẽ anni noſtri ſunt biſſextiles: ergo ipſi obſeruãt biſſextum: quia als calculatio ſua non poſſet conuenire tẽporibus noſtris: ⁊ quanto magis tempus procederet tanto maior error iſte fieret cum in ſingulis quattuor annis perderent vnum diem biſſextilem. ⁋ Item patet hoc falſum. nam ſequerẽtur grauiſſima inconuenientia: ſcilicet ꝙ aliquando aſtrologi dicerẽt equinoctium vernale eſſe in medio iunij ⁊ ſolſtitium eſtiuale in medio ſeptembris: ⁊ equinoctium autumnale in medio decembris: ⁊ hyemale ſolſtitium in medio martij. Et ſic ponerent equinoctia vbi ſunt ſolſtitia ⁊ ſolſtitia vbi ſũt equinoctia. Quod patet quia de equinoctio ad ſolſtitium eſt vna quarta anni: ſcilicet nonaginta ⁊ vnus dies ⁊ portio diei. ⁊ tamen in trecentis ⁊ ſexaginta ⁊ octo annis ſi non computentur dies biſſextiles perdentur nonaginta ⁊ vnus dies que eſt quarta pars iſtius anni. ⁊ ſic tũc aſtrologi per nonaginta ⁊ vnum dies anticiparent ſolſtitia ⁊ equinoctia ſuper noſtram computationem: quia nos computamus dies

A
Error dicẽtiũ in cõputo aſtrologorũ nõ cõnumerari annos biſſextiles cũ in oibuʒ tabulis aſtrologoꝝ ere biſſextiles a nõ biſſextilib⁹ diſtinguãtur ⁊ era natiuitatis xp̄i ponatur biſſextilis.

B
Aſtrologi ſi omitterẽt dies biſſextiles in mille q̃dringẽtis q̃draginta q̃ttuor ãnis q tũc ab ortu xp̄i currebãt omiſiſſent. 361. diem.

C
Aſtrologi q̃cũq; dñt de motibus planetaꝝ vã ſunt necduʒ ad diẽ ſʒ ad horã ⁊ pũctũ.

D
Aſtrologi ſi poſſent vera dicere de motib⁹ planetaꝝ ſi biſſextiles ãnos omitterẽt.

E
Aſtrologi ponerent ſolſtitia vbi ſunt egnoctia ⁊ ecõtra ſi biſſextꝰ omitterent.

F
Egnoctiũ a ſolſtitio diſtat p q̃rtã ãni. ſ. p. 91. diẽ ⁊ portionẽ diei.

biſſextiles: ⁊ conſequenter ponerent ſolſtitium vbi ſm nos debet eſſe equinoctium ⁊ econtrario: quia tot diebus diſtat quodlibet equinoctium ab vtroq; ſolſtitiorum. etiam conſequenter facerent ipſi diem minimum ⁊ diem maximum anni vbi nos facimus diem ⁊ noctē equales dicendo ꝙ introitus ſolis in ariete eſſet a medio decembris cum nos ponamus illum in medio martij quando eſt equinoctium. ⁊ dicerent ꝙ ſolſtitiuꝫ eſtiuale eſſet in medio martij quod nos ponimus in medio iunij vel quaſi. ⁊ iſte error non ſolum ſemel contigiſſet eis ſed etiam pluries. nam dato ꝙ a tēpore chriſti ſolū icepiſſet errare neceſſe erat ꝙ erraſſent quater cum ab illo tpe vſq; nunc fuerunt trecenti ⁊ ſexaginta vnus anni biſſextiles in quibus eſt quaſi annus cōpletus colligendo ſolum dies biſſextiles: ⁊ ɔſequenter ſūt quater nonaginta vnus vel quaſi. ⁊ ſic quater nunc accidiſſet eis error eſſe. ſ. ꝙ feciſſent equinoctiū vbi erat ſolſtitium ⁊ econtrario. Talis autem error non ſolū nō eſt poſſibilis in aliquo artifice quantūcunq; groſſo ⁊ indocto: ſed nec etiam in paruulis indoctis. ſ. dicere ꝙ eſt equinoctium vbi eſt dies maximus anni vel minimus: ⁊ econtrario dicere eſſe maximum vel minimum diem vbi eſt equinoctium. Accidiſſet etiā eis bis ex tēpore chriſti ꝙ dixiſſent eſſe ſolſtitium eſtiuale vbi eſt ſolſtitium hyemale. ſ. eſſe maximum diem anni vbi eſt minim⁹ ⁊ ecōtrario. Qđ patet quia de vno ſolſtitio in aliud eſt medietas anni. ſ. centum octuagintaduo vel tres dies. ⁊ tamen a tempore chriſti vſq; huc tranſierunt trecenti ſexaginta vnus dies in quibus bis eſt numerus centū octuagintaduo vel quaſi. Accidiſſet etiā alius error: ſcilicet ꝙ cum nos dicamus nunc inchoari debere annum milleſimum quadringenteſimū quadrageſimumquartum chriſti: ipſi dicerent inchoari annum milleſimum quadringenteſimum quadrageſimū quintum precedentes nos in vno anno: quia ex trecentis ſexaginta vno diebus biſſextilibus qui fuerūt a natiuitate chriſti vſq; huc iam quaſi colligitur vnus integer annus. ¶ Accideret ēt alius error: ſcilicet ꝙ aſtrologi non dicerent incipere annum chriſti vbi nos: ſed aliquando ipſi dicerent eſſe ianuarium vbi nos ponimus auguſtum: ⁊ aliquādo vbi nos octobrem. ⁊ ſic circularetur per omnes menſes anni: eo ꝙ cum ſingulis quattuor annis ipſi amitterent vnam diem de computatiōe noſtra: impoſſibile erat ꝙ menſes ſm nos ⁊ ſm eos inchoarent ⁊ finirentur eiſdem diebus. ¶ Multi quoq; alij errores acciderent: quia dato vno inconuenienti plura contingunt. ⁊ tamen nullus talis error eſt apud aſtrologos: quia tam in ſumma annorum q̄ in principio ⁊ finibus menſium concordant cum eccleſia ⁊ vulgo. ideo ſtultum eſt eis talia obijcere. ¶ Sed adhuc dato ꝙ aſtrologi errarent in omiſſione anni biſſextilis non poterat eſſe quod iſti volunt defendere: ſcilicet ꝙ mortuus fuerit chriſtus. 8. calendas aprilis: ſcilicet. 25. die martij. ¶ Nam communiter ponitur chriſtum mortuum fuiſſe anno ſuo. 33. inchoante: vel. 34. ⁊ tamen ſm computationem eccleſie ⁊ vulgi cum annis biſſextilibus anno. 33. chriſti inchoato dies. 25. martij erat dies martis: vt patet reducēdo ſe ad annos poſteriores: vel per arteꝫ littere dominicalis: vel quomodocunq; voluerint. ⁊ tamē chriſtus mortuus eſt in die veneris vt omnes euangeliſte teſtantur ⁊ ſupra inductum eſt. ¶ Si autem dicant ꝙ mortuus eſt anno. 34. ſuo inchoato non eſt poſſibile: quia tunc dies. 25. martij fuit dies iouis vt patet ex predictis ſuis computationibus cum annis biſſextilibus. ſed chriſtus die veneris mortuus eſt. ¶ Item non ſtat: quia chriſtus mortuus eſt luna. 15. ſ. die primo azimorum ſm iudeos. ⁊ tamen anno. 33. chriſti inchoato die. 25. martij luna non erat 15. ſed ſolum. 5. luna: ⁊ die tertio aprilis erat luna. 15. ⁊ ibi vere chriſtus mortuus eſt. Anno autē. 34. inchoato die. 25. martij non fuit luna. 15. ſed. 17. ideo etiam tunc non poterat chriſtus mori. omnia iſta ſupra in ꝓbatione concluſionis tertie inducta ſunt. ⁊ ſic patet ꝙ iſta allegatio de errore aſtrologorum per omiſſionem biſſexti eſt falſa. ⁊ dato ꝙ vera eſſet omnino eſſet eis inutilis. Et ſic patet ad ſextam rationem.

H
Biſſextiles anni ab ortu xp̄i vſq; ad auctoris tpa fluxerūt. 361.

I
Aſtrologi q̄ter feciſſēt equnoctiū vbi erat ſolſtitiū ſi ab ortu xp̄i tm̄ omiſiſſent ānos biſſextiles.

J
Solſtitiū eſtiuale vbi ē hyemale ⁊ ꝯ bis poſuiſſēt aſtrologi ꝓ omiſſionē ānoꝝ biſſextiliū ab ortu xp̄i cū ab ortu xp̄i ad auctoris tpa bis pertrāſierint tot dies biſſextiles quot ſūt īter eſtiuū ⁊ hyemale ſolſtitium.

Nota quo tpe doctor ſcripſerit hoc defenſoriuꝫ.

K
Errarēt aſtrologi tā ī nūero q̄ ī īchoatiōe ānoꝝ ſi biſſextiles annos omitterent.

L
Mors xp̄i etiā ſi aſtrologi ānos biſſextiles omitterēt non p̄t dici fuiſſe. 25. martij ſm eccleſie cōputū q2. 33. āno xp̄i fuit dies martis. 34. dies iouis. nec luna. naꝫ. 33. luna erat quīta. 34. luna erat. 17

¶ Caplm̄. 91. In quo reſpondet ad vltimam rationeꝫ principalem de correctionibus temporum: declarans que ⁊ quales correctiones temporū fuerunt facte apud latinos ⁊ quando: ⁊ ꝙ nullā omittunt aſtrologi.

Poſtremo obijciebatur ꝙ errat conculcatio aſtrologica: quia poſt mortē chriſti fuerunt facte alique correctiones in computatione menſium ⁊ annorum ſicut prius ſepe ſiebant ⁊ cum omiſſis illis computent aſtrologi errant. ¶ Iſta ratio eſt inſipientior ⁊ ineptior ceteris: q2 nullo iure fundatur. nam non obijcitur hic aliquid ſpecialiter contra computationem aſtrologicam ſicut ſupra inducebatur: ſed ſolum ꝙ fuerint facte alique correctiones temporum: ⁊ ꝙ aſtrologi procedant omiſſis illis. nā oportebat dici que correctiones fuerunt ille et probare quot fuerunt. etiam inducere quomodo aſtrologi in calculando procedant omiſſis illis. ſed neutruꝫ declarant: ideo non erat aduertēdum ad hoc ſed omittendum tanq̄ nullum. Sed vt magis confundatur error iſtorum arguentium. dicendum ꝙ poſt mortē chriſti non fuit facta aliqua emendatio vel correctio in cōputatione tempoꝝ ſm latinos. emēdationes auteꝫ que apud latinos facte fuerūt ſūt iſte. Apud antiquiſſimos enim ⁊ viros rudes erant ſolum decem menſes ⁊ incipiebatur a martio ⁊ finiebatur annus in decēbri. Erat autem iſta computatio incōueniens quia non complebat annus circulum ſolis: ⁊ ſic nō erat ſemper ver aut eſtas aut hyems in eodem menſe. ſed in vno anno incipiebat ver primo menſe anni: anno ſequenti incipiebat in menſe tertio. ⁊ ſequenti anno in menſe quinto: ⁊ poſtea in ſeptimo deinde in nono ⁊ iterum redibat ad primum. ⁊ hoc quia circulatio ſolis ſm quam cauſantur quattuor tempora anni: ſcilicet ver: eſtas: autumn⁹: ⁊ hyems: non poterat compleri niſi in. 12. menſibus latinis. ⁊ ſic in ſex annis latinis complebantur ſolum quinq; circulationes ſolis. ⁊ iſtud erat valde inconueniēs: ſcilicet ꝙ tempora non eſſent fixa per menſes ſed mutarentur. magna tamen vtilitas eſt ꝙ tempora ſint fixa per menſes vt per hoc ſciamus determinare quando incipit quodlibet tempus. ¶ Iſtud autem eſt apud nos. nam ſm menſes noſtros fixa ſunt tempora: vtpote ſi vno anno icipit ver in medio martij in primo die equinoctij ſemper ibi incipiet. nec apparet aliqua ſenſibilis differentia. Sic incipit ſemper eſtas in medio iunij vel quaſi. autumnus ſemper ad mediuꝫ ſeptembris. hyems ad medium decembris vel quaſi: ⁊ per hoc vulgus iam ſcit quo menſe erit tale vel tale tempus. ſi autem tēpora eſſent mobilia per menſes non eſſet ita cognitum apud vulgus quādo ſingula tēpora inciperēt: ideo non erat conueniens aſſignatio temporuꝫ. ¶ Itē quia cum tempora cauſentur per motum corporum celeſtium ⁊ per illa notificentur: debuerunt anni noſtri computari per motum alicuius corporis celeſtis: ſcilicet alicuius planete: quia iſti ſunt velociores in motu q̄ cetera aſtra. ⁊ tamen computatio anni ex decem mēſibus non cōpetit motui alicuius planete vel aſtri: q2 nullus planetarum in tali tempore complet circulum ſuum: quia omnes planete requirunt maius tempus preter lunam que complet curſum ſuum in minori tempore. ideo irrationalis ⁊ ſine cauſa fuit omnino talis aſſignatio anni quaſi a caſu poſita. ⁊ ſatis cōſtat ꝙ apud aliquos viros nimis indoctos fuit facta talis computatio: ⁊ poſteri manentes in eadem ignorantia vel aliquantulum propter reuerentiam predeceſſorum ſuorū tenuerunt iſtam computationem. ¶ Durauit autē iſta computatio apud latinos etiam vſq; ad tempora Romuli: ⁊ refert Ouidius in primo libro faſtorum vbi diligenter enarrat tempora ⁊ feſta ⁊ cerimonias latinorum: vt patet ex principio ſuo: ſcilicet tempora cum cauſis digeſta per annum. ⁊ ſatis aperte vſq; ad illud tēpus manſerunt ſic tempora inordinata: quia in omnibus preteritis ſeculis viri rudes fuerant latini. nam ⁊ italici ante aduētū ſaturni vix ſciebāt colere leuiter terras: ſꝫ ille docuit eos agriculturā cū veniſſet de grecia fugiens

M
Nō ſi adducens ꝓbōneſq̄ ⁊ quot fuerūt correctiones tēpoꝝ omiſſe ab aſtrologis ſtulta eſt ⁊ inefficax.

N
Ann⁹ apđ rudes latinos vſq; ad Romulum erat. 10. menſiū ⁊ inchoabat a martio: ex quo ſequebat ꝙ nō ſp poterat inchoare a vere nec complebat in āno tota circulatio ſolis.

O
Tpa cāuſāt ⁊ dēmōſtrāt ꝑ mot⁹ corpoꝝ celeſtiū ⁊ p̄ſertim ꝑ mot⁹ ſolis ⁊ lune ⁊ ió ꝑ illos debent mēſurari.

P
Planete ſūt velociores in motu q̄ cetera aſtra.

Q
Planete oēs req̄rūt mai⁹ tp̄s. 10. mēſib⁹ ad cōpletionē ſui motus excepta luna ⁊ mercurio.

R
Italia an̄ aduentum ſaturni vix ſciebat colere terras: ipſe docuit eos colere terrā fugiēs ex grecia pp̄ qđ italia coluit eū vt deū.

fugiens a facie iouis filij ſui qui eum occidere conabatur. Et ob hoc gentes italie ſuſcepto ab eo tanto beneficio coluerunt eum in deū: ⁊ in tabulis eneis fecerunt ſculpendo nauis imaginem in reuerentiā ſaturni: innuentes ꝙ nauigando veniſſet in italiam. ſic ait Ouidius primo faſtoꝝ. ſ. ac bona poſteritas puppim formauit in ere: hoſpitis aduentu teſtificata ſui. Etiā ab eo illi populi latini vocati ſunt ſaltē a primeua origine. nam cum ipſe fugiens iouem filium ſuum latere voluiſſet in italiā: quedam pars terre in qua ipſe māſit latium appellata eſt a latendo q2 ibi latuit: ⁊ inde latinorum nomen deriuatū eſt. ¶ Etiam q2 ſaturnus inſtruens italos in arte agriculture docuerat eos terram ſtercore fomentare ipſum deū ſterculinum vocauerunt vt multis placet. ecce quanta ruditas ſeculi cuꝫ ⁊ agriculturam non noſſent. Idē Uirgilius loquēs de origine italie. 6. eneidos. dicit quoſdam viros incognitos icoluiſſe eā. Et ſolinus in polyſtho2. c. de origine vrbis Rome dicit primos incolas italie aborigines fuiſſe. i. ſine origine. non quidem ꝙ non eſſent de aliqua origine: ſed q2 origo eorum erat ignota cū non fuerint viri famoſi. Et ſic ſolemus homines plebeos aborigines appellare. ſ. q2 nō ſunt de domo vel familia noiata: ſed vt cōiter incognita. ¶ Fuerūt tn̄ in italia qdam reges ex tpe ſaturni. ſ. ſaturnus: ⁊ ianus: ⁊ picus: ⁊ faunus: ⁊ latinus: ⁊ pauci alij manente adhuc rudi illo ſeculo vſqꝫ ad bellū troianum qn̄ eneas ⁊ troiani multi cuꝫ eo venerunt in italiā regnante Latino ⁊ Turno rege rutiloꝝ. Uſqꝫ ad hoc tempus incognita fuerunt ſecula ⁊ magis a poetis ꝙ̄ ab hiſtoriographis cōmendata. poſt Eneā aūt effecta ſunt clariora. ſed adhuc rude vulgus erat. ⁊ ſic manſit vſqꝫ ad tempora Romuli qui de progenie Enee fuit. Iſte Romā condidit ⁊ fuit primus rex Romanorū. ſed adhuc eo viuente annus latinorum decē menſibus claudebaē: vt teſtatur Ouidius primo faſtoꝝ. Defuncto vel magis occiſo Romulo regnauit numapompilius vir ingenio ſagax: ⁊ a demonibus in ſuperſtitiōe eruditus abūdantiſſime. Hic primus Romanis leges dedit q̄s Romulus dare non potuerat quadam fretus calliditate. Nā nocturnis horis cū lympha egeria ſe colloqua hr̄e ſecreta fingebat ⁊ ab ea legiſlationē recipere: cuꝫ tamen arte hydromātica demones conſuleret que in aq̄ exercetur: ⁊ ibi imagines rerum queſitarum oſtenduntur. ipſam vero aquam egeriam lymphā appellauit: q2 de terre ſecretis viſceribus egeritur. i. emittiē. de hoc Ouidius. 15. Meta. ⁊ Augu. 3. de. ciuitate dei circa finem. Iſte itaqꝫ rex ingenio pollens indoctā latinorum gentē primo legibus ornare curauit: deinde vt nihil eis deeſſe videretur tempora eorum corrigere conatus eſt. Et cum prius eſſent decē menſes duos addidit. quorum vnū a noīe dei ſui ⁊ antiquiſſimi regis. ſ. iani ianuarium appellauit. alium vero ad honorem deorum inferni ⁊ animarū purgandarū februariū appellauit. Timebat. n. vir ille demones ⁊ colebat eos. illa quoqꝫ rudis etas aīas iā corpore exutas formidabat putans eas ad nocendum potentes effectas: ⁊ vt non apparerent viuentibus ad terrendum eos ⁊ nocendū illis volebant eas ſacrificijs placare. ¶ Iſta aūt ſacrificia vocanē apud latinos purgationes. ſ. q2 purgaē habitacula humana ne in illa igrediātur anime defunctorum: ſicut nunc purgamus domos aſpergentes eas aqua benedicta contra demonū inſultus. ⁊ q2 purgationes vocantur februa: vocatus eſt menſis iſte februarius. Iſta februa ſiue purgationes per domos aſpergebantur. ſic ait Ouidius. 2. faſtoꝝ. ſ. ipſe ſacerdotem iactantem februa vidi. i. aſpergentē purgationes. ⁊ in iſto menſe februario vacabant latini circa cultum deorum inferorum ⁊ aiarum corpore ſolutarum. Iſtos duos mēſes quos Numapompilius addidit poſuit in fine anni: vnde ianuarius erat menſis vndecimus anni: ⁊ februarius duodecimus ⁊ vltimus. ⁊ ſic manebat ſemper principium in martio. ſic ait Ouidius primo faſtoꝝ. ſ. qui ſequitur ianum veteris fuit vltimus anni. i. ille menſis qui ſequitur poſt ianum. i. ianuarium: erat vltimus in anno veteri. poſtea vero facti ſunt primi ſicut manent modo.

S Saturnꝰ fugiēs irā filiorꝫ ptē italie in q̄ latuit latium appellauit ⁊ ide latini dicti ſunt.

T Italie ppli aborigines eo ꝙ eorū icognita eēt origo ſūt appellati.

V Italie reges ſaturnꝰ: ianꝰ: picꝰ: faunus: ⁊ latinꝰ: qui fuit troiano bello.

X Roma condita fuit a Romulo.

Y Numapompiliꝰ ḋdit leges Romanis a demonibꝰ eruditꝰ: fingēs ſe nocte edoceri a nympha egeria.

Z Hydromantia quā nūapōpiliꝰ exercebat i aq̄ ex cōſultatione demonū i q̄ repſentāē imagines rerum q̄ſitarum.

AA Numapompiliꝰ egeriā aquā appellauit ꝙ e terre viſceribꝰ egeraē ⁊ p eā hydromātiam exercuit vide et Aug. de ciuitate dei circa finem.

BB Numapōpiliꝰ putabat aīas ſolutas corpe poſſe nocere viuētibꝰ idcirco inſtituit purgationes.

CC Februarius dictꝰ eſt q2 februa vocanē purgationes vide Ouidium. 2. faſtorum.

DD Februarius expēdebaē a Romanis dijs iferis ⁊ aīj corpe ſolutis.

¶ Capl'm. 91. Qꝫ nulla gens rationabiliter poteſt computare tempora ſua niſi per motum celi: ⁊ non p motum primi mobilis nec ſtellarum fixarum: ſed per motum planetarum: ⁊ non p aliquem planetā niſi per ſolem ⁊ lunam. ⁊ de hoc ponuntur ſex rōnes: ⁊ ibi dr̄ia veneris ⁊ mercurij.

Ad maiorē intelligentiam huius ſciendū ꝙ cum annus ſit tempus: ⁊ tempus cauſetur per motum ⁊ fundeē motu q2 eſt menſura eius. 4. phy. ⁊ iſte motus non eſt quilibet: ſed ſolum motus celi. ⁊ nō cuiuſlibet celi: ſed ſolum primi mobilis. i. none ſphere q̄ eſt origo totius motus tam celeſtis ꝙ̄ elementalis: debebat cognoſci ⁊ deſignari annus nr̄ vel tempora noſtra quecunqꝫ p motum primi mobilis. Quia tn̄ menſura dꝫ eſſe aliqd certū. 4. phy. ⁊ motus primi mobilis eſt nobis incognitus q̄tum ad ſenſum cum non habeat aliquā ſtellam illud celum nec corpus ipſum videatur a nobis: nō potuit noſtrum tempus determinari per motū primi mobilis. Poſt primū mobile ſuccedit celum ſtellatū vbi ſunt ſtelle fixe: ⁊ iam ibi nos videmus ipſas ſtellas ⁊ cognoſcimus eas ⁊ videmus motum earum determinatum. per iſtas iam poterat menſurari ⁊ cognoſci tempus noſtrum. Quia tamen menſura dꝫ eſſe multū determinata ⁊ cognita: ⁊ quanto fuerit magis determinata hꝫ magis de ratiōe menſure: non potuit tempus noſtrum computari per ſtellas fixas: eo ꝙ propter tarditatē videē ille motus quodāmodo infinitus ⁊ indeterminatus. Nam quelibet ſtella fixa ſm cōem poſitionem mouetur in centum annis gradu vno. ⁊ ſic cū in toto circulo ſunt gradus. 360. non poſſet aliqua ſtella fixa complere circulum ſuum: niſi in triginta ⁊ ſex milibus annorum de noſtris. talis autem menſura nullo modo ad nos ptinebat quoꝝ vita breuiſſima eſt. Et in tantum eſt tardus motus fixarum ſtellarum ꝙ qbuſdam nullum videntur hr̄e motum preter motum raptus quo mouentur ad motum primi mobilis cum toto reliquo celo. Poſt ſtellatum celum ſequūtur celi ſeptem planetarum quorū motus ſunt iam minores: ⁊ p quēlibet illorum poterant computari tempora noſtra. nulla tamen gens computauit vnquā aut computat tempora ſua per aliquē de planetis niſi per ſolem ⁊ lunam: aut per alterum eorū. ⁊ hoc propter multa. ¶ Primo q2 vt ſupra poſitū eſt mēſura debꝫ eſſe determinata ⁊ cognita. nam iō eſt menſura vt per eam cognoſcantur ⁊ determinentur quātum ad ſuam quātitatem ea que alr̄ erāt ignota. ⁊ tn̄ inter planetas nulli ſunt totaliter ⁊ generaliter cogniti niſi ſol ⁊ luna. ceteri autē quinqꝫ planete vix cognoſcuntur ab aliquo niſi a peritis in aſtrologia. iō non debuit menſura cōmunis ⁊ vulgaris tpis eſſe per id qđ vulgo totaliter ignotum erat. Sunt autem ſol ⁊ luna cogniti ⁊ ceteri incogniti propter magnitudinem corporum. ideo vocantur in ſacra ſcriptura iſta duo luminaria magna Geñ. 1. ſ. propter corpora. Ceteri autem quinqꝫ planete parui corpore ſunt. vnde ſm magnitudinē non videnē differre a ſtellis fixis: ſed eiuſdē lucis ⁊ magnitudinis videntur. ¶ Si autem obijciat quis ꝙ luna eſt minor ꝙ̄ ceteri planete: eo ꝙ quilibet ceterorū eſt maior tota terra. luna autem eſt minor ꝙ̄ terra trigintaſex vicibus vt demōſtrant aſtrologi. ¶ Dicendum ꝙ hoc tenet quātum ad veram magnitudinē ipſorū corporū vt pꝫ per Alfraganū ⁊ Ptolemeum: ⁊ tamē q̄tum ad apparentia luna maior eſt omnibus aſtris preter ſolem. apparentia autem eſt ſm quam nos mouemur: ⁊ non ipſa veritas magnitudinis: cum diſtantia inequalis planetarū a nobis faciat apparere ineq̄les contra veritatem. ſ. eſſe maiores eos qui minores ſunt. Secundo ſit hoc propter differentiam ſplendoris: q2 nulli planete ſunt tanti ſplendoris ſicut ſol ⁊ luna ceteri autem in comparatione horum obſcuri ſunt. Nam ſolum ſunt tria corpora in celo que faciunt vmbram. ſ. ſol: ⁊ luna: ⁊ venus vt oſtendit doctrina aſtro-

EE Januariꝰ poſitus ē a Numapōpilio. 11. mēſis ⁊ februarius. 12.

A Tps cātur p motū pmi mobilis naꝫ ipſū eſt tpis mēſura. 4. phy.

B Motus none ſphere ſeu primi mobilis ē origo cuiuſcūqꝫ motꝰ.

C Tps nr̄m n̄ pōt determinari per motū pmi mobilis cū mēſura debeat eē certa ⁊ p mū mobile ſit in cognitū ſenſitiue cuꝫ nec hēat ſtellas nec ipm corpus primi celi ſit viſibile.

D Tps nr̄m n̄ pt̄ determinari p motū celi ſtellati ꝙ̄uis hēat ſtellas fixas q2 menſura q̄to determinatior ē tāto magis hꝫ de nā mēſure ⁊ ſtella āt fixa mouet centū annis gradu vno: ⁊ ſic cuꝫ finiat. 360. gradꝰ n̄ oplereē motꝰ eius niſi in trigintaſex milibus annorum.

E Tps nr̄m n̄ dputaē niſi p motus ſolis ⁊ lune vl' p alterum eoꝝ pp multas cauſas.

F Cā pma cur tps mēſuraē p motū ſolis ⁊ lune: ē q2 mēſure dꝫ eē notiſſima. ſol ⁊ luna ſunt iter oēs planetas notiſſimi pp magnitudinē corporum.

G Luna eſt minor terra. 36. vicibꝰ cū ceteri planete ſint maiores tra.

H Luna hꝫ minor ſit magnitudine corpis ceteris planetis maior tn̄ ceteris videē excepto ſole pp minimā ipſius diſtātiā a terra.

I
Cã scda mẽſure tpis p ſolẽ ꝛ lunã eſt magnitudo ſplẽdoꝛis eoꝝ cũ tres planete ſint cauſãtes vmbrã ſol vel luna ꝛ venꝰ: ſꝫ venꝰ tenuiſſimaꝫ cauſat.

K
Cã tertia qꝛ motꝰ ſolis ꝛ lune cognoſcit̃ ſaltem a vulgo in confuſo alioꝝ planetarũ nõ cũ nec ipſi planete cognoſcãt̃.

L
Cã q̃rta qꝛ q̃titas minoꝛ mẽſurat maioꝛẽ ſi eẽ vt pꝫ in nũeris ꝛ magnitudinibꝰ ꝛ minima q̃titas ẽ ita mẽſura ꝙ nõ mẽſurat̃.

M
Saturni motꝰ in 30. annis. Jouis in. 12. ideo non menſurant.

N
Luna cõplet motũ õ pũcto ad pũctũ 27. diebus ꝛ paulo plus lꝫ nõ attingat ſolẽ niſi 29. diebꝰ ꝛ dimidio.

O
ꝰSol cõplet motũ 365. diebꝰ ꝛ q̃rta. idẽ de mercurio ꝛ venere.

P
Mercurius pp ſuã celeritatẽ dĩ deoꝝ nũciꝰ: qꝛ tñ ẽ pue lucis ꝛ raro appet ñ pt eẽ mẽſura tpis.

Q
Dña qꝛ venꝰ elõgat̃ a ſole mercuriꝰ ñ ẽ pp magnitudinem epicicli veneris ꝛ paruitatẽ mercurij.

R
Mercurij motꝰ eſt magis variꝰ q̃ ceteroꝝ ꝛ difficiloꝛ ad calculãdũ

logoꝛum ꝛ experientia. ex quo apparet iſta inter oĩa eſſe luminoſioꝛa: cum propter magnitudineꝫ luminis ſui coꝛpoꝛa eis obiecta faciant vmbꝛam. Venus auteꝫ tam paucam vmbꝛaꝫ facit ꝙ vix poſſit diſtingui. hoc autem apparet per noctem ſi luna ſit ſub hoꝛizonte ꝛ eleuetur venus: apparebit quedaꝫ tenuiſſima vmbꝛa ex omnibus coꝛpoꝛibus facta. ſed hoc non ſit aſcendẽte quocunq alio aſtro. qꝛ tñ lumen veneris collatum ad ſolem ꝛ lunam eſt quaſi nullum non ſit mentio de venere: ſed ſolum ſunt ſol ꝛ luna ad diſtinguendũ tẽpoꝛa per lucem. ſ. ſol per lucem ſuam diem cauſat. luna autem lumine ſuo noctem illuminat: ideo dicitur ei preeſſe. ⸿Et ob hoc de iſtis duobus ſolis dr̃ Gen. 1. fecit deꝰ duo luminaria magna: luminare maius vt preeſſet diei: luminare minus vt preeſſet nocti. ⸿Tertio ſit hoc propter motum. nam motus ſolis ꝛ lune eſt cognitus ſaltem in confuſo a vulgaribus. motus autẽ alioꝛũ quinq planetarũ non cognoſcit̃ niſi ab aſtrologis. nam cum coꝛpa eoꝛum ſint vt cõmuniter incognita vulgo: erũt a foꝛtioꝛi motus incogniti. ⸿Quarto ſit hoc qꝛ cum menſura de rõne ſua ſit aliqd diſtinctum ꝛ determinatũ: ſiue determinatiuũ alioꝝ: quãto eſt minoꝛ tanto ei magis cõpetit hoc. ſicut eſt in numeris: qꝛ numeri minoꝛes numerãt maioꝛes per replicationem ſuã in eis. in q̃ntitatibus etiã continuiꝫ minima menſura eſt ad quã reducunt̃ maioꝛes: ꝛ per quaꝫ verificant̃. minoꝛ autẽ non habet per quem menſuretur ſed eſt ſimpliciter menſura. de hoc. 4. phyſicoꝝ. iõ inter planetas illi debuerũt eſſe menſure tẽpoꝛis noſtri qui minoꝛem ꝛ breuioꝛẽ motũ haberẽt. Et ob hoc non cõpetit ſaturno nec ioui mẽſurare tẽpoꝛa noſtra: qꝛ motus eoꝛum eſt valde tardus ꝛ non finit̃ niſi in lõgo tẽpoꝛe. ſ. ſaturni motus quaſi in. 30. annis: ꝛ motus iouis quaſi in duodeciꝫ. Ex hac parte competebat ſolis lune ꝙ eſſet menſura tẽpoꝛis noſtri. ſ. qꝛ motus ſuus eſt breuioꝛ ꝛ velocioꝛ motu ceteroꝝ: qꝛ ipſa complet totum circulũ ſuum de puncto ad punctũ in. 27. diebus modico plus: lꝫ non attingat ſolem niſi in viginti ꝛ noueꝫ diebus ꝛ dimidio. ꝰSol etiã habet motum breuẽ: qꝛ in. 365. diebꝰ ꝛ quarta diei vel quaſi cõplet circulũ ſuuꝫ. ꝛ ſic iſtis magis q̃ ceteris ex hac parte cõpetit eſſe mẽſuras tempoꝛũ. Veruꝫ eſt autem ꝙ quãtum ad hoc poterat etiã motus veneris certificare tẽpoꝛa noſtra: qꝛ motus eius eſt tanti tẽpoꝛis ſicut motus ſolis. ideꝫ de mercurio. ⸿Dõm de venere ꝙ q̃tum ad hoc bene cõpetebat ſibi certificare tẽpoꝛa. obſtant tñ ſuperioꝛa oĩa que dicta ſunt et ea que infra dicent̃. De mercurio autem dõm ꝙ medius motꝰ eius ꝛ motꝰ veneris ſunt idem cũ motu ſolis. iõ aſtrologi tabularij poſtq̃ ingſiuerint motum mediũ ſolis: non ingrunt motum mediũ pꝛo venere ꝛ mercurio: ſed accipiũt eundẽ quem habet ſol. quantum ad motũ verũ eſt velocioꝛ mercurius: ꝛ ſepe ꝑcedit ſolem immediate retrocedit ꝛ oĩa facit velociter. Et ob hoc poete gentilium vocauerũt mercuriũ curſoꝛem deoꝛũ ꝛ habere talaria in pedibus ad volandũ. ſ. ꝙ per motum ſuum cito conſequit̃ quẽlibet ſuperioꝛũ ꝛ moꝛ retrocedit. Non cõuenit tñ mercurio diſtinguere tempoꝛa noſtra ꝑpter predicta. Et tñ adhuc minus competit ei q̃ veneri. pmo quia venus eſt magne lucis ꝛ mercuriꝰ parue. ⸿Scdo qꝛ venus eſt magni coꝛpoꝛis: mercurius parui valde. ⸿Tertio ꝑcipue qꝛ mercurius raro apparet. nam vt cõiter ſemper eſt ſub radijs ſolis occultatꝰ. ꝛ cũ aliqñ videt̃: hoc eſt parũ. ſ. in oꝛtu matutino parũ ante oꝛtum ſolis: vel in occaſuꝫ moꝛ poſt occaſum ſolis ꝛ illico occidit. Differẽtia accidit ꝑpter magnitudinẽ epicicloꝛuꝫ. nam lꝫ medius motus ſolis veneris ꝛ mercurij ſint ſemper in eadem linea: tñ venus habet magnũ epicicluꝫ: ideo poteſt multũ elongari a ſole ꝑcedendo vel ſubſequendo. mercurius auteꝫ habet parũ epiciclum: ideo modicũ poteſt elongari: ſed quaſi ſemp erit ſub radijs ſolis. ⸿Quarto qꝛ motus mercurij eſt magis varius q̃ motus alioꝛũ planetarum: ideo difficilius eſt aſtrologo calculare motum mercurij q̃ alioꝛũ: ꝛ theoꝛica eius etiã difficilioꝛ eſt. ꝛ ſic adhuc minus competit mercurio diſtinguere tẽpoꝛa noſtra q̃ veneri. ⸿Quinto ꝛ ꝑncipaliter pertinet ſolum ad ſolem ꝛ lunam diffinire tẽpoꝛa noſtra: quia ad illos planetas ꝑtinet diſtinguere tẽpoꝛa quibus magis conuenit cauſare accidentia que ſiũt in tẽpoꝛibus. ꝛ tñ ad nullum planetã pertinet ita ꝑprie de hoc ſicut ad ſolẽ ꝛ lunam. De ſole aũt pꝫ quia ipſe eſt pater ꝛ fons vite tam in aĩalibus q̃ in plantis: ꝛ per motum illius res viuũt ꝛ moꝛiunt̃: vt magis manifeſtatur in plantis ꝛ in q̃ttuoꝛ tẽpoꝛibus anni que ſiunt per motum ſolis. vnde Ariſto. 1. de generatione ꝛ coꝛruptione. totam cãm generatiõis ꝛ coꝛruptionis omnium generabiliũ ꝛ coꝛruptibiliũ attribuit ſoli: dicẽs ſm acceſſum ꝛ receſſum ſolis in circulo obliquo ſiũt oẽs generatiões ꝛ coꝛruptiões in terra. Et cũ ſuper ceteras poteſtatẽ habeat ſpecialiter ſup generationẽ hominis. ſic dicit Ariſt. 2. phyſicoꝝ. ſol ꝛ homo generãt hominẽ. ꝛ non ſolũ ſuper coꝛpus hominis: ſed etiã ſuper animã eius dixerunt antiq ꝙ habebat poteſtateꝫ ad faciendũ eam ingenioſam vel inertẽ: bonã vel malam: ꝛ ſic de alijs qualitatibꝰ. Sic dixit Homerꝰ ꝛ refert idem Ariſto. 3. de anima. ſ. talem animã quis habet: qualem ducit in die pater deoꝛum viroꝛũ. quis. i. qlibet habet talem animã qualem ducit. i. dignat̃ facere pater deoꝛum ꝛ viroꝛũ. ſ. ſol. in die. ſ. in die cõceptionis vel in die natiuitatis hominis. De luna auteꝫ quantã poteſtatẽ habeat ſuper iſta inferioꝛa manifeſtum eſt. nam ipſa eſt regina oĩum humiditatũ. ꝛ cum ipſa creſcit in lumine omnia humida creſcũt: ꝛ cũ ipſa decreſcit humida oĩa minoꝛant̃. pꝫ in acceſſu ꝛ receſſu maris ꝛ ebullitione eius: qui foꝛtioꝛ eſt qñ luna eſt plena ꝛ ſit magna differẽtia in quadraturis lune. pꝫ etiam in arboꝛibus ꝛ oĩbus plantis: quia luna creſcente in lumine iplentur humiditatibus: ꝛ cũ illa decreſcit decreſcunt humiditates. ꝛ ob hoc in ſcindẽdis arboꝛibꝰ obſeruatur luna aľs omnia putrefierẽt. Patet etiam in liquoꝛibus vt in thyriaca: quia q̃diu luna creſcit illa creſcit etiam ſi ampulla fuerit quaſi vacua: ꝛ ſi luna decreſcit ipſa thyriaca minuitur: ita vt nihil videat̃ vel paucum eſſe in ampulla lꝫ ꝑus multũ eſſet. Patet etiam in capitibus piſciuꝫ: quia ſiquis capiat piſces luna creſcente inuenient̃ capita humiditatibus plena. ſi autẽ ſit luna decreſcens lumine: capita ſunt deficientia aliqualiter humiditatibus. ⸿Idem apparet in piſcibus ſalitoꝛũ que ſunt humidioꝛa creſcente lumine lune q̃ decreſcẽte. Apparet etiã qd maius eſt in capitibus humanis. nam cũ cerebꝛũ ſit ſubſtantia medulloſa ꝛ humida creſcit luna creſcẽte: ꝛ eſt caput humanũ tunc ſolidius: ꝛ melius diſpoſitũ. cũ vero luna decreſcit ipſum quoq decreſcit cerebꝛũ: intãtum ꝙ pꝛe defectu illius cogunt̃ quidaꝫ homines inſanire illo tẽpoꝛe: qui tamen alijs tẽpoꝛibus habent lucida interualla. ꝛ iſti vocant̃ lunatici quia ſequunt̃ tẽpoꝛa lune in furoꝛe ſuo: quoꝛũ multos vidimus. Chꝛiſtus quoq ſanauit multos iſtoꝛũ. nam beatus Lucas facit ſpãlem mentionẽ ꝙ chꝛiſtus ſanabat energuminos: arrepticios ꝛ lunaticos. Alij autem planete lꝫ habeant operatiões ſuas ſuper iſtam materiã elementalem: quia deus nihil fruſtra ꝛ ocioſum creauit: tamen non ſunt opationes illoꝛum ita multe ꝛ tam manifeſte ſicut opationes ſolis ꝛ lune. ideo potius ad ſoleꝫ ꝛ lunam cõpetit diſtinguere tẽpoꝛa ꝛ mẽſurare. ⸿Sexto ꝛ vltimo ſit hoc quia naturaliter cõpetit ſoli ꝛ lune menſurare ꝛ diuidere tempoꝛa ꝛ non alijs planetis quia Geneſis. 1. dicitur ꝙ deus creauit ſolem ꝛ lunam. ꝛ dicitur ſic. dixit deus: ſiant luminaria in firmamento celi ꝛ diuidant diem ac noctem: ꝛ ſint in ſigna tempoꝛa dies ꝛ annos. dicitur ꝙ ſint in ſigna ad ſignandam pluuiam ꝛ ſerenitatem: ꝛ alia accidentia tẽpoꝛis que cognoſcuntur per ſolem ꝛ lunam: ꝛ multa alia ſignant de quibus non eſt modo dicere. ꝛ dicitur ꝙ ſunt in tempoꝛa: ideſt menſes: quia luna facit menſes. ſ. vna lunatio eſt vnus menſis. dies per ſolem ſit. annus autem tam per ſolem q̃ per lunam. Ex hoc apparet rationabiliter ꝙ nullus debeat aut poſſit conueniẽter computare annos ſuos ꝛ reliqua tẽpoꝛa niſi per ſolem aut per lunam.

S
Cã q̃nta ẽ qꝛ ſol ꝛ luna hñt ꝑtãtẽ cãndi accidentia tẽpoꝝ cũ ſol hẽat ꝑtãtẽ q̃ttuoꝛ tẽpoꝝ anni q̃ñ habiliũ oĩuꝫ hoĩs ſꝑetiꝫ quoad coꝛpus ꝛ quoad aĩaꝫ vt Ariſtoteli ꝛ Homero placet.

T
Luna eſt regina hũiditatũ i elmtis vt pꝫ i acceſſu ꝛ receſſu maris in aĩalibus maritimis i terreſtribꝰ in plãtis: iõ arbores ſecãt̃ ad obſeruationẽ lune.

V
Lunatici creſcẽte lũa hñt lucida iterualla decreſcẽte iſaniũt qꝛ cerebꝛũ hoĩs cum ſit ſubſa hũida i augmẽto lune melius ſeſe hꝫ q̃ in decremẽto.

X
Planete alij lꝫ hẽant opõnes ſuper iſta queadmodum ſol ꝛ luna: nõ tñ hñt ita multas nec tã manifeſte.

Y
Cã ſexta ꝛ vltima qꝛ deus creauit ſolẽ ꝛ lunã vt diſtinguerẽt diẽ ꝛ noctẽ ꝛ eẽnt in ſigna pluuiaꝝ ꝛ ſerenitatis ꝛ aliaꝝ alterationũ ꝛ vt eẽnt in tpa.

Z
Sol cãt diẽ luna menſẽ: annũ tam ſol q̃ luna.

¶ Caplm.92. Q̄ꝛ illa emendatio quam fecit Numapompilius in annis latinis ponendo.12.menſes fuit per menſes ꝛ annos lunares: ꝛ quot incōuenientia ſequuntur in computatione iſta.

A
Numapōpilius emēdauit i annū diuidēdo in.12. menſes lunares. ſic faciūt arabes ꝛ hebrei.

Hanc autem redeūdo ad id quod iceperamus dicendum ꝙ iſta emendatio que facta eſt per Numāpompilium ad duodecim menſes fuit per menſes lunares: ꝛ duodecim menſes lunares conſtituebant annuꝫ: ſicut ſit apud hebreos ꝛ arabes. Sic erant iam tempora emendata apud latinos ꝛ melius ſe habentia q̄ꝫ prius: cum ſaltem regeretur annus per motuꝫ lune. prius autem non computabatur per curſuꝫ alicuius aſtri. Et tamen adhuc non erant plene emendata: quia duodeciꝫ lunationes non complent curſum ſolis. nam duodeciꝫ lunationes faciunt.354.dies: ꝛ curſus ſolis completur in.365.diebus ꝛ quarta diei vnius. ꝛ ſic annus ſolaris eſt maior q̄ꝫ lunaris vndecim dieb⁹ ꝛ vna quarta diei. ¶ Ex hoc ſequebanť inconuenientia lꝫ non tam manifeſta ſicut in priori computatione. naꝫ cum annus ſolis excedat lunarem in.11.diebus ꝛ quarta: ſi in iſto anno inciperent eadem die annus ſolaris ꝛ lunaris: finiretur annus lunaris die viceſima decembris decurtando.11.dies: ꝛ in ſequenti anno finiretur nona die decembris decurtando.11.dies: ꝛ in tertio poſt hoc finiretur annus die viceſimanona nouembris: ꝛ ſic decurtando ſemper.11.dies. Et per iſtum modum in triginta tribus annis ſolaribus decurtatur vnus annus lunaris: ꝛ.33.anni ſolares efficiunt.34.annos lunares: q̄a vndecies triginta ꝛ tres ſunt trecenti ſexagintatres: ꝛ ſic complet vnum annum deficientibus duobus diebus. ꝛ hoc non computando dies biſſextiles: quia al's non deficiunt duo dies ſed ſuperabundāt ſex dies: q̄a in.33.annis ſunt octo anni biſſextiles. ¶ Item ſequebatur ex hoc varietas temporum. nam aliquando inciperet annus in ianuario: aliquādo in martio: aliquando in auguſto: ꝛ aliquādo in nouembri: ꝛ ſic ꝑ omnes menſes. quia ſi nūc inciperet annus lunaris prima die ianuarij: vſq̄ꝫ ad tres annos decurtādo in quolibet vndecim dies inciperet die.28.vel.29.nouēbris. Et poſt ſex annos iciperet die.26.vel.27.octobris. Et poſt nouem annos iciperet die.22.vel.23.ſeptembris. Et poſt duodecim annos inciperet die.19.vel.20.auguſti. Et ſic poſt.33.annos rediret iterum annus lunaris ad p̄ncipium ianuarij vel quaſi: ꝛ eſſet idem cum principio anni ſolaris. Iſtud auteꝫ erat ſatis inconueniens: quia non eſſent tempora fixa in menſibus: ſed aliquādo eēt ver in menſe tertio lunari: ꝛ aliquādo in octauo: ꝛ aliquando in vndecimo: ꝛ ſic per omnes menſes volueretur. ita fieret de eſtate ꝛ autumno ꝛ hyeme. Patet hoc quia principium anni lunaris variatur per menſes noſtros omnes vt ſupra declaratum eſt. ſunt tamen tempora fixa in menſibus noſtris: ergo mutantur quantuꝫ ad menſes lunares. Et hoc eſt inconueniēs: quia ſic nō certificantur tempora per annuꝫ. ꝛ tamen annus debet eſſe taliter diſpoſitus ꝙ ſm̄ partes eius iam cognoſcerentur qualitates temporū: ſicut eſt in anno ꝛ menſib⁹ noſtris. Naꝫ ſcimus ꝙ in auguſto ꝛ iulio nūq̄ꝫ ſunt magne niues ꝛ frigora: ꝛ in decembri ꝛ in ianuario nunq̄ꝫ ſint magni dies. De hoc tamē non poſſunt eē certificati illi qui vtuntur anno lunari: q2 aliquando in menſe ſuo ſexto ſunt magni eſtus ꝛ aliquando magne niues: cum menſis ſextus illorum ꝛ quilibet aliozuꝫ varietur per omnes menſes eorum: ꝛ aliquando coincidit cum eſtate: aliquādo cum hyeme: ꝛ interdū cum vere vel autumno. Eſt aliud magnum inconueniēs: quia non ſciēt in quo menſe ſunt magni dies vel parui: vel ſolſtitia quando ſunt ꝛ quando equinoctia. Nos tamen per annum ſolarem omnia hec nouimus. nam certum eſt nobis ꝙ in decembri nunq̄ꝫ ſunt magni dies: etiam ꝙ in iulio nunq̄ꝫ ſunt parui dies: ꝛ ꝙ dies decembris inter nos nunq̄ꝫ excedit nonam horam niſi per paucum: ꝛ ꝙ in iunio nunq̄ꝫ erit dies minor.15.horis niſi in pauco. ꝛ conſimiliter de oībus alijs menſibus ſcimus ad quot horas peruenit in quolibet eorum dies ꝛ ad quot nox. ꝛ iſtud non mutatur. Scimus etiam in quibus menſibus ſunt equinoctia: quia ſemper ſunt in martio ꝛ ſeptembri. ꝛ in quibus ſunt ſolſtitia: quia ſemper ſunt in iunio ꝛ decembri. ¶ In annis autem lunaribus nō poteſt hoc ſciri. nam aliquando in menſe p̄mo anni lunaris poſſunt eſſe ꝛ erunt dies minimi: vtpote quando coinciderit cum decembri: aliquādo erunt ibi dies maximi. ſ. quando coincidat cum iunio. aliquando erunt dies equales: vtpote quando coincidat cū martio vel cum ſeptembri. ꝛ idem eſt de quolibet alio menſe lunari. Quia vt declaratum eſt quilibet menſis lunaris per ſucceſſionem temporis coincidit cum omnibus menſibus ſolaribus. ꝛ ſic in quolibet menſe de lunaribus eſt aliquando equinoctium vernale. ſ. quādo coincidit cū martio noſtro. ꝛ aliquando equinoctium autumnale. ſ. quando coincidit cū ſeptembri noſtro. ꝛ aliquādo ſolſtitium eſtiuale. ſ. quando coincidit cum noſtro iunio. ꝛ aliquando ſolſtitium hyemale. ſ. quando coincidit cū decembri noſtro. ¶ Iſtud eſt aūt magnū inconueniēſ: quia totaliter turbaret animos vulgariū: cum menſes ſui non ſemper concordent eiſdem conditionibus temporum ꝛ quātitatibus dierū. in menſibus autē noſtris dato ꝙ quis neſciret nomen menſis: per qualitatē temporis ꝛ quantitatem dierum ſciet quis menſis ſit. ideo ille modus diſtinguendi ꝛ computandi tempora nō ſatis cōueniens. ¶ Iſtum modū obſeruant nunc arabes ꝛ ſaraceni qui computant nunc menſes ſuos ab apparitione lune noue vſq̄ꝫ ad ſequentē apparitionem. ꝛ conſtituunt lunatiōes duodecim ꝛ.12.menſes in anno. de quo Alfraganus in principio ſui. Et ob hoc habent iſti annum mutabilem quantū ad principium ſuum: q2 aliquādo coincidit menſis primus ſuus cuꝫ noſtro maio: aliquando cum auguſto: interdum cum octobri: ꝛ ſepe cum ianuario. ꝛ ſic per omnes alios mēſes noſtros variatur principium anni ſui. ꝛ eſt annus ſuus minor q̄ꝫ noſter in.11.diebus vt ſupra dictum eſt.

B
Emendatio Numepompilij ꝯſtituēdo ānū ꝑ.12. lunatiōes n̄ erat ſufficiens: q2.12. curſus lunares n̄ cōplēt vnū ſolarē: ſꝫ ſupſunt.11. dieſ ꝛ q̄rta vni⁹.

C
Emendatio Numepōpilij nō pōt vitare variationē i p̄ncipijs āni ꝑꝑ defectuꝫ.12. lunationū ab anno ſolari.

D
Lunatiōeſ variātur ita vt mēſes lunareſ nō ſequātur tp̄a mēſiū ſolarium.

E
Annus dꝫ eē ita diſpoſit⁹ vt ſꝫ ꝑtes ei⁹ cognoſcātur q̄litates temporum.

F
Emendatio Numepōpilij ꝑ lunatiōeſ n̄ p̄t euitare ꝯfuſiones q̄ttuoꝛ tēpoꝝ āni: ita ꝙ mēſis q̄ ē eſtiuuſ nō ſiat aliq̄n hibernus ꝛ ecōtra.

G
Ann⁹ lunaris ad emēdationē Numepōpilij fac̄ vt ignoreť quo mēſe ſint egnoctia vel ſolſtitia.

H
Arabes hn̄t ānū mutabilē cuꝫ euꝫ ꝯſtituant ex.12. lunationibus.

¶ Caplm.93. Quomodo cuꝫ hebrei computent tempora ſua per menſes ꝛ annos lunares non ſequūtur aliqua inconuenientia de predictis: ſꝫ annus ſuus incipit ſemper in martio vel prope: ꝛ quare faciunt ibi ſemper principium anni.

Sed obijcietur ꝙ non ſequuntur iſta inconueniētia de varietate temporū ꝛ dierum in annis ꝛ mēſibus lunaribus. nam iudei cōputant tempora ſua per annos ꝛ mēſes lunares vt ſupra patet: ꝛ eſt notoriuꝫ facti permanentis: q2 ſic ſemper computauerunt ꝛ nūc etiaꝫ computant: ꝛ tamen non variātur tēpora ſua: ſed ſemper menſis ſuus primus coincidit cum martio noſtro in toto vel in parte: cum illa lunatio que eſt proximior equinoctio vernali ſit p̄mus menſis iudeorū: ꝛ tamen equinoctiū vernale eſt die vndecima vel decima martij. ꝛ ſic lunatio illa in qua ipſi incipiunt non poteſt ad plus diſtare ab equinoctio vernali q̄ꝫ.15.dieb⁹ vel 16. ante aut retro. Nam ſi luna que incipit ante egnoctium vernale ſit pluſq̄ꝫ.15.diebus ante egnoctiuꝫ: neceſſe eſt ꝙ lunatio que incipit poſt egnoctiuꝫ diſtet paucioribus q̄ꝫ.15.diebus ab equinoctio: q̄a inter principiū huius lunationis ꝛ ſequentis nō poſſunt eē pluſq̄ꝫ triginta dies. ¶ Ex quo ſequiť ꝙ primus menſis iudeorum qui magis poteſt diſtare a martio noſtro: nō poteſt plus diſtare q̄ꝫ vt incipiat die.22.vel.23.februarij: aut.26.martij: quia quilibet iſtorum terminoꝝ diſtat ab egnoctio vernali qđ eſt die decimo vel vndecimo martij diebus.15.vel.16. Omnes autem inchoationes annorum hebreorum ſunt neceſſario inter iſtos duos terminos. de quo ſupra tetigimus in declaratione ſecūde concluſiōis. Hoc preſuppoſito ſtat dubiuꝫ. ſ. ꝙ hebrei cōputant tempora ſua per annos ꝛ menſes lunares: ꝛ tamen non variantur tempora ſua per menſes noſtros: quia p̄mus menſis ſuus ſemper eſt in vere icipiens ab egnoctio vernali vel quaſi. Et p̄ncipiū quarti mēſis ſui ſemp erit apud ſolſtitiū eſtiuale. ſ. coincidet

A
Solo hui⁹ obiectiōiſ de anno cōputato ꝑ menſes lunares dicta ꝛ ſuperius.

B
Pricipiū āni iudeoꝝ nō p̄t excedere quoad āticipationē.22. dieſ februarij: nec quoad ſubſecutionē.26. martij cum hi dies ſint circa vernale egnoctium ſpatio. 15. dierum.

cum iunio noſtro in toto vel in parte. Et ſeptimus mēſis ſuus erit apud equinoctiū autumnale ⁊ coincidet cū noſtro ſeptembri in toto vel in parte. ¶ Dicendum eſt ꝙ verum eſt ꝙ hebrei cōputant tempora ſua per menſes ⁊ annos lunares: ⁊ tñ ſi ſolum ſequerentur curſum lunarem faciendo annū ſuum vniformem ſemper. ſ. ex menſibus duodecim: fierent omnes iſte mutatiōes que ſupra enarrate ſunt: quas patiunť arabes ⁊ ſaraceni in annis ſuis qui ſolum cōputant per menſes lunares cōſtituēdo annos vniformes: ſcilicet quēlibet ex lunationibus duodecim. Hebrei autem cōputant per lunaꝫ ⁊ faciunt ſemper principiū anni ſui circa equinoctium vernale. non quidē quaſi ſit hoc cōſequēs ad computationē annorū lunariū: ſed quia tenenť ad hoc ex neceſſitate. nam deus mādauit eis ꝙ facerent ſemper phaſe luna. 14. menſiꝫ primi ad veſperū Exo. 12. et Leui. 23. ⁊ Nume. 9. et. 28. ⁊ iuſſit etiam ꝙ iſtud phaſe ſemper eſſet in tempore vernali. ſ. in ꝑ̄ncipio veris quando incipiunt eſſe fruges noue in terra chanaā Deutero. 16. Ex quo ſequiť ꝙ iudei cogebanť facere ꝙ menſis ſuus ꝑ̄mus ſemper inciperet circa equinoctium vernale. ibi eſt principium verni temporis ⁊ primi: ſicut deus dixerat: memēto primi ⁊ verni temporis quādo egreſſus es de egypto. e. c. Hoc autem non poterant facere iudei ſi ſequerentur curſum lunarē faciendo menſes omnes equales. ſ. quemlibet ex menſibꝰ. 12. ideo adinuenerūt quendam modum ad faciendū. ſ. ꝙ eſſent anni inequales. ſ. quidam ex duodecim mēſibus: alij ex. 13. ⁊ iſtud ordinauerunt per quēdam circulum decem nouenalē. de quo fuit magis declaratū ſupra in expoſitione ſecūde concluſionis. alı̄s autem per curſationē lune neceſſe erat incidere in omnia incōuenientia ſupra poſita ſicut faciunt arabes vt dictum eſt.

¶ Caplm̄. 94. Q; poſt emendationē Numepōpilij ꝗ cōſtituerat menſes ⁊ annos lunares fuit alia emēdatio in qua menſes ⁊ anni facti ſunt ſolares: ⁊ annus cōſtabat ex. 365. diebus non addendo quartam: ⁊ quot inconuenientia ſequebantur ad hoc.

B hoc ergo illa computatio que fcā eſt a rege Numapōpilio de. 12. menſibus lunaribus lꝫ eſſet conuenientior q̄ꝫ cōputatio que prius ſiebat per. 10. menſeſ: tamē non erat penitus emendata ꝓpter inconueniētia ſupra poſita ſiue aſſignata. Et ſic poſtea inter latinos fuit facta alia emēdatio. voluerūt enim ſe deducere ad diſtinguendū tempora per ſolem. ⁊ ob hoc fecerunt annū ex. 12. menſibus ſicut prius. fecerunt tñ iſtos menſes maioreſ vt cōtinerēt inſuper illos vndecim dies in quibus ſupabundat curſus ſolis ad. 12. lunationes. ⁊ ſic duodecim mēſes noſtri continēt dies. 365. iſta autem cōputatio nō recipiebat illa inconueniētia que ſupra poſita ſunt euenire cōputantibus per annum lunarē. ſ. ꝙ non variantur menſes per tēpora anni: nec ſunt in eodem mēſe aliqñ dies equales: aliqñ valde minimi: aliqñ valde magni: ſed ſemper eſt idem modus. ¶ Talem modū computandi annos ⁊ ponendi menſes obſeruant Perſe ⁊ Egyptij quorū non ſunt anni biſſextiles: vt patet in tabulis regis Alphōſi: ⁊ in Almageſto Ptolemei: ⁊ in Alfragano in principio. iſtam ergo cōputationem tenuerunt latini vſq; ad tempora Julij ceſaris ⁊ Octauiani. Cōputatio autem iſta lꝫ non patereť tam manifeſta inconuenientia ſicut due ꝑ̄cedentes: tñ incidebat in illa iconuenientia in que incidūt cōputationes per menſes ⁊ annos lunares. Quod patet q² curſus ſolis nō completur preciſe in. 365. diebus: ſed ſupabundat quarta quaꝫ ſol requirit vltra iſtos dies. ⁊ ſic in ſingulis quattuor annis deficiebat vna dies que colligebať ex quattuor quartis. ⁊ ſic in multis annis cauſabať grauis error. vtpote ſi nunc intraret ſol in ariete die vndecimo martij ⁊ cōputarentur in anno ſoluꝫ. 365. dies: neceſſe erat ꝙ poſt quattuor annos nō intraret iam ſol in ariete die vndecima martij: ſed die. 12. martij: quia colligebatur vna dies ex iſtis quattuor quartis quā oportebat iam ſupponere curſui ſolis. ⁊ ſi noſ nō adderemus neceſſe erat ꝙ eēt falſa cōputatio ī vno die. Et ſic poſt alios quattuor annos deficeret alia dies: ⁊ intraret ſol iam in ariete die tredecima martij. ⁊ ſic in quibuſlibet quattuor annis tranſibit ſol per vnā diem vltra: ⁊ mutabitur de ſuo loco. ⁊ in centuꝫ ⁊ viginti annis trāſibit triginta dies: quia tot anni biſſextiles ſūt in illis. vnde ſi ſol ingredereť anno iſto in ariete die vndecima martij ⁊ annus ſolū haberet. 365. dies non cōputādo quartam: neceſſe erat ꝙ vſq; ad cētum ⁊ viginti annos ingrederetur ſol in ariete die vndecimo aprilis. Et poſt ducentos ⁊ q̄draginta annos intraret ſol in ariete die vndecima maij. Et poſt trecentos ⁊ ſexaginta annos intraret ſol in ariete die. 11. iunij. Et poſt ſeptingentos ⁊ 20. itraret in ariete die vndecima ſeptēbris. Et vſq; ad mille ⁊ octoginta annos ingredereť ſol in ariete die vndecima decēbris. Hoc patet accipiēdo pro ſingulis quattuor annis vnū diem. ⁊ q² inter vndecimum martij ⁊ vndecimū iunij ſunt nonaginta dies vel quaſi nō curādo de vno vel duobus quia nō differt: trāſibit ſol iſtos dies de errore in trecētis ⁊ ſexaginta ānis: q² nonaginta eſt q̄rta pars iſtorū. ⁊ inter vndecimam martij ⁊ vndecimā ſeptembris ſunt centum. 80. dies cōputando. 30. pro quolibet menſe: ⁊ iſti ſunt quarta pars de ſeptingētis ⁊ viginti. ideo in tot annis mutareť locus ſolis de vndecima martij in vndecimam ſeptembris. De vndecima martij vſq; ad vndecimā decēbris ſunt ducenti ſeptuaginta dies cōputādo triginta pro quolibet menſe: ⁊ ſunt quarta pars de mille ⁊ octoginta. ideo in tot annis trāſibit locus ſolis de. 11. martij in vndecimā decembris ſi quolibet anno omittať vna quarta diei de motu ſolis quā habet vltra. 365. dies. ¶ Hoc dato ſequeť ꝙ vſq; centum viginti annos eſſet equinoctiuꝫ vernale vndecima die iunij ſi nunc eſt vndecima die martij. Et vndecima die ſeptēbris eſſet ſolſtitium eſtiuale: ⁊ vndecima decēbris eēt equinoctiū autumnale: ⁊ vndecima martij eſſet ſolſtitiū hyemale. Qđ patet quia mutata vna quarta zodiaci de loco ſuo mutarentur oēs alie. Et tunc eſſent duo inconuenientia que ſupra aſſignabanť. ſ. ꝙ non tēpora anni eſſent fixa ꝑ mēſes ſed mutarenť: q² ver nūc incipit in vndecimo martij in equnoctio vernali: ⁊ tunc inciperet in vndecimo iunij cuꝫ ibi eſſet equnoctium vernale. ⁊ eſtas que nūc incipit in vndecimo iunij vel quaſi inciperet in vndecimo decembris: q² ibi eſſet ſolſtitiū eſtiuale. ⁊ autumnꝰ qui nunc incipit vndecima ſeptēbris: inciperet vndecima decēbris. Et hyems que incipit vndecima decembris: inciperet vndecima martij. ¶ Secūdum incōueniens ſequereť. ſ. quia nō haberēt ſemper mēſes vniformitatem in quātitate dierum: q² cuꝫ nūc ſit equinoctiuꝫ in martio ſunt ibi dies equales noctibꝰ. ⁊ tñ ſm̄ ꝯñtiam ſuperiorū: cum iam ſolſtitiū hyemale eſſet die vndecima martij: eēt ibi minima dies anni. ⁊ in iunio vbi nunc eſt maximus dies anni eſſet equalitas dierū: quia ibi eſſet equinoctiū vernale. ⁊ in vndecimo ſeptēbris vbi nunc nox equať diei eſſet tūc maxima dies anni: quia eſſet ibi ſolſtitiū eſtiuale. Et vndecima decembris vel quaſi vbi nūc eſt minima dies anni eſſet dies equalis noctis: q² eſſet ibi equinoctiū autumnale. Oēs iſte aſſignatiōes terminorū ſunt groſſo modo ⁊ gratia exēpli non curando de preciſione: quia quātuꝫ ad preſens nō eſt neceſſe poni ꝑ̄ciſam veritatē cum nō ponatur hoc vt ꝯcluſio intēta: ſed vt exempla. ¶ Similiter aūt ſi nunc incipit vndecima martij vſq; ſeptingētoſ ⁊ viginti annos: erit ꝑ̄ncipiū autumni vndecima martij: ⁊ ꝑ̄ncipiuꝫ hyemis vndecima iunij: ⁊ principiuꝫ veris vndecima ſeptembris: ⁊ principium eſtatis vndecimo decembris: eo ꝙ in tanto tempore mutatur locus ſolis per cētum octoaginta dies qui faciunt ſex menſes: dimittēdo quolibet anno vnā quartā diei de motu ſolis. ¶ Et ſic nunc in medio iunij vbi ſunt grauiſſimi eſtus eſſet altiſſimuꝫ gelu. ⁊ in medio decembris eſſent grauiſſimi calores. etiam in decembri eſſet maximus dies anni: ⁊ in iulio eſſet minimus.

¶ Caplm̄. 95. De emēdatione temporū quaꝫ fecit Octauianus addēdo quartā biſſextileꝫ: ⁊ quare ille dies vocantur itercalares ⁊ quare biſſextus: ⁊ quomodo fuit

poſtea

A
Emēdatio ſcđa fcā iter latinoſ ō āno computādo mēſes. 12. i eo ñ ꝗdē ꝑ motū lune ſꝫ ꝑ motū ſolis includendoq; dies vndecī ꝗ ſuperāt ex. 12. lunationibus nō fugit ſupiora icōueniētia.

B
Perſe ⁊ Egyptij cōputāt ānū per mēſes ſolares ſꝫ ñ ponūt biſſextū

C
Solis curſus nō ꝯpleť ꝑ̄ciſe. 365 diebꝰ ſed ſupabūdat q̄rta vnius diei.

D
Emendatio latinoꝝ per ſolares mēſes omittēdo biſſextuꝫ quarto quoq; āno omittit vnū diem.

E
Biſſextꝰ omiſſuſ faceret mutationē. 30. dierū cēteſimo ⁊ vigeſimo quoq; anno.

poſtea corrupta iſta emendatio per ſacerdotes.

A
Julius ceſar ⁊ Octauian⁹ emendauit ānū addēdo q̄rtā diei ſic vt quarto quoq; āno adiūgeretur vnus dies.

Ab hoc ergo Julius ceſar et Octauianus auguſtus correxerunt iſtam computationem addendo quartam diei. ⁊ quia vna quarta diei non poteſt per ſe computari cum nō ſit dies integer: fecerunt ꝙ tres anni ↄtinui cōputarentur ſine quartis: ⁊ in quarto anno adderet̄ vna dies. Jſtam cōputationē cōmendauit Octauian⁹ ſacerdotibus. nam errorem tēporum p̄teritoꝝ ipſe emēdauit ⁊ fecit incipi nouā cōputationem in qua ſingulis quartis annis ſacerdotes apponebāt vnam diē. Et q2 iſta dies nō ponebatur in principio anni nec in fine: ſed in menſe februarij: vocabat̄ dies interpoſita: vel dies intercalaris vt vocat eam Solinus in Polyſtor. ſ. dies inter cōputata: q2 calare vocare vel cōputare eſt: ⁊ intercalare eſt cōputando interponere. Fuit enim iſta dies vocata biſſextus: vel dies biſſextilis: quia in āno quarto in quo reſtaurabant̄ quarte omiſſe nō ſcribebant̄. 366. dies de anno: q2 hoc eſſet ↄfundere calendariū ſi aliqñ ſcriberet̄ aliquid ⁊ poſtea deleret̄: ſed manebat ſemp annus in. 365. diebus: in illo tñ anno quarto vna de diebus cōputabatur bis. ⁊ iſta erat. 24. dies februarij: ⁊ illa dies incidit ſexto calēdas martij: ⁊ dies ille ſextus calēdarū martij cōputabat̄ bis in illo anno: ideo vocabat̄ ille dies biſſextus. i. bis cōputatus: ille ſextus dies calendarū martij: ⁊ nullus alius ſic cōputabat̄. ſi autem dies q̄ntus calendarū martij bis computaretur: vocaret̄ bis q̄ntus: ſicut nunc vocat̄ biſſextus. ¶ Jſta cōputatio ſic emendata manſit ſic aliquāto tp̄e viuente Octauiano: ſed poſtea auaricia ſacerdotū qui intercalabāt diē corrupta fuit. nā publicani qui vectigalia ⁊ reditus vrbis p annū dato p̄cio colligebāt: conueniebant cum ſacerdotib⁹ illis vt extenderēt annū per vnā diē intercalādo: quia magna eis lucra ex hoc ipſis ꝓueniebant. ſacerdotes vero pecunia corrupti intercalabāt. ⁊ ſic euenit interdū ꝙ tres annos vel quattuor ſimul ↄtinue intercalauerūt. ſ. quattuor annos ↄtinuos faciendo biſſextiles: qđ erat ↄtra conditionē tēporis. Unde emēdatam iā ⁊ bene ſe habentē tēporū habitudinē corrupti pecunia ↄfunderunt. Errore cōperto Octauian⁹ ⁊ ſimul origine eius cognita: fecit vt quot dies biſſextiles ſacerdotes ex abundātia intercalauerāt tot omitterēt intercalare in ānis ſequētibus: ⁊ ſic tranſierūt aliquot anni ſine die biſſextili. quo facto rediit tēporis habitudo in priſtinū ſtatum. ⁊ illa cōputatio ⁊ emendatio temporū eſt que vſq; in hodiernū diem manet. nā ſingulis quattuor annis exactis itercalamus vnum diem biſſextilē. De his emēdationibus tēporum ponit Solinus in Polyſtor. c. de diebus itercalaribus. apud latinos aūt nulle alie tēporū emēdationes facte ſunt.

B
Dies biſſextilis q2 nō ponebat̄ i p̄ncipio nec in fine āni ſʒ in mēſe februario dcā ē interpoſita vel intercalaris.

C
Diē biſſextilē ſic appellat⁹ ē q2 cū iterponat̄. 6. calendas martij ⁊ bis ponat̄ merito bis ſextū dici debet.

D
Ann⁹ p Octauiā emendat⁹ corrupt⁹ ē auaricia ſacerdotū ⁊ publicanoꝝ itercalātiū ānis ſingulis vnū diem ſed Octauian⁹ reſtituit nō itercalādo quouſq; ꝑueniret ad iuſtum cōputum.

E
Latini nulla tēporū emendatione poſt Octauianū fecerūt. Uide ēt Suetoniū in vita Julij ceſaris: ⁊ Octauiani auguſti.

¶ Caplm. 96. Jn quo declarat̄ ꝙ calculationes aſtrologice non omittunt aliquam emendationē factam in tēporibus: ⁊ ꝙ ratio ↄtra aſtrologos non valet.

Ex hoc autē apparet ad rōnē in oppoſitū. ſ. ꝙ aſtrologi omiſerunt aliquam emendationē tēporis qua non cōputata ſequatur error. nullā quippe omittūt. Nā vt deductū eſt ſucceſſiue per ↄñtiā temporū: vltima emēdatio tēporis latini fuit de quarta biſſextili: ſiue de die intercalari. ⁊ tñ iſtam emendationē aſtrologi obſeruāt: q2 cōputant annos ſuos cū quarta biſſextili qñ computāt per erā xp̄i: ergo nullā emendationē tēporum omittūt. Jſta autem emēdatio de die intercalari ante xp̄i natiuitatē facta eſt: cū fuerit facta p Octauianū. etiam quia era xp̄i eſt era biſſextilis vt ſupponūt aſtrologi: ⁊ omnes computiſte eccleſiaſtici. ideo neceſſe eſt biſſextū p̄ceſſiſſe. i. emendationē de quarta biſſextili. Cū vero dicūt poſt xp̄i mortem forte fuiſſe aliquā emendationē quā omiſerunt aſtrologi falſū eſt: q2 poſt quartā biſſextilē nullus emendauit tēpora latinorū. ¶ Jtem pʒ q2 ſi aliqua alia emēdatio fuiſſet poſtea facta: illa appareret in mēſibus latinoꝝ ſicut apparēt oēs alie. nam cum correpti fuerūt menſes faciēdo duodecim cum p̄us eſſent decē: ſatis apparet q2 duodecim habem⁹. Et cū emēdati fuerunt faciēdo eos ſolares cū p̄us eēnt lunares ēt ſatis ex ipſis mēſibus conſtat: q2 maiores ſunt q̄ lunares. Etiā cum emendatū eſt faciēdo ianuariū ⁊ februariū p̄mos menſes anni q p̄us erāt vndecim⁹ ⁊ duodecim⁹: ⁊ ſatis cōſtat cum ipſi nunc p̄mi ſint. De emēdatione etiā quarte biſſextilis ſatis apparet quō facta ſit: cū cōtinue obſeruet̄. De nulla tñ alia emēdatione conſtat in mēſibus. nulla ergo alia facta eſt. ¶ Jtē pʒ q2 ſi vltra iſtas tres emēdationes fuiſſet aliqua facta in mēſibus latinorum illa obſeruaret̄ ſicut obſeruant̄ cetere: ⁊ tñ nullā aliā videm⁹ obſeruari ab aliqua gente. nā nec eccleſia aliquā obſeruat vltra biſſextilē: nec ēt vulgares. ideo nulla alia facta eſt. Si aūt dicas ꝙ alie fuerūt emendationes facte tēporū: ſed ille nō obſeruant̄. Dicendū ꝙ tunc ita habet̄ ac ſi nunq̄ facte fuiſſent q2 ita manerēt tēpora confuſa illis factis ⁊ nō obſeruatis ſicut ſi nūq̄ facte fuiſſent. ⁊ ſic non eſſet de illis arguendū contra aſtrologos cū nec vulgus teneat illas. ¶ Jtem aſtrologi ſeruāt tēpora eo modo quo eccleſia ⁊ vulgus obſeruāt: ⁊ ita computāt mēſes ſolares ⁊ obſeruant diē intercalarē ſiue biſſextilē. Si ergo aliqua adhuc emēdatio facta fuiſſet quā omitterēt aſtrologi non erat cōtra eos de illa arguendū. Quia vis argumēti poſſet ſic ſtare: ſi eccleſiaſtici vel vulgares dicerēt diem mortis xp̄i fuiſſe. 25. martij: ⁊ aſtrologi dicerēt non fuiſſe poſſibile quia non poterat illa eſſe dies veneris nec luna. 15. ſ. dicent vulgares ꝙ aſtrologi non computabant per eadē tēpora per que illi: ⁊ ob hoc ſequebatur error in concluſione rationabiliter dicerent: q2 ſumptis diuerſis computationibus temporū non poteſt ſequi idē terminus rei deputate. ⁊ tamen hoc non eſt verum: quia aſtrologi ſupponūt omnia que ſupponūt eccleſiaſtici ⁊ vulgares: ſcilicet ꝙ iſte ſit annus milleſim⁹ quadringenteſimus quadrageſimuſtertius: ⁊ ꝙ nunc in ianuario vel in die natalis incipit annus. 1444. xp̄i. ⁊ computando iſtos annos vtunt̄ annis biſſextilibus: iō non diſcordant in aliquo a vulgarib⁹ in modo computandi. Et tñ adhuc ſtante hoc per iſtam cōputationem cōcordē: deducūt aſtrologi ꝙ non potuerit eē mors chriſti. 8. calēdas aprilis ſiue. 25. die martij qđ idem eſt. Jō non pōt eis de aliqua tēpoꝝ emēdatione omiſſa dato ꝙ vez eſſet ꝙ aliqua omiſiſſent. ¶ Jtem non ſtat iſta obiectio: q2 ſi forte aliquam tempoꝝ emendationē omiſiſſent procederent iam ſemp p̄ſuppoſito errore. vnde impoſſibile erat inueniri veritatē in calculationib⁹ ſuis ⁊ ↄcluſionibus ⁊ iudicijs. ⁊ tñ q̄cquid ipſi dicāt de motu corporū celeſtiū ⁊ pro quocūq; tēpore: ſic euenit punctualiter ſicut ipſi dicūt. nec in aliquo errāt vt pʒ in eclypſib⁹: ↄiūctionib⁹: oppoſitionib⁹ planetaꝝ: ⁊ in oib⁹ alijs que per motum haberi p̄nt. ergo non procedit calculatio ſua ꝑſuppoſito aliquo errore: ⁊ ↄñter non omittunt ipſi in ſua calculatione aliquā temporū emendationem factam. Et ſic pʒ ꝙ iſta ratio nihil contra eos militat. ſ. ꝙ erret computatio aſtrologica eo ꝙ omittat aliquam emēdationē factam in temporibus.

A
Aſtrologi nullā emēdationē tempoꝝ omiſerūt ⁊ emēdatio biſſextilis facta eſt añ mortē xp̄i cū fcā ſit p Octauianū.

B
Errāt q dīt poſt mortē xp̄i factā fuiſſe tēporum emēdationē.

C
Aſtrologi et eccleſia cōputāt eadē rōne annos menſes ⁊ dies.

D
Errore ꝑſuppoſito nulla veritas poteſt ſequi.

¶ Caplm. 97. De illo errore q manet adhuc nunc in mēſibus latinis vnde ꝓuenit ⁊ quare non emendat̄.

Sit autem verū ꝙ vna corruptio ⁊ cōfuſio manet adhuc poſt omnia hec in cōputatione temporū latinorū ad quā viri periti in aſtrologia a multis annis aduerterūt: ⁊ tñ adhuc cōfuſio illa inemēdata manet. Eſt autē error q2 ad hoc ꝙ manerēt tēpora plene certificata neceſſe erat inueniri veriſſimā ⁊ preciſam quantitatē tēporis in quo ſol curſum complet. ⁊ hanc tenendo nunq̄ mutaretur locus ſolis quantū ad p̄ncipium annoꝝ: ⁊ manerēt tēpora anni fixa per menſes etiā ſi in eternū mūdus duraret: ⁊ nunq̄ mutaret̄ quātitas dierū in menſibus ſi tot horas haberet nunc dies in martio vel in februario ⁊ ſic de ceteris menſibus: tot haberet in eternum: ⁊ nulla ſequerentur inconueniētia de his que euenire ⁊ aſſignari ſolent quando tempora ſunt inemen-

A
Solis ver⁹ curſus ē. 365. dieb⁹ ⁊ quinq; horis ⁊ pluſq̄ dimidie ⁊ q̄buſdā minutis: ⁊ hā ↄfuſio nōdū eſt emendata.

data. Sed ad iſtam nunq̄ peruentū eſt in emendationibus factis in menſibus latinorū. Nam quando erāt anni dierum.365. ſine quarta biſſextili non complebatur in eis circulus ſolis: ſed deficiebat aliquid qđ erat ſatis notabile ⁊ apparēs collectū in multis annis: ideo Octauianus quartam addidit biſſextilem. Sed cū hoc factum eſt non fuit etiaꝫ aſſignata veriſſima quantitas motus ſolis: quia motus ſolis ad hoc ꝙ cōpleatur non exigit vnam quartā integram. i. ſex horas: ſed aliquid eſt minus. ideo cum in multis annis colligať illud cauſat aliquem errorem apparentē. vera autem quātitas curſus ſolis eſt dierum.365. ⁊ inſuper quinq̄ horarū ⁊ pluſq̄ dimidie vel quaſi ⁊ certorum minutorum vt ponitur ſm totam ſuam preciſionē in tabulis regiꝫ Alphonſi. ❡ Et ſm hoc cuꝫ quolibet anno deſ aliqđ modicum de quantitate temporis pluſq̄ exigat curſus ſolis: quantūcunq̄ ſit illud modicū neceſſe eſt ꝙ per multa tēpora collectum faciat aliquādo vnam diem. ⁊ tūc iſta dies tota erit ſuperaddita ad verum motum ſolis. ⁊ ſic per multos annos perdentur duo dies: ⁊ tres: ⁊ ſic ⁊ ſic quouſq̄ perdatur magna quātitas temporis ſupaddendo. vtpote ſi in iſto anno ſm veritateꝫ ingrederetur ſol in primū minutum arietis in meridie die vndecima martij: ⁊ nos cōputationem noſtrā quam nūc tenemus de quartis biſſextilibus continuaremus ſemper: neceſſe erat in quolibet anno addi aliqd de tempore ſupra veram quantitatē curſus ſolis quouſq̄ colligeretur ex illis particulis vnus dies. Et ponamus gratia exēpli ꝙ colligatur in centum annis. nunc autē completis centum annis ſm computationē noſtrā de quartis biſſextilibus intrat ſol in ariete rurſus in meridie vndecimi diei. quia tamen ſm veritatē vnus dies additus fuit ſupra veritatem in toto iſto tempore: neceſſe eſt ꝙ ſol intret in arietem die decima martij ad meridiem: ⁊ poſt ducentos annos incurrabit aliam diē quā nos ei ſuperfluo damus ⁊ intrat in arieteꝫ nona martij ad meridieꝫ: ⁊ ſic procederet iſte error. Et manifeſtatur magis iſte error: quia vt ait Beda. legimus domino naſcente ſolſtitium fuiſſe. ſ. ſolſtitium hyemale qđ eſt in decembri. ⁊ cuꝫ Chriſtus natus fuerit.25. die decembris: neceſſe erat ꝙ ſolſtitium eſſet illa die. ſ. minor dies anni: ⁊ introitus ſolis in capricornum. nunc auteꝫ ſolſtitiū hyemale eſt die duodecima vel tredecima decembris. ex quo patet ꝙ in iſtis.1443. annis qui ſunt a natiuitate chriſti vſq̄ nūc retroceſſit ſolſtitiū per duodecim vel tredecim dies. ❡ Item ſiquis inquirat per calculationem aſtrologicā quo die martij introiuit ſol in arieteꝫ anno quo chriſtus natus eſt: inueniet ꝙ erat dies.23. martij vel quaſi. ⁊ nunc intrat die decimo vel vndecimo. ⁊ ſic mutatum eſt per totidem dies equinoctium vernale per quot ſolſtitium hyemale: ⁊ generaliter mutātur omnia alia loca ⁊ introitus ſolis qui illo tempore erat. ❡ De iſto autem errore an eueniat ſolū ex eo ꝙ additur quarta biſſextilis cū nō ſit plena quarta: vel aliquid faciat ad hoc diuerſitas motus augium ſolis: vel pertineat ad motum acceſſus ⁊ receſſus capitis arietis ⁊ libre: non eſt ad preſens certificare: qꝛ longiſſimuꝫ opus eſt: ⁊ per ſe tractatum ſpeciale exigens. ꝓuenerit autem vndecūq̄ voluerit: de errore tamen ꝙ ſit manifeſtum eſt. ⁊ ſi mundus multum duraret eueniret neceſſario ꝙ in decembri eſſet eſtas: ⁊ hyems in iunio: ⁊ ver in ſeptembri: ⁊ autumnꝰ in martio. Patet deducendo ſicut ſupra deducebamus contra illos qui omittebant quartaꝫ biſſextilem: niſi ꝙ illi in quattuor annis perdebant vnum diem: ⁊ nos perdimus eum in centuꝫ annis vel quaſi. ❡ Iſte error apud latinos nūquam emendatus eſt: quia quantum ad vulgus non ſentitur: cum in vita vnius hominis vel duorum etiaꝫ ſi longiſſime viuant non apparet differentia aliqua: cū non ſit niſi differētia vnius diei: ⁊ ipſi non poſſunt aduertere ad tam paruam rem. ❡ Sepe autem aliqui periti aſtrologi ab eccleſia ⁊ a ſummis pontificibus petierunt emendari iſtum errorem ⁊ adhuc hodie petūt: quem ipſi poſſent faciliter emendare. Sed non aduertitur ad hoc. Et ſic patet ad rationem iſtam: ⁊ conſequenter ad totum dubium. Chriſtus ſit benedictus in ſecula. Amen.

tis ⁊.43. ānis ad auctoris tpa retroceſſit ſolſtitiū 12. vel. 13. dies. idē error ō morte xpi ⁊ eqnoctio

B

Error in ſolis curſu lꝫ videať minimꝰ ꝑt tn̄ in ꝓceſſu tēpoꝝ ſuperadiungē dies ſupfluos ꝑles ⁊ ſiet maximꝰ.

C

Beda errorē noſtrū i curſu ſolis māifeſtauit dicēs dn̄m natū ſolſtitio hyemali.25. decēbris: cū nūc ſit vndecima die decēbris. ex quo i mille q̄dringē-

D

Error ꝓueniēs ex pōne q̄rte itegre diei vbi ñ ē ⁊ pōne biſſextilis diei itegri vbi nō eſt: ſi diu mūdus duraret iduceret eſtatē ad decembrē: hyemē ad iuniū ⁊ ſimilia.

E

Error q ſupeſt i cōputatiōe ānī eſt emēdatus q̄a vulgus hunc errorē nō ſentit.

❡ Diui Alphonſi Epiſcopi Abulenſis lucubratiſſimū Defenſoriū trium concluſionum contra emulos: hic fauſtum ſortitur finem.

Anno.1531. Venetijs in Edibus
Petri Liechtenſtein Germani.

Regiſtrum.

✠ A B C D E F G. Omnes ſunt terni: exceptis ✠ qui eſt quaternus: ⁊ G g eſt duernus.